Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଦୀଘନିକାଯେ

ମହାୱଗ୍ଗଟ୍ଠକଥା

୧। ମହାପଦାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ପୁବ୍ବେନିୱାସପଟିସଂଯୁତ୍ତକଥା

୧।ଏୱଂମେ ସୁତଂ…ପେ… କରେରିକୁଟିକାଯନ୍ତି ମହାପଦାନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଅପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା – କରେରିକୁଟିକାଯନ୍ତି କରେରୀତି ୱରୁଣରୁକ୍ଖସ୍ସ ନାମଂ, କରେରିମଣ୍ଡପୋ ତସ୍ସା କୁଟିକାଯ ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ, ତସ୍ମା ‘‘କରେରିକୁଟିକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଯଥା କୋସମ୍ବରୁକ୍ଖସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ଠିତତ୍ତା ‘‘କୋସମ୍ବକୁଟିକା’’ତି। ଅନ୍ତୋଜେତୱନେ କିର କରେରିକୁଟି କୋସମ୍ବକୁଟି ଗନ୍ଧକୁଟି ସଳଳାଗାରନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ମହାଗେହାନି, ଏକେକଂ ସତସହସ୍ସପରିଚ୍ଚାଗେନ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ। ତେସୁ ସଳଳାଗାରଂ ରଞ୍ଞା ପସେନଦିନା କାରିତଂ, ସେସାନି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ କାରିତାନି। ଇତି ଭଗୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ଗହପତିନା ଥମ୍ଭାନଂ ଉପରି କାରିତାଯ ଦେୱୱିମାନକପ୍ପାଯ କରେରିକୁଟିକାଯଂ ୱିହରତି । ପଚ୍ଛାଭତ୍ତନ୍ତି ଏକାସନିକଖଲୁପଚ୍ଛାଭତ୍ତିକାନଂ ପାତୋୱ ଭୁତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତୋମଜ୍ଝନ୍ହିକେପି ପଚ୍ଛାଭତ୍ତମେୱ। ଇଧ ପନ ପକତିଭତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ‘‘ପଚ୍ଛାଭତ୍ତ’’ନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତାନନ୍ତି ପିଣ୍ଡପାତତୋ ପଟିକ୍କନ୍ତାନଂ, ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

କରେରିମଣ୍ଡଲମାଳେତି ତସ୍ସେୱ କରେରିମଣ୍ଡପସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ କତାଯ ନିସୀଦନସାଲାଯ। ସୋ କିର କରେରିମଣ୍ଡପୋ ଗନ୍ଧକୁଟିକାଯ ଚ ସାଲାଯ ଚ ଅନ୍ତରେ ହୋତି, ତସ୍ମା ଗନ୍ଧକୁଟୀପି କରେରିକୁଟିକାପି ସାଲାପି – ‘‘କରେରିମଣ୍ଡଲମାଳୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁବ୍ବେନିୱାସପଟିସଂଯୁତ୍ତାତି ‘‘ଏକମ୍ପି ଜାତିଂ, ଦ୍ୱେପି ଜାତିଯୋ’’ତି ଏୱଂ ୱିଭତ୍ତେନ ପୁବ୍ବେନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧସନ୍ତାନସଙ୍ଖାତେନ ପୁବ୍ବେନିୱାସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତା। ଧମ୍ମୀତି ଧମ୍ମସଂଯୁତ୍ତା।

ଉଦପାଦୀତି ଅହୋ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦସବଲସ୍ସ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣଂ , ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ନାମ କେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, କେ ନାନୁସ୍ସରନ୍ତୀତି। ତିତ୍ଥିଯା ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, ସାୱକା ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ ବୁଦ୍ଧା ଚ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି। କତରତିତ୍ଥିଯା ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି? ଯେ ଅଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତକମ୍ମୱାଦିନୋ, ତେପି ଚତ୍ତାଲୀସଂଯେୱ କପ୍ପେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, ନ ତତୋ ପରଂ। ସାୱକା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି। ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଞ୍ଚେୱ କପ୍ପସତସହସ୍ସଞ୍ଚ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଦ୍ୱେ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି କପ୍ପସତସହସ୍ସଞ୍ଚ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ଏତ୍ତକନ୍ତି ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି, ଯାୱତକଂ ଆକଙ୍ଖନ୍ତି, ତାୱତକଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି।

ତିତ୍ଥିଯା ଖନ୍ଧପଟିପାଟିଯା ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, ପଟିପାଟିଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ପଟିପାଟିଯା ଅନୁସ୍ସରନ୍ତାପି ଅସଞ୍ଞଭୱଂ ପତ୍ୱା ଖନ୍ଧପ୍ପୱତ୍ତିଂ ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ଜାଲେ ପତିତା କୁଣ୍ଠା ୱିଯ, କୂପେ ପତିତା ପଙ୍ଗୁଳା ୱିଯ ଚ ହୋନ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକମେୱ, ଇତୋ ପରଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଇତି ତିତ୍ଥିଯାନଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସରଣଂ ଅନ୍ଧାନଂ ଯଟ୍ଠିକୋଟିଗମନଂ ୱିଯ ହୋତି। ଯଥା ହି ଅନ୍ଧା ଯଟ୍ଠିକୋଟିଗ୍ଗାହକେ ସତିଯେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅସତି ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦନ୍ତି, ଏୱମେୱ ତିତ୍ଥିଯା ଖନ୍ଧପଟିପାଟିଯାୱ ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପଟିପାଟିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି।

ସାୱକାପି ଖନ୍ଧପଟିପାଟିଯାୱ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, ଅସଞ୍ଞଭୱଂ ପତ୍ୱା ଖନ୍ଧପ୍ପୱତ୍ତିଂ ନ ପସ୍ସନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତେ ୱଟ୍ଟେ ସଂସରଣକସତ୍ତାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଅଭାୱକାଲୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅସଞ୍ଞଭୱେ ପନ ପଞ୍ଚକପ୍ପସତାନି ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧେହି ଦିନ୍ନନଯେ ଠତ୍ୱା ପରତୋ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି; ସେଯ୍ୟଥାପି ଆଯସ୍ମା ସୋଭିତୋ। ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ପନ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧାନଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଯଂ ଯଂ ଠାନଂ ପସ୍ସିତୁକାମା ହୋନ୍ତି, ତଂ ତଦେୱ ପସ୍ସନ୍ତି।

ତିତ୍ଥିଯା ଚ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରମାନା ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠକତସୁତମେୱ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି। ତଥା ସାୱକା ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ। ବୁଦ୍ଧା ପନ ଅତ୍ତନା ୱା ପରେହି ୱା ଦିଟ୍ଠକତସୁତଂ ସବ୍ବମେୱ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି।

ତିତ୍ଥିଯାନଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣଂ ଖଜ୍ଜୋପନକଓଭାସସଦିସଂ, ସାୱକାନଂ ପଦୀପୋଭାସସଦିସଂ, ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ଓସଧିତାରକୋଭାସସଦିସଂ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଚନ୍ଦୋଭାସସଦିସଂ, ବୁଦ୍ଧାନଂ ସରଦସୂରିଯମଣ୍ଡଲୋଭାସସଦିସଂ। ତସ୍ସ ଏତ୍ତକାନି ଜାତିସତାନି ଜାତିସହସ୍ସାନି ଜାତିସତସହସ୍ସାନୀତି

ୱା ଏତ୍ତକାନି କପ୍ପସତାନି କପ୍ପସହସ୍ସାନି କପ୍ପସତସହସ୍ସାନୀତି ୱା ନତ୍ଥି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ନେୱ ଖଲିତଂ, ନ ପଟିଘାତଂ ହୋତି, ଆୱଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧମେୱ ଆକଙ୍ଖମନସିକାରଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦପଟିବଦ୍ଧମେୱ ହୋତି। ଦୁବ୍ବଲପତ୍ତପୁଟେ ୱେଗକ୍ଖିତ୍ତନାରାଚୋ ୱିଯ, ସିନେରୁକୂଟେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଇନ୍ଦୱଜିରଂ ୱିଯ ଚ ଅସଜ୍ଜମାନମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ''ଅହୋ ମହନ୍ତଂ ଭଗୱତୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଭଗୱନ୍ତଂଯେୱ ଆରବ୍ଭ କଥା ଉପ୍ପନ୍ନା, ଜାତା ପୱତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସଙ୍ଖେପତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଇତିପି ପୁବ୍ବେନିୱାସୋ, ଇତିପି ପୁବ୍ବେନିୱାସୋ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇତିପୀତି ଏୱମ୍ପି।

୨-୩।ଅସ୍ସୋସି ଖୋ...ପେ... ଅଥ ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ବ୍ରହ୍ମଜାଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଅଯମେୱ ହି ୱିସେସୋ – ତତ୍ଥ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଅସ୍ସୋସି, ଇଧ ଦିବ୍ବସୋତେନ। ତତ୍ଥ ଚ ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣକଥା ୱିପ୍ପକତା, ଇଧ ପୁବ୍ବେନିୱାସକଥା। ତସ୍ମା ଭଗୱା – ''ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ମମ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣଂ ଆରବ୍ଭ ଗୁଣଂ ଥୋମେନ୍ତି, ପୁବ୍ବେନିୱାସଞାଣସ୍ସ ପନ ମେ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ନ ଜାନନ୍ତି; ହନ୍ଦ ନେସଂ ତସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ କଥେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପକତିଯାପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥମେୱ ଠପିତେ ତଙ୍ଖଣେ ଭିକ୍ଖୂହି ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଦିନ୍ନେ ୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ''ତି ପୁଚ୍ଛାଯ ଚ ''ଇଧ , ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିପଟିୱଚନସ୍ସ ଚ ପରିଯୋସାନେ ତେସଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କଥେତୁକାମୋ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥ ନୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥ ନୋତି ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥ ନୁ। ଅଥ ନଂ ପହଟ୍ଠମାନସା ଭିକ୍ଖୂ ଯାଚମାନା ଏତସ୍ସ ଭଗୱାତିଆଦିମାହଂସୁ। ତତ୍ଥ ଏତସ୍ସାତି ଏତସ୍ସ ଧମ୍ମିକଥାକରଣସ୍ସ।

୪। ଅଥ ଭଗୱା ତେସଂ ଯାଚନଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତୁକାମୋ ''ତେନ ହି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଣାଥା''ତି ତେ ସୋତାୱଧାରଣସାଧୁକମନସିକାରେସୁ ନିଯୋଜେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ଅସାଧାରଣଂ ଛିନ୍ନୱଟୁମକାନୁସ୍ସରଣଂ ପକାସେତୁକାମୋ ଇତୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯଂ ୱିପସ୍ସୀତି ଯସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ୱିପସ୍ସୀ। ଅଯଞ୍ହି 'ଯ'ନ୍ତି ସଦ୍ଦୋ ''ଯଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱାନଂ ତାୱତିଂସାନଂ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତଂ, ଆରୋଚେମି ତଂ, ଭଗୱତୋ''ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୦୩) ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନେ ଦିସ୍ସତି। ''ଯଂ ତଂ ଅପୁଚ୍ଛିମ୍ହ ଅକିତ୍ତଯୀ ନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀ''ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୮୮୧) ଉପଯୋଗୱଚନେ। ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯା''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୧।୨୭୭) କରଣୱଚନେ। ଇଧ ପନ ଭୁମ୍ମତ୍ଥେତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଯସ୍ମିଂ କପ୍ପେ''ତି। ଉଦପାଦୀତି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି।

ଭଦ୍ଦକପ୍ପେତି ପଞ୍ଚବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦପଟିମଣ୍ଡିତତ୍ତା ସୁନ୍ଦରକପ୍ପେ ସାରକପ୍ପେତି ଭଗୱା ଇମଂ କପ୍ପଂ ଥୋମେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ କିର ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତା ଅଭିନୀହାରୋ କତୋ, ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଏକକପ୍ପେପି ପଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି। ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ଅଭିନୀହାରସ୍ସ ପୁରତୋ ପନ ତଣ୍ହଙ୍କରୋ, ମେଧଙ୍କରୋ, ସରଣଙ୍କରୋ, ଦୀପଙ୍କରୋତି ଚତ୍ତାରୋ ବୁଦ୍ଧା ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତେସଂ ଓରଭାଗେ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞମେୱ ଅହୋସି।

ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟକପ୍ପପରିଯୋସାନେ ପନ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଏକୋୱ ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ତତୋପି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞମେୱ ଅହୋସି। ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟକପ୍ପପରିଯୋସାନେ ମଙ୍ଗଲୋ, ସୁମନୋ, ରେୱତୋ, ସୋଭିତୋତି ଚତ୍ତାରୋ ବୁଦ୍ଧା ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନା । ତତୋପି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞମେୱ ଅହୋସି। ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟକପ୍ପପରିଯୋସାନେ ପନ ଇତୋ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକସ୍ସ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟସ୍ସ ଉପରି ଅନୋମଦସ୍ସୀ, ପଦୁମୋ, ନାରଦୋତି ତଯୋ ବୁଦ୍ଧା ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ତତୋପି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞମେୱ ଅହୋସି। ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟକପ୍ପପରିଯୋସାନେ ପନ ଇତୋ କପ୍ପସତସହସ୍ସାନଂ ଉପରି ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ଭଗୱା ଏକୋୱ ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ତସ୍ସ ଓରଭାଗେ ଇତୋ ତିଂସକପ୍ପସହସ୍ସାନଂ ଉପରି ସୁମେଧୋ, ସୁଜାତୋତି ଦ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧା ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ତତୋ ଓରଭାଗେ ଇତୋ ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ କପ୍ପସହସ୍ସାନଂ ଉପରି ପିଯଦସ୍ସୀ, ଅତ୍ଥଦସ୍ସୀ, ଧମ୍ମଦସ୍ସୀତି ତଯୋ ବୁଦ୍ଧା ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଅଥ ଇତୋ ଚତୁନୱୁତିକପ୍ପେ ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଏକୋୱ ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଇତୋ ଦ୍ୱେ ନୱୁତିକପ୍ପେ ତିସ୍ସୋ, ଫୁସ୍ସୋତି ଦ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧା ଏକସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଇତୋ ଏକନୱୁତିକପ୍ପେ ୱିପସ୍ସୀ ଭଗୱା ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଇତୋ ଏକତିଂସେ କପ୍ପେ ସିଖୀ, ୱେସ୍ସଭୂତି ଦ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପନ୍ନା। ଇମସ୍ମିଂ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ କକୁସନ୍ଧୋ, କୋଣାଗମନୋ, କସ୍ସପୋ, ଗୋତମୋ ଅମ୍ହାକଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଚତ୍ତାରୋ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପନ୍ନା, ମେତ୍ତେଯ୍ୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏୱମଯଂ କପ୍ପୋ ପଞ୍ଚବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦପଟିମଣ୍ଡିତତ୍ତା ସୁନ୍ଦରକପ୍ପୋ ସାରକପ୍ପୋତି ଭଗୱା ଇମଂ କପ୍ପଂ ଥୋମେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

କିଂ ପନେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂଯେୱ ପାକଟଂ ହୋତି – ''ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଏତ୍ତକା ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପନ୍ନା ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱା''ତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ପାକଟଂ ହୋତୀତି? ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ପାକଟଂ ହୋତି। କେସଂ? ସୁଦ୍ଧାୱାସବ୍ରହ୍ମାନଂ। କପ୍ପସଣ୍ଠାନକାଲସ୍ମିଞ୍ହି ଏକମସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ଏକଙ୍ଗଣଂ ହୁତ୍ୱା ଠିତେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ଲୋକସ୍ସ ସଣ୍ଠାନତ୍ଥାଯ ଦେୱୋ ୱସ୍ସିତୁଂ ଆରଭତି। ଆଦିତୋୱ ଅନ୍ତରଟ୍ଠକେ ହିମପାତୋ ୱିଯ ହୋତି। ତତୋ ତିଲମତ୍ତା କଣମତ୍ତା

ତଣ୍ଡୁଲମତ୍ତା ମୁଗ୍ଗ-ମାସ-ବଦର-ଆମଲକ-ଏଳାଲୁକ-କୁମ୍ଭଣ୍ଡ-ଅଲାବୁମତ୍ତା ଉଦକଧାରା ହୁତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଉସଭଦ୍ୱେଉସଭଅଡ୍ଢଗାୱୁତଗାୱୁତଦ୍ୱେଗାୱୁତଅଡ୍ଢଯୋଜନଯୋଜନଦ୍ୱିଯୋଜନ…ପେ… ଯୋଜନସତଯୋଜନସହସ୍ସଯୋଜନସତସହସ୍ସମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳବ୍ଭନ୍ତରେ ଯାୱ ଅୱିନଟ୍ଠବ୍ରହ୍ମଲୋକା ପୂରେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଅଥ ତଂ ଉଦକଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଭସ୍ସତି, ଭସ୍ସନ୍ତେ ଉଦକେ ପକତିଦେୱଲୋକଟ୍ଠାନେସୁ ଦେୱଲୋକା ସଣ୍ଠହନ୍ତି, ତେସଂ ସଣ୍ଠହନୱିଧାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପୁବ୍ବେନିୱାସକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

ମନୁସ୍ସଲୋକସଣ୍ଠହନଟ୍ଠାନଂ ପନ ପତ୍ତେ ଉଦକେ ଧମକରଣମୁଖେ ପିହିତେ ୱିଯ ୱାତୱସେନ ତଂ ଉଦକଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଉପ୍ପଲିନିପଣ୍ଣଂ ୱିଯ ପଥୱୀ ସଣ୍ଠହତି। ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କୋ ୱିନସ୍ସମାନେ ଲୋକେ ପଚ୍ଛା ୱିନସ୍ସତି, ସଣ୍ଠହମାନେ ପଠମଂ ସଣ୍ଠହତି। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ପଦୁମିନିଗଚ୍ଛୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ସଚେ ତସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧୋ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ପୁପ୍ଫଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ନୋ ଚେ, ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଞ୍ଚ ସଚେ ଏକୋ ବୁଦ୍ଧୋ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ଏକଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସଚେ ଦ୍ୱେ, ତଯୋ, ଚତ୍ତାରୋ, ପଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି, ପଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ତାନି ଚ ଖୋ ଏକସ୍ମିଂୟେୱ ନାଳେ କଣ୍ଣିକାବଦ୍ଧାନି ହୁତ୍ୱା। ସୁଦ୍ଧାୱାସବ୍ରହ୍ମାନୋ ‘‘ଆଯାମ , ମଯଂ ମାରିସା, ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅନିବ୍ବତ୍ତନକପ୍ପେ ପୁପ୍ଫଂ ନ ହୋତି। ତେ ପନ ଅପୁପ୍ଫିତଗଚ୍ଛଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଅନ୍ଧକାରୋ ୱତ ଭୋ ଲୋକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମତା ମତା ସତ୍ତା ଅପାଯେ ପୂରେସ୍ସନ୍ତି, ଛ ଦେୱଲୋକା ନୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସୁଞ୍ଞା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଅନତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି। ପୁପ୍ଫିତକାଲେ ପନ ପୁପ୍ଫଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତେସୁ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମନ୍ତେସୁ ନିକ୍ଖମନ୍ତେସୁ ସମ୍ବୁଜ୍ଝନ୍ତେସୁ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତେସୁ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କରୋନ୍ତେସୁ ଦେୱୋରୋହନଂ କରୋନ୍ତେସୁ ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତେସୁ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତେସୁ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳକମ୍ପନାଦୀନି ପାଟିହାରିଯାନି ଦକ୍ଖିସ୍ସାମା’’ତି ଚ ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଅପାଯା ପରିହାଯିସ୍ସନ୍ତି, ଛ ଦେୱଲୋକା ନୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଚ ଅତ୍ତମନା ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ ପଞ୍ଚ ପଦୁମାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ତେସଂ ନିମିତ୍ତାନଂ ଆନୁଭାୱେନ ଚତ୍ତାରୋ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପନ୍ନା, ପଞ୍ଚମୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ସୁଦ୍ଧାୱାସବ୍ରହ୍ମାନୋପି ତାନି ପଦୁମାନି ଦିସ୍ୱା ଇମମତ୍ଥଂ ଜାନିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ପାକଟଂ ହୋତୀ’’ତି।

ଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦୱଣ୍ଣନା

୫-୭। ଇତି ଭଗୱା – ‘‘ଇତୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ କପ୍ପପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଜାତିପରିଚ୍ଛେଦାଦିୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱିପସ୍ସୀ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦେ ପରିତ୍ତଂ ଲହୁକନ୍ତି ଉଭଯମେତଂ ଅପ୍ପକସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଯଞ୍ହି ଅପ୍ପକଂ, ତଂ ପରିତ୍ତଞ୍ଚେୱ ଲହୁକଞ୍ଚ ହୋତି।

ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିୟ୍ୟୋତି ୱସ୍ସସତତୋ ୱା ଉପରି ଅପ୍ପଂ, ଅଞ୍ଞଂ ୱସ୍ସସତଂ ଅପତ୍ୱା ୱୀସଂ ୱା ତିଂସଂ ୱା ଚତ୍ତାଲୀସଂ ୱା ପଣ୍ଣାସଂ ୱା ସଟ୍ଠି ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି। ଏୱଂ ଦୀଘାଯୁକୋ ପନ ଅତିଦୁଲ୍ଲଭୋ, ଅସୁକୋ କିର ଏୱଂ ଚିରଂ ଜୀୱତୀତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ୱିସାଖା ଉପାସିକା ୱୀସୱସ୍ସସତଂ ଜୀୱତି, ତଥା ପୋକ୍ଖରସାତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ବ୍ରହ୍ମାଯୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ସେଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ବାୱରିଯବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋତି। ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ପନ ୱସ୍ସସତଞ୍ଚେୱ ପଣ୍ଣାସଞ୍ଚ ୱସ୍ସାନି, ବାକୁଲତ୍ଥେରୋ ୱସ୍ସସତଞ୍ଚେୱ ସଟ୍ଠି ଚ ୱସ୍ସାନି। ଅଯଂ ସବ୍ବଦୀଘାଯୁକୋ। ସୋପି ଦ୍ୱେ ୱସ୍ସସତାନି ନ ଜୀୱତି।

ୱିପସ୍ସୀଆଦଯୋ ପନ ସବ୍ବେପି ବୋଧିସତ୍ତା ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗେନ ସୋମନସ୍ସସହଗତଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଅସଙ୍ଖାରିକଚିତ୍ତେନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ତେନ ଚିତ୍ତେନ ଗହିତାଯ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟଂ ଆଯୁ, ଇତି ସବ୍ବେ ବୁଦ୍ଧା ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟାଯୁକା। ତେ କସ୍ମା ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟଂ ନ ଅଟ୍ଠଂସୁ? ଉତୁଭୋଜନୱିପତ୍ତିଯା। ଉତୁଭୋଜନୱସେନ ହି ଆଯୁ ହାଯତିପି ୱଡ୍ଢତିପି।

ତତ୍ଥ ଯଦା ରାଜାନୋ ଅଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି, ତଦା ଉପରାଜାନୋ, ସେନାପତି, ସେଟ୍ଠି, ସକଲନଗରଂ, ସକଲରଟ୍ଠଂ ଅଧମ୍ମିକମେୱ ହୋତି; ଅଥ ତେସଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା, ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ମିତ୍ତା ଭୂମଟ୍ଠଦେୱତା, ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ମିତ୍ତା ଆକାସଟ୍ଠକଦେୱତା, ଆକାସଟ୍ଠକଦେୱତାନଂ ମିତ୍ତା ଉଣ୍ହୱଲାହକା ଦେୱତା, ତାସଂ ମିତ୍ତା ଅବ୍ଭୱଲାହକା ଦେୱତା, ତାସଂ ମିତ୍ତା ସୀତୱଲାହକା ଦେୱତା, ତାସଂ ମିତ୍ତା ୱସ୍ସୱଲାହକା ଦେୱତା, ତାସଂ ମିତ୍ତା ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱତା, ତାସଂ ମିତ୍ତା ତାୱତିଂସା ଦେୱତା, ତାସଂ ମିତ୍ତା ଯାମା ଦେୱତାତି ଏୱମାଦି। ଏୱଂ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ଠପେତ୍ୱା ଅରିଯସାୱକେ ସବ୍ବା ଦେୱବ୍ରହ୍ମପରିସାପି ଅଧମ୍ମିକାୱ ହୋନ୍ତି। ତାସଂ ଅଧମ୍ମିକତାଯ ୱିସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିହରନ୍ତି, ୱାତୋ ଯଥାମଗ୍ଗେନ ନ ୱାଯତି, ଅଯଥାମଗ୍ଗେନ ୱାଯନ୍ତୋ ଆକାସଟ୍ଠକୱିମାନାନି ଖୋଭେତି, ୱିମାନେସୁ ଖୋଭିତେସୁ ଦେୱତାନଂ କୀଳନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତାନି ନ ନମନ୍ତି, ଦେୱତାନଂ କୀଳନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତେସୁ ଅନମନ୍ତେସୁ ସୀତୁଣ୍ହଭେଦୋ ଉତୁ ଯଥାକାଲେନ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମିଂ ଅସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେ ନ ସମ୍ମା ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି, କଦାଚି ୱସ୍ସତି, କଦାଚି ନ ୱସ୍ସତି; କତ୍ଥଚି ୱସ୍ସତି, କତ୍ଥଚି ନ ୱସ୍ସତି, ୱସ୍ସନ୍ତୋପି ୱପ୍ପକାଲେ ଅଙ୍କୁରକାଲେ ନାଳକାଲେ ପୁପ୍ଫକାଲେ ଖୀରଗ୍ଗହଣାଦିକାଲେସୁ

ଯଥା ଯଥା ସତ୍ତାନଂ ଉପକାରୋ ନ ହୋତି, ତଥା ତଥା ୱସ୍ସତି ଚ ୱିଗଚ୍ଛତି ଚ, ତେନ ସସ୍ସାନି ୱିସମପାକାନି ହୋନ୍ତି, ୱିଗତଗନ୍ଧୱଣ୍ଣରସାଦିସମ୍ପନ୍ନାନି। ଏକଭାଜନେ ପକ୍ଖିତ୍ତତଣ୍ଡୁଲେସୁପି ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଭତ୍ତଂ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଂ ହୋତି, ଏକସ୍ମିଂ ଅତିକିଲିନ୍ନଂ, ଏକସ୍ମିଂ ସମପାକଂ। ତଂ ପରିଭୁତ୍ତଂ କୁଚ୍ଛିଯମ୍ପି ତୀହାକାରେହି ପଚ୍ଚତି। ତେନ ସତ୍ତା ବହ୍ୱାବାଧା ଚେୱ ହୋନ୍ତି, ଅପ୍ପାଯୁକା ଚ। ଏୱଂ ତାୱ ଉତୁଭୋଜନୱସେନ ଆଯୁ ହାଯତି।

ଯଦା ପନ ରାଜାନୋ ଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି, ତଦା ଉପରାଜାନୋପି ଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତୀତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସବ୍ବେପି ଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି। ତେସଂ ଧମ୍ମିକତ୍ତା ସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିହରନ୍ତି, ଯଥାମଗ୍ଗେନ ୱାତୋ ୱାଯତି, ଯଥାମଗ୍ଗେନ ୱାଯନ୍ତୋ ଆକାସଟ୍ଠକୱିମାନାନି ନ ଖୋଭେତି, ତେସଂ ଅଖୋଭା ଦେୱତାନଂ କୀଳନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି। ଏୱଂ କାଲେନ ଉତୁ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଦେୱୋ ସମ୍ମା ୱସ୍ସତି, ୱପ୍ପକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସସ୍ସାନଂ ଉପକାରଂ କରୋନ୍ତୋ କାଲେ ୱସ୍ସତି, କାଲେ ୱିଗଚ୍ଛତି, ତେନ ସସ୍ସାନି ସମପାକାନି ସୁଗନ୍ଧାନି ସୁୱଣ୍ଣାନି ସୁରସାନି ଓଜୱନ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ତେହି ସମ୍ପାଦିତଂ ଭୋଜନଂ ପରିଭୁତ୍ତମ୍ପି ସମ୍ମା ପରିପାକଂ ଗଚ୍ଛତି , ତେନ ସତ୍ତା ଅରୋଗା ଦୀଘାଯୁକା ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଉତୁଭୋଜନୱସେନ ଆଯୁ ୱଡ୍ଢତି।

ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସୀ ଭଗୱା ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକକାଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ସିଖୀ ସତ୍ତତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକକାଲେତି ଇଦଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିହୀନସଦିସଂ କତଂ, ନ ପନ ଏୱଂ ପରିହୀନଂ, ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ପରିହୀନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କଥଂ? ଇମସ୍ମିଂ ତାୱ କପ୍ପେ କକୁସନ୍ଧୋ ଭଗୱା ଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକକାଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ପଞ୍ଚ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ଠତ୍ୱା ପଞ୍ଚମେ ୱିଜ୍ଜମାନେଯେୱ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ତଂ ଆଯୁ ପରିହାଯମାନଂ ଦସୱସ୍ସକାଲଂ ପତ୍ୱା ପୁନ ୱଡ୍ଢମାନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ଯଂ ହୁତ୍ୱା ତତୋ ପରିହାଯମାନଂ ତିଂସୱସ୍ସସହସ୍ସକାଲେ ଠିତଂ; ତଦା କୋଣାଗମନୋ ଭଗୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତସ୍ମିମ୍ପି ତଥେୱ ପରିନିବ୍ବୁତେ ତଂ ଆଯୁ ଦସୱସ୍ସକାଲଂ ପତ୍ୱା ପୁନ ୱଡ୍ଢମାନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ଯଂ ହୁତ୍ୱା ପରିହାଯିତ୍ୱା ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସକାଲେ ଠିତଂ; ତଦା କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତସ୍ମିମ୍ପି ତଥେୱ ପରିନିବ୍ବୁତେ ତଂ ଆଯୁ ଦସୱସ୍ସକାଲଂ ପତ୍ୱା ପୁନ ୱଡ୍ଢମାନଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ଯଂ ହୁତ୍ୱା ପରିହାଯିତ୍ୱା ୱସ୍ସସତକାଲଂ ପତ୍ତଂ, ଅଥ ଅମ୍ହାକଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିହାଯିତ୍ୱା ପରିହାଯିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ପରିହୀନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଯଂ ଯଂ ଆଯୁପରିମାଣେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ତେସମ୍ପି ତଂ ତଦେୱ ଆଯୁପରିମାଣଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ବୋଧିପରିଚ୍ଛେଦୱଣ୍ଣନା

୮। ବୋଧିପରିଚ୍ଛେଦେ ପନ ପାଟଲିଯା ମୂଲେତି ପାଟଲିରୁକ୍ଖସ୍ସ ହେଟ୍ଠା। ତସ୍ସା ପନ ପାଟଲିଯା ଖନ୍ଧୋ ତଂ ଦିୱସଂ ପଣ୍ଣାସରତନୋ ହୁତ୍ୱା ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ, ସାଖା ପଣ୍ଣାସରତନାତି ଉବ୍ବେଧେନ ରତନସତଂ ଅହୋସି। ତଂ ଦିୱସଞ୍ଚ ସା ପାଟଲି କଣ୍ଣିକାବଦ୍ଧେହି ୱିଯ ପୁପ୍ଫେହି ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକସଞ୍ଛନ୍ନା ଅହୋସି, ଦିବ୍ବଗନ୍ଧଂ ୱାଯତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ତଦା ଅଯମେୱ ପୁପ୍ଫିତା, ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ସବ୍ବପାଟଲିଯୋ ପୁପ୍ଫିତା। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ପାଟଲିଯୋ, ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ସବ୍ବରୁକ୍ଖାନଂ ଖନ୍ଧେସୁ ଖନ୍ଧପଦୁମାନି, ସାଖାସୁ ସାଖାପଦୁମାନି, ଲତାସୁ ଲତାପଦୁମାନି, ଆକାସେ ଆକାସପଦୁମାନି ପୁପ୍ଫିତାନି, ପଥୱିତଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାପି ମହାପଦୁମାନି ଉଟ୍ଠିତାନି। ମହାସମୁଦ୍ଦୋପି ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣେହି ପଦୁମେହି ନୀଲୁପ୍ପଲରତ୍ତୁପ୍ପଲେହି ଚ ସଞ୍ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି। ସକଲଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଂ ଧଜମାଲାକୁଲଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିବଦ୍ଧପୁପ୍ଫଦାମୱିସ୍ସଟ୍ଠମାଲାଗୁଳୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଂ ନାନାୱଣ୍ଣକୁସୁମସମୁଜ୍ଜଲଂ ନନ୍ଦନୱନଚିତ୍ତଲତାୱନମିସ୍ସକୱନଫାରୁସକୱନସଦିସଂ ଅହୋସି। ପୁରତ୍ଥିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା ପଚ୍ଛିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଂ ଅଭିହନନ୍ତି। ପଚ୍ଛିମଦକ୍ଖିଣଉତ୍ତରଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜା ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଂ ଅଭିହନନ୍ତି। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସିରୀସମ୍ପତ୍ତାନି ଚକ୍କୱାଳାନି ଅହେସୁଂ। ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ସକଲଂ ବୁଦ୍ଧଗୁଣୱିଭୱସିରିଂ ପଟିୱିଜ୍ଝମାନୋ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ।

''ସିଖୀ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭଗୱା ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ପୁଣ୍ଡରୀକସ୍ସ ମୂଲେ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତିଆଦୀସୁପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ପଦୱଣ୍ଣନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଏତ୍ଥ ପନ ପୁଣ୍ଡରୀକୋତି ସେତମ୍ବରୁକ୍ଖୋ। ତସ୍ସାପି ତଦେୱ ପରିମାଣଂ। ତଂ ଦିୱସଞ୍ଚ ସୋପି ଦିବ୍ବଗନ୍ଧେହି ପୁପ୍ଫେହି ସୁସଞ୍ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ପୁପ୍ଫେହି, ଫଲେହିପି ସଞ୍ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଏକତୋ ତରୁଣାନି ଫଲାନି, ଏକତୋ ମଜ୍ଝିମାନି ଫଲାନି, ଏକତୋ ନାତିପକ୍କାନି ଫଲାନି, ଏକତୋ ସୁପକ୍କାନି ପକ୍ଖିତ୍ତଦିବ୍ବୋଜାନି ୱିଯ ସୁରସାନି ଓଲମ୍ବନ୍ତି। ଯଥା ସୋ, ଏୱଂ ସକଲଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେସୁ ପୁପ୍ଫୂପଗରୁକ୍ଖା ପୁପ୍ଫେହି, ଫଲୂପଗରୁକ୍ଖା ଫଲେହି ପଟିମଣ୍ଡିତା ଅହେସୁଂ।

ସାଲୋତି ସାଲରୁକ୍ଖୋ। ତସ୍ସାପି ତଦେୱ ପରିମାଣଂ, ତଥେୱ ପୁପ୍ଫସିରୀୱିଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସିରୀସରୁକ୍ଖେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖେ ପୁପ୍ଫାନି ନାହେସୁଂ, ଫଲୱିଭୂତି ପନେତ୍ଥ ଅମ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯାୱ, ତଥା ନିଗ୍ରୋଧେ, ତଥା ଅସ୍ସତ୍ଥେ। ଇତି ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଏକୋୱ ପଲ୍ଲଙ୍କୋ, ରୁକ୍ଖା ପନ ଅଞ୍ଞେପି ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲେ ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣସଙ୍ଖାତବୋଧିଂ ବୁଦ୍ଧା ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି, ସୋ ସୋ ବୋଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଯଂ

ବୋଧିପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ।

ସାୱକଯୁଗପରିଚ୍ଛେଦୱଣ୍ଣନା

୯। ସାୱକଯୁଗପରିଚ୍ଛେଦେ ପନ ଖଣ୍ଡତିସ୍ସନ୍ତି ଖଣ୍ଡୋ ଚ ତିସ୍ସୋ ଚ। ତେସୁ ଖଣ୍ଡୋ ଏକପିତିକୋ କନିଟ୍ଠଭାତା, ତିସ୍ସୋ ପୁରୋହିତପୁତ୍ତୋ । ଖଣ୍ଡୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଯା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ, ତିସ୍ସୋ ସମାଧିପାରମିଯା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ। ଅଗ୍ଗନ୍ତି ଠପେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅୱସେସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅସଦିସଗୁଣତାଯ ଉତ୍ତମଂ। ଭଦ୍ଦଯୁଗନ୍ତି ଅଗ୍ଗତ୍ତାଯେୱ ଭଦ୍ଦଯୁଗଂ। ଅଭିଭୂସମ୍ଭୱନ୍ତି ଅଭିଭୂ ଚ ସମ୍ଭୱୋ ଚ। ତେସୁ ଅଭିଭୂ ପଞ୍ଞାପାରମିଯା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ। ସିଖିନା ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ଅରୁଣୱତିତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମପରିସାଯ ୱିୱିଧାନି ପାଟିହାରିଯାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଅନ୍ଧକାରେନ ଫରିତ୍ୱା – ''କିଂ ଇଦ''ନ୍ତି ସଞ୍ଜାତସଂୱେଗାନଂ ଓଭାସଂ ଫରିତ୍ୱା – ''ସବ୍ବେ ମେ ରୂପଞ୍ଚ ପସ୍ସନ୍ତୁ, ସଦ୍ଦଞ୍ଚ ସୁଣନ୍ତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା – ''ଆରମ୍ଭଥା''ତି ଗାଥାଦ୍ୱଯଂ (ସଂ। ନି। ୧।୧୮୫) ଭଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଦଂ ସାୱେସି। ସମ୍ଭୱୋ ସମାଧିପାରମିଯା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ ଅହୋସି।

ସୋଣୁତ୍ତରନ୍ତି ସୋଣୋ ଚ ଉତ୍ତରୋ ଚ। ତେସୁପି ସୋଣୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ପତ୍ତୋ, ଉତ୍ତରୋ ସମାଧିପାରମିଂ ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ୱିଧୁରସଞ୍ଜୀୱନ୍ତି ୱିଧୁରୋ ଚ ସଞ୍ଜୀୱୋ ଚ। ତେସୁ ୱିଧୁରୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ପତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସଞ୍ଜୀୱୋ ସମାଧିପାରମିଂ ପତ୍ତୋ। ସମାପଜ୍ଜନବହୁଲୋ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନକୁଟିଲେଣମଣ୍ଡପାଦୀସୁ ସମାପତ୍ତିବଲେନ ଝାଯନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞେ ନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜି, ଅଥ ନଂ ୱନକମ୍ମିକାଦଯୋ ''ମତୋ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଝାପେସୁଂ। ସୋ ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦେନ ସମାପତ୍ତିତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଚୀୱରାନି ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି। ତଦୁପାଦାଯେୱ ଚ ନଂ ''ସଞ୍ଜୀୱୋ''ତି ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ଭିଯ୍ୟୋସୁତ୍ତରନ୍ତି ଭିଯ୍ୟୋସୋ ଚ ଉତ୍ତରୋ ଚ। ତେସୁ ଭିଯ୍ୟୋସୋ ପଞ୍ଞାଯ ଉତ୍ତରୋ, ଉତ୍ତରୋ ସମାଧିନା ଅଗ୍ଗୋ ଅହୋସି। ତିସ୍ସଭାରଦ୍ୱାଜନ୍ତି ତିସ୍ସୋ ଚ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଚ । ତେସୁ ତିସ୍ସୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ପତ୍ତୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ସମାଧିପାରମିଂ ପତ୍ତୋ ଅହୋସି । ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନନ୍ତି ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଚ। ତେସୁ ସାରିପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୱିସଯେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ସମାଧିୱିସଯେ ଅଗ୍ଗୋ ଅହୋସି। ଅଯଂ ସାୱକଯୁଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ।

ସାୱକସନ୍ନିପାତପରିଚ୍ଛେଦୱଣ୍ଣନା

୧୦। ସାୱକସନ୍ନିପାତପରିଚ୍ଛେଦେ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପଠମସନ୍ନିପାତୋ ଚତୁରଙ୍ଗିକୋ ଅହୋସି, ସବ୍ବେ ଏହିଭିକ୍ଖୂ, ସବ୍ବେ ଇଦ୍ଧିଯା ନିବ୍ବତ୍ତପତ୍ତଚୀୱରା, ସବ୍ବେ ଅନାମନ୍ତିତାୱ ଆଗତା, ଇତି ତେ ଚ ଖୋ ପନ୍ନରସେ ଉପୋସଥଦିୱସେ। ଅଥ ସତ୍ଥା ବୀଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଉପୋସଥଂ ଓସାରେସି। ଦୁତିଯତତିଯେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତଥା ସେସବୁଦ୍ଧାନଂ ସବ୍ବସନ୍ନିପାତେସୁ। ଯସ୍ମା ପନ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ପଠମବୋଧିଯାୱ ସନ୍ନିପାତୋ ଅହୋସି, ଇଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଂ ଅପରଭାଗେ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ''ମଯ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି ଏକୋ ସାୱକାନଂ ସନ୍ନିପାତୋ''ତି ଅନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ''ଅହୋସୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଅଡ୍ଢତେଲସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନୀତି ପୁରାଣଜଟିଲାନଂ ସହସ୍ସଂ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ପରିୱାରାନି ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସତାନୀତି ଅଡ୍ଢତେଲସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ଅଭିନୀହାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱତ୍ଥୁଂ କଥେତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜା ଦୀପେତବ୍ବା। ପବ୍ବଜିତାନଂ ପନ ତେସଂ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ଧମ୍ମସେନାପତି ପନ୍ନରସମେ ଦିୱସେ ଗିଜ୍ଝକୂଟପବ୍ବତମଜ୍ଝେ ସୂକରଖତଲେଣପବ୍ଭାରେ ଭାଗିନେଯ୍ୟସ୍ସ ଦୀଘନଖପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ସଜ୍ଜିତେ ଧମ୍ମଯାଗେ ୱେଦନାପରିଗ୍ଗହସୁତ୍ତନ୍ତେ (ମ। ନି। ୨।୨୦୧) ଦେସିଯମାନେ ଦେସନଂ ଅନୁବୁଜ୍ଝମାନଂ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ସାୱକପାରମିଞାଣଂ ପତ୍ତୋ। ଭଗୱା ଥେରସ୍ସ ଅରହତ୍ତପତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେଳୁୱନେଯେୱ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ – ''କୁହିଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ଗତୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱେଳୁୱନେ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେଳୁୱନେଯେୱ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଭଗୱା ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଓସାରେସି। ତଂ ସନ୍ନିପାତଂ ସନ୍ଧାଯ ଭଗୱା – ''ଅଡ୍ଢତେଲସାନି ଭିକ୍ଖୁସତାନୀ''ତି ଆହ। ଅଯଂ ସାୱକସନ୍ନିପାତପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ।

ଉପଟ୍ଠାକପରିଚ୍ଛେଦୱଣ୍ଣନା

୧୧। ଉପଟ୍ଠାକପରିଚ୍ଛେଦେ ପନ ଆନନ୍ଦୋତି ନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଭଗୱତୋ ହି ପଠମବୋଧିଯଂ ଅନିବଦ୍ଧା ଉପଟ୍ଠାକା ଅହେସୁଂ। ଏକଦା ନାଗସମାଲୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରି, ଏକଦା ନାଗିତୋ, ଏକଦା ଉପୱାନୋ, ଏକଦା ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ, ଏକଦା ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ, ଏକଦା ସାଗତୋ , ଏକଦା ମେଘିଯୋ। ତତ୍ଥ ଏକଦା ଭଗୱା ନାଗସମାଲତ୍ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନୋ ଦ୍ୱେଧାପଥଂ ପତ୍ତୋ। ଥେରୋ

ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ – ''ଭଗଵା, ଅହଂ ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ଭଗଵା – ''ଏହି ଭିକ୍ଖୁ, ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ଆହ। ସୋ – ''ହନ୍ଦ, ଭଗଵା, ତୁମ୍ହାକଂ ପତ୍ତଚୀଵରଂ ଗଣ୍ହଥ, ଅହଂ ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ଵତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରଂ ଛମାଯଂ ଠପେତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଅଥ ନଂ ଭଗଵା – ''ଆହର, ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଵତ୍ଵା ପତ୍ତଚୀଵରଂ ଗହେତ୍ଵା ଗତୋ। ତସ୍ସପି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଇତରେନ ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛତୋ ଚୋରା ପତ୍ତଚୀଵରଞ୍ଚେଵ ହରିଂସୁ, ସୀସଞ୍ଚ ଭିନ୍ଦିଂସୁ। ସୋ – ''ଭଗଵା ଇଦାନି ମେ ପଟିସରଣଂ, ନ ଅଞ୍ଞୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଲୋହିତେନ ଗଳିତେନ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ''କିମିଦଂ ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଚ ଵୁତ୍ତେ ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ଭଗଵା – ''ମା ଚିନ୍ତଯି, ଭିକ୍ଖୁ, ଏତଂଯେଵ ତେ କାରଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ନିଵାରଯିମ୍ହା''ତି ଵତ୍ଵା ନଂ ସମସ୍ସାସେସି।

ଏକଦା ପନ ଭଗଵା ମେଘିଯତ୍ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାଚୀନଵଂସମିଗଦାଯେ ଜନ୍ତୁଗାମଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ରାପି ମେଘିଯୋ ଜନ୍ତୁଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା ନଦୀତୀରେ ପାସାଦିକଂ ଅମ୍ବଵନଂ ଦିସ୍ଵା – ''ଭଗଵା, ତୁମ୍ହାକଂ ପତ୍ତଚୀଵରଂ ଗଣ୍ହଥ, ଅହଂ ତସ୍ମିଂ ଅମ୍ବଵନେ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋମୀ''ତି ଵତ୍ଵା ଭଗଵତା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନିଵାରିଯମାନୋପି ଗନ୍ତ୍ଵା ଅକୁସଲଵିତକ୍କେହି ଉପଦ୍ଦୁତୋ ଅନ୍ଵାସତ୍ତୋ (ଅ। ନି। ୯।୩; ଉଦାନ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ୩୧ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ)। ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ତମ୍ପି ଭଗଵା – ''ଇଦମେଵ ତେ କାରଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ନିଵାରଯିମ୍ହା''ତି ଵତ୍ଵା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାଵତ୍ଥିଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ଗନ୍ଧକୁଟିପରିଵେଣେ ପଞ୍ଞତ୍ତଵରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିଵୁତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନିମ୍ହି ମହଲ୍ଲକୋ, 'ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛାମା'ତି ଵୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ମଯ୍ହଂ ପତ୍ତଚୀଵରଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ମଯ୍ହଂ ନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକଂ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଜାନାଥା''ତି। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମସଂଵେଗୋ ଉଦପାଦି। ଅଥାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଭଗଵନ୍ତଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା – ''ଅହଂ , ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେଯେଵ ପତ୍ଥଯମାନୋ ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ପାରମିଯୋ ପୂରଯିଂ, ନନୁ ମାଦିସୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ଉପଟ୍ଠାକୋ ନାମ ଵଟ୍ଟତି, ଅହଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ତଂ ଭଗଵା – ''ଅଲଂ ସାରିପୁତ୍ତ, ଯସ୍ସଂ ଦିସାଯଂ ତ୍ଵଂ ଵିହରସି, ଅସୁଞ୍ଞାଯେଵ ମେ ସା ଦିସା, ତଵ ଓଵାଦୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଓଵାଦସଦିସୋ, ନ ମେ ତଯା ଉପଟ୍ଠାକକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପି। ଏତେନେଵୁପାଯେନ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ଵା ଅସୀତିମହାସାଵକା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ତେ ସବ୍ବେପି ଭଗଵା ପଟିକ୍ଖିପି।

ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ତୁଣ୍ହୀଯେଵ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ଭିକ୍ଖୂ ଏଵମାହଂସୁ – ''ଆଵୁସୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଉପଟ୍ଠାକଟ୍ଠାନଂ ଯାଚତି, ତ୍ଵମ୍ପି ଯାଚାହୀ''ତି। ସୋ ଆହ – ''ଯାଚିତ୍ଵା ଲଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଆଵୁସୋ କୀଦିସଂ ହୋତି, କିଂ ମଂ ସତ୍ଥା ନ ପସ୍ସତି, ସଚେ ରୋଚିସ୍ସତି, ଆନନ୍ଦୋ ମଂ ଉପଟ୍ଠାତୂତି ଵକ୍ଖତୀ''ତି। ଅଥ ଭଗଵା – ''ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଆନନ୍ଦୋ ଅଞ୍ଞେନ ଉସ୍ସାହେତବ୍ବୋ, ସଯମେଵ ଜାନିତ୍ଵା ମଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ତତୋ ଭିକ୍ଖୂ – ''ଉଟ୍ଠେହି, ଆଵୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ଉଟ୍ଠେହି ଆଵୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ଦସବଲଂ ଉପଟ୍ଠାକଟ୍ଠାନଂ ଯାଚାହୀ''ତି ଆହଂସୁ। ଥେରୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଚତ୍ତାରୋ ପଟିକ୍ଖେପେ, ଚତସ୍ସୋ ଚ ଆଯାଚନାତି ଅଟ୍ଠ ଵରେ ଯାଚି।

ଚତ୍ତାରୋ ପଟିକ୍ଖେପା ନାମ – ''ସଚେ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ପଣୀତଂ ଚୀଵରଂ ନ ଦସ୍ସତି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ନ ଦସ୍ସତି, ଏକଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ଵସିତୁଂ ନ ଦସ୍ସତି, ନିମନ୍ତନଂ ଗହେତ୍ଵା ନ ଗମିସ୍ସତି, ଏଵାହଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ଵତ୍ଵା – ''କିଂ ପନେତ୍ଥ, ଆନନ୍ଦ, ଆଦୀନଵଂ ପସ୍ସସୀ''ତି ଵୁତ୍ତେ – ''ସଚାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇମାନି ଵତ୍ଥୂନି ଲଭିସ୍ସାମି, ଭଵିସ୍ସନ୍ତି ଵତ୍ତାରୋ – 'ଆନନ୍ଦୋ ଦସବଲେନ ଲଦ୍ଧଂ ପଣୀତଂ ଚୀଵରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଏକଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ଵସତି, ଏକତୋ ନିମନ୍ତନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଏତଂ ଲାଭଂ ଲଭନ୍ତୋ ତଥାଗତଂ ଉପଟ୍ଠାତି, କୋ ଏଵଂ ଉପଟ୍ଠହତୋ ଭାରୋ'ତି'' ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପଟିକ୍ଖେପେ ଯାଚି।

ଚତସ୍ସୋ ଆଯାଚନା ନାମ – ''ସଚେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗଵା ମଯା ଗହିତନିମନ୍ତନଂ ଗମିସ୍ସତି, ସଚାହଂ ତିରୋରଟ୍ଠା ତିରୋଜନପଦା ଭଗଵନ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଆଗତଂ ପରିସଂ ଆଗତକ୍ଖଣେ ଏଵ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଲଚ୍ଛାମି, ଯଦା ମେ କଙ୍ଖା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମିଂଯେଵ ଖଣେ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ଲଚ୍ଛାମି, ଯଂ ଭଗଵା ମଯ୍ହଂ ପରମ୍ମୁଖା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ମଯ୍ହଂ କଥେସ୍ସତି, ଏଵାହଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ଵତ୍ଵା – ''କଂ ପନେତ୍ଥ, ଆନନ୍ଦ, ଆନିସଂସଂ ପସ୍ସସୀ''ତି ଵୁତ୍ତେ – ''ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ସଦ୍ଧା କୁଲପୁତ୍ତା ଭଗଵତୋ ଓକାସଂ ଅଲଭନ୍ତା ମଂ ଏଵଂ ଵଦନ୍ତି – 'ସ୍ଵେ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଭଗଵତା ସଦ୍ଧିଂ ଅମ୍ହାକଂ ଘରେ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାଥା'ତି, ସଚେ ଭନ୍ତେ ଭଗଵା ତତ୍ଥ ନ ଗମିସ୍ସତି, ଇଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେଯେଵ ପରିସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ, କଙ୍ଖଞ୍ଚ ଵିନୋଦେତୁଂ ଓକାସଂ ନ ଲଚ୍ଛାମି, ଭଵିସ୍ସନ୍ତି ଵତ୍ତାରୋ – 'କିଂ ଆନନ୍ଦୋ ଦସବଲଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ଏତ୍ତକମ୍ପିସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହଂ ଭଗଵା ନ କରୋତୀ'ତି। ଭଗଵତୋ ଚ ପରମ୍ମୁଖା ମଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି – 'ଅଯଂ, ଆଵୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ଗାଥା, ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ଜାତକଂ, କତ୍ଥ ଦେସିତ'ନ୍ତି। ସଚାହଂ ତଂ ନ ସମ୍ପାଦଯିସ୍ସାମି, ଭଵିସ୍ସନ୍ତି ଵତ୍ତାରୋ – 'ଏତ୍ତକମ୍ପି, ଆଵୁସୋ, ନ ଜାନାସି, କସ୍ମା ତ୍ଵଂ ଛାଯା ଵିଯ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଵିଜହନ୍ତୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଵିଚରସୀ'ତି। ତେନାହଂ ପରମ୍ମୁଖା ଦେସିତସ୍ସପି ଧମ୍ମସ୍ସ ପୁନ କଥନଂ ଇଚ୍ଛାମୀ''ତି ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଆଯାଚନା ଯାଚି। ଭଗଵାପିସ୍ସ ଅଦାସି।

ଏୱଂ ଇମେ ଅଟ୍ଠ ୱରେ ଗହେତ୍ୱା ନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସେୱ ଠାନନ୍ତରସ୍ସତ୍ଥାଯ କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ପୂରିତାନଂ ପାରମୀନଂ ଫଲଂ ପାପୁଣୀତି ଇମସ୍ସ ନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ – ‘‘ମଯ୍ହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି ଆନନ୍ଦୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାକୋ’’ତି ଆହ। ଅଯଂ ଉପଟ୍ଠାକପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ।

୧୨। ପିତିପରିଚ୍ଛେଦୋ ଉତ୍ତାନତ୍ଥୋଯେୱ।

ୱିହାରଂ ପାୱିସୀତି କସ୍ମା ୱିହାରଂ ପାୱିସି? ଭଗୱା କିର ଏତ୍ତକଂ କଥେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ନ ତାୱ ମଯା ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ୱଂସୋ ନିରନ୍ତରଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତୋ, ଅଜ୍ଜ ମଯି ପନ ୱିହାରଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ଭିୟ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାଯ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣଂ ଆରବ୍ଭ ୱଣ୍ଣଂ କଥଯିସ୍ସନ୍ତି। ଅଥାହଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଂ ବୁଦ୍ଧୱଂସଂ କଥେତ୍ୱା ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ କଥାୱାରସ୍ସ ଓକାସଂ ଦତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ୱିହାରଂ ପାୱିସି।

ଯଞ୍ଚେତଂ ଭଗୱା ତନ୍ତିଂ କଥେସି, ତତ୍ଥ କପ୍ପପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଜାତିପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଗୋତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦୋ, ବୋଧିପରିଚ୍ଛେଦୋ, ସାୱକଯୁଗପରିଚ୍ଛେଦୋ, ସାୱକସନ୍ନିପାତପରିଚ୍ଛେଦୋ, ଉପଟ୍ଠାକପରିଚ୍ଛେଦୋ, ପିତିପରିଚ୍ଛେଦୋତି ନୱିମେ ୱାରା ଆଗତା, ସମ୍ବହୁଲୱାରୋ ଅନାଗତୋ, ଆନେତ୍ୱା ପନ ଦୀପେତବ୍ବୋ।

ସମ୍ବହୁଲୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତାନଞ୍ହି ଏକସ୍ମିଂ କୁଲୱଂସାନୁରୂପେ ପୁତ୍ତେ ଜାତେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅଯମେୱ ୱଂସୋ, ଅଯଂ ପୱେଣୀ। କସ୍ମା? ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଞ୍ହି ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନି ଅନେକାନି ପାଟିହାରିଯାନି ହୋନ୍ତି, ତତ୍ର ନେସଂ ଯଦି ନେୱ ଜାତନଗରଂ, ନ ପିତା, ନ ମାତା, ନ ଭରିଯା, ନ ପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯେଯ୍ୟ, ‘‘ଇମସ୍ସ ନେୱ ଜାତନଗରଂ, ନ ପିତା, ନ ଭରିଯା, ନ ପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଦେୱୋ ୱା ସକ୍କୋ ୱା ମାରୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା ଏସ ମଞ୍ଞେ, ଦେୱାନଞ୍ଚ ଈଦିସଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଅନଚ୍ଛରିଯ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଜନୋ ନେୱ ସୋତବ୍ବଂ, ନ ସଦ୍ଧାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟ। ତତୋ ଅଭିସମଯୋ ନ ଭୱେଯ୍ୟ, ଅଭିସମଯେ ଅସତି ନିରତ୍ଥକୋୱ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ, ଅନିୟ୍ୟାନିକଂ ସାସନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତାନଂ – ‘‘ଏକସ୍ମିଂ କୁଲୱଂସାନୁରୂପେ ପୁତ୍ତେ ଜାତେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅଯମେୱ ୱଂସୋ ଅଯଂ ପୱେଣୀ। ତସ୍ମା ପୁତ୍ତାଦୀନଂ ୱସେନ ସମ୍ବହୁଲୱାରୋ ଆନେତ୍ୱା ଦୀପେତବ୍ବୋ।

ସମ୍ବହୁଲପରିଚ୍ଛେଦୱଣ୍ଣନା

ତତ୍ଥ –

ସମୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅତୁଲୋ, ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ଚ ଉତ୍ତରୋ;

ସତ୍ଥୱାହୋ ୱିଜିତସେନୋ, ରାହୁଲୋ ଭୱତି ସତ୍ତମୋତି।

ଏତେ ତାୱ ସତ୍ତନ୍ନମ୍ପି ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅନୁକ୍କମେନେୱ ସତ୍ତ ପୁତ୍ତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ଥ ରାହୁଲଭଦ୍ଦେ ତାୱ ଜାତେ ପଣ୍ଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ମହାପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପଯିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ତାୱଦେୱ ସକଲସରୀରଂ ଖୋଭେତ୍ୱା ପୁତ୍ତସିନେହୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ତାୱ ଜାତେ ଏୱରୂପୋ ପୁତ୍ତସିନେହୋ, ପରୋସହସ୍ସଂ କିର ମେ ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତେସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ ଜାତେ ଇଦଂ ସିନେହବନ୍ଧନଂ ଏୱଂ ୱଡ୍ଢନ୍ତଂ ଦୁବ୍ଭେଜ୍ଜଂ ଭୱିସ୍ସତି, ରାହୁ ଜାତୋ, ବନ୍ଧନଂ ଜାତ’’ନ୍ତି ଆହ। ତଂ ଦିୱସମେୱ ଚ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବେସଂ ପୁତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିଯନ୍ତି। ଅଯଂ ପୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦୋ।

ସୁତନା ସବ୍ବକାମା ଚ, ସୁଚିତ୍ତା ଅଥ ରୋଚିନୀ;

ରୁଚଗ୍ଗତୀ ସୁନନ୍ଦା ଚ, ବିମ୍ବା ଭୱତି ସତ୍ତମାତି।

ଏତା ତେସଂ ସତ୍ତନ୍ନମ୍ପି ପୁତ୍ତାନଂ ମାତରୋ ଅହେସୁଂ। ବିମ୍ବାଦେୱୀ ପନ ରାହୁଲକୁମାରେ ଜାତେ ରାହୁଲମାତାତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ଅଯଂ

ଭରିଯପରିଚ୍ଛେଦୋ।

ୱିପସ୍ସୀ କକୁସନ୍ଧୋତି ଇମେ ପନ ଦ୍ୱେ ବୋଧିସତ୍ତା ପଯୁତ୍ତଆଜଞ୍ଞରଥମାରୁଯ୍ହ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ସିଖୀ କୋଣାଗମନୋତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତା ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ୱେସ୍ସଭୂ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। କସ୍ସପୋ ଉପରିପାସାଦେ ମହାତଲେ ନିସିନ୍ନୋୱ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନା ଉଟ୍ଠାଯ ତଂ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା – ''ପାସାଦୋ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିମଣ୍ଡେ ଓତରତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ପାସାଦୋ ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିମଣ୍ଡେ ଓତରି। ମହାପୁରିସୋପି ତତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଠତ୍ୱା – ''ପାସାଦୋ ଯଥାଠାନେଯେୱ ପତିଟ୍ଠାତୂ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ସୋ ଯଥାଠାନେ ପତିଟ୍ଠାସି। ମହାପୁରିସୋପି ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ପଧାନମନୁଯୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝି। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ କଣ୍ଡକଂ ଅସ୍ସୱରମାରୁଯ୍ହ ନିକ୍ଖନ୍ତୋତି। ଅଯଂ ଯାନପରିଚ୍ଛେଦୋ।

ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ଯୋଜନପ୍ପମାଣେ ପଦେସେ ୱିହାରୋ ପତିଟ୍ଠାସି, ସିଖିସ୍ସ ତିଗାୱୁତେ, ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ଅଡ୍ଢଯୋଜନେ, କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ଗାୱୁତେ, କୋଣାଗମନସ୍ସ ଅଡ୍ଢଗାୱୁତେ, କସ୍ସପସ୍ସ ୱୀସତିଉସଭେ। ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ପକତିମାନେନ ସୋଳସକରୀସେ, ରାଜମାନେନ ଅଟ୍ଠକରୀସେ ପଦେସେ ୱିହାରୋ ପତିଟ୍ଠିତୋତି। ଅଯଂ ୱିହାରପରିଚ୍ଛେଦୋ।

ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ପନ ଭଗୱତୋ ଏକରତନାଯାମା ୱିଦତ୍ଥିୱିତ୍ଥାରା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲୁବ୍ବେଧା ସୁୱଣ୍ଣିଟ୍ଠକା କାରେତ୍ୱା ଚୂଳଂସେନ ଛାଦେତ୍ୱା ୱିହାରଟ୍ଠାନଂ କିଣିଂସୁ। ସିଖିସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣଯଟ୍ଠିଫାଲେହି ଛାଦେତ୍ୱା କିଣିଂସୁ। ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣହତ୍ଥିପାଦାନି କାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଚୂଳଂସେନ ଛାଦେତ୍ୱା କିଣିଂସୁ। କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସୁୱଣ୍ଣିଟ୍ଠକାହି ଛାଦେତ୍ୱା କିଣିଂସୁ। କୋଣାଗମନସ୍ସ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସୁୱଣ୍ଣକଚ୍ଛପେହି ଛାଦେତ୍ୱା କିଣିଂସୁ। କସ୍ସପସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣକଟ୍ଟୀହିଯେୱ ଛାଦେତ୍ୱା କିଣିଂସୁ। ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ସଲକ୍ଖଣାନଂ କହାପଣାନଂ ଚୂଳଂସେନ ଛାଦେତ୍ୱା କିଣିଂସୁ। ଅଯଂ ୱିହାରଭୂମିଗ୍ଗହଣଧନପରିଚ୍ଛେଦୋ।

ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ତଥା ଭୂମିଂ କିଣିତ୍ୱା ୱିହାରଂ କତ୍ୱା ଦିନ୍ନୁପଟ୍ଠାକୋ ପୁନବ୍ବସୁମିତ୍ତୋ ନାମ ଅହୋସି, ସିଖିସ୍ସ ସିରିୱଡ୍ଢନୋ ନାମ, ୱେସ୍ସଭୁସ୍ସ ସୋତ୍ଥିଯୋ ନାମ, କକୁସନ୍ଧସ୍ସ ଅଚ୍ଚୁତୋ ନାମ, କୋଣାଗମନସ୍ସ ଉଗ୍ଗୋ ନାମ, କସ୍ସପସ୍ସ ସୁମନୋ ନାମ, ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ସୁଦତ୍ତୋ ନାମ। ସବ୍ବେ ଚେତେ ଗହପତିମହାସାଲା ସେଟ୍ଠିନୋ ଅହେସୁନ୍ତି। ଅଯଂ ଉପଟ୍ଠାକପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ।

ଅପରାନି ଚତ୍ତାରି ଅୱିଜହିତଟ୍ଠାନାନି ନାମ ହୋନ୍ତି। ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଅୱିଜହିତୋ, ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ହୋତି। ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନଂ ଇସିପତନେ ମିଗଦାଯେ ଅୱିଜହିତମେୱ ହୋତି। ଦେୱୋରୋହନକାଲେ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଦ୍ୱାରେ ପଠମପଦଗଣ୍ଠିକା ଅୱିଜହିତାୱ ହୋତି। ଜେତୱନେ ଗନ୍ଧକୁଟିଯା ଚତ୍ତାରି ମଞ୍ଚପାଦଟ୍ଠାନାନି ଅୱିଜହିତାନେୱ ହୋନ୍ତି। ୱିହାରୋ ପନ ଖୁଦ୍ଦକୋପି ମହନ୍ତୋପି ହୋତି, ୱିହାରୋପି ନ ୱିଜହିତୋଯେୱ, ନଗରଂ ପନ ୱିଜହତି। ଯଦା ନଗରଂ ପାଚୀନତୋ ହୋତି, ତଦା ୱିହାରୋ ପଚ୍ଛିମତୋ; ଯଦା ନଗରଂ ଦକ୍ଖିଣତୋ, ତଦା ୱିହାରୋ ଉତ୍ତରତୋ। ଯଦା ନଗରଂ ପଚ୍ଛିମତୋ, ତଦା ୱିହାରୋ ପାଚୀନତୋ; ଯଦା ନଗରଂ ଉତ୍ତରତୋ, ତଦା ୱିହାରୋ ଦକ୍ଖିଣତୋ। ଇଦାନି ପନ ନଗରଂ ଉତ୍ତରତୋ, ୱିହାରୋ ଦକ୍ଖିଣତୋ।

ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଆଯୁୱେମତ୍ତଂ, ପମାଣୱେମତ୍ତଂ, କୁଲୱେମତ୍ତଂ, ପଧାନୱେମତ୍ତଂ, ରସ୍ମିୱେମତ୍ତନ୍ତି ପଞ୍ଚ ୱେମତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି। ଆଯୁୱେମତ୍ତଂ ନାମ କେଚି ଦୀଘାଯୁକା ହୋନ୍ତି, କେଚି ଅପ୍ପାଯୁକା। ତଥା ହି ଦୀପଙ୍କରସ୍ସ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସି, ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ୱସ୍ସସତଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ।

ପମାଣୱେମତ୍ତଂ ନାମ କେଚି ଦୀଘା ହୋନ୍ତି କେଚି ରସ୍ସା। ତଥା ହି ଦୀପଙ୍କରୋ ଅସୀତିହତ୍ଥୋ ଅହୋସି, ସୁମନୋ ନୱୁତିହତ୍ଥୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱା ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥୋ।

କୁଲୱେମତ୍ତଂ ନାମ କେଚି ଖତ୍ତିଯକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, କେଚି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ। ପଧାନୱେମତ୍ତଂ ନାମ କେସଞ୍ଚି ପଧାନଂ ଇତ୍ତରକାଲମେୱ ହୋତି, ଯଥା କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ। କେସଞ୍ଚି ଅଦ୍ଧନିଯଂ, ଯଥା ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ।

ରସ୍ମିୱେମତ୍ତଂ ନାମ ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସରୀରରସ୍ମି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁପ୍ପମାଣା ଅହୋସି। ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ସମନ୍ତା ବ୍ୟାମମତ୍ତା । ତତ୍ର ରସ୍ମିୱେମତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝାସଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ, ଯୋ ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ତତ୍ତକଂ ସରୀରପ୍ପଭା ଫରତି। ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ପନ ନିଚ୍ଚମ୍ପି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରତୂତି ଅଜ୍ଝାସଯୋ ଅହୋସି। ପଟିୱିଦ୍ଧଗୁଣେସୁ ପନ କସ୍ସଚି ୱେମତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥି।

ଅପରଂ ଅମ୍ହାକଂଯେୱ ଭଗୱତୋ ସହଜାତପରିଚ୍ଛେଦଞ୍ଚ ନକ୍ଖତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦଞ୍ଚ ଦୀପେସୁଂ। ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତେନ କିର ସଦ୍ଧିଂ ରାହୁଲମାତା,

ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ, ଛନ୍ନୋ, କଣ୍ଟକୋ, ନିଧିକୁମ୍ଭୋ, ମହାବୋଧି, କାଳୁଦାଯୀତି ଇମାନି ସତ୍ତ ସହଜାତାନି। ମହାପୁରିସୋ ଚ ଉତ୍ତରାସାଳ୍ହନକ୍ଖତ୍ତେନେୱ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମି, ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମି, ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେସି, ଯମକପାଟିହାରିଯଂ ଅକାସି। ୱିସାଖାନକ୍ଖତ୍ତେନ ଜାତୋ ଚ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଚ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ଚ। ମାଘନକ୍ଖତ୍ତେନସ୍ସ ସାୱକସନ୍ନିପାତୋ ଚ ଅହୋସି, ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋସ୍ସଜ୍ଜନଞ୍ଚ, ଅସ୍ସଯୁଜନକ୍ଖତ୍ତେନ ଦେୱୋରୋହନନ୍ତି ଏତ୍ତକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦୀପେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ସମ୍ବହୁଲପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ।

୧୩। ଇଦାନି ଅଥ ଖୋ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତିଆଦୀସୁ ତେ ଭିକ୍ଖୂ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ପୁବ୍ବେନିୱାସସ୍ସ ନାମ ଅଯଂ ଗତି, ଯଦିଦଂ ଚୁତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଟିସନ୍ଧିଆରୋହନଂ। ଯଂ ପନ ଇଦଂ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଛାମୁଖଂ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ଚୁତି ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ଅତିଗରୁକଂ। ଆକାସେ ପଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଯ ଭଗୱା କଥେସୀ’’ତି ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଜାତା ହୁତ୍ୱା – ‘‘ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଆୱୁସୋ,’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ପୁନ ଅପରମ୍ପି କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ – ‘‘ଯତ୍ର ହି ନାମ ତଥାଗତୋ’’ତିଆଦିମାହଂସୁ । ତତ୍ଥ ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଅଚ୍ଛରିଯତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଯୋ ନାମ ତଥାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଛିନ୍ନପପଞ୍ଚେତି ଏତ୍ଥ ପପଞ୍ଚା ନାମ ତଣ୍ହା ମାନୋ ଦିଟ୍ଠୀତି ଇମେ ତଯୋ କିଲେସା। ଛିନ୍ନୱଟୁମେତି ଏତ୍ଥ ୱଟୁମନ୍ତି କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମୱଟ୍ଟଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ପରିଯାଦିନ୍ନୱଟ୍ଟେତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ, ପରିଯାଦିନ୍ନସବ୍ବକମ୍ମୱଟ୍ଟେତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖୱୀତିୱତ୍ତେତି ସବ୍ବଂ ୱିପାକୱଟ୍ଟସଙ୍ଖାତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱୀତିୱତ୍ତେ । ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସତୀତି ଇଦଂ ଯତ୍ରାତି ନିପାତୱସେନ ଅନାଗତୱଚନଂ, ଅତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ଅତୀତୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଭଗୱା ହି ତେ ବୁଦ୍ଧେ ଅନୁସ୍ସରି, ନ ଇଦାନି ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସତି। ଏୱଂସୀଲାତି ମଗ୍ଗସୀଲେନ ଫଲସୀଲେନ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରସୀଲେନ ଏୱଂସୀଲା। ଏୱଂଧମ୍ମାତି ଏତ୍ଥ ସମାଧିପକ୍ଖା ଧମ୍ମା ଅଧିପ୍ପେତା, ମଗ୍ଗସମାଧିନା ଫଲସମାଧିନା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରସମାଧିନା, ଏୱଂସମାଧଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂପଞ୍ଞାତି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଦିୱସେନେୱ ଏୱଂପଞ୍ଞା। ଏୱଂୱିହାରୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ହେଟ୍ଠା ସମାଧିପକ୍ଖାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଗହିତତ୍ତା ୱିହାରୋ ଗହିତୋୱ ପୁନ କସ୍ମା ଗହିତମେୱ ଗଣ୍ହାତୀତି ଚେ; ନ ଇଦଂ ଗହିତମେୱ, ଇଦଞ୍ହି ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଏୱଂ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିୱିହାରୀ ତେ ଭଗୱନ୍ତୋ ଅହେସୁନ୍ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଏୱଂୱିମୁତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିମୁତ୍ତି, ତଦଙ୍ଗୱିମୁତ୍ତି, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିମୁତ୍ତି, ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିମୁତ୍ତି, ନିସ୍ସରଣୱିମୁତ୍ତୀତି ପଞ୍ଚୱିଧା ୱିମୁତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ସଯଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତେହି ନୀୱରଣାଦୀହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଦିକା ସତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ସଯଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚନୀକଙ୍ଗୱସେନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତାହି ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଦୀହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ତଦଙ୍ଗୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଚତ୍ତାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗା ସଯଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନେହି କିଲେସେହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ସମୁଚ୍ଛେଦୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ମଗ୍ଗାନୁଭାୱେନ କିଲେସାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନିବ୍ବାନଂ ସବ୍ବକିଲେସେହି ନିସ୍ସଟତ୍ତା ଅପଗତତ୍ତା ଦୂରେ ଠିତତ୍ତା ନିସ୍ସରଣୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଇତି ଇମାସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ୱିମୁତ୍ତୀନଂ ୱସେନ – ‘‘ଏୱଂ ୱିମୁତ୍ତା’’ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୧୪।ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଏକୀଭାୱା ୱୁଟ୍ଠିତୋ।

୧୬।‘‘ଇତୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ’’ତି କୋ ଅନୁସନ୍ଧି? ଇଦଞ୍ହି ସୁତ୍ତଂ – ‘‘ତଥାଗତସ୍ସେୱେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମଧାତୁ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା’’ତି ଚ ‘‘ଦେୱତାପି ତଥାଗତସ୍ସ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁ’’ନ୍ତି ଚ ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି ଆବଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ଦେୱତାରୋଚନପଦଂ ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯୋସାନେ ଦେୱଚାରିକକୋଲାହଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିତ୍ଥାରେସ୍ସତି । ଧମ୍ମଧାତୁପଦାନୁସନ୍ଧିୱସେନ ପନ ଅଯଂ ଦେସନା ଆରଦ୍ଧା। ତତ୍ଥ ଖତ୍ତିଯୋ ଜାତିଯାତିଆଦୀନି ଏକାଦସପଦାନି ନିଦାନକଣ୍ଡେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ବୋଧିସତ୍ତଧମ୍ମତାୱଣ୍ଣନା

୧୭।ଅଥଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିପସ୍ସୀ ବୋଧିସତ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ପନ ୱିପସ୍ସୀତି ତସ୍ସ ନାମଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ୱିୱିଧେ ଅତ୍ଥେ ପସ୍ସନକୁସଲତାଯ ଲଦ୍ଧଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋତି ପଣ୍ଡିତସତ୍ତୋ ବୁଜ୍ଝନକସତ୍ତୋ। ବୋଧିସଙ୍ଖାତେସୁ ୱା ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ସତ୍ତୋ ଆସତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗମାନସୋତି ବୋଧିସତ୍ତୋ। ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତି ଏତ୍ଥ ସତୋତି ସତିଯେୱ। ସମ୍ପଜାନୋତି ଞାଣଂ। ସତିଂ ସୂପଟ୍ଠିତଂ କତ୍ୱା ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓକ୍କମୀତି ଇମିନା ଚସ୍ସ ଓକ୍କନ୍ତଭାୱୋ ପାଳିଯଂ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ଓକ୍କମନକ୍କମୋ। ସୋ ପନ ଯସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥଂ ଆରୂଳ୍ହୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ –

ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତା ହି ସମତିଂସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା, ପଞ୍ଚ ମହାପରିଚ୍ଚାଗେ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା, ଞାତତ୍ଥଚରିଯଲୋକତ୍ଥଚରିଯବୁଦ୍ଧଚରିଯାନଂ କୋଟିଂ ପତ୍ୱା, ୱେସ୍ସନ୍ତରସଦିସେ ତତିଯେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଠତ୍ୱା, ସତ୍ତ ମହାଦାନାନି ଦତ୍ୱା, ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଥୱିଂ କମ୍ପେତ୍ୱା, କାଲଙ୍କତ୍ୱା, ଦୁତିଯଚିତ୍ତୱାରେ ତୁସିତଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ୱିପସ୍ସୀ ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଥେୱ କତ୍ୱା ତୁସିତପୁରେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସଟ୍ଠିସତସହସ୍ସାଧିକା ସତ୍ତପଞ୍ଞାସ ୱସ୍ସକୋଟିଯୋ ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଞ୍ଞଦା

ପନ ଦୀଘାୟୁକଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା ବୋଧିସତ୍ତା ନ ଯାୱତାୟୁକଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। କସ୍ମା? ତତ୍ଥ ପାରମୀନଂ ଦୁପ୍ପୂରଣୀୟତ୍ତା। ତେ ଅଧିମୁତ୍ତିକାଲକିରିୟଂ କତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥେଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ପାରମୀନଂ ପୂରେନ୍ତୋ ପନ ଯଥା ଇଦାନି ଏକେନ ଅତ୍ତଭାୱେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ଉପନେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଏୱଂ ସବ୍ବସୋ ପୂରିତତ୍ତା ତଦା ୱେପସ୍ସୀ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଯାୱତାୟୁକଂ ଅଟ୍ଠାସି।

ଦେୱତାନଂ ପନ – ''ମନୁସ୍ସାନଂ ଗଣନାୱସେନ ଇଦାନି ସତ୍ତହି ଦିୱସେହି ଚୁତି ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପଞ୍ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି – ମାଲା ମିଲାୟନ୍ତି, ୱତ୍ଥାନି କିଲିସ୍ସନ୍ତି, କଚ୍ଛେହି ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି, କାୟେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିୟଂ ଓକ୍କମତି, ଦେୱୋ ଦେୱାସନେ ନ ସଣ୍ଠାତି। ତତ୍ଥ ମାଲାତି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ପିଳନ୍ଧନମାଲା , ତା କିର ସଟ୍ଠିସତସହସ୍ସାଧିକା ସତ୍ତପଣ୍ଣାସ ୱସ୍ସକୋଟିୟୋ ଅମିଲାୟିତ୍ୱା ତଦା ମିଲାୟନ୍ତି। ୱତ୍ଥେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଏତ୍ତକଂ ପନ କାଲଂ ଦେୱାନଂ ନେୱ ସୀତଂ ନ ଉଣ୍ହଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସରୀରା ବିନ୍ଦୁବିନ୍ଦୁୱସେନ ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏତ୍ତକଞ୍ଚ କାଲଂ ତେସଂ ସରୀରେ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚପାଲିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ୱେୱଣ୍ଣତା ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ଦେୱଧୀତା ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ୱିୟ ଖାୟନ୍ତି, ଦେୱପୁତ୍ତା ୱୀସତିୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ୱିୟ ଖାୟନ୍ତି, ମରଣକାଲେ ପନ ତେସଂ କିଲନ୍ତରୂପୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ହୋତି। ଏତ୍ତକଞ୍ଚ ତେସଂ କାଲଂ ଦେୱଲୋକେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତା ନାମ ନତ୍ଥି, ମରଣକାଲେ ପନ ନିସ୍ସସନ୍ତି ୱିଜମ୍ଭନ୍ତି, ସକେ ଆସନେ ନାଭିରମନ୍ତି।

ଇମାନି ପନ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଯଥା ଲୋକେ ମହାପୁଞ୍ଞାନଂ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୀନଂୟେୱ ଉକ୍କାପାତଭୂମିଚାଲଚନ୍ଦଗ୍ଗାହାଦୀନି ନିମିତ୍ତାନି ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ନ ସବ୍ବେସଂ; ଏୱଂ ମହେସକ୍ଖଦେୱତାନଂୟେୱ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ନ ସବ୍ବେସଂ। ଯଥା ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ନକ୍ଖତ୍ତପାଠକାଦୟୋୱ ଜାନନ୍ତି, ନ ସବ୍ବେ; ଏୱଂ ତାନିପି ନ ସବ୍ବଦେୱତା ଜାନନ୍ତି, ପଣ୍ଡିତା ଏୱ ପନ ଜାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେ ମନ୍ଦେନ କୁସଲକମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତା ଦେୱପୁତ୍ତା, ତେ ତେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ – ''ଇଦାନି କୋ ଜାନାତି, 'କୁହିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମା'ତି'' ଭାୟନ୍ତି। ଯେ ମହାପୁଞ୍ଞା, ତେ ''ଅମ୍ହେହି ଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ, ରକ୍ଖିତଂ ସୀଲଂ, ଭାୱିତଂ ଭାୱନଂ ଆଗମ୍ମ ଉପରି ଦେୱଲୋକେସୁ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସାମା''ତି ନ ଭାୟନ୍ତି। ୱିପସ୍ସୀ ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତାନି ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ''ଇଦାନି ଅନନ୍ତରେ ଅତ୍ତଭାୱେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ନ ଭାୟତି। ଅଥସ୍ସ ତେସୁ ନିମିତ୍ତେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେୱତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା – ''ମାରିସ, ତୁମ୍ହେହି ଦସ ପାରମିୟୋ ପୂରେନ୍ତେହି ନ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ, ନ ମାରସମ୍ପତ୍ତିଂ, ନ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଂ, ନ ଚକ୍କୱତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତେହି ପୂରିତା, ଲୋକନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାୟ ପନ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପତ୍ଥୟମାନେହି ପୂରିତା। ସୋ ୱୋ, ଇଦାନି କାଲୋ, ମାରିସ, ବୁଦ୍ଧତ୍ତାୟ, ସମୟୋ, ମାରିସ, ବୁଦ୍ଧତ୍ତାୟା''ତି ଯାଚନ୍ତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦତ୍ୱାୱ କାଲଦୀପଦେସକୁଲଜନେତ୍ତିଆୟୁପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ପଞ୍ଚମହାୱିଲୋକନଂ ନାମ ୱିଲୋକେସି। ତତ୍ଥ ''କାଲୋ ନୁ ଖୋ, ନ କାଲୋ''ତି ପଠମଂ କାଲଂ ୱିଲୋକେସି। ତତ୍ଥ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱଡ୍ଢିତଆୟୁକାଲୋ କାଲୋ ନାମ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ତଦା ହି ସତ୍ତାନଂ ଜାତିଜରାମରଣାନି ନ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମଦେସନା ନାମ ତିଲକ୍ଖଣମୁତ୍ତା ନତ୍ଥି। ତେ ତେସଂ – ''ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତା''ତି କଥେନ୍ତାନଂ – ''କିଂ ନାମେତଂ କଥେନ୍ତୀ''ତି ନେୱ ସୋତୁଂ, ନ ସଦ୍ଦହିତୁଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ତତୋ ଅଭିସମୟୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଅନିୟ୍ୟାନିକଂ ସାସନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ଅକାଲୋ। ୱସ୍ସସତତୋ ଊନଆୟୁକାଲୋପି କାଲୋ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ତଦା ହି ସତ୍ତା ଉସ୍ସନ୍ନକିଲେସା ହୋନ୍ତି, ଉସ୍ସନ୍ନକିଲେସାନଞ୍ଚ ଦିନ୍ନୋ ଓୱାଦୋ ଓୱାଦଟ୍ଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ଉଦକେ ଦଣ୍ଡରାଜି ୱିୟ ଖିପ୍ପଂ ୱିଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ସୋପି ଅକାଲୋୱ। ୱସ୍ସସତସହସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ହେଟ୍ଠା, ୱସ୍ସସତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଉଦ୍ଧଂ ଆୟୁକାଲୋ କାଲୋ ନାମ, ତଦା ଚ ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକା ମନୁସ୍ସା। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ – ''ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବକାଲୋ''ତି କାଲଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ ଦୀପଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ସପରିୱାରେ ଚତ୍ତାରୋ ଦୀପେ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ''ତୀସୁ ଦୀପେସୁ ବୁଦ୍ଧା ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଜମ୍ବୁଦୀପେୟେୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ''ତି ଦୀପଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ – ''ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ନାମ ମହା, ଦସୟୋଜନସହସ୍ସପରିମାଣୋ, କତରସ୍ମିଂ ନୁ ଖୋ ପଦେସେ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ''ତି ଦେସଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମଦେସଂ ପସ୍ସି। ମଜ୍ଝିମଦେସୋ ନାମ – ''ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ ଗଜଙ୍ଗଲଂ ନାମ ନିଗମୋ''ତିଆଦିନା (ମହାୱ. ୨୫୯) ନୟେନ ୱିନୟେ ୱୁତ୍ତୋୱ। ସୋ ଆୟାମତୋ ତୀଣି ୟୋଜନସତାନି, ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅଡ୍ଢତେୟ୍ୟାନି, ପରିକ୍ଖେପତୋ ନୱୟୋଜନସତାନୀତି। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ପଦେସେ ବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଅଗ୍ଗସାୱକା ଅସୀତି ମହାସାୱକା ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜାନୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ମହେସକ୍ଖା ଖତ୍ତିୟବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିମହାସାଲା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ ବନ୍ଧୁମତୀ ନାମ ନଗରଂ, ତତ୍ଥ ମୟା ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ନିଟ୍ଠଂ ଅଗମାସି।

ତତୋ କୁଲଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ – ''ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଲୋକସମ୍ମତେ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଇଦାନି ଚ ଖତ୍ତିୟକୁଲଂ ଲୋକସମ୍ମତଂ, ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମି, ବନ୍ଧୁମା ନାମ ମେ ରାଜା ପିତା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି କୁଲଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ ମାତରଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ – ''ବୁଦ୍ଧମାତା ନାମ ଲୋଲା ସୁରାଧୁତ୍ତା ନ ହୋତି, କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ପୂରିତପାରମୀ, ଜାତିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଖଣ୍ଡପଞ୍ଚସୀଲା ହୋତି, ଅୟଞ୍ଚ ବନ୍ଧୁମତୀ ନାମ ଦେୱୀ ଈଦିସା, ଅୟଂ ମେ ମାତା ଭୱିସ୍ସତି , ''କିତ୍ତକଂ ପନସ୍ସା ଆୟୂ''ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ''ଦସନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଉପରି ସତ୍ତ ଦିୱସାନୀ''ତି ପସ୍ସି।

ଇତି ଇମଂ ପଞ୍ଚମହାୱିଲୋକନଂ ୱିଲୋକେତ୍ୱା ''କାଲୋ, ମେ ମାରିସା, ବୁଦ୍ଧଭାୱାୟା''ତି ଦେୱତାନଂ ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା – ''ଗଚ୍ଛଥ, ତୁମ୍ହେ''ତି ତା ଦେୱତା ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ତୁସିତଦେୱତାହି ପରିୱୁତୋ ତୁସିତପୁରେ ନନ୍ଦନୱନଂ ପାୱିସି। ସବ୍ବଦେୱଲୋକେସୁ ହି ନନ୍ଦନୱନଂ ଅତ୍ଥିୟେୱ। ତତ୍ର ନଂ ଦେୱତା ଇତୋ ଚୁତୋ ସୁଗତିଂ ଗଚ୍ଛାତି ପୁବ୍ବେକତକୁସଲକମ୍ମୋକାସଂ ସାରୟମାନା ୱିଚରନ୍ତି। ସୋ ଏୱଂ ଦେୱତାହି କୁସଲଂ ସାରୟମାନାହି ପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୋୟେୱ ଚୱି।

ଏୱଂ ଚୁତୋ ଚ 'ଚୱାମୀ'ତି ଜାନାତି, ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି। ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱାପି ଜାନାତି, ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତମେୱ ନ ଜାନାତି। ''ଇମସ୍ମିଂ ମେ ଠାନେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହିତା''ତି ଏୱଂ ପନ ଜାନାତି। କେଚି ପନ ଥେରା – ''ଆୱଜ୍ଜନପରିୟାୟୋ ନାମ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଦୁତିୟତତିୟଚିତ୍ତୱାରେ ଏୱ ଜାନିସ୍ସତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ତିପିଟକମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ ଆହ – ''ମହାସତ୍ତାନଂ ପଟିସନ୍ଧି ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ପଟିସନ୍ଧିସଦିସା, କୋଟିପ୍ପତ୍ତଂ ପନ ତେସଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ। ୟସ୍ମା ପନ ତେନେୱ ଚିତ୍ତେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଞାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି। ଚୁତିକ୍ଖଣେପି 'ଚୱାମୀ'ତି ଜାନାତି। ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି। 'ଅସୁକସ୍ମିଂ ମେ ଠାନେ ପଟିସନ୍ଧି ଗହିତା'ତି ଜାନାତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ କମ୍ପତୀ''ତି। ଏୱଂ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମନ୍ତୋ ପନ ଏକୂନୱୀସତିୟା ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗସ୍ସ ସୋମନସ୍ସସହଗତଞାଣସମ୍ପୟୁତ୍ତଅସଙ୍ଖାରିକକୁସଲଚିତ୍ତସ୍ସ ସଦିସମହାୱିପାକଚିତ୍ତେନ ପଟିସନ୍ଧି ଗଣ୍ହି। ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନାତି ଆହ। ୟଥା ଚ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱା, ଏୱଂ ସୋପି ଆସାଳ୍ହିପୁଣ୍ଣମାୟଂ ଉତ୍ତରାସାଳ୍ହନକ୍ଖତ୍ତେନେୱ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗହେସି।

ତଦା କିର ପୁରେ ପୁଣ୍ଣମାୟ ସତ୍ତମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱିଗତସୁରାପାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧାଦିୱିଭୂତିସମ୍ପନ୍ନଂ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳଂ ଅନୁଭୱମାନା ବୋଧିସତ୍ତମାତା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ପାତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନହାୟିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରୱିଭୂସିତା ୱରଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସିରିସୟନେ ନିପନ୍ନା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମମାନା ଇଦଂ ସୁପିନଂ ଅଦ୍ଦସ – ''ଚତ୍ତାରୋ କିର ନଂ ମହାରାଜାନୋ ସୟନେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନୋତତ୍ତଦହଂ ନେତ୍ୱା ନହାପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା, ତତୋ ଅୱିଦୂରେ ରଜତପବ୍ବତୋ, ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ କନକୱିମାନଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ପାଚୀନତୋ ସୀସଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେତୱରୱାରଣୋ ହୁତ୍ୱା ତତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକୋ ସୁୱଣ୍ଣପବ୍ବତୋ, ତତ୍ଥ ଚରିତ୍ୱା ତତୋ ଓରୁୟ୍ହ ରଜତପବ୍ବତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା କନକୱିମାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମାତରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ଫାଲେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଂ ପୱିଟ୍ଠସଦିସୋ ଅହୋସି''।

ଅଥ ପବୁଦ୍ଧା ଦେୱୀ ତଂ ସୁପିନଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ଚତୁସଟ୍ଠିମତ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣପାମୋକ୍ଖେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ହରିତୂପଲିତ୍ତାୟ ଲାଜାଦୀହି କତମଙ୍ଗଲସକ୍କାରାୟ ଭୂମିୟା ମହାରହାନି ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଭିସଙ୍ଖତସ୍ସ ୱରପାୟାସସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣରଜତପାତିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରଜତପାତୀହେୱ ପଟିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଦାସି, ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଅହତୱତ୍ଥକପିଲଗାୱୀଦାନାଦୀହି ନେସଂ ସନ୍ତପ୍ପେସି। ଅଥ ନେସଂ ସବ୍ବକାମସନ୍ତପ୍ପିତାନଂ ତଂ ସୁପିନଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା – ''କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆହଂସୁ – ''ମା ଚିନ୍ତୟି, ମହାରାଜ, ଦେୱିୟା ତେ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ପୁରିସଗବ୍ଭୋ ନ ଇତ୍ଥିଗବ୍ଭୋ, ପୁତ୍ତୋ ତେ ଭୱିସ୍ସତି। ସୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିସ୍ସତି, ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ସଚେ ଅଗାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ''ତି। ଅୟଂ ତାୱ – ''ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମୀ''ତି ଏତ୍ଥ ୱଣ୍ଣନାକ୍କମୋ।

ଅୟମେତ୍ଥଧମ୍ମତାତି ଅୟଂ ଏତ୍ଥ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଓକ୍କମନେ ଧମ୍ମତା, ଅୟଂ ସଭାୱୋ, ଅୟଂ ନିୟାମୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନିୟାମୋ ଚ ନାମେସ କମ୍ମନିୟାମୋ, ଉତୁନିୟାମୋ, ବୀଜନିୟାମୋ, ଚିତ୍ତନିୟାମୋ, ଧମ୍ମନିୟାମୋତି ପଞ୍ଚୱିଧୋ (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୪୯୮)।

ତତ୍ଥ କୁସଲସ୍ସ ଇଟ୍ଠୱିପାକଦାନଂ, ଅକୁସଲସ୍ସ ଅନିଟ୍ଠୱିପାକଦାନନ୍ତି ଅୟଂ କମ୍ମନିୟାମୋ। ତସ୍ସ ଦୀପନତ୍ଥଂ – ''ନ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ''ତି (ଖୁ। ପା। ୧୨୭) ଗାଥାୟ ୱତ୍ଥୂନି ୱତ୍ତବ୍ବାନି। ଅପିଚ ଏକା କିର ଇତ୍ଥୀ ସାମିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭଣ୍ଡିତ୍ୱା ଉବ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମରିତୁକାମା ରଜ୍ଜୁପାସେ ଗୀୱଂ ପୱେସେସି। ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ୱାସିଂ ନିସେନ୍ତୋ ତଂ ଇତ୍ଥିକମ୍ମଂ ଦିସ୍ୱା ରଜ୍ଜୁଂ ଛିନ୍ଦିତୁକାମୋ – ''ମା ଭାୟି, ମା ଭାୟୀ''ତି ତଂ ସମସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଉପଧାୱି। ରଜ୍ଜୁ ଆସୀୱିସୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ଭୀତୋ ପଲାୟି। ଇତରା ତତ୍ଥେୱ ମରି। ଏୱମାଦୀନି ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ଥୂନି ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି।

ତେସୁ ତେସୁ ଜନପଦେସୁ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ରୁକ୍ଖାନଂ ପୁପ୍ଫଫଲଗହଣାଦୀନି, ୱାତସ୍ସ ୱାଯନଂ ଅୱାଯନଂ, ଆତପସ୍ସ ତିକ୍ଖତା ମନ୍ଦତା, ଦେୱସ୍ସ ୱସ୍ସନଂ ଅୱସ୍ସନଂ, ପଦୁମାନଂ ଦିୱା ୱିକସନଂ ରତ୍ତିଂ ମିଲାଯନନ୍ତି ଏୱମାଦି ଉତୁନିଯାମୋ।

ଯଂ ପନେତଂ ସାଲିବୀଜତୋ ସାଲିଫଲମେୱ, ମଧୁରତୋ ମଧୁରସଂଯେୱ, ତିତ୍ତତୋ ତିତ୍ତରସଂଯେୱ ଫଲଂ ହୋତି, ଅଯଂ ବୀଜନିଯାମୋ।

ପୁରିମା ପୁରିମା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା ପଚ୍ଛିମାନଂ ପଚ୍ଛିମାନଂ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯୋତି ଏୱଂ ଯଦେତଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦୀନଂ ଅନନ୍ତରା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନାଦୀନଂ ନିବ୍ବତ୍ତନଂ, ଅଯଂ ଚିତ୍ତନିଯାମୋ।

ଯା ପନେସା ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଓକ୍କମନାଦୀସୁ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁକମ୍ପନାଦୀନଂ ପୱତ୍ତି, ଅଯଂ ଧମ୍ମନିଯାମୋ ନାମ। ତେସୁ ଇଧ ଧମ୍ମନିଯାମୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ମା ତମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଧମ୍ମତା ଏସା ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ।

୧୮। ତତ୍ଥ କୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତୀତି ଏତ୍ଥ କୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ହୋତୀତି ଅଯମେୱତ୍ଥୋ । ଓକ୍କନ୍ତେ ହି ତସ୍ମିଂ ଏୱଂ ହୋତି, ନ ଓକ୍କମମାନେ। ଅପ୍ପମାଣୋତି ୱୁଡ୍ଢିପ୍ପମାଣୋ, ୱିପୁଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଳାରୋତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଉଳାରାନି ଉଳାରାନି ଖାଦନୀଯାନି ଖାଦନ୍ତୀତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୩୯୯) ହି ମଧୁରଂ ଉଳାରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉଳାରାଯ ଖଲୁ ଭୱଂ ୱଚ୍ଛାଯନୋ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପସଂସାଯ ପସଂସତୀତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୮୮) ସେଟ୍ଠଂ ଉଳାରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ୱିପୁଲଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଦେୱାନଂ ଦେୱାନୁଭାୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦେୱାନଂ ଅଯମାନୁଭାୱୋ ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥସ୍ସ ପଭା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାନି ଫରତି, ତଥା ସରୀରସ୍ସ, ତଥା ଅଲଙ୍କାରସ୍ସ, ତଥା ୱିମାନସ୍ସ, ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଲୋକନ୍ତରିକାତି ତିଣ୍ଣଂ ତିଣ୍ଣଂ ଚକ୍କୱାଳାନଂ ଅନ୍ତରା ଏକେକୋ ଲୋକନ୍ତରିକୋ ହୋତି, ତିଣ୍ଣଂ ସକଟଚକ୍କାନଂ ୱା ତିଣ୍ଣଂ ପତ୍ତାନଂ ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆହଚ୍ଚ ଠପିତାନଂ ମଜ୍ଝେ ଓକାସୋ ୱିଯ। ସୋ ପନ ଲୋକନ୍ତରିକନିରଯୋ ପରିମାଣତୋ ଅଟ୍ଠଯୋଜନସହସ୍ସୋ ହୋତି। ଅଘାତି ନିଚ୍ଚୱିୱଟା। ଅସଂୱୁତାତି ହେଟ୍ଠାପି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠା। ଅନ୍ଧକାରାତି ତମଭୂତା। ଅନ୍ଧକାରତିମିସାତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିନିୱାରଣତୋ ଅନ୍ଧଭାୱକରଣତିମିସେନ ସମନ୍ନାଗତା। ତତ୍ଥ କିର ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ନ ଜାଯତି। ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକାତି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା କିର ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ତୀସୁ ଦୀପେସୁ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକା। ଏକେକାଯ ଦିସାଯ ନୱ ନୱ ଯୋଜନସତସହସ୍ସାନି ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଆଲୋକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି, ଏୱଂମହାନୁଭାୱା। ଆଭାଯ ନାନୁଭୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ପଭାଯ ନପ୍ପହୋନ୍ତି। ତେ କିର ଚକ୍କୱାଳପବ୍ବତସ୍ସ ୱେମଜ୍ଝେନ ୱିଚରନ୍ତି, ଚକ୍କୱାଳପବ୍ବତଞ୍ଚ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଲୋକନ୍ତରିକନିରଯା। ତସ୍ମା ତେ ତତ୍ଥ ଆଭାଯ ନପ୍ପହୋନ୍ତି।

ଯେପି ତତ୍ଥ ସତ୍ତାତି ଯେପି ତସ୍ମିଂ ଲୋକନ୍ତରିକମହାନିରଯେ ସତ୍ତା ଉପ୍ପନ୍ନା। କିଂ ପନ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ଭାରିଯଂ ଦାରୁଣଂ ମାତାପିତୂନଂ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଞ୍ଚ ଉପରି ଅପରାଧଂ, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପାଣୱଧାଦିସାହସିକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ଅଭଯଚୋରନାଗଚୋରାଦଯୋ ୱିଯ। ତେସଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ତିଗାୱୁତିକୋ ହୋତି, ୱଗ୍ଗୁଲୀନଂ ୱିଯ ଦୀଘନଖା ହୋନ୍ତି। ତେ ରୁକ୍ଖେ ୱଗ୍ଗୁଲିଯୋ ୱିଯ ନଖେହି ଚକ୍କୱାଳପବ୍ବତେ ଲଗ୍ଗନ୍ତି। ଯଦା ସଂସପ୍ପନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହତ୍ଥପାସଂ ଗତା ହୋନ୍ତି, ଅଥ ''ଭକ୍ଖୋ ନୋ ଲଦ୍ଧୋ''ତି ମଞ୍ଞମାନା ତତ୍ଥ ୱାୱଟା ୱିପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଲୋକସନ୍ଧାରକୌଦକେ ପତନ୍ତି, ୱାତେ ପହରନ୍ତେପି ମଧୁକଫଲାନି ୱିଯ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଦକେ ପତନ୍ତି, ପତିତମତ୍ତାୱ ଅଚ୍ଚନ୍ତଖାରେ ଉଦକେ ପିଟ୍ଠପିଣ୍ଡି ୱିଯ ୱିଲୀଯନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞେପି କିର ଭୋ ସନ୍ତି ସତ୍ତାତି ଭୋ ଯଥା ମଯଂ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱାମ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେ କିର ସତ୍ତାପି ଇମଂ ଦୁକ୍ଖମନୁଭୱନ୍ତାଯ ଇଧୂପପନ୍ନାତି ତଂ ଦିୱସଂ ପସ୍ସନ୍ତି। ଅଯଂ ପନ ଓଭାସୋ ଏକଯାଗୁପାନମତ୍ତମ୍ପି ନ ତିଟ୍ଠତି, ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାଟମତ୍ତମେୱ ୱିଜ୍ଜୋଭାସୋ ୱିଯ ନିଚ୍ଛରିତ୍ୱା – ''କିଂ ଇଦ''ନ୍ତି ଭଣନ୍ତାନଂଯେୱ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ସଙ୍କମ୍ପତୀତି ସମନ୍ତତୋ କମ୍ପତି। ଇତରଦ୍ୱଯଂ ପୁରିମପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପୁନ ଅପ୍ପମାଣୋ ଚାତିଆଦି ନିଗମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୯।ଚତ୍ତାରୋନଂ ଦେୱପୁତ୍ତା ଚାତୁଦ୍ଦିସଂ ରକ୍ଖାଯ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋତି ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେସୁ ପନ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ କତ୍ୱା ଚତ୍ତାଲୀସସହସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଇମସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳେ ମହାରାଜାନୋ ଖଗ୍ଗହତ୍ଥା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରକ୍ଖତ୍ଥାଯ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିଟ୍ଠା, ଇତରେ ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅୱରୁଦ୍ଧକେ ପଂସୁପିସାଚକାଦିଯକ୍ଖଗଣେ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ଯାୱ ଚକ୍କୱାଳା ଆରକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ।

କିମତ୍ଥାଯ ପନାଯଂ ରକ୍ଖା? ନନୁ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ କଲଲକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସଚେପି କୋଟିସତସହସ୍ସମାରା କୋଟିସତସହସ୍ସସିନେରୁଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା

ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱା ବୋଧିସତ୍ତମାତୁଯା ୱା ଅନ୍ତରାଯକରଣତ୍ଥଂ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ, ସବ୍ବେ ଅନ୍ତରାୱ ଅନ୍ତରଧାଯେଯ୍ୟୁଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଭଗୱତା ରୁହିରୁପ୍ପାଦୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ପରୁପକ୍କମେନ ତଥାଗତଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେଯ୍ୟ। ଅନୁପକ୍କମେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତି। ଗଚ୍ଛଥ, ତୁମ୍ହେ ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥାୱିହାରଂ, ଅରକ୍ଖିଯା, ଭିକ୍ଖୱେ ତଥାଗତା''ତି (ଚୂଳୱ। ୩୪୧)। ଏୱମେୱ, ତେନ ପରୁପକ୍କମେନ ନ ତେସଂ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯୋ ଅତ୍ଥି, ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ଅମନୁସ୍ସା ୱିରୂପା ଦୁଦ୍ଦସିକା ଭେରୱରୂପା ମିଗପକ୍ଖିନୋ, ଯେସଂ ରୂପଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ଭଯଂ ୱା ସନ୍ତାସୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ତେସଂ ନିୱାରଣତ୍ଥାଯ ରକ୍ଖଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ଅପିଚ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ସଞ୍ଜାତଗାରୱା ଅତ୍ତନୋ ଗାରୱଚୋଦିତାପି ତେ ଏୱମକଂସୁ।

କିଂ ପନ ତେ ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଠିତା ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତୁଯା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି, ନ ଦସ୍ସେନ୍ତୀତି? ନହାନମଣ୍ଡନଭୋଜନାଦିସରୀରକିଚ୍ଚକାଲେ ନ ଦସ୍ସେନ୍ତି, ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱରସଯନେ ନିପନ୍ନକାଲେ ପନ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅମନୁସ୍ସଦସ୍ସନଂ ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ ସପ୍ପଟିଭଯଂ ହୋତି, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଚେୱ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ତେ ଦିସ୍ୱା ନ ଭାଯତି, ପକତିଅନ୍ତେପୁରପାଲକେସୁ ୱିଯ ଅସ୍ସା ଏତେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

୨୦।ପକତିଯା ସୀଲୱତୀତି ସଭାୱେନେୱ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ କିର ବୁଦ୍ଧେ ମନୁସ୍ସା ତାପସପରିବ୍ବାଜକାନଂ ସନ୍ତିକେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୀଲଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତମାତାପି କାଲଦେୱିଲସ୍ସ ଇସିନୋ ସନ୍ତିକେ ସୀଲଂ ଗଣ୍ହାତି। ବୋଧିସତ୍ତେ ପନ କୁଚ୍ଛିଗତେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିସୀଦିତୁଂ ନାମ ନ ସକ୍କା, ସମାନାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗହିତସୀଲମ୍ପି ଆୱଜ୍ଜନକରଣମତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ସଯମେୱ ସୀଲଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୧।ପୁରିସେସୂତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପିତରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା କେସୁଚି ମନୁସ୍ସେସୁ ପୁରିସାଧିପ୍ପାଯଚିତ୍ତଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ବୋଧିସତ୍ତମାତୁରୂପଂ ପନ କୁସଲା ସିପ୍ପିକା ପୋତ୍ଥକମ୍ମାଦୀସୁପି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁରିସସ୍ସ ରାଗୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ସଚେ ପନ ତଂ ରତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଉପସଙ୍କମିତୁକାମୋ ହୋତି, ପାଦା ନ ୱହନ୍ତି, ଦିବ୍ବସଙ୍ଖଲିକା ୱିଯ ବଜ୍ଝନ୍ତି। ତସ୍ମା ''ଅନତିକ୍କମନୀଯା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୨୨।ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କାମଗୁଣାନନ୍ତି ପୁବ୍ବେ କାମଗୁଣୂପସଞ୍ହିତନ୍ତି ଇମିନା ପୁରିସାଧିପ୍ପାଯୱସେନ ୱତ୍ଥୁପଟିକ୍ଖେପୋ କତୋ, ଇଧ ଆରମ୍ମଣପ୍ପଟିଲାଭୋ ଦସ୍ସିତୋ। ତଦା କିର ଦେୱିଯା ଏୱରୂପୋ ପୁତ୍ତୋ କୁଚ୍ଛିଂ ଉପପନ୍ନୋତି ସୁତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ରାଜାନୋ ମହଗ୍ଘଆଭରଣତୂରିଯାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାରମ୍ମଣୱତ୍ଥୁଭୂତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ଚ କତକମ୍ମସ୍ସ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ଲାଭସକ୍କାରସ୍ସ ପମାଣପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି।

୨୩।ଅକିଲନ୍ତକାଯାତି ଯଥା ଅଞ୍ଞା ଇତ୍ଥିଯୋ ଗବ୍ଭଭାରେନ କିଲମନ୍ତି ହତ୍ଥପାଦା ଉଦ୍ଧୁମାତତାଦୀନି ପାପୁଣନ୍ତି, ଏୱଂ ତସ୍ସା କୋଚି କିଲମଥୋ ନାହୋସି। ତିରୋକୁଚ୍ଛିଗତନ୍ତି ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଗତଂ। ପସ୍ସତୀତି କଲଲାଦିକାଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱଂ ଉପଗତଂଯେୱ ପସ୍ସତି। କିମତ୍ଥଂ ପସ୍ସତି? ସୁଖୱାସତ୍ଥଂଯେୱ। ଯଥେୱ ହି ମାତା ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିପନ୍ନା ୱା ନିସିନ୍ନା ୱା – ''ହତ୍ଥଂ ୱାସ୍ସ ପାଦଂ ୱା ଓଲମ୍ବନ୍ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସଣ୍ଠପେସ୍ସାମୀ''ତି ସୁଖୱାସତ୍ଥଂ ପୁତ୍ତଂ ଓଲୋକେତି, ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତମାତାପି ଯଂ ତଂ ମାତୁ ଉଟ୍ଠାନଗମନପରିୱତ୍ତନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଉଣ୍ହସୀତଲୋଣିକତିତ୍ତକକଟୁକାହାରଅଜ୍ଝୋହରଣକାଲେସୁ ଚ ଗବ୍ଭସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ତଂ ପୁତ୍ତସ୍ସା''ତି ସୁଖୱାସତ୍ଥଂ ଓଲୋକଯମାନା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପସ୍ସତି। ଯଥା ହି ଅଞ୍ଞେ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଗତା ପକ୍କାସଯଂ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ଆମାସଯଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦରପଟଲଂ ପିଟ୍ଠିତୋ କତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ନିସ୍ସାଯ ଉକ୍କୁଟିକଂ ଦ୍ୱୀସୁ ମୁଟ୍ଠୀସୁ ହନୁକଂ ଠପେତ୍ୱା ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ରୁକ୍ଖସୁସିରେ ମକ୍କଟା ୱିଯ ନିସୀଦନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ପିଟ୍ଠିତୋ କତ୍ୱା ଧମ୍ମାସନେ ଧମ୍ମକଥିକୋ ୱିଯ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦତି। ପୁବ୍ବେକତକମ୍ମଂ ପନସ୍ସା ୱତ୍ଥୁଂ ସୋଧେତି, ସୁଦ୍ଧେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ସୁଖୁମଚ୍ଛୱିଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଅଥ ନଂ କୁଚ୍ଛିତଚୋ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଓଲୋକେନ୍ତିଯା ବହିଠିତୋ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯତି। ତମତ୍ଥଂ ଉପମାଯ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଭଗୱା ସେଯ୍ୟଥାପୀତିଆଦିମାହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଗତୋ ମାତରଂ ନ ପସ୍ସତି। ନ ହି ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

୨୪।କାଲଙ୍କରୋତୀତି ନ ୱିଜାତଭାୱପଚ୍ଚଯା, ଆଯୁପରିକ୍ଖଯେନେୱ। ବୋଧିସତ୍ତେନ ୱସିତଟ୍ଠାନଞ୍ହି ଚେତିଯକୁଟିସଦିସଂ ହୋତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଅପରିଭୋଗାରହଂ, ନ ଚ ସକ୍କା ବୋଧିସତ୍ତମାତରଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେତୁନ୍ତି ତତ୍ତକଂଯେୱ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଦା କାଲଙ୍କରୋତି। କତରସ୍ମିଂ ପନ ୱଯେ କାଲଂ କରୋତୀତି? ମଜ୍ଝିମୱଯେ। ପଠମୱଯସ୍ମିଞ୍ହି ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଛନ୍ଦରାଗୋ ବଲୱା ହୋତି, ତେନ ତଦା ସଞ୍ଜାତଗବ୍ଭା ଇତ୍ଥୀ ଗବ୍ଭଂ ଅନୁରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଗବ୍ଭୋ ବହ୍ୱାବାଧୋ ହୋତି। ମଜ୍ଝିମୱଯସ୍ସ ପନ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ତତିଯେ କୋଟ୍ଠାସେ ୱତ୍ଥୁ ୱିସଦଂ ହୋତି, ୱିସଦେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତଦାରକା ଅରୋଗା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ବୋଧିସତ୍ତମାତାପି ପଠମୱଯେ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା

ମଜ୍ଝିମଓ୍ୟସ୍ସ ତତିଯେ କୋଟ୍ଠାସେ ୱିଜାଯିତ୍ୱା କାଲଂ କରୋତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଧମ୍ମତା।

୨୫।ନୱ ୱା ଦସ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱା ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିକପ୍ପନଓ୍ୱସେନ ସତ୍ତ ୱା ଅଟ୍ଠ ୱା ଏକାଦସ ୱା ଦ୍ୱାଦସ ୱାତି ଏୱମାଦୀନଂ ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସତ୍ତମାସଜାତୋ ଜୀୱତି, ସୀତୁଣ୍ହକ୍ଖମୋ ପନ ନ ହୋତି। ଅଟ୍ଠମାସଜାତୋ ନ ଜୀୱତି, ଅୱସେସା ଜୀୱନ୍ତି।

୨୭।ଦେୱା ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଖୀଣାସୱା ସୁଦ୍ଧାୱାସବ୍ରହ୍ମାନୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। କଥଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି? ‘‘ସୂତିୱେସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା’’ତି ଏକେ। ତଂ ପନ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘ତଦା ବୋଧିସତ୍ତମାତା ସୁୱଣ୍ଣଖଚିତଂ ୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ମଚ୍ଛକ୍ଖିସଦିସଂ ଦୁକୂଲପଟଂ ଯାୱ ପାଦନ୍ତା ପାରୁପିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସା ସଲ୍ଲହୁକଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି, ଧମକରଣତୋ ଉଦକନିକ୍ଖମନସଦିସଂ। ଅଥ ତେ ପକତିବ୍ରହ୍ମୱେସେନେୱ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଠମଂ ସୁୱଣ୍ଣଜାଲେନ ପଟିଗ୍ଗହେସୁଂ। ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ଅଜିନପ୍ପୱେଣିଯା ପଟିଗ୍ଗହେସୁଂ। ତତୋ ମନୁସ୍ସା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେନ ପଟିଗ୍ଗହେସୁଂ’। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଦେୱା ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ପଚ୍ଛା ମନୁସ୍ସା’’ତି।

୨୮।ଚତ୍ତାରୋ ନଂ ଦେୱପୁତ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ। ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଅଜିନପ୍ପୱେଣିଯା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା। ମହେସକ୍ଖୋତି ମହାତେଜୋ ମହାଯସୋ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ।

୨୯।ୱିସଦୋୱ ନିକ୍ଖମତୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତା ଯୋନିମଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗନ୍ତା ଭଗ୍ଗୱିଭଗ୍ଗା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ନିକ୍ଖମତି, ଅଲଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦେନାତି ଉଦକେନ। କେନଚି ଅସୁଚିନାତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତା କମ୍ମଜୱାତେହି ଉଦ୍ଧଂପାଦା ଅଧୋସିରା ଯୋନିମଗ୍ଗେ ପକ୍ଖିତ୍ତା ସତପୋରିସଂ ନରକପପାତଂ ପତନ୍ତା ୱିଯ, ତାଲଚ୍ଛିଦ୍ଦେନ ନିକ୍କଡ୍ଢିଯମାନା ହତ୍ଥୀ ୱିଯ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତା ନାନାଅସୁଚିମକ୍ଖିତାୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ। ବୋଧିସତ୍ତଞ୍ହି କମ୍ମଜୱାତା ଉଦ୍ଧପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ସୋ ଧମ୍ମାସନତୋ ଓତରନ୍ତୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ୱିଯ, ନିସ୍ସେଣିତୋ ଓତରନ୍ତୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ ଚ ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥେ ଚ ଦ୍ୱେ ପାଦେ ଚ ପସାରେତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସମ୍ଭୱେନ କେନଚି ଅସୁଚିନା ଅମକ୍ଖିତୋୱ ନିକ୍ଖମତି।

ଉଦକସ୍ସ ଧାରାତି ଉଦକୱଟ୍ଟିଯୋ। ତାସୁ ସୀତା ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତତି ଉଣ୍ହା ରଜତକଟାହେ। ଇଦଞ୍ଚ ପଥୱିତଲେ କେନଚି ଅସୁଚିନା ଅସମ୍ମିସ୍ସଂ ତେସଂ ପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯୌଦକଞ୍ଚେୱ ଅଞ୍ଞେହି ଅସାଧାରଣଂ କୀଳାଉଦକଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପନ ସୁୱଣ୍ଣରଜତଘଟେହି ଆହରିଯମାନୌଦକସ୍ସ ଚେୱ ହଂସୱଟ୍ଟକାଦିପୋକ୍ଖରଣୀଗତସ୍ସ ଚ ଉଦକସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି।

୩୧।ସମ୍ପତିଜାତୋତି ମୁହୁତ୍ତଜାତୋ। ପାଳିଯଂ ପନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତୋ ୱିଯ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତଞ୍ହି ନଂ ପଠମଂ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ସୁୱଣ୍ଣଜାଲେନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ, ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ଅଜିନପ୍ପୱେଣିଯା, ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମନୁସ୍ସା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେନ। ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ସେତମ୍ହି ଛତ୍ତେ ଅନୁଧାରିଯମାନେତି ଦିବ୍ବସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ଅନୁଧାରିଯମାନମ୍ହି। ଏତ୍ଥ ଚ ଛତ୍ତସ୍ସ ପରିୱାରାନି ଖଗ୍ଗାଦୀନି ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନିପି ଆଗତାନେୱ। ପାଳିଯଂ ପନ ରାଜଗମନେ ରାଜା ୱିଯ ଛତ୍ତମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସୁ ଛତ୍ତମେୱ ପଞ୍ଞାଯତି, ନ ଛତ୍ତଗ୍ଗାହକୋ। ତଥା ଖଗ୍ଗତାଲୱଣ୍ଟମୋରହତ୍ଥକୱାଳବୀଜନୀଉଣ୍ହୀସମତ୍ତାଯେୱ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ତେସଂ ଗାହକା। ସବ୍ବାନି କିର ତାନି ଅଦିସ୍ସମାନରୂପା ଦେୱତା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚେତଂ –

‘‘ଅନେକସାଖଞ୍ଚ ସହସ୍ସମଣ୍ଡଲଂ,

ଛତ୍ତଂ ମରୂ ଧାରଯୁମନ୍ତଲିକ୍ଖେ;

ସୁୱଣ୍ଣଦଣ୍ଡା ୱିପତନ୍ତି ଚାମରା,

ନ ଦିସ୍ସରେ ଚାମରଛତ୍ତଗାହକା’’ତି। (ସୁ। ନି। ୬୯୩);

ସବ୍ବା ଚ ଦିସାତି ଇଦଂ ସତ୍ତପଦୱୀତିହାରୂପରି ଠିତସ୍ସ ୱିଯ ସବ୍ବଦିସାନୁୱିଲୋକନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଖୋ ପନେୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମହାସତ୍ତୋ ହି ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପଠୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତୋ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଓଲୋକେସି। ଅନେକାନି ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସାନି ଏକଙ୍ଗଣାନି ଅହେସୁଂ। ତତ୍ଥ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଯମାନା – ‘‘ମହାପୁରିସ, ଇଧ ତୁମ୍ହେହି ସଦିସୋପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ ଉତ୍ତରିତରୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ଏୱଂ ଚତସ୍ସୋ ଦିସା, ଚତସ୍ସୋ ଅନୁଦିସା, ହେଟ୍ଠା, ଉପରୀତି ଦସ ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ସଦିସଂ ଅଦିସ୍ୱା – ‘‘ଅଯଂ ଉତ୍ତରା ଦିସା’’ତି ଉତ୍ତରାଭିମୁଖୋ

ସତ୍ତପଦୱୀତିହାରେନ ଅଗମାସୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଆସଭିନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ। ଅଗ୍ଗୋତି ଗୁଣେହି ସବ୍ବପଠମୋ। ଇତରାନି ଦ୍ୱେ ପଦାନି ଏତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋତି ପଦଦ୍ୱଯେନ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ପତ୍ତବ୍ବଂ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକାସି।

ଏତ୍ଥ ଚ ସମେହି ପାଦେହି ପଥୱିଯା ପତିଟ୍ଠାନଂ ଚତୁରିଦ୍ଧିପାଦପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଉତ୍ତରାଭିମୁଖଭାୱୋ ମହାଜନଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଗମନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ସତ୍ତପଦଗମନଂ ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗରତନପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଦିବ୍ବସେତଚ୍ଛତ୍ତଧାରଣଂ ୱିମୁତ୍ତିୱରଚ୍ଛତ୍ତପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ପଞ୍ଚରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନଂ ପଟିଲାଭୋ ପଞ୍ଚହି ୱିମୁତ୍ତୀହି ୱିମୁଚ୍ଚନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ସବ୍ବଦିସାନୁୱିଲୋକନଂ ଅନାୱରଣଞ୍ଞାଣପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଆସଭିୱାଚାଭାସନଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ‘‘ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତୀ’’ତି ସୀହନାଦୋ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ । ଇମେ ୱାରା ପାଲିଯଂ ଆଗତା, ସମ୍ବହୁଲୱାରୋ ପନ ନାଗତୋ, ଆହରିତ୍ୱା ଦୀପେତବ୍ବୋ।

ମହାପୁରିସସ୍ସ ହି ଜାତଦିୱସେ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ କମ୍ପି। ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁମ୍ହି ଦେୱତା ଏକଚକ୍କୱାଲେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ପଠମଂ ଦେୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ, ପଚ୍ଛା ମନୁସ୍ସା। ତନ୍ତିବଦ୍ଧା ୱୀଣା ଚମ୍ମବଦ୍ଧା ଭେରିଯୋ ଚ କେନଚି ଅୱାଦିତା ସଯମେୱ ୱଜ୍ଜିଂସୁ। ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦୀନି ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ଛିଜ୍ଜିଂସୁ। ସବ୍ବରୋଗା ଅମ୍ବିଲେନ ଧୋତତମ୍ବମଲଂ ୱିଯ ୱିଗଚ୍ଛିଂସୁ। ଜଚ୍ଚନ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସିଂସୁ। ଜଚ୍ଚବଧିରା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣିଂସୁ। ପୀଠସପ୍ପୀ ଜୱସମ୍ପନ୍ନା ଅହେସୁଂ। ଜାତିଜଲାନମ୍ପି ଏଲମୂଗାନଂ ସତି ପତିଟ୍ଠାସି। ୱିଦେସପକ୍ଖନ୍ଦା ନାୱା ସୁପଟ୍ଟନଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଆକାସଟ୍ଠକଭୂମଟ୍ଠକରତନାନି ସକତେଜୋଭାସିତାନି ଅହେସୁଂ। ୱେରିନୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ପଟିଲଭିଂସୁ। ଅୱୀଚିମ୍ହି ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବାଯି। ଲୋକନ୍ତରେସୁ ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି। ନଦୀସୁ ଜଲଂ ନପ୍ପୱତ୍ତି। ମହାସମୁଦ୍ଦେ ମଧୁରସଂ ଉଦକଂ ଅହୋସି। ୱାତୋ ନ ୱାଯି। ଆକାସପବ୍ବତରୁକ୍ଖଗତା ସକୁଣା ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱିଗତା ଅହେସୁଂ। ଚନ୍ଦୋ ଅତିୱିରୋଚି। ସୂରିଯୋ ନ ଉଣ୍ହୋ, ନ ସୀତଲୋ, ନିମ୍ମଲୋ ଉତୁସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି। ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଅପ୍ଫୋଟନସେଲନଚେଲୁକ୍ଖେପାଦୀହି ମହାକୀଲକଂ କୀଲିଂସୁ। ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘୋ ୱସ୍ସି। ମହାଜନଂ ନେୱ ଖୁଦା ନ ପିପାସା ପୀଲେସି। ଦ୍ୱାରକୱାଟାନି ସଯମେୱ ୱିୱରିଂସୁ। ପୁପ୍ଫୂପଗଫଲୂପଗା ରୁକ୍ଖା ପୁପ୍ଫଫଲାନି ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ ଏକଦ୍ଧଜମାଲା ଅହୋସି।

ତତ୍ରାପି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁକମ୍ପୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଦେୱତାନଂ ଏକଚକ୍କୱାଲେ ସନ୍ନିପାତୋ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନକାଲେ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ପଠମଂ ଦେୱତାନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଚତୁନ୍ନଂ ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନଂ ପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ପଚ୍ଛା ମନୁସ୍ସାନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନଂ ପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ତନ୍ତିବଦ୍ଧୱୀଣାନଂ ସଯଂ ୱଜ୍ଜନଂ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଚମ୍ମବଦ୍ଧଭେରୀନଂ ୱଜ୍ଜନଂ ମହତିଯା ଧମ୍ମଭେରିଯା ଅନୁସ୍ସାୱନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦୀନଂ ଛେଦୋ ଅସ୍ମିମାନସମୁଚ୍ଛେଦସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ମହାଜନସ୍ସ ରୋଗୱିଗମୋ ଚତୁସଚ୍ଚପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ରୂପଦସ୍ସନଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ । ବଧିରାନଂ ସଦ୍ଦସ୍ସୱନଂ ଦିବ୍ବସୋତଧାତୁପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ପୀଠସପ୍ପୀନଂ ଜୱସମ୍ପଦା ଚତୁରିଦ୍ଧିପାଦପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଜଲାନଂ ସତିପତିଟ୍ଠାନଂ ଚତୁସତିପଟ୍ଠାନପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ୱିଦେସପକ୍ଖନ୍ଦନାୱାନଂ ସୁପଟ୍ଟନସମ୍ପାପୁଣନଂ ଚତୁପଟିସମ୍ଭିଦାଧିଗମସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ରତନାନଂ ସକତେଜୋଭାସିତତ୍ତଂ ଯଂ ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମୋଭାସଂ ଦସ୍ସେସ୍ସତି, ତସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ।

ୱେରୀନଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତପଟିଲାଭୋ ଚତୁବ୍ରହ୍ମୱିହାରପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଅୱୀଚିମ୍ହି ଅଗ୍ଗିନିବ୍ବାଯନଂ ଏକାଦସଅଗ୍ଗିନିବ୍ବାଯନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଲୋକନ୍ତରିକାଲୋକୋ ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଞାଣାଲୋକଦସ୍ସନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ମଧୁରତା ନିବ୍ବାନରସେନ ଏକରସଭାୱସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ୱାତସ୍ସ ଅୱାଯନଂ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତଭିନ୍ଦନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ସକୁଣାନଂ ପଥୱିଗମନଂ ମହାଜନସ୍ସ ଓୱାଦଂ ସୁତ୍ୱା ପାଣେହି ସରଣଗମନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଚନ୍ଦସ୍ସ ଅତିୱିରୋଚନଂ ବହୁଜନକନ୍ତତାଯ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ସୂରିଯସ୍ସ ଉଣ୍ହସୀତୱିୱଜ୍ଜନୌତୁସୁଖତା କାଯିକଚେତସିକସୁଖପ୍ପତ୍ତିଯା ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଦେୱତାନଂ ୱିମାନଦ୍ୱାରେସୁ ଠତ୍ୱା ଅପ୍ଫୋଟନାଦୀହି କୀଲନଂ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଉଦାନଂ ଉଦାନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘୱସ୍ସନଂ ମହତୋ ଧମ୍ମମେଘୱସ୍ସନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଖୁଦାପୀଲନସ୍ସ ଅଭାୱୋ କାଯଗତାସତିଅମତପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ପିପାସାପୀଲନସ୍ସ ଅଭାୱୋ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେନ ସୁଖିତଭାୱସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଦ୍ୱାରକୱାଟାନଂ ସଯମେୱ ୱିୱରଣଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗଦ୍ୱାରୱିୱରଣସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ରୁକ୍ଖାନଂ ପୁପ୍ଫଫଲଗ୍ଗହଣଂ ୱିମୁତ୍ତିପୁପ୍ଫେହି ପୁପ୍ଫିତସ୍ସ ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲଭାରଭରିତଭାୱସ୍ସ ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଯା ଏକଦ୍ଧଜମାଲିତା ଅରିଯଦ୍ଧଜମାଲମାଲିତାଯ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ସମ୍ବହୁଲୱାରୋ ନାମ।

ଏତ୍ଥ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ‘‘ଯଦା ମହାପୁରିସୋ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାଭିମୁଖୋ ପଦସା ଗନ୍ତ୍ୱା ଆସଭିଂ ୱାଚଂ ଅଭାସି, ତଦା କିଂ ପଥୱିଯା ଗତୋ, ଉଦାହୁ ଆକାସେନ; ଦିସ୍ସମାନୋ ଗତୋ, ଉଦାହୁ ଅଦିସ୍ସମାନୋ; ଅଚେଲକୋ ଗତୋ, ଉଦାହୁ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତୋ; ଦହରୋ ହୁତ୍ୱା ଗତୋ , ଉଦାହୁ ମହଲ୍ଲକୋ; ପଚ୍ଛାପି କିଂ ତାଦିସୋୱ ଅହୋସି, ଉଦାହୁ ପୁନ ବାଲଦାରକୋ’’ତି? ଅଯଂ ପନ ପଞ୍ହୋ ହେଟ୍ଠାଲୋହପାସାଦେ ସମୁଟ୍ଠିତୋ

ତିପିଟକଚୂଳାଭୟତ୍ଥେରେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋୱ। ଥେରୋ କିର ଏତ୍ଥ ନିୟତିପୁବ୍ବେକତକମ୍ମିସ୍ସରନିମ୍ମାନୱାଦୱସେନ ତଂ ତଂ ବତ୍ୱା ଓତ୍ୱା ଅୱସାନେ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରି – ''ମହାପୁରିସୋ ପଥୱିୟା ଗତୋ, ମହାଜନସ୍ସ ପନ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ଦିସ୍ସମାନୋ ଗତୋ, ମହାଜନସ୍ସ ପନ ଅଦିସ୍ସମାନୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ଅଚେଲକୋ ଗତୋ, ମହାଜନସ୍ସ ପନ ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତୋ ୱିୟ ଉପଟ୍ଠାସି। ଦହରୋୱ ଗତୋ, ମହାଜନସ୍ସ ପନ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ପଚ୍ଛା ପନ ବାଲଦାରକୋୱ ଅହୋସି, ନ ତାଦିସୋ''ତି। ପରିସା ଚସ୍ସ – ''ବୁଦ୍ଧେନ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ଭୋ ଥେରେନ ପଞ୍ହୋ କଥିତୋ''ତି ଅତ୍ତମନା ଅହୋସି। ଲୋକନ୍ତରିକୱାରୋ ୱୁତ୍ତନୟୋ ଏୱ।

ଇମା ଚ ପନ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ କଥିତା ସବ୍ବଧମ୍ମତା ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତାନଂ ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣୱଣ୍ଣନା

୩୩।ଅଦ୍ଦସ ଖୋତି ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଆନୀତଂ ଅଦ୍ଦସ। ମହାପୁରିସସ୍ସାତି ଜାତିଗୋତ୍ତକୁଲପଦେସାଦିୱସେନ ମହନ୍ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ। ଦ୍ୱେ ଗତିୟୋତି ଦ୍ୱେ ନିଟ୍ଠା, ଦ୍ୱେ ନିପ୍ଫତ୍ତିୟୋ। ଅୟଞ୍ହି ଗତିସଦ୍ଦୋ – ''ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମା, ସାରିପୁତ୍ତ, ଗତିୟୋ''ତି (ମ। ନି। ୧।୧୫୩) ଏତ୍ଥ ନିରୟାଦିଭେଦାୟ ସତ୍ତେହି ଗନ୍ତବ୍ବଗତିୟା ୱତ୍ତତି। ''ଇମେସଂ ଖୋ ଅହଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମାନଂ ନେୱ ଜାନାମି ଆଗତିଂ ୱା ଗତିଂ ୱା''ତି (ମ। ନି। ୧।୫୦୮) ଏତ୍ଥ ଅଜ୍ଝାସୟେ। ''ନିବ୍ବାନଂ ଅରହତୋ ଗତୀ''ତି (ପରି। ୩୩୯) ଏତ୍ଥ ପଟିସ୍ସରଣେ। ''ଅପି ଚ ତ୍ୱାହଂ ବ୍ରହ୍ମେ ଗତିଞ୍ଚ ପଜାନାମି, ଜୁତିଞ୍ଚ ପଜାନାମି ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକୋ ବକୋ ବ୍ରହ୍ମା''ତି (ମ। ନି। ୧।୫୦୩) ଏତ୍ଥ ନିପ୍ଫତ୍ତିୟଂ ୱତ୍ତତି। ସ୍ୱାୟମିଧାପି ନିପ୍ଫତ୍ତିୟଂ ୱତ୍ତତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅନଞ୍ଞାତି ଅଞ୍ଞା ଗତି ନିପ୍ଫତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି।

ଧମ୍ମିକୋତି ଦସକୁସଲଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ ଅଗତିଗମନୱିରହିତୋ। ଧମ୍ମରାଜାତି ଇଦଂ ପୁରିମପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଧମ୍ମେନ ୱା ଲଦ୍ଧରଜ୍ଜତ୍ତା ଧମ୍ମରାଜା। ଚାତୁରନ୍ତୋତି ପୁରତ୍ଥିମସମୁଦ୍ଦାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସମୁଦ୍ଦାନଂ ୱସେନ ଚତୁରନ୍ତାୟ ପଥୱିୟା ଇସ୍ସରୋ। ୱିଜିତାୱୀତି ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ। ଜନପଦୋ ଅସ୍ମିଂ ଥାୱରିୟଂ ଥିରଭାୱଂ ପତ୍ତୋତି ଜନପଦତ୍ଥାୱରିୟପ୍ପତ୍ତୋ। ଚଣ୍ଡସ୍ସ ହି ରଞ୍ଞୋ ବଲିଦଣ୍ଡାଦୀହି ଲୋକଂ ପୀଳୟତୋ ମନୁସ୍ସା ମଜ୍ଝିମଜନପଦଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବତସମୁଦ୍ଦତୀରାଦୀନି ନିସ୍ସାୟ ପଚ୍ଚନ୍ତେ ୱାସଂ କପ୍ପେନ୍ତି। ଅତିମୁଦୁକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଚୋରେହି ସାହସିକଧନୱିଲୋପପୀଳିତା ମନୁସ୍ସା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପହାୟ ଜନପଦମଜ୍ଝେ ୱାସଂ କପ୍ପେନ୍ତି, ଇତି ଏୱରୂପେ ରାଜିନି ଜନପଦୋ ଥିରଭାୱଂ ନ ପାପୁଣାତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ କୁମାରେ ରଜ୍ଜଂ କାରୟମାନେ ଏତସ୍ସ ଜନପଦୋ ପାସାଣପିଟ୍ଠିୟଂ ଠପେତ୍ୱା ଅୟୋପଟ୍ଟେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିୟ ଥିରୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ – ''ଜନପଦତ୍ଥାୱରିୟପ୍ପତ୍ତୋ''ତି ଆହଂସୁ।

ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋତି ଏତ୍ଥ ରତିଜନନଟ୍ଠେନ ରତନଂ। ଅପିଚ –

''ଚିତ୍ତୀକତଂ ମହଗ୍ଘଞ୍ଚ, ଅତୁଲଂ ଦୁଲ୍ଲଭଦସ୍ସନଂ;

ଅନୋମସତ୍ତପରିଭୋଗଂ, ରତନଂ ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି''।

ଚକ୍କରତନସ୍ସ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଞ୍ଞଂ ଦେୱଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନ ହୋତି, ସବ୍ବେ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ତସ୍ସେୱ ପୂଜଞ୍ଚ ଅଭିୱାଦନାଦୀନି ଚ କରୋନ୍ତୀତି ଚିତ୍ତୀକତଟ୍ଠେନ ରତନଂ। ଚକ୍କରତନସ୍ସ ଚ ଏତ୍ତକଂ ନାମ ଧନଂ ଅଗ୍ଘତୀତି ଅଗ୍ଘୋ ନତ୍ଥି, ଇତି ମହଗ୍ଘଟ୍ଠେନାପି ରତନଂ। ଚକ୍କରତନଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେହି ଲୋକେ ୱିଜ୍ଜମାନରତନେହି ଅସଦିସନ୍ତି ଅତୁଲଟ୍ଠେନାପି ରତନଂ। ଯସ୍ମା ଚ ପନ ଯସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମିଂଯେୱ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧା ଚ କଦାଚି କରହଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ଦୁଲ୍ଲଭଦସ୍ସନଟ୍ଠେନାପି ରତନଂ। ତଦେତଂ ଜାତିରୂପକୁଲିସ୍ସରିୟାଦୀହି ଅନୋମସ୍ସ ଉଳାରସତ୍ତସ୍ସେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଅନୋମସତ୍ତପରିଭୋଗଟ୍ଠେନାପି ରତନଂ। ଯଥା ଚକ୍କରତନଂ, ଏୱଂ ସେସାନିପୀତି। ଇମେହି ସତ୍ତହି ରତନେହି ପରିୱାରଭାୱେନ ଚେୱ ସବ୍ବଭୋଗୂପକରଣଭାୱେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋତି ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ।

ଇଦାନି ତେସଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ତସ୍ସିମାନୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚକ୍କରତନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପାଧିପ୍ପାୟୋ – ଦ୍ୱିସହସ୍ସଦୀପପରିୱାରାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଦୀପାନଂ ସିରିୱିଭୱଂ ଗହେତ୍ୱା ଦାତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ତଥା ପୁରେଭତ୍ତମେୱ ସାଗରପରିୟନ୍ତଂ ପଥୱିଂ ଅନୁସଂଯାୟନସମତ୍ଥଂ ୱେହାସଙ୍ଗମଂ ହତ୍ଥିରତନଂ, ତାଦିସମେୱ ଅସ୍ସରତନଂ, ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତେ ଅନ୍ଧକାରେ ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଆଲୋକଦସ୍ସନସମତ୍ଥଂ ମଣିରତନଂ, ଛବ୍ବିଧଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତଂ ମନାପଚାରି ଇତ୍ଥିରତନଂ, ଯୋଜନପ୍ପମାଣେ ଅନ୍ତୋପଥୱିଗତଂ ନିଧିଂ ଦସ୍ସନସମତ୍ଥଂ ଗହପତିରତନଂ, ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସକଲରଜ୍ଜମନୁସାସନସମତ୍ଥଂ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସଙ୍ଖାତଂ ପରିଣାୟକରତନଂ ପାତୁଭୱତି।

ପରୋସହସ୍ସନ୍ତି ଅତିରେକସହସ୍ସଂ। ସୂରାତି ଅଭୀରୁକା। ୱୀରଙ୍ଗରୂପାତି ୱୀରାନଂ ଅଙ୍ଗଂ ୱୀରଙ୍ଗଂ, ୱୀରିଯସ୍ସେତଂ ନାମଂ, ୱୀରଙ୍ଗଂ ରୂପମେତେସନ୍ତି ୱୀରଙ୍ଗରୂପା, ୱୀରିଯଜାତିକା ୱୀରିଯସଭାୱା ୱୀରିଯମଯା ଅକିଲାସୁନୋ ଅହେସୁଂ। ଦିୱସମ୍ପି ଯୁଜ୍ଝନ୍ତା ନ କିଲମନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସାଗରପରିଯନ୍ତନ୍ତି ଚକ୍କୱାଳପବ୍ବତଂ ସୀମଂ କତ୍ୱା ଠିତସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ। ଅଦଣ୍ଡେନାତି ଯେ କତାପରାଧେ ସତ୍ତେ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତେ ଧନଦଣ୍ଡେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତି। ଯେ ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତି, ତେ ସତ୍ଥଦଣ୍ଡେନ। ଅଯଂ ପନ ଦୁୱିଧମ୍ପି ଦଣ୍ଡଂ ପହାଯ ଅଦଣ୍ଡେନ ଅଜ୍ଝାୱସତି। ଅସତ୍ଥେନାତି ଯେ ଏକତୋଧାରାଦିନା ସତ୍ଥେନ ପରଂ ୱିହେସନ୍ତି, ତେ ସତ୍ଥେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତି ନାମ। ଅଯଂ ପନ ସତ୍ଥେନ ଖୁଦ୍ଦମକ୍ଖିକାଯପି ପିୱନମତ୍ତଂ ଲୋହିତଂ କସ୍ସଚି ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନେୱ – ''ଏହି ଖୋ ମହାରାଜା''ତି ଏୱଂ ପଟିରାଜୂହି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତାଗମନୋ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ପଥୱିଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝାୱସତି, ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସାମୀ ହୁତ୍ୱା ୱସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଏକଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ କଥେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ କଥେତୁଂ ସଚେ ଖୋ ପନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ରାଗଦୋସମୋହମାନଦିଟ୍ଠିକିଲେସତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତଂ ଛଦନଂ ଆୱରଣଂ ୱିୱଟଂ ୱିଦ୍ଧଂସିତଂ ୱିୱଟକଂ ଏତେନାତି ୱିୱଟଚ୍ଛଦୋ। ''ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦା''ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱ ଅତ୍ଥୋ।

୩୫। ଏୱଂ ଦୁତିଯଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ କଥେତ୍ୱା ତାସଂ ନିମିତ୍ତଭୂତାନି ଲକ୍ଖଣାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଯଞ୍ହି, ଦେୱ, କୁମାରୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦୋତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେସଂ ଭୂମିଯଂ ପାଦଂ ଠପେନ୍ତାନଂ ଅଗ୍ଗପାଦତଲଂ ୱା ପଣ୍ହି ୱା ପସ୍ସଂ ୱା ପଠମଂ ଫୁସତି, ୱେମଜ୍ଝେ ୱା ପନ ଛିଦ୍ଦଂ ହୋତି, ଉକ୍ଖିପନ୍ତାନଂ ଅଗ୍ଗତଲାଦୀସୁ ଏକକୋଟ୍ଠାସୋୱ ପଠମଂ ଉଟ୍ଠହତି, ନ ଏୱମସ୍ସ। ଅସ୍ସ ପନ ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକତଲମିୱ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସକଲଂ ପାଦତଲଂ ଭୂମିଂ ଫୁସତି, ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଭୂମିତୋ ଉଟ୍ଠହତି। ତସ୍ମା ଅଯଂ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତପାଦୋ।

ଚକ୍କାନୀତି ଦ୍ୱୀସୁ ପାଦତଲେସୁ ଦ୍ୱେ ଚକ୍କାନି, ତେସଂ ଅରା ଚ ନେମି ଚ ନାଭି ଚ ପାଳିଯଂ ୱୁତ୍ତାୱ। ସବ୍ବାକାରପରିପୂରାନୀତି ଇମିନା ପନ ଅଯଂ ୱିସେସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ତେସଂ କିର ଚକ୍କାନଂ ପାଦତଲସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ନାଭି ଦିସ୍ସତି, ନାଭିପରିଚ୍ଛିନ୍ନା ୱଟ୍ଟଲେଖା ଦିସ୍ସତି, ନାଭିମୁଖପରିକ୍ଖେପପଟ୍ଟୋ ଦିସ୍ସତି, ପନାଳିମୁଖଂ ଦିସ୍ସତି, ଅରା ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅରେସୁ ୱଟ୍ଟିଲେଖା ଦିସ୍ସନ୍ତି, ନେମିମଣିକା ଦିସ୍ସନ୍ତି। ଇଦଂ ତାୱ ପାଳିଯଂ ଆଗତମେୱ। ସମ୍ବହୁଲୱାରୋ ପନ ଅନାଗତୋ, ସୋ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ – ସତ୍ତି, ସିରିୱଚ୍ଛୋ, ନନ୍ଦି, ସୋୱତ୍ଥିକୋ, ୱଟଂସକୋ, ୱଡ୍ଢମାନକଂ, ମଚ୍ଛଯୁଗଳଂ, ଭଦ୍ଦପୀଠଂ, ଅଙ୍କୁସକୋ, ପାସାଦୋ, ତୋରଣଂ, ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ, ଖଗ୍ଗୋ, ତାଲୱଣ୍ଟଂ, ମୋରହତ୍ଥକୋ, ୱାଳବୀଜନୀ, ଉଣ୍ହୀସଂ, ମଣି, ପତ୍ତୋ, ସୁମନଦାମଂ, ନୀଲୁପ୍ପଲଂ, ରତ୍ତୁପ୍ପଲଂ, ସେତୁପ୍ପଲଂ, ପଦୁମଂ, ପୁଣ୍ଡରୀକଂ, ପୁଣ୍ଣଘଟୋ , ପୁଣ୍ଣପାତି, ସମୁଦ୍ଦୋ, ଚକ୍କୱାଳୋ, ହିମୱା, ସିନେରୁ, ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା, ନକ୍ଖତ୍ତାନି, ଚତ୍ତାରୋ ମହାଦୀପା, ଦ୍ୱିପରିତ୍ତଦୀପସହସ୍ସାନି, ଅନ୍ତମସୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ପରିସଂ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବୋ ଚକ୍କଲକ୍ଖଣସ୍ସେୱ ପରିୱାରୋ।

ଆଯତପଣ୍ହୀତି ଦୀଘପଣ୍ହି, ପରିପୁଣ୍ଣପଣ୍ହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ହି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଗ୍ଗପାଦୋ ଦୀଘୋ ହୋତି, ପଣ୍ହିମତ୍ଥକେ ଜଙ୍ଘା ପତିଟ୍ଠାତି, ପଣ୍ହିଂ ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ଠପିତା ୱିଯ ହୋତି, ନ ଏୱଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ଚତୂସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ଅଗ୍ଗପାଦୋ ହୋତି, ତତିଯେ କୋଟ୍ଠାସେ ଜଙ୍ଘା ପତିଟ୍ଠାତି, ଚତୁତ୍ଥକୋଟ୍ଠାସେ ଆରଗ୍ଗେନ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଠପିତା ୱିଯ ରତ୍ତକମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକସଦିସା ପଣ୍ହି ହୋତି।

ଦୀଘଙ୍ଗୁଲୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେସଂ କାଚି ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଦୀଘା ହୋନ୍ତି, କାଚି ରସ୍ସା, ନ ଏୱଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ମକ୍କଟସ୍ସେୱ ଦୀଘା ହତ୍ଥପାଦଙ୍ଗୁଲିଯୋ ମୂଲେ ଥୂଲା, ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗ୍ଗେ ତନୁକା, ନିଯ୍ୟାସତେଲେନ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ୱଟ୍ଟିତହରିତାଲୱଟ୍ଟିସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦୀଘଙ୍ଗୁଲୀ''ତି।

ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦୋତି ସପ୍ପିମଣ୍ଡେ ଓସାରେତ୍ୱା ଠପିତଂ ସତୱାରୱିହତକପ୍ପାସପଟଲଂ ୱିଯ ମୁଦୁ। ଯଥା ଚ ଇଦାନି ଜାତମତ୍ତସ୍ସ, ଏୱଂ ୱୁଡ୍ଢକାଲେପି ମୁଦୁତଲୁନାଯେୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ମୁଦୁତଲୁନା ହତ୍ଥପାଦା ଏତସ୍ସାତି ମୁଦୁତଲୁନହତ୍ଥପାଦୋ।

ଜାଲହତ୍ଥପାଦୋତି ନ ଚମ୍ମେନ ପଟିବଦ୍ଧଅଙ୍ଗୁଲନ୍ତରୋ। ଏଦିସୋ ହି ଫଣହତ୍ଥକୋ ପୁରିସଦୋସେନ ଉପହତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ନ ପଟିଲଭତି। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ଚତସ୍ସୋ ହତ୍ଥଙ୍ଗୁଲିଯୋ ପଞ୍ଚପି ପାଦଙ୍ଗୁଲିଯୋ ଏକପ୍ପମାଣା ହୋନ୍ତି, ତାସଂ ଏକପ୍ପମାଣତାଯ ଯୱଲକ୍ଖଣଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଅଥସ୍ସ ହତ୍ଥପାଦା କୁସଲେନ ୱଡ୍ଢକିନା ଯୋଜିତଜାଲୱାତପାନସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଜାଲହତ୍ଥପାଦୋ''ତି।

ଉଦ୍ଧଂ ପତିଟ୍ଠିତଗୋପ୍ଫକତ୍ତା ଉସ୍ସଙ୍ଖା ପାଦା ଅସ୍ସାତି ଉସ୍ସଙ୍ଖପାଦୋ। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ପିଟ୍ଠିପାଦେ ଗୋପ୍ଫକା ହୋନ୍ତି, ତେନ ତେସଂ ପାଦା ଆଣିବଦ୍ଧା ୱିଯ ବଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି, ନ ଯଥାସୁଖଂ ପରିୱଟ୍ଟନ୍ତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ପାଦତଲାନିପି ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ଆରୁହିତ୍ୱା ଉପରି ଗୋପ୍ଫକା ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି, ତେନସ୍ସ ନାଭିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପରିମକାଯୋ ନାୱାଯ ଠପିତସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ନିଚ୍ଚଲୋ ହୋତି, ଅଧୋକାଯୋୱ ଇଞ୍ଜତି, ସୁଖେନ ପାଦା ପରିୱଟ୍ଟନ୍ତି,

ପୁରତୋପି ପଚ୍ଛତୋପି ଉଭଯପସ୍ସେସୁପି ଠତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ପାଦତଲାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ହତ୍ଥୀନଂ ୱିଯ ପଚ୍ଛତୋଯେୱ।

ଏଣିଜଙ୍ଘୋତି ଏଣିମିଗସଦିସଜଙ୍ଘୋ ମଂସୁସ୍ସଦେନ ପରିପୁଣ୍ଣଜଙ୍ଘୋ, ନ ଏକତୋ ବଦ୍ଧପିଣ୍ଡିକମଂସୋ , ସମନ୍ତତୋ ସମସଣ୍ଠିତେନ ମଂସେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତାହି ସୁୱଟ୍ଟିତାହି ସାଲିଗବ୍ଭଯୱଗବ୍ଭସଦିସାହି ଜଙ୍ଘାହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅନୋନମନ୍ତୋତି ଅନମନ୍ତୋ, ଏତେନସ୍ସ ଅଖୁଜ୍ଜଅୱାମନଭାୱୋ ଦୀପିତୋ। ଅୱସେସଜନା ହି ଖୁଜ୍ଜା ୱା ହୋନ୍ତି ୱାମନା ୱା। ଖୁଜ୍ଜାନଂ ଉପରିମକାଯୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣୋ ହୋତି, ୱାମନାନଂ ହେଟ୍ଠିମକାଯୋ। ତେ ଅପରିପୁଣ୍ଣକାଯତ୍ତା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ଅନୋନମନ୍ତା ଜଣ୍ଣୁକାନି ପରିମଜ୍ଜିତୁଂ। ମହାପୁରିସୋ ପନ ପରିପୁଣ୍ଣୌଭଯକାଯତ୍ତା ସକ୍କୋତି।

କୋସୋହିତୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହୋତି ଉସଭୱାରଣାଦୀନଂ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣପଦୁମକଣ୍ଣିକସଦିସେହି କୋସେହି ଓହିତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହଂ ଅସ୍ସାତି କୋସୋହିତୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହୋ। ୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହନ୍ତି ୱତ୍ଥେନ ଗୁହିତଙ୍ଗଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ୱୁଚ୍ଚତି।

ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋତି ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦୀପିଦାଠାଯ ଘଂସିତ୍ୱା ଗେରୁକପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଠପିତଘନସୁୱଣ୍ଣରୂପସଦିସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନସ୍ସ ଘନସିନିଦ୍ଧସଣ୍ହସରୀରତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଛୱିୱଣ୍ଣଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭତ୍ତଚୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁରିମସ୍ସ ୱା ୱେୱଚନମେତଂ।

ରଜୋଜଲ୍ଲନ୍ତି ରଜୋ ୱା ମଲଂ ୱା। ନ ଉପଲିମ୍ପତୀତି ନ ଲଗ୍ଗତି ପଦୁମପଲାସତୋ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିଯ ୱିୱଟ୍ଟତି। ହତ୍ଥଧୋୱନାଦୀନି ପନ ଉତୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଚେୱ ଦାଯକାନଂ ପୁଞ୍ଞଫଲତ୍ଥାଯ ଚ ବୁଦ୍ଧା କରୋନ୍ତି, ୱତ୍ତସୀସେନାପି ଚ କରୋନ୍ତିଯେୱ। ସେନାସନଂ ପୱିସନ୍ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁନା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ପୱିସିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତମେତଂ।

ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମୋତି ଆୱଟ୍ଟପରିଯୋସାନେ ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାନି ହୁତ୍ୱା ମୁଖସୋଭଂ ଉଲ୍ଲୋକଯମାନାନି ୱିଯ ଠିତାନି ଲୋମାନି ଅସ୍ସାତି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମୋ।

ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋତି ବ୍ରହ୍ମା ୱିଯ ଉଜୁଗତ୍ତୋ, ଉଜୁମେୱ ଉଗ୍ଗତଦୀଘସରୀରୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ହି ସତ୍ତା ଖନ୍ଧେ କଟିଯଂ ଜାଣୁସୂତି ତୀସୁ ଠାନେସୁ ନମନ୍ତି, ତେ କଟିଯଂ ନମନ୍ତା ପଚ୍ଛତୋ ନମନ୍ତି, ଇତରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ପୁରତୋ। ଦୀଘସରୀରା ପନ ଏକେ ପସ୍ସୱଙ୍କା ହୋନ୍ତି, ଏକେ ମୁଖଂ ଉନ୍ନମେତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତାନି ଗଣଯନ୍ତା ୱିଯ ଚରନ୍ତି, ଏକେ ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତା ସୂଲସଦିସା ହୋନ୍ତି, ଏକେ ପୁରତୋ ପବ୍ଭାରା ହୋନ୍ତି, ପୱେଧମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଯଂ ପନ ଉଜୁମେୱ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଦୀଘପ୍ପମାଣୋ ଦେୱନଗରେ ଉସ୍ସିତସୁୱଣ୍ଣତୋରଣଂ ୱିଯ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦୀପେନ୍ତି। ଯଥା ଚେତଂ, ଏୱଂ ଯଂ ଯଂ ଜାତମଉସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣଂ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଂ ହୋତି, ତଂ ତଂ ଆଯତିଂ ତଥାଭାୱିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ସତ୍ତୁସ୍ସଦୋତି ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥପିଟ୍ଠିଯୋ ଦ୍ୱେ ପାଦପିଟ୍ଠିଯୋ ଦ୍ୱେ ଅଂସକୂଟାନି ଖନ୍ଧୋତି ଇମେସୁ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ମଂସୁସ୍ସଦୋ ଅସ୍ସାତି ସତ୍ତୁସ୍ସଦୋ। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠାଦୀସୁ ସିରାଜାଲଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଅଂସକୂଟକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଅଟ୍ଠିକୋଟିଯୋ। ତେ ମନୁସ୍ସା ପେତା ୱିଯ ଖାଯନ୍ତି, ନ ତଥା ମହାପୁରିସୋ, ମହାପୁରିସୋ ପନ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ପରିପୁଣ୍ଣମଂସୁସ୍ସଦତ୍ତା ନିଗୂଳ୍ହସିରାଜାଲେହି ହତ୍ଥପିଟ୍ଠାଦୀହି ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠପିତସୁୱଣ୍ଣାଲିଙ୍ଗସଦିସେନ ଖନ୍ଧେନ ସିଲାରୂପକଂ ୱିଯ ଖାଯତି, ଚିତ୍ତକମ୍ମରୂପକଂ ୱିଯ ଚ ଖାଯତି।

ସୀହସ୍ସ ପୁବ୍ବଦ୍ଧଂ ୱିଯ କାଯୋ ଅସ୍ସାତି ସୀହପୁବ୍ବଦ୍ଧକାଯୋ। ସୀହସ୍ସ ହି ପୁରତ୍ଥିମକାଯୋୱ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛିମକାଯୋ ଅପରିପୁଣ୍ଣୋ। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ସୀହସ୍ସ ପୁବ୍ବଦ୍ଧକାଯୋ ୱିଯ ସବ୍ବୋ କାଯୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ। ସୋପି ସୀହସ୍ସେୱ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିନତୁନ୍ନତାଦିୱସେନ ଦୁସ୍ସଣ୍ଠିତୱିସଣ୍ଠିତୋ ନ ହୋତି, ଦୀଘଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପନ ଦୀଘୋ, ରସ୍ସଥୂଲକିସପୁଥୁଲଅନୁୱଟ୍ଟିତଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେସୁ ତଥାୱିଧୋୱ ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତା –

‘‘ମନାପିଯେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, କମ୍ମୱିପାକେ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତେ ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ଦୀଘେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ଦୀଘାନି ସଣ୍ଠନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ରସ୍ସେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ରସ୍ସାନି ସଣ୍ଠନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ଥୂଲେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ଥୂଲାନି ସଣ୍ଠନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି କିସେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି କିସାନି ସଣ୍ଠନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ପୁଥୁଲେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ପୁଥୁଲାନି ସଣ୍ଠନ୍ତି। ଯେହି ଅଙ୍ଗେହି ୱଟ୍ଟେହି ସୋଭତି, ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ୱଟ୍ଟାନି ସଣ୍ଠନ୍ତୀ’’ତି।

ଇତି ନାନାଚିତ୍ତେନ ପୁଞ୍ଞଚିତ୍ତେନ ଚିତ୍ତିତୋ ଦସହି ପାରମୀହି ସଜ୍ଜିତୋ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ଲୋକେ ସବ୍ବସିପ୍ପିନୋ ୱା ସବ୍ବିଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ୱା ପତିରୂପକମ୍ପି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି।

ଚିତନ୍ତରଂସୋତି ଅନ୍ତରଂସଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କୋଟ୍ଟାନଂ ଅନ୍ତରଂ, ତଂ ଚିତଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅନ୍ତରଂସଂ ଅସ୍ସାତି ଚିତନ୍ତରଂସୋ। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ତଂ ଠାନଂ ନିନ୍ନଂ ହୋତି, ଦ୍ୱେ ପିଟ୍ଠିକୋଟ୍ଟା ପାଟିୟେକ୍କା ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ କଟିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଂସପଟଲଂ ଯାୱ ଖନ୍ଧା ଉଗ୍ଗମ୍ମ ସମୁସ୍ସିତସୁୱଣ୍ଣଫଲକଂ ୱିୟ ପିଟ୍ଠିଂ ଛାଦେତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠିତଂ।

ନିଗ୍ରୋଧପରିମଣ୍ଡଲୋତି ନିଗ୍ରୋଧୋ ୱିୟ ପରିମଣ୍ଡଲୋ। ଯଥା ପଞ୍ଞାସହତ୍ଥତାୟ ୱା ସତହତ୍ଥତାୟ ୱା ସମକ୍ଖନ୍ଧସାଖୋ ନିଗ୍ରୋଧୋ ଦୀଘତୋପି ୱିତ୍ଥାରତୋପି ଏକପ୍ପମାଣୋୱ ହୋତି, ଏୱଂ କାୟତୋପି ବ୍ୟାମତୋପି ଏକପ୍ପମାଣୋ। ଯଥା ଅଞ୍ଞେସଂ କାୟୋ ଦୀଘୋ ୱା ହୋତି ବ୍ୟାମୋ ୱା, ନ ଏୱଂ ୱିସମପ୍ପମାଣୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ ଯାୱତକ୍ୱସ୍ସ କାୟୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯାୱତକୋ ଅସ୍ସାତି ଯାୱତକ୍ୱସ୍ସ।

ସମୱଟ୍ଟକ୍ଖନ୍ଧୋତି ସମୱଟ୍ଟିତକ୍ଖନ୍ଧୋ। ଯଥା ଏକେ କୋଞ୍ଚା ୱିୟ ଚ ବକା ୱିୟ ଚ ୱରାହା ୱିୟ ଚ ଦୀଘଗଲା ୱଙ୍କଗଲା ପୁଥୁଲଗଲା ଚ ହୋନ୍ତି , କଥନକାଲେ ସିରାଜାଲଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ମନ୍ଦୋ ସରୋ ନିକ୍ଖମତି, ନ ଏୱଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ସୁୱଟ୍ଟିତସୁୱଣ୍ଣାଳିଙ୍ଗସଦିସୋ ଖନ୍ଧୋ ହୋତି, କଥନକାଲେ ସିରାଜାଲଂ ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ମେଘସ୍ସ ୱିୟ ଗଜ୍ଜିତୋ ସରୋ ମହା ହୋତି।

ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗୀତି ଏତ୍ଥ ରସଂ ଗସନ୍ତି ହରନ୍ତୀତି ରସଗ୍ଗସା। ରସହରଣୀନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ, ତା ଅଗ୍ଗା ଅସ୍ସାତି ରସଗ୍ଗସଗ୍ଗୀ। ମହାପୁରିସସ୍ସ କିର ସତ୍ତରସହରଣୀସହସ୍ସାନି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାନି ହୁତ୍ୱା ଗୀୱାୟମେୱ ପଟିମୁକ୍କାନି। ତିଲଫଲମତ୍ତୋପି ଆହାରୋ ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେ ଠପିତୋ ସବ୍ବକାୟଂ ଅନୁଫରତି। ତେନେୱ ମହାପଧାନଂ ପଦହନ୍ତସ୍ସ ଏକତଣ୍ଡୁଲାଦୀହିପି କଳାୟଯୂସପସତମତ୍ତେନାପି କାୟସ୍ସ ଯାପନଂ ଅହୋସି। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ତଥା ଅଭାୱା ନ ସକଲଂ କାୟଂ ଓଜା ଫରତି। ତେନ ତେ ବହ୍ୱାବାଧା ହୋନ୍ତି।

ସୀହସ୍ସେୱ ହନୁ ଅସ୍ସାତି ସୀହହନୁ। ତତ୍ଥ ସୀହସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମହନୁମେୱ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି, ନ ଉପରିମଂ। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ସୀହସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମଂ ୱିୟ ଦ୍ୱେପି ପରିପୁଣ୍ଣାନି ଦ୍ୱାଦସିୟା ପକ୍ଖସ୍ସ ଚନ୍ଦସଦିସାନି ହୋନ୍ତି। ଅଥ ନେମିତ୍ତକା ହନୁକପରିୟନ୍ତଂ ଓଲୋକେନ୍ତାୱ ଇମେସୁ ହନୁକେସୁ ହେଟ୍ଠିମେ ୱୀସତି ଉପରିମେ ୱୀସତୀତି ଚତ୍ତାଲୀସଦନ୍ତା ସମା ଅୱିରଳା ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତୀତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅୟଞ୍ହି ଦେୱ, କୁମାରୋ ଚତ୍ତାଲୀସଦନ୍ତୋ ହୋତୀତିଆଦିମାହଂସୁ। ତତ୍ରାୟମତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ପରିପୁଣ୍ଣଦନ୍ତାନମ୍ପି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଦନ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଇମସ୍ସ ପନ ଚତ୍ତାଲୀସଂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ କେଚି ଦନ୍ତା ଉଚ୍ଚା, କେଚି ନୀଚାତି ୱିସମା ହୋନ୍ତି, ଇମସ୍ସ ପନ ଅୟପଟ୍ଟକେନ ଛିନ୍ନସଙ୍ଖପଟଲଂ ୱିୟ ସମା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେସଂ କୁମ୍ଭିଲାନଂ ୱିୟ ଦନ୍ତା ୱିରଳା ହୋନ୍ତି, ମଚ୍ଛମଂସାନି ଖାଦନ୍ତାନଂ ଦନ୍ତନ୍ତରଂ ପୂରେନ୍ତି। ଇମସ୍ସ ପନ କନକଫଲକାୟଂ ସମୁସ୍ସିତୱଜିରପନ୍ତି ୱିୟ ଅୱିରଳା ତୂଲିକାୟ ଦସ୍ସିତପରିଚ୍ଛେଦା ୱିୟ ଦନ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ପୂତିଦନ୍ତା ଉଟ୍ଠହନ୍ତି। ତେନ କାଚି ଦାଠା କାଳାପି ୱିୱଣ୍ଣାପି ହୋନ୍ତି। ଅୟଂ ପନ ସୁଟ୍ଠୁ ସୁକ୍କଦାଠୋ ଓସଧିତାରକମ୍ପି ଅତିକ୍କମ୍ମ ୱିରୋଚମାନାୟ ପଭାୟ ସମନ୍ନାଗତଦାଠୋ ଭୱିସ୍ସତି।

ପହୂତଜିୱ୍ହୋତି ପୁଥୁଲଜିୱ୍ହୋ। ଅଞ୍ଞେସଂ ଜିୱ୍ହା ଥୂଲାପି ହୋନ୍ତି କିସାପି ରସ୍ସାପି ଥଦ୍ଧାପି ୱିସମାପି, ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ଜିୱ୍ହା ମୁଦୁ ଦୀଘା ପୁଥୁଲା ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ହୋତି। ସୋ ହି ଏତଂ ଲକ୍ଖଣଂ ପରିଯେସିତୁଂ ଆଗତାନଂ କଙ୍ଖାୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ମୁଦୁକତ୍ତା ତଂ ଜିୱ୍ହଂ କଥିନସୂଚିଂ ୱିୟ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଉଭୋ ନାସିକସୋତାନି ପରାମସତି, ଦୀଘତ୍ତା ଉଭୋ କଣ୍ଣସୋତାନି ପରାମସତି , ପୁଥୁଲତ୍ତା କେସନ୍ତପରିୟୋସାନଂ କେୱଲମ୍ପି ନଲାଟଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତି। ଏୱମସ୍ସ ମୁଦୁଦୀଘପୁଥୁଲଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ତେସଂ କଙ୍ଖଂ ୱିନୋଦେତି। ଏୱଂ ତିଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ଜିୱ୍ହଂ ସନ୍ଧାୟ ''ପହୂତଜିୱ୍ହୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରୋତି ଅଞ୍ଞେ ଛିନ୍ନସ୍ସରାପି ଭିନ୍ନସ୍ସରାପି କାକସ୍ସରାପି ହୋନ୍ତି, ଅୟଂ ପନ ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସରସଦିସେନ ସରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ହି ପିତ୍ତସେମ୍ହେହି ଅପଲିବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସରୋ ୱିସଦୋ ହୋତି। ମହାପୁରିସେନାପି କତକମ୍ମଂ ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଂ ସୋଧେତି। ୱତ୍ଥୁନୋ ସୁଦ୍ଧତ୍ତା ନାଭିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତୋ ସରୋ ୱିସଦୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋୱ ସମୁଟ୍ଠାତି। କରୱୀକୋ ୱିୟ ଭଣତୀତି କରୱୀକଭାଣୀ, ମତ୍ତକରୱୀକରୁତମଞ୍ଜୁଘୋସୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଭିନୀଲନେତ୍ତୋତି ନ ସକଲନୀଲନେତ୍ତୋ, ନୀଲୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପନସ୍ସ ଉମାପୁପ୍ଫସଦିସେନ ଅତିୱିସୁଦ୍ଧେନ ନୀଲୱଣ୍ଣେନ ସମନ୍ନାଗତାନି ନେତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ପୀତୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ କଣିକାରପୁପ୍ଫସଦିସେନ ପୀତୱଣ୍ଣେନ, ଲୋହିତୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ବନ୍ଧୁଜୀୱକପୁପ୍ଫସଦିସେନ ଲୋହିତୱଣ୍ଣେନ, ସେତୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଓସଧିତାରକସଦିସେନ ସେତୱଣ୍ଣେନ, କାଳୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକସଦିସେନ କାଳୱଣ୍ଣେନ ସମନ୍ନାଗତାନି। ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନେ ଉଗ୍ଘାଟିତମଣିସୀହପଞ୍ଜରସଦିସାନି ଖାୟନ୍ତି।

ଗୋପଖୁମୋତି ଏତ୍ଥ ପଖୁମନ୍ତି ସକଲଚକ୍ଖୁଭଣ୍ଡଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତଂ କାଳୱଚ୍ଛକସ୍ସ ବହଲଧାତୁକଂ ହୋତି, ରତ୍ତୱଚ୍ଛକସ୍ସ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ,

ତଂମୁହୁତ୍ତଜାତତରୁଣରତ୍ତୱଚ୍ଛକସଦିସଚକ୍ଖୁଭଣ୍ଡୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞେସଞ୍ହି ଚକ୍ଖୁଭଣ୍ଡା ଅପରିପୁଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି, ହତ୍ଥିମୂସିକାଦୀନଂ ଅକ୍ଖିସଦିସେହି ୱିନିଗ୍ଗତେହିପି ଗମ୍ଭୀରେହିପି ଅକ୍ଖୀହି ସମନ୍ନାଗତା ହୋନ୍ତି। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ଧୋୱିତ୍ୱା ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠପିତମଣିଗୁଳିକା ୱିୟ ମୁଦୁସିନିଦ୍ଧନୀଲସୁଖୁମପଖୁମାଚିତାନି ଅକ୍ଖୀନି।

ଉଣ୍ଣାତି ଉଣ୍ଣଲୋମଂ। ଭମୁକନ୍ତରେତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭମୁକାନଂ ୱେମଜ୍ଝେ ନାସିକମତ୍ଥକେୟେୱ ଜାତା, ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ନଲାଟୱେମଜ୍ଝେ ଜାତା। ଓଦାତାତି ପରିସୁଦ୍ଧା, ଓସଧିତାରକସମାନୱଣ୍ଣା। ମୁଦୂତି ସପ୍ପିମଣ୍ଡେ ଓସାରେତ୍ୱା ଠପିତସତୱାରୱିହତକପ୍ପାସପଟଲସଦିସା। ତୂଲସନ୍ନିଭାତି ସିମ୍ବଲିତୂଲଲତାତୂଲସମାନା, ଅୟମସ୍ସ ଓଦାତତାୟ ଉପମା। ସା ପନେସା କୋଟିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିୟମାନା ଉପଡ୍ଢବାହୁପ୍ପମାଣା ହୋତି, ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ଦକ୍ଖିଣାୱଟ୍ଟୱସେନ ଆୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ସନ୍ତିଟ୍ଠତି। ସୁୱଣ୍ଣଫଲକମଜ୍ଝେ ଠପିତରଜତପୁବ୍ବୁଳକଂ ୱିୟ, ସୁୱଣ୍ଣଘଟତୋ ନିକ୍ଖମମାନା ଖୀରଧାରା ୱିୟ, ଅରୁଣପ୍ପଭାରଞ୍ଜିତେ ଗଗନପ୍ପଦେସେ ଓସଧିତାରକା ୱିୟ ଚ ଅତିମନୋହରାୟ ସିରିୟା ୱିରୋଚତି।

ଉଣ୍ହୀସସୀସୋତି ଇଦଂ ପରିପୁଣ୍ଣନଲାଟତଞ୍ଚ ପରିପୁଣ୍ଣସୀସତଂ ଚାତି ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥୱସେ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପୁରିସସ୍ସ ହି ଦକ୍ଖିଣକଣ୍ଣଚୂଳିକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଂସପଟଲଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସକଲନଲାଟଂ ଛାଦୟମାନଂ ପୂରୟମାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାମକଣ୍ଣଚୂଳିକାୟଂ ପତିଟ୍ଠିତଂ, ତଂ ରଞ୍ଞୋ ବନ୍ଧୌଣ୍ହୀସପଟ୍ଟୋ ୱିୟ ୱିରୋଚତି। ମହାପୁରିସସ୍ସ କିର ଇମଂ ଲକ୍ଖଣଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜୂନଂ ଉଣ୍ହୀସପଟ୍ଟଂ ଅକଂସୁ। ଅୟଂ ତାୱ ଏକୋ ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞେ ପନ ଜନା ଅପରିପୁଣ୍ଣସୀସା ହୋନ୍ତି, କେଚି କପିସୀସା, କେଚି ଫଲସୀସା, କେଚି ଅଟ୍ଠିସୀସା, କେଚି ହତ୍ଥିସୀସା, କେଚି ତୁମ୍ବସୀସା, କେଚି ପବ୍ଭାରସୀସା। ମହାପୁରିସସ୍ସ ପନ ଆରଗ୍ଗେନ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱିୟ ସୁପରିପୁଣ୍ଣଂ ଉଦକପୁବ୍ବୁଳସଦିସଂ ସୀସଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମନୟେ ଉଣ୍ହୀସୱେଠିତସୀସୋ ୱିୟାତି ଉଣ୍ହୀସସୀସୋ। ଦୁତିୟନୟେ ଉଣ୍ହୀସଂ ୱିୟ ସବ୍ବତ୍ଥ ପରିମଣ୍ଡଲସୀସୋତି ଉଣ୍ହୀସସୀସୋ।

ୱିପସ୍ସୀସମଞ୍ଞାୱଣ୍ଣନା

୩୭।ସବ୍ବକାମେହୀତି ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା କତଂ ୱିୟ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନେୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପଠମଞ୍ହି ତେ ନେମିତ୍ତକେ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଲକ୍ଖଣପରିଗ୍ଗଣ୍ହନଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୋ ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିୟଂ ୱୁତ୍ତୋୟେୱ। ପାୟେନ୍ତୀତି ଥଞ୍ଞଂ ପାୟେନ୍ତି। ତସ୍ସ କିର ନିଦ୍ଦୋସେନ ମଧୁରେନ ଖୀରେନ ସମନ୍ନାଗତା ସଟ୍ଠି ଧାତିୟୋ ଉପଟ୍ଠାପେସି, ତଥା ସେସାପି ତେସୁ ତେସୁ କମ୍ମେସୁ କୁସଲା ସଟ୍ଠିସଟ୍ଠିୟେୱ। ତାସଂ ପେସନକାରକେ ସଟ୍ଠି ପୁରିସେ, ତସ୍ସ ତସ୍ସ କତାକତଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣେ ସଟ୍ଠି ଅମଚ୍ଚେ ଉପଟ୍ଠାପେସି। ଏୱଂ ଚତ୍ତାରି ସଟ୍ଠିୟୋ ଇତ୍ଥୀନଂ, ଦ୍ୱେ ସଟ୍ଠିୟୋ ପୁରିସାନନ୍ତି ଛ ସଟ୍ଠିୟୋ ଉପଟ୍ଠାକାନଂୟେୱ ଅହେସୁଂ। ସେତଚ୍ଛତ୍ତନ୍ତି ଦିବ୍ବସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ। କୁଲଦତ୍ତିୟଂ ପନ ସିରିଗବ୍ଭେୟେୱ ତିଟ୍ଠତି। ମା ନଂ ସୀତଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ମା ଅଭିଭୱୀତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସ୍ୱାସ୍ସୁଦନ୍ତି ସୋ ଅସ୍ସୁଦଂ। ଅଙ୍କେନେୱ ଅଙ୍କନ୍ତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବାହୁନାୱ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବାହୁଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଚ ଅଂସକୂଟେନେୱ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଂସକୂଟଂ। ପରିହରିୟତୀତି ନୀୟତି, ସମ୍ପାପିୟତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୮।ମଞ୍ଜୁସ୍ସରୋତି ଅଖରସ୍ସରୋ। ୱଗ୍ଗୁସ୍ସରୋତି ଛେକନିପୁଣସ୍ସରୋ। ମଧୁରସ୍ସରୋତି ସାତସ୍ସରୋ। ପେମନିୟସ୍ସରୋତି ପେମଜନକସ୍ସରୋ। ତତ୍ରିଦଂ କରୱୀକାନଂ ମଧୁରସ୍ସରତାୟ – କରୱୀକସକୁଣେ କିର ମଧୁରରସଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ପହରିତ୍ୱା ପଗ୍ଘରିତରସଂ ପିୱିତ୍ୱା ପକ୍ଖେନ ତାଲଂ ଦତ୍ୱା ୱିକୂଜମାନେ ଚତୁପ୍ପଦା ମତ୍ତା ୱିୟ ଲଳିତୁଂ ଆରଭନ୍ତି। ଗୋଚରପସୁତାପି ଚତୁପ୍ପଦା ମୁଖଗତାନି ତିଣାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣନ୍ତି। ୱାଳମିଗା ଖୁଦ୍ଦକମିଗେ ଅନୁବନ୍ଧମାନା ଉକ୍ଖିତ୍ତଂ ପାଦଂ ଅନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଅନୁବଦ୍ଧମିଗା ଚ ମରଣଭୟଂ ଜହିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦା ପକ୍ଖିନୋପି ପକ୍ଖେ ପସାରେତ୍ୱା ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣମାନାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଉଦକେ ମଚ୍ଛାପି କଣ୍ଣପଟଲଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣମାନାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଏୱଂ ମଧୁରସ୍ସରା କରୱୀକା।

ଅସନ୍ଧିମିତ୍ତାପି ଧମ୍ମାସୋକସ୍ସ ଦେୱୀ – ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସରେନ ସଦିସୋ କସ୍ସଚି ସରୋ’’ତି ସଙ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅତ୍ଥି କରୱୀକସକୁଣସ୍ସାତି। କୁହିଂ, ଭନ୍ତେ, ତେ ସକୁଣାତି? ହିମୱନ୍ତେତି। ସା ରାଜାନଂ ଆହ – ‘‘ଦେୱ, ଅହଂ କରୱୀକସକୁଣଂ ପସ୍ସିତୁକାମାମ୍ହୀ’’ତି। ରାଜା – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ପଞ୍ଜରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କରୱୀକୋ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ପଞ୍ଜରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ସ କରୱୀକସ୍ସ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ – ‘‘ରାଜାଣାୟ ଆଗତୋ ପଞ୍ଜରୋ, ନ ସକ୍କା ନ ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ ନିସୀଦି। ପଞ୍ଜରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ନ କରୱୀକସଦ୍ଦଂ କାରାପେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅଥ ରାଜା – ‘‘କଥଂ, ଭଣେ, ଇମେ ସଦ୍ଦଂ ନ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ଞାତକେ ଅଦିସ୍ୱା ଦେୱାତି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆଦାସେହି ପରିକ୍ଖିପାପେସି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଛାୟଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଞାତକା ମେ ଆଗତା’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ପକ୍ଖେନ ତାଲଂ ଦତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରେନ ମଣିୱଂସଂ ଧମମାନୋ ୱିୟ ୱିରୱି। ସକଲନଗରେ ମନୁସ୍ସା ମତ୍ତା ୱିୟ ଲଳିଂସୁ। ଅସନ୍ଧିମିତ୍ତା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମସ୍ସ ତାୱ ତିରଚ୍ଛାନଗତସ୍ସ ଏୱଂ ମଧୁରୋ ସଦ୍ଦୋ, କୀଦିସୋ ନୁ ଖୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସିରିପତ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଦୋ ଅହୋସୀ’’ତି ପୀତିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ପୀତିଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ସତ୍ତହି ଜଙ୍ଘସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ଏୱଂ ମଧୁରୋ କିର କରୱୀକସଦ୍ଦୋତି। ତତୋ ପନ ସତଭାଗେନ ସହସ୍ସଭାଗେନ ଚ ମଧୁରତରୋ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ କୁମାରସ୍ସ

ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୯।କମ୍ମୱିପାକଜନ୍ତି ନ ଭାୱନାମୟଂ, କମ୍ମୱିପାକୱସେନ ପନ ଦେୱତାନଂ ଚକ୍ଖୁସଦିସମେୱ ମଂସଚକ୍ଖୁ ଅହୋସି , ଯେନ ନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ତିଲୱାହେ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ଏକତିଲମ୍ପି ଅଯଂ ସୋତି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଦାତୁଂ ସକ୍କୋତି।

୪୦।ୱିପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ଅଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ, ଅନ୍ତରନ୍ତରା ନିମୀଲଜନିତନ୍ଧକାରୱିରହେନ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସତି, ୱିୱଟେହି ଚ ଅକ୍ଖୀହି ପସ୍ସତୀତି ୱିପସ୍ସୀ; ଦୁତିଯୱାରେ ୱିଚେଯ୍ୟ ୱିଚେଯ୍ୟ ପସ୍ସତୀତି ୱିପସ୍ସୀ; ୱିଚିନିତ୍ୱା ୱିଚିନିତ୍ୱା ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅତ୍ଥେ ପନାଯତୀତି ଅତ୍ଥେ ଜାନାତି ପସ୍ସତି, ନଯତି ୱା ପୱତ୍ତେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଦିୱସଂ କିର ୱିନିଚ୍ଛଯଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅତ୍ଥେ ଅନୁସାସନ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ମହାପୁରିସଂ ଆନେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଠପଯିଂସୁ। ତସ୍ସ ତଂ ଅଙ୍କେକତ୍ୱା ଉପଲାଳଯମାନସ୍ସେୱ ଅମଚ୍ଚା ସାମିକଂ ଅସ୍ସାମିକଂ ଅକଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନତ୍ତମନସଦ୍ଦଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ରାଜା – ‘‘କିମେତଂ, ଉପଧାରେଥା’’ତି ଆହ। ଉପଧାରିଯମାନା ଅଞ୍ଞଂ ଅଦିସ୍ୱା – ‘‘ଅଡ୍ଡସ୍ସ ଦୁବ୍ବିନିଚ୍ଛିତତ୍ତା ଏୱଂ କତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁନ ସାମିକଂଯେୱ ସାମିକଂ କତ୍ୱା ‘‘ଞତ୍ୱା ନୁ ଖୋ କୁମାରୋ ଏୱଂ କରୋତୀ’’ତି ୱୀମଂସନ୍ତା ପୁନ ସାମିକଂ ଅସ୍ସାମିକଂ ଅକଂସୁ। ପୁନପି ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଥେୱ ସଦ୍ଦଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ଅଥ ରାଜା – ‘‘ଜାନାତି ମହାପୁରିସୋ’’ତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ୱିଚେଯ୍ୟ ୱିଚେଯ୍ୟ କୁମାରୋ ଅତ୍ଥେ ପନାଯତୀ’’ତି।

୪୨।ୱସ୍ସିକନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯତ୍ଥ ସୁଖଂ ହୋତି ୱସ୍ସକାଲେ ୱସିତୁଂ, ଅଯଂ ୱସ୍ସିକୋ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥୋ ୱସ୍ସାୱାସୋ ୱସ୍ସଂ, ୱସ୍ସଂ ଅରହତୀତି ୱସ୍ସିକୋ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ତତ୍ଥ ୱସ୍ସିକୋ ପାସାଦୋ ନାତିଉଚ୍ଚୋ ହୋତି, ନାତିନୀଚୋ, ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନିପିସ୍ସ ନାତିବହୂନି ନାତିତନୂନି, ଭୂମତ୍ଥରଣପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାନିପେତ୍ଥ ମିସ୍ସକାନେୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ହେମନ୍ତିକେ ଥମ୍ଭାପି ଭିତ୍ତିଯୋପି ନୀଚା ହୋନ୍ତି, ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନି ତନୁକାନି ସୁଖୁମଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି, ଉଣ୍ହପ୍ପୱେସନତ୍ଥାଯ ଭିତ୍ତିନିଯ୍ୟୂହାନି ନୀହରିଯନ୍ତି। ଭୂମତ୍ଥରଣପଚ୍ଚତ୍ଥରଣନିୱାସନପାରୁପନାନି ପନେତ୍ଥ ଉଣ୍ହୱିରିଯାନି କମ୍ବଲାଦୀନି ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜଂ ସିନିଦ୍ଧଂ କଟୁକସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ନିରୁଦକସନ୍ନିସ୍ସିତଞ୍ଚ। ଗିମ୍ହିକେ ଥମ୍ଭାପି ଭିତ୍ତିଯୋପି ଉଚ୍ଚା ହୋନ୍ତି, ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନି ପନେତ୍ଥ ବହୂନି ୱିପୁଲଜାଲାନି ହୋନ୍ତି, ଭୂମତ୍ଥରଣାଦୀନି ଦୁକୂଲମଯାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜାନି ମଧୁରସସନ୍ନିସ୍ସିତଭରିତାନି। ୱାତପାନସମୀପେସୁ ଚେତ୍ଥ ନୱ ଚାଟିଯୋ ଠପେତ୍ୱା ଉଦକସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲାଦୀହି ସଞ୍ଛାଦେନ୍ତି। ତେସୁ ତେସୁ ପଦେସେସୁ ଉଦକଯନ୍ତାନି କରୋନ୍ତି, ଯେହି ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ୱିଯ ଉଦକଧାରା ନିକ୍ଖମନ୍ତି।

ନିପ୍ପୁରିସେହୀତି ପୁରିସୱିରହିତେହି। ନ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ତୂରିଯାନେୱ ନିପ୍ପୁରିସାନି, ସଙ୍କଟ୍ଠାନାନିପି ନିପ୍ପୁରିସାନେୱ, ଦୋୱାରିକାପି ଇତ୍ଥିଯୋୱ, ନହାପନାଦିପରିକମ୍ମକରାପି ଇତ୍ଥିଯୋୱ। ରାଜା କିର – ‘‘ତଥାରୂପଂ ଇସ୍ସରିଯସୁଖସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନସ୍ସ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ପୁରିସାସଙ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସା ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମା ଅହୋସୀ’’ତି ସବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ଇତ୍ଥିଯୋୱ ଠପେସୀତି।

ପଠମଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଜିଣ୍ଣପୁରିସୱଣ୍ଣନା

୪୩। ଦୁତିଯଭାଣୱାରେ ଗୋପାନସିୱଙ୍କନ୍ତି ଗୋପାନସୀ ୱିଯ ୱଙ୍କଂ। ଭୋଗ୍ଗନ୍ତି ଖନ୍ଧେ, କଟିଯଂ, ଜାଣୁସୂତି ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଭୋଗ୍ଗୱଙ୍କଂ। ଦଣ୍ଡପରାଯନନ୍ତି ଦଣ୍ଡଗତିକଂ ଦଣ୍ଡପଟିସରଣଂ। ଆତୁରନ୍ତି ଜରାତୁରଂ। ଗତଯୋବ୍ବନନ୍ତି ଅତିକ୍କନ୍ତଯୋବ୍ବନଂ ପଚ୍ଛିମୱଯେ ଠିତଂ। ଦିସ୍ୱାତି ଅଡ୍ଢଯୋଜନପ୍ପମାଣେନ ବଲକାଯେନ ପରିୱୁତୋ ସୁସଂୱିହିତାରକ୍ଖୋପି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯଦା ରଥୋ ପୁରତୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛା ବଲକାଯୋ, ତାଦିସେ ଓକାସେ ସୁଦ୍ଧାୱାସଖୀଣାସୱବ୍ରହ୍ମେହି ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ରଥସ୍ସ ପୁରତୋୱ ଦସ୍ସିତଂ, ତଂ ପୁରିସଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା। ସୁଦ୍ଧାୱାସା କିର – ‘‘ମହାପୁରିସୋ ପଙ୍କେ ଗଜୋ ୱିଯ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଲଗ୍ଗୋ, ସତିମସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମା’’ତି ତଂ ଦସ୍ସେସୁଂ। ଏୱଂ ଦସ୍ସିତଞ୍ଚ ତଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚେୱ ପସ୍ସତି ସାରଥି ଚ। ବ୍ରହ୍ମାନୋ ହି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପମାଦତ୍ଥଂ ସାରଥିସ୍ସ ଚ କଥାସଲ୍ଲାପତ୍ଥଂ ତଂ ଦସ୍ସେସୁଂ। କିଂ ପନେସୋତି ‘‘ଏସୋ ଜିଣ୍ଣୋତି କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ନାହଂ, ଭୋ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଏୱରୂପଂ ଅଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି।

ତେନହୀତି ଯଦି ମଯ୍ହମ୍ପି ଏୱରୂପେହି କେସେହି ଏୱରୂପେନ ଚ କାଯେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତେନ ହି ସମ୍ମ ସାରଥି। ଅଲଂ ଦାନଜ୍ଜ ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଯାତି – ‘‘ଅଜ୍ଜ ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ଗଚ୍ଛାମ, ଅଲଂ ତାଯ ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଯାତି ସଂୱିଗ୍ଗହଦଯୋ ସଂୱେଗାନୁରୂପମାହ। ଅନ୍ତେପୁରଂ ଗତୋତି ଇତ୍ଥିଜନଂ

ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭେ ଏକକୋୱ ନିସିନ୍ନୋ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯାଯ ଜାତିଯା ସତି ଜରା ପଞ୍ଞାଯତି, ସା ଜାତି ଧିରତ୍ଥୁ ଧିକ୍କତା ଅତ୍ଥୁ, ଜିଗୁଚ୍ଛାମେତଂ ଜାତିନ୍ତି, ଜାତିଯା ମୂଲଂ ଖଣନ୍ତୋ ନିସୀଦି, ପଠମେନ ସଲ୍ଲେନ ହଦଯେ ୱିଦ୍ଧୋ ୱିଯ।

୪୫।ସାରଥିଂ ଆମନ୍ତାପେତ୍ୱାତି ରାଜା କିର ନେମିତ୍ତକେହି କଥିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓହିତସୋତୋ ୱିଚରତି, ସୋ ''କୁମାରୋ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ନିୱତ୍ତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ସାରଥିଂ ଆମନ୍ତାପେସି। ମା ହେୱ ଖୋତିଆଦୀସୁ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁ, ମା ପବ୍ବଜତୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱଚନଂ ମା ସଚ୍ଚଂ ହୋତୂତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ବ୍ୟାଧିପୁରିସୱଣ୍ଣନା

୪୭।ଅଦ୍ଦସ ଖୋତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସୁଦ୍ଧାୱାସେହି ଦସ୍ସିତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଆବାଧିକନ୍ତି ଇରିଯାପଥଭଞ୍ଜନକେନ ୱିସଭାଗବାଧେନ ଆବାଧିକଂ। ଦୁକ୍ଖିତନ୍ତି ରୋଗଦୁକ୍ଖେନ ଦୁକ୍ଖିତଂ। ବାଳ୍ହଗିଲାନନ୍ତି ଅଧିମତ୍ତଗିଲାନଂ। ପଲିପନ୍ନନ୍ତି ନିମୁଗ୍ଗଂ। ଜରା ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତି ବ୍ୟାଧି ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତୀତି ଇଧାପି ଯାଯ ଜାତିଯା ସତି ଇଦଂ ଦ୍ୱଯଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଧିକ୍କତା ସା ଜାତି, ଅଜାତଂ ଖେମନ୍ତି ଜାତିଯା ମୂଲଂ ଖଣନ୍ତୋ ନିସୀଦି, ଦୁତିଯେନ ସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧୋ ୱିଯ।

କାଲଙ୍କତପୁରିସୱଣ୍ଣନା

୫୦।ୱିଲାତନ୍ତି ସିୱିକଂ। ପେତନ୍ତି ଇତୋ ପଟିଗତଂ। କାଲଙ୍କତନ୍ତି କତକାଲଂ, ଯତ୍ତକଂ ତେନ କାଲଂ ଜୀୱିତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ କତ୍ୱା ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମମ୍ପିସ୍ସ ପୁରିମନଯେନେୱ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଇଧାପି ଯାଯ ଜାତିଯା ସତି ଇଦଂ ତଯଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଧିକ୍କତା ସା ଜାତି, ଅଜାତଂ ଖେମନ୍ତି ଜାତିଯା ମୂଲଂ ଖଣନ୍ତୋ ନିସୀଦି, ତତିଯେନ ସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧୋ ୱିଯ।

ପବ୍ବଜିତୱଣ୍ଣନା

୫୨।ଭଣ୍ଡୁନ୍ତି ମୁଣ୍ଡଂ। ଇମମ୍ପିସ୍ସ ପୁରିମନଯେନେୱ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ସାଧୁ ଧମ୍ମଚରିଯାତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ଦେୱ ଧମ୍ମଚରଣଭାୱୋ ସାଧୂତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋତି ଏୱଂ ଏକମେକସ୍ସ ପଦସ୍ସ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ସବ୍ବାନି ଚେତାନି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥୱେୱଚନାନେୱ। ଅୱସାନେ ପନ ଅୱିହିଂସାତି କରୁଣାଯ ପୁବ୍ବଭାଗୋ। ଅନୁକମ୍ପାତି ମେତ୍ତାଯ ପୁବ୍ବଭାଗୋ। ତେନହୀତି ଉଯ୍ୟୋଜନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ପବ୍ବଜିତଂ ହିସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ନିନ୍ନଂ ଜାତଂ। ଅଥ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ସାରଥିଂ ଉଯ୍ୟୋଜେନ୍ତୋ ତେନ ହୀତିଆଦିମାହ।

ବୋଧିସତ୍ତପବ୍ବଜ୍ଜାୱଣ୍ଣନା

୫୪।ଅଥଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେତି – ''ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ସାଧୁ ଧମ୍ମଚରିଯା''ତିଆଦୀନି ଚ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ବହୁଂ ମହାଜନକାଯେନ ରକ୍ଖିଯମାନସ୍ସ ପୁତ୍ତଦାରସମ୍ବାଧେ ଘରେ ୱସତୋ ଆଦୀନୱପଟିସଂଯୁତ୍ତଞ୍ଚେୱ ମିଗଭୂତେନ ଚେତସା ଯଥାସୁଖଂ ୱନେ ୱସତୋ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱିୱେକାନିସଂସପଟିସଂଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା – ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିପସ୍ସୀ କୁମାରୋ ସାରଥିଂ ଆମନ୍ତେସି।

ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିତଂ ନାମ ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତାନଂ ୱଂସୋୱ ତନ୍ତିଯେୱ ପୱେଣୀଯେୱ। ଅଞ୍ଞେପି ଚ ବୋଧିସତ୍ତା ଯଥା ଅଯଂ ୱିପସ୍ସୀ କୁମାରୋ, ଏୱଂ ଚିରସ୍ସଂ ଚିରସ୍ସଂ ପସ୍ସନ୍ତି। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚତ୍ତାରିପି ଏକଦିୱସଂଯେୱ ଦିସ୍ୱା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୋମାନଦୀତୀରେ ପବ୍ବଜିତୋ। ତେନେୱ ରାଜଗହଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞା ବିମ୍ବିସାରେନ – ''କିମତ୍ଥଂ, ପଣ୍ଡିତ, ପବ୍ବଜିତୋସୀତି'' ପୁଟ୍ଠୋ ଆହ –

''ଜିଣ୍ଣଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଦୁଖିତଞ୍ଚ ବ୍ୟାଧିତଂ,

ମତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଗତମାଯୁସଙ୍ଖଯଂ;

କାସାଯୱତ୍ଥଂ ପବ୍ବଜିତଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା,

ତସ୍ମା ଅହଂ ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି ରାଜା''ତି।

ମହାଜନକାଯଅନୁପବ୍ବଜ୍ଜାୱଣ୍ଣନା

୫୫।ସୁତ୍ୱାନ ତେସନ୍ତି ତେସଂ ଚତୁରାସୀତିଯା ପାଣସହସ୍ସାନଂ ସୁତ୍ୱା ଏତଦହୋସି। ଓରକୋତି ଊନକୋ ଲାମକୋ। ଅନୁପବ୍ବଜିଂସୂତି ଅନୁପବ୍ବଜିତାନି। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଯଥା ପରତୋ ଖଣ୍ଡତିସ୍ସାନଂ ଅନୁପବ୍ବଜ୍ଜାଯ – ''ବନ୍ଧୁମତିଯା ରାଜଧାନିଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୁତତ୍ତା। ଏତେ କିର ସବ୍ବେପି ୱିପସ୍ସିସ୍ସ କୁମାରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକପରିସାୱ, ତେ ପାତୋୱ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କୁମାରଂ ଅଦିସ୍ୱା ପାତରାସତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସା ଆଗମ୍ମ ''କୁହିଂ କୁମାରୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଂ ଗତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ତତ୍ଥେୱ ନଂ ଦକ୍ଖିସ୍ସାମା''ତି ନିକ୍ଖମନ୍ତା ନିୱତ୍ତମାନଂ ସାରଥିଂ ଦିସ୍ୱା – ''କୁମାରୋ ପବ୍ବଜିତୋ''ତି ଚସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୁତଟ୍ଠାନେଯେୱ ସବ୍ବାଭରଣାନି ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାପଣତୋ କାସାୱପୀତାନି ୱତ୍ଥାନି ଆହରାପେତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଇତି ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହିନଗରେ ସୁତତ୍ତା ଏତ୍ଥ – ''ବନ୍ଧୁମତିଯା ରାଜଧାନିଯା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା''ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଚାରିକଂଚରତୀତି ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ମହାମଣ୍ଡପଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତିତୋ ଜନସ୍ସ ଆଯାଚିତଭିକ୍ଖମେୱ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଚାରିକଂ ଚରି।

ଆକିଣ୍ଣୋତି ଇମିନା ଗଣେନ ପରିୱୁତୋ। ଅଯଂ ପନ ୱିତକ୍କୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କଦା ଉପ୍ପନ୍ନୋତି? ସ୍ୱେ ୱିସାଖପୁଣ୍ଣମା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଚାତୁଦ୍ଦସୀଦିୱସେ। ତଦା କିର ସୋ – ''ଯଥେୱ ମଂ ଇମେ ପୁବ୍ବେ ଗିହିଭୂତଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଚରନ୍ତି, ଇଦାନିପି ତଥେୱ, କିଂ ଇମିନା ଗଣେନା''ତି ଗଣସଙ୍ଗଣିକାଯ ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜେୱ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ''ଅଜ୍ଜ ଅୱେଲା, ସଚେ ଇଦାନି ଗମିସ୍ସାମି, ସବ୍ବେୱ ଇମେ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି, ସ୍ୱେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ତଂ ଦିୱସଞ୍ଚ ଉରୁୱେଲଗାମସଦିସେ ଗାମେ ଗାମୱାସିନୋ ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତଯିଂସୁ। ତେ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସାନମ୍ପି ତେସଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଚ ପାଯାସମେୱ ପଟିଯାଦଯିଂସୁ। ଅଥ ମହାପୁରିସୋ ପୁନଦିୱସେ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଗାମେ ତେହି ପବ୍ବଜିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ତେ ପବ୍ବଜିତା ମହାପୁରିସସ୍ସ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାନି ପୱିଟ୍ଠା। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ।

''ଠିତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ କାଲେ, ସନ୍ନିସୀୱେସୁ ପକ୍ଖିସୁ;

ସଣତେୱ ବ୍ରହାରଞ୍ଞଂ, ତଂ ଭଯଂ ପଟିଭାତି ମ''ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୧୫);

ଏୱରୂପେ ଅୱିୱେକାରାମାନଂ ଭଯକାଲେ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ସଦରଥକାଲେଯେୱ – ''ଅଯଂ କାଲୋ''ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ବୋଧିମଣ୍ଡାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ଅଞ୍ଞଦାପି ଚ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱିଚରନ୍ତୋ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ପସ୍ସତି, ନିସୀଦିତୁଂ ପନସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ନମିତପୁବ୍ବଂ। ତଂ ଦିୱସଂ ପନସ୍ସ ଞାଣଂ ପରିପାକଗତଂ, ତସ୍ମା ଅଲଙ୍କତଂ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଦିସ୍ୱା ଆରୋହନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ସୋ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗେନ ଉପଗମ୍ମ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଭାଗେ ଚୁଦ୍ଦସହତ୍ଥଂ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗୱୀରିଯଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା – ''ଯାୱ ବୁଦ୍ଧୋ ନ ହୋମି, ନ ତାୱ ଇତୋ ୱୁଟ୍ଠହାମୀ''ତି ପଟିଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଇଦମସ୍ସ ୱୂପକାସଂ ସନ୍ଧାଯ – ''ଏକୋୱ ଗଣମ୍ହା ୱୂପକଟ୍ଠୋ ୱିହାସୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଞ୍ଞେନେୱତାନୀତି ତେ କିର ସାଯଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ''ଅତିୱିକାଲୋ ଜାତୋ, ଉପଧାରେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତାପି ''କୁହିଂ ଗତୋ''ତି ନାନୁବନ୍ଧିଂସୁ, ''ଗଣୱାସେ ନିବ୍ବିନ୍ନୋ ଏକୋ ୱିହରିତୁକାମୋ ମଞ୍ଞେ ମହାପୁରିସୋ, ବୁଦ୍ଧଭୂତଂଯେୱ ନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଜମ୍ବୁଦୀପାଭିମୁଖା ଚାରିକଂ ପକ୍କନ୍ତା।

ବୋଧିସତ୍ତଅଭିନିୱେସୱଣ୍ଣନା

୫୭।ୱାସୂପଗତସ୍ସାତି ବୋଧିମଣ୍ଡେ ଏକରତ୍ତିୱାସଂ ଉପଗତସ୍ସ। ରହୋଗତସ୍ସାତି ରହସି ଗତସ୍ସ। ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସାତି ଏକୀଭାୱୱସେନ ନିଲୀନସ୍ସ। କିଚ୍ଛନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ। ଚୱତି ଚ ଉପପଜ୍ଜତି ଚାତି ଇଦଂ ଦ୍ୱଯଂ ପନ ଅପରାପରଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଜରାମରଣସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ପବ୍ବଜନ୍ତୋ ଜିଣ୍ଣବ୍ୟାଧିମତେଯେୱ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ, ତସ୍ମାସ୍ସ ଜରାମରଣମେୱ ଉପଟ୍ଠାତି। ତେନେୱାହ – ''ଜରାମରଣସ୍ସା''ତି। ଇତି ଜରାମରଣଂ ମୂଲଂ କତ୍ୱା ଅଭିନିୱିଟ୍ଠସ୍ସ ଭୱଗ୍ଗତୋ ଓତରନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ – ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଏତଦହୋସି।

ଯୋନିସୋମନସିକାରାତି ଉପାଯମନସିକାରା ପଥମନସିକାରା। ଅନିଚ୍ଚାଦୀନି ହି ଅନିଚ୍ଚାଦିତୋୱ ମନସିକରୋତୋ ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ନାମ ହୋତି। ଅଯଞ୍ଚ – ''କିସ୍ମିଂ ନୁ ଖୋ ସତିଜାତିଆଦୀନି ହୋନ୍ତି, କିସ୍ମିଂ ଅସତି ନ ହୋନ୍ତୀ''ତି ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ତେସଂ

ଅଞ୍ଞତରୋ । ତସ୍ମାସ୍ସ ଇତୋ ୟୋନିସୋମନସିକାରା ଇମିନା ଉପାୟମନସିକାରେନ ଅହୁ ପଞ୍ଞାୟ ଅଭିସମୟୋ, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟ ୟସ୍ମିଂ ସତି ଜରାମରଣଂ ହୋତି, ତେନ ଜରାମରଣକାରଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମାଗମୋ ଅହୋସି। କିଂ ପନ ତନ୍ତି? ଜାତି। ତେନାହ – ‘‘ଜାତିୟା ଖୋ ସତି ଜରାମରଣଂ ହୋତୀ’’ତି। ୟା ଚାୟଂ ଜରାମରଣସ୍ସ କାରଣପରିଗ୍ଗାହିକା ପଞ୍ଞା, ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସମାଗମୋ ଅହୋସୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନୁପାୟେନ ସବ୍ବପଦାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ନାମରୂପେ ଖୋ ସତି ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ସଙ୍ଖାରେସୁ ସତି ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଚ, ଅୱିଜ୍ଜାୟ ସତି ସଙ୍ଖାରାତି ଚ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ତଦୁଭୟମ୍ପି ନ ଗହିତଂ। କସ୍ମା? ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରା ହି ଅତୀତୋ ଭୱୋ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅୟଂ ୱିପସ୍ସନା ନ ଘଟିୟତି। ମହାପୁରିସୋ ହି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱସେନ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠୋତି। ନନୁ ଚ ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରେହି ଅଦିଟ୍ଠେହି ନ ସକ୍କା ବୁଦ୍ଧେନ ଭୱିତୁନ୍ତି। ସଚ୍ଚଂ ନ ସକ୍କା, ଇମିନା ପନ ତେ ଭୱୋପାଦାନତଣ୍ହାୱସେନେୱ ଦିଟ୍ଠାତି। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକଥା କଥେତବ୍ବା। ସା ପନେସା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କଥିତାୱ।

୫୮।ପଚ୍ଚୁଦାୱତ୍ତତୀତି ପଟିନିୱତ୍ତତି। କତମଂ ପନେତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଚ୍ଚୁଦାୱତ୍ତତୀତି? ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣମ୍ପି ୱିପସ୍ସନାଞାଣମ୍ପି। ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଚ୍ଚୟତୋ ପଟିନିୱତ୍ତତି, ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ଆରମ୍ମଣତୋ। ଉଭୟମ୍ପି ନାମରୂପଂ ନାତିକ୍କମତି, ନାମରୂପତୋ ପରଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ଏତ୍ତାୱତା ଜାୟେଥ ୱାତିଆଦୀସୁ ୱିଞ୍ଞାଣେ ନାମରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଚୟେ ହୋନ୍ତେ, ନାମରୂପେ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଚ୍ଚୟେ ହୋନ୍ତେ, ଦ୍ୱୀସୁପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚୟେସୁ ହୋନ୍ତେସୁ ଏତ୍ତକେନ ଜାୟେଥ ୱା…ପେ… ଉପପଜ୍ଜେଥ ୱା, ଇତୋ ହି ପରଂ କିଂ ଅଞ୍ଞଂ ଜାୟେୟ୍ୟ ୱା…ପେ… ଉପପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ୱା। ନନୁ ଏତଦେୱ ଜାୟତି ଚ…ପେ… ଉପପଜ୍ଜତି ଚାତି? ଏୱଂ ସଦ୍ଧିଂ ଅପରାପରଚୁତିପଟିସନ୍ଧୀହି ପଞ୍ଚ ପଦାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଏତ୍ତାୱତାତି ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ନିୟ୍ୟାତେନ୍ତୋ – ‘‘ୟଦିଦଂ ନାମରୂପପଚ୍ଚୟା ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚୟା ନାମରୂପ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଅନୁଲୋମପଚ୍ଚୟାକାରୱସେନ ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚୟା ନାମରୂପମୂଲଂ ଆୟତିମ୍ପି ଜାତିଜରାମରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ନାମରୂପପଚ୍ଚୟା ସଳାୟତନନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦୟୋ ହୋତୀତି ସକଲସ୍ସ ଜାତିଜରାମରଣସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସାଦିଭେଦସ୍ସ ଦୁକ୍ଖରାସିସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତି। ଇତି ମହାପୁରିସୋ ସକଲସ୍ସ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଅଦ୍ଦସ।

୫୯।ସମୁଦୟୋସମୁଦୟୋତି ଖୋତି ନିବ୍ବତ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତୀତି ଖୋ। ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୂତି ନ ଅନୁସ୍ସୁତେସୁ ଅସ୍ସୁତପୁବ୍ବେସୁ। ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତିଆଦୀସୁ ଉଦୟଦସ୍ସନପଞ୍ଞାୱେସା। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଚକ୍ଖୁ, ଞାତକରଣଟ୍ଠେନ ଞାଣଂ, ପଜାନନଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା, ନିବ୍ବିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଟ୍ଠେନ ୱିଜ୍ଜା, ଓଭାସଟ୍ଠେନ ଚ ଆଲୋକୋତି ୱୁତ୍ତା। ୟଥାହ – ‘‘ଚକ୍ଖୁଂ ଉଦପାଦୀତି ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ। ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି ଞାତଟ୍ଠେନ। ପଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି ପଜାନନଟ୍ଠେନ। ୱିଜ୍ଜା ଉଦପାଦୀତି ପଟିୱେଧଟ୍ଠେନ। ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି ଓଭାସଟ୍ଠେନ। ଚକ୍ଖୁଧମ୍ମୋ ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଞାଣଧମ୍ମୋ ଞାତଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଞାଧମ୍ମୋ ପଜାନନଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ୱିଜ୍ଜାଧମ୍ମୋ ପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ। ଆଲୋକୋ ଧମ୍ମୋ ଓଭାସଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥୋ’’ତି (ପଟି। ମ। ୨।୩୯)। ଏତ୍ତକେହି ପଦେହି କିଂ କଥିତନ୍ତି? ଇମସ୍ମିଂ ସତି ଇଦଂ ହୋତୀତି ପଚ୍ଚୟସଞ୍ଜାନନମତ୍ତଂ କଥିତଂ। ଅଥୱା ୱୀଥିପଟିପନ୍ନା ତରୁଣୱିପସ୍ସନା କଥିତାତି।

୬୧।ଅଧିଗତୋ ଖୋ ମ୍ୟାୟନ୍ତି ଅଧିଗତୋ ଖୋ ମେ ଅୟଂ। ମଗ୍ଗୋତି ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୋ। ବୋଧାୟାତି ଚତୁସଚ୍ଚବୁଜ୍ଝନତ୍ଥାୟ, ନିବ୍ବାନବୁଜ୍ଝନତ୍ଥାୟ ଏୱ ୱା। ଅପି ଚ ବୁଜ୍ଝତୀତି ବୋଧି, ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସେତଂ ନାମଂ, ତଦତ୍ଥାୟାତିପି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗମୂଲକୋ ହି ଅରିୟମଗ୍ଗୋତି। ଇଦାନି ତଂ ମଗ୍ଗଂ ନିୟ୍ୟାତେନ୍ତୋ – ‘‘ୟଦିଦଂ ନାମରୂପନିରୋଧାତିଆଦିମାହ। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣନିରୋଧୋତିଆଦୀହି ପଚ୍ଚଉପଦେହି ନିବ୍ବାନମେୱ କଥିତଂ। ଇତି ମହାପୁରିସୋ ସକଲସ୍ସ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନିବ୍ବତ୍ତିନିରୋଧଂ ଅଦ୍ଦସ।

୬୨।ନିରୋଧୋ ନିରୋଧୋତି ଖୋତି ଅନିବ୍ବତ୍ତି ଅନିବ୍ବତ୍ତିତି ଖୋ। ଚକ୍ଖୁନ୍ତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ। ଇଧ ପନ ସବ୍ବେହେୱ ଏତେହି ପଦେହି – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଅସତି ଇଦଂ ନ ହୋତୀ’’ତି ନିରୋଧସଞ୍ଜାନନମତ୍ତମେୱ କଥିତଂ, ଅଥୱା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀ ବଲୱୱିପସ୍ସନା କଥିତାତି।

୬୩।ଅପରେନ ସମୟେନାତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୟନିରୋଧଞ୍ଚ ୱିଦିତ୍ୱା ତତୋ ଅପରଭାଗେ। ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୂତି ଉପାଦାନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଭୂତେସୁ ଖନ୍ଧେସୁ। ଉଦୟବ୍ବୟାନୁପସ୍ସୀତି ତମେୱ ପଠମଂ ଦିଟ୍ଠଂ ଉଦୟଞ୍ଚ ୱୟଞ୍ଚ ଅନୁପସ୍ସମାନୋ। ୱିହାସୀତି ସିଖାପତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନଂ ୱହନ୍ତୋ ୱିହରି। ଇଦଂ କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ? ସବ୍ବେୟେୱ ହି ପୂରିତପାରମିନୋ ବୋଧିସତ୍ତା ପଚ୍ଛିମଭୱେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜାତଦିୱସେ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଧାନମନୁୟୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କମାରୁୟ୍ହ ମାରବଲଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ପଠମୟାମେ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି, ଦୁତିୟୟାମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧେନ୍ତି, ତତିୟୟାମେ ପଚ୍ଚୟାକାରଂ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ଉଦୟବ୍ବୟୱସେନ ସମପଞ୍ଞାସ ଲକ୍ଖଣାନି ଦିସ୍ୱା ୟାୱ ଗୋତ୍ରଭୁଞାଣା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରିୟମଗ୍ଗେନ ସକଲେ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତି। ଅୟମ୍ପି ମହାପୁରିସୋ ପୂରିତପାରମୀ। ସୋ ୟଥାୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ ଅନୁକ୍କମଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମୟାମେ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଉଦୟବ୍ବୟୱିପସ୍ସନଂ ଆରଭି। ତଂ

ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଇତି ରୂପନ୍ତି ଇଦଂ ରୂପଂ, ଏତ୍ତକଂ ରୂପଂ, ଇତୋ ଉଦ୍ଧଂ ରୂପଂ ନତ୍ଥୀତି ରୁପ୍ପନସଭାୱଞ୍ଚେୱ ଭୂତୁପାଦାୟଭେଦଞ୍ଚ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନୱସେନ ଅନୱସେସରୂପପରିଗ୍ଗହୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଇତି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦୟୋତି ଇମିନା ଏୱଂ ପରିଗ୍ଗହିତସ୍ସ ରୂପସ୍ସ ସମୁଦୟଦସ୍ସନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇତୀତି ଏୱଂ ସମୁଦୟୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୋ – ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦୟା ରୂପସମୁଦୟୋ, ତଣ୍ହାସମୁଦୟା ରୂପସମୁଦୟୋ, କମ୍ମସମୁଦୟା ରୂପସମୁଦୟୋ, ଆହାରସମୁଦୟା ରୂପସମୁଦୟୋତି, ନିବ୍ବତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦୟଂ ପସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେପି ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ରୂପନିରୋଧୋ…ପେ… ୱିପରିଣାମଲକ୍ଖଣଂ ପସ୍ସନ୍ତୋପି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ନିରୋଧଂ ପସ୍ସତୀ’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୫୦) ଅୟମସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରୋ।

ଇତି ୱେଦନାତିଆଦୀସୁପି ଅୟଂ ୱେଦନା, ଏତ୍ତକା ୱେଦନା, ଇତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱେଦନା ନତ୍ଥି। ଅୟଂ ସଞ୍ଞା, ଇମେ ସଙ୍ଖାରା, ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଏତ୍ତକଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ, ଇତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦୟିତସଞ୍ଜାନନଅଭିସଙ୍ଖରଣୱିଜାନନସଭାୱଞ୍ଚେୱ ସୁଖାଦିରୂପସଞ୍ଞାଦି ଫସ୍ସାଦି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦି ଭେଦଞ୍ଚ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନୱସେନ ଅନୱସେସୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣପରିଗ୍ଗହୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଇତି ୱେଦନାୟ ସମୁଦୟୋତିଆଦୀହି ପନ ଏୱଂ ପରିଗ୍ଗହିତାନଂ ୱେଦନାସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣାନଂ ସମୁଦୟଦସ୍ସନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାପି ଇତୀତି ଏୱଂ ସମୁଦୟୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସମ୍ପି ୱିତ୍ଥାରୋ – ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦୟା ୱେଦନାସମୁଦୟୋ’’ତି (ପଟି। ମ। ୧।୫୦) ରୂପେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅୟଂ ପନ ୱିସେସୋ – ତୀସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ‘‘ଆହାରସମୁଦୟା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଫସ୍ସସମୁଦୟା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧେ ‘‘ନାମରୂପସମୁଦୟା’’ତି ଅତ୍ଥଙ୍ଗମପଦମ୍ପି ତେସଂୟେୱ ୱସେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ଉଦୟବ୍ବୟୱିନିଚ୍ଛୟୋ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୋ। ତସ୍ସ ପଞ୍ଚସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଉଦୟବ୍ବୟାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରତୋତି ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଇମେସୁ ରୂପାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ସମପଞ୍ଞାସଲକ୍ଖଣୱସେନ ଉଦୟବ୍ବୟାନୁପସ୍ସିନୋ ୱିହରତୋ ଯଥାନୁକ୍କମେନ ୱଡ୍ଢିତେ ୱିପସ୍ସନାଞାଣେ ଅନୁପ୍ପାଦନିରୋଧେନ ନିରୁଜ୍ଝମାନେହି ଆସୱେହି ସଙ୍ଖାତେହି କିଲେସେହି ଅନୁପାଦାୟ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ତଦେତଂ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ୱିମୁଚ୍ଚତି ନାମ, ଫଲକ୍ଖଣେ ୱିମୁତ୍ତଂ ନାମ; ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ୱା ୱିମୁତ୍ତଞ୍ଚେୱ ୱିମୁଚ୍ଚତି ଚ, ଫଲକ୍ଖଣେ ୱିମୁତ୍ତମେୱ।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ମହାପୁରିସୋ ସବ୍ବବନ୍ଧନା ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ସୂରିୟରସ୍ମିସମ୍ଫୁଟ୍ଠମିୱ ପଦୁମଂ ସୁୱିକସିତଚିତ୍ତସନ୍ତାନୋ ଚତ୍ତାରି ମଗ୍ଗଞାଣାନି, ଚତ୍ତାରି ଫଲଞାଣାନି, ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା, ଚତୁୟୋନିପରିଚ୍ଛେଦକଞାଣଂ, ପଞ୍ଚଗତିପରିଚ୍ଛେଦକଞାଣଂ, ଛ ଅସାଧାରଣଞାଣାନି, ସକଲେ ଚ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ହତ୍ଥଗତେ କତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପୋ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋୱ –

‘‘ଅନେକଜାତିସଂସାରଂ, ସନ୍ଧାୱିସ୍ସଂ ଅନିବ୍ବିସଂ;

ଗହକାରଂ ଗୱେସନ୍ତୋ, ଦୁକ୍ଖା ଜାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ।

ଗହକାରକ ଦିଟ୍ଠୋସି, ପୁନ ଗେହଂ ନ କାହସି;

ସବ୍ବା ତେ ଫାସୁକା ଭଗ୍ଗା, ଗହକୂଟଂ ୱିସଙ୍ଖତଂ;

ୱିସଙ୍ଖାରଗତଂ ଚିତ୍ତଂ, ତଣ୍ହାନଂ ଖୟମଜ୍ଝଗା’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୫୩, ୧୫୪);

‘‘ଅୟୋଘନହତସ୍ସେୱ, ଜଲତୋ ଜାତୱେଦସୋ;

ଅନୁପୁବ୍ବୂପସନ୍ତସ୍ସ, ଯଥା ନ ଞାୟତେ ଗତି।

ଏୱଂ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତାନଂ, କାମବନ୍ଧୋଘତାରିନଂ;

ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ଗତି ନତ୍ଥି, ପତ୍ତାନଂ ଅଚଲଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି। (ଉଦା। ୮୦);

ଏୱଂ ମନସି କରୋନ୍ତୋ ସରଦେ ସୂରିୟୋ ୱିୟ, ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ଚ ୱିରୋଚିତ୍ଥାତି।

ଦୁତିୟଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ବ୍ରହ୍ମୟାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୪। ତତିୟଭାଣୱାରେ ୟଂନୂନାହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେୟ୍ୟନ୍ତି ୟଦି ପନାହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେୟ୍ୟଂ। ଅୟଂ ପନ ୱିତକ୍କୋ କଦା ଉପ୍ପନ୍ନୋତି? ବୁଦ୍ଧଭୂତସ୍ସ ଅଟ୍ଠମେ ସତ୍ତାହେ। ସୋ କିର ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦି, ସତ୍ତାହଂ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି, ସତ୍ତାହଂ ରତନଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମି, ସତ୍ତାହଂ ରତନଘରେ ଧମ୍ମଂ ୱିଚିନନ୍ତୋ ନିସୀଦି, ସତ୍ତାହଂ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ ନିସୀଦି, ସତ୍ତାହଂ ମୁଚଲିନ୍ଦେ ନିସୀଦି, ସତ୍ତାହଂ ରାଜାୟତନେ ନିସୀଦି। ତତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଅଟ୍ଠମେ ସତ୍ତାହେ ପୁନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ ନିସିନ୍ନମତ୍ତସ୍ସେୱ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣୋ ଅୟଞ୍ଚେୱ ଇତୋ ଅନନ୍ତରୋ ଚ ୱିତକ୍କୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି।

ତତ୍ଥ ଅଧିଗତୋତି ପଟିୱିଦ୍ଧୋ। ଧମ୍ମୋତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ। ଗମ୍ଭୀରୋତି ଉତ୍ତାନଭାୱପଟିକ୍ଖେପୱଚନମେତଂ। ଦୁଦ୍ଦସୋତି ଗମ୍ଭୀରତ୍ତାୱ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁକ୍ଖେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଦଟ୍ଠୁଂ। ଦୁଦ୍ଦସତ୍ତାୱ ଦୁରନୁବୋଧୋ ଦୁକ୍ଖେନ ଅୱବୁଜ୍ଝିତବ୍ବୋ, ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଅୱବୁଜ୍ଝିତୁଂ। ସନ୍ତୋତି ନିବ୍ବୁତୋ। ପଣୀତୋତି ଅତପ୍ପକୋ। ଇଦଂ ଦ୍ୱୟଂ ଲୋକୁତ୍ତରମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତକ୍କାୱଚରୋତି ତକ୍କେନ ଅୱଚରିତବ୍ବୋ ଓଗାହିତବ୍ବୋ ନ ହୋତି, ଞାଣେନେୱ ଅୱଚରିତବ୍ବୋ। ନିପୁଣୋତି ସଣ୍ହୋ। ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀୟୋତି ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନେହି ପଣ୍ଡିତେହି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଆଲୟରାମାତି ସତ୍ତା ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଅଲ୍ଲୀୟନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ଆଲୟାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ଆଲୟନ୍ତି, ତସ୍ମା ଆଲୟାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେହି ଆଲୟେହି ରମନ୍ତୀତି ଆଲୟରାମା। ଆଲୟେସୁ ରତାତି ଆଲୟରତା। ଆଲୟେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଦିତାତି ଆଲୟସମ୍ମୁଦିତା। ୟଥେୱ ହି ସୁସଜ୍ଜିତଂ ପୁପ୍ଫଫଲଭରିତରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ପନ୍ନଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ରାଜା ତାୟ ତାୟ ସମ୍ପତ୍ତିୟା ରମତି, ପମୁଦିତୋ ଆମୋଦିତୋ ହୋତି, ନ ଉକ୍କଣ୍ଠତି, ସାୟଂ ନିକ୍ଖମିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଏୱମିମେହିପି କାମାଲୟତଣ୍ହାଲୟେହି ସତ୍ତା ରମନ୍ତି, ସଂସାରୱଟ୍ଟେ ପମୁଦିତା ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତା ୱସନ୍ତି। ତେନ ନେସଂ ଭଗୱା ଦୁୱିଧମ୍ପି ଆଲୟଂ ଉୟ୍ୟାନଭୂମିଂ ୱିୟ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ – ''ଆଲୟରାମା''ତିଆଦିମାହ।

ୟଦିଦନ୍ତି ନିପାତୋ, ତସ୍ସ ଠାନଂ ସନ୍ଧାୟ – ''ୟଂ ଇଦ''ନ୍ତି, ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ସନ୍ଧାୟ – ''ୟୋ ଅୟ''ନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋତି ଇମେସଂ ପଚ୍ଚୟା ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟା, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟା ଏୱ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟତା, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟତା ଚ ସା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଚାତି ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ। ସଙ୍ଖାରାଦିପଚ୍ଚୟାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋତିଆଦି ସବ୍ବଂ ନିବ୍ବାନମେୱ। ୟସ୍ମା ହି ତଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନି ସମ୍ମନ୍ତି ୱୂପସମ୍ମନ୍ତି ତସ୍ମା – ''ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟସ୍ମା ଚ ତଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବେ ଉପଧୟୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବା ତଣ୍ହା ଖୀୟନ୍ତି , ସବ୍ବେ କିଲେସରାଗା ୱିରଜ୍ଜନ୍ତି, ସବ୍ବଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ''ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖୟୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସା ପନେସା ତଣ୍ହା ଭୱେନ ଭୱଂ, ଫଲେନ ୱା ସଦ୍ଧିଂ କମ୍ମଂ ୱିନତି ସଂସିବ୍ବତୀତି କତ୍ୱା ୱାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତୋ ୱାନତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ସୋ ମମସ୍ସ କିଲମଥୋତି ୟା ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଦେସନା ନାମ, ସୋ ମମ କିଲମଥୋ ଅସ୍ସ, ସା ମମ ୱିହେସା ଅସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। କାୟକିଲମଥୋ ଚେୱ କାୟୱିହେସା ଚ ଅସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଚିତ୍ତେ ପନ ଉଭୟମ୍ପେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନତ୍ଥି।

୬୫।ଅପିସ୍ସୂତି ଅନୁବ୍ରୂହନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସୋ – ''ନ କେୱଲଂ ଏତଦହୋସି, ଇମାପି ଗାଥା ପଟିଭଂସୂ''ତି ଦୀପେତି। ୱିପସ୍ସିନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନଚ୍ଛରିୟାତି ଅନୁଅଚ୍ଛରିୟା। ପଟିଭଂସୂତି ପଟିଭାନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଗୋଚରା ଅହେସୁଂ, ପରିୱିତକ୍କୟିତବ୍ବତଂ ପାପୁଣିଂସୁ।

କିଚ୍ଛେନାତି ଦୁକ୍ଖେନ, ନ ଦୁକ୍ଖାୟ ପଟିପଦାୟ। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଚତ୍ତାରୋପି ମଗ୍ଗା ସୁଖପଟିପଦାୱ ହୋନ୍ତି। ପାରମୀପୂରଣକାଲେ ପନ ସରାଗସଦୋସସମୋହସ୍ସେୱ ସତୋ ଆଗତାଗତାନଂ ୟାଚକାନଂ ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତଂ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଲଲୋହିତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସୁଅଞ୍ଜିତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା କୁଲୱଂସପଦୀପକଂ ପୁତ୍ତଂ ମନାପଚାରିନିଂ ଭରିୟନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଖନ୍ତିୱାଦିସଦିସେସୁ ଅତ୍ତଭାୱେସୁ ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜାଦୀନି ପାପୁଣନ୍ତସ୍ସ ଆଗମନୀୟପଟିପଦଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ହଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ହକାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ, ଅଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପକାସିତୁନ୍ତି ଦେସେତୁଂ; ଏୱଂ କିଚ୍ଛେନ ଅଧିଗତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଲଂ ଦେସେତୁଂ; କୋ ଅତ୍ଥୋ ଦେସିତେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରାଗଦୋସପରେତେହୀତି ରାଗଦୋସଫୁଟ୍ଠେହି ରାଗଦୋସାନୁଗତେହି ୱା।

ପଟିସୋତଗାମିନ୍ତି ନିଚ୍ଚାଦୀନଂ ପଟିସୋତଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତାସୁଭନ୍ତି ଏୱଂ ଗତଂ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ। ରାଗରତ୍ତାତି କାମରାଗେନ ଭୱରାଗେନ

ଦିଟ୍ଠିରାଗେନ ଚ ରତ୍ତା। ନ ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତା ଅସୁଭନ୍ତି ଇମିନା ସଭାୱେନ ନ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି , ତେ ଅପସ୍ସନ୍ତେ କୋ ସକ୍ଖିସ୍ସତି ଏୱଂ ଗାହାପେତୁଂ? ତମୋଖନ୍ଧେନ ଆୱୁଟାତି ଅୱିଜ୍ଜାରାସିନା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟା।

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯାତି ନିରୁସ୍ସୁକ୍କଭାୱେନ, ଅଦେସେତୁକାମତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ପନସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି? ନନୁ ଏସ – ''ମୁତ୍ତୋ ମୋଚେସ୍ସାମୀ, ତିଣ୍ଣୋ ତାରେସ୍ସାମି'',

''କିଂ ମେ ଅଞ୍ଞାତୱେସେନ, ଧମ୍ମଂ ସଚ୍ଛିକତେନିଧ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା, ସନ୍ତାରେସ୍ସଂ ସଦେୱକ''ନ୍ତି।

ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋତି। ସଚ୍ଚମେତଂ, ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନୁଭାୱେନ ପନସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି। ତସ୍ସ ହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ତାନଂ କିଲେସଗହନତଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଗମ୍ଭୀରତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତାନଂ କିଲେସଗହନତା ଚ ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତା ଚ ସବ୍ବାକାରେନ ପାକଟା ଜାତା। ଅଥସ୍ସ – ''ଇମେ ସତ୍ତା କଞ୍ଜିକପୁଣ୍ଣଲାବୁ ୱିଯ ତକ୍କଭରିତଚାଟି ୱିଯ ୱସାତେଲପୀତପିଲୋତିକା ୱିଯ ଅଞ୍ଜନମକ୍ଖିତହତ୍ଥା ୱିଯ କିଲେସଭରିତା ଅତିସଂକିଲିଟ୍ଠା ରାଗରତ୍ତା ଦୋସଦୁଟ୍ଠା ମୋହମୂଳ୍ହା, ତେ କିଂ ନାମ ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଚିନ୍ତଯତୋ କିଲେସଗହନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନୁଭାୱେନାପି ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି।

''ଅଯଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ପଥୱୀସନ୍ଧାରକୌଦକକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଯ ଗମ୍ଭୀରୋ, ପବ୍ବତେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଠପିତୋ ସାସପୋ ୱିଯ ଦୁଦ୍ଦସୋ, ସତଧା ଭିନ୍ନସ୍ସ ୱାଲସ୍ସ କୋଟିଯା କୋଟିଂ ପଟିପାଦନଂ ୱିଯ ଦୁରନୁବୋଧୋ, ନନୁ ମଯା ହି ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ୱାଯମନ୍ତେନ ଅଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅରକ୍ଖିତଂ ସୀଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅପରିପୂରିତା କାଚି ପାରମୀ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ସ ମେ ନିରୁସ୍ସାହଂ ୱିଯ ମାରବଲଂ ୱିଧମନ୍ତସ୍ସାପି ପଥୱୀ ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ପଠମଯାମେ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସାପି ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ମଜ୍ଝିମଯାମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧେନ୍ତସ୍ସାପି ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ପଚ୍ଛିମଯାମେ ପନ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତସ୍ସେୱ ମେ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ କମ୍ପିତ୍ଥ। ଇତି ମାଦିସେନାପି ତିକ୍ଖଞାଣେନ କିଚ୍ଛେନେୱାଯଂ ଧମ୍ମୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ତଂ ଲୋକିଯମହାଜନା କଥଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତାପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନୁଭାୱେନାପି ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅପିଚ ବ୍ରହ୍ମୁନା ଯାଚିତେ ଦେସେତୁକାମତାଯପିସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି। ଜାନାତି ହି ଭଗୱା – ''ମମ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତେ ନମମାନେ ମଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଧମ୍ମଦେସନଂ ଯାଚିସ୍ସତି, ଇମେ ଚ ସତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଗରୁକା, ତେ 'ସତ୍ଥା କିର ଧମ୍ମଂ ନ ଦେସେତୁକାମୋ ଅହୋସି, ଅଥ ନଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଯାଚିତ୍ୱା ଦେସାପେସି, ସନ୍ତୋ ୱତ ଭୋ ଧମ୍ମୋ, ପଣୀତୋ ୱତ ଭୋ ଧମ୍ମୋ'ତି ମଞ୍ଞମାନା ସୁସ୍ସୂସିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ଇମମ୍ପିସ୍ସ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମି, ନୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୬୬।ଅଞ୍ଞତରସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ''ଅଞ୍ଞତରୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ଇମସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳେ ଜେଟ୍ଠକମହାବ୍ରହ୍ମା ଏସୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନସ୍ସତି ୱତ ଭୋ ଲୋକୋତି ସୋ କିର ଇମଂ ସଦ୍ଦଂ ତଥା ନିଚ୍ଛାରେସି, ଯଥା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁବ୍ରହ୍ମାନୋ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯସ୍ମିଂ ନାମ ଲୋକେ। ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସୀତି ତେହି ଦସହି ବ୍ରହ୍ମସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାତୁରହୋସି। ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକାତି ପଞ୍ଞାମଯେ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଅପ୍ପଂ ପରିତ୍ତଂ ରାଗଦୋସମୋହରଜଂ ଏତେସଂ, ଏୱଂ ସଭାୱାତି ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକା। ଅସ୍ସୱନତାତି ଅସ୍ସୱନତାଯ। ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ ଦସପୁଞ୍ଞକିରିଯୱତ୍ଥୁୱସେନ କତାଧିକାରା ପରିପାକଗତା ପଦୁମାନି ୱିଯ ସୂରିଯରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସଂ, ଧମ୍ମଦେସନଂଯେୱ ଆକଙ୍ଖମାନା ଚତୁପ୍ପଦିକଗାଥାୱସାନେ ଅରିଯଭୂମିଂ ଓକ୍କମନାରହା ନ ଏକୋ, ନ ଦ୍ୱେ, ଅନେକସତସହସ୍ସା ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାରୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୬୯।ଅଜ୍ଝେସନନ୍ତି ଏୱଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଯାଚନଂ। ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞାଣେନ ଚ ଆସଯାନୁସଯଞାଣେନ ଚ। ଇମେସଞ୍ହି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଞାଣାନଂ ''ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୂ''ତି ନାମଂ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ''ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ''ତି, ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗଞାଣାନଂ ''ଧମ୍ମଚକ୍ଖୂ''ତି। ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେତିଆଦୀସୁ ଯେସଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁମ୍ହି ରାଗାଦିରଜଂ ଅପ୍ପଂ, ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା। ଯେସଂ ତଂ ମହନ୍ତଂ, ତେ ମହାରଜକ୍ଖା। ଯେସଂ ସଦ୍ଧାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ତିକ୍ଖାନି, ତେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯା। ଯେସଂ ତାନି ମୁଦୂନି, ତେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯା। ଯେସଂ ତେଯେୱ ସଦ୍ଧାଦଯୋ ଆକାରା ସୁନ୍ଦରା, ତେ ସ୍ୱାକାରା। ଯେ କଥିତକାରଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତି, ସୁଖେନ ସକ୍କା ହୋନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାପେତୁଂ, ତେ ସୁୱିଞ୍ଞାପଯା। ଯେ ପରଲୋକଞ୍ଚେୱ ୱଜ୍ଜଞ୍ଚ ଭଯତୋ ପସ୍ସନ୍ତି, ତେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱିନୋ ନାମ।

ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ପାଳି – ''ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ।… ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯୋ…ପେ… କୁସୀତୋ… ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି… ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି… ସମାହିତୋ… ଅସମାହିତୋ… ପଞ୍ଞୱା… ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ତଥା ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ

ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯୋ…ପେ… ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭଯଦସ୍ସାୱୀ। ଲୋକୋତି ଖନ୍ଧଲୋକୋ, ଧାତୁଲୋକୋ, ଆଯତନଲୋକୋ, ସମ୍ପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ, ୱିପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ, ସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ, ୱିପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ। ଏକୋ ଲୋକୋ – ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଦ୍ୱେ ଲୋକା – ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ। ତଯୋ ଲୋକା – ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକା – ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ପଞ୍ଚ ଲୋକା – ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଲୋକା – ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି। ସତ୍ତ ଲୋକା – ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ। ଅଟ୍ଠ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା। ନୱ ଲୋକା – ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ଦସ ଲୋକା – ଦସାଯତନାନି। ଦ୍ୱାଦସ ଲୋକା – ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି। ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା – ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ। ୱଜ୍ଜନ୍ତି ସବ୍ବେ କିଲେସା ୱଜ୍ଜଂ, ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ୱଜ୍ଜଂ, ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ୱଜ୍ଜଂ, ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମା ୱଜ୍ଜଂ। ଇତି ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଲୋକେ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ୱଜ୍ଜେ ତିବ୍ବା ଭଯସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ସେଯ୍ୟଥାପି ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱଧକେ । ଇମେହି ପଞ୍ଞାସାଯ ଆକାରେହି ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞାତି ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ଇଦଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତେ ଞାଣ’’ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୧୨)।

ଉପ୍ପଲିନିଯନ୍ତି ଉପ୍ପଲୱନେ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନୀତି ଯାନି ଅଞ୍ଞାନିପି ପଦୁମାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗାନେୱ ପୋସଯନ୍ତି। ଉଦକଂ ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ଠିତାନୀତି ଉଦକଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତାନି। ତତ୍ଥ ଯାନି ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ଠିତାନି, ତାନି ସୂରିଯରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସଂ ଆଗମଯମାନାନି ଠିତାନି ଅଜ୍ଜ ପୁପ୍ଫନକାନି। ଯାନି ସମୋଦକଂ ଠିତାନି, ତାନି ସ୍ୱେ ପୁପ୍ଫନକାନି। ଯାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋଉଦକପୋସୀନି, ତାନି ତତିଯଦିୱସେ ପୁପ୍ଫନକାନି। ଉଦକା ପନ ଅନୁଗ୍ଗତାନି ଅଞ୍ଞାନିପି ସରୋଜୌପ୍ପଲାଦୀନି ନାମ ଅତ୍ଥି, ଯାନି ନେୱ ପୁପ୍ଫିସ୍ସନ୍ତି, ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖାନେୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତାନି ପାଳିଂ ନାରୂଳ୍ହାନି। ଆହରିତ୍ୱା ପନ ଦୀପେତବ୍ବାନୀତି ଦୀପିତାନି। ଯଥେୱ ହି ତାନି ଚତୁବ୍ବିଧାନି ପୁପ୍ଫାନି, ଏୱମେୱ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ, ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ, ନେଯ୍ୟୋ, ପଦପରମୋତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସହ ଉଦାହଟୱେଲାଯ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ହୋତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ। ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥେ ୱିଭଜିଯମାନେ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ହୋତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ। ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସତୋ ପରିପୁଚ୍ଛତୋ ଯୋନିସୋମନସିକରୋତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ହୋତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେଯ୍ୟୋ। ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ବହୁମ୍ପି ସୁଣତୋ ବହୁମ୍ପି ଭଣତୋ ବହୁମ୍ପି ଗଣ୍ହତୋ ବହୁମ୍ପି ଧାରଯତୋ ବହୁମ୍ପି ୱାଚଯତୋ ନ ତାଯ ଜାତିଯା ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ହୋତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଦପରମୋ (ପୁ। ପ। ୧୪୮, ୧୪୯, ୧୫୦, ୧୫୧)।

ତତ୍ଥ ଭଗୱା ଉପ୍ପଲୱନାଦିସଦିସଂ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ – ‘‘ଅଜ୍ଜ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିଯ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ, ସ୍ୱେ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିଯ ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ, ତତିଯଦିୱସେ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିଯ ନେଯ୍ୟୋ, ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖାନି ୱିଯ ପଦପରମୋ’’ତି ଅଦ୍ଦସ। ପସ୍ସନ୍ତୋ ଚ – ‘‘ଏତ୍ତକା ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା, ଏତ୍ତକା ମହାରଜକ୍ଖା। ତତ୍ରାପି ଏତ୍ତକା ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ’’ତି ଏୱଂ ସବ୍ବାକାରତୋ ଅଦ୍ଦସ। ତତ୍ଥ ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନା ଅତ୍ଥଂ ସାଧେତି, ପଦପରମାନଂ ଅନାଗତେ ୱାସନତ୍ଥାଯ ହୋତି।

ଅଥ ଭଗୱା ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅତ୍ଥାୱହଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଦେସେତୁକମ୍ୟତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପୁନ ତେ ସବ୍ବେସୁପି ତୀସୁ ଭୱେସୁ ସବ୍ବେ ସତ୍ତେ ଭବ୍ବାଭବ୍ବୱସେନ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି। ଯେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଯେ ତେ ସତ୍ତା କମ୍ମାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, ୱିପାକାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, କିଲେସାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା, ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା ଅଭବ୍ବା ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ, ଇମେ ତେ ସତ୍ତା ଅଭବ୍ବା। କତମେ ସତ୍ତା ଭବ୍ବା? ଯେ ତେ ସତ୍ତା ନ କମ୍ମାୱରଣେନ…ପେ…ଇମେ ତେ ସତ୍ତା ଭବ୍ବା’’ତି (ୱିଭ। ୮୨୭; ପଟି। ମ। ୧।୧୧୪)।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବେପି ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେ ପହାଯ ଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେଯେୱ ଞାଣେନ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା – ‘‘ଏତ୍ତକା ରାଗଚରିତା, ଏତ୍ତକା ଦୋସମୋହୱିତକ୍କସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିଚରିତା’’ତି ଛ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି। ଏୱଂ କତ୍ୱା – ‘‘ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି । ବ୍ରହ୍ମା ତଂ ଞତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାବ୍ରହ୍ମା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୭୦। ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ଅଧିଅଭାସି, ଅଧିକିଚ୍ଚ ଆରବ୍ଭ ଅଭାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସେଲେ ଯଥା ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନିଟ୍ଠିତୋତି ସେଲମଯେ ଏକଗ୍ଘନେ ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ଯଥାଠିତୋୱ, ନ ହି ତତ୍ଥ ଠିତସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଗୀୱୁକ୍ଖିପନପସାରଣାଦିକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି। ତଥୂପମନ୍ତି ତପ୍ପଟିଭାଗଂ ସେଲପବ୍ବତୂପମଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ, ଯଥା ସେଲପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ଯଥାଠିତୋୱ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସମନ୍ତତୋ ଜନତଂ ପସ୍ସେଯ୍ୟ, ତଥା ତ୍ୱମ୍ପି ସୁମେଧ, ସୁନ୍ଦରପଞ୍ଞସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ଭଗୱା ଧମ୍ମମଯଂ ପଞ୍ଞାମଯଂ ପାସାଦମାରୁଯ୍ହ ସଯଂ ଅପେତସୋକୋ ସୋକାୱତିଣ୍ଣଂ ଜାତିଜରାଭିଭୂତଂ ଜନତଂ ଅପେକ୍ଖସ୍ସୁ, ଉପଧାରଯ ଉପପରିକ୍ଖ।

ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଯଥା ହି ପବ୍ବତପାଦେ ସମନ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଖେତ୍ତଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ କେଦାରପାଳୀସୁ କୁଟିକାଯୋ କତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେଯ୍ୟୁଂ।

ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଞ୍ଚ ଅନ୍ଧକାରଂ ଅସ୍ସ। ଅଥସ୍ସ ପବ୍ବତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁମତୋ ପୁରିସସ୍ସ ଭୂମିଂ ଓଲୋକୟତୋ ନେୱ ଖେତ୍ତଂ, ନ କେଦାରପାଳିୟୋ, ନ କୁଟିୟୋ, ନ ତତ୍ଥ ସୟିତମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଞାୟେୟ୍ୟୁଂ, କୁଟିକାସୁ ପନ ଅଗ୍ଗିଜାଲମତ୍ତମେୱ ପଞ୍ଞାୟେୟ୍ୟ। ଏୱଂ ଧମ୍ମପାସାଦମାରୁୟ୍ହ ସତ୍ତନିକାୟଂ ଓଲୋକୟତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଯେ ତେ ଅକତକଲ୍ୟାଣା ସତ୍ତା, ତେ ଏକୱିହାରେ ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁପସ୍ସେ ନିସିନ୍ନାପି ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥଂ ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତସରା ୱିୟ ହୋନ୍ତି। ଯେ ପନ କତକଲ୍ୟାଣା ୱେନେୟ୍ୟପୁଗ୍ଗଲା, ତେ ତସ୍ସ ଦୂରେ ଠିତାପି ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସୋ ଅଗ୍ଗି ୱିୟ ହିମୱନ୍ତପବ୍ବତୋ ୱିୟ ଚ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଦୂରେ ସନ୍ତୋ ପକାସେନ୍ତି, ହିମୱନ୍ତୋୱ ପବ୍ବତୋ;

ଅସନ୍ତେତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତା ଯଥା ସରା’’ତି। (ଧ। ପ। ୩୦୪);

ଉଟ୍ଠେହୀତି ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥଂ ଚାରିକଚରଣଂ ଯାଚନ୍ତୋ ଭଣତି। ୱୀରାତିଆଦୀସୁ ଭଗୱା ୱୀରିୟୱନ୍ତତାୟ ୱୀରୋ, ଦେୱପୁତ୍ତମଚ୍ଚୁକିଲେସମାରାନଂ ୱିଜିତତ୍ତା ୱିଜିତସଙ୍ଗାମୋ, ଜାତିକନ୍ତାରାଦିନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାୟ ୱେନେୟ୍ୟସତ୍ଥୱାହନସମତ୍ଥତାୟ ସତ୍ଥୱାହୋ, କାମଚ୍ଛନ୍ଦଇଣସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ଅଣଣୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୭୧।ଅପାରୁତାତି ୱିୱଟା। ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରାତି ଅରିୟମଗ୍ଗୋ। ସୋ ହି ଅମତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ। ସୋ ମୟା ୱିୱରିତ୍ୱା ଠପିତୋତି ଦସ୍ସେତି। ପମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ସଦ୍ଧନ୍ତି ସବ୍ବେ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧଂ ପମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୁ। ପଚ୍ଛିମପଦଦ୍ୱୟେ ଅୟମତ୍ଥୋ, ଅହଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ପଗୁଣଂ ସୁପ୍ପୱତ୍ତିତମ୍ପି ଇମଂ ପଣୀତଂ ଉତ୍ତମଂ ଧମ୍ମଂ କାୟୱାଚାକିଲମଥସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ନ ଭାସିଂ, ଇଦାନି ପନ ସବ୍ବେ ଜନା ସଦ୍ଧାଭାଜନଂ ଉପନେନ୍ତୁ, ପୂରେସ୍ସାମି ତେସଂ ସଙ୍କପ୍ପନ୍ତି।

ଅଗ୍ଗସାୱକଯୁଗୱଣ୍ଣନା

୭୩।ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେତି ବୋଧିରୁକ୍ଖସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ ଅନ୍ତରହିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଖେମେ ମିଗଦାୟେତି ଇସିପତନଂ ତେନ ସମୟେନ ଖେମଂ ନାମ ଉୟ୍ୟାନଂ ହୋତି, ମିଗାନଂ ପନ ଅଭୟୱାସତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନତ୍ତା ମିଗଦାୟୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଖେମେ ମିଗଦାୟେ’’ତି। ଯଥା ଚ ୱିପସ୍ସୀ ଭଗୱା, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେପି ବୁଦ୍ଧା ପଠମଂ ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଓତରନ୍ତି। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଭଗୱା ଉପକସ୍ସ ଆଜୀୱକସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଉପକୋ ଇମଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ପଟିପନ୍ନୋ, ସୋ ମଂ ଦିସ୍ୱା ସଲ୍ଲପିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତି। ଅଥ ପୁନ ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ଆଗମ୍ମ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାରସୟୋଜନମଗ୍ଗଂ ପଦସାୱ ଅଗମାସି। ଦାୟପାଲଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ଦିସ୍ୱାୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ‘‘ଅୟ୍ୟୋ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଆଗତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଉପଗତଂ ଆମନ୍ତେସି।

୭୫-୬।ଅନୁପୁବ୍ବିଂ କଥନ୍ତି ଦାନକଥଂ, ଦାନାନନ୍ତରଂ ସୀଲଂ, ସୀଲାନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗଂ, ସଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଏୱଂ ଅନୁପଟିପାଟିକଥଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ଦାନକଥନ୍ତି ଇଦଂ ଦାନଂ ନାମ ସୁଖାନଂ ନିଦାନଂ, ସମ୍ପତ୍ତୀନଂ ମୂଲଂ, ଭୋଗାନଂ ପତିଟ୍ଠା, ୱିସମଗତସ୍ସ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାୟଣଂ, ଇଧଲୋକପରଲୋକେସୁ ଦାନସଦିସୋ ଅୱସ୍ସୟୋ ପତିଟ୍ଠା ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାୟଣଂ ନତ୍ଥି। ଇଦଞ୍ହି ଅୱସ୍ସୟଟ୍ଠେନ ରତନମୟସୀହାସନସଦିସଂ, ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମହାପଥୱୀସଦିସଂ, ଆରମ୍ମଣଟ୍ଠେନ ଆଲମ୍ବନରଜ୍ଜୁସଦିସଂ। ଇଦଞ୍ହି ଦୁକ୍ଖନିତ୍ଥରଣଟ୍ଠେନ ନାୱା, ସମସ୍ସାସନଟ୍ଠେନ ସଙ୍ଗାମସୂରୋ, ଭୟପରିତ୍ତାଣଟ୍ଠେନ ସୁସଙ୍ଖତନଗରଂ, ମଚ୍ଛେରମଲାଦୀହି ଅନୁପଲିତ୍ତଟ୍ଠେନ ପଦୁମଂ, ତେସଂ ନିଦହନଟ୍ଠେନ ଅଗ୍ଗି, ଦୁରାସଦଟ୍ଠେନ ଆସୀୱିସୋ, ଅସନ୍ତାସନଟ୍ଠେନ ସୀହୋ, ବଲୱନ୍ତଟ୍ଠେନ ହତ୍ଥୀ, ଅଭିମଙ୍ଗଲସମ୍ମତଟ୍ଠେନ ସେତୌସଭୋ, ଖେମନ୍ତଭୂମିସମ୍ପାପନଟ୍ଠେନ ୱଲାହକଅସ୍ସରାଜା। ଦାନଞ୍ହି ଲୋକେ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ ମାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଂ ସାୱକପାରମିଞାଣଂ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ଅଭିସମ୍ବୋଧିଞାଣଂ ଦେତୀତି ଏୱମାଦିଦାନଗୁଣପଟିସଂୟୁତ୍ତଂ କଥଂ।

ଯସ୍ମା ପନ ଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ସୀଲଂ ସମାଦାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ତଦନନ୍ତରଂ ସୀଲକଥଂ କଥେସି। ସୀଲକଥନ୍ତି ସୀଲଂ ନାମେତଂ ଅୱସ୍ସୟୋ ପତିଟ୍ଠା ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାୟଣଂ। ଇଧଲୋକପରଲୋକସମ୍ପତ୍ତୀନଞ୍ହି ସୀଲସଦିସୋ ଅୱସ୍ସୟୋ ପତିଟ୍ଠା ଆରମ୍ମଣଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ଗତି ପରାୟଣଂ ନତ୍ଥି, ସୀଲସଦିସୋ ଅଲଙ୍କାରୋ ନତ୍ଥି, ସୀଲପୁପ୍ଫସଦିସଂ ପୁପ୍ଫଂ ନତ୍ଥି, ସୀଲଗନ୍ଧସଦିସୋ ଗନ୍ଧୋ ନତ୍ଥି, ସୀଲାଲଙ୍କାରେନ ହି ଅଲଙ୍କତଂ ସୀଲକୁସୁମପିଳନ୍ଧନଂ ସୀଲଗନ୍ଧାନୁଲିତ୍ତଂ ସଦେୱକୋପି ଲୋକୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତିତ୍ତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ଏୱମାଦିସୀଲଗୁଣପଟିସଂୟୁତ୍ତଂ କଥଂ।

ଇଦଂ ପନ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାୟ ଅୟଂ ସଗ୍ଗୋ ଲବ୍ଭତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ସୀଲାନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗକଥଂ କଥେସି। ସଗ୍ଗକଥନ୍ତି ଅୟଂ ସଗ୍ଗୋ ନାମ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ, ନିଚ୍ଚମେତ୍ଥ କୀଳା, ନିଚ୍ଚଂ ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱା ନୱୁତିୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନି ଦିବ୍ବସୁଖଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭନ୍ତି,

ତାୱତିଂସା ତିସ୍ସୋ ଚ ୱସ୍ସକୋଟିଯୋ ସଟ୍ଠି ଚ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସାନୀତି ଏୱମାଦିସଗ୍ଗଗୁଣପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କଥଂ। ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ କଥଯନ୍ତାନଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ମୁଖଂ ନପ୍ପହୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ଅନେକପରିଯାଯେନ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଗ୍ଗକଥଂ କଥେଯ୍ଯ''ନ୍ତିଆଦି।

ଏୱଂ ସଗ୍ଗକଥାଯ ପଲୋଭେତ୍ୱା ପୁନ ହତ୍ଥିଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୋଣ୍ଡଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ – ''ଅଯମ୍ପି ସଗ୍ଗୋ ଅନିଚ୍ଚୋ ଅଦ୍ଧୁୱୋ, ନ ଏତ୍ଥ ଛନ୍ଦରାଗୋ କାତବ୍ବୋ''ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ – ''ଅପ୍ପସ୍ସାଦା କାମା ବହୁଦୁକ୍ଖା ବହୁପାଯାସା, ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିଯ୍ଯୋ''ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୩୫; ୨।୪୨) ନଯେନ କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ ଓକାରଂ ସଂକିଲେସଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ଆଦୀନୱୋତି ଦୋସୋ। ଓକାରୋତି ଅୱକାରୋ ଲାମକଭାୱୋ। ସଂକିଲେସୋତି ତେହି ସତ୍ତାନଂ ସଂସାରେ ସଂକିଲିସ୍ସନଂ। ଯଥାହ – ''କିଲିସ୍ସନ୍ତି ୱତ ଭୋ ସତ୍ତା''ତି (ମ। ନି। ୨।୩୫୧)। ଏୱଂ କାମାଦୀନୱେନ ତେଜ୍ଜେତ୍ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମେ ଆନିସଂସଂ ପକାସେସି, ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଗୁଣଂ ପକାସେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୭୭।ଅଲତ୍ଥୁନ୍ତି କଥଂ ଅଲତ୍ଥୁଂ? ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱେନ। ଭଗୱା କିର ତେସଂ ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରସ୍ସୂପନିସ୍ସଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅନେକାସୁ ଜାତୀସୁ ଚୀୱରଦାନାଦୀନି ଦିସ୍ୱା ଏଥ ଭିକ୍ଖୱୋତିଆଦିମାହ । ତେ ତାୱଦେୱ ଭଣ୍ଡୂ କାସାଯୱସନା ଅଟ୍ଠହି ଭିକ୍ଖୁପରିକ୍ଖାରେହି ସରୀରପଟିମୁକ୍କେହେୱ ୱସ୍ସସତିକତ୍ଥେରା ୱିଯ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନାୱ ନିସୀଦିଂସୁ।

ସନ୍ଦସ୍ସେସୀତିଆଦୀସୁ ଇଧଲୋକତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେସି, ପରଲୋକତ୍ଥଂ ସନ୍ଦସ୍ସେସି। ଇଧଲୋକତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ଦସ୍ସେସି, ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଦସ୍ସେସି, ଅନତ୍ତାତି ଦସ୍ସେସି, ଖନ୍ଧେ ଦସ୍ସେସି, ଧାତୁଯୋ ଦସ୍ସେସି, ଆଯତନାନି ଦସ୍ସେସି, ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ଦସ୍ସେସି, ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଉଦଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଲକ୍ଖଣାନି ଦସ୍ସେସି, ତଥା ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧାଦୀନଂ, ତଥା ୱଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋପି ଉଦଯବ୍ବଯୱସେନ ପଞ୍ଞାସଲକ୍ଖଣାନି ଦସ୍ସେସି, ପରଲୋକତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନିରଯଂ ଦସ୍ସେସି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଂ, ପେତ୍ତିୱିସଯଂ, ଅସୁରକାଯଂ, ତିଣ୍ଣଂ କୁସଲାନଂ ୱିପାକଂ, ଛନ୍ନଂ ଦେୱଲୋକାନଂ, ନୱନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାନଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେସି।

ସମାଦପେସୀତି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲତେରସଧୁତଙ୍ଗଦସକଥାୱତ୍ଥୁଆଦିକେ କଲ୍ଯାଣଧମ୍ମେ ଗଣ୍ହାପେସି।

ସମୁତ୍ତେଜେସୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ଉତ୍ତେଜେସି, ଅବ୍ଭୁସ୍ସାହେସି। ଇଧଲୋକତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ପରଲୋକତ୍ଥଞ୍ଚ ତାସେତ୍ୱା ତାସେତ୍ୱା ଅଧିଗତଂ ୱିଯ କତ୍ୱା କଥେସି। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକମ୍ମକାରଣପଞ୍ଚୱୀସତିମହାଭଯପ୍ପଭେଦଞ୍ହି ଇଧଲୋକତ୍ଥଂ ବୁଦ୍ଧେ ଭଗୱତି ତାସେତ୍ୱା ତାସେତ୍ୱା କଥଯନ୍ତେ ପଚ୍ଛାବାହଂ, ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚାତୁମହାପଥେ ପହାରସତେନ ତାଳେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନିଯ୍ଯମାନୋ ୱିଯ ଆଘାତନଭଣ୍ଡିକାଯ ଠପିତସୀସୋ ୱିଯ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସିତୋ ୱିଯ ମତ୍ତହତ୍ଥିନା ମଦ୍ଦିଯମାନୋ ୱିଯ ଚ ସଂୱିଗ୍ଗୋ ହୋତି। ପରଲୋକତ୍ଥଞ୍ଚ କଥଯନ୍ତେ ନିରଯାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ୱିଯ ଦେୱଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନୋ ୱିଯ ଚ ହୋତି।

ସମ୍ପହଂସେସୀତି ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣେନ ଚୋଦେସି, ମହାନିସଂସଂ କତ୍ୱା କଥେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଙ୍ଖାରାନଂ ଆଦୀନୱନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ପଠମମଗ୍ଗାଧିଗମତ୍ଥଂ କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ କଥେସି, ଇଧ ପନ ଉପରିମଗ୍ଗାଧିଗମତ୍ଥଂ – ''ଅନିଚ୍ଚା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଖାରା ଅଦ୍ଧୁୱା ଅନସ୍ସାସିକା, ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଲମେୱ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ନିବ୍ବିନ୍ଦିତୁଂ ଅଲଂ ୱିରଜ୍ଜିତୁଂ ଅଲଂ ୱିମୁଚ୍ଚିତୁ''ନ୍ତିଆଦିନା (ଅ। ନି। ୭। ୬୬; ସଂ। ନି। ୨।୧୩୪) ନଯେନ ସଙ୍ଖାରାନଂ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ଲାମକଭାୱଞ୍ଚ ତପ୍ପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ କିଲମଥଂ ପକାସେସି। ଯଥା ଚ ତତ୍ଥ ନେକ୍ଖମ୍ମେ, ଏୱମିଧ – ''ସନ୍ତମିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିବ୍ବାନଂ ନାମ ପଣୀତଂ ତାଣଂ ଲେଣ''ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ନିବ୍ବାନେ ଆନିସଂସଂ ପକାସେସି।

ମହାଜନକାଯପବ୍ବଜ୍ଜାୱଣ୍ଣନା

୭୮।ମହାଜନକାଯୋତି ତେସଂଯେୱ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କୁମାରାନଂ ଉପଟ୍ଠାକଜନକାଯୋତି।

୮୦।ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମ, ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅପରିପୁଣ୍ଣତ୍ତା ଦ୍ୱେୱାଚିକମେୱ ସରଣମଗମଂସୁ।

୮୧।ଅଲତ୍ଥୁନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱେନେୱ ଅଲତ୍ଥୁଂ। ଇତୋ ଅନନ୍ତରେ ପବ୍ବଜିତୱାରେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଚାରିକାଅନୁଜାନନୱଣ୍ଣନା

୮୫।ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦୀତି କଦା ଉଦପାଦି? ସମ୍ବୋଧିତୋ ସତ୍ତ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ସତ୍ତ ମାସେ ସତ୍ତ ଦିୱସେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଉଦପାଦି। ଭଗୱା କିର

ପିତୁସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିହାସି। ରାଜାପି ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମୟ୍ହଂ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଜାତୋ, ଦୁତିୟପୁତ୍ତୋ ମେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗସାୱକୋ ଜାତୋ, ପୁରୋହିତପୁତ୍ତୋ ଦୁତିୟଅଗ୍ଗସାୱକୋ, ଇମେ ଚ ଅୱସେସା ଭିକ୍ଖୂ ଗିହିକାଲେପି ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତମେୱ ପରିୱାରେତ୍ୱା ୱିଚରିଂସୁ। ଇମେ ସବ୍ବେ ଇଦାନିପି ମୟ୍ହଂୟେୱ ଭାରୋ, ଅହମେୱ ଚ ନେ ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଓକାସଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିହାରଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ରାଜଗେହଦ୍ୱାରା ଉଭୟତୋ ଖଦିରପାକାରଂ କାରାପେତ୍ୱା କିଲଞ୍ଜେହି ଛାଦାପେତ୍ୱା ୱତ୍ଥେହି ପଟିଚ୍ଛାଦାପେତ୍ୱା ଉପରି ଚ ଛାଦାପେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣତାରକୱିଚିତ୍ତଂ ସମୋଲମ୍ବିତତାଲକ୍ଖନ୍ଧମତ୍ତଂ ୱିୱିଧପୁପ୍ଫଦାମୱିତାନଂ କାରାପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଭୂମିୟଂ ଚିତ୍ତତ୍ଥରଣେହି ସନ୍ଥରାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ମାଲାୱଚ୍ଛକେ ପୁଣ୍ଣଘଟେ, ସକଲମଗ୍ଗୱାସତ୍ଥାୟ ଚ ଗନ୍ଧନ୍ତରେ ପୁପ୍ଫାନି ପୁପ୍ଫନ୍ତରେ ଗନ୍ଧେ ଚ ଠପାପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି।

ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଅନ୍ତୋସାଣିୟାୱ ରାଜଗେହଂଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ୱିହାରଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଦଟ୍ଠୁମ୍ପି ନ ଲଭତି, କୁତୋ ପନ ଭିକ୍ଖଂ ୱା ଦାତୁଂ, ପୂଜଂ ୱା କାତୁଂ, ଧମ୍ମଂ ୱା ସୋତୁଂ। ନାଗରା ଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଅଜ୍ଜ ସତ୍ଥୁ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସତ୍ତମାସାଧିକାନି ସତ୍ତସଂୱଚ୍ଛରାନି, ମୟଞ୍ଚ ଦଟ୍ଠୁମ୍ପି ନ ଲଭାମ, ପଗେୱ ଭିକ୍ଖଂ ୱା ଦାତୁଂ, ପୂଜଂ ୱା କାତୁଂ, ଧମ୍ମଂ ୱା ସୋତୁଂ। ରାଜା – ‘ମୟ୍ହମେୱ ବୁଦ୍ଧୋ, ମୟ୍ହମେୱ ଧମ୍ମୋ, ମୟ୍ହମେୱ ସଙ୍ଘୋ’ତି ମମାୟିତ୍ୱା ସୟମେୱ ଉପଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥା ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟ ହିତାୟ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ନ ହି ରଞ୍ଞୋୟେୱ ନିରୟୋ ଉଣ୍ହୋ ଅସ୍ସ, ଅଞ୍ଞେସଂ ନୀଲୁପ୍ପଲୱନସଦିସୋ। ତସ୍ମା ରାଜାନଂ ୱଦାମ। ସଚେ ନୋ ସତ୍ଥାରଂ ଦେତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଦେତି, ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ୟୁଜ୍ଝିତ୍ୱାପି ସଙ୍ଘଂ ଗହେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋମ। ନ ସକ୍କା ଖୋ ପନ ସୁଦ୍ଧନାଗରେହେୱ ଏୱଂ କାତୁଂ, ଏକଂ ଜେଟ୍ଠପୁରିସମ୍ପି ଗଣ୍ହାମା’’ତି।

ତେ ସେନାପତିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତସ୍ସେତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା – ‘‘ସାମି, କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ପକ୍ଖୋ ହୋସି, ଉଦାହୁ ରଞ୍ଞୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ସୋ – ‘‘ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପକ୍ଖୋ ହୋମି, ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ପଠମଦିୱସୋ ମୟ୍ହଂ ଦାତବ୍ବୋ’’ତି। ତେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା – ‘‘ନାଗରା, ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ କୁପିତା’’ତି ଆହ। କିମତ୍ଥଂ ତାତାତି? ସତ୍ଥାରଂ କିର ତୁମ୍ହେୟେୱ ଉପଟ୍ଠହଥ, ଅମ୍ହେ ନ ଲଭାମାତି। ସଚେ ଇଦାନିପି ଲଭନ୍ତି, ନ କୁପ୍ପନ୍ତି, ଅଲଭନ୍ତା ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ୟୁଜ୍ଝିତୁକାମା ଦେୱାତି। ୟୁଜ୍ଝାମି, ତାତ, ନାହଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଦେମୀତି। ଦେୱ ତୁମ୍ହାକଂ ଦାସା ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ୟୁଜ୍ଝାମାତି ୱଦନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ କଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୟୁଜ୍ଝିସ୍ସଥାତି? ନନୁ ତ୍ୱଂ ସେନାପତୀତି? ନାଗରେହି ୱିନା ନ ସମତ୍ଥୋ ଅହଂ ଦେୱାତି। ତତୋ ରାଜା – ‘‘ବଲୱନ୍ତୋ ନାଗରା, ସେନାପତିପି ତେସଞ୍ଞେୱ ପକ୍ଖୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞାନିପି ସତ୍ତମାସାଧିକାନି ସତ୍ତସଂୱଚ୍ଛରାନି ମୟ୍ହଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଦଦନ୍ତୂ’’ତି ଆହ। ନାଗରା ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ରାଜା – ‘‘ଛ ୱସ୍ସାନି, ପଞ୍ଚ, ଚତ୍ତାରି, ତୀଣି, ଦ୍ୱେ, ଏକୱସ୍ସ’’ନ୍ତି ହାପେସି। ଏୱଂ ହାପେନ୍ତେପି ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତ ଦିୱସେ ୟାଚି। ନାଗରା – ‘‘ଅତିକକ୍ଖଳଂ ଦାନି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଅନୁଜାନିଂସୁ।

ରାଜା ସତ୍ତମାସାଧିକାନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ସଂୱଚ୍ଛରାନଂ ସଜ୍ଜିତଂ ଦାନମୁଖଂ ସତ୍ତନ୍ନମେୱ ଦିୱସାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଛ ଦିୱସେ କେସଞ୍ଚି ଅପସ୍ସନ୍ତାନଂୟେୱ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ନାଗରେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା – ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସଥ, ତାତ, ଏୱରୂପଂ ଦାନଂ ଦାତୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ତେପି – ‘‘ନନୁ ଅମ୍ହେୟେୱ ନିସ୍ସାୟ ତଂ ଦେୱସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା – ‘‘ସକ୍ଖିସ୍ସାମା’’ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ପିଟ୍ଠିହତ୍ଥେନ ଅସ୍ସୂନି ପୁଞ୍ଛମାନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱାରଂ ଅକତ୍ୱା ୟାୱଜୀୱଂ ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେସିଂ। ନାଗରା ନ ଦାନି ମେ ଅନୁଞ୍ଞାତା, ନାଗରା ହି ‘ମୟଂ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ନ ଲଭାମା’ତି କୁପ୍ପନ୍ତି। ଭଗୱା ସ୍ୱେ ପଟ୍ଠାୟ ତେସଂ ଅନୁଗ୍ଗହଂ କରୋଥା’’ତି ଆହ।

ଅଥ ଦୁତିୟଦିୱସେ ସେନାପତି ମହାଦାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା – ‘‘ଅଜ୍ଜ ୟଥା ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଏକଭିକ୍ଖମ୍ପି ନ ଦେତି, ଏୱଂ ରକ୍ଖଥା’’ତି ସମନ୍ତା ପୁରିସେ ଠପେସି। ତଂ ଦିୱସଂ ସେଟ୍ଠିଭରିୟା ରୋଦମାନା ଧୀତରଂ ଆହ – ‘‘ସଚେ, ଅମ୍ମ, ତୱ ପିତା ଜୀୱେୟ୍ୟ, ଅଜ୍ଜାହଂ ପଠମଂ ଦସବଲଂ ଭୋଜେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି । ସା ତଂ ଆହ – ‘‘ଅମ୍ମ, ମା ଚିନ୍ତୟି, ଅହଂ ତଥା କରିସ୍ସାମି ୟଥା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପଠମଂ ଅମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି। ତତୋ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକାୟ ସୁୱଣ୍ଣପାତିୟା ନିରୁଦକପାୟାସସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଦୀହି ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାୟ ପାତିୟା ପଟିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ତଂ ସୁମନମାଲାଗୁଳେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମାଲାଗୁଳସଦିସଂ କତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଗାମଂ ପୱିସନୱେଲାୟ ସୟମେୱ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦାସିଗଣପରିୱୁତା ନଗରା ନିକ୍ଖମି। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସେନାପତିଉପଟ୍ଠାକା – ‘‘ଅମ୍ମ, ମା ଇତୋ ଅଗମା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ମହାପୁଞ୍ଞା ନାମ ମନାପକଥା ହୋନ୍ତି, ନ ଚ ତେସଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭଣନ୍ତାନଂ କଥା ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି। ସା – ‘‘ଚୂଳପିତା ମହାପିତା ମାତୁଲା କିସ୍ସ ତୁମ୍ହେ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ସେନାପତିନା – ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସ କସ୍ସଚି ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟଂ ଦାତୁଂ ମା ଦେଥା’’ତି ଠପିତମ୍ହ ଅମ୍ମାତି। କିଂ ପନ ମେ ହତ୍ଥେ ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ପସ୍ସଥାତି? ମାଲାଗୁଳଂ ପସ୍ସାମାତି । କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସେନାପତି ମାଲାଗୁଳପୂଜମ୍ପି କାତୁଂ ନ ଦେତୀତି? ଦେତି, ଅମ୍ମାତି। ତେନ ହି, ଅପେଥ, ଅପେଥାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମାଲାଗୁଳଂ ଗଣ୍ହାପେଥ ଭଗୱାତି ଆହ। ଭଗୱା ଏକଂ ସେନାପତିସ୍ସୁପଟ୍ଠାକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମାଲାଗୁଳଂ ଗଣ୍ହାପେସି। ସା ଭଗୱନ୍ତଂ

ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ‘‘ଭଗୱା, ଭୱାଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତିଯଂ ମେ ସତି ପରିତସ୍ସନଜୀୱିତଂ ନାମ ମା ହୋତୁ, ଅଯଂ ସୁମନମାଲା ୱିଯ ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପିଯାୱ ହୋମି, ନାମେନ ଚ ସୁମନା ଯେୱା’’ତି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ସତ୍ଥାରା – ‘‘ସୁଖିନୀ ହୋହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ଭଗୱା ସେନାପତିସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି। ସେନାପତି ଯାଗୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପଗଞ୍ଛି, ସତ୍ଥା ପତ୍ତଂ ପିଦହି। ନିସିନ୍ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋତି। ଅତ୍ଥି ନୋ ଏକୋ ଅନ୍ତରା ପିଣ୍ଡପାତୋ ଲଦ୍ଧୋତି। ସୋ ମାଲଂ ଅପନେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଚୂଳୁପଟ୍ଠାକୋ ଆହ – ‘‘ସାମି, ମାଲାତି ମଂ ୱତ୍ୱା ମାତୁଗାମୋ ୱଞ୍ଚେସୀ’’ତି। ପାଯାସୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପହୋତି। ସେନାପତିପି ଅତ୍ତନୋ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସେନାପତି – ‘‘କା ନାମ ସା ପିଣ୍ଡପାତମଦାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସେଟ୍ଠିଧୀତା, ସାମୀତି। ସପ୍ପଞ୍ଞା ସା ଇତ୍ଥୀ, ଏୱରୂପାଯ ଘରେ ୱସନ୍ତିଯା ପୁରିସସ୍ସ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ନ ଦୁଲ୍ଲଭାତି ତଂ ଆନେତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠିକଟ୍ଠାନେ ଠପେସି।

ପୁନଦିୱସେ ନାଗରା ଦାନମଦଂସୁ, ପୁନଦିୱସେ ରାଜାତି ଏକନ୍ତରିକାଯ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ରାଜାପି ଚରପୁରିସେ ଠପେତ୍ୱା ନାଗରେହି ଦିନ୍ନଦାନତୋ ଅତିରେକତରଂ ଦେତି, ନାଗରାପି ତଥେୱ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ଦିନ୍ନଦାନତୋ ଅତିରେକତରଂ। ରାଜଗେହେ ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ଦହରସାମଣେରେ ୱଦନ୍ତି – ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ତାତା, ନ ଗହପତିକାନଂ ଗତ୍ତୱଚ୍ଛାଦୀସୁ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ବାଲଦାରକାନଂ ଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକାଦିଧୋୱନହତ୍ଥେହି କତଂ , ସୁଚିଂ ପଣୀତଂ କତ’’ନ୍ତି। ପୁନଦିୱସେ ନାଗରାପି ଦଦମାନା ୱଦନ୍ତି – ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ତାତା, ନ ନଗରଗାମନିଗମାଦୀସୁ ସଙ୍କଡ୍ଢିତତଣ୍ଡୁଲଖୀରଦଧିସପ୍ପିଆଦୀହି, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଜଙ୍ଘସୀସପିଟ୍ଠିଆଦୀନି ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଆହରାପିତେହି କତଂ, ଜାତିସପ୍ପିଖୀରାଦୀହିଯେୱ କତ’’ନ୍ତି। ଏୱଂ ସତ୍ତସୁ ସଂୱଚ୍ଛରେସୁ ସତ୍ତସୁ ମାସେସୁ ସତ୍ତସୁ ଦିୱସେସୁ ଚ ଅତିକ୍କନ୍ତେସୁ ଅଥ ଭଗୱତୋ ଅଯଂ ୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସମ୍ବୋଧିତୋ ସତ୍ତ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ସତ୍ତ ମାସାନି ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଉଦପାଦୀ’’ତି।

୮୭।ଅଞ୍ଞତରୋମହାବ୍ରହ୍ମାତି ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆଯାଚିତବ୍ରହ୍ମାୱ।

୮୯।ଚତୁରାସୀତି ଆୱାସସହସ୍ସାନୀତି ଚତୁରାସୀତି ୱିହାରସହସ୍ସାନି। ତେ ସବ୍ବେପି ଦ୍ୱାଦସସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁଗଣ୍ହନକା ମହାୱିହାରା ଅଭଯଗିରିଚେତିଯପବ୍ବତଚିତ୍ତଲପବ୍ବତମହାୱିହାରସଦିସାୱ ଅହେସୁଂ।

୯୦।ଖନ୍ତୀ ପରମଂ ତପୋତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି ନାମ ପରମଂ ତପୋ। ତିତିକ୍ଖାତି ଖନ୍ତିଯା ଏୱ ୱେୱଚନଂ। ତିତିକ୍ଖା ସଙ୍ଖାତା ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ତପୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିବ୍ବାନଂ ପରମନ୍ତି ସବ୍ବାକାରେନ ପନ ନିବ୍ବାନଂ ପରମନ୍ତି ୱଦନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା। ନ ହି ପବ୍ବଜିତୋ ପରୂପଘାତୀତି ଯୋ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିୱିରହିତତ୍ତା ପରଂ ଉପଘାତେତି ବାଧେତି ହିଂସତି, ସୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନାମ ନ ହୋତି। ଚତୁତ୍ଥପାଦୋ ପନ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ‘‘ନ ହି ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ଏତସ୍ସ ହି ନ ସମଣୋ ହୋତୀତି ୱେୱଚନଂ। ପରୂପଘାତୀତି ଏତସ୍ସ ପରଂ ୱିହେଠଯନ୍ତୋତି ୱେୱଚନଂ। ଅଥ ୱା ପରୂପଘାତୀତି ସୀଲୂପଘାତୀ। ସୀଲଞ୍ହି ଉତ୍ତମଟ୍ଠେନ ପରନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯୋ ଚ ସମଣୋ ପରଂ ଯଂ କଞ୍ଚି ସତ୍ତଂ ୱିହେଠଯନ୍ତୋ ପରୂପଘାତୀ ହୋତି, ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ୱିନାସକୋ, ସୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନାମ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥୱା ଯୋ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିଯା ଅଭାୱତୋ ପରୂପଘାତୀ ହୋତି, ପରଂ ଅନ୍ତମସୋ ଡଂସମକସମ୍ପି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି, ସୋ ନ ହି ପବ୍ବଜିତୋ। କିଂ କାରଣା? ମଲସ୍ସ ଅପବ୍ବାଜିତତ୍ତା। ‘‘ପବ୍ବାଜଯମତ୍ତନୋ ମଲଂ, ତସ୍ମା ପବ୍ବଜିତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି (ଧ। ପ। ୩୮୮) ଇଦଞ୍ହି ପବ୍ବଜିତଲକ୍ଖଣଂ। ଯୋପି ନ ହେୱ ଖୋ ଉପଘାତେତି, ନ ମାରେତି, ଅପି ଚ ଦଣ୍ଡାଦୀହି ୱିହେଠେତି, ସୋ ପରଂ ୱିହେଠଯନ୍ତୋ ସମଣୋ ନ ହୋତି। କିଂ କାରଣା? ୱିହେସାଯ ଅସମିତତ୍ତା। ‘‘ସମିତତ୍ତା ହି ପାପାନଂ , ସମଣୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି (ଧ। ପ। ୨୬୫) ଇଦଞ୍ହି ସମଣଲକ୍ଖଣଂ।

ଦୁତିଯଗାଥାଯ ସବ୍ବପାପସ୍ସାତି ସବ୍ବାକୁସଲସ୍ସ। ଅକରଣନ୍ତି ଅନୁପ୍ପାଦନଂ। କୁସଲସ୍ସାତି ଚତୁଭୂମିକକୁସଲସ୍ସ। ଉପସମ୍ପଦାତି ପଟିଲାଭୋ। ସଚିତ୍ତପରିଯୋଦପନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଜୋତନଂ, ତଂ ପନ ଅରହତ୍ତେନ ହୋତି। ଇତି ସୀଲସଂୱରେନ ସବ୍ବପାପଂ ପହାଯ ସମଥୱିପସ୍ସନାହି କୁସଲଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଫଲେନ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯୋଦାପେତବ୍ବନ୍ତି ଏତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ଓୱାଦୋ ଅନୁସିଟ୍ଠି ତି।

ତତିଯଗାଥାଯ ଅନୂପୱାଦୋତି ୱାଚାଯ କସ୍ସଚି ଅନୁପୱଦନଂ। ଅନୂପଘାତୋତି କାଯେନ ଉପଘାତସ୍ସ ଅକରଣଂ। ପାତିମୋକ୍ଖେତି ଯଂ ତଂ ପଅତିମୋକ୍ଖଂ, ଅତିପମୋକ୍ଖଂ, ଉତ୍ତମସୀଲଂ, ପାତି ୱା ଅଗତିୱିସେସେହି ମୋକ୍ଖେତି ଦୁଗ୍ଗତିଭଯେହି, ଯୋ ୱା ନଂ ପାତି, ତଂ ମୋକ୍ଖେତୀତି ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ ପାତିମୋକ୍ଖେ ଚ ସଂୱରୋ। ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାତି ପଟିଗ୍ଗହଣପରିଭୋଗୱସେନ ପମାଣଞ୍ଞୁତା। ପନ୍ତଞ୍ଚ ସଯନାସନନ୍ତି ସଯନାସନଞ୍ଚ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନୱିରହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହିଯେୱ ପଚ୍ଚଯେହି ଚତୁପଚ୍ଚଯସନ୍ତୋସୋ ଦୀପିତୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତଂ ବୁଦ୍ଧାନ ସାସନନ୍ତି ଏତଂ ପରସ୍ସ ଅନୁପୱଦନଂ ଅନୁପଘାତନଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ ପଟିଗ୍ଗହଣପରିଭୋଗେସୁ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିୱସିଭାୱାଯ

ୱିୱିତ୍ତସେନାସନସେୱନଞ୍ଚ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ଓୱାଦୋ ଅନୁସିଟ୍ଠୀତି। ଇମା ପନ ସଦ୍ଧବୁଦ୍ଧାନଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଗାଥା ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତଦ୍ଧା।

ଦେୱତାରୋଚନୱଣ୍ଣନା

୯୧। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ଇମିନା ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅପଦାନାନୁସାରେନ ୱିତ୍ଥାରକଥନେନ – ''ତଥାଗତସ୍ସେୱେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମଧାତୁ ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାଯ ଧମ୍ମଧାତୁଯା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ଇଦାନି – ''ଦେୱତାପି ତଥାଗତସ୍ସ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ଦେୱତାରୋଚନଂ ପକାସେତୁଂ ଏକମିଦାହନ୍ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ସୁଭଗୱନେତି ଏୱଂନାମକେ ୱନେ। ସାଲରାଜମୂଲେତି ୱନପ୍ପତିଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ମୂଲେ। କାମଛନ୍ଦଂ ୱିରାଜେତ୍ୱାତି ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ମୂଲସମୁଗ୍ଘାତୱସେନ ୱିରାଜେତ୍ୱା। ଯଥା ଚ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ, ଏୱଂ ସେସବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ସାସନେ ୱୁତ୍ଥବ୍ରହ୍ମଚରିଯା ଦେୱତା ଆରୋଚଯିଂସୁ, ପାଳି ପନ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଚେୱ ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଭଗୱତୋ ୱସେନ ଆଗତା।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ନ ହାଯନ୍ତି, ନ ୱିହାଯନ୍ତୀତି ଅୱିହା। ନ କଞ୍ଚି ସତ୍ତଂ ତପନ୍ତୀତି ଅତପ୍ପା। ସୁନ୍ଦରଦସ୍ସନା ଅଭିରୂପା ପାସାଦିକାତି ସୁଦସ୍ସା। ସୁଟ୍ଠୁ ପସ୍ସନ୍ତି, ସୁନ୍ଦରମେତେସଂ ୱା ଦସ୍ସନନ୍ତି ସୁଦସ୍ସୀ। ସଦ୍ଧେହେୱ ଚ ସଗୁଣେହି ଭୱସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ଜେଟ୍ଠା, ନତ୍ଥେତ୍ଥ କନିଟ୍ଠାତି ଅକନିଟ୍ଠା।

ଇଧ ଠତ୍ୱା ଭାଣୱାରା ସମୋଧାନେତଦ୍ଧା। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ସୁତ୍ତେ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅପଦାନୱସେନ ତଯୋ ଭାଣୱାରା ୱୁତ୍ତା। ଯଥା ଚ ୱିପସ୍ସିସ୍ସ, ଏୱଂ ସିଖୀଆଦୀନମ୍ପି ଅପଦାନୱସେନ ୱୁତ୍ତାୱ। ପାଳି ପନ ସଙ୍ଖିତ୍ତା। ଇତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ୱସେନ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତା ଏକୱୀସତି ଭାଣୱାରା କଥିତା। ତଥା ଅୱିହେହି। ତଥା ଅତପ୍ପେହି। ତଥା ସୁଦସ୍ସେହି। ତଥା ସୁଦସ୍ସୀହି। ତଥା ଅକନିଟ୍ଠେହୀତି ସଦ୍ଧମ୍ପି ଛଦ୍ଧୀସତିଭାଣୱାରସତଂ ହୋତି। ତେପିଟକେ ବୁଦ୍ଧୱଚନେ ଅଞ୍ଞଂ ସୁତ୍ତଂ ଛଦ୍ଧୀସତିଭାଣୱାରସତପରିମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ସୁତ୍ତନ୍ତରାଜା ନାମ ଅଯଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୋତି ୱେଦିତଦ୍ଧୋ। ଇତୋ ପରଂ ଅନୁସନ୍ଧିଦ୍ୱଯମ୍ପି ନିଯ୍ୟାତେନ୍ତୋ ଇତି ଖୋ ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତଂ ସଦ୍ଧଂ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ

ମହାପଦାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ମହାନିଦାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ନିଦାନୱଣ୍ଣନା

୯୫।ଏୱଂମେ ସୁତଂ…ପେ… କୁରୂସୂତି ମହାନିଦାନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା। କୁରୂସୁ ୱିହରତୀତି କୁରୁ ନାମ ଜାନପଦିନୋ ରାଜକୁମାରା, ତେସଂ ନିୱାସୋ ଏକୋପି ଜନପଦୋ ରୁଲ୍ହୀସଦ୍ଦେନ ''କୁରୂ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ କୁରୂସୁ ଜନପଦେ। ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା ପନାହୁ – ମନ୍ଧାତୁକାଲେ ତୀସୁ ଦୀପେସୁ ମନୁସ୍ସା ''ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧମହାସାୱକଚକ୍କୱତ୍ତିପ୍ପଭୁତୀନଂ ଉତ୍ତମମନୁସ୍ସାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଭୂମି ଉତ୍ତମଦୀପୋ ଅତିରମଣୀଯୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ମନ୍ଧାତୁଚକ୍କୱତ୍ତିନା ଚକ୍କରତନଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଦୀପେ ଅନୁସଂଯାଯନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗମଂସୁ। ତତୋ ରାଜା ପରିଣାଯକରତନଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମନୁସ୍ସଲୋକତୋ ରମଣୀଯତରଂ ଠାନ''ନ୍ତି। କସ୍ମା ଦେୱ ଏୱଂ ଭଣସି? କିଂ ନ ପସ୍ସସି ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଆନୁଭାୱଂ, ନନୁ ଏତେସଂ ଠାନଂ ଇତୋ ରମଣୀଯତରନ୍ତି? ରାଜା ଚକ୍କରତନଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ – ''ମନ୍ଧାତୁମହାରାଜା ଆଗତୋ''ତି ସୁତ୍ୱାୱ ''ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ ରାଜା, ନ ସକ୍କା ଯୁଦ୍ଧେନ ପଟିବାହିତୁ''ନ୍ତି ସକଂ ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାତେସୁଂ। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁନ ପୁଚ୍ଛି – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇତୋ ରମଣୀଯତରଂ ଠାନ''ନ୍ତି?

ଅଥସ୍ସ ତାୱତିଂସଭୱନଂ କଥଯିଂସୁ। ''ତାୱତିଂସଭୱନଂ, ଦେୱ, ଇତୋ ରମଣୀଯତରଂ। ତତ୍ଥ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ପରିଚାରକା ଦୋୱାରିକଭୂମିଯଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋ, ତସ୍ସିମାନି ଉପଭୋଗଟ୍ଠାନାନି – ଯୋଜନସହସ୍ସୁବ୍ବେଧୋ ୱେଜଯନ୍ତୋ ପାସାଦୋ, ପଞ୍ଚଯୋଜନସତୁବ୍ବେଧା ସୁଧମ୍ମା ଦେୱସଭା, ଦିଯଡ୍ଢଯୋଜନସତିକୋ ୱେଜଯନ୍ତରଥୋ ତଥା ଏରାୱଣୋ ହତ୍ଥୀ , ଦିବ୍ବରୁକ୍ଖସହସ୍ସପଟିମଣ୍ଡିତଂ ନନ୍ଦନୱନଂ, ଚିତ୍ତଲତାୱନଂ, ଫାରୁସକୱନଂ, ମିସ୍ସକୱନଂ, ଯୋଜନସତୁବ୍ବେଧୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋୱିଳାରୋ, ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସଟ୍ଠିଯୋଜନାଯାମା ପଞ୍ଞାସଯୋଜନୱିତ୍ଥତା ପଞ୍ଚଦସଯୋଜନୁବ୍ବେଧା ଜଯକୁସୁମପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣା ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲା, ଯସ୍ସା ମୁଦୁତାଯ ସକ୍କସ୍ସ ନିସୀଦତୋ ଉପଡ୍ଢକାଯୋ ଅନୁପୱିସତୀ''ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଚକ୍କରତନଂ ଅବ୍ଭୁକ୍କିରି। ତଂ ଆକାସେ ପତିଟ୍ଠାସି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ। ଅଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦେୱଲୋକାନଂ ୱେମଜ୍ଝତୋ ଚକ୍କରତନଂ ଓତରିତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାସି ସଦ୍ଧିଂ ପରିଣାଯକରତନପମୁଖାଯ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ। ରାଜା ଏକକୋୱ ତାୱତିଂସଭୱନଂ ଅଗମାସି। ସକ୍କୋ – ''ମନ୍ଧାତା ଆଗତୋ''ତି ସୁତ୍ୱାୱ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା – ''ସ୍ୱାଗତଂ, ତେ ମହାରାଜ, ସକଂ ତେ ମହାରାଜ, ଅନୁସାସ ମହାରାଜା''ତି ୱତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ନାଟକେହି ରଜ୍ଜଂ ଦ୍ୱେ ଭାଗେ କତ୍ୱା ଏକଂ ଭାଗମଦାସି। ରଞ୍ଞୋ ତାୱତିଂସଭୱନେ ପତିଟ୍ଠିତମତ୍ତସ୍ସେୱ ମନୁସ୍ସଭାୱୋ ୱିଗଚ୍ଛି, ଦେୱଭାୱୋ ପାତୁରହୋସି। ତସ୍ସ କିର ସକ୍କେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାଯଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଅକ୍ଖିନିମିସମତ୍ତେନ ନାନତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯତି। ତଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତା ଦେୱା ସକ୍କସ୍ସ ଚ ତସ୍ସ ଚ ନାନତ୍ତେ ମୁୟ୍ହନ୍ତି। ସୋ ତତ୍ଥ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନୋ ଯାୱ ଛତ୍ତିଂସ ସକ୍କା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚୁତା, ତାୱ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଅତିତ୍ତୋୱ କାମେହି ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉୟ୍ୟାନେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ୱାତାତପେନ ଫୁଟ୍ଠଗତ୍ତୋ କାଲମକାସି।

ଚକ୍କରତନେ ପନ ପୁନ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତେ ପରିଣାଯକରତନଂ ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ମନ୍ଧାତୁ ଉପାହନଂ ଲିଖାପେତ୍ୱା ଇଦଂ ମନ୍ଧାତୁ ରଜ୍ଜନ୍ତି ରଜ୍ଜମନୁସାସି। ତେପି ତୀହି ଦୀପେହି ଆଗତମନୁସ୍ସା ପୁନ ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ପରିଣାଯକରତନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା – ''ଦେୱ, ମଯଂ ରଞ୍ଞୋ ଆନୁଭାୱେନ ଆଗତା, ଇଦାନି ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନୋ ଦେହୀ''ତି ଯାଚିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ଏକମେକଂ ଜନପଦମଦାସି। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବୱିଦେହତୋ ଆଗତମନୁସ୍ସେହି ଆୱସିତପଦେସୋ ତାଯେୱ ପୁରିମସଞ୍ଞାଯ – ''ୱିଦେହରଟ୍ଠ''ନ୍ତି ନାମଂ ଲଭି, ଅପରଗୋଯାନତୋ ଆଗତମନୁସ୍ସେହି ଆୱସିତପଦେସୋ ''ଅପରନ୍ତଜନପଦୋ''ତି ନାମଂ ଲଭି, ଉତ୍ତରକୁରୁତୋ ଆଗତମନୁସ୍ସେହି ଆୱସିତପଦେସୋ ''କୁରୁରଟ୍ଠ''ନ୍ତି ନାମଂ ଲଭି, ବହୁକେ ପନ ଗାମନିଗମାଦଯୋ ଉପାଦାଯ ବହୁୱଚନେନ ୱୋହରିଯତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''କୁରୂସୁ ୱିହରତୀ''ତି।

କମ୍ମାସଧମ୍ମଂ ନାମ କୁରୂନଂ ନିଗମୋତି କମ୍ମାସଧମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେଚି ଧ-କାରସ୍ସ ଦ-କାରେନ ଅତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣଯନ୍ତି। କମ୍ମାସୋ ଏତ୍ଥ ଦମିତୋତି କମ୍ମାସଦମ୍ମୋ। କମ୍ମାସୋତି କମ୍ମାସପାଦୋ ପୋରିସାଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସ କିର ପାଦେ ଖାଣୁକେନ ୱିଦ୍ଧଟ୍ଠାନେ ୱଣୋ ରୁହନ୍ତୋ ଚିତ୍ତଦାରୁସଦିସୋ ହୁତ୍ୱା ରୁହି। ତସ୍ମା କମ୍ମାସପାଦୋତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ସୋ ଚ ତସ୍ମିଂ ଓକାସେ ଦମିତୋ ପୋରିସାଦଭାୱତୋ ପଟିସେଧିତୋ । କେନ? ମହାସତ୍ତେନ। କତରସ୍ମିଂ ଜାତକେତି? ମହାସୁତସୋମଜାତକେତି ଏକେ। ଇମେ ପନ ଥେରା ଜଯଦ୍ଦିସଜାତକେତି ୱଦନ୍ତି। ତଦା ହି ମହାସତ୍ତେନ କମ୍ମାସପାଦୋ ଦମିତୋ। ଯଥାହ –

‘‘ପୁତ୍ତୋ ଯଦା ହୋମି ଜଯଦିସସ୍ସ;

ପଞ୍ଚାଲରଟ୍ଠୁଧିପତିସ୍ସ ଅତ୍ରଜୋ।

ଚଜିତ୍ୱାନ ପାଣଂ ପିତରଂ ପମୋଚଯିଂ;

କମ୍ମାସପାଦମ୍ପି ଚହଂ ପସାଦଯି’’ନ୍ତି।

କେଚି ପନ ଧ-କାରେନେୱ ଅତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣଯନ୍ତି। କୁରୁରଟ୍ଠୱାସୀନଂ କିର କୁରୁୱତ୍ତଧମ୍ମୋ, ତସ୍ମିଂ କମ୍ମାସୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ତଂ ଠାନଂ କମ୍ମାସୋ ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମୋ ଜାତୋତି କମ୍ମାସଧମ୍ମନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ ନିୱିଟ୍ଠନିଗମସ୍ସାପି ଏତଦେୱ ନାମଂ। ଭୁମ୍ମୱଚନେନ କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଅୱସନୋକାସତୋ। ଭଗୱତୋ କିର ତସ୍ମିଂ ନିଗମେ ୱସନୋକାସୋ କୋଚି ୱିହାରୋ ନାମ ନାହୋସି। ନିଗମତୋ ପନ ଅପକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଉଦକସମ୍ପନ୍ନେ ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ମହାୱନସଣ୍ଡୋ ଅହୋସି ତତ୍ଥ ଭଗୱା ୱିହାସି, ତଂ ନିଗମଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱା। ତସ୍ମା ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ‘‘କୁରୂସୁ ୱିହରତି କମ୍ମାସଧମ୍ମଂ ନାମ କୁରୂନଂ ନିଗମୋ, ତଂ ଗୋଚରଗାମଂ କତ୍ୱା’’ତି।

ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନମେତଂ, ଗାରୱୱଚନମେତଂ। ଆନନ୍ଦୋତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ନାମଂ। ଏକମନ୍ତନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ – ‘‘ୱିସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ୪।୭୦) ୱିଯ। ତସ୍ମା ଯଥା ନିସିନ୍ନୋ ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ତଥା ନିସୀଦୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ୱା ଏତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ ନିସୀଦୀତି ଉପାୱିସି। ପଣ୍ଡିତା ହି ଗରୁଟ୍ଠାନିଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆସନକୁସଲତାଯ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦନ୍ତି। ଅଯଞ୍ଚ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ, ତସ୍ମା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

କଥଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ପନ ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି? ଛ ନିସଜ୍ଜଦୋସେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅତିଦୂରଂ, ଅଚ୍ଚାସନ୍ନଂ, ଉପରିୱାତଂ, ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସଂ, ଅତିସମ୍ମୁଖଂ, ଅତିପଚ୍ଛାତି। ଅତିଦୂରେ ନିସିନ୍ନୋ ହି ସଚେ କଥେତୁକାମୋ ହୋତି, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦେନ କଥେତବ୍ବଂ ହୋତି। ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେ ନିସିନ୍ନୋ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଂ କରୋତି। ଉପରିୱାତେ ନିସିନ୍ନୋ ସରୀରଗନ୍ଧେନ ବାଧତି। ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସେ ନିସିନ୍ନୋ ଅଗାରୱଂ ପକାସେତି। ଅତିସମ୍ମୁଖା ନିସିନ୍ନୋ ସଚେ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୋତି, ଚକ୍ଖୁନା ଚକ୍ଖୁଂ ଆହଚ୍ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ହୋତି। ଅତିପଚ୍ଛା ନିସିନ୍ନୋ ସଚେ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୋତି, ଗୀୱଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଯମ୍ପି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏତେ ଛ ନିସଜ୍ଜଦୋସେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁମଣ୍ଡଲସ୍ସ ଅଭିମୁଖଟ୍ଠାନେ ଛବ୍ବଣ୍ଣାନଂ ବୁଦ୍ଧରସ୍ମୀନଂ ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ପସନ୍ନଲାଖାରସଂ ୱିଗାହନ୍ତୋ ୱିଯ ସୁୱଣ୍ଣପଟଂ ପାରୁପନ୍ତୋ ୱିଯ ରତ୍ତୁପ୍ପଲମାଲାୱିତାନମଜ୍ଝଂ ପୱିସନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ନିସୀଦି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦୀ’’ତି।

କାଯ ପନ ୱେଲାଯ, କେନ କାରଣେନ ଅଯମାଯସ୍ମା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋତି? ସାଯନ୍ହୱେଲାଯଂ ପଚ୍ଚଯାକାରପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନକାରଣେନ। ତଂ ଦିୱସଂ କିରାଯମାଯସ୍ମା କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ଘରଦ୍ୱାରେ ଘରଦ୍ୱାରେ ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ କମ୍ମାସଧମ୍ମଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସତ୍ଥରି ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିଟ୍ଠେ ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଟିକ୍କନ୍ତେସୁ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ପଟିସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚମ୍ମକ୍ଖଣ୍ଡଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉଦକତୁମ୍ବତୋ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକେନ ହତ୍ଥପାଦେ ସୀତଲେ କତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଅଥ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲୱସେନ ସମାପତ୍ତିତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଚଯାକାରେ ଞାଣଂ ଓତାରେସି। ସୋ – ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା’’ତିଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତଂ, ଅନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆଦିଂ, ଉଭଯନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଜ୍ଝଂ, ମଜ୍ଝତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ପାପେନ୍ତୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦ୍ୱାଦସପଦଂ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ସମ୍ମସି। ତସ୍ସେୱଂ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ୱିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ଉତ୍ତାନକୁତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି।

ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧେହି – ‘ଗମ୍ଭୀରୋ ଚେୱ ଗମ୍ଭୀରାୱଭାସୋ ଚା’ତି କଥିତୋ, ମଯ୍ହଂ ଖୋ ପନ ପଦେସଞାଣେ ଠିତସ୍ସ ସାୱକସ୍ସ ସତୋ ଉତ୍ତାନୋ ୱିଭୂତୋ ପାକଟୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ମଯ୍ହଂୟେୱ ନୁ ଖୋ ଏସ ଉତ୍ତାନକୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପୀ’’ତି? ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ହନ୍ଦାହଂ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି, ଅଦ୍ଧା ମେ ଭଗୱା ଇମଂ ଅତ୍ଥୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସାଲିନ୍ଦଂ ସିନେରୁଂ ଉକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ଏକଂ ସୁତ୍ତନ୍ତକଥଂ କଥେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସ୍ସତି। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ୱିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଂ, ଭୁମ୍ମନ୍ତରଂ, ପଚ୍ଚଯାକାରଂ, ସମଯନ୍ତରନ୍ତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି ପତ୍ୱା ଗଜ୍ଜିତଂ ମହନ୍ତଂ ହୋତି, ଞାଣଂ ଅନୁପୱିସତି, ବୁଦ୍ଧଞାଣସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ଦେସନା ଗମ୍ଭୀରା ହୋତି ତିଲକ୍ଖଣବ୍ଭାହତା ସୁଞ୍ଞତପଟିସଂଯୁତ୍ତା’’ତି।

ସୋ କିଞ୍ଚାପି ପକତିଯାଓ ଏକଦିୱସେ ସତୱାରମ୍ପି ସହସ୍ସୱାରମ୍ପି ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ନ ଅହେତୁଅକାରଣେନ ଉପସଙ୍କମତି, ତଂ ଦିୱସଂ ପନ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା – ''ଇମଂ ବୁଦ୍ଧଗନ୍ଧହତ୍ଥିଂ ଆପଜ୍ଜ ଞାଣକୋଞ୍ଚନାଦଂ ସୋସ୍ସାମି, ବୁଦ୍ଧସୀହଂ ଆପଜ୍ଜ ଞାଣସୀହନାଦଂ ସୋସ୍ସାମି, ବୁଦ୍ଧସିନ୍ଧୱଂ ଆପଜ୍ଜ ଞାଣପଦୱିକ୍କମଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନା ଉଟ୍ଠାଯ ଚମ୍ମକ୍ଖଣ୍ଡଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଆଦାଯ ସାଯନ୍ହସମଯେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସାଯନ୍ହସମଯଂ ପଚ୍ଚାକାରପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନକାରଣେନ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ''ତି।

ଯାୱ ଗମ୍ଭୀରୋତି ଏତ୍ଥ ଯାୱସଦ୍ଦୋ ପମାଣାତିକ୍କମେ, ଅତିକ୍କନ୍ତପମାଣଂ ଗମ୍ଭୀରୋ, ଅତିଗମ୍ଭୀରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଗମ୍ଭୀରାୱଭାସୋତି ଗମ୍ଭୀରୋୱ ହୁତ୍ୱା ଅୱଭାସତି, ଦିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଞ୍ହି ଉତ୍ତାନମେୱ ଗମ୍ଭୀରାୱଭାସଂ ହୋତି ପୂତିପଣ୍ଣାଦିୱସେନ କାଳୱଣ୍ଣପୁରାଣୋଦକଂ ୱିଯ। ତଞ୍ହି ଜାଣୁପ୍ପମାଣମ୍ପି ସତପୋରିସଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ଏକଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଉତ୍ତାନାୱଭାସଂ ହୋତି ମଣିଗଙ୍ଗାଯ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋଦକଂ ୱିଯ। ତଞ୍ହି ସତପୋରିସମ୍ପି ଜାଣୁପ୍ପମାଣଂ ୱିଯ ଖାଯତି। ଏକଂ ଉତ୍ତାନଂ ଉତ୍ତାନାୱଭାସଂ ହୋତି ଚାଟିଆଦୀସୁ ଉଦକଂ ୱିଯ। ଏକଂ ଗମ୍ଭୀରଂ ଗମ୍ଭୀରାୱଭାସଂ ହୋତି ସିନେରୁପାଦକମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ୱିଯ। ଏୱଂ ଉଦକମେୱ ଚତ୍ତାରି ନାମାନି ଲଭତି। ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦେ ପନେତଂ ନତ୍ଥି। ଅଯଞ୍ହି ଗମ୍ଭୀରୋ ଚେୱ ଗମ୍ଭୀରାୱଭାସୋ ଚାତି ଏକମେୱ ନାମଂ ଲଭତି। ଏୱରୂପୋ ସମାନୋପି ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଉତ୍ତାନକୁତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଖାଯତି, ଯଦିଦଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ଅବ୍ଭୁତଂ ଭନ୍ତେତି। ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିମ୍ହଯଂ ପକାସେନ୍ତୋ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ନିସୀଦି।

ଭଗୱା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା – ''ଆନନ୍ଦୋ ଭୱଗ୍ଗଗ୍ଗହଣାଯ ହତ୍ଥଂ ପସାରେନ୍ତୋ ୱିଯ, ସିନେରୁଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିଞ୍ଜଂ ନୀହରିତୁଂ ୱାଯମମାନୋ ୱିଯ, ୱିନା ନାୱାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରିତୁକାମୋ ୱିଯ, ପଥୱିଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଥୱୋଜଂ ଗହେତୁଂ ୱାଯମମାନୋ ୱିଯ ବୁଦ୍ଧୱିସଯପଞ୍ହଂ ଅତ୍ତନୋ ଉତ୍ତାନଂ ୱଦତି। ହନ୍ଦସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରଭାୱଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମା ହେୱନ୍ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ମା ହେୱନ୍ତି ହ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଏୱଂ ମା ଭଣୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମା ହେୱନ୍ତି ଚ ଇଦଂ ୱଚନଂ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଉସ୍ସାଦେନ୍ତୋପି ଭଣତି ଅପସାଦେନ୍ତୋପି।

ଉସ୍ସାଦନାୱଣ୍ଣନା

ତତ୍ଥ ଉସ୍ସାଦେନ୍ତୋ – ଆନନ୍ଦ, ତ୍ୱଂ ମହାପଞ୍ଞୋ ୱିସଦଞାଣୋ, ତେନ ତେ ଗମ୍ଭୀରୋପି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଖାଯତି। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନେସ ଉତ୍ତାନକୋତି ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତବ୍ବୋ, ଗମ୍ଭୀରୋଯେୱ ଚ ଗମ୍ଭୀରାୱଭାସୋ ଚ। ତତ୍ଥ ଚତସ୍ସୋ ଉପମା ୱଦନ୍ତି। ଛମାସେ ସୁଭୋଜନରସପୁଟ୍ଠସ୍ସ କିର କତଯୋଗସ୍ସ ମହାମଲ୍ଲସ୍ସ ସମଜ୍ଜସମଯେ କତମଲ୍ଲପାସାଣପରିଚଯସ୍ସ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରା ମଲ୍ଲପାସାଣଂ ଦସ୍ସେସୁଂ, ସୋ – କିଂ ଏତନ୍ତି ଆହ। ମଲ୍ଲପାସାଣୋତି। ଆହରଥ ନନ୍ତି। ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମାତି ୱୁତ୍ତେ ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁହିଂ ଇମସ୍ସ ଭାରିଯଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ହତ୍ଥେହି ଦ୍ୱେ ପାସାଣେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୀଳାଗୁଳେ ୱିଯ ଖିପିତ୍ୱା ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ମଲ୍ଲସ୍ସ ମଲ୍ଲପାସାଣୋ ଲହୁକୋପି ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଲହୁକୋତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଛମାସେ ସୁଭୋଜନରସପୁଟ୍ଠୋ ମଲ୍ଲୋ ୱିଯ ହି କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ, ଯଥା ମଲ୍ଲସ୍ସ ମହାବଲତାଯ ମଲ୍ଲପାସାଣୋ ଲହୁକୋ, ଏୱଂ ଥେରସ୍ସ ମହାପଞ୍ଞତାଯ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନୋ, ସୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଉତ୍ତାନୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ।

ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଚ ତିମିନାମ ମଚ୍ଛୋ ଦ୍ୱିଯୋଜନସତିକୋ ତିମିଙ୍ଗଲୋ ତିଯୋଜନସତିକୋ, ତିମିପିଙ୍ଗଲୋ ଚତୁଯୋଜନସତିକୋ ତିମିରପିଙ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକୋ, ଆନନ୍ଦୋ ତିମିନନ୍ଦୋ ଅଜ୍ଝାରୋହୋ ମହାତିମୀତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଯୋଜନସହସ୍ସିକା। ତତ୍ଥ ତିମିରପିଙ୍ଗଲେନେୱ ଦୀପେନ୍ତି। ତସ୍ସ କିର ଦକ୍ଖିଣକଣ୍ଣଂ ଚାଲେନ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚଯୋଜନସତେ ପଦେସେ ଉଦକଂ ଚଲତି। ତଥା ୱାମକଣ୍ଣଂ। ତଥା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ, ତଥା ସୀସଂ। ଦ୍ୱେ ପନ କଣ୍ଣେ ଚାଲେତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନ ଉଦକଂ ପହରିତ୍ୱା ସୀସଂ ଅପରାପରଂ କତ୍ୱା କୀଳିତୁଂ ଆରଦ୍ଧସ୍ସ ସତ୍ତଟ୍ଠଯୋଜନସତେ ପଦେସେ ଭାଜନେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧନେ ଆରୋପିତଂ ୱିଯ ଉଦକଂ ପକ୍କୁଥତି, ତିଯୋଜନସତମତ୍ତେ ପଦେସେ ଉଦକଂ ପିଟ୍ଠିଂ ଛାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ଅଯଂ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଗମ୍ଭୀରୋତି ୱଦନ୍ତି କୁତସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରତା, ମଯଂ ପିଟ୍ଠିପଟିଚ୍ଛାଦନମତ୍ତମ୍ପି ଉଦକଂ ନ ଲଭାମା''ତି। ତତ୍ଥ କାଯୁପପନ୍ନସ୍ସ ତିମିରପିଙ୍ଗଲସ୍ସ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଉତ୍ତାନୋତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଖୁଦ୍ଦକମଚ୍ଛାନଂ ଉତ୍ତାନୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ଏୱମେୱ ଞାଣୁପପନ୍ନସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନୋତି, ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଉତ୍ତାନୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ।

ସୁପଣ୍ଣରାଜା ଚ ଦିଯଡ୍ଢଯୋଜନସତିକୋ, ତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣପକ୍ଖୋ ପଞ୍ଞାସଯୋଜନିକୋ ହୋତି ତଥା ୱାମପକ୍ଖୋ, ପିଞ୍ଛୱଟ୍ଟି ସଟ୍ଠିଯୋଜନିକା, ଗୀୱା ତିଂସଯୋଜନିକା, ମୁଖଂ ନୱଯୋଜନଂ, ପାଦା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକା। ତସ୍ମିଂ ସୁପଣ୍ଣୱାତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆରଦ୍ଧେ ସତ୍ତଟ୍ଠଯୋଜନସତଂ ଠାନଂ ନପ୍ପହୋତି। ସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ଅଯଂ ଆକାସୋ ଅନନ୍ତୋ ଅନନ୍ତୋତି ୱଦନ୍ତି, କୁତସ୍ସ ଅନନ୍ତତା, ମଯଂ ପକ୍ଖୱାତପ୍ପସାରଣୋକାସମ୍ପି ନ ଲଭାମା''ତି। ତତ୍ଥ

କାଯୁପପନସ୍ସ ସୁପଣ୍ଣରଞ୍ଞୋ ଆକାସୋ ପରିତ୍ତୋତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଖୁଦ୍ଦକପକ୍ଖୀନଂ ପରିତ୍ତୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ଏୱମେୱ ଞାଣୁପପନସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନୋତି, ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଉତ୍ତାନୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ।

ରାହୁ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ପନ ପାଦନ୍ତତୋ ଯାୱ କେସନ୍ତା ଯୋଜନାନଂ ଚତ୍ତାରି ସହସ୍ସାନି ଅଟ୍ଠ ଚ ସତାନି ହୋତି। ତସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବାହାନଂ ଅନ୍ତରଂ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନସତିକଂ। ବହଲତ୍ତେନ ଛଯୋଜନସତିକଂ । ହତ୍ଥପାଦତଲାନି ତିଯୋଜନସତିକାନି, ତଥା ମୁଖଂ। ଏକେକଂ ଅଙ୍ଗୁଲିପଙ୍କଂ ପଞ୍ଞାସଯୋଜନଂ, ତଥା ଭମୁକନ୍ତରଂ। ନଲାଟଂ ତିଯୋଜନସତିକଂ। ସୀସଂ ନୱଯୋଜନସତିକଂ। ତସ୍ସ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଓତିଣ୍ଣସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରଂ ଉଦକଂ ଜାଣୁପ୍ପମାଣଂ ହୋତି। ସୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ – ‘‘ଅଯଂ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ଗମ୍ଭୀରୋତି ୱଦନ୍ତି, କୁତସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରତା, ମଯଂ ଜାଣୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦନମତ୍ତମ୍ପି ଉଦକଂ ନ ଲଭାମା’’ତି। ତତ୍ଥ କାଯୁପପନସ୍ସ ରାହୁନୋ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଉତ୍ତାନୋତି, ଅଞ୍ଞେସଂ ଉତ୍ତାନୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ଏୱମେୱ ଞାଣୁପପନସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନୋତି, ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଉତ୍ତାନୋତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ଏତମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ଭଗୱା – ‘‘ମା ହେୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅୱଚ; ମା ହେୱଂ, ଆନନ୍ଦ ଅୱଚା’’ତି ଆହ।

ଥେରସ୍ସ ହି ଚତୂହି କାରଣେହି ଗମ୍ଭୀରୋପି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନୋତି ଉପଟ୍ଠାତି। କତମେହି ଚତୂହି? ପୁବ୍ବୂପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଯା, ତିତ୍ଥୱାସେନ, ସୋତାପନ୍ନତାଯ, ବହୁସ୍ସୁତଭାୱେନାତି।

ପୁବ୍ବୂପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିକଥା

ଇତୋ କିର ସତସହସ୍ସିମେ କପ୍ପେ ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ନାମ ସତ୍ଥା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତସ୍ସ ହଂସୱତୀ ନାମ ନଗରଂ ଅହୋସି, ଆନନ୍ଦୋ ନାମ ରାଜା ପିତା , ସୁମେଧା ନାମ ଦେୱୀ ମାତା, ବୋଧିସତ୍ତୋ ଉତ୍ତରକୁମାରୋ ନାମ ଅହୋସି। ସୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜାତଦିୱସେ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଧାନମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା – ‘‘ଅନେକଜାତିସଂସାର’’ନ୍ତି ଉଦାନଂ ଉଦାନେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ଠପେସ୍ସାମୀତି ପାଦଂ ଅଭିନୀହରି। ଅଥ ପଥୱିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ପଦୁମଂ ଉଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ ଧୁରପତ୍ତାନି ନୱୁତିହତ୍ଥାନି, କେସରଂ ତିଂସହତ୍ଥଂ, କଣ୍ଣିକା ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥା, ନୱଘଟପ୍ପମାଣୋ ରେଣୁ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ପନ ଉବ୍ବେଧତୋ ଅଟ୍ଠପଣ୍ଣାସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଉଭିନ୍ନଂ ବାହାନମନ୍ତରଂ ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥଂ, ନଲାଟଂ ପଞ୍ଚହତ୍ଥଂ, ହତ୍ଥପାଦା ଏକାଦସହତ୍ଥା। ତସ୍ସ ଏକାଦସହତ୍ଥେନ ପାଦେନ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥାଯ କଣ୍ଣିକାଯ ଅକ୍କନ୍ତମତ୍ତାଯ ନୱଘଟପ୍ପମାଣୋ ରେଣୁ ଉଟ୍ଠାଯ ଅଟ୍ଠପଣ୍ଣାସହତ୍ଥଂ ପଦେସଂ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଓକିଣ୍ଣମନୋସିଲାଚୁଣ୍ଣଂ ୱିଯ ପଚ୍ଚୋକିଣ୍ଣୋ। ତଦୁପାଦାଯ ଭଗୱା ପଦୁମୁତ୍ତରୋତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ତସ୍ସ ଦେୱିଲୋ ଚ ସୁଜାତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଅହେସୁଂ। ଅମିତା ଚ ଅସମା ଚ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱିକା। ସୁମନୋ ନାମ ଉପଟ୍ଠାକୋ। ପଦୁମୁତ୍ତରୋ ଭଗୱା ପିତୁସଙ୍ଗହଂ କୁରୁମାନୋ ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସପରିୱାରୋ ହଂସୱତିଯା ରାଜଧାନିଯା ୱସତି।

କନିଟ୍ଠଭାତା ପନସ୍ସ ସୁମନକୁମାରୋ ନାମ। ତସ୍ସ ରାଜା ହଂସୱତିତୋ ୱୀସତିଯୋଜନସତେ ଠାନେ ଭୋଗଗାମଂ ଅଦାସି। ସୋ କଦାଚି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପିତରଞ୍ଚ ସତ୍ଥାରଞ୍ଚ ପସ୍ସତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ପଚ୍ଚନ୍ତୋ କୁପିତୋ। ସୁମନୋ ରଞ୍ଞୋ ପେସେସି – ‘‘ପଚ୍ଚନ୍ତୋ କୁପିତୋ’’ତି। ରାଜା ‘‘ମଯା ତ୍ୱଂ ତତ୍ଥ କସ୍ମା ଠପିତୋ’’ତି ପଟିପେସେସି। ସୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ଚୋରେ ୱୂପସମେତ୍ୱା – ‘‘ଉପସନ୍ତୋ, ଦେୱ, ଜନପଦୋ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ପେସେସି। ରାଜା ତୁଟ୍ଠୋ – ‘‘ସୀଘଂ ମମ ପୁତ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ଆହ। ତସ୍ସ ସହସ୍ସମତ୍ତା ଅମଚ୍ଚା ହୋନ୍ତି। ସୋ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ମନ୍ତେସି – ‘‘ମଯ୍ହଂ ପିତା ତୁଟ୍ଠୋ, ସଚେ ମେ ୱରଂ ଦେତି, କିଂ ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ଏକଚ୍ଚେ ‘‘ହତ୍ଥିଂ ଗଣ୍ହଥ, ଅସ୍ସଂ ଗଣ୍ହଥ, ରଥଂ ଗଣ୍ହଥ, ଜନପଦଂ ଗଣ୍ହଥ, ସତ୍ତରତନାନି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ଅପରେ – ‘‘ତୁମ୍ହେ ପଥୱିସ୍ସରସ୍ସ ପୁତ୍ତା, ତୁମ୍ହାକଂ ଧନଂ ନ ଦୁଲ୍ଲଭଂ, ଲଦ୍ଧମ୍ପି ଚେତଂ ସବ୍ବଂ ପହାଯ ଗମନୀଯଂ, ପୁଞ୍ଞମେୱ ଏକଂ ଆଦାଯ ଗମନୀଯଂ; ତସ୍ମା ଦେୱେ ୱରଂ ଦଦମାନେ ତେମାସଂ ପଦୁମୁତ୍ତରଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ୱରଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି। ସୋ – ‘‘ତୁମ୍ହେ ମଯ୍ହଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତା, ନ ମମେତଂ ଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେହି ପନ ଉପ୍ପାଦିତଂ, ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପିତରାପି ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଚୁମ୍ବିତ୍ୱା – ‘‘ୱରଂ ତେ ପୁତ୍ତ, ଦେମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ ମହାରାଜ, ଇଚ୍ଛାମହଂ ମହାରାଜ ଭଗୱନ୍ତଂ ତେମାସଂ ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଜୀୱିତଂ ଅୱଞ୍ଝଂ କାତୁଂ, ଇମମେୱ ୱରଂ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ନ ସକ୍କା ତାତ, ଅଞ୍ଞଂ ୱରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଦେୱ, ଖତ୍ତିଯାନଂ ନାମ ଦ୍ୱେ କଥା ନତ୍ଥି, ଏତମେୱ ଦେହି, ନ ମେ ଅଞ୍ଞେନତ୍ଥୋ’’ତି। ତାତ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନାମ ଚିତ୍ତଂ ଦୁଜ୍ଜାନଂ, ସଚେ ଭଗୱା ନ ଇଚ୍ଛିସ୍ସତି, ମଯା ଦିନ୍ନେପି କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି? ସୋ – ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱ, ଅହଂ ଭଗୱତୋ ଚିତ୍ତଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିହାରଂ ଗତୋ।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଭଗୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ହୋତି। ସୋ ମଣ୍ଡଲମାଳେ ସନ୍ନିସିନ୍ନାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତେ ତଂ

ଆହଂସୁ – ‘‘ରାଜପୁତ୍ତ, କସ୍ମା ଆଗତୋସୀ’’ତି? ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ, ଦସ୍ସେଥ ମେ ଭଗୱନ୍ତନ୍ତି। ନ ମଯଂ, ରାଜପୁତ୍ତ, ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ସତ୍ଥାରଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଲଭାମାତି। କୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଲଭତୀତି? ସୁମନତ୍ଥେରୋ ନାମ ରାଜପୁତ୍ତାତି। ‘‘ସୋ କୁହିଂ, ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ’’ତି। ଥେରସ୍ସ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ‘‘ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ପସ୍ସିତୁଂ, ଦସ୍ସେଥ ମେ’’ତି ଆହ। ଥେରୋ – ‘‘ଏହି ରାଜପୁତ୍ତା’’ତି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ଠପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ଅଭିରୁହି। ଅଥ ନଂ ଭଗୱା – ‘‘ସୁମନ, କସ୍ମା ଆଗତୋସୀ’’ତି ଆହ। ରାଜପୁତ୍ତୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାୟ ଆଗତୋତି। ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେହୀତି। ଥେରୋ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେସି, ନିସୀଦି ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ। ରାଜପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଅକାସି। କଦା ଆଗତୋସି ରାଜପୁତ୍ତାତି? ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେସୁ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିଟ୍ଠେସୁ। ଭିକ୍ଖୂ ପନ – ‘‘ନ ମଯଂ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଲଭାମା’’ତି ମଂ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପାହେସୁଂ। ଥେରୋ ପନ ଏକୱଚନେନେୱ ଦସ୍ସେସି। ଥେରୋ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ସାସନେ ୱଲ୍ଲଭୋ ମଞ୍ଞେତି। ଆମ ରାଜକୁମାର, ୱଲ୍ଲଭୋ ଏସ ଭିକ୍ଖୁ ମଯ୍ହଂ ସାସନେତି। ଭନ୍ତେ, ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନେ କିଂ କତ୍ୱା ୱଲ୍ଲଭୋ ହୋତୀତି? ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୀଲଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କତ୍ୱା କୁମାରାତି। ଭଗୱା, ଅହଂ ଥେରୋ ୱିଯ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ୱଲ୍ଲଭୋ ହୋତୁକାମୋ, ତେମାସଂ ମେ ୱସ୍ସାୱାସଂ ଅଧିୱାସେଥାତି। ଭଗୱା – ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ତତ୍ଥ ଗତେନ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ଥୀତି ଦିସ୍ୱା ‘‘ସୁଞ୍ଞାଗାରେ, ଖୋ ରାଜକୁମାର ତଥାଗତା ଅଭିରମନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। କୁମାରୋ ‘‘ଅଞ୍ଞାତଂ ଭଗୱା, ଅଞ୍ଞାତଂ ସୁଗତା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିମତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାରଂ କାରେମି, ମଯା ପେସିତେ ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ପିତୁସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦିନ୍ନା ମେ, ଦେୱ, ଭଗୱତା ପଟିଞ୍ଞା, ମଯା ପହିତେ ଭଗୱନ୍ତଂ ପେସେଯ୍ୟାଥା’’ତି ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯୋଜନେ ଯୋଜନେ ୱିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ୱୀସଯୋଜନସତଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନଗରେ ୱିହାରଟ୍ଠାନଂ ୱିଚିନନ୍ତୋ ସୋଭନଂ ନାମ କୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଉଯ୍ୟାନଂ ଦିସ୍ୱା ସତସହସ୍ସେନ କିଣିତ୍ୱା ସତସହସ୍ସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିହାରଂ କାରେସି। ତତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ସେସଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନତ୍ଥାଯ କୁଟିଲେଣମଣ୍ଡପେ କାରାପେତ୍ୱା ପାକାରପରିକ୍ଖେପେ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଞ୍ଚ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପିତୁସନ୍ତିକଂ ପେସେସି – ‘‘ନିଟ୍ଠିତଂ ମଯ୍ହଂ କିଚ୍ଚଂ, ସତ୍ଥାରଂ ପହିଣଥା’’ତି।

ରାଜା ଭଗୱନ୍ତଂ ଭୋଜେତ୍ୱା – ‘‘ଭଗୱା, ସୁମନସ୍ସ କିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠିତଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗମନଂ ପଚ୍ଚାସୀସତୀ’’ତି ଆହ। ଭଗୱା ସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁପରିୱାରୋ ଯୋଜନେ ଯୋଜନେ ୱିହାରେସୁ ୱସମାନୋ ଅଗମାସି। କୁମାରୋ ‘‘ସତ୍ଥା ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଯୋଜନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ମାଲାଦୀହି ପୂଜଯମାନୋ ୱିହାରଂ ପୱେସେତ୍ୱା –

‘‘ସତସହସ୍ସେନ ମେ କୀତଂ, ସତସହସ୍ସେନ ମାପିତଂ;

ସୋଭନଂ ନାମ ଉଯ୍ୟାନଂ, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହ ମହାମୁନୀ’’ତି।

ୱିହାରଂ ନିଯ୍ୟାତେସି। ସୋ ୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଦାରେ ଚ ଅମଚ୍ଚେ ଚ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଅଯଂ ସତ୍ଥା ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ଦୂରତୋ ଆଗତୋ, ବୁଦ୍ଧା ଚ ନାମ ଧମ୍ମଗରୁନୋ ନ ଆମିସଗରୁକା। ତସ୍ମା ଅହଂ ତେମାସଂ ଦ୍ୱେ ସାଟକେ ନିୱାସେତ୍ୱା ଦସ ସୀଲାନି ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଇଧେୱ ୱସିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ଖୀଣାସୱସତସହସ୍ସସ୍ସ ଇମିନାୱ ନୀହାରେନ ତେମାସଂ ଦାନଂ ଦଦେଯ୍ୟାଥା’’ତି।

ସୋ ସୁମନତ୍ଥେରସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନସଭାଗେଯେୱ ଠାନେ ୱସନ୍ତୋ ଯଂ ଥେରୋ ଭଗୱତୋ ୱତ୍ତଂ କରୋତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଏକନ୍ତୱଲ୍ଲଭୋ ଏସ ଥେରୋ, ଏତସ୍ସେୱ ମେ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପକଟ୍ଠାଯ ପୱାରଣାଯ ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ତିଚୀୱରଂ ଠପେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଯଦେତଂ ମଯା ମଗ୍ଗେ ଯୋଜନନ୍ତରିକଂ ଯୋଜନନ୍ତରିକଂ ୱିହାରଂ କାରାପନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁଞ୍ଞଂ କତଂ, ତଂ ନେୱ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ, ନ ମାରସମ୍ପତ୍ତିଂ, ନ ବ୍ରହ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତେନ, ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ଉପଟ୍ଠାକଭାୱଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତେନ କତଂ। ତସ୍ମା ଅହମ୍ପି, ଭଗୱା, ଅନାଗତେ ସୁମନତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଭୱେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ନିପତିତ୍ୱା ୱନ୍ଦି।

ଭଗୱା – ‘‘ମହନ୍ତଂ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ, ସମିଜ୍ଝିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ନୋ’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ – ‘‘ଅନାଗତେ ଇତୋ ସତସହସ୍ସିମେ କପ୍ପେ ଗୋତମୋ ନାମ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତସ୍ସେୱ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା –

‘‘ଇଚ୍ଛିତଂ ପତ୍ଥିତଂ ତୁଯ୍ହଂ, ସବ୍ବମେୱ ସମିଜ୍ଝତୁ;

ସବ୍ବେ ପୂରେନ୍ତୁ ସଙ୍କପ୍ପା, ଚନ୍ଦୋ ପନ୍ନରସୋ ଯଥା’’ତି।

ଆହ। କୁମାରୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅଦ୍ଦେଜ୍ଜକଥା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ଦୁତିଯଦିୱସେଯେୱ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପଉଟୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେପି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତୋ ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଉତ୍ତରିସାଟକଂ ଦତ୍ୱା ପୂଜମକାସି। ପୁନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ବାରାଣସିରାଜା ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ପଣ୍ଣସାଲାଯୋ କାରେତ୍ୱା ମଣିଆଧାରକେ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅକାସି। ଏତାନି ପାକଟଟ୍ଠାନାନି।

କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ପନ ଦାନଂ ଦଦମାନୋୱ ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ତୁସିତପୁରେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ଅମିତୋଦନସକ୍କସ୍ସ ଗେହେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ କତାଭିନିକ୍ଖମନୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ପଠମଗମନେନ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଭଗୱତି ଭଗୱତୋ ପରିୱାରତ୍ଥଂ ରାଜକୁମାରେସୁ ପବ୍ବଜିତେସୁ ଭଦ୍ଦିଯାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ଆଯସ୍ମତୋ ପୁଣ୍ଣସ୍ସ ମନ୍ତାଣିପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି (ସଂ। ନି। ୩।୮୩)। ଏୱମେସ ଆଯସ୍ମା ପୁବ୍ବୂପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନୋ ତସ୍ସିମାଯ ପୁବ୍ବୂପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିଯା ଗମ୍ଭୀରୋପି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି।

ତିତ୍ଥୱାସାଦିୱଣ୍ଣନା

ତିତ୍ଥୱାସୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗରୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହଣସୱନପରିପୁଚ୍ଛନଧାରଣାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସୋ ଥେରସ୍ସ ଅତିୱିଯ ପରିସୁଦ୍ଧୋ, ତେନାପିସ୍ସାଯଂ ଗମ୍ଭୀରୋପି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି।

ସୋତାପନ୍ନାନଞ୍ଚ ନାମ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ଉତ୍ତାନକୋୱ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ଅଯଞ୍ଚ ଆଯସ୍ମା ସୋତାପନ୍ନୋ। ବହୁସ୍ସୁତାନଞ୍ଚ ଚତୁହତ୍ଥେ ଓୱରକେ ପଦୀପେ ଜଲମାନେ ମଞ୍ଚପୀଠଂ ୱିଯ ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ଅଯଞ୍ଚ ଆଯସ୍ମା ବହୁସ୍ସୁତାନଂ ଅଗ୍ଗୋ ହୋତି, ବାହୁସଚ୍ଚାନୁଭାୱେନପିସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରୋପି ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ଉତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି।

ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଗମ୍ଭୀରତା

ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରତାଯ, ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତାଯ, ଦେସନାଗମ୍ଭୀରତାଯ, ପଟିୱେଧଗମ୍ଭୀରତାଯାତି ଚତୂହି ଆକାରେହି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ନାମ।

ତତ୍ଥ ଜରାମରଣସ୍ସ ଜାତିପଚ୍ଚଯସମ୍ଭୂତସମୁଦାଗତଟ୍ଠୋ ଗମ୍ଭୀରୋ…ପେ… ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯସମ୍ଭୂତସମୁଦାଗତଟ୍ଠୋ ଗମ୍ଭୀରୋତି ଅଯଂ ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରତା।

ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠୋ ଗମ୍ଭୀରୋ…ପେ… ଜାତିଯା ଜରାମରଣସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଟ୍ଠୋ ଗମ୍ଭୀରୋତି ଅଯଂ ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତା।

କତ୍ଥଚି ସୁତ୍ତେ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଅନୁଲୋମତୋ ଦେସିଯତି, କତ୍ଥଚି ପଟିଲୋମତୋ, କତ୍ଥଚି ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମତୋ, କତ୍ଥଚି ମଜ୍ଝତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନୁଲୋମତୋ ୱା ପଟିଲୋମତୋ ୱା ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମତୋ ୱା, କତ୍ଥଚି ତିସନ୍ଧି ଚତୁସଙ୍ଖେପୋ, କତ୍ଥଚି ଦ୍ୱିସନ୍ଧି ତିସଙ୍ଖେପୋ, କତ୍ଥଚି ଏକସନ୍ଧି ଦ୍ୱିସଙ୍ଖେପୋତି ଅଯଂ ଦେସନାଗମ୍ଭୀରତା।

ଅୱିଜ୍ଜାଯ ପନ ଅଞ୍ଞାଣଅଦସ୍ସନସଚ୍ଚାପଟିୱେଧଟ୍ଠୋ ଗମ୍ଭୀରୋ, ସଙ୍ଖାରାନଂ ଅଭିସଙ୍ଖରଣାଯୂହନସରାଗୱିରାଗଟ୍ଠୋ, ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସୁଞ୍ଞତଅବ୍ୟାପାରଅସଙ୍କନ୍ତିପଟିସନ୍ଧିପାତୁଭାୱଟ୍ଠୋ, ନାମରୂପସ୍ସ ଏକୁପ୍ପାଦୱିନିବ୍ଭୋଗାୱିନିବ୍ଭୋଗନମନରୁପ୍ପନଟ୍ଠୋ, ସଳାଯତନସ୍ସ ଅଧିପତିଲୋକଦ୍ୱାରକ୍ଖେତ୍ତୱିସଯିଭାୱଟ୍ଠୋ , ଫସ୍ସସ୍ସ ଫୁସନସଙ୍ଘଟ୍ଟନସଙ୍ଗତିସନ୍ନିପାତଟ୍ଠୋ, ୱେଦନାଯ ଆରମ୍ମଣରସାନୁଭୱନସୁଖଦୁକ୍ଖମଜ୍ଝତ୍ତଭାୱନିଜ୍ଜୀୱୱେଦଯିତଟ୍ଠୋ, ତଣ୍ହାଯ ଅଭିନନ୍ଦିତଅଜ୍ଝୋସାନସରିତାଲତାତଣ୍ହାନଦୀତଣ୍ହାସମୁଦ୍ଦଦୁପ୍ପୂରଣଟ୍ଠୋ, ଉପାଦାନସ୍ସ ଆଦାନଗ୍ଗହଣାଭିନିୱେସପରାମାସଦୁରତିକ୍କମଟ୍ଠୋ, ଭୱସ୍ସ ଆଯୂହନାଭିସଙ୍ଖରଣଯୋନିଗତିଠିତିନିୱାସେସୁ ଖିପନଟ୍ଠୋ, ଜାତିଯା ଜାତିସଞ୍ଜାତିଓକ୍କନ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତିପାତୁଭାୱଟ୍ଠୋ, ଜରାମରଣସ୍ସ ଖଯୱଯଭେଦୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ ଗମ୍ଭୀରୋତି। ଏୱଂ ଯୋ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନଂ ସଭାୱୋ, ଯେନ ପଟିୱେଧେନ ଅୱିଜ୍ଜାଦଯୋ ସରସଲକ୍ଖଣତୋ ପଟିୱିଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି; ସୋ ଗମ୍ଭୀରୋତି ଅଯଂ ପଟିୱେଧଗମ୍ଭୀରତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସା ସବ୍ବାପି ଥେରସ୍ସ ଉତ୍ତାନକା ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି। ତେନ ଭଗୱା ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଉସ୍ସାଦେନ୍ତୋ – ‘‘ମା ହେୱ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଆନନ୍ଦ, ତ୍ୱଂ ମହାପଞ୍ଞୋ ୱିସଦଞାଣୋ, ତେନ ତେ ଗମ୍ଭୀରୋପି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଉତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଖାଯତି, ତସ୍ମା – ‘‘ମଯ୍ହମେୱ ନୁ ଖୋ ଏସ ଉତ୍ତାନକୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପୀ’’ତି ମା ଏୱଂ ଅୱଚାତି।

ଅପସାଦନାୱଣ୍ଣନା

ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅପସାଦେନ୍ତୋ’’ତି, ତତ୍ଥ ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଆନନ୍ଦ, ‘‘ଅଥ ଚ ପନ ମେ ଉତ୍ତାନକୁତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଖାଯତୀ’’ତି ମା ହେୱଂ ଅୱଚ। ଯଦି ହି ତେ ଏସ ଉତ୍ତାନକୁତ୍ତାନକୋ ୱିଯ ଖାଯତି, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ସୋତାପନ୍ନୋ ନାହୋସି, ମଯା ଦିନ୍ନନଯେୱ ଠତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିୱିଜ୍ଝସି। ଆନନ୍ଦ, ଇଦଂ ନିବ୍ବାନମେୱ ଗମ୍ଭୀରଂ, ପଚ୍ଚଯାକାରୋ ପନ ତୱ ଉତ୍ତାନକୋ ଜାତୋ, ଅଥ କସ୍ମା ଓଳାରିକଂ କାମରାଗସଂଯୋଜନଂ ପଟିଘସଂଯୋଜନଂ, ଓଳାରିକଂ କାମରାଗାନୁସଯଂ ପଟିଘାନୁସଯନ୍ତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ କିଲେସେ ସମୁଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ସକଦାଗାମିଫଲଂ ନ ସଚ୍ଛିକରୋସି? ତେଯେୱ ଅଣୁସହଗତେ ଚତ୍ତାରୋ କିଲେସେ ସମୁଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ନ ସଚ୍ଛିକରୋସି? ରୂପରାଗାଦୀନି ପଞ୍ଚ ସଂଯୋଜନାନି, ଭୱରାଗାନୁସଯଂ, ମାନାନୁସଯଂ, ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯନ୍ତି ଇମେ ଅଟ୍ଠ କିଲେସେ ସମୁଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ନ ସଚ୍ଛିକରୋସି?

କସ୍ମା ଚ ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକଂ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ପୂରିତପାରମିନୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା ୱିଯ ସାୱକପାରମିଞ୍ଞାଣଂ ନପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝସି? ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଦ୍ୱେ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ପୂରିତପାରମିନୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ୱିଯ ଚ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣଂ ନପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝସି? ଯଦି ୱା ତେ ସବ୍ବଥାୱ ଏସ ଉତ୍ତାନକୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି, ଅଥ କସ୍ମା ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅଟ୍ଠ ସୋଳସ ୱା ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ପୂରିତପାରମିନୋ ବୁଦ୍ଧା ୱିଯ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ନ ସଚ୍ଛିକରୋସି? କିଂ ଅନତ୍ଥିକୋସି ଏତେହି ୱିସେସାଧିଗମେହି, ପସ୍ସ ଯାୱଞ୍ଚ ତେ ଅପରଦ୍ଧଂ, ତ୍ୱଂ ନାମ ସାୱକୋ ପଦେସଞ୍ଞାଣେ ଠିତୋ ଅତିଗମ୍ଭୀରଂ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ – ‘‘ଉତ୍ତାନକୋ ମେ ଉପଟ୍ଠାତୀ’’ତି ୱଦସି, ତସ୍ସ ତେ ଇଦଂ ୱଚନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ କଥାଯ ପଚ୍ଚନୀକଂ ହୋତି, ନ ତାଦିସେନ ନାମ ଭିକ୍ଖୁନା ବୁଦ୍ଧାନଂ କଥାଯ ପଚ୍ଚନୀକଂ କଥେତବ୍ବନ୍ତି ଯୁତ୍ତମେତଂ।

ନନୁ ମଯ୍ହଂ, ଆନନ୍ଦ, ଇଦଂ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସେୱ ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି? ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନତ୍ଥାଯ ଚ ପନ ମେ ଅଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅପୂରିତପାରମୀ ନାମ ନତ୍ଥି। ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ପଟିୱିଜ୍ଝସ୍ସାମୀତି ପନ ମେ ନିରୁସ୍ସାହଂ ୱିଯ ମାରବଲଂ ୱିଧମନ୍ତସ୍ସ ଅଯଂ ମହାପଥୱୀ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ନ କମ୍ପି ତଥା ପଠମଯାମେ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ, ମଜ୍ଝିମଯାମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ। ପଚ୍ଛିମଯାମେ ପନ ମେ ବଲୱପଚ୍ଚୂସସମଯେ – ‘‘ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରାନଂ ନୱହି ଆକାରେହି ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀ’’ତି ଦିଟ୍ଠମତ୍ତେୱ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ ଅଯଦଣ୍ଡକେନ ଆକୋଟିତକଂସତାଲଂ ୱିଯ ୱିରୱସତଂ ୱିରୱସହସ୍ସଂ ମୁଞ୍ଚମାନା ୱାତାହତେ ପଦୁମିନିପଣ୍ଣେ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିଯ କମ୍ପିତ୍ଥ। ଏୱଂ ଗମ୍ଭୀରୋ ଚାଯଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ, ଗମ୍ଭୀରାୱଭାସୋ ଚ। ଏତସ୍ସ ଆନନ୍ଦ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଅନନୁବୋଧା…ପେ… ନାତିୱତ୍ତତୀତି।

ଏତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସାତି ଏତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଧମ୍ମସ୍ସ। ଅନନୁବୋଧାତି ଞାତପରିଞ୍ଞାୱସେନ ଅନନୁବୁଜ୍ଝନା। ଅପ୍ପଟିୱେଧାତି ତୀରଣପ୍ପହାନପରିଞ୍ଞାୱସେନ ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନା। ତନ୍ତାକୁଲକଜାତାତି ତନ୍ତଂ ୱିଯ ଆକୁଲକଜାତା। ଯଥା ନାମ ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ମୂସିକଚ୍ଛିନ୍ନଂ ପେସକାରାନଂ ତନ୍ତଂ ତହିଂ ତହିଂ ଆକୁଲଂ ହୋତି, ଇଦଂ ଅଗ୍ଗଂ ଇଦଂ ମୂଲନ୍ତି ଅଗ୍ଗେନ ୱା ଅଗ୍ଗଂ ମୂଲେନ ୱା ମୂଲଂ ସମାନେତୁଂ ଦୁକ୍କରଂ ହୋତି; ଏୱମେୱ ସତ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚଯାକାରେ ଖଲିତା ଆକୁଲା ବ୍ୟାକୁଲା ହୋନ୍ତି, ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ତଂପଚ୍ଚଯାକାରଂ ଉଜୁଂ କାତୁଂ। ତତ୍ଥ ତନ୍ତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତପୁରିସକାରେ ଠତ୍ୱା ସକ୍କାପି ଭୱେଯ୍ୟ ଉଜୁଂ କାତୁଂ, ଠପେତ୍ୱା ପନ ଦ୍ୱେ ବୋଧିସତ୍ତେ ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ଉଜୁଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥା ନାମ ନତ୍ଥି। ଯଥା ପନ ଆକୁଲଂ ତନ୍ତଂ କଞ୍ଜିଯଂ ଦତ୍ୱା କୋଚ୍ଛେନ ପହଟଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗୁଳକଜାତଂ ହୋତି ଗଣ୍ଠିବଦ୍ଧଂ, ଏୱମିମେ ସତ୍ତା ପଚ୍ଚଯେସୁ ପକ୍ଖଲିତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯେ ଉଜୁଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତୱସେନ ଆକୁଲକଜାତା ହୋନ୍ତି, ଗଣ୍ଠିବଦ୍ଧା। ଯେ ହି କେଚି ଦିଟ୍ଠିଗତନିସ୍ସିତା, ସବ୍ବେ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ଉଜୁଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାଯେୱ।

କୁଲାଗଣ୍ଠିକଜାତାତି କୁଲାଗଣ୍ଠିକଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପେସକାରକଞ୍ଜିଯସୁତ୍ତଂ। କୁଲା ନାମ ସକୁଣିକା, ତସ୍ସା କୁଲାୱକୋତିପି ଏକେ। ଯଥା ହି ତଦୁଭଯମ୍ପି ଆକୁଲଂ ଅଗ୍ଗେନ ୱା ଅଗ୍ଗଂ ମୂଲେନ ୱା ମୂଲଂ ସମାନେତୁଂ ଦୁକ୍କରନ୍ତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ମୁଞ୍ଜପବ୍ବଜଭୂତାତି ମୁଞ୍ଜତିଣଂ ୱିଯ ପବ୍ବଜତିଣଂ ୱିଯ ଚ ଭୂତା। ଯଥା ତାନି ତିଣାନି କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା କତରଜ୍ଜୁ ଜିଣ୍ଣକାଲେ କତ୍ଥଚି ପତିତଂ ଗହେତ୍ୱା ତେସଂ ତିଣାନଂ ଇଦଂ ଅଗ୍ଗଂ, ଇଦଂ ମୂଲନ୍ତି ଅଗ୍ଗେନ ୱା ଅଗ୍ଗଂ ମୂଲେନ ୱା ମୂଲଂ ସମାନେତୁଂ ଦୁକ୍କରନ୍ତି। ତମ୍ପି ପଚ୍ଚତ୍ତପୁରିସକାରେ ଠତ୍ୱା ସକ୍କା ଭୱେଯ୍ୟ ଉଜୁଂ କାତୁଂ, ଠପେତ୍ୱା ପନ ଦ୍ୱେ ବୋଧିସତ୍ତେ ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ପଚ୍ଚଯାକାରଂ ଉଜୁଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥା ନାମ ନତ୍ଥି। ଏୱମଯଂ ପଜା ପଚ୍ଚଯାକାରେ ଉଜୁଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଦିଟ୍ଠିଗତୱସେନ ଗଣ୍ଠିକଜାତା ହୁତ୍ୱା ଅପାଯଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ୱିନିପାତଂ ସଂସାରଂ ନାତିୱତ୍ତତି।

ତତ୍ଥ ଅପାଯୋତି ନିରଯତିରଚ୍ଛାନଯୋନିପେତ୍ତିୱିସଯଅସୁରକାଯା। ସବ୍ବେପି ହି ତେ ୱଡ୍ଢିସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅଯସ୍ସ ଅଭାୱତୋ – ‘‘ଅପାଯୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତଥା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଗତିଭାୱତୋ ଦୁଗ୍ଗତି। ସୁଖସମୁସ୍ସଯତୋ ୱିନିପତିତତ୍ତା ୱିନିପାତୋ। ଇତରୋ ପନ –

‘‘ଖନ୍ଧାନଞ୍ଚ ପଟିପାଟି, ଧାତୁଆୟତନାନ ଚ;

ଅବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱତ୍ତମାନା, ସଂସାରୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ନାତିୱତ୍ତତି ନାତିକ୍କମତି। ଅଥ ଖୋ ଚୁତିତୋ ପଟିସନ୍ଧିଂ, ପଟିସନ୍ଧିତୋ ଚୁତିନ୍ତି ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିୟୋ ଗଣ୍ହନ୍ତା ତୀସୁ ଭୱେସୁ ଚତୂସୁ ୟୋନୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଗତୀସୁ ସତ୍ତସୁ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତୀସୁ ନୱସୁ ସତ୍ତାୱାସେସୁ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ୱାତୁକ୍ଖିତ୍ତନାୱା ୱିୟ ୟନ୍ତେସୁ ୟୁତ୍ତଗୋଣୋ ୱିୟ ଚ ପରିବ୍ଭମତିୟେୱ । ଇତି ସବ୍ବଂ ପେତଂ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅପସାଦେନ୍ତୋ ଆହାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୱଣ୍ଣନା

୯୬। ଇଦାନି ୟସ୍ମା ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ – ‘‘ଗମ୍ଭୀରୋ ଚାୟଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ’’ତି ଚ ‘‘ତନ୍ତାକୁଲକଜାତା’’ତି ଚ ଦ୍ୱୀହିୟେୱ ପଦେହି ଆବଦ୍ଧଂ, ତସ୍ମା – ‘‘ଗମ୍ଭୀରୋ ଚାୟଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ’’ତି ଇମିନା ତାୱ ଅନୁସନ୍ଧିନା ପଚ୍ଚୟାକାରସ୍ସ ଗମ୍ଭୀରଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଦେସନଂ ଆରଭନ୍ତୋ ଅତ୍ଥି ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାୟମତ୍ଥୋ – ଇମସ୍ସ ଜରାମରଣସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟୋ, ତସ୍ମା ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟା ଅତ୍ଥି ଜରାମରଣଂ, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଜରାମରଣସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ, ୟମ୍ହା ପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣଂ ଭୱେୟ୍ୟାତି ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠେନ ସତା, ଆନନ୍ଦ, ପଣ୍ଡିତେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ୟଥା – ‘‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଠପନୀୟତ୍ତା ପଞ୍ହସ୍ସ ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିତବ୍ବଂ ହୋତି, ‘‘ଅବ୍ୟାକତମେତଂ ତଥାଗତେନା’’ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା, ୟଥା – ‘‘ଚକ୍ଖୁ ସସ୍ସତଂ ଅସସ୍ସତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଅସସ୍ସତନ୍ତି ଏକଂସେନେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଏକଂସେନେୱ ଅତ୍ଥୀତିସ୍ସ ୱଚନୀୟଂ। ପୁନ କିଂ ପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣଂ, କୋ ନାମ ସୋ ପଚ୍ଚୟୋ, ୟତୋ ଜରାମରଣଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତେ ଜାତିପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣନ୍ତି ଇଚ୍ଚସ୍ସ ୱଚନୀୟଂ, ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବପଦେସୁ।

ନାମରୂପପଚ୍ଚୟା ଫସ୍ସୋତି ଇଦଂ ପନ ୟସ୍ମା ସଳାୟତନପଚ୍ଚୟାତି ୱୁତ୍ତେ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସାଦୀନଂ ଛନ୍ନଂ ୱିପାକସମ୍ଫସ୍ସାନଂୟେୱ ଗହଣଂ ହୋତି, ଇଧ ଚ ‘‘ସଳାୟତନପଚ୍ଚୟା’’ତି ଇମିନା ପଦେନ ଗହିତମ୍ପି ଅଗହିତମ୍ପି ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନୱିସେସଂ ଫସ୍ସସ୍ସ ଚ ସଳାୟତନତୋ ଅତିରିତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱିସେସପଚ୍ଚୟଂ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମିନା ପନ ୱାରେନ ଭଗୱତା କିଂ କଥିତନ୍ତି? ପଚ୍ଚୟାନଂ ନିଦାନଂ କଥିତଂ। ଇଦଞ୍ହି ସୁତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୟେ ନିଜ୍ଜଟେ ନିଗ୍ଗୁମ୍ବେ କତ୍ୱା କଥିତତ୍ତା ମହାନିଦାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୯୮। ଇଦାନି ତେସଂ ତେସଂ ପଚ୍ଚୟାନଂ ତଥଂ ଅୱିତଥଂ ଅନଞ୍ଞଥଂ ପଚ୍ଚୟଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଜାତିପଚ୍ଚୟା ଜରାମରଣନ୍ତି ଇତି ଖୋ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପରିୟାୟେନାତି କାରଣେନ। ସବ୍ବେନସବ୍ବଂ ସବ୍ବଥାସବ୍ବନ୍ତି ନିପାତଦ୍ୱୟମେତଂ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ‘‘ସବ୍ବାକାରେନ ସବ୍ବା ସବ୍ବେନ ସଭାୱେନ ସବ୍ବା ଜାତି ନାମ ୟଦି ନ ଭୱେୟ୍ୟା’’ତି। ଭୱାଦୀସୁପି ଇମିନାୱ ନୟେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କସ୍ସଚୀତି ଅନିୟମୱଚନମେତଂ, ଦେୱାଦୀସୁ ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି। କିମ୍ହିଚୀତି ଇଦମ୍ପି ଅନିୟମୱଚନମେୱ, କାମଭୱାଦୀସୁ ନୱସୁ ଭୱେସୁ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି। ସେୟ୍ୟଥିଦନ୍ତି ଅନିୟମିତନିକ୍ଖିତ୍ତଅତ୍ଥୱିଭଜନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ‘‘ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘କସ୍ସଚି କିମ୍ହିଚୀ’ତି, ତସ୍ସ ତେ ଅତ୍ଥଂ ୱିଭଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ – ‘‘ଦେୱାନଂ ୱା ଦେୱତ୍ତାୟା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦେୱାନଂ ୱା ଦେୱତ୍ତାୟାତି ଯା ଅୟଂ ଦେୱାନଂ ଦେୱଭାୱାୟ ଖନ୍ଧଜାତି, ୟାୟ ଖନ୍ଧଜାତିୟା ଦେୱା ‘‘ଦେୱା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସଚେ ହି ଜାତି ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ନାଭୱିସ୍ସାତି ଇମିନା ନୟେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଦେୱାତି ଉପପତ୍ତିଦେୱା। ଗନ୍ଧବ୍ବାତି ମୂଲଖନ୍ଧାଦୀସୁ ଅଧିୱତ୍ଥଦେୱତାୱ। ୟକ୍ଖାତି ଅମନୁସ୍ସା। ଭୂତାତି ୟେ କେଚି ନିବ୍ବତ୍ତସତ୍ତା। ପକ୍ଖିନୋତି ୟେ କେଚି ଅଟ୍ଠିପକ୍ଖା ୱା ଚମ୍ମପକ୍ଖା ୱା ଲୋମପକ୍ଖା ୱା। ସରୀସପାତି ୟେ କେଚି ଭୂମିୟଂ ସରନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସଂ ତେସନ୍ତି ତେସଂ ତେସଂ ଦେୱଗନ୍ଧବ୍ବାଦୀନଂ। ତଦତ୍ଥାୟାତି ଦେୱଗନ୍ଧବ୍ବାଦିଭାୱାୟ। ଜାତିନିରୋଧାତି ଜାତିୱିଗମା, ଜାତିଅଭାୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ହେତୂତିଆଦୀନି ସବ୍ବାନିପି କାରଣୱେୱଚନାନି ଏୱ। କାରଣଞ୍ହି ୟସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ଫଲତ୍ଥାୟ ହିନୋତି ପୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ‘‘ହେତୂ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୟସ୍ମା ତଂ ଫଲଂ ନିଦେତି – ‘‘ହନ୍ଦ, ନଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଅପ୍ପେତି ୱିୟ ତସ୍ମା ନିଦାନଂ। ୟସ୍ମା ଫଲଂ ତତୋ ସମୁଦେତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଏତି ପୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସମୁଦୟୋତି ଚ ପଚ୍ଚୟୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଅପି ଚ ୟଦିଦଂ ଜାତୀତି ଏତ୍ଥ ୟଦିଦନ୍ତି ନିପାତୋ। ତସ୍ସ ସବ୍ବପଦେସୁ ଲିଙ୍ଗାନୁରୂପତୋ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଧ ପନ – ‘‘ଯା ଏସା ଜାତୀ’’ତି ଅୟମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ। ଜରାମରଣସ୍ସ ହି ଜାତି ଉପନିସ୍ସୟକୋଟିୟା ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି।

୯୯। ଭୱପଦେ – ‘‘କିମ୍ହିଚୀ’’ତି ଇମିନା ଓକାସପରିଗ୍ଗହୋ କତୋ। ତତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ଅୱୀଚିପରିୟନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଉପରି ପରନିମ୍ମିତୱସୱତ୍ତିଦେୱେ ଅନ୍ତୋକରିତ୍ୱା କାମଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅୟଂ ନୟୋ ଉପପତ୍ତିଭୱେ। ଇଧ ପନ କମ୍ମଭୱେ ୟୁଜ୍ଜତି। ସୋ ହି ଜାତିୟା ଉପନିସ୍ସୟକୋଟିୟାୱ

ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଉପାଦାନପଦାଦୀସୁପି – ‘‘କିଞ୍ଚିଚୀ’’ତି ଇମିନା ଓକାସପରିଗ୍ଗହୋୱ କତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୦୦।ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯାଭୱୋତି ଏତ୍ଥ କାମୁପାଦାନଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି କମ୍ମଭୱାନଂ ତିଣ୍ଣଞ୍ଚ ଉପପତ୍ତିଭୱାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ, ତଥା ସେସାନିପୀତି ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯା ଚତୁୱୀସତିଭୱା ୱେଦିତବ୍ବା। ନିପ୍ପରିଯାଯେନେତ୍ଥ ଦ୍ୱାଦସ କମ୍ମଭୱା ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତେସଂ ଉପାଦାନାନି ସହଜାତକୋଟିଯାପି ଉପନିସ୍ସଯକୋଟିଯାପି ପଚ୍ଚଯୋ।

୧୦୧।ରୂପତଣ୍ହାତି ରୂପାରମ୍ମଣେ ତଣ୍ହା। ଏସ ନଯୋ ସଦ୍ଦତଣ୍ହାଦୀସୁ। ସା ପନେସା ତଣ୍ହା ଉପାଦାନସ୍ସ ସହଜାତକୋଟିଯାପି ଉପନିସ୍ସଯକୋଟିଯାପି ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି।

୧୦୨।ଏସ ପଚ୍ଚଯୋ ତଣ୍ହାଯ, ଯଦିଦଂୱେଦନାତି ଏତ୍ଥ ୱିପାକୱେଦନା ତଣ୍ହାଯ ଉପନିସ୍ସଯକୋଟିଯା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ଅଞ୍ଞା ଅଞ୍ଞଥାପୀତି।

୧୦୩। ଏତ୍ତାୱତା ପନ ଭଗୱା ୱଟ୍ଟମୂଲଭୂତଂ ପୁରିମତଣ୍ହଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଦେସନଂ, ପିଟ୍ଠିଯଂ ପହରିତ୍ୱା କେସେସୁ ୱା ଗହେତ୍ୱା ୱିରୱନ୍ତଂ ୱିରୱନ୍ତଂ ମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କମେନ୍ତୋ ୱିଯ ନୱହି ପଦେହି ସମୁଦାଚାରତଣ୍ହଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ – ‘‘ଇତି ଖୋ ପନେତଂ, ଆନନ୍ଦ, ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ ତଣ୍ହା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତଣ୍ହାତି ଦ୍ୱେ ତଣ୍ହା ଏସନତଣ୍ହା ଚ, ଏସିତତଣ୍ହା ଚ। ଯାଯ ତଣ୍ହାଯ ଅଜପଥସଙ୍କୁପଥାଦୀନି ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭୋଗେ ଏସତି ଗୱେସତି, ଅଯଂ ଏସନତଣ୍ହା ନାମ। ଯା ତେସୁ ଏସିତେସୁ ଗୱେସିତେସୁ ପଟିଲଦ୍ଧେସୁ ତଣ୍ହା, ଅଯଂ ଏସିତତଣ୍ହା ନାମ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ସମୁଦାଚାରତଣ୍ହାଯ ଏୱ ଅଧିୱଚନଂ। ତସ୍ମା ଦୁୱିଧାପେସା ୱେଦନଂ ପଟିଚ୍ଚ ତଣ୍ହା ନାମ। ପରିଯେସନା ନାମ ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣପରିଯେସନା, ସା ହି ତଣ୍ହାଯ ସତି ହୋତି। ଲାଭୋତି ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣପଟିଲାଭୋ, ସୋ ହି ପରିଯେସନାଯ ସତି ହୋତି। ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ପନ ଞାଣତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱିତକ୍କୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ। ତତ୍ଥ – ‘‘ସୁଖୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଜଞ୍ଞା, ସୁଖୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଞତ୍ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଖମନୁଯୁଞ୍ଜେଯ୍ଯା’’ତି (ମ। ନି। ୩।୩୨୩) ଅଯଂ ଞାଣୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ‘‘ୱିନିଚ୍ଛଯୋତି ଦ୍ୱେ ୱିନିଚ୍ଛଯା – ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଚା’’ତି (ମହାନି। ୧୦୨)। ଏୱଂ ଆଗତାନି ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ‘‘ଛନ୍ଦୋ ଖୋ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ୱିତକ୍କନିଦାନୋ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୩୫୮) ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଇଧ ୱିନିଚ୍ଛଯୋତି ୱୁତ୍ତୋ ୱିତକ୍କୋଯେୱ ଆଗତୋ। ଲାଭଂ ଲଭିତ୍ୱା ହି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଂ ସୁନ୍ଦରାସୁନ୍ଦରଞ୍ଚ ୱିତକ୍କେନେୱ ୱିନିଚ୍ଛିନାତି – ‘‘ଏତ୍ତକଂ ମେ ରୂପାରମ୍ମଣତ୍ଥାଯ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ସଦ୍ଦାଦିଆରମ୍ମଣତ୍ଥାଯ, ଏତ୍ତକଂ ମଯ୍ହଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ପରସ୍ସ, ଏତ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, ଏତ୍ତକଂ ନିଦହିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ’’ତି।

ଛନ୍ଦରାଗୋତି ଏୱଂ ଅକୁସଲୱିତକ୍କେନ ୱିତକ୍କିତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଦୁବ୍ବଲରାଗୋ ଚ ବଲୱରାଗୋ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଇଦଞ୍ହି ଇଧ ତଣ୍ହା। ଛନ୍ଦୋତି ଦୁବ୍ବଲରାଗସ୍ସାଧିୱଚନଂ। ଅଜ୍ଝୋସାନନ୍ତି ଅହଂ ମମନ୍ତି ବଲୱସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ। ପରିଗ୍ଗହୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ପରିଗ୍ଗହଣକରଣଂ। ମଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ପରେହି ସାଧାରଣଭାୱସ୍ସ ଅସହନତା। ତେନେୱସ୍ସ ପୋରାଣା ଏୱଂ ୱଚନତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି – ‘‘ଇଦଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ମଯ୍ହମେୱ ହୋତୁ, ମା ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ହୋତୂତି ପୱତ୍ତତ୍ତା ମଚ୍ଛରିଯନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। ଆରକ୍ଖୋତି ଦ୍ୱାରପିଦହନମଞ୍ଜୂସଗୋପନାଦିୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ରକ୍ଖଣଂ। ଅଧିକରୋତୀତି ଅଧିକରଣଂ, କାରଣସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଆରକ୍ଖାଧିକରଣନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକଂ, ଆରକ୍ଖହେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଦଣ୍ଡାଦାନାଦୀସୁ ପରନିସେଧନତ୍ଥଂ ଦଣ୍ଡସ୍ସ ଆଦାନଂ ଦଣ୍ଡାଦାନଂ। ଏକତୋ ଧାରାଦିନୋ ସତ୍ଥସ୍ସ ଆଦାନଂ ସତ୍ଥାଦାନଂ। କଲହୋତି କାଯକଲହୋପି ୱାଚାକଲହୋପି। ପୁରିମୋ ପୁରିମୋ ୱିରୋଧୋ ୱିଗ୍ଗହୋ। ପଚ୍ଛିମୋ ପଚ୍ଛିମୋ ୱିୱାଦୋ। ତୁୱଂତୁୱନ୍ତି ଅଗାରୱୱଚନଂ ତୁୱଂତୁୱଂ।

୧୧୨। ଇଦାନି ପଟିଲୋମନଯେନାପି ତଂସମୁଦାଚାରତଣ୍ହଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ – ‘‘ଆରକ୍ଖାଧିକରଣ’’ନ୍ତି ଆରଭନ୍ତୋ ଦେସନଂ ନିୱତ୍ତେସି। ତତ୍ଥ କାମତଣ୍ହାତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ରୂପାଦିତଣ୍ହା। ଭୱତଣ୍ହାତି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ରାଗୋ। ୱିଭୱତଣ୍ହାତି ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିସହଗତୋ ରାଗୋ। ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମାତି ୱଟ୍ଟମୂଲତଣ୍ହା ଚ ସମୁଦାଚାରତଣ୍ହା ଚାତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା। ଦ୍ୱଯେନାତି ତଣ୍ହାଲକ୍ଖଣୱସେନ ଏକଭାୱଂ ଗତାପି ୱଟ୍ଟମୂଲସମୁଦାଚାରୱସେନ ଦ୍ୱୀହି କୋଟ୍ଠାସେହି ୱେଦନାଯ ଏକସମୋସରଣା ଭୱନ୍ତି, ୱେଦନାପଚ୍ଚଯେନ ଏକପଚ୍ଚଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ତିୱିଧଞ୍ହି ସମୋସରଣଂ ଓସରଣସମୋସରଣଂ, ସହଜାତସମୋସରଣଂ, ପଚ୍ଚଯସମୋସରଣଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ସବ୍ବାନି ତାନି କାମସମୋସରଣାନି ଭୱନ୍ତୀ’’ତି ଇଦଂ ଓସରଣସମୋସରଣଂ ନାମ। ‘‘ଛନ୍ଦମୂଲକା, ଆୱୁସୋ, ଏତେ ଧମ୍ମା ଫସ୍ସସମୁଦଯା ୱେଦନାସମୋସରଣା’’ତି (ଅ। ନି। ୮।୮୩) ଇଦଂ ସହଜାତସମୋସରଣଂ ନାମ। ‘‘ଦ୍ୱଯେନ ୱେଦନାଯ ଏକସମୋସରଣା’’ତି ଇଦଂ ପନ ପଚ୍ଚଯସମୋସରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୧୩।ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋତି ଆଦଯୋ ସବ୍ବେ ୱିପାକଫସ୍ସାଯେୱ। ତେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକୁତ୍ତରୱିପାକଫସ୍ସେ ଅୱସେସା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଫସ୍ସା ହୋନ୍ତି। ଯଦିଦଂ ଫସ୍ସୋତି ଏତ୍ଥ ପନ ଫସ୍ସୋ ବହୁଧା ୱେଦନାଯ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି।

୧୧୪।ଯେହି, ଆନନ୍ଦ, ଆକାରେହୀତିଆଦୀସୁ ଆକାରା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱେଦନାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସଦିସସଭାୱା। ତେଯେୱ ସାଧୁକଂ ଦସ୍ସିୟମାନା ତଂ ତଂ ଲୀନମତ୍ଥଂ ଗମେନ୍ତୀତି ଲିଙ୍ଗାନି। ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସଞ୍ଜାନନହେତୁତୋ ନିମିତ୍ତାନି। ତଥା ତଥା ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବତୋ ଉଦ୍ଦେସା। ତସ୍ମା ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ‘‘ଆନନ୍ଦ, ଯେହି ଆକାରେହି…ପେ… ଯେହି ଉଦ୍ଦେସେହି ନାମକାୟସ୍ସ ନାମସମୂହସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତି ହୋତି, ଯା ଏସା ଚ ୱେଦନାୟ ୱେଦୟିତାକାରେ ୱେଦୟିତଲିଙ୍ଗେ ୱେଦୟିତନିମିତ୍ତେ ୱେଦନାତି ଉଦ୍ଦେସେ ସତି, ସଞ୍ଞାୟ ସଞ୍ଜାନନାକାରେ ସଞ୍ଜାନନଲିଙ୍ଗେ ସଞ୍ଜାନନନିମିତ୍ତେ ସଞ୍ଞାତି ଉଦ୍ଦେସେ ସତି, ସଙ୍ଖାରାନଂ ଚେତନାକାରେ ଚେତନାଲିଙ୍ଗେ ଚେତନାନିମିତ୍ତେ ଚେତନାତି ଉଦ୍ଦେସେ ସତି, ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ୱିଜାନନାକାରେ ୱିଜାନନଲିଙ୍ଗେ ୱିଜାନନନିମିତ୍ତେ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସେ ସତି – ‘ଅୟଂ ନାମକାୟୋ’ତି ନାମକାୟସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତି ହୋତି। ତେସୁ ନାମକାୟପଞ୍ଞତ୍ତିହେତୂସୁ ୱେଦନାଦୀସୁ ଆକାରାଦୀସୁ ଅସତି ଅପି ନୁ ଖୋ ରୂପକାୟେ ଅଧିୱଚନସମ୍ଫସ୍ସୋ ପଞ୍ଞାୟେଥ? ଯ୍ୱାୟଂ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧେ ୱତ୍ଥୁଂ କତ୍ୱା ମନୋଦ୍ୱାରେ ଅଧିୱଚନସମ୍ଫସ୍ସୱେୱଚନୋ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅପି ନୁ ଖୋ ସୋ ରୂପକାୟେ ପଞ୍ଞାୟେଥ, ପଞ୍ଚ ପସାଦେ ୱତ୍ଥୁଂ କତ୍ୱା କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟା’’ତି। ଅଥ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖେ ଅସତି ଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖତୋ ଅମ୍ବପକ୍କସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ୱିୟ ରୂପକାୟତୋ ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ନୋ ହେତଂ ଭନ୍ତେତି ଆହ।

ଦୁତିୟପଞ୍ହେ ରୁପ୍ପନାକାରରୁପ୍ପନଲିଙ୍ଗରୁପ୍ପନନିମିତ୍ତୱସେନ ରୂପନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସୱସେନ ଚ ଆକାରାଦୀନଂ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଟିଘସମ୍ଫସ୍ସୋତି ସପ୍ପଟିଘଂ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱତ୍ଥୁଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସମ୍ଫସ୍ସୋ। ଇଧାପି ଥେରୋ ଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖେ ଅସତି ଅମ୍ବରୁକ୍ଖତୋ ଜମ୍ବୁପକ୍କସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ୱିୟ ନାମକାୟତୋ ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ନୋ ହେତଂ ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ।

ତତିୟପଞ୍ହୋ ଉଭୟୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ର ଥେରୋ ଆକାସେ ଅମ୍ବଜମ୍ବୁପକ୍କାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ୱିୟ ନାମରୂପାଭାୱେ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଫସ୍ସାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ନୋ ହେତଂ ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ।

ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଫସ୍ସାନଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ପଚ୍ଚୟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ତେସଂ ଅୱିସେସତୋ ନାମରୂପପଚ୍ଚୟତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ – ‘‘ଯେହି ଆନନ୍ଦ ଆକାରେହୀ’’ତି ଚତୁତ୍ଥଂ ପଞ୍ହଂ ଆରଭି। ଯଦିଦଂ ନାମରୂପନ୍ତି ଯଂ ଇଦଂ ନାମରୂପଂ, ଯଂ ଇଦଂ ଛସୁପି ଦ୍ୱାରେସୁ ନାମରୂପଂ, ଏସେୱ ହେତୁ ଏସେୱ ପଚ୍ଚୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରାଦୀସୁ ହି ଚକ୍ଖାଦୀନି ଚେୱ ରୂପାରମ୍ମଣାଦୀନି ଚ ରୂପଂ, ସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଖନ୍ଧା ନାମନ୍ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚୱିଧୋପି ସୋ ଫସ୍ସୋ ନାମରୂପପଚ୍ଚୟାୱ ଫସ୍ସୋ। ମନୋଦ୍ୱାରେପି ହଦୟୱତ୍ଥୁଞ୍ଚେୱ ଯଞ୍ଚ ରୂପଂ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି, ଇଦଂ ରୂପଂ। ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମା ଚେୱ ଯଞ୍ଚ ଅରୂପଂ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି, ଇଦଂ ଅରୂପଂ ନାମ। ଏୱଂ ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋପି ନାମରୂପପଚ୍ଚୟା ଫସ୍ସୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନାମରୂପଂ ପନସ୍ସ ବହୁଧା ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି।

୧୧୫।ନ ଓକ୍କମିସ୍ସଥାତି ପୱିସିତ୍ୱା ପୱତ୍ତମାନଂ ୱିୟ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ନ ୱତ୍ତିସ୍ସଥ। ସମୁଚ୍ଛିସ୍ସଥାତି ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣେ ଅସତି ଅପି ନୁ ଖୋ ସୁଦ୍ଧଂ ଅୱସେସଂ ନାମରୂପଂ ଅନ୍ତୋମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ କଲଲାଦିଭାୱେନ ସମୁଚ୍ଛିତଂ ମିସ୍ସକଭୂତଂ ହୁତ୍ୱା ୱତ୍ତିସ୍ସଥ। ଓକ୍କମିତ୍ୱା ୱୋକ୍କମିସ୍ସଥାତି ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଚୁତିୱସେନ ୱୋକ୍କମିସ୍ସଥ, ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନସ୍ସ ନିରୋଧୋ ନ ତସ୍ସେୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିରୋଧେନ, ନ ତତୋ ଦୁତିୟତତିୟାନଂ ନିରୋଧେନ ହୋତି। ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତେନ ହି ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଟ୍ଠିତାନି ସମତିଂସ କମ୍ମଜରୂପାନି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତେସୁ ପନ ଠିତେସୁଯେୱ ସୋଳସ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ଗହିତପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସ ଦାରକସ୍ସ ୱା ମାତୁୟା ୱା ପନସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟୋ ନତ୍ଥି। ଅୟଞ୍ହି ଅନୋକାସୋ ନାମ। ସଚେ ପନ ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଟ୍ଠିତରୂପାନି ସତ୍ତରସମସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଂ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପୱତ୍ତି ପୱତ୍ତତି, ପୱେଣୀ ଘଟିୟତି। ସଚେ ପନ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ପୱତ୍ତି ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ପୱେଣୀ ନ ଘଟିୟତି, ୱୋକ୍କମତି ନାମ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଓକ୍କମିତ୍ୱା ୱୋକ୍କମିସ୍ସଥା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଇତ୍ଥତ୍ତାୟାତି ଇତ୍ଥଭାୱାୟ, ଏୱଂ ପରିପୁଣ୍ଣପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଭାୱାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦହରସ୍ସେୱ ସତୋତି ମନ୍ଦସ୍ସ ବାଲସ୍ସେୱ ସନ୍ତସ୍ସ। ୱୋଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସଥାତି ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସଥ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣେ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନେ ସୁଦ୍ଧଂ ନାମରୂପମେୱ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଠମୱୟୱସେନ ୱୁଦ୍ଧିଂ, ମଜ୍ଝିମୱୟୱସେନ ୱିରୂଳ୍ହିଂ, ପଚ୍ଛିମୱୟୱସେନ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଅପି ନୁ ଖୋ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସଥାତି। ଦସୱସ୍ସୱୀସତିୱସ୍ସୱସ୍ସସତୱସ୍ସସହସ୍ସସମ୍ପାପନେନ ୱା ଅପି ନୁ ଖୋ ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ମାତିହାନନ୍ଦାତି ଯସ୍ମା ମାତୁକୁଚ୍ଛିୟଂ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣେପି କୁଚ୍ଛିୱାସେପି କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନେପି, ପୱତ୍ତିୟଂ ଦସୱସ୍ସାଦିକାଲେପି ୱିଞ୍ଞାଣମେୱସ୍ସ ପଚ୍ଚୟୋ, ତସ୍ମା ଏସେୱ ହେତୁ ଏସ ପଚ୍ଚୟୋ ନାମରୂପସ୍ସ, ଯଦିଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଯଥା ହି ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟ – ‘‘ତ୍ୱଂ ଉପରାଜା, ତ୍ୱଂ ସେନାପତୀତି କେନ କତୋ ନନୁ ମୟା କତୋ, ସଚେ ହି ମୟି ଅକରୋନ୍ତେ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ଉପରାଜା ୱା ସେନାପତି ୱା

ଭୱେଯ୍ୟାସି, ଜାନେଯ୍ୟାମ ୱୋ ବଲ’’ନ୍ତି; ଏୱମେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାମରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି। ଅତ୍ଥତୋ ଏୱଂ ନାମରୂପଂ ୱଦତି ୱିଯ ‘‘ଦ୍ୱଂ ନାମଂ, ଦ୍ୱଂ ରୂପଂ, ଦ୍ୱଂ ନାମରୂପଂ ନାମାତି କେନ କତଂ, ନନୁ ମଯା କତଂ, ସଚେ ହି ମଯି ପୁରେଚାରିକେ ହୁତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତେ ଦ୍ୱଂ ନାମଂ ୱା ରୂପଂ ୱା ନାମରୂପଂ ୱା ଭୱେଯ୍ୟାସି, ଜାନେଯ୍ୟାମ ୱୋ ବଲ’’ନ୍ତି। ତଂ ପନେତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାମରୂପସ୍ସ ବହୁଧା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି।

୧୧୬।ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯସମ୍ଭୱୋତି ଦୁକ୍ଖରାସିସମ୍ଭୱୋ। ଯଦିଦଂ ନାମରୂପନ୍ତି ଯଂ ଇଦଂ ନାମରୂପଂ, ଏସେୱ ହେତୁ ଏସ ପଚ୍ଚଯୋ। ଯଥା ହି ରାଜପୁରିସା ରାଜାନଂ ନିସ୍ସଣ୍ହନ୍ତୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟୁଂ – ‘‘ଦ୍ୱଂ ରାଜାତି କେନ କତୋ, ନନୁ ମଯା କତୋ, ସଚେ ହି ମଯି ଉପରାଜଟ୍ଠାନେ, ମଯି ସେନାପତିଟ୍ଠାନେ ଅତିଟ୍ଠନ୍ତେ ଦ୍ୱଂ ଏକକୋୱ ରାଜା ଭୱେଯ୍ୟାସି, ପସ୍ସେଯ୍ୟାମ ତେ ରାଜଭାୱ’’ନ୍ତି; ଏୱମେୱ ନାମରୂପମ୍ପି ଅତ୍ଥତୋ ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱଦତି ୱିଯ ‘‘ଦ୍ୱଂ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି କେନ କତଂ, ନନୁ ଅମ୍ହେହି କତଂ, ସଚେ ହି ଦ୍ୱଂ ତଯୋ ଖନ୍ଧେ ହଦଯୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ଅନିସ୍ସାଯ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାମ ଭୱେଯ୍ୟାସି, ପସ୍ସେଯ୍ୟାମ ତେ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣଭାୱ’’ନ୍ତି। ତଞ୍ଚ ପନେତଂ ନାମରୂପଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ବହୁଧା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି।

ଏତ୍ତାୱତା ଖୋତି ୱିଞ୍ଞାଣେ ନାମରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଚଯେ ହୋନ୍ତେ, ନାମରୂପେ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଚ୍ଚଯେ ହୋନ୍ତେ, ଦ୍ୱୀସୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯୱସେନ ପୱତ୍ତେସୁ ଏତ୍ତକେନ ଜାଯେଥ ୱା…ପେ… ଉପପଜ୍ଜେଥ ୱା, ଜାତିଆଦଯୋ ପଞ୍ଞାଯେଯ୍ୟୁଂ ଅପରାପରଂ ୱା ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିଯୋତି।

ଅଧିୱଚନପଥୋତି ‘‘ସିରିୱଡ୍ଢକୋ ଧନୱଡ୍ଢକୋ’’ତିଆଦିକସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଦିସ୍ୱା ୱଚନମତ୍ତମେୱ ଅଧିକିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତସ୍ସ ୱୋହାରସ୍ସ ପଥୋ। ନିରୁତ୍ତିପଥୋତି ସରତୀତି ସତୋ, ସମ୍ପଜାନାତୀତି ସମ୍ପଜାନୋତିଆଦିକସ୍ସ କାରଣାପଦେସୱସେନ ପୱତ୍ତସ୍ସ ୱୋହାରସ୍ସ ପଥୋ। ପଞ୍ଞତ୍ତିପଥୋତି – ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ନିପୁଣୋ କତପରପ୍ପୱାଦୋ’’ତିଆଦିକସ୍ସ ନାନପ୍ପକାରତୋ ଞାପନୱସେନ ପୱତ୍ତସ୍ସ ୱୋହାରସ୍ସ ପଥୋ। ଇତି ତୀହି ପଦେହି ଅଧିୱଚନାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତା ଖନ୍ଧାୱ କଥିତା। ପଞ୍ଞାୱଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାଯ ଅୱଚରିତବ୍ବଂ ଜାନିତବ୍ବଂ। ୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତତୀତି ସଂସାରୱଟ୍ଟଂ ୱତ୍ତତି। ଇତ୍ଥତ୍ତନ୍ତି ଇତ୍ଥଂଭାୱୋ, ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ପଞ୍ଞାପନାଯାତି ନାମପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ଥାଯ। ‘‘ୱେଦନା ସଞ୍ଞା’’ତିଆଦିନା ନାମପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ଥାଯ, ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକମ୍ପି ଏତ୍ତାୱତା ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦିଦଂ ନାମରୂପଂ ସହ ୱିଞ୍ଞାଣେନାତି ଯଂ ଇଦଂ ନାମରୂପଂ ସହ ୱିଞ୍ଞାଣେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯତାଯ ପୱତ୍ତତି, ଏତ୍ତାୱତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଦଞ୍ହେତ୍ଥ ନିଯ୍ୟାତିତୱଚନଂ।

ଅତ୍ତପଞ୍ଞତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୧୧୭। ଇତି ଭଗୱା – ‘‘ଗମ୍ଭୀରୋ ଚାଯଂ, ଆନନ୍ଦ, ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ, ଗମ୍ଭୀରାୱଭାସୋ ଚା’’ତି ପଦସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ‘‘ତନ୍ତାକୁଲକଜାତା’’ତି ପଦସ୍ସ ଅନୁସନ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘କିତ୍ତାୱତା ଚା’’ତିଆଦିକଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ରୂପିଂ ୱା ହି, ଆନନ୍ଦ, ପରିତ୍ତଂ ଅତ୍ତାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯୋ ଅୱଡ୍ଢିତଂ କସିଣନିମିତ୍ତଂ ଅତ୍ତାତି ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ରୂପିଂ ପରିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତି। ଯୋ ପନ ନାନାକସିଣଲାଭୀ ହୋତି, ସୋ ତଂ କଦାଚି ନୀଲୋ, କଦାଚି ପୀତକୋତି ପଞ୍ଞପେତି। ଯୋ ୱଡ୍ଢିତଂ କସିଣନିମିତ୍ତଂ ଅତ୍ତାତି ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ରୂପିଂ ଅନନ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତି। ଯୋ ୱା ପନ ଅୱଡ୍ଢିତଂ କସିଣନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ୱା ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧେ ୱା ତେସୁ ୱିଞ୍ଞାଣମତ୍ତମେୱ ୱା ଅତ୍ତାତି ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଅରୂପିଂ ପରିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତି। ଯୋ ୱଡ୍ଢିତଂ ନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ନିମିତ୍ତଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ୱା ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧେ ୱା ତେସୁ ୱିଞ୍ଞାଣମତ୍ତମେୱ ୱା ଅତ୍ତାତି ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଅରୂପିଂ ଅନନ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେତି।

୧୧୮।ତତ୍ରାନନ୍ଦାତି ଏତ୍ଥ ତତ୍ରାତି ତେସୁ ଚତୂସୁ ଦିଟ୍ଠିଗତିକେସୁ। ଏତରହି ୱାତି ଇଦାନେୱ, ନ ଇତୋ ପରଂ। ଉଚ୍ଛେଦୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥଭାୱିଂ ୱାତି ତତ୍ଥ ୱା ପରଲୋକେ ଭାୱିଂ। ସସ୍ସତୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତଥଂ ୱା ପନ ସନ୍ତନ୍ତି ଅତଥସଭାୱଂ ସମାନଂ। ତଥତ୍ତାଯାତି ତଥଭାୱାଯ। ଉପକପ୍ପେସ୍ସାମୀତି ସମ୍ପାଦେସ୍ସାମି। ଇମିନା ୱିୱାଦଂ ଦସ୍ସେତି। ଉଚ୍ଛେଦୱାଦୀ ହି ‘‘ସସ୍ସତୱାଦିନୋ ଅତ୍ତାନଂ ଅତଥଂ ଅନୁଚ୍ଛେଦସଭାୱମ୍ପି ସମାନଂ ତଥତ୍ଥାଯ ଉଚ୍ଛେଦସଭାୱାଯ ଉପକପ୍ପେସ୍ସାମି, ସସ୍ସତୱାଦଞ୍ଚ ଜାନାପେତ୍ୱା ଉଚ୍ଛେଦୱାଦମେୱ ନଂ ଗାହେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତି। ସସ୍ସତୱାଦୀପି ‘‘ଉଚ୍ଛେଦୱାଦିନୋ ଅତ୍ତାନଂ ଅତଥଂ ଅସସ୍ସତସଭାୱମ୍ପି ସମାନଂ ତଥତ୍ଥାଯ ସସ୍ସତଭାୱାଯ ଉପକପ୍ପେସ୍ସାମି, ଉଚ୍ଛେଦୱାଦଞ୍ଚ ଜାନାପେତ୍ୱା ସସ୍ସତୱାଦମେୱ ନଂ ଗାହେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତି।

ଏୱଂସନ୍ତଂ ଖୋତି ଏୱଂ ସମାନଂ ରୂପିଂ ପରିତ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରୂପିନ୍ତି ରୂପକସିଣଲାଭିଂ। ପରିତ୍ତତ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠି ଅନୁସେତୀତି ପରିତ୍ତୋ ଅତ୍ତାତି ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଅନୁସେତି, ସା ପନ ନ ୱଲ୍ଲି ୱିଯ ଚ ଲତା ୱିଯ ଚ ଅନୁସେତି। ଅପ୍ପହୀନଟ୍ଠେନ ଅନୁସେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଚ୍ଚାଲଂ ୱଚନାଯାତି ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଏୱରୂପା ଦିଟ୍ଠି ଅନୁସେତୀତି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଅରୂପିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅରୂପକସିଣଲାଭିଂ, ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧଗୋଚରଂ ୱାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଲାଭିନୋ ଚତ୍ତାରୋ, ତେସଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ଚତ୍ତାରୋ, ତକ୍କିକା ଚତ୍ତାରୋ, ତେସଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ଚତ୍ତାରୋତି ଅତ୍ତତୋ ସୋଳସ ଦିଟ୍ଠିଗତିକା ଦସ୍ସିତା ହୋନ୍ତି।

ନଅତ୍ତପଞ୍ଞତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୧୧୯। ଏୱଂ ଯେ ଅତ୍ତାନଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ତେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯେ ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ – ''କିତ୍ତାୱତା ଚ ଆନନ୍ଦା''ତିଆଦିମାହ। କେ ପନ ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି? ସବ୍ବେ ତାୱ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲା ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ଯେ ଚ ବହୁସ୍ସୁତା ତିପିଟକଧରା ଦ୍ୱିପିଟକଧରା ଏକପିଟକଧରା, ଅନ୍ତମସୋ ଏକନିକାଯମ୍ପି ସାଧୁକଂ ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହିତଧମ୍ମକଥିକୋପି ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋପି ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତେ ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତିଯେୱ। ଏତେସଞ୍ହି ପଟିଭାଗକସିଣେ ପଟିଭାଗକସିଣମିଚ୍ଚେୱ ଞାଣଂ ହୋତି। ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଚ ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧା ଇଚ୍ଚେୱ।

ଅତ୍ତସମନୁପସ୍ସନାୱଣ୍ଣନା

୧୨୧। ଏୱଂ ଯେ ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ତେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯେ ତେ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ତେ ଯସ୍ମା ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ସମନୁପସ୍ସିତ୍ୱା ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ସା ଚ ନେସଂ ସମନୁପସ୍ସନା ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକାଯ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ହୋତି, ତସ୍ମା ତଂ ୱୀସତିୱତ୍ଥୁକଂ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ କିତ୍ତାୱତା ଚ ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ୱେଦନଂ ୱା ହୀତି ଇମିନା ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୱତ୍ଥୁକା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି କଥିତା। ଅପ୍ପଟିସଂୱେଦନୋ ମେ ଅତ୍ତାତି ଇମିନା ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୱତ୍ଥୁକା। ଅତ୍ତା ମେ ୱେଦିଯତି, ୱେଦନାଧମ୍ମୋ ହି ମେ ଅତ୍ତାତି ଇମିନା ସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୱତ୍ଥୁକା । ଇଦଞ୍ହି ଖନ୍ଧତ୍ତଯଂ ୱେଦନାସମ୍ପଯୁତ୍ତତ୍ତା ୱେଦିଯତି। ଏତସ୍ସ ଚ ୱେଦନାଧମ୍ମୋ ଅୱିପ୍ପଯୁତ୍ତସଭାୱୋ।

୧୨୨। ଇଦାନି ତତ୍ଥ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ – ''ତତ୍ରାନନ୍ଦା''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତତ୍ରାତି ତେସୁ ତୀସୁ ଦିଟ୍ଠିଗତିକେସୁ। ଯସ୍ମିଂ, ଆନନ୍ଦ, ସମଯେତିଆଦି ଯୋ ଯୋ ଯଂ ଯଂ ୱେଦନଂ ଅତ୍ତାତି ସମନୁପସ୍ସତି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କଦାଚି ଭାୱଂ, କଦାଚି ଅଭାୱନ୍ତି ଏୱମାଦିଦୋସଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୨୩। ଅନିଚ୍ଚାଦୀସୁ ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱତୋ ଅନିଚ୍ଚା। ତେହି ତେହି କାରଣେହି ସଙ୍ଗମ୍ମ ସମାଗମ୍ମ କତାତି ସଙ୍ଖତା। ତଂ ତଂ ପଚ୍ଚଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ସମ୍ମା କାରଣେନେୱ ଉପ୍ପନ୍ନାତି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଖଯୋତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଭଙ୍ଗସ୍ସ ୱେୱଚନଂ। ଯଞ୍ହି ଭିଜ୍ଜତି, ତଂ ଖୀଯତିପି ୱଯତିପି ୱିରଜ୍ଜତିପି ନିରୁଜ୍ଝତିପି, ତସ୍ମା ଖଯଧମ୍ମାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଵ୍ୟଗ୍ଗା ମେତି ୱିଅଗ୍ଗାତି ଵ୍ୟଗ୍ଗା, ୱିଗତୋ ନିରୁଦ୍ଧୋ ମେ ଅତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ପନ ଏକସ୍ସେୱ ତୀସୁପି କାଲେସୁ – ''ଏସୋ ମେ ଅତ୍ତା''ତି ହୋତୀତି, କିଂ ପନ ନ ଭୱିସ୍ସତି? ଦିଟ୍ଠିଗତିକସ୍ସ ହି ଥୁସରାସିମ୍ହି ନିକ୍ଖିତ୍ତଖାଣୁକସ୍ସେୱ ନିଚ୍ଚଲତା ନାମ ନତ୍ଥି, ୱନମକ୍କଟୋ ୱିଯ ଅଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହାତି, ଅଞ୍ଞଂ ମୁଞ୍ଚତି। ଅନିଚ୍ଚସୁଖଦୁକ୍ଖୱୋକିଣ୍ଣନ୍ତି ୱିସେସେନ ତଂ ତଂ ୱେଦନଂ ଅତ୍ତାତି ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅନିଚ୍ଚଞ୍ଚେୱ ସୁଖଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି ଅୱିସେସେନ ୱେଦନଂ ଅତ୍ତାତି ସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ୱୋକିଣ୍ଣଂ ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତି। ୱେଦନା ହି ତିୱିଧା ଚେୱ ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମା ଚ, ତଞ୍ଚେସ ଅତ୍ତାତି ସମନୁପସ୍ସତି। ଇଚ୍ଚସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚୋ ଚେୱ ଅତ୍ତା ଆପଜ୍ଜତି, ଏକକ୍ଖଣେ ଚ ବହୂନଂ ୱେଦନାନଂ ଉପ୍ପାଦୋ। ତଂ ଖୋ ପନେସ ଅନିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ତାନଂ ଅନୁଜାନାତି, ନ ଏକକ୍ଖଣେ ବହୂନଂ ୱେଦନାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ଥି। ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ – ''ତସ୍ମାତିହାନନ୍ଦ, ଏତେନପେତଂ ନକ୍ଖମତି 'ୱେଦନା ମେ ଅତ୍ତା'ତି ସମନୁପସ୍ସିତୁ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୨୪।ଯତ୍ଥ ପନାୱୁସୋତି ଯତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧରୂପକ୍ଖନ୍ଧେ ସବ୍ବସୋ ୱେଦଯିତଂ ନତ୍ଥି। ଅପି ନୁ ଖୋ ତତ୍ଥାତି ଅପି ନୁ ଖୋ ତସ୍ମିଂ ୱେଦନାୱିରହିତେ ତାଲୱଣ୍ଟେ ୱା ୱାତପାନେ ୱା ଅସ୍ମୀତି ଏୱଂ ଅହଂକାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତିହାନନ୍ଦାତି ଯସ୍ମା ସୁଦ୍ଧରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଅହମସ୍ମୀତି ନ ୱଦତି, ତସ୍ମା ଏତେନପି ଏତଂ ନକ୍ଖମତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପି ନୁ ଖୋ ତତ୍ଥ ଅଯମହମସ୍ମୀତି ସିଯାତି ଅପି ନୁ ଖୋ ତେସୁ ୱେଦନାଧମ୍ମେସୁ ତୀସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଏକଧମ୍ମୋପି ଅଯଂ ନାମ ଅହମସ୍ମୀତି ଏୱଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ସିଯା। ଅଥ ୱା ୱେଦନାନିରୋଧା ସହେୱ ୱେଦନାଯ ନିରୁଦ୍ଧେସୁ ତେସୁ ତୀସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଅପି ନୁ ଖୋ ଅଯମହମସ୍ମୀତି ୱା ଅହମସ୍ମୀତି ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସସୱିସାଣସ୍ସ ତିଖିଣଭାୱଂ ୱିଯ ତଂ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ନୋ ହେତଂ ଭନ୍ତେତି ଆହ।

ଏତ୍ତାୱତା କିଂ କଥିତଂ ହୋତି? ୱଟ୍ଟକଥା କଥିତା ହୋତି। ଭଗୱା ହି ୱଟ୍ଟକଥଂ କଥେନ୍ତୋ କତ୍ଥଚି ଅୱିଜ୍ଜାସୀସେନ କଥେସି, କତ୍ଥଚି ତଣ୍ହାସୀସେନ,

କତ୍ଥଚି ଦିଟ୍ଠିସୀସେନ। ତତ୍ଥ ‘‘ପୁରିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋଟି ନପ୍ପଞ୍ଞାୟତି ଅୱିଜ୍ଜାୟ, ‘ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଅୱିଜ୍ଜା ନାହୋସି, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସମଭୱୀ’ତି। ଏୱଞ୍ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ଚ ପନ ପଞ୍ଞାୟତି ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟା ଅୱିଜ୍ଜା’’ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୬୧) ଏୱଂ ଅୱିଜ୍ଜାସୀସେନ କଥିତା। ‘‘ପୁରିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋଟି ନପ୍ପଞ୍ଞାୟତି ଭୱତଣ୍ହାୟ, ‘ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଭୱତଣ୍ହା ନାହୋସି, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସମଭୱୀ’ତି। ଏୱଞ୍ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ଚ ପନ ପଞ୍ଞାୟତି ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟା ଭୱତଣ୍ହା’’ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୬୨) ଏୱଂ ତଣ୍ହାସୀସେନ କଥିତା। ‘‘ପୁରିମା, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋଟି ନପ୍ପଞ୍ଞାୟତି ଭୱଦିଟ୍ଠିୟା, ‘ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଭୱଦିଟ୍ଠି ନାହୋସି, ଅଥ ପଚ୍ଛା ସମଭୱୀ’ତି, ଏୱଞ୍ଚେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଥ ଚ ପନ ପଞ୍ଞାୟତି ଇଦପ୍ପଚ୍ଚୟା ଭୱଦିଟ୍ଠୀ’’ତି ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠିସୀସେନ କଥିତା। ଇଧାପି ଦିଟ୍ଠିସୀସେନେୱ କଥିତା।

ଦିଟ୍ଠିଗତିକୋ ହି ସୁଖାଦିୱେଦନଂ ଅତ୍ତାତି ଗହେତ୍ୱା ଅହଙ୍କାରମମଙ୍କାରପରାମାସୱସେନ ସବ୍ବଭୱଯୋନିଗତି – ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିସତ୍ତାୱାସେସୁ ତତୋ ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଉପପଜ୍ଜନ୍ତୋ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ୱାତୁକ୍ଖିତ୍ତନାୱା ୱିୟ ସତତଂ ସମିତଂ ପରିବ୍ଭମତି, ୱଟ୍ଟତୋ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂଯେୱ ନ ସକ୍କୋତି।

୧୨୬। ଇତି ଭଗୱା ପଚ୍ଚୟାକାରମୂଳକସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଗତିକସ୍ସ ଏତ୍ତକେନ କଥାମଗ୍ଗେନ ୱଟ୍ଟଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱିୱଟ୍ଟଂ କଥେନ୍ତୋ ଯତୋ ଖୋ ପନ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂତିଆଦିମାହ।

ତଞ୍ଚ ପନ ୱିୱଟ୍ଟକଥଂ ଭଗୱା ଦେସନାସୁ କୁସଲତ୍ତା ୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନୱକମ୍ମାଦିୱସେନ ୱିକ୍ଖିତ୍ତପୁଗ୍ଗଲଂ ଅନାମସିତ୍ୱା କାରକସ୍ସ ସତିପଟ୍ଠାନୱିହାରିନୋ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱସେନ ଆରଭନ୍ତୋ ନେୱ ୱେଦନଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମନୁପସ୍ସତୀତିଆଦିମାହ। ଏୱରୂପୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ – ‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା ବହିଦ୍ଧା ୱା ଓଳାରିକଂ ୱା ସୁଖୁମଂ ୱା ହୀନଂ ୱା ପଣୀତଂ ୱା ଯଂ ଦୂରେ ୱା ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱୱତ୍ଥପେତି, ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ। ଦୁକ୍ଖତୋ ୱୱତ୍ଥପେତି, ଏକଂ ସମ୍ମସନଂ। ଅନତ୍ତତୋ ୱୱତ୍ଥପେତି, ଏକଂ ସମ୍ମସନ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମସନଞାଣସ୍ସ ୱସେନ ସବ୍ବଧମ୍ମେସୁ ପୱତ୍ତତ୍ତା ନେୱ ୱେଦନଂ ଅତ୍ତାତି ସମନୁପସ୍ସତି, ନ ଅଞ୍ଞଂ, ସୋ ଏୱଂ ଅସମନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନ କିଞ୍ଚି ଲୋକେ ଉପାଦିୟତୀତି ଖନ୍ଧଲୋକାଦିଭେଦେ ଲୋକେ ରୂପାଦୀସୁ ଧମ୍ମେସୁ କିଞ୍ଚି ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ଅତ୍ତାତି ୱା ଅତ୍ତନିୟନ୍ତି ୱା ନ ଉପାଦିୟତି।

ଅନୁପାଦିୟଂନ ପରିତସ୍ସତୀତି ଅନୁପାଦିୟନ୍ତୋ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିମାନପରିତସ୍ସନାୟାପି ନ ପରିତସ୍ସତି। ଅପରିତସ୍ସନ୍ତି ଅପରିତସ୍ସମାନୋ। ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେୱ ପରିନିବ୍ବାୟତୀତି ଅତ୍ତନାୱ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବାୟତି। ଏୱଂ ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ପନସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାପୱତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଖୀଣା ଜାତୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଇତି ସା ଦିଟ୍ଠୀତି ଯା ତଥାୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ଅରହତୋ ଦିଟ୍ଠି, ସା ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠି। ‘‘ଇତିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠୀ’’ତିପି ପାଠୋ। ଯୋ ତଥାୱିମୁତ୍ତୋ ଅରହା, ଏୱମସ୍ସ ଦିଟ୍ଠୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦକଲ୍ଲନ୍ତି ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। କସ୍ମା? ଏୱଞ୍ହି ସତି – ‘‘ଅରହା ନ କିଞ୍ଚି ଜାନାତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ଞତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅରହନ୍ତଂ ‘‘ନ କିଞ୍ଚି ଜାନାତୀ’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ନୟାନଂ ଅୱସାନେ – ‘‘ତଂ କିସ୍ସ ହେତୂ’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଯାୱତା ଆନନ୍ଦ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ଯତ୍ତକୋ ଅଧିୱଚନସଙ୍ଖାତୋ ୱୋହାରୋ ଅତ୍ଥି। ଯାୱତା ଅଧିୱଚନପଥୋତି ଯତ୍ତକୋ ଅଧିୱଚନସ୍ସ ପଥୋ, ଖନ୍ଧା ଆୟତନାନି ଧାତୁୟୋ ୱା ଅତ୍ଥି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ପଞ୍ଞାୱଚରନ୍ତି ପଞ୍ଞାୟ ଅୱଚରିତବ୍ବଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ। ତଦଭିଞ୍ଞାତି ତଂ ଅଭିଜାନିତ୍ୱା। ଏତ୍ତକେନ ଭଗୱତା କିଂ ଦସ୍ସିତଂ? ତନ୍ତାକୁଲପଦସ୍ସେୱ ଅନୁସନ୍ଧି ଦସ୍ସିତୋ।

ସତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୱଣ୍ଣନା

୧୨୭। ଇଦାନି ଯୋ – ‘‘ନ ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଯସ୍ମା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ଯୋ ଚ – ‘‘ନ ସମନୁପସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଯସ୍ମା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିଗମନଞ୍ଚ ନାମଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ସତ୍ତ ଖୋ ଇମାନନ୍ଦ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ସତ୍ତାତି ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତା, ଆରମ୍ମଣୱସେନ ସଙ୍ଗୀତିସୁତ୍ତେ (ଦୀ। ନି। ୩।୩୧୧) ୱୁତ୍ତା ଚତସ୍ସୋ ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥାତି ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତି, ୱିଞ୍ଞାଣପତିଟ୍ଠାନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଦ୍ୱେ ଚ ଆୟତନାନୀତି ଦ୍ୱେ ନିୱାସଟ୍ଠାନାନି। ନିୱାସଟ୍ଠାନଞ୍ହି ଇଧାୟତନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି – ‘‘ଅସଞ୍ଞସତ୍ତାୟତନଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନମେୱ ଦୁତିୟ’’ନ୍ତି। କସ୍ମା ପନେତଂ ସବ୍ବଂ ଗହିତନ୍ତି? ୱଟ୍ଟପରିୟାଦାନତ୍ଥଂ। ୱଟ୍ଟଞ୍ହି ନ ସୁଦ୍ଧୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୱସେନ ସୁଦ୍ଧାୟତନୱସେନ ୱା ପରିୟାଦାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭୱଯୋନିଗତିସତ୍ତାୱାସୱସେନ ପନ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବମେତଂ ଗହିତଂ।

ଇଦାନି ଅନୁକ୍କମେନ ତମତ୍ଥଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ କତମା ସତ୍ତାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସେୟ୍ୟଥାପୀତି ନିଦସ୍ସନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଯଥା ମନୁସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପରିମାଣେସୁ ହି ଚକ୍କୱାଳେସୁ ଅପରିମାଣାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାଦିୱସେନ ଦ୍ୱେପି ଏକସଦିସା ନତ୍ଥି। ଯେପି ହି କତ୍ଥଚି ଯମକଭାତରୋ ୱଣ୍ଣେନ ୱା ସଣ୍ଠାନେନ ୱା ଏକସଦିସା ହୋନ୍ତି, ତେସମ୍ପି ଆଲୋକିତୱିଲୋକିତକଥିତହସିତଗମନଠାନାଦୀହି ୱିସେସୋ ହୋତିୟେୱ। ତସ୍ମା ନାନତ୍ତକାୟାତି ୱୁତ୍ତା। ପଟିସନ୍ଧିସଞ୍ଞା ପନ ନେସଂ ତିହେତୁକାପି ଦ୍ୱିହେତୁକାପି ଅହେତୁକାପି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋତି ୱୁତ୍ତା। ଏକଚ୍ଚେ ଚ ଦେୱାତି ଛ କାମାୱଚରଦେୱା। ତେସୁ ହି କେସଞ୍ଚି କାୟୋ ନୀଲୋ ହୋତି, କେସଞ୍ଚି ପୀତକାଦିୱଣ୍ଣୋ। ସଞ୍ଞା ପନ ନେସଂ ଦ୍ୱିହେତୁକାପି ତିହେତୁକାପି ହୋନ୍ତି, ଅହେତୁକା ନତ୍ଥି। ଏକଚ୍ଚେ ଚ ୱିନିପାତିକାତି ଚତୁଅପାୟୱିନିମୁତ୍ତା ଉତ୍ତରମାତା ଯକ୍ଖିନୀ, ପିୟଙ୍କରମାତା, ଫୁସ୍ସମିତ୍ତା, ଧମ୍ମଗୁତ୍ତାତି ଏୱମାଦିକା ଅଞ୍ଞେ ଚ ୱେମାନିକା ପେତା। ଏତେସଞ୍ହି ପୀତଓଦାତକାଳମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱିସାମୱଣ୍ଣାଦିୱସେନ ଚେୱ କିସଥୂଲରସ୍ସଦୀଘୱସେନ ଚ କାୟୋ ନାନା ହୋତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ୱିୟ ଦ୍ୱିହେତୁକତିହେତୁକଅହେତୁକୱସେନ ସଞ୍ଞାପି। ତେ ପନ ଦେୱା ୱିୟ ନ ମହେସକ୍ଖା, କପଣମନୁସ୍ସା ୱିୟ ଅପ୍ପେସକ୍ଖା, ଦୁଲ୍ଲଭଘାସଚ୍ଛାଦନା ଦୁକ୍ଖପୀଳିତା ୱିହରନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚେ କାଳପକ୍ଖେ ଦୁକ୍ଖିତା ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ସୁଖିତା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୁଖସମୁସ୍ସୟତୋ ୱିନିପତିତତ୍ତା ୱିନିପାତିକାତି ୱୁତ୍ତା। ଯେ ପନେତ୍ଥ ତିହେତୁକା ତେସଂ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋପି ହୋତି, ପିୟଙ୍କରମାତା ହି ଯକ୍ଖିନୀ ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସଜ୍ଝାୟତୋ ସୁତ୍ୱା –

‘‘ମା ସଦ୍ଦମକରି ପିୟଙ୍କର, ଭିକ୍ଖୁ ଧମ୍ମପଦାନି ଭାସତି;

ଅପି ଧମ୍ମପଦଂ ୱିଜାନିୟ, ପଟିପଜ୍ଜେମ ହିତାୟ ନୋ ସିୟା;

ପାଣେସୁ ଚ ସଂୟମାମସେ, ସମ୍ପଜାନମୁସା ନ ଭଣାମସେ;

ସିକ୍ଖେମ ସୁସୀଲ୍ୟମତ୍ତନୋ, ଅପି ମୁଚ୍ଚେମ ପିସାଚୟୋନିୟା’’ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୪୦);

ଏୱଂ ପୁତ୍ତକଂ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତଂ ଦିୱସଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ତା। ଉତ୍ତରମାତା ପନ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାୱ ସୋତାପନ୍ନା ଜାତା।

ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାତି ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ। ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତାତି ତେ ସବ୍ବେପି ପଠମେନ ଝାନେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା। ତେସୁ ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜା ପନ ପରିତ୍ତେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତା, ତେସଂ କପ୍ପସ୍ସ ତତିୟୋ ଭାଗୋ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ। ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତା ମଜ୍ଝିମେନ, ତେସଂ ଉପଡ୍ଢକପ୍ପୋ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ, କାୟୋ ଚ ତେସଂ ୱିପ୍ଫାରିକତରୋ ହୋତି। ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ପଣୀତେନ, ତେସଂ କପ୍ପୋ ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ, କାୟୋ ପନ ତେସଂ ଅତିୱିପ୍ଫାରିକୋ ହୋତି। ଇତି ତେ କାୟସ୍ସ ନାନତ୍ତା, ପଠମଜ୍ଝାନୱସେନ ସଞ୍ଞାୟ ଏକତ୍ତା ନାନତ୍ତକାୟା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯଥା ଚ ତେ, ଏୱଂ ଚତୂସୁ ଅପାୟେସୁ ସତ୍ତା। ନିରୟେସୁ ହି କେସଞ୍ଚି ଗାୱୁତଂ, କେସଞ୍ଚି ଅଡ୍ଢୟୋଜନଂ, କେସଞ୍ଚି ୟୋଜନଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ହୋତି, ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ପନ ୟୋଜନସତିକୋ ଜାତୋ। ତିରଚ୍ଛାନେସୁପି କେଚି ଖୁଦ୍ଦକା, କେଚି ମହନ୍ତା। ପେତ୍ତିୱିସୟେପି କେଚି ସଟ୍ଠିହତ୍ଥା, କେଚି ସତ୍ତତିହତ୍ଥା, କେଚି ଅସୀତିହତ୍ଥା ହୋନ୍ତି, କେଚି ସୁୱଣ୍ଣା, କେଚି ଦୁବ୍ବଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି। ତଥା କାଳକଞ୍ଜିକା ଅସୁରା। ଅପି ଚେତ୍ଥ ଦୀଘପିଟ୍ଠିକପେତା ନାମ ସଟ୍ଠିୟୋଜନିକାପି ହୋନ୍ତି। ସଞ୍ଞା ପନ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଅକୁସଲୱିପାକଅହେତୁକାୱ ହୋନ୍ତି। ଇତି ଆପାୟିକାପି ନାନତ୍ତକାୟା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ଆଭସ୍ସରାତି ଦଣ୍ଡଉକ୍କାୟ ଅଚ୍ଚି ୱିୟ ଏତେସଂ ସରୀରତୋ ଆଭା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତନ୍ତୀ ୱିୟ ସରତି ୱିସ୍ସରତୀତି ଆଭସ୍ସରା। ତେସୁ ପଞ୍ଚକନୟେନ ଦୁତିୟତତିୟଜ୍ଝାନଦ୍ୱୟଂ ପରିତ୍ତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଉପପନ୍ନା ପରିତ୍ତାଭା ନାମ ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଦ୍ୱେ କପ୍ପା ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ। ମଜ୍ଝିମଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଉପପନ୍ନା ଅପ୍ପମାଣାଭା ନାମ ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଚତ୍ତାରୋ କପ୍ପା ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ। ପଣୀତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଉପପନ୍ନା ଆଭସ୍ସରା ନାମ ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଅଟ୍ଠ କପ୍ପା ଆୟୁପ୍ପମାଣଂ। ଇଧ ପନ ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ସବ୍ବେପି ତେ ଗହିତା। ସବ୍ବେସଞ୍ହି ତେସଂ କାୟୋ ଏକୱିପ୍ଫାରୋୱ ହୋତି, ସଞ୍ଞା ପନ ଅୱିତକ୍କୱିଚାରମତ୍ତା ୱା ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରା ୱାତି ନାନା।

ସୁଭକିଣ୍ହାତି ସୁଭେନ ଓକିଣ୍ଣା ୱିକିଣ୍ଣା, ସୁଭେନ ସରୀରପ୍ପଭାୱଣ୍ଣେନ ଏକଗ୍ଘନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେସଞ୍ହି ଆଭସ୍ସରାନଂ ୱିୟ ନ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଭା ଗଚ୍ଛତି। ପଞ୍ଚକନୟେ ପନ ପରିତ୍ତମଜ୍ଝିମପଣୀତସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ୱସେନ ସୋଳସଦ୍ୱତ୍ତିଂସଚତୁସଟ୍ଠିକପ୍ପାୟୁକା ପରିତ୍ତସୁଭଅପ୍ପମାଣସୁଭସୁଭକିଣ୍ହା ନାମ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଇତି ସବ୍ବେପି ତେ ଏକତ୍ତକାୟା ଚେୱ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସଞ୍ଞାୟ ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ଚାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ୱେହପ୍ଫଲାପି

ଚତୁତ୍ଥୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିମେୱ ଭଜନ୍ତି। ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା ୱିଞ୍ଞାଣାଭାୱା ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଗହଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସତ୍ତାୱାସେସୁ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ସୁଦ୍ଧାୱାସା ୱିୱଟ୍ଟପକ୍ଖେ ଠିତା ନ ସବ୍ବକାଲିକା, କପ୍ପସତସହସ୍ସମ୍ପି ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟମ୍ପି ବୁଦ୍ଧସୁଞ୍ଞେ ଲୋକେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ସୋଳସକପ୍ପସହସ୍ସବ୍ଭନ୍ତରେ ବୁଦ୍ଧେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସ୍ୱେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଖନ୍ଧୱାରଟ୍ଠାନସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ନେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଂ ନ ସତ୍ତାୱାସଂ ଭଜନ୍ତି। ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ – ‘‘ନ ଖୋ ପନ ସୋ ସାରିପୁତ୍ତ ସତ୍ତାୱାସୋ ସୁଲଭରୂପୋ ଯୋ ମୟା ଅନିୱୁତ୍ଥପୁବ୍ବୋ ଇମିନା ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ଅଞ୍ଞତ୍ର ସୁଦ୍ଧାୱାସେହି ଦେୱେହୀ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୧୬୦) ଇମିନା ସୁତ୍ତେନ ସୁଦ୍ଧାୱାସାପି ଚତୁତ୍ଥୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଂ ଚତୁତ୍ଥସତ୍ତାୱାସଂୟେୱ ଭଜନ୍ତୀତି ୱଦତି, ତଂ ଅପ୍ପଟିବାହିୟତ୍ତା ସୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ।

ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନନ୍ତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୋ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନଂ ପନ ଯଥେୱ ସଞ୍ଞାୟ, ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସାପି ସୁଖୁମତ୍ତା ନେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାୱିଞ୍ଞାଣଂ। ତସ୍ମା ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତୀସୁ ଅୱତ୍ୱା ଆୟତନେସୁ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୨୮।ତତ୍ରାତି ତାସୁ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତୀସୁ। ତଞ୍ଚ ପଜାନାତୀତି ତଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଂ ପଜାନାତି। ତସ୍ସା ଚ ସମୁଦୟନ୍ତି ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦୟା ରୂପସମୁଦୟୋ’’ତିଆଦିନା (ପଟି। ମ। ୧।୪୯) ନୟେନ ତସ୍ସା ସମୁଦୟଞ୍ଚ ପଜାନାତି। ତସ୍ସା ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମନ୍ତି – ‘‘ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧା ରୂପନିରୋଧୋ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ତସ୍ସା ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ପଜାନାତି। ଅସ୍ସାଦନ୍ତି ଯଂ ରୂପଂ ପଟିଚ୍ଚ…ପେ… ଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଅୟଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅସ୍ସାଦୋତି, ଏୱଂ ତସ୍ସା ଅସ୍ସାଦଞ୍ଚ ପଜାନାତି। ଆଦୀନୱନ୍ତି ଯଂ ରୂପଂ…ପେ… ଯଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିପରିଣାମଧମ୍ମଂ, ଅୟଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଆଦୀନୱୋତି, ଏୱଂ ତସ୍ସା ଆଦୀନୱଞ୍ଚ ପଜାନାତି। ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଯୋ ରୂପସ୍ମିଂ…ପେ… ଯୋ ୱିଞ୍ଞାଣେ ଛନ୍ଦରାଗୱିନୟୋ, ଛନ୍ଦରାଗପ୍ପହାନଂ, ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୨।୨୬) ଏୱଂ ତସ୍ସା ନିସ୍ସରଣଞ୍ଚ ପଜାନାତି। କଲ୍ଲଂ ନୁ ତେନାତି ଯୁତ୍ତଂ ନୁ ତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଂ ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠୀନଂ ୱସେନ ଅହନ୍ତି ୱା ମମନ୍ତି ୱା ଅଭିନନ୍ଦିତୁନ୍ତି। ଏତେନୁପାୟେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯତ୍ଥ ପନ ରୂପଂ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଚତୁନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ୱସେନ, ଯତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଏକସ୍ସ ଖନ୍ଧସ୍ସ ୱସେନ ସମୁଦୟୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଆହାରସମୁଦୟା ଆହାରନିରୋଧାତି ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ ପଦଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଯତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂତି ଯଦା ଖୋ ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ। ଅନୁପାଦା ୱିମୁତ୍ତୋତି ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋ। ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋତି ପଞ୍ଞାୟ ୱିମୁତ୍ତୋ। ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ ଅସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପଞ୍ଞାବଲେନେୱ ନାମକାୟସ୍ସ ଚ ରୂପକାୟସ୍ସ ଚ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକୋ ଚ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଠତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ଚାତି ପଞ୍ଚୱିଧୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ‘‘କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ହେୱ ଖୋ ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖେ କାୟେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାୟ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତୋ’’ତି (ପୁ। ପ। ୧୫)।

ଅଟ୍ଠୱିମୋକ୍ଖୱଣ୍ଣନା

୧୨୯। ଏୱଂ ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଗମନଞ୍ଚ ନାମଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇତରସ୍ସ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଟ୍ଠ ଖୋ ଇମେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିମୋକ୍ଖୋତି କେନଟ୍ଠେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଅଧିମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠେନ। କୋ ପନାୟଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ ନାମ? ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେହି ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ, ଆରମ୍ମଣେ ଚ ଅଭିରତିୱସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠୋ, ପିତୁଅଙ୍କେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସ୍ସ ଦାରକସ୍ସ ସୟନଂ ୱିୟ ଅନିଗ୍ଗହିତଭାୱେନ ନିରାସଙ୍କତାୟ ଆରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅୟଂ ପନତ୍ଥୋ ପଚ୍ଛିମେ ୱିମୋକ୍ଖେ ନତ୍ଥି, ପୁରିମେସୁ ସବ୍ବେସୁ ଅତ୍ଥି।

ରୂପୀ ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କେସାଦୀସୁ ନୀଲକସିଣାଦୀସୁ ନୀଲକସିଣାଦିୱସେନ ଉପ୍ପାଦିତଂ ରୂପଜ୍ଝାନଂ ରୂପଂ, ତଦସ୍ସତ୍ଥୀତି ରୂପୀ। ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ବହିଦ୍ଧାପି ନୀଲକସିଣାଦୀନି ରୂପାନି ଝାନଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସତି। ଇମିନା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାୱତ୍ଥୁକେସୁ କସିଣେସୁ ଉପ୍ପାଦିତଜ୍ଝାନସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନି ଦସ୍ସିତାନି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ନ ରୂପସଞ୍ଞୀ, ଅତ୍ତନୋ କେସାଦୀସୁ ଅନୁପ୍ପାଦିତରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ବହିଦ୍ଧା ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧାୱ ଉପ୍ପାଦିତଜ୍ଝାନସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନି ଦସ୍ସିତାନି।

ସୁଭନ୍ତେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ଇମିନା ସୁୱିସୁଦ୍ଧେସୁ ନୀଲାଦୀସୁ ୱଣ୍ଣକସିଣେସୁ ଝାନାନି ଦସ୍ସିତାନି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅନ୍ତୋଅପ୍ପନାୟଂ ସୁଭନ୍ତି ଆଭୋଗୋ ନତ୍ଥି, ଯୋ ପନ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ସୁଭଂ କସିଣମାରମ୍ମଣଂ କରିତ୍ୱା ୱିହରତି, ସୋ ଯସ୍ମା ସୁଭନ୍ତି ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ଦେସନା କତା। ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗେ ପନ – ‘‘କଥଂ ସୁଭନ୍ତେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ୱିମୋକ୍ଖୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ମେତ୍ତାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ

ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି…ପେ… ମେତ୍ତାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। କରୁଣା, ମୁଦିତା, ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତି…ପେ… ଉପେକ୍ଖାଯ ଭାୱିତତ୍ତା ସତ୍ତା ଅପ୍ପଟିକୂଲା ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସୁଭଂ ତ୍ୱେୱ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୋତୀତି ୱିମୋକ୍ଖୋ’’ତି (ପଟି। ମ। ୧। ୨୧୨) ୱୁତ୍ତଂ।

ସବ୍ବସୋ ରୂପସଞ୍ଞାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଅଯଂ ଅଟ୍ଠମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋତି ଅଯଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ସବ୍ବସୋ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ଅଟ୍ଠମୋ ଉତ୍ତମୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ ନାମ।

୧୩୦।ଅନୁଲୋମନ୍ତି ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ପରିଯୋସାନା। ପଟିଲୋମନ୍ତି ପରିଯୋସାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଆଦିତୋ। ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମନ୍ତି ଇଦଂ ଅତିପଗୁଣତ୍ତା ସମାପତ୍ତୀନଂ ଅଟ୍ଟତ୍ୱାୱ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସଞ୍ଚରଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥିଚ୍ଛକନ୍ତି ଓକାସପରିଦୀପନଂ, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଓକାସେ ଇଚ୍ଛତି। ଯଦିଚ୍ଛକନ୍ତି ସମାପତ୍ତିଦୀପନଂ, ଯଂ ଯଂ ସମାପତ୍ତିଂ ଇଚ୍ଛତି। ଯାୱତିଚ୍ଛକନ୍ତି ଅଦ୍ଧାନପରିଚ୍ଛେଦଦୀପନଂ , ଯାୱତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଇଚ୍ଛତି। ସମାପଜ୍ଜତୀତି ତଂ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ପୱିସତି। ୱୁଟ୍ଠାତୀତି ତତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ତିଟ୍ଠତି।

ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋତି ଦ୍ୱୀହି ଭାଗେହି ୱିମୁତ୍ତୋ, ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯା ରୂପକାଯତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ, ମଗ୍ଗେନ ନାମକାଯତୋ ୱିମୁତ୍ତୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଅଚ୍ଚୀ ଯଥା ୱାତୱେଗେନ ଖିତ୍ତା, (ଉପସିୱାତି ଭଗୱା)

ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖଂ;

ଏୱଂ ମୁନୀ ନାମକାଯା ୱିମୁତ୍ତୋ,

ଅତ୍ଥଂ ପଲେତି ନ ଉପେତି ସଙ୍ଖ’’ନ୍ତି। (ସୁ। ନି। ୧୦୮୦);

ସୋ ପନେସ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ଚ ଅନାଗାମୀ ହୁତ୍ୱା ନିରୋଧା ଉଟ୍ଠାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ଚାତି ପଞ୍ଚୱିଧୋ। କେଚି ପନ – ‘‘ଯସ୍ମା ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନମ୍ପି ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତଂ, ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନମ୍ପି ତାଦିସମେୱ। ତସ୍ମା ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋପି ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ’’ତି।

ଅଯଂ ପନ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତପଞ୍ହୋ ହେଟ୍ଠା ଲୋହପାସାଦେ ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତିପିଟକଚୂଳସୁମନତ୍ଥେରସ୍ସ ୱଣ୍ଣନଂ ନିସ୍ସାଯ ଚିରେନ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ପତ୍ତୋ । ଗିରିୱିହାରେ କିର ଥେରସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଏକସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତିକସ୍ସ ମୁଖତୋ ତଂ ପଞ୍ହଂ ସୁତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ହେଟ୍ଠାଲୋହପାସାଦେ ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ୱଣ୍ଣଯତୋ ନ କେନଚି ସୁତପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି। କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ ଅୱଚାତି? ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ କିଞ୍ଚାପି ଦୁୱଙ୍ଗିକଂ ଉପେକ୍ଖାସହଗତଂ କିଲେସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି, କିଲେସାନଂ ପନ ଆସନ୍ନପକ୍ଖେ ୱିରୂହନଟ୍ଠାନେ ସମୁଦାଚରତି। ଇମେ ହି କିଲେସା ନାମ ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେ ନୀଲାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ସମୁଦାଚରନ୍ତି, ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଞ୍ଚ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ନ ସମତିକ୍କମତି। ତସ୍ମା ସବ୍ବସୋ ରୂପଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅରୂପଜ୍ଝାନୱସେନ କିଲେସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋୱ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋତି, ଇଦଂ ଆୱୁସୋ ଥେରୋ ଅୱଚ। ଇଦଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରି – ‘‘କତମୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ। ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଟ୍ଠୱିମୋକ୍ଖେ କାଯେନ ଫୁସିତ୍ୱା ୱିହରତି, ପଞ୍ଞାଯ ଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ’’ତି (ପୁ। ପ। ୨୪)।

ଇମାଯ ଚ ଆନନ୍ଦ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତିଯାତି ଆନନ୍ଦ ଇତୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତିତୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ

ମହାନିଦାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ମହାପରିନିବ୍ବାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୧ ।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାପରିନିବ୍ବାନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟମନୁପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା – ଗିଜ୍ଝକୂଟେତି ଗିଜ୍ଝା ତସ୍ସ କୂଟେସୁ ୱସିଂସୁ, ଗିଜ୍ଝସଦିସଂ ୱା ତସ୍ସ କୂଟଂ ଅତ୍ଥୀତି ଗିଜ୍ଝକୂଟୋ, ତସ୍ମିଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟେ। ଅଭିୟାତୁକାମୋତି ଅଭିଭୱନତ୍ଥାୟ ୟାତୁକାମୋ। ୱଜ୍ଜୀତି ୱଜ୍ଜିରାଜାନୋ। ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକେତି ଏୱଂ ମହତିୟା ରାଜିଦ୍ଧିୟା ସମନ୍ନାଗତେ, ଏତେନ ନେସଂ ସମଗ୍ଗଭାୱଂ କଥେସି। ଏୱଂମହାନୁଭାୱେତି ଏୱଂ ମହନ୍ତେନ ଆନୁଭାୱେନ ସମନ୍ନାଗତେ, ଏତେନ ନେସଂ ହତ୍ଥିସିପ୍ପାଦୀସୁ କତସିକ୍ଖତଂ କଥେସି, ୟଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସିକ୍ଖିତା ୱତିମେ ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକା, ସୁସିକ୍ଖିତା ୱତିମେ ଲିଚ୍ଛୱିକୁମାରକା, ୟତ୍ର ହି ନାମ ସୁଖୁମେନ ତାଳଚ୍ଛିଗ୍ଗଳେନ ଅସନଂ ଅତିପାତୟିସ୍ସନ୍ତି ପୋଙ୍ଖାନୁପୋଙ୍ଖଂ ଅୱିରାଧିତ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୫।୧୧୧୫)। ଉଚ୍ଛେଚ୍ଛାମୀତି ଉଚ୍ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମି। ୱିନାସେସ୍ସାମୀତି ନାସେସ୍ସାମି, ଅଦସ୍ସନଂ ପାପେସ୍ସାମି। ଅନୟବ୍ୟସନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନ ଅୟୋତି ଅନୟୋ, ଅୱଡ୍ଢିୟା ଏତଂ ନାମଂ। ହିତଞ୍ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ୱିୟସ୍ସତି ୱିକ୍ଖିପତୀତି ବ୍ୟସନଂ, ଞାତିପାରିଜୁଞ୍ଞାଦୀନଂ ଏତଂ ନାମଂ। ଆପାଦେସ୍ସାମୀତି ପାପୟିସ୍ସାମି।

ଇତି କିର ସୋ ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଇମଂ ୟୁଦ୍ଧକଥମେୱ କଥେତି, ଗମନସଜ୍ଜା ହୋଥାତି ଏୱଂ ବଲକାୟଂ ଆଣାପେତି। କସ୍ମା? ଗଙ୍ଗାୟଂ କିର ଏକଂ ପଟ୍ଟନଗାମଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଡ୍ଢୟୋଜନଂ ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ଆଣା, ଅଡ୍ଢୟୋଜନଂ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ। ଏତ୍ଥ ପନ ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ରାପି ଚ ପବ୍ବତପାଦତୋ ମହଗ୍ଘଭଣ୍ଡଂ ଓତରତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା – ''ଅଜ୍ଜ ୟାମି, ସ୍ୱେ ୟାମୀ''ତି ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ ସଂୱିଦହନ୍ତସ୍ସେୱ ଲିଚ୍ଛୱିରାଜାନୋ ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ପୁରେତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅଜାତସତ୍ତୁ ପଚ୍ଛା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ତେ ପୁନସଂୱଚ୍ଛରେପି ତଥେୱ କରୋନ୍ତି। ଅଥ ସୋ ବଲୱାଘାତଜାତୋ ତଦା ଏୱମକାସି।

ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ୟୁଦ୍ଧଂ ନାମ ଭାରିୟଂ, ଏକୋପି ମୋଘପ୍ପହାରୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଏକେନ ଖୋ ପନ ପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା କରୋନ୍ତୋ ନିପ୍ପରାଧୋ ହୋତି, ପଣ୍ଡିତୋ ଚ ସତ୍ଥାରା ସଦିସୋ ନତ୍ଥି, ସତ୍ଥା ଚ ଅୱିଦୂରେ ଧୁରୱିହାରେ ୱସତି, ହନ୍ଦାହଂ ପେସେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛାମି । ସଚେ ମେ ଗତେନ କୋଚି ଅତ୍ଥୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସତ୍ଥା ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିସ୍ସତି, ଅନତ୍ଥେ ପନ ସତି କିଂ ରଞ୍ଞୋ ତତ୍ଥ ଗମନେନାତି ୱକ୍ଖତୀ''ତି। ସୋ ୱସ୍ସକାରବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପେସେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ରାଜା…ପେ… ଆପାଦେସ୍ସାମୀ''ତି।

ରାଜଅପରିହାନିୟଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୧୩୪ ।ଭଗୱନ୍ତଂ ବୀଜୟମାନୋତି ଥେରୋ ୱତ୍ତସୀସେ ଠତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ବୀଜତି, ଭଗୱତୋ ପନ ସୀତଂ ୱା ଉଣ୍ହଂ ୱା ନତ୍ଥି। ଭଗୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅମନ୍ତେତ୍ୱା ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତୁକାମୋ କିନ୍ତି ତେ, ଆନନ୍ଦ, ସୁତନ୍ତିଆଦିମାହ। ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତାତି ଦିୱସସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସନ୍ନିପତନ୍ତାପି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସନ୍ନିପତନ୍ତାପି ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତାୱ। ସନ୍ନିପାତବହୁଲାତି ହିୟ୍ୟୋପି ସନ୍ନିପତିମ୍ହା, ପୁରିମଦିୱସମ୍ପି ସନ୍ନିପତିମ୍ହା, ପୁନ ଅଜ୍ଜ କିମତ୍ଥଂ ସନ୍ନିପତିତା ହୋମାତି ୱୋସାନଂ ଅନାପଜ୍ଜନ୍ତା ସନ୍ନିପାତବହୁଲା ନାମ ହୋନ୍ତି। ୟାୱକୀୱଞ୍ଚାତି ୟତ୍ତକଂ କାଲଂ। ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀତି – ଅଭିଣ୍ହଂ ଅସନ୍ନିପତନ୍ତା ହି ଦିସାୱିଦିସାସୁ ଆଗତଂ ସାସନଂ ନ ସୁଣନ୍ତି, ତତୋ – ''ଅସୁକଗାମସୀମା ୱା ନିଗମସୀମା ୱା ଆକୁଲା, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଚୋରା ୱା ପରିୟୁଟ୍ଠିତା''ତି ନ ଜାନନ୍ତି, ଚୋରାପି ''ପମତ୍ତା ରାଜାନୋ''ତି ଞତ୍ୱା ଗାମନିଗମାଦୀନି ପହରନ୍ତା ଜନପଦଂ ନାସେନ୍ତି। ଏୱଂ ରାଜୂନଂ ପରିହାନି ହୋତି। ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପତନ୍ତା ପନ ତଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁଣନ୍ତି, ତତୋ ବଲଂ ପେସେତ୍ୱା ଅମିତ୍ତମଦ୍ଦନଂ କରୋନ୍ତି, ଚୋରାପି – ''ଅପ୍ପମତ୍ତା ରାଜାନୋ, ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ୱଗ୍ଗବନ୍ଧେହି ୱିଚରିତୁ''ନ୍ତି ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଲାୟନ୍ତି। ଏୱଂ ରାଜୂନଂ ୱୁଦ୍ଧି ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା ନୋ ପରିହାନୀ''ତି। ତତ୍ଥ ପାଟିକଙ୍ଖାତି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା, ଅୱସ୍ସଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସମଗ୍ଗାତିଆଦୀସୁ ସନ୍ନିପାତଭେରିୟା ନିଗ୍ଗତାୟ – ''ଅଜ୍ଜ ମେ କିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି, ମଙ୍ଗଲଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ୱିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତା ନ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି ନାମ। ଭେରିସଦ୍ଦଂ ପନ ସୁତ୍ୱାୱ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାପି ଅଲଙ୍କରିୟମାନାପି ୱତ୍ଥାନି ନିୱାସେନ୍ତାପି ଅଡ୍ଢଭୁତ୍ତା ୱା ଅଡ୍ଢାଲଙ୍କତା ୱା ୱତ୍ଥଂ ନିୱାସୟମାନା ୱା ସନ୍ନିପତନ୍ତା ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି ନାମ। ସନ୍ନିପତିତା ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମନ୍ତେତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ଏକତୋୱ ଅୱୁଟ୍ଠହନ୍ତା ନ ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଏୱଂ ୱୁଟ୍ଠିତେସୁ ହି ୟେ ପଠମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅମ୍ହେହି ବାହିରକଥାୱ ସୁତା, ଇଦାନି ୱିନିଚ୍ଛୟକଥା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଏକତୋ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତା ପନ ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଅପିଚ – ''ଅସୁକଟ୍ଠାନେସୁ ଗାମସୀମା ୱା ନିଗମସୀମା ୱା ଆକୁଲା, ଚୋରା ପରିୟୁଟ୍ଠିତା''ତି ସୁତ୍ୱା – ''କୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇମଂ ଅମିତ୍ତମଦ୍ଦନଂ କରିସ୍ସତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ – ''ଅହଂ ପଠମଂ, ଅହଂ ପଠମ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ସମଗ୍ଗା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଏକସ୍ସ ପନ କମ୍ମନ୍ତେ ଓସୀଦମାନେ ସେସା ରାଜାନୋ ପୁତ୍ତଭାତରୋ ପେସେତ୍ୱା ତସ୍ସ କମ୍ମନ୍ତଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭୟମାନାପି, ଆଗନ୍ତୁକରାଜାନଂ – ''ଅସୁକସ୍ସ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛତୁ, ଅସୁକସ୍ସ ଗେହଂ

ଗଚ୍ଛତୂ''ତି ଅୱତ୍ୱା ସଙ୍କେ ଏକତୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତାପି, ଏକସ୍ସ ମଙ୍ଗଲେ ୱା ରୋଗେ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱା ପନ ତାଦିସେ ସୁଖଦୁକ୍ଖେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସଙ୍କେ ତତ୍ଥ ସହାଯଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ସମଗ୍ଗା ୱଜ୍ଜିକରଣୀଯାନି କରୋନ୍ତି ନାମ।

ଅପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ପୁବ୍ବେ ଅକତଂ ସୁଙ୍କଂ ୱା ବଲିଂ ୱା ଦଣ୍ଡଂ ୱା ଆହରାପେନ୍ତା ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ନାମ। ପୋରାଣପୱେଣିଯା ଆଗତମେୱ ପନ ଅନାହରାପେନ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି ନାମ। ଚୋରୋତି ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସିତେ ଅୱିଚିନିତ୍ୱାୱ ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସେନ୍ତା ପୋରାଣଂ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ନ ୱତ୍ତନ୍ତି ନାମ। ତେସଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତାନଂ ଅଭିନୱସୁଙ୍କାଦୀହି ପୀଳିତା ମନୁସ୍ସା – ''ଅତିଉପଦ୍ଦୁତମ୍ହ, କୋ ଇମେସଂ ୱିଜିତେ ୱସିସ୍ସତୀ''ତି ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚୋରା ୱା ଚୋରସହାଯା ୱା ହୁତ୍ୱା ଜନପଦଂ ପହରନ୍ତି। ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତାନଂ ପୱେଣୀଆଗତାନି ସୁଙ୍କାଦୀନି ଅଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ କୋସୋ ପରିହାଯତି। ତତୋ ହତ୍ଥିଅସ୍ସବଲକାଯଓରୋଧାଦଯୋ ଯଥାନିବଦ୍ଧଂ ୱଟ୍ଟଂ ଅଲଭମାନା ଥାମେନ ବଲେନ ପରିହାଯନ୍ତି। ତେ ନେୱ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଖମା ହୋନ୍ତି, ନ ପାରିଚରିଯକ୍ଖମା। ପୋରାଣଂ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ଅୱତ୍ତନ୍ତାନଂ ୱିଜିତେ ମନୁସ୍ସା – ''ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତଂ ପିତରଂ ଭାତରଂ ଅଚୋରଂଯେୱ ଚୋରୋତି କତ୍ୱା ଛିନ୍ଦିଂସୁ ଭିନ୍ଦିଂସୂ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚୋରା ୱା ଚୋରସହାଯା ୱା ହୁତ୍ୱା ଜନପଦଂ ପହରନ୍ତି, ଏୱଂ ରାଜୂନଂ ପରିହାନି ହୋତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତାନଂ ପନ ''ପୱେଣୀଆଗତମେୱ ରାଜାନୋ କରୋନ୍ତୀ''ତି ମନୁସ୍ସା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା କସିୱାଣିଜ୍ଜାଦିକେ କମ୍ମନ୍ତେ ସମ୍ପାଦେନ୍ତି। ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତାନଂ ପୱେଣୀଆଗତାନି ସୁଙ୍କାଦୀନି ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ କୋସୋ ୱଡ୍ଢତି, ତତୋ ହତ୍ଥିଅସ୍ସବଲକାଯଓରୋଧାଦଯୋ ଯଥାନିବଦ୍ଧଂ ୱଟ୍ଟଂ ଲଭମାନା ଥାମବଲସମ୍ପନ୍ନା ଯୁଦ୍ଧକ୍ଖମା ଚେୱ ପାରିଚରିଯକ୍ଖମା ଚ ହୋନ୍ତି।

ପୋରାଣଂ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ କିର ୱଜ୍ଜିରାଜାନୋ ''ଅଯଂ ଚୋରୋ''ତି ଆନେତ୍ୱା ଦସ୍ସିତେ ''ଗଣ୍ହଥ ନଂ ଚୋର''ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛଯମହାମତ୍ତାନଂ ଦେନ୍ତି। ତେ ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ସଚେ ଅଚୋରୋ ହୋତି, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ସଚେ ଚୋରୋ, ଅତ୍ତନା କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ୱୋହାରିକାନଂ ଦେନ୍ତି। ତେପି ଅଚୋରୋ ଚେ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ଚୋରୋ ଚେ, ସୁତ୍ତଧରାନଂ ଦେନ୍ତି। ତେପି ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ଅଚୋରୋ ଚେ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ଚୋରୋ ଚେ, ଅଟ୍ଠକୁଲିକାନଂ ଦେନ୍ତି। ତେପି ତଥେୱ କତ୍ୱା ସେନାପତିସ୍ସ, ସେନାପତି ଉପରାଜସ୍ସ, ଉପରାଜା ରଞ୍ଞୋ, ରାଜା ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ଅଚୋରୋ ଚେ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ସଚେ ପନ ଚୋରୋ ହୋତି, ପୱେଣୀପୋତ୍ଥକଂ ୱାଚାପେତି। ତତ୍ଥ – ''ଯେନ ଇଦଂ ନାମ କତଂ, ତସ୍ସ ଅଯଂ ନାମ ଦଣ୍ଡୋ''ତି ଲିଖିତଂ। ରାଜା ତସ୍ସ କିରିଯଂ ତେନ ସମାନେତ୍ୱା ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦଣ୍ଡଂ କରୋତି। ଇତି ଏତଂ ପୋରାଣଂ ୱଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତାନଂ ମନୁସ୍ସା ନ ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି, ''ରାଜାନୋ ପୋରାଣପୱେଣିଯା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ଏତେସଂ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଂଯେୱ ଦୋସୋ''ତି ଅପ୍ପମତ୍ତା କମ୍ମନ୍ତେ କରୋନ୍ତି। ଏୱଂ ରାଜୂନଂ ୱୁଦ୍ଧି ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ''ତି।

ସକ୍କରୋନ୍ତୀତି ଯଂକିଞ୍ଚି ତେସଂ ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତା ସୁନ୍ଦରମେୱ କରୋନ୍ତି। ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୀତି ଗରୁଭାୱଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱାୱ କରୋନ୍ତି। ମାନେନ୍ତୀତି ମନେନ ପିଯାଯନ୍ତି। ପୂଜେନ୍ତୀତି ନିପଚ୍ଚକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ସୋତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ କଥଂ ସୋତବ୍ବଂ ସଦ୍ଧାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେ ଏୱଂ ମହଲ୍ଲକାନଂ ରାଜୂନଂ ସକ୍କାରାଦୀନି ନ କରୋନ୍ତି, ଓୱାଦତ୍ଥାଯ ଚ ନେସଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ତେହି ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ଅନୋୱଦିଯମାନା କୀଳାପସୁତା ରଜ୍ଜତୋ ପରିହାଯନ୍ତି। ଯେ ପନ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେସଂ ମହଲ୍ଲକରାଜାନୋ – ''ଇଦଂ କାତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ନ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ପୋରାଣଂ ପୱେଣିଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି। ସଙ୍ଗାମଂ ପତ୍ୱାପି – ''ଏୱଂ ପୱିସିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ନିକ୍ଖମିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଉପାଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ତେ ତେହି ଓୱଦିଯମାନା ଯଥାଓୱାଦଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତା ସକ୍କୋନ୍ତି ରାଜପ୍ପୱେଣିଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ଆନନ୍ଦ, ୱଜ୍ଜୀନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ''ତି।

କୁଲିତ୍ଥିଯୋତି କୁଲଘରଣିଯୋ। କୁଲକୁମାରିଯୋତି ଅନିୱିଦ୍ଧା ତାସଂ ଧୀତରୋ। ଓକ୍କସ୍ସ ପସଯ୍ହାତି ଏତ୍ଥ ''ଓକ୍କସ୍ସା''ତି ୱା ''ପସଯ୍ହା''ତି ୱା ପସଯ୍ହାକାରସ୍ସେୱେତଂ ନାମଂ। ''ଉକ୍କସ୍ସା''ତିପି ପଠନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଓକ୍କସ୍ସାତି ଅୱକସ୍ସିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା। ପସଯ୍ହାତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱାତି ଅଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ହି କରୋନ୍ତାନଂ ୱିଜିତେ ମନୁସ୍ସା – ''ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ପୁତ୍ତମାତରୋପି, ଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକାଦୀନି ମୁଖେନ ଅପନେତ୍ୱା ସଂୱଡ୍ଢିତଧୀତରୋପି ଇମେ ରାଜାନୋ ବଲକ୍କାରେନ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ୱାସେନ୍ତୀ''ତି କୁପିତା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚୋରା ୱା ଚୋରସହାଯା ୱା ହୁତ୍ୱା ଜନପଦଂ ପହରନ୍ତି। ଏୱଂ ଅକରୋନ୍ତାନଂ ପନ ୱିଜିତେ ମନୁସ୍ସା ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ସକାନି କମ୍ମାନି କରୋନ୍ତା ରାଜକୋସଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱଜ୍ଜୀନଂ ୱଜ୍ଜିଚେତିଯାନୀତି ୱଜ୍ଜିରାଜୂନଂ ୱଜ୍ଜିରଟ୍ଠେ ଚିତ୍ତୀକତଟ୍ଠେନ ଚେତିଯାନୀତି ଲଦ୍ଧନାମାନି ଯକ୍ଖଟ୍ଠାନାନି। ଅବ୍ଭନ୍ତରାନୀତି ଅନ୍ତୋନଗରେ ଠିତାନି। ବାହିରାନୀତି ବହିନଗରେ ଠିତାନି । ଦିନ୍ନପୁବ୍ବନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଦିନ୍ନଂ। କତପୁବ୍ବନ୍ତି ପୁବ୍ବେ କତଂ। ନୋ ପରିହାପେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅପରିହାପେତ୍ୱା ଯଥାପୱତ୍ତମେୱ କରିସ୍ସନ୍ତି ଧମ୍ମିକଂ ବଲିଂ ପରିହାପେନ୍ତାନଞ୍ହି ଦେୱତା ଆରକ୍ଖଂ ସୁସଂୱିହିତଂ ନ କରୋନ୍ତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଜନେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାପି ଉପ୍ପନ୍ନଂ

କାସସୀସରୋଗାଦିଂ ୱଦ୍ଢେନ୍ତି, ସଙ୍ଗାମେ ପଡେ ସହାଯା ନ ହୋନ୍ତି। ଅପରିହାପେନ୍ତାନଂ ପନ ଆରକ୍ଖଂ ସୁସଂୱିହିତଂ କରୋନ୍ତି, ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାପି ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାସସୀସରୋଗାଦିଂ ହନନ୍ତି, ସଙ୍ଗାମସୀସେ ସହାଯା ହୋନ୍ତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ରକ୍ଖା ଏୱ ଯଥା ଅନିଚ୍ଛିତଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ଆୱରଣତୋ ଆୱରଣଂ। ଯଥା ଇଚ୍ଛିତଂ ନ ୱିନସ୍ସତି, ଏୱଂ ଗୋପାଯନତୋ ଗୁତ୍ତି। ତତ୍ଥ ବଲକାଯେନ ପରିୱାରେତ୍ୱା ରକ୍ଖଣଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି ନାମ ନ ହୋତି। ଯଥା ପନ ୱିହାରସ୍ସ ଉପୱନେ ରୁକ୍ଖେ ନ ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ୱାଜିକା ୱଜ୍ଝଂ ନ କରୋନ୍ତି, ପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ମଚ୍ଛେ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଏୱଂ କରଣଂ ଧମ୍ମିକା ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତି ନାମ। କିନ୍ତି ଅନାଗତା ଚାତି ଇମିନା ପନ ନେସଂ ଏୱଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଚିତ୍ତସନ୍ତାନୋତି ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛତି।

ତତ୍ଥ ଯେ ଅନାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଆଗମନଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ଅସ୍ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ଅପ୍ପସନ୍ନା। ପବ୍ବଜିତେ ଚ ସମ୍ପତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ନ କରୋନ୍ତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ପଟିସନ୍ଥାରଂ ନ କରୋନ୍ତି, ପଞ୍ହଂ ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣନ୍ତି, ଦାନଂ ନ ଦେନ୍ତି, ଅନୁମୋଦନଂ ନ ସୁଣନ୍ତି, ନିୱାସନଟ୍ଠାନଂ ନ ସଂୱିଦହନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ଅୱଣ୍ଣୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି – ''ଅସୁକୋ ନାମ ରାଜା ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅପ୍ପସନ୍ନୋ, ପବ୍ବଜିତେ ସମ୍ପତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ନ କରୋତି…ପେ… ନିୱାସନଟ୍ଠାନଂ ନ ସଂୱିଦହତୀ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତା ତସ୍ସ ନଗରଦ୍ୱାରେନ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ନଗରଂ ନ ପୱିସନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନାଗତାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଅନାଗମନମେୱ ହୋତି। ଆଗତାନମ୍ପି ଫାସୁୱିହାରେ ଅସତି ଯେପି ଅଜାନିତ୍ୱା ଆଗତା, ତେ – ''ୱସିସ୍ସାମାତି ତାୱ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତମ୍ହା, ଇମେସଂ ପନ ରାଜୂନଂ ଇମିନା ନୀହାରେନ କୋ ୱସିସ୍ସତୀ''ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନାଗତେସୁ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ, ଆଗତେସୁ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିହରନ୍ତେସୁ ସୋ ଦେସୋ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଅନାୱାସୋ ହୋତି। ତତୋ ଦେୱତାରକ୍ଖା ନ ହୋତି, ଦେୱତାରକ୍ଖାଯ ଅସତି ଅମନୁସ୍ସା ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତି। ଅମନୁସ୍ସା ଉସ୍ସନ୍ନା ଅନୁପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାଧିଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନପଞ୍ହାପୁଚ୍ଛନାଦିୱତ୍ଥୁକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଅନାଗମୋ ହୋତି। ୱିପରିଯାଯେନ ପନ ଯଥାୱୁତ୍ତକଣ୍ହପକ୍ଖୱିପରୀତସ୍ସ ସୁକ୍କପକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱୋ ହୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ୱୁଦ୍ଧିହାନିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୩୫।ଏକମିଦାହନ୍ତି ଇଦଂ ଭଗୱା ପୁବ୍ବେ ୱଜ୍ଜୀନଂ ଇମସ୍ସ ୱଜ୍ଜିସତ୍ତକସ୍ସ ଦେସିତଭାୱପ୍ପକାସନତ୍ଥମାହ । ତତ୍ଥ ସାରନ୍ଦଦେ ଚେତିଯେତି ଏୱଂନାମକେ ୱିହାରେ। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ କିର ବୁଦ୍ଧେ ତତ୍ଥ ସାରନ୍ଦଦସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ନିୱାସନଟ୍ଠାନଂ ଚେତିଯଂ ଅହୋସି। ଅଥେତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ୱିହାରଂ କାରାପେସୁଂ, ସୋ ସାରନ୍ଦଦେ ଚେତିଯେ କତତ୍ତା ସାରନ୍ଦଦଚେତିଯନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତୋ।

ଅକରଣୀଯାତି ଅକାତବ୍ବା, ଅଗ୍ଗହେତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦିଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଯୁଦ୍ଧସ୍ସାତି କରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ଅଭିମୁଖଯୁଦ୍ଧେନ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଉପଲାପନାଯାତି ଠପେତ୍ୱା ଉପଲାପନଂ। ଉପଲାପନା ନାମ – ''ଅଲଂ ୱିୱାଦେନ, ଇଦାନି ସମଗ୍ଗା ହୋମା''ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦୀନି ପେସେତ୍ୱା ସଙ୍ଗହକରଣଂ। ଏୱଞ୍ହି ସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା କେୱଲଂ ୱିସ୍ସାସେନ ସକ୍କା ଗଣ୍ହିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ମିଥୁଭେଦାଯାତି ଠପେତ୍ୱା ମିଥୁଭେଦଂ। ଇମିନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭେଦଂ କତ୍ୱାପି ସକ୍କା ଏତେ ଗହେତୁନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କଥାଯ ନଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆହ।

କିଂ ପନ ଭଗୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଇମାଯ କଥାଯ ନଯଲାଭଂ ନ ଜାନାତୀତି? ଆମ, ଜାନାତି। ଜାନନ୍ତୋ କସ୍ମା କଥେସୀତି? ଅନୁକମ୍ପାଯ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ମଯା ଅକଥିତେପି କତିପାହେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, କଥିତେ ପନ ସମଗ୍ଗେ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ତୀହି ସଂୱଚ୍ଛରେହି ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକମ୍ପି ଜୀୱିତମେୱ ୱରଂ, ଏତ୍ତକଞ୍ହି ଜୀୱନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠାନଭୂତଂ ପୁଞ୍ଞଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି।

ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଚିତ୍ତେନ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା। ଅନୁମୋଦିତ୍ୱାତି ''ଯାୱ ସୁଭାସିତଞ୍ଚିଦଂ ଭୋତା ଗୋତମେନା''ତି ୱାଚାଯ ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା। ପକ୍କାମୀତି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ତତୋ ନଂ ରାଜା – ''କିଂ ଆଚରିଯ, ଭଗୱା ଅୱଚା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ – ''ଯଥା ଭୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ସକ୍କା ୱଜ୍ଜୀ କେନଚି ଗହେତୁଂ, ଅପି ଚ ଉପଲାପନାଯ ୱା ମିଥୁଭେଦେନ ୱା ସକ୍କା''ତି ଆହ। ତତୋ ନଂ ରାଜା – ''ଉପଲାପନାଯ ଅମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦଯୋ ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ଭେଦେନେୱ ତେ ଗହେସ୍ସାମି, କିଂ କରୋମା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ୱଜ୍ଜିଂ ଆରବ୍ଭ ପରିସତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେଥ। ତତୋ ଅହଂ – ''କିଂ ତେ ମହାରାଜ ତେହି, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେହି କସିୱାଣିଜ୍ଜାଦୀନି କତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତୁ ଏତେ ରାଜାନୋ''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କମିସ୍ସାମି। ତତୋ ତୁମ୍ହେ – ''କିନ୍ନୁ ଖୋ ଭୋ ଏସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱଜ୍ଜିଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତଂ କଥଂ ପଟିବାହତୀ''ତି ୱଦେଯ୍ୟାଥ, ଦିୱସଭାଗେ ଚାହଂ ତେସଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେସ୍ସାମି, ତମ୍ପି ଗାହାପେତ୍ୱା ତୁମ୍ହେପି ମମ ଦୋସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ବନ୍ଧନତାଲନାଦୀନି ଅକତ୍ୱାୱ କେୱଲଂ ଖୁରମୁଣ୍ଡଂ ମଂ କତ୍ୱା ନଗରା ନୀହରାପେଥ। ଅଥାହଂ – ''ମଯା ତେ ନଗରେ ପାକାରୋ ପରିଖା ଚ କାରିତା, ଅହଂ କିର ଦୁବ୍ବଲଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନଗମ୍ଭୀରଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଜାନାମି, ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଦାନି ଉଜୁଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱକ୍ଖାମି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ – ''ଗଚ୍ଛତୂ''ତି ୱଦେଯ୍ୟାଥାତି। ରାଜା ସବ୍ବଂ ଅକାସି।

ଲିଚ୍ଛଵୀ ତସ୍ସ ନିକ୍ଖମନଂ ସୁତ୍ଵା – ‘‘ସଠୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ମା ତସ୍ସ ଗଙ୍ଗଂ ଉତ୍ତରିତୁଂ ଅଦତ୍ଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ତତ୍ର ଏକଚ୍ଚେହି – ‘‘ଅମ୍ହେ ଆରବ୍ଭ କଥିତତ୍ତା କିର ସୋ ଏଵଂ କତୋ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି, ଭଣେ, ଏତୂ’’ତି ଭଣିଂସୁ। ସୋ ଗନ୍ତ୍ଵା ଲିଚ୍ଛଵୀ ଦିସ୍ଵା ‘‘କିଂ ଆଗତତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି, ଲିଚ୍ଛଵିନୋ – ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ ନାମ ଏଵଂ ଗରୁଂ ଦଣ୍ଡଂ କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଵତ୍ଵା – ‘‘କିଂ ତେ ତତ୍ର ଠାନନ୍ତର’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ‘‘ଵିନିଚ୍ଛଯାମଚ୍ଚୋହମସ୍ମୀ’’ତି। ତଦେଵ ତେ ଠାନନ୍ତରଂ ହୋତୂତି। ସୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଵିନିଚ୍ଛଯଂ କରୋତି, ରାଜକୁମାରା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି।

ସୋ ପତିଟ୍ଠିତଗୁଣୋ ହୁତ୍ଵା ଏକଦିଵସଂ ଏକଂ ଲିଚ୍ଛଵିଂ ଗହେତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ଵା – ଦାରକା କସନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛି। ଆମ, କସନ୍ତି। ଦ୍ଵେ ଗୋଣେ ଯୋଜେତ୍ଵାତି? ଆମ, ଦ୍ଵେ ଗୋଣେ ଯୋଜେତ୍ଵାତି। ଏତ୍ତକଂ ଵତ୍ଵା ନିଵତ୍ତୋ। ତତୋ ତଂ ଅଞ୍ଞୋ – ‘‘କିଂ ଆଚରିଯୋ ଆହା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ‘‘ନ ମେ ଏସ ଯଥାଭୂତଂ କଥେତୀ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭିଜ୍ଜି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦିଵସେ ଏକଂ ଲିଚ୍ଛଵିଂ ଏକମନ୍ତଂ ନେତ୍ଵା – ‘‘କେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ଭୁତ୍ତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ନିଵତ୍ତୋ। ତମ୍ପି ଅଞ୍ଞୋ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ତଥେଵ ଭିଜ୍ଜି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅପରମ୍ପି ଦିଵସଂ ଏକଂ ଲିଚ୍ଛଵିଂ ଏକମନ୍ତଂ ନେତ୍ଵା – ‘‘ଅତିଦୁଗ୍ଗତୋସି କିରା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। କୋ ଏଵମାହାତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅସୁକୋ ନାମ ଲିଚ୍ଛଵୀତି। ଅପରମ୍ପି ଏକମନ୍ତଂ ନେତ୍ଵା – ‘‘ତ୍ଵଂ କିର ଭୀରୁକଜାତିକୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। କୋ ଏଵମାହାତି? ଅସୁକୋ ନାମ ଲିଚ୍ଛଵୀତି। ଏଵଂ ଅଞ୍ଞେନ ଅକଥିତମେଵ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ତୀହି ସଂଵଚ୍ଛରେହି ତେ ରାଜାନୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଯଥା ଦ୍ଵେ ଏକମଗ୍ଗେନ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଥା କତ୍ଵା ସନ୍ନିପାତଭେରିଂ ଚରାପେସି। ଲିଚ୍ଛଵିନୋ – ‘‘ଇସ୍ସରା ସନ୍ନିପତନ୍ତୁ, ସୂରା ସନ୍ନିପତନ୍ତୂ’’ତି ଵତ୍ଵା ନ ସନ୍ନିପତିଂସୁ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ‘‘ଅଯଂ ଦାନି କାଲୋ, ସୀଘଂ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ସାସନଂ ପେସେସି। ରାଜା ସୁତ୍ଵାଵ ବଲଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ଵା ନିକ୍ଖମି। ଵେସାଲିକା ସୁତ୍ଵା – ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଗଙ୍ଗଂ ଉତ୍ତରିତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମା’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସୁଂ। ତମ୍ପି ସୁତ୍ଵା – ‘‘ଗଚ୍ଛନ୍ତୁ ସୂରରାଜାନୋ’’ତିଆଦୀନି ଵତ୍ଵା ନ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ‘‘ନଗରପ୍ପଵେସନଂ ନ ଦସ୍ସାମ, ଦ୍ଵାରାନି ପିଦହିତ୍ଵା ଠସ୍ସାମା’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସୁଂ। ଏକୋପି ନ ସନ୍ନିପତି। ଯଥାଵିଵଟେହେଵ ଦ୍ଵାରେହି ପଵିସିତ୍ଵା ସବ୍ବେ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପେତ୍ଵା ଗତୋ।

ଭିକ୍ଖୁଅପରିହାନିଯଧମ୍ମଵଣ୍ଣନା

୧୩୬।ଅଥଖୋ ଭଗଵା ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେତିଆଦିମ୍ହି ସନ୍ନିପାତେତ୍ଵାତି ଦୂରଵିହାରେସୁ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତେ ପେସେତ୍ଵା ସନ୍ତିକଵିହାରେସୁ ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ଵା – ‘‘ସନ୍ନିପତଥ, ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ; ଭଗଵା ଵୋ ସନ୍ନିପାତଂ ଇଚ୍ଛତୀ’’ତି ସନ୍ନିପାତେତ୍ଵା। ଅପରିହାନିଯେତି ଅପରିହାନିକରେ, ଵୁଦ୍ଧିହେତୁଭୂତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ଚନ୍ଦସହସ୍ସଂ ସୂରିଯସହସ୍ସଂ ଉଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ଵିଯ ଚତୁକୁଚ୍ଚକେ ଗେହେ ଅନ୍ତୋ ତେଲଦୀପସହସ୍ସଂ ଉଜ୍ଜାଲେନ୍ତୋ ଵିଯ ପାକଟେ କତ୍ଵା କଥଯିସ୍ସାମୀତି।

ତତ୍ଥ ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପାତାତି ଇଦଂ ଵଜ୍ଜିସତ୍ତକେ ଵୁତ୍ତସଦିସମେଵ। ଇଧାପି ଚ ଅଭିଣ୍ହଂ ଅସନ୍ନିପତିତା ଦିସାସୁ ଆଗତସାସନଂ ନ ସୁଣନ୍ତି। ତତୋ – ‘‘ଅସୁକଵିହାରସୀମା ଆକୁଲା, ଉପୋସଥପଵାରଣା ଠିତା, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଭିକ୍ଖୂ ଵେଜ୍ଜକମ୍ମଦୂତକମ୍ମାଦୀନି କରୋନ୍ତି, ଵିଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲା ପୁପ୍ଫଦାନାଦୀହି ଜୀଵିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀନି ନ ଜାନନ୍ତି, ପାପଭିକ୍ଖୂପି ‘‘ପମତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ’’ତି ଞତ୍ଵା ରାସିଭୂତା ସାସନଂ ଓସକ୍କାପେନ୍ତି। ଅଭିଣ୍ହଂ ସନ୍ନିପତିତା ପନ ତଂ ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ସୁଣନ୍ତି, ତତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପେସେତ୍ଵା ସୀମଂ ଉଜୁଂ କରୋନ୍ତି, ଉପୋସଥପଵାରଣାଦଯୋ ପଵତ୍ତାପେନ୍ତି, ମିଚ୍ଛାଜୀଵାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଅରିଯଵଂସକେ ପେସେତ୍ଵା ଅରିଯଵଂସଂ କଥାପେନ୍ତି, ପାପଭିକ୍ଖୂନଂ ଵିନଯଧରେହି ନିଗ୍ଗହଂ କାରାପେନ୍ତି, ପାପଭିକ୍ଖୂପି ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ନ ସକ୍କା ଅମ୍ହେହି ଵଗ୍ଗବନ୍ଧେନ ଵିଚରିତୁ’’ନ୍ତି ଭିଜ୍ଜିତ୍ଵା ପଲାଯନ୍ତି। ଏଵମେତ୍ଥ ହାନିଵୁଦ୍ଧିଯୋ ଵେଦିତବ୍ବା।

ସମଗ୍ଗାତିଆଦୀସୁ ଚେତିଯପଟିଜଗ୍ଗନତ୍ଥଂ ଵା ବୋଧିଗେହଉପୋସଥାଗାରଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ଵା କତିକଵତ୍ତଂ ଵା ଠପେତୁକାମତାଯ ଓଵାଦଂ ଵା ଦାତୁକାମତାଯ – ‘‘ସଙ୍ଘୋ ସନ୍ନିପତତୂ’’ତି ଭେରିଯା ଵା ଘଣ୍ଟିଯା ଵା ଆକୋଟିତାଯ – ‘‘ମଯ୍ହଂ ଚୀଵରକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି, ମଯ୍ହଂ ପତ୍ତୋ ପଚିତବ୍ବୋ, ମଯ୍ହଂ ନଵକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଵିକ୍ଖେପଂ କରୋନ୍ତା ନ ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି ନାମ। ସବ୍ବଂ ପନ ତଂ କମ୍ମଂ ଠପେତ୍ଵା – ‘‘ଅହଂ ପୁରିମତରଂ, ଅହଂ ପୁରିମତର’’ନ୍ତି ଏକପ୍ପହାରେନେଵ ସନ୍ନିପତନ୍ତା ସମଗ୍ଗା ସନ୍ନିପତନ୍ତି ନାମ। ସନ୍ନିପତିତା ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ମନ୍ତେତ୍ଵା କତ୍ତବ୍ବଂ କତ୍ଵା ଏକତୋ ଅଵୁଟ୍ଠହନ୍ତା ସମଗ୍ଗା ନ ଵୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଏଵଂ ଵୁଟ୍ଠିତେସୁ ହି ଯେ ପଠମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ଏଵଂ ହୋତି – ‘‘ଅମ୍ହେହି ବାହିରକଥାଵ ସୁତା, ଇଦାନି ଵିନିଚ୍ଛଯକଥା ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି। ଏକପ୍ପହାରେନେଵ ଵୁଟ୍ଠହନ୍ତା ପନ ସମଗ୍ଗା ଵୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ। ଅପିଚ ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଵିହାରସୀମା ଆକୁଲା, ଉପୋସଥପଵାରଣା ଠିତା, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଵେଜ୍ଜକମ୍ମାଦିକାରକା ପାପଭିକ୍ଖୂ ଉସ୍ସନ୍ନା’’ତି ସୁତ୍ଵା – ‘‘କୋ ଗନ୍ତ୍ଵା ତେସଂ ନିଗ୍ଗହଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତେ – ‘‘ଅହଂ ପଠମଂ, ଅହଂ ପଠମ’’ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ସମଗ୍ଗା ଵୁଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମ।

ଆଗନ୍ତୁକଂ ପନ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଇମଂ ପରିୱେଣଂ ଯାହି, ଏତଂ ପରିୱେଣଂ ଯାହି, ଅଯଂ କୋ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ସବ୍ବେ ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତାପି, ଜିଣ୍ଣପତ୍ତଚୀୱରକଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପରିଯେସମାନାପି, ଗିଲାନସ୍ସ ଗିଲାନଭେସଜ୍ଜଂ ପରିଯେସମାନାପି, ଗିଲାନମେୱ ଅନାଥଂ – ‘‘ଅସୁକପରିୱେଣଂ ଯାହି, ଅସୁକପରିୱେଣଂ ଯାହୀ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିୱେଣେ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତାପି, ଏକୋ ଓଲିଯମାନକୋ ଗନ୍ଥୋ ହୋତି, ପଞ୍ଞୱନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତେନ ତଂ ଗନ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପାପେନ୍ତାପି ସମଗ୍ଗା ସଙ୍ଘକରଣୀଯାନି କରୋନ୍ତି ନାମ।

ଅପଞ୍ଞତ୍ତଆଦୀସୁ ନୱଂ ଅଧମ୍ମିକଂ କତିକୱତ୍ତଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱା ବନ୍ଧନ୍ତା ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି ନାମ, ପୁରାଣସନ୍ଥତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ୱିଯ। ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନଯଂ ସାସନଂ ଦୀପେନ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି ନାମ, ୱସ୍ସସତପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତି ୱେସାଲିକା ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ୱିଯ। ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକା ପନ ଆପତ୍ତିଯୋ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତା ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାଯ ନ ୱତ୍ତନ୍ତି ନାମ, ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକା ୱିଯ। ନୱଂ ପନ କତିକୱତ୍ତଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ୱା ଅବନ୍ଧନ୍ତା, ଧମ୍ମୱିନଯତୋ ସାସନଂ ଦୀପେନ୍ତା, ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ଅସମୂହନନ୍ତା ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନ୍ତି ନାମ, ଆଯସ୍ମା ଉପସେନୋ ୱିଯ, ଆଯସ୍ମା ଯସୋ କାକଣ୍ଡକପୁତ୍ତୋ ୱିଯ ଚ।

‘‘ସୁଣାତୁ, ମେ ଆୱୁସୋ ସଙ୍ଘୋ, ସନ୍ତମ୍ହାକଂ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଗିହିଗତାନି, ଗିହିନୋପି ଜାନନ୍ତି, ‘ଇଦଂ ୱୋ ସମଣାନଂ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯାନଂ କପ୍ପତି, ଇଦଂ ୱୋ ନ କପ୍ପତୀ’ତି। ସଚେ ହି ମଯଂ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ସମୂହନିସ୍ସାମ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ – ‘ଧୂମକାଲିକଂ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଯାୱିମେସଂ ସତ୍ଥା ଅଟ୍ଠାସି, ତାୱିମେ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସିକ୍ଖିଂସୁ। ଯତୋ ଇମେସଂ ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ନ ଦାନିମେ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସିକ୍ଖନ୍ତୀ’ତି। ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ସଙ୍ଘୋ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞପେଯ୍ୟ, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତେଯ୍ୟା’’ତି (ଚୂଳୱ। ୪୪୨) –

ଇମଂ ତନ୍ତିଂ ଠପଯନ୍ତୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ୱିଯ ଚ। ୱୁଦ୍ଧିଯେୱାତି ସୀଲାଦୀହି ଗୁଣେହି ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ, ନୋ ପରିହାନି।

ଥେରାତି ଥିରଭାୱପ୍ପତ୍ତା ଥେରକାରକେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତା। ବହୂ ରତ୍ତିଯୋ ଜାନନ୍ତୀତି ରତ୍ତଞ୍ଞୂ। ଚିରଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଏତେସନ୍ତି ଚିରପବ୍ବଜିତା। ସଙ୍ଘସ୍ସ ପିତୁଟ୍ଠାନେ ଠିତାତି ସଙ୍ଘପିତରୋ। ପିତୁଟ୍ଠାନେ ଠିତତ୍ତା ସଙ୍ଘଂ ପରିନେନ୍ତି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ହୁତ୍ୱା ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ପୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ସଙ୍ଘପରିଣାଯକା।

ଯେ ତେସଂ ସକ୍କାରାଦୀନି ନ କରୋନ୍ତି, ଓୱାଦତ୍ଥାଯ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେପି ତେସଂ ଓୱାଦଂ ନ ଦେନ୍ତି, ପୱେଣୀକଥଂ ନ କଥେନ୍ତି, ସାରଭୂତଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ନ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି। ତେ ତେହି ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ସୀଲାଦୀହି ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧେହି ସତ୍ତହି ଚ ଅରିଯଧନେହୀତି ଏୱମାଦୀହି ଗୁଣେହି ପରିହାଯନ୍ତି। ଯେ ପନ ତେସଂ ସକ୍କାରାଦୀନି କରୋନ୍ତି, ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେପି ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଦେନ୍ତି। ‘‘ଏୱଂ ତେ ଅଭିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ପଟିକ୍କମିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ଆଲୋକିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ୱିଲୋକିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ସମିଞ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ପସାରିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତେ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଚୀୱରଂ ଧାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପୱେଣୀକଥଂ କଥେନ୍ତି, ସାରଭୂତଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି, ତେରସହି ଧୁତଙ୍ଗେହି ଦସହି କଥାୱତ୍ଥୂହି ଅନୁସାସନ୍ତି। ତେ ତେସଂ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସୀଲାଦୀହି ଗୁଣେହି ୱଡ୍ଢମାନା ସାମଞ୍ଞତ୍ଥଂ ଅନୁପାପୁଣନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ହାନିୱୁଦ୍ଧିଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

ପୁନବ୍ଭୱଦାନଂ ପୁନବ୍ଭୱୋ, ପୁନବ୍ଭୱୋ ସୀଲମସ୍ସାତି ପୋନୋବ୍ଭୱିକା, ପୁନବ୍ଭୱଦାଯିକାତି ଅତ୍ଥୋ, ତସ୍ସା ପୋନୋବ୍ଭୱିକାଯ। ନ ୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଯେ ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ କାରଣା ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ପଦାନୁପଦିକା ହୁତ୍ୱା ଗାମତୋ ଗାମଂ ୱିଚରନ୍ତି, ତେ ତସ୍ସା ତଣ୍ହାଯ ୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାମ, ଇତରେ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାମ। ତତ୍ଥ ହାନିୱୁଦ୍ଧିଯୋ ପାକଟାଯେୱ।

ଆରଞ୍ଞକେସୂତି ପଞ୍ଚଧନୁସତିକପଚ୍ଛିମେସୁ। ସାପେକ୍ଖାତି ସତଣ୍ହା ସାଲଯା। ଗାମନ୍ତସେନାସନେସୁ ହି ଝାନଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱାପି ତତୋ ୱୁଟ୍ଠିତମତ୍ତୋୱ ଇତ୍ଥିପୁରିସଦାରିକାଦିସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ଯେନସ୍ସ ଅଧିଗତୱିସେସୋପି ହାଯତିଯେୱ। ଅରଞ୍ଞେ ପନ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ପଟିବୁଦ୍ଧମତ୍ତୋ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘମୋରାଦୀନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ଯେନ ଆରଞ୍ଞକଂ ପୀତିଂ ଲଭିତ୍ୱା ତମେୱ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗଫଲେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଇତି ଭଗୱା ଗାମନ୍ତସେନାସନେ ଝାନଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଭିକ୍ଖୁନୋ ଅରଞ୍ଞେ ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତମେୱ ପସଂସତି। ତସ୍ମା ତମେୱ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ – ‘‘ଆରଞ୍ଞକେସୁ ସେନାସନେସୁ ସାପେକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହ।

ପଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଞେୱ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେସ୍ସନ୍ତି। ପେସଲାତି ପିଯସୀଲା। ଇଧାପି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଆଗମନଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତା ନେୱାସିକା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ଅପ୍ପସନ୍ନା । ସମ୍ପତ୍ତଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନପତ୍ତଚୀୱରପ୍ପଟିଗ୍ଗହଣଆସନପଞ୍ଞାପନତାଲୱଣ୍ଟଗ୍ଗହଣାଦୀନି ନ କରୋନ୍ତି, ଅଥ ନେସଂ ଅୱଣ୍ଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି – ‘‘ଅସୁକୱିହାରୱାସିନୋ ଭିକ୍ଖୂ ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅପ୍ପସନ୍ନା ୱିହାରଂ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତଂ ନ କରୋନ୍ତୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଟ୍ଟଜିତା ୱିହାରଦ୍ୱାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ୱିହାରଂ ନ ପୱିସନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନାଗତାନଂ ଅନାଗମନମେୱ ହୋତି। ଆଗତାନଂ ପନ ଫାସୁୱିହାରେ ଅସତି ଯେପି ଅଜାନିତ୍ୱା ଆଗତା, ତେ – ''ୱସିସ୍ସାମାତି ତାୱ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତାମ୍ହ, ଇମେସଂ ପନ ନେୱାସିକାନଂ ଇମିନା ନୀହାରେନ କୋ ୱସିସ୍ସତୀ''ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ସୋ ୱିହାରୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନାୱାସୋୱ ହୋତି। ତତୋ ନେୱାସିକା ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନଂ ଅଲଭନ୍ତା କଙ୍ଖାୱିନୋଦନଂ ୱା ଆଚାରସିକ୍ଖାପକଂ ୱା ମଧୁରଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ୱା ନ ଲଭନ୍ତି, ତେସଂ ନେୱ ଅଗ୍ଗହିତଧମ୍ମଗ୍ଗହଣଂ, ନ ଗହିତସଜ୍ଝାୟକରଣଂ ହୋତି। ଇତି ନେସଂ ହାନିୟେୱ ହୋତି, ନ ୱୁଦ୍ଧି।

ଯେ ପନ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଆଗମନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ସଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି ପସନ୍ନା, ଆଗତାନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାଦୀନି କତ୍ୱା ସେନାସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ତେ ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ପୱିସନ୍ତି, କଙ୍ଖଂ ୱିନୋଦେନ୍ତି, ମଧୁରଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଲଭନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି – ''ଅସୁକୱିହାରଭିକ୍ଖୂ ଏୱଂ ସଦ୍ଧା ପସନ୍ନା ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନା ସଙ୍ଗାହକା''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଦୂରତୋପି ଏନ୍ତି, ତେସଂ ନେୱାସିକା ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତି , ସମୀପଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢତରଂ ଆଗନ୍ତୁକଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି, ନୱକତରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆସନଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି। ନିସୀଦିତ୍ୱା – ''ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସିସ୍ସଥ ଗମିସ୍ସଥା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। 'ଗମିସ୍ସାମୀ'ତି ୱୁତ୍ତେ – ''ସପ୍ପାୟଂ ସେନାସନଂ, ସୁଲଭା ଭିକ୍ଖା''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି। ୱିନୟଧରୋ ଚେ ହୋତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱିନୟଂ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ସୁତ୍ତନ୍ତାଦିଧରୋ ଚେ, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଂ ତଂ ଧମ୍ମଂ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତି। ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ଥେରାନଂ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ଆଗନ୍ତୁକା ''ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଦିୱସାନି ୱସିସ୍ସାମାତି ଆଗତାମ୍ହ, ଇମେସଂ ପନ ସୁଖସଂୱାସତାୟ ଦସଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସାନି ୱସିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ତାରୋ ହୋନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ହାନିୱୁଦ୍ଧିୟୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୩୭। ଦୁତିୟସତ୍ତକେ କମ୍ମଂ ଆରାମୋ ଏତେସନ୍ତି କମ୍ମାରାମାତି। କମ୍ମେ ରତାତି କମ୍ମରତା। କମ୍ମାରାମତମନୁୟୁତ୍ତାତି ୟୁତ୍ତା ପୟୁତ୍ତା ଅନୁୟୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ କମ୍ମନ୍ତି ଇତିକାତବ୍ବକମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ – ଚୀୱରୱିଚାରଣଂ, ଚୀୱରକରଣଂ, ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଂ, ସୂଚିଘରଂ, ପତ୍ତତ୍ଥୱିକଂ, ଅଂସବଦ୍ଧକଂ, କାୟବନ୍ଧନଂ, ଧମକରଣଂ, ଆଧାରକଂ, ପାଦକଥଲିକଂ, ସମ୍ମଜ୍ଜନୀଆଦୀନଂ କରଣନ୍ତି। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଏତାନି କରୋନ୍ତୋ ସକଲଦିୱସଂ ଏତାନେୱ କରୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେସ ପଟିକ୍ଖେପୋ। ଯୋ ପନ ଏତେସଂ କରଣୱେଲାୟମେୱ ଏତାନି କରୋତି, ଉଦ୍ଦେସୱେଲାୟଂ ଉଦ୍ଦେସଂ ଗଣ୍ହାତି, ସଜ୍ଝାୟୱେଲାୟଂ ସଜ୍ଝାୟତି, ଚେତିୟଙ୍ଗଣୱତ୍ତୱେଲାୟଂ ଚେତିୟଙ୍ଗଣୱତ୍ତଂ କରୋତି, ମନସିକାରୱେଲାୟଂ ମନସିକାରଂ କରୋତି, ନ ସୋ କମ୍ମାରାମୋ ନାମ।

ନ ଭସ୍ସାରାମାତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ଇତ୍ଥିୱଣ୍ଣପୁରିସୱଣ୍ଣାଦିୱସେନ ଆଲାପସଲ୍ଲାପଂ କରୋନ୍ତୋୟେୱ ଦିୱସଞ୍ଚ ରତ୍ତିଞ୍ଚ ୱୀତିନାମେତି, ଏୱରୂପେ ଭସ୍ସେ ପରିୟନ୍ତକାରୀ ନ ହୋତି, ଅୟଂ ଭସ୍ସାରାମୋ ନାମ। ଯୋ ପନ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଧମ୍ମଂ କଥେତି, ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ଅୟଂ ଅପ୍ପଭସ୍ସୋୱ ଭସ୍ସେ ପରିୟନ୍ତକାରୀୟେୱ। କସ୍ମା? ''ସନ୍ନିପତିତାନଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦ୍ୱୟଂ କରଣୀୟଂ – ଧମ୍ମୀ ୱା କଥା, ଅରିୟୋ ୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱୋ''ତି (ମ। ନି। ୧। ୨୭୩) ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ନ ନିଦ୍ଦାରାମାତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ନିସିନ୍ନୋପି ନିପନ୍ନୋପି ଥିନମିଦ୍ଧାଭିଭୂତୋ ନିଦ୍ଦାୟତିୟେୱ, ଅୟଂ ନିଦ୍ଦାରାମୋ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ କରଜକାୟଗେଲଞ୍ଞେନ ଚିତ୍ତଂ ଭୱଙ୍ଗେ ଓତରତି , ନାୟଂ ନିଦ୍ଦାରାମୋ। ତେନେୱାହ – ''ଅଭିଜାନାମହଂ ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପ୍ପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଚତୁଗ୍ଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମିତା''ତି (ମ। ନି। ୧।୩୮୭)।

ନ ସଙ୍ଗଣିକାରାମାତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ଏକସ୍ସ ଦୁତିୟୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତତିୟୋ ତିଣ୍ଣଂ ଚତୁତ୍ଥୋତି ଏୱଂ ସଂସଟ୍ଠୋୱ ୱିହରତି, ଏକକୋ ଅସ୍ସାଦଂ ନ ଲଭତି, ଅୟଂ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ। ଯୋ ପନ ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ଏକକୋ ଅସ୍ସାଦଂ ଲଭତି, ନାୟଂ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ନପାପିଚ୍ଛାତି ଏତ୍ଥ ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନାୟ ଇଚ୍ଛାୟ ସମନ୍ନାଗତା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପିଚ୍ଛା ନାମ।

ନ ପାପମିତ୍ତାଦୀସୁ ପାପା ମିତ୍ତା ଏତେସନ୍ତି ପାପମିତ୍ତା। ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ସହ ଅୟନତୋ ପାପା ସହାୟା ଏତେସନ୍ତି ପାପସହାୟା। ତନ୍ନିନ୍ନତପ୍ପୋଣତପ୍ପବ୍ଭାରତାୟ ପାପେସୁ ସମ୍ପୱଙ୍କାତି ପାପସମ୍ପୱଙ୍କା।

ଓରମତ୍ତକେନାତି ଅୱରମତ୍ତକେନ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନ। ଅନ୍ତରାତି ଅରହତ୍ତଂ ଅପତ୍ୱାୱ ଏତ୍ଥନ୍ତରେ। ୱୋସାନନ୍ତି ପରିନିଟ୍ଠିତଭାୱଂ – ''ଅଲମେତ୍ତାୱତା''ତି ଓସକ୍କନଂ ଠିତକିଚ୍ଚତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଯାୱ ସୀଲପାରିସୁଦ୍ଧିମତ୍ତେନ ୱା ୱିପସ୍ସନାମତ୍ତେନ ୱା ଝାନମତ୍ତେନ ୱା ସୋତାପନ୍ନଭାୱମତ୍ତେନ ୱା ସକଦାଗାମିଭାୱମତ୍ତେନ ୱା ଅନାଗାମିଭାୱମତ୍ତେନ ୱା ୱୋସାନଂ ନ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ତାୱ ୱୁଦ୍ଧିୟେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀ''ତି।

୧୩୮। ତତିୟସତ୍ତକେ ସଦ୍ଧାତି ସଦ୍ଧାସମ୍ପନ୍ନା। ତତ୍ଥ ଆଗମନୀୟସଦ୍ଧା, ଅଧିଗମସଦ୍ଧା, ପସାଦସଦ୍ଧା, ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧାତି ଚତୁବ୍ବିଧା ସଦ୍ଧା। ତତ୍ଥ

ଆଗମନୀୟସଦ୍ଧା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଂ ହୋତି। ଅଧିଗମସଦ୍ଧା ଅରିୟପୁଗ୍ଗଲାନଂ। ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଘୋତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ପସାଦୋ ପସାଦସଦ୍ଧା। ଓକପ୍ପେତ୍ୱା ପକପ୍ପେତ୍ୱା ପନ ସଦ୍ଦହନଂ ଓକପ୍ପନସଦ୍ଧା। ସା ଦୁୱିଧାପି ଇଧାଧିପ୍ପେତା। ତାୟ ହି ସଦ୍ଧାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ସଦ୍ଧାୱିମୁତ୍ତୋ, ୱକ୍କଲିତ୍ଥେରସଦିସୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ହି ଚେତିୟଙ୍ଗଣୱତ୍ତଂ ୱା, ବୋଧିୟଙ୍ଗଣୱତ୍ତଂ ୱା କତମେୱ ହୋତି। ଉପଜ୍ଝାୟୱତ୍ତଆଚରିୟୱତ୍ତାଦୀନି ସବ୍ବୱତ୍ତାନି ପୂରେତି। ହିରିମନାତି ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନଲକ୍ଖଣାୟ ହିରିୟା ଯୁତ୍ତଚିତ୍ତା। ଓତ୍ତପ୍ପୀତି ପାପତୋ ଭାୟନଲକ୍ଖଣେନ ଓତ୍ତପ୍ପେନ ସମନ୍ନାଗତା।

ବହୁସ୍ସୁତାତି ଏତ୍ଥ ପନ ପରିୟତ୍ତିବହୁସ୍ସୁତୋ, ପଟିୱେଧବହୁସ୍ସୁତୋତି ଦ୍ୱେ ବହୁସ୍ସୁତା। ପରିୟତ୍ତୀତି ତୀଣି ପିଟକାନି। ପଟିୱେଧୋତି ସଚ୍ଚପ୍ପଟିୱେଧୋ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ପରିୟତ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତା। ସା ଯେନ ବହୁ ସୁତା, ସୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ। ସୋ ପନେସ ନିସ୍ସୟମୁଚ୍ଚନକୋ, ପରିସୁପଟ୍ଠାକୋ, ଭିକ୍ଖୁନୋୱାଦକୋ, ସବ୍ବତ୍ଥକବହୁସ୍ସୁତୋତି ଚତୁବ୍ବିଧୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ତୟୋ ବହୁସ୍ସୁତା ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟଟ୍ଠକଥାୟ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱୁତ୍ତନୟେନ ଗହେତବ୍ବା। ସବ୍ବତ୍ଥକବହୁସ୍ସୁତା ପନ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସଦିସା ହୋନ୍ତି। ତେ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା।

ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟାତି ଯେସଂ କାୟିକଞ୍ଚ ଚେତସିକଞ୍ଚ ୱୀରିୟଂ ଆରଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଯେ କାୟସଙ୍ଗଣିକଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ଅଟ୍ଠଆରବ୍ଭୱତ୍ଥୁୱସେନ ଏକକା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ କାୟିକୱୀରିୟଂ ଆରଦ୍ଧଂ ନାମ ହୋତି। ଯେ ଚିତ୍ତସଙ୍ଗଣିକଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିୱସେନ ଏକକା ହୋନ୍ତି, ଗମନେ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲେସସ୍ସ ଠାନଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି, ଠାନେ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲେସସ୍ସ ନିସଜ୍ଜଂ, ନିସଜ୍ଜାୟ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲେସସ୍ସ ସୟନଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନଟ୍ଠାନେଯେୱ କିଲେସେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତେସଂ ଚେତସିକୱୀରିୟଂ ଆରଦ୍ଧଂ ନାମ ହୋତି।

ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତୀତି ଚିରକତାଦୀନଂ ସରିତା ଅନୁସ୍ସରିତା ମହାଗତିମ୍ବିୟଅଭୟତ୍ଥେରଦୀଘଭାଣଅଭୟତ୍ଥେରତିପିଟକଚୂଳାଭୟତ୍ଥେରା ୱିୟ। ମହାଗତିମ୍ବିୟଅଭୟତ୍ଥେରୋ କିର ଜାତପଞ୍ଚମଦିୱସେ ମଙ୍ଗଲପାୟାସେ ତୁଣ୍ଡଂ ପସାରେନ୍ତଂ ୱାୟସଂ ଦିସ୍ୱା ହୁଂ ହୁନ୍ତି ସଦ୍ଦମକାସି। ଅଥ ସୋ ଥେରକାଲେ – ''କଦା ପଟ୍ଠାୟ, ଭନ୍ତେ, ସରଥା''ତି ଭିକ୍ଖୂହି ପୁଚ୍ଛିତୋ ''ଜାତପଞ୍ଚମଦିୱସେ କତସଦ୍ଦତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଆୱୁସୋ''ତି ଆହ।

ଦୀଘଭାଣକଅଭୟତ୍ଥେରସ୍ସ ଜାତନୱମଦିୱସେ ମାତା ଚୁମ୍ବିସ୍ସାମୀତି ଓନତା ତସ୍ସା ମୋଳି ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱ । ତତୋ ତୁମ୍ବମତ୍ତାନି ସୁମନପୁପ୍ଫାନି ଦାରକସ୍ସ ଉରେ ପତିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ଜନୟିଂସୁ। ସୋ ଥେରକାଲେ – ''କଦା ପଟ୍ଠାୟ, ଭନ୍ତେ, ସରଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ – ''ଜାତନୱମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟା''ତି ଆହ।

ତିପିଟକଚୂଳାଭୟତ୍ଥେରୋ – ''ଅନୁରାଧପୁରେ ତୀଣି ଦ୍ୱାରାନି ପିଦହାପେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଏକେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମନଂ କତ୍ୱା – 'ତ୍ୱଂ କିନ୍ନାମୋ, ତ୍ୱଂ କିନ୍ନାମୋ'ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସାୟଂ ପୁନ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ତେସଂ ନାମାନି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତୁଂ – ''ସକ୍କା ଆୱୁସୋ''ତି ଆହ। ଏୱରୂପେ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଧାୟ – ''ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ପଞ୍ଞୱନ୍ତୋତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦୟବ୍ବୟପରିଗ୍ଗାହିକାୟ ପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତା। ଅପି ଚ ଦ୍ୱୀହିପି ଏତେହି ପଦେହି ୱିପସ୍ସକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିପସ୍ସନାସମ୍ଭାରଭୂତା ସଦ୍ଧାସତି ଚେୱ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞା ଚ କଥିତା।

୧୩୯। ଚତୁତ୍ଥସତ୍ତକେ ସତିଯେୱ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋତି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ତତ୍ଥ ଉପଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପୱିଚୟଲକ୍ଖଣୋ ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପଗ୍ଗହଲକ୍ଖଣୋ ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଫରଣଲକ୍ଖଣୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଉପସମଲକ୍ଖଣୋ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଅୱିକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣୋ ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପଟିସଙ୍ଖାନଲକ୍ଖଣୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଭାୱେସ୍ସନ୍ତୀତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଚତୂହି କାରଣେହି ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତା, ଛହି କାରଣେହି ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତା, ନୱହି କାରଣେହି ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତା, ଦସହି କାରଣେହି ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତା, ସତ୍ତହି କାରଣେହି ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତା, ଦସହି କାରଣେହି ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତା, ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତା ୱଡ୍ଢେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲସମ୍ପଯୁତ୍ତେ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକେ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ କଥେସି।

୧୪୦। ପଞ୍ଚମସତ୍ତକେ ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ଅନତ୍ତସଞ୍ଞାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇମା ସତ୍ତ ଲୋକିୟୱିପସ୍ସନାପି ହୋନ୍ତି। ''ଏତଂ ସନ୍ତଂ, ଏତଂ ପଣୀତଂ, ଯଦିଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋ''ତି (ଅ। ନି। ୯।୩୬) ଆଗତୱସେନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଲୋକୁତ୍ତରାପି ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୪୧। ଛଟ୍ଠେ ମେତ୍ତଂ କାୟକମ୍ମନ୍ତି ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ କତ୍ତବ୍ବଂ କାୟକମ୍ମଂ। ୱଚୀକମ୍ମମନୋକମ୍ମେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇମାନି ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସେନ ଆଗତାନି ଗିହୀସୁପି ଲବ୍ଭନ୍ତି । ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ହି ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଆଭିସମାଚାରିକଧମ୍ମପୂରଣଂ ମେତ୍ତଂ କାୟକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିହୀନଂ ଚେତିୟୱନ୍ଦନତ୍ଥାୟ

ବୋଧିୱନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ସଙ୍ଘନିମନ୍ତନତ୍ଥାୟ ଗମନଂ, ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ, ପତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣଂ, ଆସନପଞ୍ଞାପନଂ, ଅନୁଗମନନ୍ତି ଏୱମାଦିକଂ ମେତ୍ତଂ କାୟକମ୍ମଂ ନାମ।

ଭିକ୍ଖୂନଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଆଚାରପଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞାପନଂ, କମ୍ମଟ୍ଠାନକଥନଂ, ଧମ୍ମଦେସନା, ତେପିଟକମ୍ପି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିହୀନଂ ଚେତିୟୱନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛାମ , ବୋଧିୱନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛାମ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ କରିସ୍ସାମ, ଦୀପମାଲପୁପ୍ଫପୂଜଂ କରିସ୍ସାମ, ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ସମାଦାୟ ୱତ୍ତିସ୍ସାମ, ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ଦସ୍ସାମ, ୱସ୍ସୱାସିକଂ ଦସ୍ସାମ, ଅଜ୍ଜ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ଦସ୍ସାମ, ସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଖାଦନୀୟାଦୀନି ସଂୱିଦହଥ, ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେଥ, ପାନୀୟଂ ଉପଟ୍ଠପେଥ, ସଙ୍ଘଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଆନେଥ, ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେଥ, ଛନ୍ଦଜାତା ଉସ୍ସାହଜାତା ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋଥାତିଆଦିକଥନକାଲେ ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ।

ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାୟ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ, ଚେତିୟଙ୍ଗଣୱତ୍ତାଦୀନି ଚ କତ୍ୱା ୱିୱିତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ସୁଖୀ ହୋନ୍ତୁ ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାତି ଚିନ୍ତନଂ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ। ଗିହୀନଂ 'ଅୟ୍ୟା ସୁଖୀ ହୋନ୍ତୁ, ଅୱେରା ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜା'ତି ଚିନ୍ତନଂ ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ।

ଆୱି ଚେୱ ରହୋ ଚାତି ସମ୍ମୁଖା ଚ ପରମ୍ମୁଖା ଚ। ତତ୍ଥ ନୱକାନଂ ଚୀୱରକମ୍ମାଦୀସୁ ସହାୟଭାୱଗମନଂ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ କାୟକମ୍ମଂ ନାମ। ଥେରାନଂ ପନ ପାଦଧୋୱନୱନ୍ଦନବୀଜନଦାନାଦିଭେଦଂ ସବ୍ବଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ କାୟକମ୍ମଂ ନାମ। ଉଭୟେହିପି ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତାନଂ ଦାରୁଭଣ୍ଡାଦୀନଂ ତେସୁ ଅୱମଞ୍ଞଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତାନଂ ୱିୟ ପଟିସାମନଂ ପରମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ କାୟକମ୍ମଂ ନାମ।

ଦେୱତ୍ଥେରୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋତି ଏୱଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ୱଚନଂ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ। ୱିହାରେ ଅସନ୍ତଂ ପନ ପଟିପୁଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ କୁହିଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେୱତ୍ଥେରୋ, କୁହିଂ ଅମ୍ହାକଂ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ, କଦା ନୁ ଖୋ ଆଗମିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ମମାୟନୱଚନଂ ପରମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ନାମ।

ମେତ୍ତାସିନେହସିନିଦ୍ଧାନି ପନ ନୟନାନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ପସନ୍ନେନ ମୁଖେନ ଓଲୋକନଂ ସମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ। ଦେୱତ୍ଥେରୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅରୋଗୋ ହୋତୁ, ଅପ୍ପାବାଧୋତି ସମନ୍ନାହରଣଂ ପରମ୍ମୁଖା ମେତ୍ତଂ ମନୋକମ୍ମଂ ନାମ।

ଲାଭାତି ଚୀୱରାଦୟୋ ଲଦ୍ଧପଚ୍ଚୟା। ଧମ୍ମିକାତି କୁହନାଦିଭେଦଂ ମିଚ୍ଛାଜୀୱଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଅନ୍ତମସୋ ପତ୍ତପରିୟାପନ୍ନମତ୍ତମ୍ପୀତି ପଚ୍ଛିମକୋଟିୟା ପତ୍ତେ ପରିୟାପନ୍ନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋଗତଂ ଦ୍ୱିତିକଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖାମତ୍ତମ୍ପି । ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ପଟିୱିଭତ୍ତା ନାମ – ଆମିସପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଞ୍ଚ, ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ – ''ଏତ୍ତକଂ ଦସ୍ସାମି, ଏତ୍ତକଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତେନ ୱିଭଜନଂ ଆମିସପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଂ ନାମ। ''ଅସୁକସ୍ସ ଦସ୍ସାମି, ଅସୁକସ୍ସ ନ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତେନ ୱିଭଜନଂ ପନ ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଂ ନାମ। ତଦୁଭୟମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ଯୋ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ଅୟଂ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗୀ ନାମ।

ସୀଲୱନ୍ତେହିସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସାଧାରଣଭୋଗୀତି ଏତ୍ଥ ସାଧାରଣଭୋଗିନୋ ଇଦଂ ଲକ୍ଖଣଂ, ଯଂ ଯଂ ପଣୀତଂ ଲଭତି, ତଂ ତଂ ନେୱ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତାମୁଖେନ ଗିହୀନଂ ଦେତି, ନ ଅତ୍ତନା ଭୁଞ୍ଜତି, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚ – ''ସଙ୍ଘେନ ସାଧାରଣଂ ହୋତୂ''ତି ଗହେତ୍ୱା ଘଣ୍ଟିଂ ପହରିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ସଙ୍ଘସନ୍ତକଂ ୱିୟ ପସ୍ସତି।

ଇମଂ ପନ ସାରଣୀୟଧମ୍ମଂ କୋ ପୂରେତି, କୋ ନ ପୂରେତୀତି? ଦୁସ୍ସୀଲୋ ତାୱ ନ ପୂରେତି। ନ ହି ତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ସୀଲୱନ୍ତା ଗଣ୍ହନ୍ତି। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋ ପନ ୱତ୍ତଂ ଅଖଣ୍ଡେନ୍ତୋ ପୂରେତି। ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ତଂ – ଯୋ ହି ଓଦିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ମାତୁ ୱା ପିତୁ ୱା ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାଦୀନଂ ୱା ଦେତି, ସୋ ଦାତବ୍ବଂ ଦେତି, ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ପନସ୍ସ ନ ହୋତି, ପଲିବୋଧଜଗ୍ଗନଂ ନାମ ହୋତି। ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ହି ମୁତ୍ତପଲିବୋଧସ୍ସେୱ ୱଟ୍ଟତି। ତେନ ପନ ଓଦିସ୍ସକଂ ଦେନ୍ତେନ ଗିଲାନଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଆଗନ୍ତୁକଗମିକାନଞ୍ଚେୱ ନୱପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘାଟିପତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ। ଏତେସଂ ଦତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଥୋକଂ ଅଦତ୍ୱା ଯୋ ଯତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ତତ୍ତକଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଅୱସିଟ୍ଠେ ଅସତି ପୁନ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯଂ ଯଂ ପଣୀତଂ, ତଂ ଦତ୍ୱା ସେସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ''ସୀଲୱନ୍ତେହୀ''ତି ୱଚନତୋ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ଅଦାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ଅୟଂ ପନ ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ସୁସିକ୍ଖିତାୟ ପରିସାୟ ସୁପୂରୋ ହୋତି, ନୋ ଅସିକ୍ଖିତାୟ ପରିସାୟ। ସୁସିକ୍ଖିତାୟ ହି ପରିସାୟ ଯୋ ଅଞ୍ଞତୋ ଲଭତି, ସୋ ନ ଗଣ୍ହାତି। ଅଞ୍ଞତୋ ଅଲଭନ୍ତୋପି ପମାଣଯୁତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହାତି, ନାତିରେକଂ। ଅୟଂ ପନ ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ଦେନ୍ତସ୍ସାପି ଦ୍ୱାଦସହି ୱସ୍ସେହି ପୂରତି, ନ ତତୋ ଓରଂ। ସଚେ ହି ଦ୍ୱାଦସମେ ୱସ୍ସେ ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ ପିଣ୍ଡପାତପୂରଂ ପତ୍ତଂ ଆସନସାଲାୟଂ ଠପେତ୍ୱା ନହାୟିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଚ କସ୍ସେସୋ ପତ୍ତୋତି, ''ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଆହରଥ ନ''ନ୍ତି

ସଙ୍ଘଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଚ ରିତ୍ତଂ ପତ୍ତଂ ଠପେତି, ଅଥ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ରିତ୍ତଂ ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମୟ୍ହଂ ଅନୱସେସେତ୍ୱାୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୂ''ତି ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ଭିଜ୍ଜତି, ପୁନ ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସାନି ପୂରେତବ୍ବୋ ହୋତି। ତିତ୍ଥିୟପରିୱାସସଦିସୋ ହେସ, ସକିଂ ଖଣ୍ଡେ ଜାତେ ପୁନ ପୂରେତବ୍ବୋୱ। ଯୋ ପନ – ''ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ, ଯସ୍ସ ମେ ପତ୍ତଗତଂ ଅନାପୁଚ୍ଛାୱ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ''ତି ସୋମନସ୍ସଂ ଜନେତି, ତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣୋ ନାମ ହୋତି।

ଏୱଂ ପୂରିତସାରଣୀୟଧମ୍ମସ୍ସ ପନ ନେୱ ଇସ୍ସା, ନ ମଚ୍ଛରିୟଂ ହୋତି। ସୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ପିୟୋ ହୋତି, ସୁଲଭପଚ୍ଚୟୋ ଚ, ପତ୍ତଗତମସ୍ସ ଦିୟ୍ୟମାନମ୍ପି ନ ଖୀୟତି, ଭାଜନୀୟଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ଲଭତି, ଭୟେ ୱା ଛାତକେ ୱା ସମ୍ପତ୍ତେ ଦେୱତା ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି।

ତତ୍ରିମାନି ୱତ୍ଥୂନି – ସେନଗିରିୱାସୀ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ କିର ମହାଗିରିଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି। ପଞ୍ଞାସ ମହାଥେରା ନାଗଦୀପଂ ଚେତିୟୱନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଗିରିଗାମେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଲଦ୍ଧା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଥେରୋ ପନ ପୱିସନ୍ତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ''ଲଦ୍ଧଂ, ଭନ୍ତେ''ତି? ୱିଚରିମ୍ହ ଆୱୁସୋତି। ସୋ ତେସଂ ଅଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆହ – ''ଭନ୍ତେ ଯାୱାହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି, ତାୱ ଇଧେୱ ହୋଥା''ତି। ମୟଂ, ଆୱୁସୋ, ପଞ୍ଞାସ ଜନା ପତ୍ତତେମନମତ୍ତମ୍ପି ନ ଲଭିମ୍ହାତି। ଭନ୍ତେ, ନେୱାସିକା ନାମ ପଟିବଲା ହୋନ୍ତି, ଅଲଭନ୍ତାପି ଭିକ୍ଖାଚାରମଗ୍ଗସଭାଗଂ ଜାନନ୍ତୀତି। ଥେରା ଆଗମେସୁଂ। ଥେରୋ ଗାମଂ ପାୱିସି। ଧୁରଗେହେୟେୱ ମହାଉପାସିକା ଖୀରଭତ୍ତଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଥେରଂ ଓଲୋକୟମାନା ଠିତା। ଅଥ ଥେରସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସେୱ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦାସି, ସୋ ତଂ ଆଦାୟ ଥେରାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥ, ଭନ୍ତେତି, ସଙ୍ଘତ୍ଥେରଂ ଆହ। ଥେରୋ – ''ଅମ୍ହେହି ଏତ୍ତକେହି କିଞ୍ଚି ନ ଲଦ୍ଧଂ, ଅୟଂ ସୀଘମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ''ତି ସେସାନଂ ମୁଖଂ ଓଲୋକେସି। ଥେରୋ ଓଲୋକନାକାରେନେୱ ଞତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଲଦ୍ଧପିଣ୍ଡପାତୋ, ନିକ୍କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ଗଣ୍ହଥା''ତିଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବେସଂ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନାପି ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜି।

ଅଥ ନଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଥେରା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ''କଦା, ଆୱୁସୋ, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଜ୍ଝୀ''ତି? ନତ୍ଥି ମେ, ଭନ୍ତେ, ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋତି। ଝାନଲାଭୀସି, ଆୱୁସୋତି? ଏତମ୍ପି ମେ, ଭନ୍ତେ, ନତ୍ଥୀତି। ନନୁ, ଆୱୁସୋ, ପାଟିହାରିୟନ୍ତି? ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପୂରିତୋ, ତସ୍ସ ମେ ଧମ୍ମସ୍ସ ପୂରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସଚେପି ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସଂ ହୋତି, ପତ୍ତଗତଂ ନ ଖୀୟତୀତି। ତେ ସୁତ୍ୱା – ''ସାଧୁ ସାଧୁ ସପ୍ପୁରିସ, ଅନୁଚ୍ଛୱିକମିଦଂ ତୁୟ୍ହ''ନ୍ତି ଆହଂସୁ। ଇଦଂ ତାୱ – ''ପତ୍ତଗତଂ ନ ଖୀୟତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ।

ଅୟମେୱ ପନ ଥେରୋ ଚେତିୟପବ୍ବତେ ଗିରିଭଣ୍ଡମହାପୂଜାୟ ଦାନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କିଂ ୱରଭଣ୍ଡନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଦ୍ୱେ ସାଟକା, ଭନ୍ତେତି। ଏତେ ମୟ୍ହଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତୀତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି – ''ଏକୋ ଦହରୋ ଏୱଂ ୱଦତୀ''ତି। ଦହରସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ, ମହାଥେରାନଂ ପନ ସୁଖୁମସାଟକା ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ୱତ୍ୱା ମହାଥେରାନଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଠପେତି। ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପଟିପାଟିୟା ଠିତେ ଦେନ୍ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଠପିତାପି ତେ ସାଟକା ହତ୍ଥଂ ନାରୋହନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେ ଆରୋହନ୍ତି। ଦହରସ୍ସ ଦାନକାଲେ ପନ ହତ୍ଥଂ ଆରୁଳ୍ହା। ସୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପାତେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ମୁଖଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦହରଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦହରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା – ''ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ଧମ୍ମଂ କଦା ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ଥା''ତି ଆହ। ସୋ ପରିୟାୟେନାପି ଅସନ୍ତଂ ଅୱଦନ୍ତୋ – ''ନତ୍ଥି ମୟ୍ହଂ ମହାରାଜ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ''ତି ଆହ। ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ପୁବ୍ବେ ଅୱଚୁତ୍ଥାତି। ଆମ, ମହାରାଜ, ସାରଣୀୟଧମ୍ମପୂରକୋ ଅହଂ, ତସ୍ସ ମେ ଧମ୍ମସ୍ସ ପୂରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭାଜନୀୟଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ପାପୁଣାତୀତି। ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁଚ୍ଛୱିକମିଦଂ ତୁୟ୍ହ''ନ୍ତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଇଦଂ – ''ଭାଜନୀୟଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ଅଗ୍ଗଭଣ୍ଡଂ ପାପୁଣାତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ।

ବ୍ରାହ୍ମଣତିସ୍ସଭୟେ ପନ ଭାତରଗାମୱାସିନୋ ନାଗତ୍ଥେରିୟା ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ପଲାୟିଂସୁ। ଥେରୀ ପଚ୍ଚୂସସମୟେ – ''ଅତିୱିୟ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସୋ ଗାମୋ, ଉପଧାରେଥ ତାୱା''ତି ଦହରଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଆହ। ତା ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଥେରିୟା ଆରୋଚେସୁଂ। ସା ସୁତ୍ୱା ''ମା ତୁମ୍ହେ ତେସଂ ଗତଭାୱଂ ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥ, ଅତ୍ତନୋ ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାୟୋନିସୋମନସିକାରେସୁୟେୱ ଯୋଗଂ କରୋଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାୟଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅତ୍ତଦ୍ୱାଦସମା ଗାମଦ୍ୱାରେ ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ଅଟ୍ଠାସି। ରୁକ୍ଖେ ଅଧିୱତ୍ଥାଦେୱତା ଦ୍ୱାଦସନ୍ନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା ''ଅୟ୍ୟେ, ମା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛଥ, ନିଚ୍ଚଂ ଇଧେୱ ଏଥା''ତି ଆହ। ଥେରିୟା ପନ କନିଟ୍ଠଭାତା ନାଗତ୍ଥେରୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ସୋ – ''ମହନ୍ତଂ ଭୟଂ, ନ ସକ୍କା ଇଧ ୟାପେତୁଂ, ପରତୀରଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଅତ୍ତଦ୍ୱାଦସମୋୱ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଥେରିଂ ଦିସ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀତି ଭାତରଗାମଂ ଆଗତୋ। ଥେରୀ – ''ଥେରା ଆଗତା''ତି ସୁତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କିଂ ଅୟ୍ୟାତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସା – ''ଅଜ୍ଜ ଏକଦିୱସଂ ୱିହାରେୟେୱ ୱସିତ୍ୱା ସ୍ୱେ ଗମିସ୍ସଥା''ତି ଆହ। ଥେରା ୱିହାରଂ ଅଗମଂସୁ।

ଥେରୀ ପୁନଦିୱସେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଇମଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ଆହ। ଥେରୋ – ''ୱଟ୍ଟିସ୍ସତି ଥେରୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅଟ୍ଠାସି। ଧମ୍ମିକୋ ତାତ ପିଣ୍ଡପାତୋ , କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜଥାତି। ''ୱଟ୍ଟିସ୍ସତି ଥେରୀ''ତି। ସା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଖିପି।

ପତ୍ତୋ ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ – ‘‘ସତ୍ତତାଳମତ୍ତେ ଠିତମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁନିଭତ୍ତମେୱ ଥେରୀ’’ତି ୱତ୍ୱା – ‘‘ଭଯଂ ନାମ ସଦ୍ଧକାଲଂ ନ ହୋତି, ଭଯେ ୱୂପସନ୍ତେ ଅରିଯୱଂସଂ କଥଯମାନୋ, ‘ଭୋ ପିଣ୍ଡପାତିକ, ଭିକ୍ଖୁନିଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱୀତିନାମଯିତ୍ଥା’ତି ଚିତ୍ତେନ ଅନୁୱଦିଯମାନୋ ସନ୍ଥମ୍ଭେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥ ଥେରିଯୋ’’ତି ମଗ୍ଗଂ ଆରୁହି।

ରୁକ୍ଖଦେୱତାପି – ‘‘ସଚେ ଥେରୋ ଥେରିଯା ହତ୍ଥତୋ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି, ନ ନଂ ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମି। ସଚେ ନ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି, ନିୱତ୍ତେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତଯମାନା ଠତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଗମନଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖା ଓରୁଯ୍ହ ପତ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଦେଥାତି ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥେରଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂଯେୱ ଆନେତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ପଟିଞ୍ଞଂ କାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଦ୍ୱାଦସ ଭିକ୍ଖୂ ଚ ସତ୍ତୱସ୍ସାନି ଉପଟ୍ଠହି। ଇଦଂ – ‘‘ଦେୱତା ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ। ତତ୍ର ହି ଥେରୀ ସାରଣୀଯଧମ୍ମପୂରିକା ଅହୋସି।

ଅଖଣ୍ଡାନୀତିଆଦୀସୁ ଯସ୍ସ ସତ୍ତସୁ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ଆଦିମ୍ହି ୱା ଅନ୍ତେ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ଭିନ୍ନଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ସୀଲଂ ପରିଯନ୍ତେ ଛିନ୍ନସାଟକୋ ୱିଯ ଖଣ୍ଡଂ ନାମ। ଯସ୍ସ ପନ ୱେମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଛିଦ୍ଦସାଟକୋ ୱିଯ ଛିଦ୍ଦଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ପନ ପଟିପାଟିଯା ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଭିନ୍ନାନି, ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଯଂ ୱା କୁଚ୍ଛିଯଂ ୱା ଉଟ୍ଠିତେନ ୱିସଭାଗୱଣ୍ଣେନ କାଳରତ୍ତାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରୱଣ୍ଣା ଗାୱୀ ୱିଯ ସବଲଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ପନ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱିସଭାଗବିନ୍ଦୁଚିତ୍ରା ଗାୱୀ ୱିଯ କମ୍ମାସଂ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ସ ପନ ସବ୍ବେନସବ୍ବଂ ଅଭିନ୍ନାନି, ତସ୍ସ ତାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦାନି ଅସବଲାନି ଅକମ୍ମାସାନି ନାମ ହୋନ୍ତି। ତାନି ପନେତାନି ତଣ୍ହାଦାସବ୍ୟତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ଭୁଜିସ୍ସଭାୱକରଣତୋ ଭୁଜିସ୍ସାନି। ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ୱିଞ୍ଞୂହି ପସତ୍ଥତ୍ତା ୱିଞ୍ଞୁପସତ୍ଥାନି, ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଅପରାମଟ୍ଠତ୍ତା – ‘‘ଇଦଂ ନାମ ତ୍ୱଂ ଆପନ୍ନପୁବ୍ବୋ’’ତି କେନଚି ପରାମଟ୍ଠୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତ୍ତା ଚ ଅପରାମଟ୍ଠାନି, ଉପଚାରସମାଧିଂ ୱା ଅପ୍ପନାସମାଧିଂ ୱା ସଂୱତ୍ତଯନ୍ତୀତି ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନୀତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତାୱିହରିସ୍ସନ୍ତୀତି ତେସୁ ତେସୁ ଦିସାଭାଗେସୁ ୱିହରନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସମାନଭାୱୂପଗତସୀଲା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି। ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଞ୍ହି ସୀଲଂ ସମୁଦ୍ଦନ୍ତରେପି ଦେୱଲୋକେପି ୱସନ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଂ ସୀଲେନ ସମାନମେୱ ହୋତି, ନତ୍ଥି ମଗ୍ଗସୀଲେ ନାନତ୍ତଂ। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯାଯଂଦିଟ୍ଠୀତି ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଅରିଯାତି ନିଦ୍ଦୋସା। ନିଯ୍ୟାତୀତି ନିଯ୍ୟାନିକା। ତକ୍କରସ୍ସାତି ଯୋ ତଥାକାରୀ ହୋତି। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯାତି ସବ୍ବଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯତ୍ଥଂ। ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତାତି ସମାନଦିଟ୍ଠିଭାୱଂ ଉପଗତା ହୁତ୍ୱା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି। ୱୁଦ୍ଧିଯେୱାତି ଏୱଂ ୱିହରନ୍ତାନଂ ୱୁଦ୍ଧିଯେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଟିକଙ୍ଖା, ନୋ ପରିହାନୀତି।

୧୪୨।ଏତଦେୱ ବହୁଲନ୍ତି ଆସନ୍ନପରିନିବ୍ବାନତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁ ଓୱଦନ୍ତୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଏତଂଯେୱ ଧମ୍ମିଂ କଥଂ କରୋତି। ଇତି ସୀଲନ୍ତି ଏୱଂ ସୀଲଂ, ଏତ୍ତକଂ ସୀଲଂ। ଏତ୍ଥ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ସୀଲଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ସମାଧି, ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସୀଲପରିଭାୱିତୋତି ଆଦୀସୁ ଯସ୍ମିଂ ସୀଲେ ଠତ୍ୱାୱ ମଗ୍ଗସମାଧିଂ ଫଲସମାଧିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି। ଏସୋ ତେନ ସୀଲେନ ପରିଭାୱିତୋ ମହପ୍ଫଲୋ ହୋତି, ମହାନିସଂସୋ। ଯମ୍ହି ସମାଧିମ୍ହି ଠତ୍ୱା ମଗ୍ଗପଞ୍ଞଂ ଫଲପଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ସା ତେନ ସମାଧିନା ପରିଭାୱିତା ମହପ୍ଫଲା ହୋତି, ମହାନିସଂସା। ଯାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଠତ୍ୱା ମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ ଫଲଚିତ୍ତଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ତଂ ତାଯ ପରିଭାୱିତଂ ସମ୍ମଦେୱ ଆସୱେହି ୱିମୁଚ୍ଚତି।

ଯଥାଭିରନ୍ତନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅନଭିରତିପରିତସ୍ସିତଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯଥାରୁଚି ଯଥାଅଜ୍ଝାସଯନ୍ତି ପନ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଆଯାମାତି ଏହି ଯାମ। ‘‘ଅଯାମା’’ତିପି ପାଠୋ, ଗଚ୍ଛାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆନନ୍ଦାତି ଭଗୱା ସନ୍ତିକାୱଚରତ୍ତା ଥେରଂ ଆଲପତି। ଥେରୋ ପନ – ‘‘ଗଣ୍ହଥାୱୁସୋ ପତ୍ତଚୀୱରାନି, ଭଗୱା ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ’’ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେତି।

୧୪୪।ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକାଗମନଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋତିଆଦି (ଦୀ। ନି। ୩।୧୪୧) ସମ୍ପସାଦନୀଯେ ୱିତ୍ଥାରିତଂ।

ଦୁସ୍ସୀଲଆଦୀନୱୱଣ୍ଣନା

୧୪୮। ପାଟଲିଗମନେ ଆୱସଥାଗାରନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ଆୱସଥଗେହଂ। ପାଟଲିଗାମେ କିର ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ସହାଯକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା କୁଲାନି ଗେହତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ମାସମ୍ପି ଅଡ୍ଢମାସମ୍ପି ୱସନ୍ତି। ତେ ମନୁସ୍ସା ନିଚ୍ଚୁପଦ୍ଦୁତା – ‘‘ଏତେସଂ ଆଗତକାଲେ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ନଗରମଜ୍ଝେ ମହତିଂ ସାଲଂ କରିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଭଣ୍ଡପଟିସାମନଟ୍ଠାନଂ, ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ଅକଂସୁ। ତେ – ‘‘ଭଗୱା ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱାୱ – ‘‘ଅମ୍ହେହି ଗନ୍ତ୍ୱାପି ଭଗୱା ଆନେତବ୍ବୋ ସିଯା, ସୋ ସଯମେୱ ଅମ୍ହାକଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ଅଜ୍ଜ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆୱସଥେ ମଙ୍ଗଲଂ

ୱଦାପେସ୍ସାମା’’ତି ଏତଦତ୍ଥମେୱ ଉପସଙ୍କମନ୍ତା। ତସ୍ମା ଏୱମାହଂସୁ। ଯେନ ଆୱସଥାଗାରନ୍ତି ତେ କିର – ‘‘ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅରଞ୍ଞଜ୍ଝାସଯା ଅରଞ୍ଞାରାମା ଅନ୍ତୋଗାମେ ୱସିତୁଂ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟୁଂ ୱା ନୋ ୱା’’ତି ଭଗୱତୋ ମନଂ ଅଜାନନ୍ତା ଆୱସଥାଗାରଂ ଅପ୍ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱାୱ ଆଗମଂସୁ। ଇଦାନି ଭଗୱତୋ ମନଂ ଞତ୍ୱା ପୁରେତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମାତି ଯେନାୱସଥାଗାରଂ, ତେନୁପସଙ୍କମିଂସୁ। ସଦ୍ଦସନ୍ଥରିନ୍ତି ଯଥା ସବ୍ବଂ ସନ୍ଥତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ସନ୍ଥରିଂ।

୧୪୯।ଦୁସ୍ସୀଲୋତି ଅସୀଲୋ ନିସ୍ସୀଲୋ। ସୀଲୱିପନ୍ନୋତି ୱିପନ୍ନସୀଲୋ ଭିନ୍ନସଂୱରୋ। ପମାଦାଧିକରଣନ୍ତି ପମାଦକାରଣା।

ଇଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ ୱସେନ ଆଗତଂ ପବ୍ବଜିତାନମ୍ପି ପନ ଲବ୍ଭତେୱ। ଗହଟ୍ଠୋ ହି ଯେନ ଯେନ ସିପ୍ପଟ୍ଠାନେନ ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେତି – ଯଦି କସିଯା, ଯଦି ୱଣିଜ୍ଜାଯ, ପାଣାତିପାତାଦିୱସେନ ପମତ୍ତୋ ତଂ ତଂ ଯଥାକାଲଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଥସ୍ସ ମୂଲମ୍ପି ୱିନସ୍ସତି। ମାଘାତକାଲେ ପାଣାତିପାତଂ ପନ ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀନି ଚ କରୋନ୍ତୋ ଦଣ୍ଡୱସେନ ମହତିଂ ଭୋଗଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି। ପବ୍ବଜିତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଚ ପମାଦକାରଣା ସୀଲତୋ ବୁଦ୍ଧୱଚନତୋ ଝାନତୋ ସତ୍ତଅରିଯଧନତୋ ଚ ଜାନିଂ ନିଗଚ୍ଛତି।

ଗହଟ୍ଠସ୍ସ – ‘‘ଅସୁକୋ ନାମ ଅସୁକକୁଲେ ଜାତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ପାପଧମ୍ମୋ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଇଧଲୋକପରଲୋକୋ ସଲାକଭତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ନ ଦେତୀ’’ତି ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ପାପକୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ୱା – ‘‘ଅସୁକୋ ନାମ ନାସକ୍ଖି ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତୁଂ, ନ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗହେତୁଂ, ୱେଜ୍ଜକମ୍ମାଦୀହି ଜୀୱତି, ଛହି ଅଗାରୱେହି ସମନ୍ନାଗତୋ’’ତି ଏୱଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି।

ଅୱିସାରଦୋତି ଗହଟ୍ଠୋ ତାୱ – ‘‘ଅୱସ୍ସଂ ବହୂନଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ କେଚି ମମ କମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ମଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ୱା, ‘‘ରାଜକୁଲସ୍ସ ୱା ଦସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ସଭଯୋ ଉପସଙ୍କମତି, ମଙ୍କୁଭୂତୋ ପତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅଧୋମୁଖୋ ଅଙ୍ଗୁଲିକେନ ଭୂମିଂ କସନ୍ତୋ ନିସୀଦତି, ୱିସାରଦୋ ହୁତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ପବ୍ବଜିତୋପି – ‘‘ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତିତା, ଅୱସ୍ସଂ କୋଚି ମମ କମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସତି, ଅଥ ମେ ଉପୋସଥମ୍ପି ପୱାରଣମ୍ପି ଠପେତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ ଚାୱେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ସଭଯୋ ଉପସଙ୍କମତି, ୱିସାରଦୋ ହୁତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଏକଚ୍ଚୋ ପନ ଦୁସ୍ସୀଲୋପି ଦପ୍ପିତୋ ୱିଯ ୱିଚରତି, ସୋପି ଅଜ୍ଝାସଯେନ ମଙ୍କୁ ହୋତିଯେୱ।

ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଙ୍କରୋତୀତି ତସ୍ସ ହି ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମେ ସମାଦାଯ ପୱତ୍ତିତଟ୍ଠାନଂ ଆପାଥମାଗଚ୍ଛତି, ସୋ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଇଧଲୋକଂ ପସ୍ସତି, ନିମୀଲେତ୍ୱା ପରଲୋକଂ ପସ୍ସତି , ତସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ଅପାଯା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ସତ୍ତିସତେନ ସୀସେ ପହରିଯମାନୋ ୱିଯ ହୋତି। ସୋ – ‘‘ୱାରେଥ, ୱାରେଥା’’ତି ୱିରୱନ୍ତୋ ମରତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ କାଲଂ କରୋତୀ’’ତି। ପଞ୍ଚମପଦଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୧୫୦।ଆନିସଂସକଥା ୱୁତ୍ତୱିପରିଯାଯେନ ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୫୧।ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମିଯା କଥାଯାତି ଅଞ୍ଞାଯ ପାଳିମୁତ୍ତକାଯ ଧମ୍ମିକଥାଯ ଚେୱ ଆୱସଥାନୁମୋଦନାଯ ଚ ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିଯ ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ମହାମଧୁଂ ପୀଳେତ୍ୱା ମଧୁପାନଂ ପାଯେନ୍ତୋ ୱିଯ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିଂ ସନ୍ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ଅଭିକ୍କନ୍ତାତି ଅତିକ୍କନ୍ତା ଖୀଣା ଖଯୱଯଂ ଉପେତା। ସୁଞ୍ଞାଗାରନ୍ତି ପାଟିଯେକ୍କଂ ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥେୱ ପନ ଏକପସ୍ସେ ସାଣିପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା – ‘‘ଇଧ ସତ୍ଥା ୱିସ୍ସମିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଚକଂ ପଞ୍ଞପେସୁଂ। ଭଗୱା – ‘‘ଚତୂହିପି ଇରିଯାପଥେହି ପରିଭୁତ୍ତଂ ଏତେସଂ ମହପ୍ଫଲଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତତ୍ଥ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ପାୱିସୀ’’ତି।

ପାଟଲିପୁତ୍ତନଗରମାପନୱଣ୍ଣନା

୧୫୨।ସୁନିଧୱସ୍ସକାରାତି ସୁନିଧୋ ଚ ୱସ୍ସକାରୋ ଚ ଦ୍ୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣା। ମଗଧମହାମତ୍ତାତି ମଗଧରଞ୍ଞୋ ମହାମତ୍ତା ମହାଅମଚ୍ଚା, ମଗଧରଟ୍ଠେ ୱା ମହାମତ୍ତା ମହତିଯା ଇସ୍ସରିଯମତ୍ତାଯ ସମନ୍ନାଗତାତି ମଗଧମହାମତ୍ତା। ପାଟଲିଗାମେ ନଗରନ୍ତି ପାଟଲିଗାମଂ ନଗରଂ କତ୍ୱା ମାପେନ୍ତି। ୱଜ୍ଜୀନଂ ପଟିବାହାଯାତି ୱଜ୍ଜିରାଜକୁଲାନଂ ଆଯମୁଖପଚ୍ଛିନ୍ଦନତ୍ଥଂ। ସହସ୍ସେୱାତି ଏକେକୱଗ୍ଗୱସେନ ସହସ୍ସଂ ସହସ୍ସଂ ହୁତ୍ୱା। ୱତ୍ଥୂନୀତି ଘରୱତ୍ଥୂନି। ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି ନିୱେସନାନି ମାପେତୁନ୍ତି ରଞ୍ଞଞ୍ଚ ରାଜମହାମତ୍ତାନଞ୍ଚ ନିୱେସନାନି ମାପେତୁଂ ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାପାଠକାନଂ ଚିତ୍ତାନି ନମନ୍ତି। ତେ କିର ଅତ୍ତନୋ ସିପ୍ପାନୁଭାୱେନ ହେଟ୍ଠା ପଥୱିଯଂ ତିଂସହତ୍ଥମତ୍ତେ ଠାନେ – ‘‘ଇଧ ନାଗଗ୍ଗାହୋ, ଇଧ ଯକ୍ଖଗ୍ଗାହୋ, ଇଧ ଭୂତଗ୍ଗାହୋ, ପାସାଣୋ ୱା ଖାଣୁକୋ ୱା ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପସ୍ସନ୍ତି। ତେ ତଦା ସିପ୍ପଂ ଜପ୍ପିତ୍ୱା ଦେୱତାହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତଯମାନା ୱିଯ ମାପେନ୍ତି। ଅଥୱା ନେସଂ ସରୀରେ ଦେୱତା ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିୱେସନାନି ମାପେତୁଂ ଚିତ୍ତଂ ନାମେନ୍ତି। ତା ଚତୂସୁ କୋଣେସୁ ଖାଣୁକେ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଗହିତମତ୍ତେ ପଟିୱିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସଦ୍ଧାନଂ କୁଲାନଂ ସଦ୍ଧା

ଦେୱତା ତଥା କରୋନ୍ତି, ଅସ୍ସଦ୍ଧାନଂ କୁଲାନଂ ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଦେୱତାୱ। କିଂ କାରଣା? ସଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଏୱଂ ହୋତି – ‘‘ଇଧ ମନୁସ୍ସା ନିୱେସନଂ ମାପେତ୍ୱା ପଠମଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ ୱଦ୍ଢାପେସ୍ସନ୍ତି। ଅଥ ମଯଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନଂ, ଧମ୍ମକଥଂ, ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ , ଅନୁମୋଦନଞ୍ଚ ସୋତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମ, ମନୁସ୍ସା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

ତାୱତିଂସେହୀତି ଯଥା ହି ଏକସ୍ମିଂ କୁଲେ ଏକଂ ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସଂ, ଏକସ୍ମିଂ ୱା ୱିହାରେ ଏକଂ ବହୁସ୍ସୁତଭିକ୍ଖୁଂ ଉପାଦାଯ – ‘‘ଅସୁକକୁଲେ ମନୁସ୍ସା ପଣ୍ଡିତା, ଅସୁକୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ବହୁସ୍ସୁତା’’ତି ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଏୱମେୱ ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ୱିସ୍ସକମ୍ମଞ୍ଚ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ଉପାଦାଯ – ‘‘ତାୱତିଂସା ପଣ୍ଡିତା’’ତି ସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ। ତେନାହ – ‘‘ତାୱତିଂସେହୀ’’ତି। ତାୱତିଂସେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱାପି ୱିଯ ମାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯାୱତା ଅରିଯଂ ଆଯତନନ୍ତି ଯତ୍ତକଂ ଅରିଯକମନୁସ୍ସାନଂ ଓସରଣଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଯାୱତା ୱଣିପ୍ପଥୋତି ଯତ୍ତକଂ ୱାଣିଜାନଂ ଆଭତଭଣ୍ଡସ୍ସ ରାସିୱସେନେୱ କଯୱିକ୍କଯଟ୍ଠାନଂ ନାମ, ୱାଣିଜାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱା ଅତ୍ଥି। ଇଦଂ ଅଗ୍ଗନଗରନ୍ତି ତେସଂ ଅରିଯାଯତନୱଣିପ୍ପଥାନଂ ଇଦଂ ଅଗ୍ଗନଗରଂ ଜେଟ୍ଠକଂ ପାମୋକ୍ଖଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ପୁଟଭେଦନନ୍ତି ଭଣ୍ଡପୁଟଭେଦନଟ୍ଠାନଂ, ଭଣ୍ଡଭଣ୍ଡିକାନଂ ମୋଚନଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଲଦ୍ଧଭଣ୍ଡମ୍ପି ହି ଇଧେୱ ଲଭିସ୍ସନ୍ତି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱିକ୍କଯେନ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତମ୍ପି ଚ ଇଧେୱ ଗମିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଇଧେୱ ପୁଟଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୂସୁ ହି ଦ୍ୱାରେସୁ ଚତ୍ତାରି ସଭାଯଂ ଏକନ୍ତି ଏୱଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପଞ୍ଚସତସହସ୍ସାନି ଉଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଅଗ୍ଗିତୋ ୱାତିଆଦୀସୁ ଚକାରତ୍ଥୋ ୱା-ସଦ୍ଦୋ। ଅଗ୍ଗିନା ଚ ଉଦକେନ ଚ ମିଥୁଭେଦେନ ଚ ନସ୍ସିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକକୋଟ୍ଠାସୋ ଅଗ୍ଗିନା ନସ୍ସିସ୍ସତି, ନିବ୍ବାପେତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସନ୍ତି। ଏକଂ ଗଙ୍ଗା ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତି। ଏକୋ – ‘‘ଇମିନା ଅକଥିତଂ ଅମୁସ୍ସ, ଅମୁନା ଅକଥିତଂ ଇମସ୍ସା’’ତି ୱଦନ୍ତାନଂ ପିସୁଣୱାଚାନଂ ୱସେନ ଭିନ୍ନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭେଦେନେୱ ନସ୍ସିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ୱତ୍ୱା ଭଗୱା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଗଙ୍ଗାଯ ତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କତମୁଖଧୋୱନୋ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲଂ ଆଗମଯମାନୋ ନିସୀଦି।

୧୫୩। ସୁନିଧୱସ୍ସକାରାପି – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ, ସୋ ଅମ୍ହେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି, ‘ସତ୍ଥା କିର ପାଟଲିଗାମଂ ଅଗମାସି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଥ, ନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଥା’ତି। ଉପସଙ୍କମିମ୍ହାତି ଚ ୱୁତ୍ତେ – ‘ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥ, ନ ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥା’ତି ଚ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି। ନ ନିମନ୍ତଯିମ୍ହାତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ଅମ୍ହାକଂ ଦୋସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସତି। ଇଦଂ ଚାପି ମଯଂ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ନଗରଂ ମାପେମ, ସମଣସ୍ସ ଖୋ ପନ ଗୋତମସ୍ସ ଗତଗତଟ୍ଠାନେ କାଳକଣ୍ଣିସତ୍ତା ପଟିକ୍କମନ୍ତି, ତଂ ମଯଂ ନଗରମଙ୍ଗଲଂ ୱଦାପେସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ନିମନ୍ତଯିଂସୁ। ତସ୍ମା – ‘‘ଅଥ ଖୋ ସୁନିଧୱସ୍ସକାରା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯନ୍ତି ପୁବ୍ବଣ୍ହକାଲେ। ନିୱାସେତ୍ୱାତି ଗାମପ୍ପୱେସନନୀହାରେନ ନିୱାସନଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା। ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯାତି ପତ୍ତଞ୍ଚ ଚୀୱରଞ୍ଚ ଆଦିଯିତ୍ୱା କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା।

ସୀଲୱନ୍ତେତ୍ଥାତି ସୀଲୱନ୍ତେ ଏତ୍ଥ। ସଞ୍ଞତେତି କାଯୱାଚାମନେହି ସଞ୍ଞତେ।

ତାସଂ ଦକ୍ଖିଣମାଦିସେତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ତାସଂ ଘରଦେୱତାନଂ ଆଦିସେଯ୍ୟ, ପତ୍ତିଂ ଦଦେଯ୍ୟ। ପୂଜିତା ପୂଜଯନ୍ତୀତି – ‘‘ଇମେ ମନୁସ୍ସା ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକାପି ନ ହୋନ୍ତି, ଏୱମ୍ପି ନୋ ପତ୍ତିଂ ଦେନ୍ତୀ’’ତି ଆରକ୍ଖଂ ସୁସଂୱିହିତଂ କରୋଥାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଆରକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତି। ମାନିତା ମାନଯନ୍ତୀତି କାଲାନୁକାଲଂ ବଲିକମ୍ମକରଣେନ ମାନିତା ‘‘ଏତେ ମନୁସ୍ସା ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକାପି ନ ହୋନ୍ତି, ଚତୁମାସଛମାସନ୍ତରେ ନୋ ବଲିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ମାନେନ୍ତି, ମାନେନ୍ତିଯୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରିସ୍ସଯଂ ହରନ୍ତି।

ତତୋ ନନ୍ତି ତତୋ ନଂ ପଣ୍ଡିତଜାତିକଂ ମନୁସ୍ସଂ। ଓରସନ୍ତି ଉରେ ଠପେତ୍ୱା ସଂୱଡ୍ଢିତଂ, ଯଥା ମାତା ଓରସଂ ପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପତି, ଉପ୍ପନ୍ନପରିସ୍ସଯହରଣତ୍ଥମେୱ ତସ୍ସ ୱାଯମତି, ଏୱଂ ଅନୁକମ୍ପନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଦ୍ରାନି ପସ୍ସତୀତି ସୁନ୍ଦରାନି ପସ୍ସତି।

୧୫୪।ଉଳୁମ୍ପନ୍ତି ପାରଗମନତ୍ଥାଯ ଆଣିଯୋ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା କତଂ। କୁଲ୍ଲନ୍ତି ୱଲ୍ଲିଆଦୀହି ବନ୍ଧିତ୍ୱା କତଂ।

‘‘ଯେ ତରନ୍ତି ଅଣ୍ଣୱ’’ନ୍ତି ଗାଥାଯ ଅଣ୍ଣୱନ୍ତି ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଯୋଜନମତ୍ତଂ ଗମ୍ଭୀରସ୍ସ ଚ ପୁଥୁଲସ୍ସ ଚ ଉଦକଟ୍ଠାନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସରନ୍ତି ଇଧ ନଦୀ ଅଧିପ୍ପେତା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଯେ ଗମ୍ଭୀରୱିତ୍ଥତଂ ତଣ୍ହାସରଂ ତରନ୍ତି, ତେ ଅରିଯମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ ସେତୁଂ କତ୍ୱାନ। ୱିସଜ୍ଜ ପଲ୍ଲଲାନି ଅନାମସିତ୍ୱା ଉଦକଭରିତାନି ନିନ୍ନଟ୍ଠାନାନି। ଅଯଂ ପନ ଇଦଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ତରିତୁକାମୋପି କୁଲ୍ଲଞ୍ହି ଜନୋ ପବନ୍ଧତି। ବୁଦ୍ଧା ଚ ବୁଦ୍ଧସାୱକା ଚ

ୱିନାଯେୱ କୁଲ୍ଲେନ ତିଣ୍ଣା ମେଧାୱିନୋ ଜନାତି।

ପଠମଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅରିଯସଚ୍ଚକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୫୫।କୋଟିଗାମୋତି ମହାପନାଦସ୍ସ ପାସାଦକୋଟିଯଂ କତଗାମୋ। ଅରିଯସଚ୍ଚାନନ୍ତି ଅରିଯଭାୱକରାନଂ ସଚ୍ଚାନଂ। ଅନନୁବୋଧାତି ଅବୁଜ୍ଝନେନ ଅଜାନନେନ। ଅପ୍ପଟିୱେଧାତି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନେନ। ସନ୍ଧାୱିତନ୍ତି ଭୱତୋ ଭୱଂ ଗମନୱସେନ ସନ୍ଧାୱିତଂ। ସଂସରିତନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗମନାଗମନୱସେନ ସଂସରିତଂ। ମମଞ୍ଚେୱତୁମ୍ହାକଞ୍ଚାତି ମଯା ଚ ତୁମ୍ହେହି ଚ। ଅଥ ୱା ସନ୍ଧାୱିତଂ ସଂସରିତନ୍ତି ସନ୍ଧାୱନଂ ସଂସରଣଂ ମମଞ୍ଚେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ଅହୋସୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଭୱନେତ୍ତି ସମୂହତାତି ଭୱତୋ ଭୱଂ ନଯନସମତ୍ଥା ତଣ୍ହାରଜ୍ଜୁ ସୁଟ୍ଠୁ ହତା ଛିନ୍ନା ଅପ୍ପୱତ୍ତିକତା।

ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୱଣ୍ଣନା

୧୫୬।ନାତିକାତି ଏକଂ ତଳାକଂ ନିସ୍ସାଯ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଚୂଳପିତୁମହାପିତୁପୁତ୍ତାନଂ ଦ୍ୱେ ଗାମା। ନାତିକେତି ଏକସ୍ମିଂ ଞାତିଗାମକେ। ଗିଞ୍ଜକାୱସଥେତି ଇଟ୍ଠକାମଯେ ଆୱସଥେ।

୧୫୭।ଓରମ୍ଭାଗିଯାନନ୍ତି ହେଟ୍ଠାଭାଗିଯାନଂ, କାମଭୱେଯେୱ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗାହାପକାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଓରନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମେହି ୱା ତୀହି ମଗ୍ଗେହି ପହାତବ୍ବାନୀତିପି ଓରମ୍ଭାଗିଯାନି। ତତ୍ଥ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ବ୍ୟାପାଦୋତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ସମାପତ୍ତିଯା ୱା ଅୱିକ୍ଖମ୍ଭିତାନି, ମଗ୍ଗେନ ୱା ଅସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନି ନିବ୍ବତ୍ତୱସେନ ଉଦ୍ଧଂ ଭାଗଂ ରୂପଭୱଞ୍ଚ ଅରୂପଭୱଞ୍ଚ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେନ୍ତି। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଆଦୀନି ତୀଣି ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତମ୍ପି ଆନେତ୍ୱା ପୁନ ଇଧେୱ ନିବ୍ବତ୍ତାପେନ୍ତୀତି ସବ୍ବାନିପି ଓରମ୍ଭାଗିଯାନେୱ। ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମାତି ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଅନାଗମନସଭାୱା।

ରାଗଦୋସମୋହାନଂ ତନୁତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ କଦାଚି କରହଚି ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ଚ, ପରିଯୁଟ୍ଠାନମନ୍ଦତାଯ ଚାତି ଦ୍ୱେଧାପି ତନୁଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସକଦାଗାମିସ୍ସ ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ୱିଯ ଅଭିଣ୍ହଂ ରାଗାଦଯୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, କଦାଚି କରହଚି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ୱିଯ ବହଲବହଲା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ମକ୍ଖିକାପତ୍ତଂ ୱିଯ ତନୁକତନୁକା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଦୀଘଭାଣକତିପିଟକମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ''ଯସ୍ମା ସକଦାଗାମିସ୍ସ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ହୋନ୍ତି, ଓରୋଧା ଚ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ବହଲା କିଲେସା। ଇଦଂ ପନ ଭୱତନୁକୱସେନ କଥିତ''ନ୍ତି। ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ – ''ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ସତ୍ତଭୱେ ଠପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମେ ଭୱେ ଭୱତନୁକଂ ନତ୍ଥି। ସକଦାଗାମିସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଭୱେ ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ଭୱେସୁ ଭୱତନୁକଂ ନତ୍ଥି। ଅନାଗାମିସ୍ସ ରୂପାରୂପଭୱେ ଠପେତ୍ୱା କାମଭୱେ ଭୱତନୁକଂ ନତ୍ଥି। ଖୀଣାସୱସ୍ସ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଭୱେ ଭୱତନୁକଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇମଂଲୋକନ୍ତି ଇମଂ କାମାୱଚରଲୋକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ସଚେ ହି ମନୁସ୍ସେସୁ ସକଦାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ତୋ ଦେୱେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପନ ଅୱସ୍ସଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସଚ୍ଛିକରୋତି। ଦେୱେସୁ ସକଦାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ତୋପି ସଚେ ମନୁସ୍ସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପନ ଅୱସ୍ସଂ ଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି।

ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋତି ଏତ୍ଥ ୱିନିପତନଂ ୱିନିପାତୋ, ନାସ୍ସ ୱିନିପାତୋ ଧମ୍ମୋତି ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ। ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋ ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ଅୱିନିପାତସଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଯତୋତି ଧମ୍ମନିଯାମେନ ନିଯତୋ। ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋତି ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ତଯସଙ୍ଖାତା ସମ୍ବୋଧି ପରଂ ଅଯନଂ ଅସ୍ସ ଗତି ପଟିସରଣଂ ଅୱସ୍ସଂ ପତ୍ତବ୍ବାତି ସମ୍ବୋଧିପରାଯଣୋ।

ଧମ୍ମାଦାସଧମ୍ମପରିଯାଯୱଣ୍ଣନା

୧୫୮।ୱିହେସାତି ତେସଂ ତେସଂ ଞାଣଗତିଂ ଞାଣୂପପତ୍ତିଂ ଞାଣାଭିସମ୍ପରାଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ କାଯକିଲମଥୋୱ ଏସ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସାତି ଦୀପେତି, ଚିତ୍ତୱିହେସା ପନ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନତ୍ଥି। ଧମ୍ମାଦାସନ୍ତି ଧମ୍ମମଯଂ ଆଦାସଂ। ଯେନାତି ଯେନ ଧମ୍ମାଦାସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଖୀଣାପାଯଦୁଗ୍ଗତିୱିନିପାତୋତି ଇଦଂ ନିରଯାଦୀନଂଯେୱ ୱେୱଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନିରଯାଦଯୋ ହି ୱଡ୍ଢିସଙ୍ଖାତତୋ ଅଯତୋ ଅପେତତ୍ତା ଅପାଯା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଗତି ପଟିସରଣନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗତି। ଯେ ଦୁକ୍କଟକାରିନୋ, ତେ ଏତ୍ଥ ୱିୱସା ନିପତନ୍ତୀତି ୱିନିପାତା।

ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନାତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ ଯଥାଭୂତତୋ ଞାତତ୍ତା ଅଚଲେନ ଅକୁତେନ ପସାଦେନ। ଉପରି ପଦଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇତିପି ସୋ ଭଗୱାତିଆଦୀନଂ ପନ ୱିତ୍ଥାରୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୋ।

ଅରିଯକନ୍ତେହୀତି ଅରିଯାନଂ କନ୍ତେହି ପିଯେହି ମନାପେହି। ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ହି ଅରିଯସାୱକାନଂ କନ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ଭୱନ୍ତରେପି ଅୱିଜହିତବ୍ବତୋ। ତାନି ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବୋପି ପନେତ୍ଥ ସଂୱରୋ ଲବ୍ଭତିଯେୱ।

ସୋତାପନ୍ନୋହମସ୍ମୀତି ଇଦଂ ଦେସନାସୀସମେୱ। ସକଦାଗାମିଆଦଯୋପି ପନ ସକଦାଗାମୀହମସ୍ମୀତିଆଦିନା ନଯେନ ବ୍ଯାକରୋନ୍ତି ଯେୱାତି। ସବ୍ବେସମ୍ପି ହି ସିକ୍ଖାପଦାୱିରୋଧେନ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ବ୍ଯାକରଣଂ ଅନୁଞ୍ଞାତମେୱ ହୋତି।

ଅମ୍ବପାଲୀଗଣିକାୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୬୧।ୱେସାଲିଯଂୱିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ୱେସାଲୀ ଇଦ୍ଧା ଚେୱ ହୋତି ଫୀତାଚାତିଆଦିନା ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱେସାଲିଯା ସମ୍ପନ୍ନଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅମ୍ବପାଲିୱନେତି ଅମ୍ବପାଲିଯା ଗଣିକାଯ ଉଯ୍ଯାନଭୂତେ ଅମ୍ବୱନେ। ସତୋ ଭିକ୍ଖୱେତି ଭଗୱା ଅମ୍ବପାଲିଦସ୍ସନେ ସତିପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନତ୍ଥଂ ୱିସେସତୋ ଇଧ ସତିପଟ୍ଠାନଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ସରତୀତି ସତୋ। ସମ୍ପଜାନାତୀତି ସମ୍ପଜାନୋ। ସତିଯା ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହରେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ମହାସତିପଟ୍ଠାନେ ୱକ୍ଖାମ।

ନୀଲାତି ଇଦଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକଂ। ନୀଲୱଣ୍ଣାତିଆଦି ତସ୍ସେୱ ୱିଭାଗଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ନ ତେସଂ ପକତିୱଣ୍ଣୋ ନୀଲୋ, ନୀଲୱିଲେପନୱିଲିତ୍ତତ୍ତା ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନୀଲୱତ୍ଥାତି ପଟଦୁକୂଲକୋସେଯ୍ଯାଦୀନିପି ତେସଂ ନୀଲାନେୱ ହୋନ୍ତି। ନୀଲାଲଙ୍କାରାତି ନୀଲମଣୀହି ନୀଲପୁପ୍ଫେହି ଅଲଙ୍କତା, ରଥାପି ତେସଂ ନୀଲମଣିଖଚିତା ନୀଲୱତ୍ଥପରିକ୍ଖିତ୍ତା ନୀଲଦ୍ଧଜା ନୀଲୱମ୍ମିକେହି ନୀଲାଭରଣେହି ନୀଲଅସ୍ସେହି ଯୁତ୍ତା, ପତୋଦଲଟ୍ଠିଯୋପି ନୀଲା ଯେୱାତି। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପରିୱଟ୍ଟେସୀତି ପହରି। କିଂ ଜେ ଅମ୍ବପାଲୀତି ଜେତି ଆଲପନୱଚନଂ, ଭୋତି ଅମ୍ବପାଲି, କିଂ କାରଣାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ‘‘କିଞ୍ଚା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ସାହାରନ୍ତି ସଜନପଦଂ। ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଫୋଟେସୁନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଚାଲେସୁଂ। ଅମ୍ବକାଯାତି ଇତ୍ଥିକାଯ।

ଯେସନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ଯେହି ଅଦିଟ୍ଠାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଓଲୋକେଥାତି ପସ୍ସଥ। ଅୱଲୋକେଥାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ପସ୍ସଥ। ଉପସଂହରଥାତି ଉପନେଥ। ଇମଂ ଲିଚ୍ଛୱିପରିସଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଚିତ୍ତେନ ତାୱତିଂସସଦିସଂ ଉପସଂହରଥ ଉପନେଥ ଅଲ୍ଲୀଯାପେଥ। ଯଥେୱ ତାୱତିଂସା ଅଭିରୂପା ପାସାଦିକା ନୀଲାଦିନାନାୱଣ୍ଣା, ଏୱମିମେ ଲିଚ୍ଛୱିରାଜାନୋପୀତି ତାୱତିଂସେହି ସମକେ କତ୍ୱା ପସ୍ସଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଅନେକସତେହି ସୁତ୍ତେହି ଚକ୍ଖାଦୀନଂ ରୂପାଦୀସୁ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହଂ ପଟିସେଧେତ୍ୱା ଇଧ ମହନ୍ତେନ ଉସ୍ସାହେନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହେ ଉଯ୍ଯୋଜେତୀତି? ହିତକାମତାଯ। ତତ୍ର କିର ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଓସନ୍ନୱୀରିଯା, ତେସଂ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ପଲୋଭେନ୍ତୋ – ‘‘ଅପ୍ପମାଦେନ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଂ ଏୱରୂପା ଇସ୍ସରିଯସମ୍ପତ୍ତି ସୁଲଭା’’ତି ସମଣଧମ୍ମେ ଉସ୍ସାହଜନନତ୍ଥଂ ଆହ। ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣୱିଭାୱନତ୍ଥଞ୍ଚାପି ଏୱମାହ। ନଚିରସ୍ସେୱ ହି ସବ୍ବେପିମେ ଅଜାତସତ୍ତୁସ୍ସ ୱସେନ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ରଜ୍ଜସିରିସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଠିତଭିକ୍ଖୂ – ‘‘ତଥାରୂପାଯପି ନାମ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିନାସୋ ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସତୀ’’ତି ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ ଭାୱେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣୱିଭାୱନତ୍ଥଂ ଆହ।

ଅଧିୱାସେତୂତି ଅମ୍ବପାଲିଯା ନିମନ୍ତିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱାପି କସ୍ମା ନିମନ୍ତେନ୍ତୀତି? ଅସଦ୍ଦହନତାଯ ଚେୱ ୱତ୍ତସୀସେନ ଚ। ସା ହି ଧୁତ୍ତା ଇତ୍ଥୀ ଅନିମନ୍ତେତ୍ୱାପି ନିମନ୍ତେମୀତି ୱଦେଯ୍ଯାତି ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ଅହୋସି, ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ଚ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଗମନଂ ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱତ୍ତମେୱ।

ୱେଳୁୱଗାମୱସ୍ସୂପଗମନୱଣ୍ଣନା

୧୬୩।ୱେଳୁୱଗାମକୋତି ୱେସାଲିଯା ସମୀପେ ୱେଳୁୱଗାମୋ। ଯଥାମିତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ମିତ୍ତା ମିତ୍ତାୱ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠାତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗମ୍ମ ଦିଟ୍ଠମତ୍ତା ନାତିଦଳ୍ହମିତ୍ତା। ସମ୍ଭତ୍ତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଭତ୍ତା ସିନେହୱନ୍ତୋ ଦଳ୍ହମିତ୍ତା। ଯେସଂ ଯେସଂ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଏୱରୂପା ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ଥି, ତେ ତେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱସ୍ସଂ ଉପେଥାତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ଏୱମାହ? ତେସଂ ଫାସୁୱିହାରତ୍ଥାଯ। ତେସଞ୍ହି ୱେଳୁୱଗାମକେ ସେନାସନଂ ନପ୍ପହୋତି, ଭିକ୍ଖାପି ମନ୍ଦା। ସମନ୍ତା ୱେସାଲିଯା ପନ ବହୂନି ସେନାସନାନି, ଭିକ୍ଖାପି ସୁଲଭା, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଅଥ କସ୍ମା – ‘‘ଯଥାସୁଖଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି? ତେସଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଅହଂ ଦସମାସମତ୍ତଂ ଠତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମି, ସଚେ ଇମେ ଦୂରଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି, ମମ ପରିନିବ୍ବାନକାଲେ ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ –

‘‘ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତୋ ଅମ୍ହାକଂ ସତିମତ୍ତମ୍ପି ନ ଅଦାସି, ସଚେ ଜାନେୟ୍ୟାମ, ଏୱଂ ନ ଦୂରେ ୱସେୟ୍ୟାମା’’ତି ୱିପ୍ପଟିସାରୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ୱେସାଲିୟା ସମନ୍ତା ପନ ୱସନ୍ତା ମାସସ୍ସ ଅଟ୍ଠ ୱାରେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣିସ୍ସନ୍ତି, ସୁଗତୋୱାଦଂ ଲଭିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି।

୧୬୪।ଖରୋତି ଫରୁସୋ। ଆବାଧୋତି ୱିସଭାଗରୋଗୋ। ବାଳ୍ହନ୍ତି ବଲୱତିୟୋ। ମାରଣନ୍ତିକାତି ମରଣନ୍ତଂ ମରଣସନ୍ତିକଂ ପାପନସମତ୍ଥା। ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଅଧିୱାସେସୀତି ସତିଂ ସୂପଟ୍ଠିତଂ କତ୍ୱା ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଧିୱାସେସି। ଅୱିହଞ୍ଞମାନୋତି ୱେଦନାନୁୱତ୍ତନୱସେନ ଅପରାପରଂ ପରିୱତ୍ତନଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଅପୀଳିୟମାନୋ ଅଦୁକ୍ଖିୟମାନୋୱ ଅଧିୱାସେସି । ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱାତି ଅଜାନାପେତ୍ୱା। ଅନପଲୋକେତ୍ୱାତି ନ ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଓୱାଦାନୁସାସନିଂ ଅଦତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱୀରିୟେନାତି ପୁବ୍ବଭାଗୱୀରିୟେନ ଚେୱ ଫଲସମାପତ୍ତିୱୀରିୟେନ ଚ। ପଟିପଣାମେତ୍ୱାତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା। ଜୀୱିତସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଜୀୱିତମ୍ପି ଜୀୱିତସଙ୍ଖାରୋ। ୟେନ ଜୀୱିତଂ ସଙ୍ଖରିୟତି ଛିଜ୍ଜମାନଂ ଘଟେତ୍ୱା ଠପିୟତି, ସୋ ଫଲସମାପତ୍ତିଧମ୍ମୋପି ଜୀୱିତସଙ୍ଖାରୋ। ସୋ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଅଧିଟ୍ଠାୟାତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପୱତ୍ତେତ୍ୱା, ଜୀୱିତଟ୍ଠପନସମତ୍ଥଂ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜେୟ୍ୟନ୍ତି ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ।

କିଂ ପନ ଭଗୱା ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ନ ସମାପଜ୍ଜତୀତି? ସମାପଜ୍ଜତି। ସା ପନ ଖଣିକସମାପତ୍ତି। ଖଣିକସମାପତ୍ତି ଚ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିୟଂୟେୱ ୱେଦନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି, ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତମତ୍ତସ୍ସ କଟ୍ଠପାତେନ ୱା କଠଲପାତେନ ୱା ଛିନ୍ନସେୱାଲୋ ୱିୟ ଉଦକଂ ପୁନ ସରୀରଂ ୱେଦନା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। ୟା ପନ ରୂପସତ୍ତକଂ ଅରୂପସତ୍ତକଞ୍ଚ ନିଗ୍ଗୁମ୍ବଂ ନିଜ୍ଜଟଂ କତ୍ୱା ମହାୱିପସ୍ସନାୱସେନ ସମାପନ୍ନା ସମାପତ୍ତି, ସା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି। ୟଥା ନାମ ପୁରିସେନ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଗାହେତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ଅପବ୍ୟୂଳ୍ହୋ ସେୱାଲୋ ଚିରେନ ଉଦକଂ ଓତ୍ଥରତି; ଏୱମେୱ ତତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଚିରେନ ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତି ଭଗୱା ତଂ ଦିୱସଂ ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ଅଭିନୱୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ୱିୟ ରୂପସତ୍ତକଂ ଅରୂପସତ୍ତକଂ ନିଗ୍ଗୁମ୍ବଂ ନିଜ୍ଜଟଂ କତ୍ୱା ଚୁଦ୍ଦସହାକାରେହି ସନ୍ନେତ୍ୱା ମହାୱିପସ୍ସନାୟ ୱେଦନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା – ‘‘ଦସମାସେ ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଥା’’ତି ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜି। ସମାପତ୍ତିୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା ୱେଦନା ଦସମାସେ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ୟେୱ।

ଗିଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଗିଲାନୋ ହୁତ୍ୱା ପୁନ ୱୁଟ୍ଠିତୋ। ମଧୁରକଜାତୋ ୱିୟାତି ସଞ୍ଜାତଗରୁଭାୱୋ ସଞ୍ଜାତଥଦ୍ଧଭାୱୋ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସିତପୁରିସୋ ୱିୟ। ନ ପକ୍ଖାୟନ୍ତୀତି ନପ୍ପକାସନ୍ତି, ନାନାକାରତୋ ନ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ଧମ୍ମାପି ମଂ ନ ପଟିଭନ୍ତୀତି ସତିପଟ୍ଠାନାଦିଧମ୍ମା ମୟ୍ହଂ ପାକଟା ନ ହୋନ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ତନ୍ତିଧମ୍ମା ପନ ଥେରସ୍ସ ସୁପଗୁଣା। ନ ଉଦାହରତୀତି ପଚ୍ଛିମଂ ଓୱାଦଂ ନ ଦେତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି।

୧୬୫।ଅନନ୍ତରଂଅବାହିରନ୍ତି ଧମ୍ମୱସେନ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ୱା ଉଭୟଂ ଅକତ୍ୱା। ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଧମ୍ମଂ ପରସ୍ସ ନ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ହି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କରୋତି ନାମ। ‘‘ଏତ୍ତକଂ ପରସ୍ସ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ବାହିରଂ କରୋତି ନାମ। ‘‘ଇମସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ପନ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କରୋତି ନାମ। ‘‘ଇମସ୍ସ ନ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲଂ ବାହିରଂ କରୋତି ନାମ। ଏୱଂ ଅକତ୍ୱା ଦେସିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଚରିୟମୁଟ୍ଠୀତି ୟଥା ବାହିରକାନଂ ଆଚରିୟମୁଟ୍ଠି ନାମ ହୋତି। ଦହରକାଲେ କସ୍ସଚି ଅକଥେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମକାଲେ ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନା ପିୟମନାପସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ କଥେନ୍ତି, ଏୱଂ ତଥାଗତସ୍ସ – ‘‘ଇଦଂ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପଚ୍ଛିମଟ୍ଠାନେ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ମୁଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ‘‘ପରିହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଠପିତଂ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଅହଂଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘନ୍ତି ଅହମେୱ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିହରିସ୍ସାମୀତି ୱା ମମୁଦ୍ଦେସିକୋତି ଅହଂ ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ଉଦ୍ଦେସୋ ଅସ୍ସାତି ମମୁଦ୍ଦେସିକୋ। ମଂୟେୱ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ମମ ପଚ୍ଚାସୀସମାନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ହୋତୁ, ମମ ଅଚ୍ଚୟେନ ୱା ମା ଅହେସୁଂ, ୟଂ ୱା ତଂ ୱା ହୋତୂତି ଇତି ୱା ୟସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଏୱଂ ହୋତୀତି ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେୟେୱ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିୟାନଂ ୱିହତତ୍ତା ଏୱଂ ନ ହୋତି। ସ କିନ୍ତି ସୋ କିଂ। ଆସୀତିକୋତି ଅସୀତିସଂୱଚ୍ଛରିକୋ। ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମୱୟଅନୁପ୍ପତ୍ତଭାୱଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱେଠମିସ୍ସକେନାତି ବାହବନ୍ଧଚକ୍କବନ୍ଧାଦିନା ପଟିସଙ୍ଖରଣେନ ୱେଠମିସ୍ସକେନ। ମଞ୍ଞେତି ଜିଣ୍ଣସକଟଂ ୱିୟ ୱେଠମିସ୍ସକେନ ମଞ୍ଞେ ୟାପେତି। ଅରହତ୍ତଫଲୱେଠନେନ ଚତୁଇରିୟାପଥକପ୍ପନଂ ତଥାଗତସ୍ସ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଇଦାନି ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ୟସ୍ମିଂ, ଆନନ୍ଦ, ସମୟେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନନ୍ତି ରୂପନିମିତ୍ତାଦୀନଂ। ଏକଚ୍ଚାନଂ ୱେଦନାନନ୍ତି ଲୋକିୟାନଂ ୱେଦନାନଂ। ତସ୍ମାତିହାନନ୍ଦାତି ୟସ୍ମା ଇମିନା ଫଲସମାପତ୍ତିୱିହାରେନ ଫାସୁ ହୋତି, ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେପି ତଦତ୍ଥାୟ ଏୱଂ ୱିହରଥାତି ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ତଦୀପାତି ମହାସମୁଦ୍ଦଗତଦୀପଂ ୱିୟ ଅତ୍ତାନଂ ଦୀପଂ ପତିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ୱିହରଥ। ଅତ୍ତସରଣାତି ଅତ୍ତଗତିକାୱ ହୋଥ, ମା ଅଞ୍ଞଗତିକା। ଧମ୍ମଦୀପଧମ୍ମସରଣପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତମତଗ୍ଗେତି ତମଅଗ୍ଗେ। ମଜ୍ଝେ ତକାରୋ ପଦସନ୍ଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଇମେ ଅଗ୍ଗତମାତି ତମତଗ୍ଗା’’ତି। ଏୱଂ ସବ୍ବଂ ତମୟୋଗଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତିୱିୟ ଅଗ୍ଗେ ଉତ୍ତମଭାୱେ ଏତେ , ଆନନ୍ଦ , ମମ ଭିକ୍ଖୂ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ତେସଂ ଅତିଅଗ୍ଗେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ୟେ କେଚି ସିକ୍ଖାକାମା, ସବ୍ବେପି ତେ ଚତୁସତିପଟ୍ଠାନଗୋଚରାୱ ଭିକ୍ଖୂ ଅଗ୍ଗେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଦୁତିଯଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିମିତ୍ତୋଭାସକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୬୬।ୱେସାଲିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସୀତି କଦା ପାୱିସି? ଉକ୍କଚେଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱେସାଲିଂ ଗତକାଲେ। ଭଗୱା କିର ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସୋ ୱେଳୁୱଗାମକା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି ଆଗତମଗ୍ଗେନେୱ ପଟିନିୱତ୍ତନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ପାୱିସି। ଧମ୍ମସେନାପତି ଭଗୱତୋ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ। ସୋ ତତ୍ଥ ଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଟିକ୍କନ୍ତେସୁ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚମ୍ମକ୍ଖଣ୍ଡଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ପାୱିସି। ଅଥସ୍ସ ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦେନ ତତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଅଯଂ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି – ''ବୁଦ୍ଧା ନୁ ଖୋ ପଠମଂ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତି, ଅଗସାୱକା ନୁ ଖୋ''ତି? ତତୋ – ''ଅଗ୍ଗସାୱକା ପଠମ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଓଲୋକେସି। ସୋ – ''ସତ୍ତାହମେୱ ମେ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋ ପୱତ୍ତତୀ''ତି ଞତ୍ୱା – ''କହଂ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି। ତତୋ – ''ରାହୁଲୋ ତାୱତିଂସେସୁ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞତ୍ଥେରୋ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହେ, ଅହଂ କହଂ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁନ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ମାତରଂ ଆରବ୍ଭ ସତିଂ ଉପ୍ପାଦେସି – ''ମଯ୍ହଂ ମାତା ସତ୍ତନ୍ନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ମାତା ହୁତ୍ୱାପି ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘେସୁ ଅପ୍ପସନ୍ନା, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ତସ୍ସା ଉପନିସ୍ସଯୋ, ନତ୍ଥି ନୁ ଖୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା – ''କସ୍ସ ଦେସନାଯ ଅଭିସମଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ – ''ମମେୱ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ। ସଚେ ଖୋ ପନାହଂ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭୱେଯ୍ୟଂ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ମେ ୱତ୍ତାରୋ – 'ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଅୱସେସଜନାନମ୍ପି ଅୱସ୍ସଯୋ ହୋତି। ତଥା ହିସ୍ସ ସମଚିତ୍ତସୁତ୍ତଦେସନାଦିୱସେ (ଅ। ନି। ୧।୩୭) କୋଟିସତସହସ୍ସଦେୱତା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା । ତଯୋ ମଗ୍ଗେ ପଟିୱିଦ୍ଧଦେୱତାନଂ ଗଣନା ନତ୍ଥି। ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ଠାନେସୁ ଅନେକା ଅଭିସମଯା ଦିସ୍ସନ୍ତି। ଥେରେୱ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତାନେୱ ଅସୀତିକୁଲସହସ୍ସାନି। ସୋ ଦାନି ସକମାତୁମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନମତ୍ତମ୍ପି ହରିତୁଂ ନାସକ୍ଖୀ'ତି। ତସ୍ମା ମାତରଂ ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନା ମୋଚେତ୍ୱା ଜାତୋୱରକେଯେୱ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା – ''ଅଜ୍ଜେୱ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମୀ''ତି ଚୁନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଆମନ୍ତେସି। ''ଆୱୁସୋ, ଚୁନ୍ଦ, ଅମ୍ହାକଂ ପଞ୍ଚସତାଯ ଭିକ୍ଖୁପରିସାଯ ସଞ୍ଞଂ ଦେହି – 'ଗଣ୍ହଥାୱୁସୋ ପତ୍ତଚୀୱରାନି, ଧମ୍ମସେନାପତି ନାଳକଗାମଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ'ତି''। ଥେରୋ ତଥା ଅକାସି। ଭିକ୍ଖୂ ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମଂସୁ। ଥେରୋ ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ – ''ଇଦଂ ଦାନି ପଚ୍ଛିମଦସ୍ସନଂ, ପୁନ ଆଗମନଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ପଞ୍ଚସତଭିକ୍ଖୁପରିୱୁତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ –

''ଛିନ୍ନୋ ଦାନି ଭୱିସ୍ସାମି, ଲୋକନାଥ ମହାମୁନି;

ଗମନାଗମନଂ ନତ୍ଥି, ପଚ୍ଛିମା ୱନ୍ଦନା ଅଯଂ।

ଜୀୱିତଂ ଅପ୍ପକଂ ମଯ୍ହଂ, ଇତୋ ସତ୍ତାହମଚ୍ଚଯେ;

ନିକ୍ଖିପେଯ୍ୟାମହଂ ଦେହଂ, ଭାରୱୋରୋପନଂ ଯଥା।

ଅନୁଜାନାତୁ ମେ ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା, ଅନୁଜାନାତୁ ସୁଗତୋ;

ପରିନିବ୍ବାନକାଲୋ ମେ, ଓସ୍ସଟ୍ଠୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋ''ତି।

ବୁଦ୍ଧା ପନ ଯସ୍ମା ''ପରିନିବ୍ବାହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ମରଣସଂୱଣ୍ଣନଂ ସଂୱଣ୍ଣେନ୍ତି ନାମ, ''ମା ପରିନିବ୍ବାହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ୱଟ୍ଟସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୀତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ଦୋସଂ ଆରୋପେସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଦୁଭଯମ୍ପି ନ ୱଦନ୍ତି। ତେନ ନଂ ଭଗୱା ଆହ – ''କହଂ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସସି ସାରିପୁତ୍ତା''ତି? ''ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ମଗଧେସୁ ନାଳକଗାମେ ଜାତୋୱରକୋ, ତତ୍ଥାହଂ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଯସ୍ସ ଦାନି ତ୍ୱଂ, ସାରିପୁତ୍ତ, କାଲଂ ମଞ୍ଞସି, ଇଦାନି ପନ ତେ ଜେଟ୍ଠକନିଟ୍ଠଭାତିକାନଂ ତାଦିସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦସ୍ସନଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦେସେହି ତେସଂ ଧମ୍ମ''ନ୍ତି ଆହ।

ଥେରୋ – ''ସତ୍ଥା ମଯ୍ହଂ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ପଚ୍ଚାସୀସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତାଲପ୍ପମାଣଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ଓରୁଯ୍ହ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ତତାଲପ୍ପମାଣେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଠିତୋ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସକଲନଗରଂ ସନ୍ନିପତି। ଥେରୋ ଓରୁଯ୍ହ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଗମନକାଲୋ ମେ, ଭନ୍ତେ''ତି ଆହ। ଭଗୱା ''ଧମ୍ମସେନାପତିଂ ପଟିପାଦେସ୍ସାମୀ''ତି ଧମ୍ମାସନା ଉଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ଧକୁଟିଅଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା

ମଣିଫଲକେ ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ‘‘ଭଗୱା ଇତୋ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକସ୍ସ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟସ୍ସ ଉପରି ଅନୋମଦସ୍ସିସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପତିତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନଂ ପତ୍ଥେସିଂ। ସା ମେ ପତ୍ଥନା ସମିଦ୍ଧା, ଦିଟ୍ଠା ତୁମ୍ହେ, ତଂ ପଠମଦସ୍ସନଂ, ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମଦସ୍ସନଂ। ପୁନ ତୁମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି – ୱତ୍ୱା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଯାୱ ଦସ୍ସନୱିସୟୋ, ତାୱ ଅଭିମୁଖୋୱ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିୱସେନ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଠାନେ ଗମନାଗମନଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଉଦକପରିୟନ୍ତଂ କତ୍ୱା ମହାଭୂମିଚାଲୋ ଅହୋସି। ଭଗୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆହ – ‘‘ଅନୁଗଚ୍ଛଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଜେଟ୍ଠଭାତିକ’’ନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ଯାୱ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା ଅଗମଂସୁ। ଥେରୋ – ‘‘ତିଟ୍ଠଥ, ତୁମ୍ହେ ଆୱୁସୋ, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା’’ତି ନିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସାୟେୱ ସଦ୍ଧିଂ ପକ୍କାମି। ମନୁସ୍ସା – ‘‘ପୁବ୍ବେ ଅୟ୍ୟୋ ପଚ୍ଚାଗମନଚାରିକଂ ଚରତି, ଇଦଂ ଦାନି ଗମନଂ ନ ପୁନ ପଚ୍ଚାଗମନାୟା’’ତି ପରିଦେୱନ୍ତା ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ତେପି ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥ ଆୱୁସୋ, ଏୱଂଭାୱିନୋ ନାମ ସଙ୍ଖାରା’’ତି ନିୱତ୍ତାପେସି।

ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସତ୍ତାହଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନୁଗ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ସାୟଂ ନାଳକଗାମଂ ପତ୍ୱା ଗାମଦ୍ୱାରେ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଉପରେୱତୋ ନାମ ଥେରସ୍ସ ଭାଗିନେୟ୍ୟୋ ବହିଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରୋ ତଂ ଆହ – ‘‘ଅତ୍ଥି ଗେହେ ତେ ଅୟ୍ୟିକା’’ତି? ଆମ, ଭନ୍ତେତି। ଗଚ୍ଛ ଅମ୍ହାକଂ ଇଧାଗତଭାୱଂ ଆରୋଚେହି। ‘‘କସ୍ମା ଆଗତୋ’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅଜ୍ଜ କିର ଏକଦିୱସଂ ଅନ୍ତୋଗାମେ ଭୱିସ୍ସତି, ଜାତୋୱରକଂ ପଟିଜଗ୍ଗଥ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ନିୱାସନଟ୍ଠାନଂ ଜାନାଥା’’ତି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅୟ୍ୟିକେ, ମୟ୍ହଂ ମାତୁଲୋ ଆଗତୋ’’ତି ଆହ। ଇଦାନି କୁହିନ୍ତି? ଗାମଦ୍ୱାରେତି। ଏକକୋୱ, ଅଞ୍ଞୋପି କୋଚି ଅତ୍ଥୀତି ? ଅତ୍ଥି ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂତି। କିଂ କାରଣା ଆଗତୋତି? ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୀ – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ୍ତକାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତି , ଦହରକାଲେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଗିହୀ ହୋତୁକାମୋ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୀ ଜାତୋୱରକଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ କାରେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡଦୀପିକାୟୋ ଜାଲେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପାହେସି।

ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି। ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଚ ଜାତୋୱରକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ନିସଜ୍ଜେୱ – ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଭିକ୍ଖୂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ତେସୁ ଗତମତ୍ତେସୁୟେୱ ଥେରସ୍ସ ଖରୋ ଆବାଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଲୋହିତପକ୍ଖନ୍ଦିକା ମାରଣନ୍ତିକା ୱେଦନା ୱତ୍ତନ୍ତି, ଏକଂ ଭାଜନଂ ପୱିସତି, ଏକଂ ନିକ୍ଖମତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୀ – ‘‘ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତି ମୟ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଗବ୍ଭଦ୍ୱାରଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଟ୍ଠାସି। ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ‘‘ଧମ୍ମସେନାପତି କୁହିଂ ୱିହରତୀ’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତା ‘‘ନାଳକଗାମେ ଜାତୋୱରକେ ପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ, ପଚ୍ଛିମଦସ୍ସନଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଆଗମ୍ମ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଥେରୋ – କେ ତୁମ୍ହେତି? ମହାରାଜାନୋ, ଭନ୍ତେତି। କସ୍ମା ଆଗତତ୍ଥାତି? ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକା ଭୱିସ୍ସାମାତି। ହୋତୁ, ଅତ୍ଥି ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକୋ, ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେତି ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ତେସଂ ଗତାୱସାନେ ତେନେୱ ନୟେନ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ, ତସ୍ମିଂ ଗତେ ସୁୟାମାଦୟୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଚ ଆଗମିଂସୁ। ତେପି ତଥେୱ ଥେରୋ ଉୟ୍ୟୋଜେସି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦେୱତାନଂ ଆଗମନଞ୍ଚ ଗମନଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା – ‘‘କେ ନୁ ଖୋ ଏତେ ମମ ପୁତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ଥେରସ୍ସ ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା – ‘‘ତାତ, ଚୁନ୍ଦ, କା ପୱତ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା – ‘‘ମହାଉପାସିକା, ଭନ୍ତେ ଆଗତା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ କସ୍ମା ଅୱେଲାୟ ଆଗତତ୍ଥାତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ତୁୟ୍ହଂ ତାତ ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟାତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତାତ କେ ପଠମଂ ଆଗତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ, ଉପାସିକେତି। ତାତ, ତ୍ୱଂ ଚତୂହି ମହାରାଜେହି ମହନ୍ତତରୋତି? ଆରାମିକସଦିସା ଏତେ ଉପାସିକେ, ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଖଗ୍ଗହତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଅକଂସୂତି। ତେସଂ ତାତ, ଗତାୱସାନେ କୋ ଆଗତୋତି? ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋତି। ଦେୱରାଜତୋପି ତ୍ୱଂ ତାତ, ମହନ୍ତତରୋତି? ଭଣ୍ଡଗାହକସାମଣେରସଦିସୋ ଏସ ଉପାସିକେ, ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁ ତାୱତିଂସତୋ ଓତରଣକାଲେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଓତିଣ୍ଣୋତି। ତସ୍ସ ତାତ ଗତାୱସାନେ ଜୋତମାନୋ ୱିୟ କୋ ଆଗତୋତି? ଉପାସିକେ ତୁୟ୍ହଂ ଭଗୱା ଚ ସତ୍ଥା ଚ ମହାବ୍ରହ୍ମା ନାମ ଏସୋତି। ମୟ୍ହଂ ଭଗୱତୋ ମହାବ୍ରହ୍ମତୋପି ତ୍ୱଂ ତାତ ମହନ୍ତତରୋତି? ଆମ ଉପାସିକେ, ଏତେ ନାମ କିର ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁ ଜାତଦିୱସେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ମହାପୁରିସଂ ସୁୱଣ୍ଣଜାଲେନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୂତି।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣିୟା – ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ତାୱ ମେ ଅୟଂ ଆନୁଭାୱୋ, କୀଦିସୋ ୱତ ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସତ୍ଥୁ ଆନୁଭାୱୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତୟନ୍ତିୟା ସହସା ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣା ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସକଲସରୀରେ ଫରି। ଥେରୋ – ‘‘ଉପ୍ପନ୍ନଂ ମେ ମାତୁ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ, ଅୟଂ ଦାନି କାଲୋ ଧମ୍ମଦେସନାୟା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା – ‘‘କିଂ ଚିନ୍ତେସି ମହାଉପାସିକେ’’ତି ଆହ। ସା – ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ତାୱ ମେ ଅୟଂ ଗୁଣୋ, ସତ୍ଥୁ ପନସ୍ସ କୀଦିସୋ ଗୁଣୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଇଦଂ, ତାତ, ଚିନ୍ତେମୀ’’ତି ଆହ। ମହାଉପାସିକେ, ମୟ୍ହଂ ସତ୍ଥୁ ଜାତକ୍ଖଣେ, ମହାଭିନିକ୍ଖମନେ, ସମ୍ବୋଧିୟଂ, ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନେ ଚ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ କମ୍ପିତ୍ଥ, ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାୟ ୱିମୁତ୍ତିୟା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନେନ ସମୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇତିପି ସୋ ଭଗୱାତି ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଗୁଣପ୍ପଟିସଂୟୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ କଥେସି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପିଯପୁତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନାପରିଯୋସାନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ପୁତ୍ତଂ ଆହ – ''ତାତ, ଉପତିସ୍ସ, କସ୍ମା ଏୱମକାସି, ଏୱରୂପଂ ନାମ ଅମତଂ ମଯ୍ହଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନ ଅଦାସୀ''ତି। ଥେରୋ – ''ଦିନ୍ନଂ ଦାନି ମେ ମାତୁ ରୂପସାରିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପୋସାୱନିକମୂଲଂ, ଏତ୍ତକେନ ୱଟ୍ଟିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ମହାଉପାସିକେ''ତି ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ''ଚୁନ୍ଦ କା ୱେଲା''ତି ଆହ। ବଲୱପଚ୍ଚୁସକାଲୋ, ଭନ୍ତେତି। ତେନ ହି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତେହୀତି। ସନ୍ନିପତିତୋ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋତି। ମଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିସୀଦାପେହି ଚୁନ୍ଦାତି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିସୀଦାପେସି। ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆୱୁସୋ ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସଂ ୱୋ ୱସ୍ସାନି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱିଚରନ୍ତାନଂ ଯଂ ମେ କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱା ନ ରୋଚେଥ, ଖମଥ ତଂ ଆୱୁସୋତି। ଏତ୍ତକଂ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଛାଯା ୱିଯ ତୁମ୍ହେ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତାନଂ ଅରୁଚ୍ଚନକଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତୁମ୍ହେ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ଖମଥାତି। ଅଥ ଥେରୋ ଅରୁଣସିଖାଯ ପଞ୍ଞାଯମାନାଯ ମହାପଥୱିଂ ଉନ୍ନାଦଯନ୍ତୋ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯି। ବହୂ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଥେରସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନେ ସକ୍କାରଂ କରିଂସୁ।

ଆଯସ୍ମା ଚୁନ୍ଦୋ ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଞ୍ଚ ଧାତୁପରିସ୍ସାୱନଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମି। ଭଗୱା ଧାତୁପରିସ୍ସାୱନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଗାଥାସତେହି ଥେରସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ଧାତୁଚେତିଯଂ କାରାପେତ୍ୱା ରାଜଗହଗମନତ୍ଥାଯ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେସି। ଭଗୱା ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ରାଜଗହଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ଗତକାଲେ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ପରିନିବ୍ବାଯି। ଭଗୱା ତସ୍ସ ଧାତୁଯୋ ଗହେତ୍ୱା ଚେତିଯଂ କାରାପେତ୍ୱା ରାଜଗହତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଗଙ୍ଗାଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉକ୍କଚେଲଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାନଂ ପରିନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ତଂ ଦେସେତ୍ୱା ଉକ୍କଚେଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱେସାଲିଂ ଅଗମାସି। ଏୱଂ ଗତେ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ୱେସାଲିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅନୁପୁବ୍ବୀ କଥା।

ନିସୀଦନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚମ୍ମକ୍ଖଣ୍ଡଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଉଦେନଚେତିଯନ୍ତି ଉଦେନଯକ୍ଖସ୍ସ ଚେତିଯଟ୍ଠାନେ କତୱିହାରୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଗୋତମକାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଭାୱିତାତି ୱଡ୍ଢିତା। ବହୁଲୀକତାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କତା। ଯାନୀକତାତି ଯୁତ୍ତଯାନଂ ୱିଯ କତା। ୱତ୍ଥୁକତାତି ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ୱତ୍ଥୁ ୱିଯ କତା। ଅନୁଟ୍ଠିତାତି ଅଧିଟ୍ଠିତା। ପରିଚିତାତି ସମନ୍ତତୋ ଚିତା ସୁୱଡ୍ଢିତା। ସୁସମାରଦ୍ଧାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସମାରଦ୍ଧା।

ଇତି ଅନିଯମେନ କଥେତ୍ୱା ପୁନ ନିଯମେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଖୋତିଆଦିମାହ। ଏତ୍ଥ ଚ କପ୍ପନ୍ତି ଆଯୁକପ୍ପଂ। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଯଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ହୋତି, ତଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କରୋନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ। କପ୍ପାୱସେସଂ ୱାତି – ''ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିଯ୍ୟୋ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୭; ଅ। ନି। ୬।୭୪) ୱୁତ୍ତୱସ୍ସସତତୋ ଅତିରେକଂ ୱା। ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ''ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଟ୍ଠାନେ ଗଜ୍ଜିତଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯଥେୱ ହି ୱେଳୁୱଗାମକେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ମାରଣନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ଦସ ମାସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତି, ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦସ ଦସ ମାସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେନ୍ତୋ ଇମଂ ଭଦ୍ଦକପ୍ପମେୱ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, କସ୍ମା ପନ ନ ଠିତୋତି? ଉପାଦିନ୍ନକସରୀରଂ ନାମ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦୀହି ଅଭିଭୁଯ୍ୟତି, ବୁଦ୍ଧା ଚ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦିଭାୱଂ ଅପତ୍ୱା ପଞ୍ଚମେ ଆଯୁକୋଟ୍ଠାସେ ବହୁଜନସ୍ସ ପିଯମନାପକାଲେଯେୱ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧାନୁବୁଦ୍ଧେସୁ ଚ ମହାସାୱକେସୁ ପରିନିବ୍ବୁତେସୁ ଏକକେନେୱ ଖାଣୁକେନ ୱିଯ ଠାତବ୍ବଂ ହୋତି, ଦହରସାମଣେରପରିୱାରିତେନ ୱା। ତତୋ – 'ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିସା'ତି ହୀଳେତବ୍ବତଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ତସ୍ମା ନ ଠିତୋ''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି ସୋ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ''ଆଯୁକପ୍ପୋ''ତି ଇଦମେୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନିଯମିତଂ।

୧୬୭।ଯଥା ତଂ ମାରେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଯଥା ମାରେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟଚିତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞୋପି କୋଚି ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ନାସକ୍ଖି ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ କାରଣା? ମାରୋ ହି ଯସ୍ସ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଦ୍ୱାଦସ ୱିପଲ୍ଲାସା ଅପ୍ପହୀନା, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯୁଟ୍ଠାତି। ଥେରସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋ ୱିପଲ୍ଲାସା ଅପ୍ପହୀନା, ତେନସ୍ସ ମାରୋ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯୁଟ୍ଠାତି। ସୋ ପନ ଚିତ୍ତପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ କରୋନ୍ତୋ କିଂ କରୋତୀତି? ଭେରୱଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ୱା ଦସ୍ସେତି, ସଦ୍ଦାରମ୍ମଣଂ ୱା ସାୱେତି, ତତୋ ସତ୍ତା ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱା ସୁତ୍ୱା ୱା ସତିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିୱଟମୁଖା ହୋନ୍ତି। ତେସଂ ମୁଖେନ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେତ୍ୱା ହଦଯଂ ମଦ୍ଦତି। ତତୋ ୱିସଞ୍ଞାୱ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଥେରସ୍ସ ପନେସ ମୁଖେନ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେତୁଂ କିଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି ? ଭେରୱାରମ୍ମଣଂ ପନ ଦସ୍ସେତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଥେରୋ ନିମିତ୍ତୋଭାସଂ ନ ପଟିୱିଜ୍ଝି। ଭଗୱା ଜାନନ୍ତୋଯେୱ – ''କିମତ୍ଥଂ ଯାୱତତିଯଂ ଆମନ୍ତେସୀ''ତି? ପରତୋ ''ତିଟ୍ଠତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା''ତି ଯାଚିତେ ''ତୁଯ୍ହେୱେତଂ ଦୁକ୍କଟଂ, ତୁଯ୍ହେୱେତଂ ଅପରଦ୍ଧ''ନ୍ତି ଦୋସାରୋପନେନ ସୋକତନୁକରଣତ୍ଥଂ।

ମାରଯାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୬୮।ମାରୋ ପାପିମାତି ଏତ୍ଥ ମାରୋତି ସତ୍ତେ ଅନତ୍ଥେ ନିୟୋଜେନ୍ତୋ ମାରେତୀତି ମାରୋ। ପାପିମାତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ସୋ ହି ପାପଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ''ପାପିମା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଣ୍ହୋ, ଅନ୍ତକୋ, ନମୁଚି, ପମତ୍ତବନ୍ଧୂତିପି ତସ୍ସେୱ ନାମାନି। ଭାସିତା ଖୋ ପନେସାତି ଅୟଞ୍ହି ଭଗୱତୋ ସମ୍ବୋଧିପତ୍ତିୟା ଅଟ୍ଠମେ ସତ୍ତାହେ ବୋଧିମଣ୍ଡେୟେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା – ''ଭଗୱା ଯଦତ୍ଥଂ ତୁମ୍ହେହି ପାରମିୟୋ ପୂରିତା, ସୋ ୱୋ ଅତ୍ଥୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ, କିଂ ତେ ଲୋକୱିଚାରଣେନା''ତି ୱତ୍ୱା, ଯଥା ଅଜ୍ଜ , ଏୱମେୱ ''ପରିନିବ୍ବାତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା''ତି ଯାଚି। ଭଗୱା ଚସ୍ସ – ''ନ ତାୱାହ''ନ୍ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ପଟିକ୍ଖିପି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ''ଭାସିତା ଖୋ ପନେସା ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ୱିୟତ୍ତାତି ମଗ୍ଗୱସେନ ୱିୟତ୍ତା। ତଥେୱ ୱିନୀତା ତଥା ୱିସାରଦା। ବହୁସ୍ସୁତାତି ତେପିଟକୱସେନ ବହୁ ସୁତମେତେସନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତା। ତମେୱ ଧମ୍ମଂ ଧାରେନ୍ତୀତି ଧମ୍ମଧରା। ଅଥୱା ପରିୟତ୍ତିବହୁସ୍ସୁତା ଚେୱ ପଟିୱେଧବହୁସ୍ସୁତା ଚ। ପରିୟତ୍ତିପଟିୱେଧଧମ୍ମାନଂୟେୱ ଧାରଣତୋ ଧମ୍ମଧରାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପନ୍ନାତି ଅରିୟଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମଭୂତଂ ୱିପସ୍ସନାଧମ୍ମଂ ପଟିପନ୍ନା। ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନାତି ଅନୁଚ୍ଛୱିକପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନା। ଅନୁଧମ୍ମଚାରିନୋତି ଅନୁଧମ୍ମଚରଣସୀଲା। ସକଂ ଆଚରିୟକନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିୟୱାଦଂ। ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀତିଆଦୀନି ସବ୍ବାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ୱେୱଚନାନି। ସହଧମ୍ମେନାତି ସହେତୁକେନ ସକାରଣେନ ୱଚନେନ। ସପ୍ପାଟିହାରିୟନ୍ତି ଯାୱ ନ ନିୟ୍ୟାନିକଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସନ୍ତି।

ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ସିକ୍ଖତ୍ତୟସଙ୍ଗହିତଂ ସକଲଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ। ଇଦ୍ଧନ୍ତି ସମିଦ୍ଧଂ ଝାନସ୍ସାଦୱସେନ। ଫୀତନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତଂ ସବ୍ବଫାଲିଫୁଲ୍ଲଂ ୱିୟ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ପତ୍ତିୱସେନ। ୱିତ୍ଥାରିକନ୍ତି ୱିତ୍ଥତଂ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଦିସାଭାଗେ ପତିଟ୍ଠିତୱସେନ। ବାହୁଜଞ୍ଞନ୍ତି ବହୁଜନେହି ଞାତଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ମହାଜନାଭିସମୟୱସେନ। ପୁଥୁଭୂତନ୍ତି ସବ୍ବାକାରୱସେନ ପୁଥୁଲଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ। କଥଂ? ଯାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ସୁପ୍ପକାସିତନ୍ତି ଯତ୍ତକା ୱିଞ୍ଞୁଜାତିକା ଦେୱା ଚେୱ ମନୁସ୍ସା ଚ ଅତ୍ଥି ସବ୍ବେହି ସୁଟ୍ଠୁ ପକାସିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋତି ନିରାଲୟୋ। ତ୍ୱଞ୍ହି ପାପିମ, ଅଟ୍ଠମସତ୍ତାହତୋ ପଟ୍ଠାୟ – ''ପରିନିବ୍ବାତୁ ଦାନି, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବାତୁ, ସୁଗତୋ''ତି ୱିରୱନ୍ତୋ ଆହିଣ୍ଡିତ୍ଥ। ଅଜ୍ଜ ଦାନି ପଟ୍ଠାୟ ୱିଗତୁସ୍ସାହୋ ହୋହି; ମା ମୟ୍ହଂ ପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥଂ ୱାୟାମଂ କରୋହୀତି ୱଦତି।

ଆୟୁସଙ୍ଖାରଓସ୍ସଜ୍ଜନୱଣ୍ଣନା

୧୬୯।ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଆୟୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜୀତି ସତିଂ ସୂପଟ୍ଠିତଂ କତ୍ୱା ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆୟୁସଙ୍ଖାରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜି, ପଜହି। ତତ୍ଥ ନ ଭଗୱା ହତ୍ଥେନ ଲେଡ୍ଡୁଂ ୱିୟ ଆୟୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜି, ତେମାସମତ୍ତମେୱ ପନ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ନ ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଓସ୍ସଜୀ''ତି। ''ଉସ୍ସଜୀ''ତି ପି ପାଠୋ। ମହାଭୂମିଚାଲୋତି ମହନ୍ତୋ ପଥୱୀକମ୍ପୋ। ତଦା କିର ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ କମ୍ପିତ୍ଥ। ଭିଂସନକୋତି ଭୟଜନକୋ। ଦେୱଦୁନ୍ଦୁଭିୟୋ ଚ ଫଲିଂସୂତି ଦେୱଭେରିୟୋ ଫଲିଂସୁ, ଦେୱୋ ସୁକ୍ଖଗଜ୍ଜିତଂ ଗଜ୍ଜି, ଅକାଲୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛରିଂସୁ, ଖଣିକୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି କସ୍ମା ଉଦାନେସି? କୋଚି ନାମ ୱଦେୟ୍ୟ – ''ଭଗୱା ପଚ୍ଛତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା – 'ପରିନିବ୍ବାୟଥ, ଭନ୍ତେ, ପରିନିବ୍ବାୟଥ, ଭନ୍ତେ'ତି ଉପଦ୍ଦୁତୋ ଭୟେନ ଆୟୁସଙ୍ଖାରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୀ''ତି। ''ତସ୍ସୋକାସୋ ମା ହୋତୁ, ଭୀତସ୍ସ ଉଦାନଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ଏତସ୍ସ ଦୀପନତ୍ଥଂ ପୀତିୱେଗୱିସ୍ସଟ୍ଠଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବେସଂ ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୀନମ୍ପି ପଚ୍ଚକ୍ଖଭାୱତୋ ତୁଲିତଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନନ୍ତି ତୁଲଂ। କିଂ ତଂ? କାମାୱଚରକମ୍ମଂ। ନ ତୁଲଂ, ନ ୱା ତୁଲଂ ସଦିସମସ୍ସ ଅଞ୍ଞଂ ଲୋକିୟଂ କମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅତୁଲଂ। କିଂ ତଂ? ମହଗ୍ଗତକମ୍ମଂ। ଅଥୱା କାମାୱଚରରୂପାୱଚରଂ ତୁଲଂ, ଅରୂପାୱଚରଂ ଅତୁଲଂ। ଅପ୍ପୱିପାକଂ ୱା ତୁଲଂ, ବହୁୱିପାକଂ ଅତୁଲଂ। ସମ୍ଭୱନ୍ତି ସମ୍ଭୱସ୍ସ ହେତୁଭୂତଂ, ପିଣ୍ଡକାରକଂ ରାସିକାରକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୱସଙ୍ଖାରନ୍ତି ପୁନବ୍ଭୱସଙ୍ଖାରଣକଂ। ଅୱସ୍ସଜୀତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ମୁନୀତି ବୁଦ୍ଧମୁନି। ଅଜ୍ଝତ୍ତରତୋତି ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତରତୋ। ସମାହିତୋତି ଉପଚାରପ୍ପନାସମାଧିୱସେନ ସମାହିତୋ। ଅଭିନ୍ଦି କୱଚମିୱାତି କୱଚଂ ୱିୟ ଅଭିନ୍ଦି। ଅତ୍ତସମ୍ଭୱନ୍ତି ଅତ୍ତନି ସଞ୍ଜାତଂ କିଲେସଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ସୱିପାକଟ୍ଠେନ ସମ୍ଭୱଂ, ଭୱାଭିସଙ୍ଖାରଣଟ୍ଠେନ ଭୱସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଚ ଲଦ୍ଧନାମଂ ତୁଲାତୁଲସଙ୍ଖାତଂ ଲୋକିୟକମ୍ମଞ୍ଚ ଓସ୍ସଜି। ସଙ୍ଗାମସୀସେ ମହାୟୋଧୋ କୱଚଂ ୱିୟ ଅତ୍ତସମ୍ଭୱଂ କିଲେସଞ୍ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତରତୋ ସମାହିତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଭିନ୍ଦୀ''ତି।

ଅଥ ୱା ତୁଲନ୍ତି ତୁଲେନ୍ତୋ ତୀରେନ୍ତୋ। ଅତୁଲଞ୍ଚ ସମ୍ଭୱନ୍ତି ନିବ୍ବାନଞ୍ଚେୱ ସମ୍ଭୱଞ୍ଚ। ଭୱସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଭୱଗାମିକମ୍ମଂ। ଅୱସ୍ସଜି ମୁନୀତି ''ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ଅନିଚ୍ଚା, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ନିରୋଧୋ ନିବ୍ବାନଂ ନିଚ୍ଚ''ନ୍ତିଆଦିନା (ପଟି। ମ। ୩।୩୮) ନୟେନ ତୁଲୟନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧମୁନି ଭୱେ ଆଦୀନୱଂ, ନିବ୍ବାନେ ଚ

ଆନିସଂସଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଖନ୍ଧାନଂ ମୂଲଭୂତଂ ଭୱସଙ୍ଖାରକମ୍ମଂ – ‘‘କମ୍ମକ୍ଖଯାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ’’ତି (ମ॰ ନି॰ ୨।୮୧) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେନ କମ୍ମକ୍ଖଯକରେନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଅୱସ୍ସଜି। କଥଂ? ଅଜ୍ଝତ୍ତରତୋ ସମାହିତୋ ଅଭିନ୍ଦି କୱଚମିୱ ଅତ୍ତସମ୍ଭୱଂ। ସୋ ହି ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତରତୋ ସମଥୱସେନ ସମାହିତୋତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବଭାଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସମଥୱିପସ୍ସନାବଲେନ କୱଚମିୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ପରିଯୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତଂ, ଅତ୍ତନି ସମ୍ଭୱତ୍ତା ‘‘ଅତ୍ତସମ୍ଭୱ’’ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ସବ୍ବକିଲେସଜାଲଂ ଅଭିନ୍ଦି। କିଲେସାଭାୱେନ ଚ କତକମ୍ମଂ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକତ୍ତା ଅୱସ୍ସଟ୍ଠଂ ନାମ ହୋତୀତି ଏୱଂ କିଲେସପ୍ପହାନେନ କମ୍ମଂ ପଜହି, ପହୀନକିଲେସସ୍ସ ଚ ଭଯଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଅଭୀତୋୱ ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜି, ଅଭୀତଭାୱଞ୍ଞାପନତ୍ଥଞ୍ଚ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ମହାଭୂମିଚାଲୱଣ୍ଣନା

୧୭୧।ଯଂ ମହାୱାତାତି ଯେନ ସମଯେନ ଯସ୍ମିଂ ୱା ସମଯେ ମହାୱାତା ୱାଯନ୍ତି, ମହାୱାତା ୱାଯନ୍ତାପି ଉକ୍ଖେପକୱାତା ନାମ ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ତେ ୱାଯନ୍ତା ସଟ୍ଠିସହସ୍ସାଧିକନୱଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲଂ ଉଦକସନ୍ଧାରକଂ ୱାତଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ତତୋ ଆକାସେ ଉଦକଂ ଭସ୍ସତି, ତସ୍ମିଂ ଭସ୍ସନ୍ତେ ପଥୱୀ ଭସ୍ସତି। ପୁନ ୱାତୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ ଅନ୍ତୋଧମକରଣେ ୱିଯ ଉଦକଂ ଆବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ତତୋ ଉଦକଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମିଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପଥୱୀ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ଉଦକଂ କମ୍ପିତଂ ପଥୱିଂ କମ୍ପେତି। ଏତଞ୍ଚ କମ୍ପନଂ ଯାୱ ଅଜ୍ଜକାଲାପି ହୋତିଯେୱ, ବହଲଭାୱେନ ପନ ନ ଓଗଚ୍ଛନୁଗ୍ଗଚ୍ଛନଂ ପଞ୍ଞାଯତି।

ମହିଦ୍ଧିକୋ ମହାନୁଭାୱୋତି ଇଜ୍ଝନସ୍ସ ମହନ୍ତତାଯ ମହିଦ୍ଧିକୋ, ଅନୁଭୱିତବ୍ବସ୍ସ ମହନ୍ତତାଯ ମହାନୁଭାୱୋ। ପରିତ୍ତାତି ଦୁବ୍ବଲା। ଅପ୍ପମାଣାତି ବଲୱା। ସୋ ଇମଂ ପଥୱିଂ କମ୍ପେତୀତି ସୋ ଇଦ୍ଧିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସଂୱେଜେନ୍ତୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ୱିଯ, ୱୀମଂସନ୍ତୋ ୱା ମହାନାଗତ୍ଥେରସ୍ସ ଭାଗିନେଯ୍ୟୋ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସାମଣେରୋ ୱିଯ ପଥୱିଂ କମ୍ପେତି। ସୋ କିରାଯସ୍ମା ଖୁରଗ୍ଗେଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ, ଯେନ ପବ୍ବଜିତଦିୱସେଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ୱେଜଯନ୍ତୋ ପାସାଦୋ କମ୍ପିତପୁବ୍ବୋ’’ତି? ତତୋ – ‘‘ନତ୍ଥି କୋଚୀ’’ତି ଞତ୍ୱା – ‘‘ଅହଂ କମ୍ପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଭିଞ୍ଞାବଲେନ ୱେଜଯନ୍ତମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା କମ୍ପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ନଂ ସକ୍କସ୍ସ ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ଆହଂସୁ – ‘‘ପୁତ୍ତ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତ, ତ୍ୱଂ ପୂତିଗନ୍ଧେନେୱ ସୀସେନ ୱେଜଯନ୍ତଂ କମ୍ପେତୁଂ ଇଚ୍ଛସି, ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତୋ ତାତ ପାସାଦୋ, କଥଂ କମ୍ପେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି?

ସାମଣେରୋ – ‘‘ଇମା ଦେୱତା ମଯା ସଦ୍ଧିଂ କେଳିଂ କରୋନ୍ତି, ଅହଂ ଖୋ ପନ ଆଚରିଯଂ ନାଲତ୍ଥଂ, କହଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଆଚରିଯୋ ସାମୁଦ୍ଦିକମହାନାଗତ୍ଥେରୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଲେଣଂ ମାପେତ୍ୱା ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନୋତି ଞତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତତୋ ନଂ ଥେରୋ – ‘‘କିଂ, ତାତ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତ, ଅସିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ଯୁଦ୍ଧଂ ପୱିଟ୍ଠୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ନାସକ୍ଖି, ତାତ, ୱେଜଯନ୍ତଂ କମ୍ପେତୁ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଆଚରିଯଂ, ଭନ୍ତେ, ନାଲତ୍ଥନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ – ‘‘ତାତ ତୁମ୍ହାଦିସେ ଅକମ୍ପେନ୍ତେ କୋ ଅଞ୍ଞୋ କମ୍ପେସ୍ସତି। ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବଂ ତେ, ତାତ, ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଗୋମଯଖଣ୍ଡଂ ପିଲୱନ୍ତଂ, ତାତ, କପଲ୍ଲକପୂୱଂ ପଚନ୍ତା ଅନ୍ତନ୍ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଇମିନା ଓପମ୍ମେନ ଜାନାହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ – ‘‘ୱଞ୍ଞିସ୍ସତି, ଭନ୍ତେ, ଏତ୍ତକେନା’’ତି ୱତ୍ୱା ପାସାଦେନ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସଂ ଉଦକଂ ହୋତୂତି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ୱେଜଯନ୍ତାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି।

ଦେୱଧୀତରୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଏକୱାରଂ ଲଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗତୋ, ପୁନପି ସାମଣେରୋ ଏତି, ପୁନପି ଏତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା – ‘‘ମା ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥଯିତ୍ଥ, ଇଦାନି ତେନ ଆଚରିଯୋ ଲଦ୍ଧୋ, ଖଣେନ ପାସାଦଂ କମ୍ପେସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ସାମଣେରୋପି ପାଦଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନ ପାସାଦଥୂପିକଂ ପହରି। ପାସାଦୋ ଚତୂହି ଦିସାହି ଓଣମତି। ଦେୱତା – ‘‘ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ଦେହି, ତାତ, ପାସାଦସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ଦେହି, ତାତ, ପାସାଦସ୍ସା’’ତି ୱିରୱିଂସୁ। ସାମଣେରୋ ପାସାଦଂ ଯଥାଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପାସାଦମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଅଜ୍ଜେୱାହଂ ପବ୍ବଜିତୋ, ଅଜ୍ଜ ପତ୍ତାସୱକ୍ଖଯଂ;

ଅଜ୍ଜ କମ୍ପେମି ପାସାଦଂ, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସୁଳାରତା।

ଅଜ୍ଜେୱାହଂ ପବ୍ବଜିତୋ…ପେ… ଅହୋ ଧମ୍ମସ୍ସୁଳାରତା।

ଅଜ୍ଜେୱାହଂ ପବ୍ବଜିତୋ…ପେ… ଅହୋ ସଙ୍ଘସ୍ସୁଳାରତାତି।

ଇତୋ ପରେସୁ ଛସୁ ପଥୱୀକମ୍ପେସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ମହାପଦାନେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

ଇତି ଇମେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ପଥୱୀକମ୍ପେସୁ ପଠମୋ ଧାତୁକୋପେନ, ଦୁତିଯୋ ଇଦ୍ଧାନୁଭାୱେନ, ତତିଯଚତୁତ୍ଥା ପୁଞ୍ଞତେଜେନ, ପଞ୍ଚମୋ ଞାଣତେଜେନ,

ଛଟ୍ଠୋ ସାଧୁକାରଦାନୱସେନ, ସତ୍ତମୋ କାରୁଞ୍ଞଭାୱେନ, ଅଟ୍ଠମୋ ଆରୋଦନେନ। ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମନ୍ତେ ଚ ତତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଚ ମହାସତ୍ତେ ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ପଥୱୀ ଅକମ୍ପିତ୍ଥ। ଅଭିସମ୍ବୋଧିୟଂ ଞାଣତେଜେନ ଅଭିହତା ହୁତ୍ୱା ଅକମ୍ପିତ୍ଥ। ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନେ ସାଧୁକାରଭାୱସଣ୍ଠିତା ସାଧୁକାରଂ ଦଦମାନା ଅକମ୍ପିତ୍ଥ। ଆୟୁସଙ୍ଖାରୋସ୍ସଜ୍ଜନେ କାରୁଞ୍ଞସଭାୱସଣ୍ଠିତା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖୋଭଂ ଅସହମାନା ଅକମ୍ପିତ୍ଥ। ପରିନିବ୍ବାନେ ଆରୋଦନୱେଗତୁନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ଅକମ୍ପିତ୍ଥ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ପଥୱୀଦେୱତାୟ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ମହାଭୂତପଥୱିୟା ପନେତଂ ନତ୍ଥି ଅଚେତନତ୍ତାତି।

ଇମେ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଅଟ୍ଠ ହେତୂତି ଏତ୍ଥ ଇମେତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନିଦସ୍ସନଂ। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ପନାୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ – ''ଅଦ୍ଧା ଅଜ୍ଜ ଭଗୱତା ଆୟୁସଙ୍ଖାରୋ ଓସ୍ସଟ୍ଠୋ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ଭଗୱା ପନ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋପି ଓକାସଂ ଅଦତ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞାନିପି ଅଟ୍ଠକାନି ସମ୍ପିଣ୍ଡେନ୍ତୋ – ''ଅଟ୍ଠ ଖୋ ଇମା''ତିଆଦିମାହ।

ଅଟ୍ଠପରିସୱଣ୍ଣନା

୧୭୨। ତତ୍ଥ ଅନେକସତଂ ଖତ୍ତିୟପରିସନ୍ତି ବିମ୍ବିସାରସମାଗମଞାତିସମାଗଲିଚ୍ଛୱୀସମାଗମାଦିସଦିସଂ, ସା ପନ ଅଞ୍ଞେସୁ ଚକ୍କୱାଳେସୁପି ଲବ୍ଭତେୟେୱ। ସଲ୍ଲପିତପୁବ୍ବନ୍ତି ଆଲାପସଲ୍ଲାପୋ କତପୁବ୍ବୋ। ସାକଚ୍ଛାତି ଧମ୍ମସାକଚ୍ଛାପି ସମାପଜ୍ଜିତପୁବ୍ବା। ୟାଦିସକୋ ତେସଂ ୱଣ୍ଣୋତି ତେ ଓଦାତାପି ହୋନ୍ତି କାଳାପି ମଙ୍ଗୁରଚ୍ଛୱୀପି, ସତ୍ଥା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋୱ। ଇଦଂ ପନ ସଣ୍ଠାନଂ ପଟିଚ୍ଚ କଥିତଂ। ସଣ୍ଠାନମ୍ପି ଚ କେୱଲଂ ତେସଂ ପଞ୍ଞାୟତିୟେୱ, ନ ପନ ଭଗୱା ମିଲକ୍ଖୁସଦିସୋ ହୋତି, ନାପି ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲୋ, ବୁଦ୍ଧୱେସେନେୱ ନିସୀଦତି। ତେ ପନ ଅତ୍ତନୋ ସମାନସଣ୍ଠାନମେୱ ପସ୍ସନ୍ତି। ୟାଦିସକୋ ତେସଂ ସରୋତି ତେ ଛିନ୍ନସ୍ସରାପି ହୋନ୍ତି ଗଗ୍ଗରସ୍ସରାପି କାକସ୍ସରାପି, ସତ୍ଥା ବ୍ରହ୍ମସ୍ସରୋୱ। ଇଦଂ ପନ ଭାସନ୍ତରଂ ସନ୍ଧାୟ କଥିତଂ। ସଚେପି ହି ସତ୍ଥା ରାଜାସନେ ନିସିନ୍ନୋ କଥେତି, ''ଅଜ୍ଜ ରାଜା ମଧୁରେନ ସରେନ କଥେତୀ''ତି ତେସଂ ହୋତି। କଥେତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତେ ପନ ଭଗୱତି ପୁନ ରାଜାନଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା – ''କୋ ନୁ ଖୋ ଅୟ''ନ୍ତି ୱୀମଂସା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତ୍ଥ କୋ ନୁ ଖୋ ଅୟନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଇଦାନେୱ ମାଗଧଭାସାୟ ସୀହଳଭାସାୟ ମଧୁରେନାକାରେନ କଥେନ୍ତୋ କୋ ନୁ ଖୋ ଅୟଂ ଅନ୍ତରହିତୋ, କିଂ ଦେୱୋ, ଉଦାହୁ ମନୁସ୍ସୋତି ଏୱଂ ୱୀମଂସନ୍ତାପି ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିମତ୍ଥଂ ପନେୱଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀତି? ୱାସନତ୍ଥାୟ । ଏୱଂ ସୁତୋପି ହି ଧମ୍ମୋ ଅନାଗତେ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି ୟେୱାତି ଅନାଗତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଦେସେତି। ଅନେକସତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସନ୍ତିଆଦୀନମ୍ପି ସୋଣଦଣ୍ଡକୂଟଦଣ୍ଡସମାଗମାଦିୱସେନ ଚେୱ ଅଞ୍ଞଚକ୍କୱାଳୱସେନ ଚ ସମ୍ଭୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇମା ପନ ଅଟ୍ଠ ପରିସା ଭଗୱା କିମତ୍ଥଂ ଆହରି? ଅଭୀତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ। ଇମା କିର ଆହରିତ୍ୱା ଏୱମାହ – ''ଆନନ୍ଦ, ଇମାପି ଅଟ୍ଠ ପରିସା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ତଥାଗତସ୍ସ ଭୟଂ ୱା ସାରଜ୍ଜଂ ୱା ନତ୍ଥି, ମାରଂ ପନ ଏକକଂ ଦିସ୍ୱା ତଥାଗତୋ ଭାୟେୟ୍ୟାତି କୋ ଏୱଂ ସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତୁମରହତି। ଅଭୀତୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ ଅଛମ୍ଭୀ, ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଆୟୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜୀ''ତି।

ଅଟ୍ଠଅଭିଭାୟତନୱଣ୍ଣନା

୧୭୩।ଅଭିଭାୟତନାନୀତି ଅଭିଭୱନକାରଣାନି। କିଂ ଅଭିଭୱନ୍ତି? ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେପି ଆରମ୍ମଣାନିପି। ତାନି ହି ପଟିପକ୍ଖଭାୱେନ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେ ଅଭିଭୱନ୍ତି, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଞାଣୁତ୍ତରିୟତାୟ ଆରମ୍ମଣାନି।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀତିଆଦୀସୁ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ପରିକମ୍ମୱସେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ନାମ ହୋତି। ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ହି ନୀଲପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ କେସେ ୱା ପିତ୍ତେ ୱା ଅକ୍ଖିତାରକାୟ ୱା କରୋତି। ପୀତପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ମେଦେ ୱା ଛୱିୟା ୱା ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠେସୁ ୱା ଅକ୍ଖୀନଂ ପୀତକଟ୍ଠାନେ ୱା କରୋତି। ଲୋହିତପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ମଂସେ ୱା ଲୋହିତେ ୱା ଜିୱ୍ହାୟ ୱା ଅକ୍ଖୀନଂ ରତ୍ତଟ୍ଠାନେ ୱା କରୋତି। ଓଦାତପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠିମ୍ହି ୱା ଦନ୍ତେ ୱା ନଖେ ୱା ଅକ୍ଖୀନଂ ସେତଟ୍ଠାନେ ୱା କରୋତି। ତଂ ପନ ସୁନୀଲଂ ସୁପୀତଂ ସୁଲୋହିତକଂ ସୁଓଦାତକଂ ନ ହୋତି, ଅୱିସୁଦ୍ଧମେୱ ହୋତି।

ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ୟସ୍ସେୱଂ ପରିକମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି, ନିମିତ୍ତଂ ପନ ବହିଦ୍ଧା, ସୋ ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ପରିକମ୍ମସ୍ସ ବହିଦ୍ଧା ଚ ଅପ୍ପନାୟ ୱସେନ – ''ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପରିତ୍ତାନୀତି ଅୱଡ୍ଢିତାନି। ସୁୱଣ୍ଣଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନୀତି ସୁୱଣ୍ଣାନି ୱା ହୋନ୍ତି, ଦୁବ୍ବଣ୍ଣାନି ୱା। ପରିତ୍ତୱସେନେୱ ଇଦଂ ଅଭିଭାୟତନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତାନି ଅଭିଭୁୟ୍ୟାତି ୟଥା ନାମ ସମ୍ପନ୍ନଗହଣିକୋ କଟଚ୍ଛୁମତ୍ତଂ ଭତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ୱା – ''କିଂ ଏତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଏକକବଳମେୱ କରୋତି, ଏୱମେୱ ଞାଣୁତ୍ତରିକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିସଦଞାଣୋ – ''କିଂ ଏତ୍ଥ

ପରିତ୍ତକେ ଆରମ୍ମଣେ ସମାପଜ୍ଜିତଙ୍କ ଅତ୍ଥି, ନାୟଂ ମମ ଭାରୋ’’ତି ତାନି ରୂପାନି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି, ସହ ନିମିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନେୱେତ୍ଥ ଅପ୍ପନଂ ପାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜାନାମିପସ୍ସାମୀତି ଇମିନା ପନସ୍ସ ଆଭୋଗୋ କଥିତୋ। ସୋ ଚ ଖୋ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ, ନ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିୟଂ। ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତୀତି ଆଭୋଗସଞ୍ଞାୟପି ଝାନସଞ୍ଞାୟପି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋତି। ଅଭିଭୱନସଞ୍ଞା ହିସ୍ସ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିୟମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଆଭୋଗସଞ୍ଞା ପନ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସେୱ।

ଅପ୍ପମାଣାନୀତି ୱଡ୍ଢିତପ୍ପମାଣାନି, ମହନ୍ତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିଭୁୟ୍ୟାତି ଏତ୍ଥ ପନ ୟଥା ମହଗ୍ଘସୋ ପୁରିସୋ ଏକଂ ଭତ୍ତୱଡ୍ଢିତକଂ ଲଭିତ୍ୱା – ‘‘ଅଞ୍ଞମ୍ପି ହୋତୁ, କିଂ ଏତଂ ମୟ୍ହଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ତଂ ନ ମହନ୍ତତୋ ପସ୍ସତି, ଏୱମେୱ ଞାଣୁତ୍ତରୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିସଦଞାଣୋ ‘‘କିଂ ଏତ୍ଥ ସମାପଜ୍ଜିତଙ୍କ, ନୟିଦଂ ଅପ୍ପମାଣଂ, ନ ମୟ୍ହଂ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାକରଣେ ଭାରୋ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ତାନି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜତି, ସହ ନିମିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନେୱେତ୍ଥ ଅପ୍ପନଂ ପାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀତି ଅଲାଭିତାୟ ୱା ଅନତ୍ଥିକତାୟ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତରୂପେ ପରିକମ୍ମସଞ୍ଞାୱିରହିତୋ।

ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀତି ୟସ୍ସ ପରିକମ୍ମମ୍ପି ନିମିତ୍ତମ୍ପି ବହିଦ୍ଧାୱ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ସୋ ଏୱଂ ବହିଦ୍ଧା ପରିକମ୍ମସ୍ସ ଚେୱ ଅପ୍ପନାୟ ଚ ୱସେନ – ‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅରୂପସଞ୍ଞୀ ଏକୋ ବହିଦ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସେସମେତ୍ଥ ଚତୁତ୍ଥାଭିଭାୟତନେ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଇମେସୁ ପନ ଚତୂସୁ ପରିତ୍ତଂ ୱିତକ୍କଚରିତୱସେନ ଆଗତଂ, ଅପ୍ପମାଣଂ ମୋହଚରିତୱସେନ, ସୁୱଣ୍ଣଂ ଦୋସଚରିତୱସେନ, ଦୁବ୍ବଣ୍ଣଂ ରାଗଚରିତୱସେନ। ଏତେସଞ୍ହି ଏତାନି ସପ୍ପାୟାନି। ସା ଚ ନେସଂ ସପ୍ପାୟତା ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଚରିତନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତା।

ପଞ୍ଚମଅଭିଭାୟତନାଦୀସୁ ନୀଲାନୀତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନୀଲୱଣ୍ଣାନୀତି ୱଣ୍ଣୱସେନ। ନୀଲନିଦସ୍ସନାନୀତି ନିଦସ୍ସନୱସେନ, ଅପଞ୍ଞାୟମାନୱିୱରାନି ଅସମ୍ଭିନ୍ନୱଣ୍ଣାନି ଏକନୀଲାନେୱ ହୁତ୍ୱା ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନୀଲନିଭାସାନୀତି ଇଦଂ ପନ ଓଭାସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନୀଲୋଭାସାନି ନୀଲପ୍ପଭାୟୁତ୍ତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ ନେସଂ ୱିସୁଦ୍ଧତଂ ଦସ୍ସେତି। ୱିସୁଦ୍ଧୱଣ୍ଣୱସେନେୱ ହି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅଭିଭାୟତନାନି ୱୁତ୍ତାନି। ଉମାପୁପ୍ଫନ୍ତି ଏତଞ୍ହି ପୁପ୍ଫଂ ସିନିଦ୍ଧଂ ମୁଦୁ, ଦିସ୍ସମାନମ୍ପି ନୀଲମେୱ ହୋତି। ଗିରିକଣ୍ଣିକପୁପ୍ଫାଦୀନି ପନ ଦିସ୍ସମାନାନି ସେତଧାତୁକାନେୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇଦମେୱ ଗହିତଂ, ନ ତାନି। ବାରାଣସେୟ୍ୟକନ୍ତି ବାରାଣସିସମ୍ଭୱଂ। ତତ୍ଥ କିର କପ୍ପାସୋପି ମୁଦୁ, ସୁତ୍ତକନ୍ତିକାୟୋପି ତନ୍ତୱାୟାପି ଛେକା, ଉଦକମ୍ପି ସୁଚି ସିନିଦ୍ଧଂ। ତସ୍ମା ତଂ ୱତ୍ଥଂ ଉଭତୋଭାଗୱିମଟ୍ଠଂ ହୋତି; ଦ୍ୱୀସୁପି ପସ୍ସେସୁ ମଟ୍ଠଂ ମୁଦୁ ସିନିଦ୍ଧଂ ଖାୟତି।

ପୀତାନୀତିଆଦୀସୁପି ଇମିନାୱ ନୟେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ନୀଲକସିଣଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନୀଲସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ପୁପ୍ଫସ୍ମିଂ ୱା ୱତ୍ଥସ୍ମିଂ ୱା ୱଣ୍ଣଧାତୁୟା ୱା’’ତିଆଦିକଂ ପନେତ୍ଥ କସିଣକରଣଞ୍ଚ ପରିକମ୍ମଞ୍ଚ ଅପ୍ପନାୱିଧାନଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଇମାନିପି ଅଟ୍ଠ ଅଭିଭାୟତନାନି ଅଭୀତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ଆନୀତାନି। ଇମାନି କିର ୱତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ଆନନ୍ଦ, ଏୱରୂପାପି ସମାପତ୍ତିୟୋ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଚ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଚ ତଥାଗତସ୍ସ ଭୟଂ ୱା ସାରଜ୍ଜଂ ୱା ନତ୍ଥି, ମାରଂ ପନ ଏକକଂ ଦିସ୍ୱା ତଥାଗତୋ ଭାୟେୟ୍ୟାତି କୋ ଏୱଂ ସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତୁମରହତି। ଅଭୀତୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ, ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ଆୟୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜୀ’’ତି।

ଅଟ୍ଠୱିମୋକ୍ଖୱଣ୍ଣନା

୧୭୪। ୱିମୋକ୍ଖକଥା ଉତ୍ତାନତ୍ଥାୟେୱ। ଇମେପି ଅଟ୍ଠ ୱିମୋକ୍ଖା ଅଭୀତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ଆନୀତା। ଇମେପି କିର ୱତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ଆନନ୍ଦ, ଏତାପି ସମାପତ୍ତିୟୋ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଚ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଚ ତଥାଗତସ୍ସ ଭୟଂ ୱା ସାରଜ୍ଜଂ ୱା ନତ୍ଥି…ପେ… ଓସ୍ସଜୀ’’ତି।

୧୭୫। ଇଦାନିପି ଭଗୱା ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଓକାସଂ ଅଦତ୍ୱାୱ ଏକମିଦାହନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ଅପରମ୍ପି ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ପଠମମେୱ ଅଟ୍ଠମେ ସତ୍ତାହେ।

୧୭୭।ଓସ୍ସଟ୍ଠୋତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋ, ଏୱଂ କିର ୱତ୍ୱା – ‘‘ତେନାୟଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ କମ୍ପିତ୍ଥା’’ତି ଆହ।

ଆନନ୍ଦୟାଚନକଥା

୧୭୮।ଅଲନ୍ତି ପଟିକ୍ଖେପୱଚନମେତଂ। ବୋଧିନ୍ତି ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣପଟିୱେଧଂ। ସଦ୍ଦହସି ତ୍ୱନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଭାୱଂ ତଥାଗତସ୍ସ ସଦ୍ଦହସୀତି ୱଦତି।

ତସ୍ମାତିହାନନ୍ଦାତି ଯସ୍ମା ଇଦଂ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହସି, ତସ୍ମା ତୁଯ୍ହେୱେତଂ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୧୭୯।ଏକମିଦାହନ୍ତି ଇଦଂ ଭଗୱା – ''ନ କେୱଲଂ ଅହଂ ଇଧେୱ ତଂ ଆମନ୍ତେସିଂ, ଅଞ୍ଞଦାପି ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଓଳାରିକଂ ନିମିତ୍ତଂ ଅକାସିଂ, ତମ୍ପି ତଯା ନ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ, ତୱେୱାଯଂ ଅପରାଧୋ''ତି ଏୱଂ ସୋକୱିନୋଦନତ୍ଥାଯ ନାନପ୍ପକାରତୋ ଥେରସ୍ସେୱ ଦୋସାରୋପନତ୍ଥଂ ଆରଭି।

୧୮୩।ପିଯେହି ମନାପେହୀତି ମାତାପିତାଭାତାଭଗିନିଆଦିକେହି ଜାତିଯା ନାନାଭାୱୋ, ମରଣେନ ୱିନାଭାୱୋ, ଭୱେନ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ। ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭାତି ତନ୍ତି ତସ୍ମା, ଯସ୍ମା ସବ୍ବେହେୱ ପିଯେହି ମନାପେହି ନାନାଭାୱୋ, ତସ୍ମା ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱାପି, ସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱାପି, ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱାପି, ଯମକପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାପି, ଦେୱୋରୋହଣଂ କତ୍ୱାପି, ଯଂ ତଂ ଜାତଂ ଭୂତଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଲୋକଧମ୍ମଂ, ତଂ ୱତ ତଥାଗତସ୍ସାପି ସରୀରଂ ମା ପଲୁଜ୍ଜୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି, ରୋଦନ୍ତେନାପି କନ୍ଦନ୍ତେନାପି ନ ସକ୍କା ତଂ କାରଣଂ ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି। ପୁନ ପଚ୍ଚାୱମିସ୍ସତୀତି ଯଂ ଚତ୍ତଂ ୱନ୍ତଂ, ତଂ ୱତ ପୁନ ପଟିଖାଦିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୮୪।ଯଥଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ଯଥା ଇଦଂ ସିକ୍ଖାତ୍ତଯସଙ୍ଗହଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ଅଦ୍ଧନିଯନ୍ତି ଅଦ୍ଧାନକ୍ଖମଂ। ଚିରଟ୍ଠିତିକନ୍ତି ଚିରପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ। ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନାତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୱସେନେୱ କଥିତଂ। ଏତେସଂ ପନ ବୋଧିପକ୍ଖିଯାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ସବ୍ବାକାରେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ପଟିପଦାଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତୋ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ତତିଯଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନାଗାପଲୋକିତୱଣ୍ଣନା

୧୮୬।ନାଗାପଲୋକିତନ୍ତି ଯଥା ହି ମହାଜନସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନି କୋଟିଯା କୋଟିଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତାନି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ, ଅଙ୍କୁସକଲଗ୍ଗାନି ୱିଯ, ନ ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ସଙ୍ଖଲିକାନି ୱିଯ ଏକାବଦ୍ଧାନି ହୁତ୍ୱା ଠିତାନି, ତସ୍ମା ପଚ୍ଛତୋ ଅପଲୋକନକାଲେ ନ ସକ୍କା ହୋତି ଗୀୱଂ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ। ଯଥା ପନ ହତ୍ଥିନାଗୋ ପଚ୍ଛାଭାଗଂ ଅପଲୋକେତୁକାମୋ ସକଲସରୀରେନେୱ ପରିୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ପରିୱତ୍ତିତବ୍ବଂ ହୋତି। ଭଗୱତୋ ପନ ନଗରଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା – ''ୱେସାଲିଂ ଅପଲୋକେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେ – ''ଭଗୱା ଅନେକାନି କପ୍ପକୋଟିସହସ୍ସାନି ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତେହି ତୁମ୍ହେହି ନ ଗୀୱଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ କତ''ନ୍ତି ଅଯଂ ପଥୱୀ କୁଲାଲଚକ୍କଂ ୱିଯ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱେସାଲିନଗରାଭିମୁଖଂ ଅକାସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ନନୁ ଚ ନ କେୱଲଂ ୱେସାଲିଯାୱ, ସାୱତ୍ଥିରାଜଗହନାଳନ୍ଦପାଟଲିଗାମକୋଟିଗାମନାତିକଗାମକେସୁପି ତତୋ ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ ତଂ ତଂ ସବ୍ବଂ ପଚ୍ଛିମଦସ୍ସନମେୱ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କସ୍ମା ନାଗାପଲୋକିତଂ ନାପଲୋକେସୀତି? ଅନଚ୍ଛରିଯତ୍ତା। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ହି ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅପଲୋକେନ୍ତସ୍ସେତଂ ନ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ନାପଲୋକେସି। ଅପି ଚ ୱେସାଲିରାଜାନୋ ଆସନ୍ନୱିନାସା, ତିଣ୍ଣଂ ୱସ୍ସାନଂ ଉପରି ୱିନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି। ତେ ତଂ ନଗରଦ୍ୱାରେ ନାଗାପଲୋକିତଂ ନାମ ଚେତିଯଂ କତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି, ତଂ ନେସଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସତୀତି ତେସଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ ଅପଲୋକେସି।

ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକରୋତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକରୋ। ଚକ୍ଖୁମାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା। ପରିନିବ୍ବୁତୋତି କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ।

ଚତୁମହାପଦେସୱଣ୍ଣନା

୧୮୭।ମହାପଦେସେତି ମହାଓକାସେ, ମହାଅପଦେସେ ୱା, ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ମହନ୍ତେ ମହନ୍ତେ ଅପଦିସିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତାନି ମହାକାରଣାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୮୮।ନେୱ ଅଭିନନ୍ଦିତବ୍ବନ୍ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠେହି ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ପୁବ୍ବେୱ ନ ସୋତବ୍ବଂ, ଏୱଂ କତେ ହି ପଚ୍ଛା ''ଇଦଂ ନ ସମେତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ – ''କିଂ ପୁବ୍ବେୱ ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଇଦାନି ନ ଧମ୍ମୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଲଦ୍ଧିଂ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ନପ୍ପଟିକ୍କୋସିତବ୍ବନ୍ତି – ''କିଂ ଏସ ବାଲୋ ୱଦତୀ''ତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବେୱ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ହି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତମ୍ପି ନ ୱକ୍ଖତି। ତେନାହ – ''ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ୱା''ତି। ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାନୀତି ପଦସଙ୍ଖାତାନି ବ୍ୟଞ୍ଜନାନି। ସାଧୁକଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପାଳି ୱୁତ୍ତା, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅନୁସନ୍ଧି କଥିତୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପୁବ୍ବାପରଂ କଥିତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଗହେତ୍ୱା। ସୁତ୍ତେ ଓସାରେତବ୍ବାନୀତି ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବାନି। ୱିନଯେ ସନ୍ଦସ୍ସେତବ୍ବାନୀତି ୱିନଯେ ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବାନି।

ଏତ୍ଥ ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତି ୱିନଯୋ। ଯଥାହ – ‘‘କତ୍ଥ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ? ସାୱତ୍ଥିଯଂ ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୪୫୭)। ୱିନଯୋତି ଖନ୍ଧକୋ। ଯଥାହ – ‘‘ୱିନଯାତିସାରେ’’ତି। ଏୱଂ ୱିନଯପିଟକମ୍ପି ନ ପରିଯାଦିଯତି। ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗା ପନ ସୁତ୍ତଂ, ଖନ୍ଧକପରିୱାରା ୱିନଯୋତି ଏୱଂ ୱିନଯପିଟକଂ ପରିଯାଦିଯତି। ଅଥୱା ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ସୁତ୍ତଂ, ୱିନଯପିଟକଂ ୱିନଯୋତି ଏୱଂ ଦ୍ୱେଯେୱ ପିଟକାନି ପରିଯାଦିଯନ୍ତି। ସୁତ୍ତନ୍ତାଭିଧମ୍ମପିଟକାନି ୱା ସୁତ୍ତଂ, ୱିନଯପିଟକଂ ୱିନଯୋତି ଏୱମ୍ପି ତୀଣି ପିଟକାନି ନ ତାୱ ପରିଯାଦିଯନ୍ତି। ଅସୁତ୍ତନାମକଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଜାତକଂ, ପଟିସମ୍ଭିଦା, ନିଦ୍ଦେସୋ, ସୁତ୍ତନିପାତୋ, ଧମ୍ମପଦଂ, ଉଦାନଂ, ଇତିୱୁତ୍ତକଂ, ୱିମାନୱତ୍ଥୁ, ପେତୱତ୍ଥୁ, ଥେରଗାଥା, ଥେରୀଗାଥା, ଅପଦାନନ୍ତି।

ସୁଦିନ୍ନତ୍ଥେରୋ ପନ – ‘‘ଅସୁତ୍ତନାମକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ନ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ତଂ ସବ୍ବଂ ପଟିପକ୍ଖିପିତ୍ୱା – ‘‘ତୀଣି ପିଟକାନି ସୁତ୍ତଂ, ୱିନଯୋ ପନ କାରଣ’’ନ୍ତି ଆହ। ତତୋ ତଂ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇଦଂ ସୁତ୍ତମାହରି –

‘‘ଯେ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗୋତମି, ଧମ୍ମେ ଜାନେଯ୍ୟାସି, ଇମେ ଧମ୍ମା ସରାଗାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ୱିରାଗାଯ, ସଞ୍ଞୋଗାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ୱିସଞ୍ଞୋଗାଯ, ଆଚଯାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ଅପଚଯାଯ, ମହିଚ୍ଛତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ, ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା, ସଙ୍ଗଣିକାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ପୱିୱେକାଯ, କୋସଜ୍ଜାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ୱୀରିଯାରମ୍ଭାଯ, ଦୁବ୍ଭରତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ସୁଭରତାଯ। ଏକଂସେନ, ଗୋତମି, ଧାରେଯ୍ୟାସି – ‘ନେସୋ ଧମ୍ମୋ, ନେସୋ ୱିନଯୋ, ନେତଂ ସତ୍ଥୁସାସନ’ନ୍ତି। ଯେ ଚ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ଗୋତମି, ଧମ୍ମେ ଜାନେଯ୍ୟାସି, ଇମେ ଧମ୍ମା ୱିରାଗାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ସରାଗାଯ, ୱିସଞ୍ଞୋଗାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ସଞ୍ଞୋଗାଯ, ଅପଚଯାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ଆଚଯାଯ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ମହିଚ୍ଛତାଯ, ସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିଯା, ପୱିୱେକାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ସଙ୍ଗଣିକାଯ , ୱୀରିଯାରମ୍ଭାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ କୋସଜ୍ଜାଯ, ସୁଭରତାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ନୋ ଦୁବ୍ଭରତାଯ। ଏକଂସେନ, ଗୋତମି, ଧାରେଯ୍ୟାସି – ‘ଏସୋ ଧମ୍ମୋ, ଏସୋ ୱିନଯୋ, ଏତଂ ସତ୍ଥୁସାସନ’ନ୍ତି’’ (ଅ। ନି। ୮।୫୩)।

ତସ୍ମା ସୁତ୍ତେତି ତେପିଟକେ ବୁଦ୍ଧୱଚନେ ଓତାରେତବ୍ବାନି। ୱିନଯେତି ଏତସ୍ମିଂ ରାଗାଦିୱିନଯକାରଣେ ସଂସନ୍ଦେତବ୍ବାନୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚେୱ ସୁତ୍ତେ ଓସରନ୍ତୀତି ସୁତ୍ତପଟିପାଟିଯା କତ୍ଥଚି ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ଛଲ୍ଲିଂ ଉଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଗୁଳ୍ହୱେସ୍ସନ୍ତର-ଗୁଳ୍ହୁମ୍ମଗ୍ଗ-ଗୁଳ୍ହୱିନଯ-ୱେଦଲ୍ଲପିଟକାନଂ ଅଞ୍ଞତରତୋ ଆଗତାନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଆଗତାନି ହି ରାଗାଦିୱିନଯେ ଚ ନ ପଞ୍ଞାଯମାନାନି ଛଡ୍ଡେତବ୍ବାନି ହୋନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଇତି ହେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଛଡ୍ଡେଯ୍ୟାଥା’’ତି। ଏତେନୁପାଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ମହାପଦେସଂ ଧାରେଯ୍ୟାଥାତି ଇଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାନୋକାସଂ ଧାରେଯ୍ୟାଥ।

ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଇମଂ ପକିଣ୍ଣକଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସୁତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା, ଖନ୍ଧକେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା, ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାନି, ସୁତ୍ତଂ, ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ, ଆଚରିଯୱାଦୋ, ଅତ୍ତନୋମତି, ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋତି।

ତତ୍ଥ – ‘‘ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ, ଅଯଂ ୱିନଯୋ’’ତି ଧମ୍ମୱିନିଚ୍ଛଯେ ପତ୍ତେ ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା ପମାଣଂ। ଯଂ ଏତ୍ଥ ସମେତି ତଦେୱ ଗହେତବ୍ବଂ, ଇତରଂ ୱିରୱନ୍ତସ୍ସପି ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

‘‘ଇଦଂ କପ୍ପତି, ଇଦଂ ନ କପ୍ପତୀ’’ତି କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯୱିନିଚ୍ଛଯେ ପତ୍ତେ – ‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଇଦଂ ନ କପ୍ପତୀତି ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ତଂ ଚେ ଅକପ୍ପିଯଂ ଅନୁଲୋମେତି, କପ୍ପିଯଂ ପଟିବାହତି, ତଂ ୱୋ ନ କପ୍ପତୀ’’ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୩୦୫) ନଯେନ ଖନ୍ଧକେ ୱୁତ୍ତା ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା ପମାଣଂ। ତେସଂ ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯଂ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଯଂ କପ୍ପିଯଂ ଅନୁଲୋମେତି, ତଦେୱ କପ୍ପିଯଂ, ଇତରଂ ଅକପ୍ପିଯନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କାତବ୍ବଂ।

ଏକଂସବ୍ୟାକରଣୀଯୋ ପଞ୍ହୋ, ୱିଭଜ୍ଜବ୍ୟାକରଣୀଯୋ ପଞ୍ହୋ, ପଟିପୁଚ୍ଛାବ୍ୟାକରଣୀଯୋ ପଞ୍ହୋ, ଠପନୀଯୋ ପଞ୍ହୋତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାନି ନାମ। ତତ୍ଥ ‘‘ଚକ୍ଖୁଂ ଅନିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠେନ – ‘‘ଆମ ଅନିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ଏକଂସେନେୱ ବ୍ୟାକାତବ୍ବଂ । ଏସ ନଯୋ ସୋତାଦୀସୁ। ଅଯଂ ଏକଂସବ୍ୟାକରଣୀଯୋ ପଞ୍ହୋ। ‘‘ଅନିଚ୍ଚଂ ନାମ ଚକ୍ଖୁ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠେନ – ‘‘ନ ଚକ୍ଖୁମେୱ, ସୋତମ୍ପି ଅନିଚ୍ଚଂ ଘାନମ୍ପି ଅନିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ବ୍ୟାକାତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ୱିଭଜ୍ଜବ୍ୟାକରଣୀଯୋ ପଞ୍ହୋ। ‘‘ଯଥା ଚକ୍ଖୁ ତଥା ସୋତଂ, ଯଥା ସୋତଂ ତଥା ଚକ୍ଖୁ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠେନ ‘‘କେନଟ୍ଠେନ ପୁଚ୍ଛସୀ’’ତି ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ପୁଚ୍ଛାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ହୀ’’ତି ବ୍ୟାକାତବ୍ବଂ, ‘‘ଅନିଚ୍ଚଟ୍ଠେନ ପୁଚ୍ଛାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଆମାତି ବ୍ୟାକାତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପଟିପୁଚ୍ଛାବ୍ୟାକରଣୀଯୋ ପଞ୍ହୋ। ‘‘ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀର’’ନ୍ତିଆଦୀନି ପୁଟ୍ଠେନ ପନ ‘‘ଅବ୍ୟାକତମେତଂ ଭଗୱତା’’ତି ଠପେତବ୍ବୋ, ଏସ ପଞ୍ହୋ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ଠପନୀଯୋ ପଞ୍ହୋ। ଇତି ତେନାକାରେନ ପଞ୍ହେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାନି ପମାଣଂ। ଇମେସଂ ୱସେନ ସୋ

ପଞ୍ଚୋ ଖ୍ଯାକାତବ୍ବୋ।

ସୁତ୍ତାଦୀସୁ ପନ ସୁତ୍ତଂ ନାମ ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ ଆରୂଳ୍ହାନି ତୀଣି ପିଟକାନି। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ନାମ ଅନୁଲୋମକପ୍ପିଯଂ। ଆଚରିଯୱାଦୋ ନାମ ଅଟ୍ଠକଥା। ଅତ୍ତନୋମତି ନାମ ନଯଗ୍ଗାହେନ ଅନୁବୁଦ୍ଧିଯା ଅତ୍ତନୋ ପଟିଭାନଂ। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପଟିବାହିଯଂ, ତଂ ପଟିବାହନ୍ତେନ ବୁଦ୍ଧୋୱ ପଟିବାହିତୋ ହୋତି। ଅନୁଲୋମକପ୍ପିଯଂ ପନ ସୁତ୍ତେନ ସମେନ୍ତମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ, ନ ଇତରଂ। ଆଚରିଯୱାଦୋପି ସୁତ୍ତେନ ସମେନ୍ତୋଯେୱ ଗହେତବ୍ବୋ, ନ ଇତରୋ। ଅତ୍ତନୋମତି ପନ ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲା, ସାପି ସୁତ୍ତେନ ସମେନ୍ତାଯେୱ ଗହେତବ୍ବା, ନ ଇତରା। ପଞ୍ଚସତିକା, ସତ୍ତସତିକା, ସହସ୍ସିକାତି ଇମା ପନ ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ। ସୁତ୍ତମ୍ପି ତାସୁ ଆଗତମେୱ ପମାଣଂ, ଇତରଂ ଗାରଯ୍ହସୁତ୍ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଓତରନ୍ତାନିପି ହି ପଦବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ନ ଚେୱ ସୁତ୍ତେ ଓତରନ୍ତି, ନ ଚ ୱିନଯେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

କମ୍ମାରପୁତ୍ତଚୁନ୍ଦୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୮୯।କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସାତି ସୁୱଣ୍ଣକାରପୁତ୍ତସ୍ସ। ସୋ କିର ଅଡ୍ଢୋ ମହାକୁଟୁମ୍ବିକୋ ଭଗୱତୋ ପଠମଦସ୍ସନେନେୱ ସୋତାପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅମ୍ବୱନେ ୱିହାରଂ କାରାପେତ୍ୱା ନିଯ୍ୟାତେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅମ୍ବୱନେ’’ତି।

ସୂକରମଦ୍ଦୱନ୍ତି ନାତିତରୁଣସ୍ସ ନାତିଜିଣ୍ଣସ୍ସ ଏକଜେଟ୍ଠକସୂକରସ୍ସ ପୱତ୍ତମଂସଂ। ତଂ କିର ମୁଦୁ ଚେୱ ସିନିଦ୍ଧଞ୍ଚ ହୋତି, ତଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା ସାଧୁକଂ ପଚାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକେ ଭଣନ୍ତି – ‘‘ସୂକରମଦ୍ଦୱନ୍ତି ପନ ମୁଦୁଓଦନସ୍ସ ପଞ୍ଚଗୋରସଯୂସପାଚନୱିଧାନସ୍ସ ନାମେତଂ, ଯଥା ଗୱପାନଂ ନାମ ପାକନାମ’’ନ୍ତି। କେଚି ଭଣନ୍ତି – ‘‘ସୂକରମଦ୍ଦୱଂ ନାମ ରସାଯନୱିଧି, ତଂ ପନ ରସାଯନସତ୍ଥେ ଆଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଚୁନ୍ଦେନ – ‘ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବାନଂ ନ ଭୱେଯ୍ୟା’ତି ରସାଯନଂ ପଟିଯତ୍ତ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ପନ ଦ୍ୱିସହସ୍ସଦୀପପରିୱାରେସୁ ଚତୂସୁ ମହାଦୀପେସୁ ଦେୱତା ଓଜଂ ପକ୍ଖିପିଂସୁ।

ନାହଂ ତନ୍ତି ଇମଂ ସୀହନାଦଂ କିମତ୍ଥଂ ନଦତି? ପରୂପୱାଦମୋଚନତ୍ଥଂ। ଅତ୍ତନା ପରିଭୁତ୍ତାୱସେସଂ ନେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ, ନ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦାତୁଂ ଅଦାସି, ଆୱାଟେ ନିଖଣାପେତ୍ୱା ୱିନାସେସୀତି ହି ୱତ୍ତୁକାମାନଂ ଇଦଂ ସୁତ୍ୱା ୱଚନୋକାସୋ ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ପରେସଂ ଉପୱାଦମୋଚନତ୍ଥଂ ସୀହନାଦଂ ନଦତୀତି।

୧୯୦।ଭୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ସୂକରମଦ୍ଦୱେନାତି ଭୁତ୍ତସ୍ସ ଉଦପାଦି, ନ ପନ ଭୁତ୍ତପଚ୍ଚଯା। ଯଦି ହି ଅଭୁତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସଥ, ଅତିଖରୋ ଭୱିସ୍ସତି। ସିନିଦ୍ଧଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତତ୍ତା ପନସ୍ସ ତନୁୱେଦନା ଅହୋସି। ତେନେୱ ପଦସା ଗନ୍ତୁଂ ଅସକ୍ଖି। ୱିରେଚମାନୋତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପୱତ୍ତଲୋହିତୱିରେଚନୋୱ ସମାନୋ । ଅୱୋଚାତି ଅତ୍ତନା ପତ୍ଥିତଟ୍ଠାନେ ପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାଯ ଏୱମାହ। ଇମା ପନ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ଠପିତଗାଥାଯୋତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ପାନୀଯାହରଣୱଣ୍ଣନା

୧୯୧।ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅଚ୍ଛୋଦକାତି ପସନ୍ନୋଦକା। ସାତୋଦକାତି ମଧୁରୋଦକା। ସୀତୋଦକାତି ତନୁସୀତଲସଲିଲା। ସେତକାତି ନିକ୍କଦ୍ଦମା। ସୁପ୍ପତିତ୍ଥାତି ସୁନ୍ଦରତିତ୍ଥା।

ପୁକ୍କୁସମଲ୍ଲପୁତ୍ତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୯୨।ପୁକ୍କୁସୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋତି ମଲ୍ଲରାଜପୁତ୍ତୋ। ମଲ୍ଲା କିର ୱାରେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତି। ଯାୱ ନେସଂ ୱାରୋ ନ ପାପୁଣାତି, ତାୱ ୱଣିଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି। ଅଯମ୍ପି ୱଣିଜ୍ଜମେୱ କରୋନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ଯୋଜାପେତ୍ୱା ଧୁରୱାତେ ୱାଯନ୍ତେ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଛା ୱାତେ ୱାଯନ୍ତେ ସତ୍ଥୱାହଂ ପୁରତୋ ପେସେତ୍ୱା ସଯଂ ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛତି। ତଦା ପନ ପଚ୍ଛା ୱାତୋ ୱାଯି, ତସ୍ମା ଏସ ପୁରତୋ ସତ୍ଥୱାହଂ ପେସେତ୍ୱା ସବ୍ବରତନଯାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କୁସିନାରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ପାୱଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘କୁସିନାରାଯ ପାୱଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତୀ’’ତି।

ଆଳାରୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ଦୀଘପିଙ୍ଗଲୋ କିରେସୋ, ତେନସ୍ସ ଆଳାରୋତି ନାମଂ ଅହୋସି। କାଳାମୋତି ଗୋତ୍ତଂ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯୋ ନାମ। ନେୱ ଦକ୍ଖତୀତି ନ ଅଦ୍ଦସ। ଯତ୍ରସଦ୍ଦଯୁତ୍ତତ୍ତା ପନେତଂ ଅନାଗତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱରୂପଞ୍ହି ଈଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ସଦ୍ଦଲକ୍ଖଣଂ।

୧୯୩।ନିଚ୍ଛରନ୍ତୀସୂତି ୱିଚରନ୍ତୀସୁ। ଅସନିୟା ଫଲନ୍ତିୟାତି ନୱୱିଧାୟ ଅସନିୟା ଭିଜ୍ଜମାନାୟ ୱିୟ ମହାରୱଂ ରୱନ୍ତିୟା। ନୱୱିଧା ହି ଅସନିୟୋ – ଅସଞ୍ଜ୍ଞା, ୱିଚକ୍କା, ସତେରା, ଗଗ୍ଗରା, କପିସୀସା, ମଚ୍ଛୱିଲୋଲିକା, କୁକ୍କୁଟକା, ଦଣ୍ଡମଣିକା, ସୁକ୍ଖାସନୀତି। ତତ୍ଥ ଅସଞ୍ଜ୍ଞା ଅସଞ୍ଜଂ କରୋତି। ୱିଚକ୍କା ଏକଂ ଚକ୍କଂ କରୋତି। ସତେରା ସତେରସଦିସା ହୁତ୍ୱା ପତତି। ଗଗ୍ଗରା ଗଗ୍ଗରାୟମାନା ପତତି। କପିସୀସା ଭମୁକଂ ଉକ୍ଖିପେନ୍ତୋ ମକ୍କଟୋ ୱିୟ ହୋତି। ମଚ୍ଛୱିଲୋଲିକା ୱିଲୋଲିତମଚ୍ଛୋ ୱିୟ ହୋତି। କୁକ୍କୁଟକା କୁକ୍କୁଟସଦିସା ହୁତ୍ୱା ପତତି। ଦଣ୍ଡମଣିକା ନଙ୍ଗଲସଦିସା ହୁତ୍ୱା ପତତି। ସୁକ୍ଖାସନୀ ପତିତଟ୍ଠାନଂ ସମୁଗ୍ଘାଟେତି।

ଦେୱେୱସ୍ସନ୍ତେତି ସୁକ୍ଖଗଜ୍ଜିତଂ ଗଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱସ୍ସନ୍ତେ। ଆତୁମାୟନ୍ତି ଆତୁମଂ ନିସ୍ସାୟ ୱିହରାମି। ଭୁସାଗାରେତି ଖଲସାଲାୟଂ। ଏତ୍ଥେସୋତି ଏତସ୍ମିଂ କାରଣେ ଏସୋ ମହାଜନକାୟୋ ସନ୍ନିପତିତୋ। କ୍ୱ ଅହୋସୀତି କୁହିଂ ଅହୋସି। ସୋ ତଂ ଭନ୍ତେତି ସୋ ତ୍ୱଂ ଭନ୍ତେ।

୧୯୪।ସିଙ୍ଗୀୱଣ୍ଣନ୍ତି ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ। ୟୁଗମଟ୍ଠନ୍ତି ମଟ୍ଠୟୁଗଂ, ସଣ୍ହସାଟକୟୁଗଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଧାରଣୀୟନ୍ତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ମୟା ଧାରେତବ୍ବଂ, ପରିଦହିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ କିର ସୋ ତଥାରୂପେ ଛଣଦିୱସେୟେୱ ଧାରେତ୍ୱା ସେସକାଲେ ନିକ୍ଖିପତି। ଏୱଂ ଉତ୍ତମଂ ମଙ୍ଗଲୱତ୍ଥୟୁଗଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାୟାତି ମୟି ଅନୁକମ୍ପଂ ପଟିଚ୍ଚ। ଅଚ୍ଛାଦେହୀତି ଉପଚାରୱଚନମେତଂ – ଏକଂ ମୟ୍ହଂ ଦେହି, ଏକଂ ଆନନ୍ଦସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ପନ ଥେରୋ ତଂ ଗଣ୍ହୀତି? ଆମ ଗଣ୍ହି। କସ୍ମା? ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତଉପଟ୍ଠାକଟ୍ଠାନଂ ପଟିପନ୍ନୋ। ତଂ ପନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକକିଚ୍ଚଂ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଅଗ୍ଗହେସି। ୟେ ଚାପି ଏୱଂ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ – ‘‘ଅନାରାଧକୋ ମଞ୍ଞେ ଆନନ୍ଦୋ ପଞ୍ଚୱୀସତି ୱସ୍ସାନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେନ ନ କିଞ୍ଚି ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକା ତେନ ଲଦ୍ଧପୁବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତେସଂ ୱଚନୋକାସଚ୍ଛେଦନତ୍ଥମ୍ପି ଅଗ୍ଗହେସି। ଅପି ଚ ଜାନାତି ଭଗୱା – ‘‘ଆନନ୍ଦୋ ଗହେତ୍ୱାପି ଅତ୍ତନା ନ ଧାରେସ୍ସତି, ମୟ୍ହଂୟେୱ ପୂଜଂ କରିସ୍ସତି। ମଲ୍ଲପୁତ୍ତେନ ପନ ଆନନ୍ଦଂ ପୂଜେନ୍ତେନ ସଙ୍ଘୋପି ପୂଜିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱମସ୍ସ ମହାପୁଞ୍ଞରାସି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଥେରସ୍ସ ଏକଂ ଦାପେସି। ଥେରୋପି ତେନେୱ କାରଣେନ ଅଗ୍ଗହେସୀତି। ଧମ୍ମିୟା କଥାୟାତି ୱତ୍ଥାନୁମୋଦନକଥାୟ।

୧୯୫।ଭଗୱତୋ କାୟଂ ଉପନାମିତନ୍ତି ନିୱାସନପାରୁପନୱସେନ ଅଲ୍ଲୀୟାପିତଂ। ଭଗୱାପି ତତୋ ଏକଂ ନିୱାସେସି, ଏକଂ ପାରୁପି। ହତଚ୍ଚିକଂ ୱିୟାତି ୟଥା ହତଚ୍ଚିକୋ ଅଙ୍ଗାରୋ ଅନ୍ତନ୍ତେନେୱ ଜୋତତି, ବହି ପନସ୍ସ ପଭା ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ବହି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପ୍ପଭଂ ହୁତ୍ୱା ଖାୟତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇମେସୁ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଦ୍ୱୀସୁପି କାଲେସୂତି କସ୍ମା ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ କାଲେସୁ ଏୱଂ ହୋତି? ଆହାରୱିସେସେନ ଚେୱ ବଲୱସୋମନସ୍ସେନ ଚ। ଏତେସୁ ହି ଦ୍ୱୀସୁ କାଲେସୁ ସକଲଚକ୍କୱାଳେ ଦେୱତା ଆହାରେ ଓଜଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତି, ତଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ କୁଚ୍ଛିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପସନ୍ନରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ଆହାରସମୁଟ୍ଠାନରୂପସ୍ସ ପସନ୍ନତ୍ତା ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚନ୍ତି। ସମ୍ବୋଧିଦିୱସେ ଚସ୍ସ – ‘‘ଅନେକକପ୍ପକୋଟିସତସହସ୍ସସଞ୍ଚିତୋ ୱତ ମେ କିଲେସରାସି ଅଜ୍ଜ ପହୀନୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ବଲୱସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି, ଚିତ୍ତେ ପସନ୍ନେ ଲୋହିତଂ ପସୀଦତି, ଲୋହିତେ ପସନ୍ନେ ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚନ୍ତି। ପରିନିବ୍ବାନଦିୱସେପି – ‘‘ଅଜ୍ଜ, ଦାନାହଂ, ଅନେକେହି ବୁଦ୍ଧସତସହସ୍ସେହି ପୱିଟ୍ଠଂ ଅମତମହାନିବ୍ବାନଂ ନାମ ନଗରଂ ପୱିସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ବଲୱସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି, ଚିତ୍ତେ ପସନ୍ନେ ଲୋହିତଂ ପସୀଦତି, ଲୋହିତେ ପସନ୍ନେ ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚନ୍ତି। ଇତି ଆହାରୱିସେସେନ ଚେୱ ବଲୱସୋମନସ୍ସେନ ଚ ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ କାଲେସୁ ଏୱଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଉପୱତ୍ତନେତି ପାଚୀନତୋ ନିୱତ୍ତନସାଲୱନେ। ଅନ୍ତରେନ ୟମକସାଲାନନ୍ତି ୟମକସାଲରୁକ୍ଖାନଂ ମଜ୍ଝେ।

ସିଙ୍ଗୀୱଣ୍ଣନ୍ତି ଗାଥା ସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ଠପିତା।

୧୯୬।ନ୍ହତ୍ୱାଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚାତି ଏତ୍ଥ ତଦା କିର ଭଗୱତି ନହାୟନ୍ତେ ଅନ୍ତୋନଦିୟଂ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା ଚ ଉଭତୋତୀରେସୁ ୱନସଣ୍ଡୋ ଚ ସବ୍ବଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣମେୱ ହୋତି। ଅମ୍ବୱନନ୍ତି ତସ୍ସାୟେୱ ନଦିୟା ତୀରେ ଅମ୍ବୱନଂ। ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଚୁନ୍ଦକନ୍ତି ତସ୍ମିଂ କିର ଖଣେ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଉଦକସାଟକଂ ପୀଳେନ୍ତୋ ଓହୀୟି, ଚୁନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ସମୀପେ ଅହୋସି। ତଂ ଭଗୱା ଆମନ୍ତେସି।

ଗନ୍ତ୍ୱାନ ବୁଦ୍ଧୋ ନଦିକଂ କକୁଧନ୍ତି ଇମାପି ଗାଥା ସଙ୍ଗୀତିକାଲେୟେୱ ଠପିତା। ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତା ଭଗୱା ଇଧ ଧମ୍ମେତି ଭଗୱା ଇଧ ସାସନେ ଧମ୍ମେ ପୱତ୍ତା, ଚତୁରାସୀତି ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପମୁଖେ ନିସୀଦୀତି ସତ୍ଥୁ ପୁରତୋୱ ନିସୀଦି। ଏତ୍ତାୱତା ଚ ଥେରୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତଂ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଆମନ୍ତେସି।

୧୯୭।ଅଲାଭାତି ୟେ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦାନାନିସଂସସଙ୍ଖାତା ଲାଭା ହୋନ୍ତି, ତେ ଅଲାଭା। ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧନ୍ତି ପୁଞ୍ଞୱିସେସେନ ଲଦ୍ଧମ୍ପି ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧଂ। ୟସ୍ସ ତେତି ୟସ୍ସ ତୱ। ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଂ ୱା ଅତିକିଲିନ୍ନଂ ୱା କୋ ଜାନାତି, କୀଦିସମ୍ପି ପଚ୍ଛିମଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତଥାଗତୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଅଦ୍ଧା ତେ ୟଂ

ୱା ତଂ ୱା ଦିନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ଲାଭାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକଦାନାନିସଂସସଙ୍ଖାତା ଲାଭା। ସୁଲଦ୍ଧନ୍ତି ତୁଯ୍ହଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ସୁଲଦ୍ଧଂ। ସମସମଫଲାତି ସବ୍ବାକାରେନ ସମାନଫଲା।

ନନୁ ଚ ଯଂ ସୁଜାତାଯ ଦିନ୍ନଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ତଥାଗତୋ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସୋ ସରାଗସଦୋସସମୋହକାଲେ ପରିଭୁତ୍ତୋ, ଅଯଂ ପନ ଚୁନ୍ଦେନ ଦିନ୍ନୋ ୱୀତରାଗୱୀତଦୋସୱୀତମୋହକାଲେ ପରିଭୁତ୍ତୋ, କସ୍ମା ଏତେ ସମଫଲାତି? ପରିନିବ୍ବାନସମତାଯ ଚ ସମାପତ୍ତିସମତାଯ ଚ ଅନୁସ୍ସରଣସମତାଯ ଚ। ଭଗୱା ହି ସୁଜାତାଯ ଦିନ୍ନଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସଉପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଚୁନ୍ଦେନ ଦିନ୍ନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତୋତି ଏୱଂ ପରିନିବ୍ବାନସମତାଯପି ସମଫଲା। ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝନଦିୱସେ ଚ ଚତୁୱୀସତିକୋଟିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖ୍ୟା ସମାପତ୍ତିଯୋ ସମାପଜ୍ଜି, ପରିନିବ୍ବାନଦିୱସେପି ସବ୍ବା ତା ସମାପଜ୍ଜୀତି ଏୱଂ ସମାପତ୍ତିସମତାଯପି ସମଫଲା। ସୁଜାତା ଚ ଅପରଭାଗେ ଅସ୍ସୋସି – ''ନ କିରେସା ରୁକ୍ଖଦେୱତା, ବୋଧିସତ୍ତୋ କିରେସ, ତଂ କିର ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ , ସତ୍ତସତ୍ତାହଂ କିରସ୍ସ ତେନ ଯାପନଂ ଅହୋସୀ''ତି। ତସ୍ସା ଇଦଂ ସୁତ୍ୱା – ''ଲାଭା ୱତ ମେ''ତି ଅନୁସ୍ସରନ୍ତିଯା ବଲୱପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉଦପାଦି। ଚୁନ୍ଦସ୍ସାପି ଅପରଭାଗେ – ''ଅୱସାନପିଣ୍ଡପାତୋ କିର ମଯା ଦିନ୍ନୋ, ଧମ୍ମସୀସଂ କିର ମେ ଗହିତଂ, ମଯ୍ହଂ କିର ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବୁତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ଲାଭା ୱତ ମେ''ତି ଅନୁସ୍ସରତୋ ବଲୱସୋମନସ୍ସଂ ଉଦପାଦୀତି ଏୱଂ ଅନୁସ୍ସରଣସମତାଯପି ସମଫଲାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଯସସଂୱତ୍ତନିକନ୍ତି ପରିୱାରସଂୱତ୍ତନିକଂ। ଆଧିପତେଯ୍ୟସଂୱତ୍ତନିକନ୍ତି ଜେଟ୍ଠକଭାୱସଂୱତ୍ତନିକଂ।

ସଂଯମତୋତି ସୀଲସଂଯମେନ ସଂଯମନ୍ତସ୍ସ, ସଂୱରେ ଠିତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେରଂ ନ ଚୀଯତୀତି ପଞ୍ଚୱିଧଂ ୱେରଂ ନ ୱଡ୍ଢତି। କୁସଲୋ ଚ ଜହାତି ପାପକନ୍ତି କୁସଲୋ ପନ ଞାଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଅନୱସେସଂ ପାପକଂ ଲାମକଂ ଅକୁସଲଂ ଜହାତି। ରାଗଦୋସମୋହକ୍ଖଯା ସ ନିବ୍ବୁତୋତି ସୋ ଇମଂ ପାପକଂ ଜହିତ୍ୱା ରାଗାଦୀନଂ ଖଯା କିଲେସନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତୋତି। ଇତି ଚୁନ୍ଦସ୍ସ ଚ ଦକ୍ଖିଣଂ, ଅତ୍ତନୋ ଚ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟସମ୍ପତ୍ତିଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି।

ଚତୁତ୍ଥଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଯମକସାଲାୱଣ୍ଣନା

୧୯୮।ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଇଧ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି। ୱେଳୁୱଗାମେ ୱେଦନାୱିକ୍ଖମ୍ଭନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି – ''ନ ଚିରେନ ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ତତୋ ତତୋ ଆଗତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଏକଭିକ୍ଖୁପି ପକ୍କନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଗଣନୱୀତିୱତ୍ତୋ ସଙ୍ଘୋ ଅହୋସି। ଉପୱତ୍ତନଂ ମଲ୍ଲାନଂ ସାଲୱନନ୍ତି ଯଥେୱ ହି କଲମ୍ବନଦୀତୀରତୋ ରାଜମାତୁୱିହାରଦ୍ୱାରେନ ଥୂପାରାମଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ଏୱଂ ହିରଞ୍ଞୱତିଯା ପାରିମତୀରତୋ ସାଲୱନୁଯ୍ୟାନଂ, ଯଥା ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସ ଥୂପାରାମୋ, ଏୱଂ ତଂ କୁସିନାରାଯଂ ହୋତି। ଯଥା ଥୂପାରାମତୋ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିସନମଗ୍ଗୋ ପାଚୀନମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉତ୍ତରେନ ନିୱତ୍ତୋ, ଏୱଂ ଉଯ୍ୟାନତୋ ସାଲୱନଂ ପାଚୀନମୁଖଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉତ୍ତରେନ ନିୱତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ତଂ – ''ଉପୱତ୍ତନ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନ୍ତରେନ ଯମକସାଲାନଂଉତ୍ତରସୀସକନ୍ତି ତସ୍ସ କିର ମଞ୍ଚକସ୍ସ ଏକା ସାଲପନ୍ତି ସୀସଭାଗେ ହୋତି, ଏକା ପାଦଭାଗେ। ତତ୍ରାପି ଏକୋ ତରୁଣସାଲୋ ସୀସଭାଗସ୍ସ ଆସନ୍ନୋ ହୋତି, ଏକୋ ପାଦଭାଗସ୍ସ। ଅପି ଚ ଯମକସାଲା ନାମ ମୂଲଖନ୍ଧୱିଟପପତ୍ତେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂସିବ୍ବିତ୍ୱା ଠିତସାଲାତି ୱୁତ୍ତଂ। ମଞ୍ଚକଂ ପଞ୍ଞପେହୀତି ତସ୍ମିଂ କିର ଉଯ୍ୟାନେ ରାଜକୁଲସ୍ସ ସଯନମଞ୍ଚୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ପଞ୍ଞପେହୀତି ଆହ। ଥେରୋପି ତଂଯେୱ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଅଦାସି।

କିଲନ୍ତୋସ୍ମି, ଆନନ୍ଦ, ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ତଥାଗତସ୍ସ ହି –

''ଗୋଚରି କଲାପୋ ଗଙ୍ଗେଯ୍ୟୋ, ପିଙ୍ଗଲୋ ପବ୍ବତେଯ୍ୟକୋ;

ହେମୱତୋ ଚ ତମ୍ବୋ ଚ, ମନ୍ଦାକିନି ଉପୋସଥୋ;

ଛଦ୍ଦନ୍ତୋଯେୱ ଦସମୋ, ଏତେ ନାଗାନମୁତ୍ତମା''ତି। –

ଏତ୍ଥ ଯଂ ଦସନ୍ନଂ ଗୋଚରିସଙ୍ଖାତାନଂ ପକତିହତ୍ଥୀନଂ ବଲଂ, ତଂ ଏକସ୍ସ କଳାପସ୍ସାତି। ଏୱଂ ଦସଗୁଣୱଡ୍ଢିତାଯ ଗଣନାଯ ପକତିହତ୍ଥୀନଂ କୋଟିସହସ୍ସବଲପ୍ପମାଣଂ ବଲଂ, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଚୁନ୍ଦସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚଙ୍ଗୱାରେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋଦକଂ ୱିଯ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗତଂ। ପାୱାନଗରତୋ ତୀଣି ଗାୱୁତାନି କୁସିନାରାନଗରଂ, ଏତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରେ ପଞ୍ଚୱୀସତିଯା ଠାନେସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମହତା ଉସ୍ସାହେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ସୂରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମିତୱେଲାଯଂ ସଞ୍ଝାସମଯେ ଭଗୱା ସାଲୱନଂ ପୱିଟ୍ଠୋ। ଏୱଂ ରୋଗୋ ସବ୍ବଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଯ ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ସଂୱେଗକରଂ ୱାଚଂ ଭାସନ୍ତୋ – ''କିଲନ୍ତୋସ୍ମି, ଆନନ୍ଦ, ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ।

କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଏୱଂ ମହନ୍ତେନ ଉସ୍ସାହେନ ଇଧାଗତୋ, କିଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ସକ୍କା ପରିନିବ୍ବାଯିତୁନ୍ତି? ପରିନିବ୍ବାଯିତୁଂ ନାମ ନ କତ୍ଥଚି ନ ସକ୍କା, ତୀହି ପନ କାରଣେହି ଇଧାଗତୋ, ଇଦଞ୍ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ପସ୍ସତି – ''ମଯି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତେ ମହାସୁଦସ୍ସନସୁତ୍ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତି ନ ଭୱିସ୍ସତି, କୁସିନାରାଯଂ ପନ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତେ ଯମହଂ ଦେୱଲୋକେ ଅନୁଭୱିତବ୍ବଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେଯେୱ ଅନୁଭୱିଂ, ତଂ ଦ୍ୱୀହି ଭାଣୱାରେହି ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ଦେସେସ୍ସାମି, ତଂ ମେ ସୁତ୍ୱା ବହୂ ଜନା କୁସଲଂ କାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି।

ଅପରମ୍ପି ପସ୍ସତି – ''ମଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତଂ ସୁଭଦ୍ଦୋ ନ ପସ୍ସିସ୍ସତି, ସୋ ଚ ବୁଦ୍ଧୱେନେଯ୍ୟୋ , ନ ସାୱକୱେନେଯ୍ୟୋ; ନ ତଂ ସାୱକା ୱିନେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। କୁସିନାରାଯଂ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତଂ ପନ ମଂ ସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି, ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନପରିଯୋସାନେ ଚ ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ମମ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଲଭିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ମଯି ଧରମାନେଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମସାୱକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ଅପରମ୍ପି ପସ୍ସତି – ''ମଯି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତେ ଧାତୁଭାଜନୀଯେ ମହାକଲହୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଲୋହିତଂ ନଦୀ ୱିଯ ସନ୍ଦିସ୍ସତି। କୁସିନାରାଯଂ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଦୋଣବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ୱିୱାଦଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଧାତୁଯୋ ୱିଭଜିସ୍ସତୀ''ତି। ଇମେହି ତୀହି କାରଣେହି ଭଗୱା ଏୱଂ ମହନ୍ତେନ ଉସ୍ସାହେନ ଇଧାଗତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସୀହସେଯ୍ୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାମଭୋଗୀସେଯ୍ୟା, ପେତସେଯ୍ୟା, ସୀହସେଯ୍ୟା, ତଥାଗତସେଯ୍ୟାତି ଚତସ୍ସୋ ସେଯ୍ୟା।

ତତ୍ଥ – ''ଯେଭୁଯ୍ୟେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଭୋଗୀ ସତ୍ତା ୱାମେନ ପସ୍ସେନ ସେନ୍ତୀ''ତି ଅଯଂ କାମଭୋଗୀସେଯ୍ୟା। ତେସୁ ହି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସଯନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି।

''ଯେଭୁଯ୍ୟେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେତା ଉତ୍ତାନା ସେନ୍ତୀ''ତି ଅଯଂ ପେତସେଯ୍ୟା। ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତତ୍ତା ହି ପେତା ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟଜଟିତା ଏକେନ ପସ୍ସେନ ସଯିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଉତ୍ତାନାୱ ସେନ୍ତି।

''ସୀହୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଗରାଜା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି…ପେ… ଅତ୍ତମନୋ ହୋତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୪।୨୪୬) ଅଯଂ ସୀହସେଯ୍ୟା। ତେଜୁସ୍ସଦତ୍ତା ହି ସୀହୋ ମିଗରାଜା ଦ୍ୱେ ପୁରିମପାଦେ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ, ପଚ୍ଛିମପାଦେ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଅନ୍ତରସତ୍ଥିମ୍ହି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁରିମପାଦପଚ୍ଛିମପାଦନଙ୍ଗୁଟ୍ଠାନଂ ଠିତୋକାସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁରିମପାଦାନଂ ମତ୍ଥକେ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ସଯତି। ଦିୱସଂ ସଯିତ୍ୱାପି ପବୁଜ୍ଝମାନୋ ନ ଉତ୍ରସନ୍ତୋ ପବୁଜ୍ଝତି, ସୀସଂ ପନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁରିମପାଦାଦୀନଂ ଠିତୋକାସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି। ସଚେ କିଞ୍ଚି ଠାନଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତଂ ହୋତି – ''ନ ଯିଦଂ ତୁଯ୍ହଂ ଜାତିଯା ସୂରଭାୱସ୍ସ ଚ ଅନୁରୂପ''ନ୍ତି ଅନତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଯତି, ନ ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମତି। ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତେ ପନ – ''ତୁଯ୍ହଂ ଜାତିଯା ଚ ସୂରଭାୱସ୍ସ ଚ ଅନୁରୂପମିଦ''ନ୍ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଉଟ୍ଠାଯ ସୀହୱିଜମ୍ଭିତଂ ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା କେସରଭାରଂ ୱିଧୁନିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମତି।

''ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସେଯ୍ୟା ପନ ତଥାଗତସ୍ସ ସେଯ୍ୟାତି ୱୁଚ୍ଚତି'' (ଅ। ନି। ୪।୨୪୬)। ତାସୁ ଇଧ ସୀହସେଯ୍ୟା ଆଗତା। ଅଯଞ୍ହି ତେଜୁସ୍ସଦିରିଯାପଥତ୍ତା ଉତ୍ତମସେଯ୍ୟା ନାମ।

ପାଦେ ପାଦନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣପାଦେ ୱାମପାଦଂ। ଅଚ୍ଚାଧାଯାତି ଅତିଆଧାଯ, ଈସକଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଠପେତ୍ୱା। ଗୋପ୍ଫକେନ ହି ଗୋପ୍ଫକେ, ଜାଣୁନା ୱା ଜାଣୁମ୍ହି ସଙ୍ଘଟ୍ଟିଯମାନେ ଅଭିଣ୍ହଂ ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ନ ହୋତି, ସେଯ୍ୟା ଅଫାସୁକା ହୋତି। ଯଥା ପନ ନ ସଙ୍ଘଟ୍ଟେତି, ଏୱଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଠପିତେ ୱେଦନା ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, ସେଯ୍ୟା ଫାସୁ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ନିପଜ୍ଜି। ଅନୁଟ୍ଠାନସେଯ୍ୟଂ ଉପଗତତ୍ତା ପନେତ୍ଥ – ''ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞଂ ମନସି କରିତ୍ୱା''ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। କାଯୱସେନ ଚେତ୍ଥ ଅନୁଟ୍ଠାନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ନିଦ୍ଦାୱସେନ ପନ ତଂ ରତ୍ତିଂ ଭଗୱତୋ ଭୱଙ୍ଗସ୍ସ ଓକାସୋଯେୱ ନାହୋସି। ପଠମଯାମସ୍ମିଞ୍ହି ମଲ୍ଲାନଂ ଧମ୍ମଦେସନା ଅହୋସି, ମଜ୍ଝିମଯାମେ ସୁଭଦ୍ଦସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଯାମେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଓୱଦି, ବଲଓପଚ୍ଚୂସେ ପରିନିବ୍ବାଯି।

ସବ୍ବଫାଲିଫୁଲ୍ଲାତି ସଙ୍ଖେ ସମନ୍ତତୋ ପୁପ୍ଫିତା ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଓ ଅଗ୍ଗା ଏକଚ୍ଛନ୍ନା ଅହେସୁଂ, ନ କେଓଲଞ୍ଚ ଯମକସାଲାଯେଓ, ସବ୍ବେପି ରୁକ୍ଖା ସବ୍ବପାଲିଫୁଲ୍ଲାଓ ଅହେସୁଂ। ନ କେଓଲଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂଯେଓ ଉଯ୍ୟାନେ, ସକଲଞ୍ଚିପି ଦସସହସ୍ସିଚକ୍କୱାଳେ ପୁପ୍ଫୂପଗା ପୁପ୍ଫଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ଫଲୂପଗା ଫଲଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ, ସବ୍ବରୁକ୍ଖାନଂ ଖନ୍ଧେସୁ ଖନ୍ଧପଦୁମାନି, ସାଖାସୁ ସାଖାପଦୁମାନି, ଓଲ୍ଲୀସୁ ଓଲ୍ଲିପଦୁମାନି, ଆକାସେସୁ ଆକାସପଦୁମାନି ପଥଓୀତଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦଣ୍ଡପଦୁମାନି ପୁପ୍ଫିଂସୁ। ସବ୍ବୋ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ପଞ୍ଚଓଣ୍ଣପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି। ତିଯୋଜନସହସ୍ସୱିତ୍ଥତୋ ହିମୱା ଘନବଦ୍ଧମୋରପିଞ୍ଛକଲାପୋ ୱିଯ, ନିରନ୍ତରଂ ମାଲାଦାମଗଓଚ୍ଛିକୋ ୱିଯ, ସୁଟ୍ଠୁ ପୀଳେତ୍ୱା ଆବଦ୍ଧପୁପ୍ଫଓଟଂସକୋ ୱିଯ, ସୁପୂରିତଂ ପୁପ୍ଫଚଙ୍କୋଟକଂ ୱିଯ ଚ ଅତିରମଣୀଯୋ ଅହୋସି।

ତେ ତଥାଗତସ୍ସ ସରୀରଂ ଓକିରନ୍ତୀତି ତେ ଯମକସାଲା ଭୁମ୍ମଦେଓତାହି ସଞ୍ଚଲିତଖନ୍ଧସାଖୱିଟପା ତଥାଗତସ୍ସ ସରୀରଂ ଅଓକିରନ୍ତି, ସରୀରସ୍ସ ଉପରି ପୁପ୍ଫାନି ୱିକିରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜ୍ଝୋକିରନ୍ତୀତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତା ୱିଯ କିରନ୍ତି। ଅଭିପ୍ପକିରନ୍ତୀତି ଅଭିଣ୍ହଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପକିରନ୍ତିଯେଓ। ଦିବ୍ବାନୀତି ଦେଓଲୋକେ ନନ୍ଦପୋକ୍ଖରଣୀସମ୍ଭଓାନି, ତାନି ହୋନ୍ତି ସୁଓଣ୍ଣଓଣ୍ଣାନି ପଣ୍ଣଚ୍ଛତ୍ତପ୍ପମାଣପତ୍ତାନି, ମହାତୁମ୍ବମତ୍ତଂ ରେଣୁଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ନ କେଓଲଞ୍ଚ ମନ୍ଦାରଓପୁପ୍ଫାନେଓ, ଅଞ୍ଞାନିପି ପନ ଦିବ୍ବାନି ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକକୋୱିଳାରପୁପ୍ଫାଦୀନି ସୁଓଣ୍ଣଚଙ୍କୋଟକାନି ପୂରେତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯମ୍ପି ତିଦସପୁରେପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେପି ଠିତାହି ଦେଓତାହି ପୱିଟ୍ଠାନି, ଅନ୍ତଲିକ୍ଖା ପତନ୍ତି। ତଥାଗତସ୍ସ ସରୀରନ୍ତି ଅନ୍ତରା ଅୱିକିଣ୍ଣାନେଓ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତକିଞ୍ଜକ୍ଖରେଣୁଚୁଣ୍ଣେହି ତଥାଗତସ୍ସ ସରୀରମେଓ ଓକିରନ୍ତି।

ଦିବ୍ବାନିପିଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣାନୀତି ଦେଓତାନଂ ଉପକପ୍ପନଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣାନି। ନ କେଓଲଞ୍ଚ ଦେଓତାନଂଯେଓ, ନାଗସୁପଣ୍ଣମନୁସ୍ସାନମ୍ପି ଉପକପ୍ପନଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣାନି। ନ କେଓଲଞ୍ଚ ଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣାନେଓ, କାଳାନୁସାରିକଲୋହିତଚନ୍ଦନାଦିସବ୍ବଦିବ୍ବଗନ୍ଧଜାଲଚୁଣ୍ଣାନି, ହରିତାଲଅଞ୍ଜନସୁଓଣ୍ଣରଜତଚୁଣ୍ଣାନି ସବ୍ବଦିବ୍ବଗନ୍ଧଓାସୱିକତିଯୋ ସୁଓଣ୍ଣରଜତାଦିସମୁଗ୍ଗେ ପୂରେତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଆଦୀସୁ ଠିତାହି ଦେଓତାହି ପୱିଟ୍ଠାନି ଅନ୍ତରା ଅୱିପ୍ପକିରିତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସେଓ ସରୀରଂ ଓକିରନ୍ତି।

ଦିବ୍ବାନିପି ତୂରିଯାନୀତି ଦେଓତାନଂ ଉପକପ୍ପନତୂରିଯାନି। ନ କେଓଲଞ୍ଚ ତାନିଯେଓ, ସବ୍ବାନିପି ତନ୍ତିବଦ୍ଧଚମ୍ମପରିଯୋନଦ୍ଧଘନସୁସିରଭେଦାନି ଦସସହସ୍ସିଚକ୍କୱାଳେସୁ ଦେଓନାଗସୁପଣ୍ଣମନୁସ୍ସାନଂ ତୂରିଯାନି ଏକଚକ୍କୱାଳେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ୱଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଦିବ୍ବାନିପି ସଙ୍ଗୀତାନୀତି ୱରୁଣୱାରଣଦେଓତା କିର ନାମେତା ଦୀଘାଯୁକା ଦେଓତା – ''ମହାପୁରିସୋ ମନୁସ୍ସପଥେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଦିଓସେ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମା''ତି ମାଲଂ ଗନ୍ଥେତୁମାରଭିଂସୁ। ତା ଗନ୍ଥମାନାଓ – ''ମହାପୁରିସୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ କସ୍ସ ଗନ୍ଥଥା''ତି ୱୁତ୍ତା ''ନ ତାଓ ନିଟ୍ଠାତି, କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନଦିଓସେ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମା''ତି ଆହଂସୁ। ପୁନପି ''ନିକ୍ଖନ୍ତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ମହାଭିନିକ୍ଖମନଦିଓସେ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ଏକୂନତିଂସଓସ୍ସାନି ଘରେ ୱସିତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ''ତିପି ସୁତ୍ୱା ''ଅଭିସମ୍ବୋଧିଦିଓସେ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ଛବ୍ବସ୍ସାନି ପଧାନଂ କତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ''ତିପି ସୁତ୍ୱା ''ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପଓତ୍ତନଦିଓସେ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ''ସତ୍ତସତ୍ତାହାନି ବୋଧିମଣ୍ଡେ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଇସିପତନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପଓତ୍ତିତ''ନ୍ତିପି ସୁତ୍ୱା ''ଯମକପାଟିହାରିଯଦିଓସେ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ''ଅଜ୍ଜ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କରୀ''ତିପି ସୁତ୍ୱା ''ଦେଓୋରୋହଣଦିଓସେ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ''ଅଜ୍ଜ ଦେଓୋରୋହଣଂ କରୀ''ତିପି ସୁତ୍ୱା ''ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋସ୍ସଜ୍ଜନେ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ''ଅଜ୍ଜ ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜୀ''ତିପି ସୁତ୍ୱା ''ନ ତାଓ ନିଟ୍ଠାତି, ପରିନିବ୍ବାନଦିଓସେ ଗମିସ୍ସାମା''ତି। ''ଅଜ୍ଜ ଭଗଓା ଯମକସାଲାନମନ୍ତରେ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ସୀହସେଯ୍ୟଂ ଉପଗତୋ ବଲଓପଚ୍ଚୁସସମଯେ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସତି। ତୁମ୍ହେ କସ୍ସ ଗନ୍ଥଥା''ତି ସୁତ୍ୱା ପନ – ''କିନ୍ନାମେତଂ, 'ଅଜ୍ଜେଓ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି, ଅଜ୍ଜେଓ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମି, ଅଜ୍ଜେଓ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମି, ଅଜ୍ଜେଓ ବୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ଅଜ୍ଜେଓ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପଓତ୍ତଯି, ଅଜ୍ଜେଓ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ ଅକାସି, ଅଜ୍ଜେଓ ଦେଓଲୋକା ଓତିଣ୍ଣୋ, ଅଜ୍ଜେଓ ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜି, ଅଜ୍ଜେଓ କିର ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସତୀ'ତି। ନନୁ ନାମ ଦୁତିଯଦିଓସେ ଯାଗୁପାନକାଲମତ୍ତମ୍ପି ଠାତବ୍ବଂ ଅସ୍ସ। ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ନାମ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକମେତ''ନ୍ତି ଅପରିନିଟ୍ଠିତାଓ ମାଲାଯୋ ଗହେତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଅନ୍ତୋ ଚକ୍କୱାଳେ ଓକାସଂ ଅଲଭମାନା ଚକ୍କୱାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ ଲମ୍ବିତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯାଓ ଆଧାଓନ୍ତିଯୋ ହତ୍ଥେନ ହତ୍ଥଂ ଗୀୱାଯ ଗୀୱଂ ଗହେତ୍ୱା ତୀଣି ରତନାନି ଆରବ୍ଭ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ଦସ ପାରମିଯୋ ଅଡ୍ଢଛଟ୍ଠାନି ଜାତକସତାନି ଚୁଦ୍ଦସ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣାନି ଆରବ୍ଭ ଗାଯିତ୍ୱା ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅଓସାନେ ''ମହାଯସୋ, ମହାଯସୋ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦିବ୍ବାନିପି ସଙ୍ଗୀତାନି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ୱତ୍ତନ୍ତି ତଥାଗତସ୍ସ ପୂଜାଯା''ତି।

୧୯୯। ଭଗଓା ପନ ଯମକସାଲାନଂ ଅନ୍ତରା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ନିପନ୍ନୋଯେଓ ପଥଓୀତଲତୋ ଯାଓ ଚକ୍କୱାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯା, ଚକ୍କୱାଳମୁଖଓଟ୍ଟିତୋ ଚ ଯାଓ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସନ୍ନିପତିତାଯ ପରିସାଯ ମହନ୍ତଂ ଉସ୍ସାହଂ ଦିସ୍ୱା ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ଭଗଓା

ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ…ପେ… ତଥାଗତସ୍ସ ପୂଜାୟା’’ତି। ଏୱଂ ମହାସକ୍କାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେନାପି ଅତ୍ତନୋ ଅସକ୍କତଭାୱମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଏତ୍ତାୱତାତିଆଦିମାହ।

ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଆନନ୍ଦ, ମୟା ଦୀପଙ୍କରପାଦମୂଲେ ନିପନ୍ନେନ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଅଭିନୀହାରଂ କରୋନ୍ତେନ ନ ମାଲାଗନ୍ଧତୂରିୟସଙ୍ଗୀତାନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଅଭିନୀହାରୋ କତୋ, ନ ଏତଦତ୍ଥାୟ ପାରମିୟୋ ପୂରିତା। ତସ୍ମା ନ ଖୋ ଅହଂ ଏତାୟ ପୂଜାୟ ପୂଜିତୋ ନାମ ହୋମୀ’’ତି।

କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଏକଂ ଉମାପୁପ୍ଫମତ୍ତମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା କତାୟ ପୂଜାୟ ବୁଦ୍ଧଞାଣେନାପି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱିପାକଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ଇଧ ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ପୂଜଂ ପଟିକ୍ଖିପତୀତି? ପରିସାନୁଗ୍ଗହେନ ଚେୱ ସାସନସ୍ସ ଚ ଚିରଟ୍ଠିତିକାମତାୟ। ସଚେ ହି ଭଗୱା ଏୱଂ ନ ପଟିକ୍ଖିପେୟ୍ୟ, ଅନାଗତେ ସୀଲସ୍ସ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ସୀଲଂ ନ ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତି, ସମାଧିସ୍ସ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ସମାଧିଂ ନ ପରିପୂରେସ୍ସନ୍ତି, ୱିପସ୍ସନାୟ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ୱିପସ୍ସନାଗବ୍ଭଂ ନ ଗାହାପେସ୍ସନ୍ତି। ଉପଟ୍ଠାକେ ସମାଦପେତ୍ୱା ପୂଜଂୟେୱ କାରେନ୍ତା ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି। ଆମିସପୂଜା ଚ ନାମେସା ସାସନଂ ଏକଦିୱସମ୍ପି ଏକୟାଗୁପାନକାଲମତ୍ତମ୍ପି ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ମହାୱିହାରସଦିସଞ୍ହି ୱିହାରସହସ୍ସଂ ମହାଚେତିୟସଦିସଞ୍ଚ ଚେତିୟସହସ୍ସମ୍ପି ସାସନଂ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ୟେନ କମ୍ମଂ କତଂ, ତସ୍ସେୱ ହୋତି। ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତି ପନ ତଥାଗତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକା ପୂଜା। ସା ହି ତେନ ପତ୍ଥିତା ଚେୱ, ସକ୍କୋତି ସାସନଞ୍ଚ ସନ୍ଧାରେତୁଂ, ତସ୍ମା ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୟୋ ଖୋ ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋତି ନୱୱିଧସ୍ସ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁଧମ୍ମଂ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ । ସାୟେୱ ପନ ପଟିପଦା ଅନୁଚ୍ଛୱିକତ୍ତା ‘‘ସାମୀଚୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ସାମୀଚିଂ ପଟିପନ୍ନୋତି ସାମୀଚିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ତମେୱ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦାସଙ୍ଖାତଂ ଅନୁଧମ୍ମଂ ଚରତି ପୂରେତୀତି ଅନୁଧମ୍ମଚାରୀ।

ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦାତି ଚ ସୀଲଂ ଆଚାରପଞ୍ଞତ୍ତି ଧୁତଙ୍ଗସମାଦାନଂ ୟାୱ ଗୋତ୍ରଭୁତୋ ସମ୍ମାପଟିପଦା ୱେଦିତବ୍ବା। ତସ୍ମା ୟୋ ଭିକ୍ଖୁ ଛସୁ ଅଗାରୱେସୁ ପତିଟ୍ଠାୟ ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଅତିକ୍କମତି, ଅନେସନାୟ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ଅୟଂ ନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ୟୋ ପନ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଜିନୱେଲଂ ଜିନମରିୟାଦଂ ଜିନକାଲସୁତ୍ତଂ ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ନ ୱୀତିକ୍କମତି, ଅୟଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ। ଭିକ୍ଖୁନିୟାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ୟୋ ଉପାସକୋ ପଞ୍ଚ ୱେରାନି ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତତି ଅପ୍ପେତି, ଅୟଂ ନ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ୟୋ ପନ ତୀସୁ ସରଣେସୁ, ପଞ୍ଚସୁପି ସୀଲେସୁ, ଦସସୁ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରୀ ହୋତି, ମାସସ୍ସ ଅଟ୍ଠ ଉପୋସଥେ କରୋତି, ଦାନଂ ଦେତି, ଗନ୍ଧପୂଜଂ ମାଲାପୂଜଂ କରୋତି, ମାତରଂ ପିତରଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ଧମ୍ମିକେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଉପଟ୍ଠାତି, ଅୟଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ। ଉପାସିକାୟପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ପରମାୟପୂଜାୟାତି ଉତ୍ତମାୟ ପୂଜାୟ। ଅୟଞ୍ହି ନିରାମିସପୂଜା ନାମ ସକ୍କୋତି ମମ ସାସନଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ। ୟାୱ ହି ଇମା ଚତସ୍ସୋ ପରିସା ମଂ ଇମାୟ ପୂଜେସ୍ସନ୍ତି, ତାୱ ମମ ସାସନଂ ମଜ୍ଝେ ନଭସ୍ସ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ୱିରୋଚିସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଉପୱାଣତ୍ଥେରୱଣ୍ଣନା

୨୦୦।ଅପସାରେସୀତି ଅପନେସି। ଅପେହୀତି ଅପଗଚ୍ଛ। ଥେରୋ ଏକୱଚନେନେୱ ତାଲୱଣ୍ଟଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଉପଟ୍ଠାକୋତିଆଦି ପଠମବୋଧିୟଂ ଅନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ଉପୱାଣୋତି ଏୱଂ ଥେରେନ ୱୁତ୍ତେ ଆନନ୍ଦୋ ଉପୱାଣସ୍ସ ସଦୋସଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି, ‘ହନ୍ଦସ୍ସ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ କଥେସ୍ସାମୀ’ତି ଭଗୱା ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୟେଭୁୟ୍ୟେନାତି ଇଦଂ ଅସଞ୍ଞସତ୍ତାନଞ୍ଚେୱ ଅରୂପଦେୱତାନଞ୍ଚ ଓହୀନଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପ୍ଫୁଟୋତି ଅସମ୍ଫୁଟ୍ଠୋ ଅଭରିତୋ ୱା। ଭଗୱତୋ କିର ଆସନ୍ନପଦେସେ ୱାଲଗ୍ଗମତ୍ତେ ଓକାସେ ସୁଖୁମତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ଦସ ଦସ ମହେସକ୍ଖା ଦେୱତା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତାସଂ ପରତୋ ୱୀସତି ୱୀସତି। ତାସଂ ପରତୋ ତିଂସତି ତିଂସତି। ତାସଂ ପରତୋ ଚତ୍ତାଲୀସଂ ଚତ୍ତାଲୀସଂ। ତାସଂ ପରତୋ ପଞ୍ଞାସଂ ପଞ୍ଞାସଂ। ତାସଂ ପରତୋ ସଟ୍ଠି ସଟ୍ଠି ଦେୱତା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ହତ୍ଥେନ ୱା ପାଦେନ ୱା ୱତ୍ଥେନ ୱା ନ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତି। ‘‘ଅପେହି ମଂ, ମା ଘଟ୍ଟେହୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବାକାରଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ‘‘ତା ଖୋ ପନ ଦେୱତାୟୋ ଦସପି ହୁତ୍ୱା ୱୀସତିପି ହୁତ୍ୱା ତିଂସମ୍ପି ହୁତ୍ୱା ଚତ୍ତାଲୀସମ୍ପି ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାସମ୍ପି ହୁତ୍ୱା ଆରଗ୍ଗକୋଟିନିତୁଦନମତ୍ତେପି ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ନ ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତୀ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୧।୩୭) ୱୁତ୍ତସଦିସାୱ ଅହେସୁଂ। ୱାରେନ୍ତୋତି ଆୱାରେନ୍ତୋ। ଥେରୋ କିର ପକତିୟାପି ମହାସରୀରୋ ହତ୍ଥିପୋତକସଦିସୋ। ସୋ ପଂସୁକୂଲଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅତିମହା ୱିୟ ଅହୋସି।

ତଥାଗତଂ ଦସ୍ସନାଯାତି ଭଗୱତୋ ମୁଖଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଅଲଭମାନା ଏୱଂ ଉଜ୍ଝାଯିଂସୁ। କିଂ ପନ ତା ଥେରଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି? ଆମ, ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଦେୱତା ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନେ ୱିନିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ନ ଖୀଣାସୱେ। ଥେରସ୍ସ ଚ ମହେସକ୍ଖତାଯ ତେଜୁସ୍ସଦତାଯ ଉପଗନ୍ତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। କସ୍ମା ପନ ଥେରୋୱ ତେଜୁସ୍ସଦୋ, ନ ଅଞ୍ଞେ ଅରହନ୍ତୋତି? ଯସ୍ମା କସ୍ସପବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚେତିଯେ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଅହୋସି।

ୱିପସ୍ସିମ୍ହି କିର ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ଏକଗ୍ଘନସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧସଦିସସ୍ସ ଧାତୁସରୀରସ୍ସ ଏକମେୱ ଚେତିଯଂ ଅକଂସୁ, ଦୀଘାଯୁକବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଏକମେୱ ଚେତିଯଂ ହୋତି। ତଂ ମନୁସ୍ସା ରତନାଯାମାହି ୱିଦତ୍ଥିୱିତ୍ଥତାହି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲବହଲାହି ସୁୱଣ୍ଣିଟ୍ଠକାହି ହରିତାଲେନ ଚ ମନୋସିଲାଯ ଚ ମତ୍ତିକାକିଚ୍ଚଂ ତିଲତେଲେନେୱ ଉଦକକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତ୍ୱା ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଉଟ୍ଠପେସୁଂ। ତତୋ ଭୁମ୍ମା ଦେୱତା ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ, ତତୋ ଆକାସଟ୍ଠକଦେୱତା, ତତୋ ଉଣ୍ହୱଲାହକଦେୱତା, ତତୋ ଅବ୍ଭୱଲାହକଦେୱତା, ତତୋ ଚାତୁମହାରାଜିକା ଦେୱତା, ତତୋ ତାୱତିଂସା ଦେୱତା ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଉଟ୍ଠପେସୁନ୍ତି ଏୱଂ ସତ୍ତଯୋଜନିକଂ ଚେତିଯଂ ଅହୋସି। ମନୁସ୍ସେସୁ ମାଲାଗନ୍ଧୱତ୍ଥାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ଆଗତେସୁ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଗହେତ୍ୱା ତେସଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂଯେୱ ଚେତିଯଂ ପୂଜେସି।

ତଦା ଅଯଂ ଥେରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ହୁତ୍ୱା ଏକଂ ପୀତକଂ ୱତ୍ଥଂ ଆଦାଯ ଗତୋ। ଦେୱତା ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ୱତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା ଚେତିଯଂ ପୂଜେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ''ଅହମ୍ପି ଅନାଗତେ ଏୱରୂପସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚେତିଯେ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ହୋମୀ''ତି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ଦେୱଲୋକେ ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଚ ସଂସରନ୍ତସ୍ସେୱ କସ୍ସପୋ ଭଗୱା ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯି। ତସ୍ସାପି ଏକମେୱ ଧାତୁସରୀରଂ ଅହୋସି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୋଜନିକଂ ଚେତିଯଂ କାରେସୁଂ। ସୋ ତତ୍ଥ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ସାସନେ ଅନ୍ତରହିତେ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ତତୋ ଚୁତୋ ମହାକୁଲେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ଇତି ଚେତିଯେ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ଆଗତତ୍ତା ଥେରୋ ତେଜୁସ୍ସଦୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦେୱତା, ଆନନ୍ଦ, ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତି ଇତି ଆନନ୍ଦ, ଦେୱତା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି, ନ ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଦୋସୋ ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି।

୨୦୧।କଥଂଭୂତା ପନ, ଭନ୍ତେତି କସ୍ମା ଆହ? ଭଗୱା ତୁମ୍ହେ – ''ଦେୱତା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତୀ''ତି ୱଦଥ, କଥଂ ଭୂତା ପନ ତା ତୁମ୍ହେ ମନସି କରୋଥ , କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଅଧିୱାସେନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅଥ ଭଗୱା – ''ନାହଂ ଅଧିୱାସନକାରଣଂ ୱଦାମୀ''ତି ତାସଂ ଅନଧିୱାସନଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସନ୍ତାନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଆକାସେ ପଥୱୀସଞ୍ଞିନିଯୋତି ଆକାସେ ପଥୱିଂ ମାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଥୱୀସଞ୍ଞିନିଯୋ। କନ୍ଦନ୍ତୀତି ରୋଦନ୍ତି। ଛିନ୍ନପାତଂ ପପତନ୍ତୀତି ମଜ୍ଝେ ଛିନ୍ନା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ଯତୋ ୱା ତତୋ ୱା ପପତନ୍ତି। ଆୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଆୱଟ୍ଟନ୍ତିଯୋ ପତିତଟ୍ଠାନମେୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱିୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ପତିତଟ୍ଠାନତୋ ପରଭାଗଂ ୱଟ୍ଟମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅପିଚ ଦ୍ୱେ ପାଦେ ପସାରେତ୍ୱା ସକିଂ ପୁରତୋ ସକିଂ ପଚ୍ଛତୋ ସକିଂ ୱାମତୋ ସକିଂ ଦକ୍ଖିଣତୋ ସଂପରିୱତ୍ତମାନାପି – ''ଆୱଟ୍ଟନ୍ତି ୱିୱଟ୍ଟନ୍ତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସନ୍ତାନନ୍ଦ, ଦେୱତା ପଥୱିଯଂ ପଥୱୀସଞ୍ଞିନିଯୋତି ପକତିପଥୱୀ କିର ଦେୱତା ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତତ୍ଥ ହତ୍ଥକୋ ବ୍ରହ୍ମା ୱିଯ ଦେୱତା ଓସୀଦନ୍ତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ''ଓଳାରିକଂ ହତ୍ଥକ, ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅଭିନିମ୍ମିନାହୀ''ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୨୮)। ତସ୍ମା ଯା ଦେୱତା ପଥୱିଯଂ ପଥୱିଂ ମାପେସୁଂ, ତା ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ''ପଥୱିଯଂ ପଥୱୀସଞ୍ଞିନିଯୋ''ତି।

ୱୀତରାଗାତି ପହୀନଦୋମନସ୍ସା ସିଲାଥମ୍ଭସଦିସା ଅନାଗାମିଖୀଣାସୱଦେୱତା।

ଚତୁସଂୱେଜନୀଯଠାନୱଣ୍ଣନା

୨୦୨।ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠାତି ବୁଦ୍ଧକାଲେ କିର ଦ୍ୱୀସୁ କାଲେସୁ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତନ୍ତି ଉପକଟ୍ଠାଯ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ, ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସା ଚ ଗହିତକମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗେନ ନିବ୍ବତ୍ତିତୱିସେସାରୋଚନତ୍ଥଂ। ଯଥା ଚ ବୁଦ୍ଧକାଲେ, ଏୱଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେପି ଅପାରଗଙ୍ଗାଯ ଭିକ୍ଖୂ ଲୋହପାସାଦେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ, ପାରଗଙ୍ଗାଯ ଭିକ୍ଖୂ ତିସ୍ସମହାୱିହାରେ। ତେସୁ ଅପାରଗଙ୍ଗାଯ ଭିକ୍ଖୂ ସଙ୍କାରଛଡ୍ଡକସମ୍ମଜ୍ଜନିଯୋ ଗହେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାୱିହାରେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଚେତିଯେ ସୁଧାକମ୍ମଂ କତ୍ୱା – ''ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଲୋହପାସାଦେ ସନ୍ନିପତଥା''ତି ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଫାସୁକଟ୍ଠାନେସୁ ୱସିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଲୋହପାସାଦେ ପଞ୍ଚନିକାଯମଣ୍ଡଲେ, ଯେସଂ ପାଳି ପଗୁଣା, ତେ ପାଳିଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ଯେସଂ ଅଟ୍ଠକଥା ପଗୁଣା, ତେ ଅଟ୍ଠକଥଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତି। ଯୋ ପାଳିଂ ୱା ଅଟ୍ଠକଥଂ ୱା ୱିରାଧେତି , ତଂ – ''କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଯା ଗହିତ''ନ୍ତି ୱିଚାରେତ୍ୱା ଉଜୁଂ କତ୍ୱା ଗାହାପେନ୍ତି। ପାରଗଙ୍ଗାୱାସିନୋପି ତିସ୍ସମହାୱିହାରେ ଏୱମେୱ କରୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଦ୍ୱୀସୁ କାଲେସୁ ସନ୍ନିପତିତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଯେ ପୁରେ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତା

ୱିସେସାରୋଚନତ୍ଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱରୂପେ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ପୁବ୍ବେ ଭନ୍ତେ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠା’’ତିଆଦିମାହ।

ମନୋଭାୱନୀୟେତି ମନସା ଭାୱିତେ ସମ୍ଭାୱିତେ। ଯେ ୱା ମନୋ ମନଂ ଭାୱେନ୍ତି ୱଡ୍ଢେନ୍ତି ରାଗରଜାଦୀନି ପୱାହେନ୍ତି, ଏୱରୂପେତି ଅତ୍ଥୋ। ଥେରୋ କିର ୱଉସମ୍ପନ୍ନୋ ମହଲ୍ଲକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱା ଥଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ନ ନିସୀଦତି, ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥତୋ ଛତ୍ତଞ୍ଚ ପତ୍ତଚୀୱରଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ପୀଠଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଦେତି, ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସେନାସନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଦେତି। ନୱକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ନ ନିସୀଦତି, ସମୀପେ ଠତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ କରୋତି। ସୋ ତାୟ ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିୟା ଅପରିହାନିଂ ପତ୍ଥୟମାନୋ ଏୱମାହ।

ଅଥ ଭଗୱା – ‘‘ଆନନ୍ଦୋ ମନୋଭାୱନୀୟାନଂ ଦସ୍ସନଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତି, ହନ୍ଦସ୍ସ, ମନୋଭାୱନୀୟାନଂ ଦସ୍ସନଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଯତ୍ଥ ୱସନ୍ତୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଅନାହିଣ୍ଡିତ୍ୱାୱ ଲଚ୍ଛତି ମନୋଭାୱନୀୟେ ଭିକ୍ଖୂ ଦସ୍ସନାଯାତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରିମାନୀତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧସ୍ସାତି ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ପସନ୍ନଚିତ୍ତସ୍ସ ୱଉସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ, ଯସ୍ସ ପାତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚେତିୟଙ୍ଗଣୱତ୍ତାଦୀନି ସବ୍ବୱତ୍ତାନି କତାନେୱ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ଦସ୍ସନୀୟାନୀତି ଦସ୍ସନାରହାନି ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ଗନ୍ତବ୍ବାନି। ସଂୱେଜନୀୟାନୀତି ସଂୱେଗଜନକାନି। ଠାନାନୀତି କାରଣାନି, ପଦେସଠାନାନେୱ ୱା।

ଯେ ହି କେଚୀତି ଇଦଂ ଚେତିୟଚାରିକାୟ ସାତ୍ଥକଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚେତିୟଚାରିକଂ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତାତି ଯେ ଚ ତାୱ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଚେତିୟଙ୍ଗଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜନ୍ତା, ଆସନାନି ଧୋୱନ୍ତା ବୋଧିମ୍ହି ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି, ତେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି ଅସୁକୱିହାରେ ‘‘ଚେତିୟଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମା’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଅନ୍ତରା କାଲଙ୍କରୋନ୍ତାପି ଅନନ୍ତରାୟେନ ସଗ୍ଗେ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତି ଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ଆନନ୍ଦପୁଚ୍ଛାକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୩।ଅଦସ୍ସନଂ, ଆନନ୍ଦାତି ଯଦେତଂ ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅଦସ୍ସନଂ, ଅୟମେତ୍ଥ ଉତ୍ତମା ପଟିପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ସେନାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଠିତମ୍ପି ମାତୁଗାମଂ ଯାୱ ନ ପସ୍ସତି, ତାୱସ୍ସ ଏକଂସେନେୱ ନ ଲୋଭୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଚିତ୍ତଂ ଚଲତି। ଦସ୍ସନେ ପନ ସତିଯେୱ ତଦୁଭୟମ୍ପି ଅସ୍ସ। ତେନାହ – ‘‘ଅଦସ୍ସନଂ ଆନନ୍ଦା’’ତି। ଦସ୍ସନେ ଭଗୱା ସତି କଥନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପଗତଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଦସ୍ସନେ ସତି କଥଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅଥ ଭଗୱା ଯସ୍ମା ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା – ‘‘ସଚେ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଆଲପସି, ଏତ୍ଥେୱ ତେ ସୀସଂ ପାତେସ୍ସାମୀ’’ତି ଠିତପୁରିସେନ ୱା, ‘‘ସଚେ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଆଲପସି, ଏତ୍ଥେୱ ତେ ମଂସଂ ମୁଚ୍ଚୁମୁଚ୍ଚୁରାପେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଠିତୟକ୍ଖିନିୟା ୱା ଆଲପିତୁଂ ୱରଂ। ଏକସ୍ସେୱ ହି ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ତପ୍ପଚ୍ଚୟା ୱିନାସୋ ହୋତି, ନ ଅପାୟେସୁ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଦୁକ୍ଖାନୁଭୱନଂ। ମାତୁଗାମେନ ପନ ଆଲାପସଲ୍ଲାପେ ସତି ୱିସ୍ସାସୋ ହୋତି, ୱିସ୍ସାସେ ସତି ଓତାରୋ ହୋତି, ଓତିଣ୍ଣଚିତ୍ତୋ ସୀଲବ୍ୟସନଂ ପତ୍ୱା ଅପାୟପୂରକୋ ହୋତି; ତସ୍ମା ଅନାଲାପୋତି ଆହ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ସଲ୍ଲପେ ଅସିହତ୍ଥେନ, ପିସାଚେନାପି ସଲ୍ଲପେ;

ଆସୀୱିସମ୍ପି ଆସୀଦେ, ଯେନ ଦଟ୍ଠୋ ନ ଜୀୱତି;

ନ ତ୍ୱେୱ ଏକୋ ଏକାୟ, ମାତୁଗାମେନ ସଲ୍ଲପେ’’ତି। (ଅ। ନି। ୫।୫୫);

ଆଲପନ୍ତେନ ପନାତି ସଚେ ମାତୁଗାମୋ ଦିୱସଂ ୱା ପୁଚ୍ଛତି, ସୀଲଂ ୱା ଯାଚତି, ଧମ୍ମଂ ୱା ସୋତୁକାମୋ ହୋତି, ପଞ୍ହଂ ୱା ପୁଚ୍ଛତି, ତଥାରୂପଂ ୱା ପନସ୍ସ ପବ୍ବଜିତେହି କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମଂ ହୋତି, ଏୱରୂପେ କାଲେ ଅନାଲପନ୍ତଂ ‘‘ମୂଗୋ ଅୟଂ, ବଧିରୋ ଅୟଂ, ଭୁତ୍ୱାୱ ବଦ୍ଧମୁଖୋ ନିସୀଦତୀ’’ତି ୱଦତି, ତସ୍ମା ଅୱସ୍ସଂ ଆଲପିତବ୍ବଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଆଲପନ୍ତେନ ପନ କଥଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅଥ ଭଗୱା – ‘‘ଏଥ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁମତ୍ତୀସୁ ମାତୁଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେଥ, ଭଗିନିମତ୍ତୀସୁ ଭଗିନିଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେଥ, ଧୀତୁମତ୍ତୀସୁ ଧୀତୁଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେଥା’’ତି (ସଂ। ନି। ୪।୧୨୭) ଇମଂ ୱାଦଂ ସନ୍ଧାୟ ସତି, ଆନନ୍ଦ, ଉପଟ୍ଠପେତବ୍ବାତି ଆହ।

୨୦୪।ଅବ୍ୟାୱଟାତି ଅତନ୍ତିବଦ୍ଧା ନିରୁସ୍ସୁକ୍କା ହୋଥ। ସାରତ୍ଥେ ଘଟଥାତି ଉତ୍ତମତ୍ଥେ ଅରହତ୍ତେ ଘଟେଥ। ଅନୁଯୁଞ୍ଜଥାତି ତଦଧିଗମାୟ ଅନୁଯୋଗଂ କରୋଥ। ଅପ୍ପମତ୍ତାତି ତତ୍ଥ ଅୱିପ୍ପମୁଟ୍ଠସତୀ। ୱୀରିୟାତାପଯୋଗେନ ଆତାପିନୋ। କାୟେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ନିରପେକ୍ଖତାୟ ପହିତତ୍ତା ପେସିତଚିତ୍ତା ୱିହରଥ।

୨୦୫।କଥଂପନ, ଭନ୍ତେତି ତେହି ଖତ୍ତିୟପଣ୍ଡିତାଦୀହି କଥଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଅଦ୍ଧା ମଂ ତେ ପଟିପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି – ''କଥଂ, ଭନ୍ତେ, ଆନନ୍ଦ ତଥାଗତସ୍ସ ସରୀରେ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି; ''ତେସାହଂ କଥଂ ପଟିୱଚନଂ ଦେମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅହତେନ ୱତ୍ଥେନାତି ନୱେନ କାସିକୱତ୍ଥେନ। ୱିହତେନ କପ୍ପାସେନାତି ସୁପୋଥିତେନ କପ୍ପାସେନ। କାସିକୱତ୍ଥଞ୍ହି ସୁଖୁମତ୍ତା ତେଲଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, କପ୍ପାସୋ ପନ ଗଣ୍ହାତି। ତସ୍ମା ''ୱିହତେନ କପ୍ପାସେନା''ତି ଆହ। ଆୟସାୟାତି ସୋୱଣ୍ଣାୟ। ସୋୱଣ୍ଣଞ୍ହି ଇଧ ''ଅୟସ''ନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ।

ଥୂପାରହପୁଗ୍ଗଲୱଣ୍ଣନା

୨୦୬।ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ କସ୍ମା ଭଗୱା ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସିତ୍ୱା କାଲଙ୍କତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଥୂପାରହତଂ ଅନୁଜାନାତି, ନ ସୀଲୱତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସାତି? ଅନଚ୍ଛରିୟତ୍ତା। ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୂନଞ୍ହି ଥୂପେ ଅନୁଞ୍ଞାୟମାନେ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ତାୱ ଥୂପାନଂ ଓକାସୋ ନ ଭୱେୟ୍ୟ, ତଥା ଅଞ୍ଞେସୁ ଠାନେସୁ। ତସ୍ମା ''ଅନଚ୍ଛରିୟା ତେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ନାନୁଜାନାତି। ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଏକୋୱ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତେନସ୍ସ ଥୂପୋ ଅଚ୍ଛରିୟୋ ହୋତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନସୀଲୱତୋ ପନ ପରିନିବ୍ବୁତଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିୟ ମହନ୍ତମ୍ପି ସକ୍କାରଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ।

ଆନନ୍ଦଅଚ୍ଛରିୟଧମ୍ମୱଣ୍ଣନା

୨୦୭।ୱିହାରନ୍ତି ଇଧ ମଣ୍ଡଲମାଲୋ ୱିହାରୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ, ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା। କପିସୀସନ୍ତି ଦ୍ୱାରବାହକୋଟିୟଂ ଠିତଂ ଅଗ୍ଗଲରୁକ୍ଖଂ। ରୋଦମାନୋ ଅଟ୍ଠାସୀତି ସୋ କିରାୟସ୍ମା ଚିନ୍ତେସି – ''ସତ୍ଥାରା ମମ ସଂୱେଗଜନକଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ କଥିତଂ, ଚେତିୟଚାରିକାୟ ସାତ୍ଥକଭାୱୋ କଥିତୋ, ମାତୁଗାମେ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବପଞ୍ହୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ, ଅତ୍ତନୋ ସରୀରେ ପଟିପତ୍ତି ଅକ୍ଖାତା, ଚତ୍ତାରୋ ଥୂପାରହା କଥିତା, ଧୁୱଂ ଅଜ୍ଜ ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସତୀ''ତି, ତସ୍ସେୱଂ ଚିନ୍ତୟତୋ ବଲୱଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ରୋଦନଂ ନାମ ଅଫାସୁକଂ, ଏକମନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୋକଂ ତନୁକଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି, ସୋ ତଥା ଅକାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ରୋଦମାନୋ ଅଟ୍ଠାସୀ''ତି।

ଅହଞ୍ଚ ୱତମ୍ହୀତି ଅହଞ୍ଚ ୱତ ଅମ୍ହି, ଅହଂ ୱତମ୍ହୀତିପି ପାଠୋ। ଯୋ ମମ ଅନୁକମ୍ପକୋତି ଯୋ ମଂ ଅନୁକମ୍ପତି ଅନୁସାସତି, ସ୍ୱେ ଦାନି ପଟ୍ଠାୟ କସ୍ସ ମୁଖଧୋୱନଂ ଦସ୍ସାମି, କସ୍ସ ପାଦେ ଧୋୱିସ୍ସାମି, କସ୍ସ ସେନାସନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି, କସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରିସ୍ସାମୀତି ବହୁଂ ୱିଲପି। ଆମନ୍ତେସୀତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ଥେରଂ ଅଦିସ୍ୱା ଆମନ୍ତେସି।

ମେତ୍ତେନକାୟକମ୍ମେନାତି ମେତ୍ତଚିତ୍ତୱସେନ ପୱତ୍ତିତେନ ମୁଖଧୋୱନଦାନାଦିକାୟକମ୍ମେନ। ହିତେନାତି ହିତୱୁଦ୍ଧିୟା କତେନ। ସୁଖେନାତି ସୁଖସୋମନସ୍ସେନେୱ କତେନ, ନ ଦୁକ୍ଖିନା ଦୁମ୍ମନେନ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଦ୍ୱୟେନାତି ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଅକତେନ। ଯଥା ହି ଏକୋ ସମ୍ମୁଖାୱ କରୋତି ନ ପରମ୍ମୁଖା, ଏକୋ ପରମ୍ମୁଖାୱ କରୋତି ନ ସମ୍ମୁଖା ଏୱଂ ୱିଭାଗଂ ଅକତ୍ୱା କତେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅପ୍ପମାଣେନାତି ପମାଣୱିରହିତେନ। ଚକ୍କୱାଳମ୍ପି ହି ଅତିସମ୍ବାଧଂ, ଭୱଗ୍ଗମ୍ପି ଅତିନୀଚଂ, ତୟା କତଂ କାୟକମ୍ମମେୱ ବହୁନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ମେତ୍ତେନ ୱଚୀକମ୍ମେନାତି ମେତ୍ତଚିତ୍ତୱସେନ ପୱତ୍ତିତେନ ମୁଖଧୋୱନକାଲାରୋଚନାଦିନା ୱଚୀକମ୍ମେନ। ଅପି ଚ ୱତ୍ତାଦଂ ସୁତ୍ୱା – ''ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱଚନମ୍ପି ମେତ୍ତଂ ୱଚୀକମ୍ମମେୱ। ମେତ୍ତେନ ମନୋକମ୍ମେନାତି କାଲସ୍ସେୱ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ୱିୱିତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା – ''ସତ୍ଥା ଅରୋଗୋ ହୋତୁ, ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜୋ ସୁଖୀ''ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତିତେନ ମନୋକମ୍ମେନ। କତପୁଞ୍ଞୋସୀତି କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋସୀତି ଦସ୍ସେତି। କତପୁଞ୍ଞୋସୀତି ଚ ଏତ୍ତାୱତା ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ମା ପମାଦମାପଜ୍ଜି, ଅଥ ଖୋ ପଧାନମନୁୟୁଞ୍ଜ। ଏୱଞ୍ହି ଅନୁୟୁତ୍ତୋ ଖିପ୍ପଂ ହୋହିସି ଅନାସୱୋ, ଧମ୍ମସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସସି। ନ ହି ମାଦିସସ୍ସ କତପାରିଚରିୟା ନିପ୍ଫଲା ନାମ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୨୦୮। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାପଥୱିଂ ପତ୍ଥରନ୍ତୋ ୱିୟ ଆକାସଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ୱିୟ ଚକ୍କୱାଳଗିରିଂ ଓସାରେନ୍ତୋ ୱିୟ ସିନେରୁଂ ଉକ୍ଖିପେନ୍ତୋ ୱିୟ ମହାଜମ୍ବୁଂ ଖନ୍ଧେ ଗହେତ୍ୱା ଚାଲେନ୍ତୋ ୱିୟ ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ ଆରଭନ୍ତୋ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି। ତତ୍ଥ ''ଯେପି ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହୀ''ତି କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତଂ? ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନତ୍ଥିତାୟ। ଏତେନେୱ ଚେତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ – ''ଯଥା ଚକ୍କୱାଳନ୍ତରେପି ଅଞ୍ଞୋ ବୁଦ୍ଧୋ ନତ୍ଥୀ''ତି। ପଣ୍ଡିତୋତି ବ୍ୟତ୍ତୋ। ମେଧାୱୀତି ଖନ୍ଧଧାତୁଆୟତନାଦୀସୁ କୁସଲୋ।

୨୦୯।ଭିକ୍ଖୁପରିସା ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାୟାତି ଯେ ଭଗୱନ୍ତଂ ପସ୍ସିତୁକାମା ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି, ଯେ ଚ ''ଆୟସ୍ମା କିରାନନ୍ଦୋ ସମନ୍ତପାସାଦିକୋ ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ସଙ୍ଘସୋଭନୋ''ତି ଥେରସ୍ସ ଗୁଣେ ସୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ସନ୍ଧାୟ ''ଭିକ୍ଖୁପରିସା ଆନନ୍ଦଂ ଦସ୍ସନାୟ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଅତ୍ତମନାତି ସୱନେନ ନୋ ଦସ୍ସନଂ ସମେତୀତି ସକମନା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା। ଧମ୍ମନ୍ତି ''କଚ୍ଚି, ଆୱୁସୋ,

ଖମନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ଯାପନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ଯୋନିସୋ ମନସିକାରେନ କମ୍ମଂ କରୋଥ, ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ୱତ୍ତଂ ପୂରେଥା''ତି ଏୱରୂପଂ ପଟିସନ୍ଥାରଧମ୍ମଂ। ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ – ''କଚ୍ଚି, ଭଗିନିଯୋ, ଅଟ୍ଠ ଗରୁଧମ୍ମେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତଥା''ତି ଇଦମ୍ପି ନାନାକରଣଂ ହୋତି। ଉପାସକେସୁ ଆଗତେସୁ ''ଉପାସକ, ନ ତେ କଚ୍ଚି ସୀସଂ ୱା ଅଙ୍ଗଂ ୱା ରୁଜ୍ଜତି, ଅରୋଗା ତେ ପୁତ୍ତଭାତରୋ''ତି ନ ଏୱଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋତି। ଏୱଂ ପନ କରୋତି – ''କଥଂ ଉପାସକା ତୀଣି ସରଣାନି ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖଥ, ମାସସ୍ସ ଅଟ୍ଠ ଉପୋସଥେ କରୋଥ, ମାତାପିତୂନଂ ଉପଟ୍ଠାନୱତ୍ତଂ ପୂରେଥ, ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ପଟିଜଗ୍ଗଥା''ତି। ଉପାସିକାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଇଦାନି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଚକ୍କୱତ୍ତିନା ସଦ୍ଧିଂ ଉପମଂ କରୋନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋମେ ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଖତ୍ତିଯାତି ଅଭିସିତ୍ତା ଚ ଅନଭିସିତ୍ତା ଚ ଖତ୍ତିଯଜାତିକା। ତେ କିର – ''ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ନାମ ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀଯୋ ପାସାଦିକୋ ଆକାସେନ ୱିଚରନ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସତି ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା''ତି ତସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ସୱନେନ ଦସ୍ସନମ୍ପି ସମ''ନ୍ତି ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି। ଭାସତୀତି କଥେନ୍ତୋ – ''କଥଂ, ତାତା, ରାଜଧମ୍ମଂ ପୂରେଥ, ପୱେଣିଂ ରକ୍ଖଥା''ତି ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋତି। ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ପନ – ''କଥଂ ଆଚରିଯା ମନ୍ତେ ୱାଚେଥ, କଥଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ମନ୍ତେ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଦକ୍ଖିଣଂ ୱା ୱତ୍ଥାନି ୱା କପିଲଂ ୱା ଅଲଭଥା''ତି ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋତି। ଗହପତୀସୁ – ''କଥଂ ତାତା, ନ ୱୋ ରାଜକୁଲତୋ ଦଣ୍ଡେନ ୱା ବଲିନା ୱା ପୀଳା ଅତ୍ଥି, ସମ୍ମା ଦେୱୋ ଧାରଂ ଅନୁପୱେଚ୍ଛତି, ସସ୍ସାନି ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ''ତି ଏୱଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋତି। ସମଣେସୁ – ''କଥଂ, ଭନ୍ତେ, ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରା ସୁଲଭା, ସମଣଧମ୍ମେ ନ ପମଜ୍ଜଥା''ତି ଏୱଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋତି।

ମହାସୁଦସ୍ସନସୁତ୍ତଦେସନାୱଣ୍ଣନା

୨୧୦। ଖୁଦ୍ଦକନଗରକେତି ନଗରପତିରୂପକେ ସମ୍ବାଧେ ଖୁଦ୍ଦକନଗରକେ। ଉଜ୍ଜଙ୍ଗଲନଗରକେତି ୱିସମନଗରକେ। ସାଖାନଗରକେତି ଯଥା ରୁକ୍ଖାନଂ ସାଖା ନାମ ଖୁଦ୍ଦକା ହୋନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଅଞ୍ଞେସଂ ମହାନଗରାନଂ ସାଖାସଦିସେ ଖୁଦ୍ଦକନଗରକେ। ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାତି ଖତ୍ତିଯମହାସାରପ୍ପତ୍ତା ମହାଖତ୍ତିଯା। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ତେସୁ ଖତ୍ତିଯମହାସାଲା ନାମ ଯେସଂ କୋଟିସତମ୍ପି କୋଟିସହସ୍ସମ୍ପି ଧନଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ଠପିତଂ, ଦିୱସପରିବ୍ବଯୋ ଏକଂ କହାପଣସକଟଂ ନିଗଚ୍ଛତି, ସାଯଂ ଦ୍ୱେ ପୱିସନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ନାମ ଯେସଂ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ନିହିତଂ ହୋତି, ଦିୱସପରିବ୍ବଯୋ ଏକୋ କହାପଣକୁମ୍ଭୋ ନିଗଚ୍ଛତି, ସାଯଂ ଏକସକଟଂ ପୱିସତି। ଗହପତିମହାସାଲା ନାମ ଯେସଂ ଚତ୍ତାଳୀସକୋଟିଧନଂ ନିହିତଂ ହୋତି, ଦିୱସପରିବ୍ବଯୋ ପଞ୍ଚ କହାପଣମ୍ବଣାନି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସାଯଂ କୁମ୍ଭୋ ପୱିସତି।

ମାହେୱଂ, ଆନନ୍ଦ, ଅୱଚାତି ଆନନ୍ଦ, ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ନ ଇମଂ ''ଖୁଦ୍ଦକନଗର''ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅହଞ୍ହି ଇମସ୍ସେୱ ନଗରସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ କଥେତୁଂ – ''ଅନେକୱାରଂ ତିଟ୍ଠଂ ନିସୀଦଂ ମହନ୍ତେନ ଉସ୍ସାହେନ, ମହନ୍ତେନ ପରକ୍କମେନ ଇଧାଗତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତିଆଦିମାହ। ସୁଭିକ୍ଖାତି ଖଜ୍ଜଭୋଜ୍ଜସମ୍ପନ୍ନା। ହତ୍ଥିସଦ୍ଦେନାତି ଏକସ୍ମିଂ ହତ୍ଥିମ୍ହି ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତେ ଚତୁରାସୀତିହତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି, ଇତି ହତ୍ଥିସଦ୍ଦେନ ଅୱିୱିତ୍ତା, ହୋତି, ତଥା ଅସ୍ସସଦ୍ଦେନ। ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତୋ ପନେତ୍ଥ ସତ୍ତା ଚତୁସିନ୍ଧୱଯୁତ୍ତେହି ରଥେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନୁବନ୍ଧମାନା ଅନ୍ତରୱୀଥୀସୁ ୱିଚରନ୍ତି, ଇତି ରଥସଦ୍ଦେନ ଅୱିୱିତ୍ତା ହୋତି। ନିଚ୍ଚଂ ପଯୋଜିତାନେୱ ପନେତ୍ଥ ଭେରିଆଦୀନି ତୂରିଯାନି, ଇତି ଭେରିସଦ୍ଦାଦୀହିପି ଅୱିୱିତ୍ତା ହୋତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ମସଦ୍ଦୋତି କଂସତାଳସଦ୍ଦୋ। ପାଣିତାଳସଦ୍ଦୋତି ପାଣିନା ଚତୁରସ୍ସଅମ୍ବଣତାଳସଦ୍ଦୋ। କୁଟଭେରିସଦ୍ଦୋତିପି ୱଦନ୍ତି।

ଅସ୍ନାଥପିୱଥ ଖାଦଥାତି ଅସ୍ନାଥ ପିୱଥ ଖାଦଥ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ଭୁଞ୍ଜଥ ଭୋତି ଇମିନା ଦସମେନ ସଦ୍ଦେନ ଅୱିୱିତ୍ତା ହୋତି ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନସଦ୍ଦା। ଯଥା ପନ ଅଞ୍ଞେସୁ ନଗରେସୁ ''କଚୱରଂ ଛଡ୍ଡେଥ, କୁଦ୍ଦାଲଂ ଗଣ୍ହଥ, ପଚ୍ଛିଂ ଗଣ୍ହଥ, ପୱାସଂ ଗମିସ୍ସାମ, ତଣ୍ଡୁଲପୁଟଂ ଗଣ୍ହଥ, ଭତ୍ତପୁଟଂ ଗଣ୍ହଥ, ଫଲକାୱୁଧାଦୀନି ସଜ୍ଜାନି କରୋଥା''ତି ଏୱରୂପା ସଦ୍ଦା ହୋନ୍ତି, ନ ଯିଧ ଏୱଂ ଅହୋସୀତି ଦସ୍ସେତି।

''ଦସମେନ ସଦ୍ଦେନା''ତି ଚ ୱତ୍ୱା ''କୁସାୱତୀ, ଆନନ୍ଦ, ରାଜଧାନୀ ସତ୍ତହି ପାକାରେହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତା ଅହୋସୀ''ତି ସବ୍ବଂ ମହାସୁଦସ୍ସନସୁତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଭିକ୍କମଥାତି ଅଭିମୁଖା କମଥ, ଆଗଚ୍ଛଥାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ପନ ତେ ଭଗୱତୋ ଆଗତଭାୱଂ ନ ଜାନନ୍ତୀତି? ଜାନନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧାନଂ ଗତଗତଟ୍ଠାନଂ ନାମ ମହନ୍ତଂ କୋଲାହଲଂ ହୋତି, କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ନିସିନ୍ନତ୍ତା ନ ଆଗତା। ''ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଠାନନିସଜ୍ଜୋକାସଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଦସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ଅୱେଲାଯମ୍ପି ଭଗୱା ପେସେସି।

ମଲ୍ଲାନଂ ୱନ୍ଦନାୱଣ୍ଣନା

୨୧୧।ଅମ୍ବୁକଞ୍ଚ ନୋତି ଏତ୍ଥ ନୋ କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅଘାୱିନୋତି ଉପ୍ପନ୍ନଦୁକ୍ଖା। ଦୁମ୍ମନାତି ଅନତ୍ତମନା। ଚେତୋଦୁକ୍ଖସମପ୍ପିତାତି ଦୋମନସ୍ସସମପ୍ପିତା। କୁଲପରିୱତ୍ତସୋ କୁଲପରିୱତ୍ତସୋ ଠପେତ୍ୱାତି ଏକେକଂ କୁଲପରିୱତ୍ତଂ କୁଲସଙ୍ଖେପଂ ୱୀଥିସଭାଗେନ ଚେୱ ରଚ୍ଛାସଭାଗେନ ଚ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଠପେତ୍ୱା।

ସୁଭଦ୍ଦପରିବ୍ବାଜକୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୨୧୨।ସୁଭଦ୍ଦୋନାମ ପରିବ୍ବାଜକୋତି ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ଛନ୍ନପରିବ୍ବାଜକୋ। କଙ୍ଖାଧମ୍ମୋତି ୱିମତିଧମ୍ମୋ। କସ୍ମା ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଜ ଏୱଂ ଅହୋସୀତି? ତଥାୱିଧୋପନିସ୍ସୟତ୍ତା। ପୁବ୍ବେ କିର ପୁଞ୍ଞକରଣକାଲେ ଦ୍ୱେ ଭାତରୋ ଅହେସୁଂ। ତେ ଏକତୋୱ ସସ୍ସଂ ଅକଂସୁ। ତତ୍ଥ ଜେଟ୍ଠକସ୍ସ – ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ସସ୍ସେ ନୱୱାରେ ଅଗ୍ଗସସ୍ସଦାନଂ ମୟା ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅହୋସି। ସୋ ୱପ୍ପକାଲେ ବୀଜଗ୍ଗଂ ନାମ ଦତ୍ୱା ଗବ୍ଭକାଲେ କନିଟ୍ଠେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେସି – ‘‘ଗବ୍ଭକାଲେ ଗବ୍ଭଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମା’’ତି କନିଟ୍ଠୋ – ‘‘ତରୁଣସସ୍ସଂ ନାସେତୁକାମୋସୀ’’ତି ଆହ। ଜେଟ୍ଠୋ କନିଟ୍ଠସ୍ସ ଅନନୁୱତ୍ତନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଖେତ୍ତଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସତୋ ଗବ୍ଭଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଖୀରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସପ୍ପିନୱନୀତେନ ସଂୟୋଜେତ୍ୱା ଅଦାସି, ପୁଥୁକକାଲେ ପୁଥୁକଂ କାରେତ୍ୱା ଅଦାସି, ଲାୟନକାଲେ ଲାୟନଗ୍ଗଂ, ୱେଣିକରଣେ ୱେଣଗ୍ଗଂ, କଲାପାଦୀସୁ କଲାପଗ୍ଗଂ, ଖଲଗ୍ଗଂ, ଖଲଭଣ୍ଡଗ୍ଗଂ, କୋଟ୍ଠଗ୍ଗନ୍ତି ଏୱଂ ଏକସସ୍ସେ ନୱୱାରେ ଅଗ୍ଗଦାନଂ ଅଦାସି। କନିଟ୍ଠୋ ପନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅଦାସି।

ତେସୁ ଜେଟ୍ଠକୋ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞତ୍ଥେରୋ ଜାତୋ। ଭଗୱା – ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋ ଏକସ୍ମିଂ ସସ୍ସେ ନୱ ଅଗ୍ଗଦାନାନି ଅଦାସି, ଇମଂ ଅଗ୍ଗଧମ୍ମଂ ତସ୍ସ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ସବ୍ବପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସୋ ଅଟ୍ଠାରସହି ବ୍ରହ୍ମକୋଟୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। କନିଟ୍ଠୋ ପନ ୱୀହୀୟିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଦାନସ୍ସ ଦିନ୍ନତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ପରିନିବ୍ବାନକାଲେ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ଅହୋସି।

ମା ତଥାଗତଂ ୱିହେଠେସୀତି ଥେରୋ କିର – ‘‘ଏତେ ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟା ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଗହଣମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପନତ୍ଥାୟ ଭଗୱତୋ ବହୁଂ ଭାସମାନସ୍ସ କାୟୱାଚାୱିହେସା ଭୱିସ୍ସତି, ପକତିୟାପି ଚ କିଲନ୍ତୋୟେୱ ଭଗୱା’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱମାହ। ପରିବ୍ବାଜକୋ – ‘‘ନ ମେ ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ଓକାସଂ କରୋତି, ଅତ୍ଥିକେନ ପନ ଅନୁୱତ୍ତିତ୍ୱା କାରେତବ୍ବୋ’’ତି ଥେରଂ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତୋ ଦୁତିୟମ୍ପି ତତିୟମ୍ପି ଆହ।

୨୧୩।ଅସ୍ସୋସିଖୋତି ସାଣିଦ୍ୱାରେ ଠିତସ୍ସ ଭାସତୋ ପକତିସୋତେନେୱ ଅସ୍ସୋସି, ସୁତ୍ୱା ଚ ପନ ସୁଭଦ୍ଦସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥାୟ ମହତା ଉସ୍ସାହେନ ଆଗତତ୍ତା ଅଲଂ ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଲନ୍ତି ପଟିକ୍ଖେପତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅଞ୍ଞାପେକ୍ଖୋୱାତି ଅଞ୍ଞାତୁକାମୋୱ ହୁତ୍ୱା। ଅବ୍ଭଞ୍ଞିଂସୂତି ୟଥା ତେସଂ ପଟିଞ୍ଞା, ତଥେୱ ଜାନିଂସୁ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସଚେ ନେସଂ ସା ପଟିଞ୍ଞା ନିୟ୍ୟାନିକା, ସବ୍ବେ ଅବ୍ଭଞ୍ଞଂସୁ, ନୋ ଚେ, ନ ଅବ୍ଭଞ୍ଞଂସୁ। ତସ୍ମା କିଂ ତେସଂ ପଟିଞ୍ଞା ନିୟ୍ୟାନିକା, ଅନିୟ୍ୟାନିକାତି ଅୟମେୱ ତସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଭଗୱା ତେସଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକଭାୱକଥନେନ ଅତ୍ଥାଭାୱତୋ ଚେୱ ଓକାସାଭାୱତୋ ଚ ‘‘ଅଲ’’ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଧମ୍ମମେୱ ଦେସେସି। ପଠମୟାମସ୍ମିଞ୍ହି ମଲ୍ଲାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମୟାମେ ସୁଭଦ୍ଦସ୍ସ, ପଚ୍ଛିମୟାମେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ବଲୱପଚ୍ଚୂସସମୟେ ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସାମିଚ୍ଚେୱ ଭଗୱା ଆଗତୋ।

୨୧୪।ସମଣୋପି ତତ୍ଥ ନ ଉପଲବ୍ଭତୀତି ପଠମୋ ସୋତାପନ୍ନସମଣୋପି ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି, ଦୁତିୟୋ ସକଦାଗାମିସମଣୋପି, ତତିୟୋ ଅନାଗାମିସମଣୋପି, ଚତୁତ୍ଥୋ ଅରହତ୍ତସମଣୋପି ତତ୍ଥ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଖୋ’’ତି ପୁରିମଦେସନାୟ ଅନିୟମତୋ ୱତ୍ୱା ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ସାସନଂ ନିୟମେନ୍ତୋ ଆହ। ସୁଞ୍ଞା ପରପ୍ପୱାଦା ସମଣେଭୀତି ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକେହି ଚତୂହି, ମଗ୍ଗଟ୍ଠେହି ଚତୂହି, ଫଲଟ୍ଠେହି ଚତୂହୀତି ଦ୍ୱାଦସହି ସମଣେହି ସୁଞ୍ଞା ପରପ୍ପୱାଦା ତୁଚ୍ଛା ରିତ୍ତକା। ଇମେ ଚ ସୁଭଦ୍ଦାତି ଇମେ ଦ୍ୱାଦସ ଭିକ୍ଖୂ। ସମ୍ମା ୱିହରେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଧିଗତଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ତଂ ସୋତାପନ୍ନଂ କରୋନ୍ତୋ ସମ୍ମା ୱିହରତି ନାମ। ଏସ ନୟୋ ସକଦାଗାମିଆଦୀସୁ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଟ୍ଠଂ କରୋନ୍ତୋ ସମ୍ମା ୱିହରତି ନାମ। ଏସ ନୟୋ ସେସମଗ୍ଗଟ୍ଠେସୁ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗତ୍ଥାୟ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋ ଅତ୍ତନୋ ପଗୁଣଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମ୍ପି ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗତ୍ଥାୟ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକଂ କରୋନ୍ତୋ ସମ୍ମା ୱିହରତି ନାମ। ଏସ ନୟୋ ସେସମଗ୍ଗତ୍ଥାୟ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକେସୁ। ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟାହ – ‘‘ସମ୍ମା ୱିହରେୟ୍ୟୁ’’ନ୍ତି। ଅସୁଞ୍ଞୋ ଲୋକୋ ଅରହନ୍ତେହି ଅସ୍ସାତି ନଳୱନଂ ସରୱନଂ ୱିୟ ନିରନ୍ତରୋ ଅସ୍ସ।

ଏକୂନତିଂସୋ ୱୟସାତି ୱୟେନ ଏକୂନତିଂସୱସ୍ସୋ ହୁତ୍ୱା। ୟଂ ପବ୍ବଜିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୟନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। କିଂ କୁସଲାନୁଏସୀତି ‘‘କିଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ଅନୁଏସନ୍ତୋ ପରିୟେସନ୍ତୋ। ତତ୍ଥ – ‘‘କିଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତଂ ଗୱେସନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୟତୋ ଅହନ୍ତି ୟତୋ ପଟ୍ଠାୟ

ଅହଂ ପବ୍ବଜିତୋ, ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ସମଧିକାନି ପଞ୍ଞାସ ୱସ୍ସାନି ହୋନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଞାୟସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସାତି ଅରିୟମଗ୍ଗଧମ୍ମସ୍ସ। ପଦେସୱତ୍ତୀତି ପଦେସେ ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗେ ପୱତ୍ତନ୍ତୋ। ଇତୋ ବହିଦ୍ଧାତି ମମ ସାସନତୋ ବହିଦ୍ଧା। ସମଣୋପିନତ୍ଥୀତି ପଦେସୱତ୍ତିୱିପସ୍ସକୋପି ନତ୍ଥି, ପଠମସମଣୋ ସୋତାପନ୍ନୋପି ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଯେ ଏତ୍ଥାତି ଯେ ତୁମ୍ହେ ଏତ୍ଥ ସାସନେ ସତ୍ଥାରା ସମ୍ମୁଖା ଅନ୍ତେୱାସିକାଭିସେକେନ ଅଭିସିତ୍ତା, ତେସଂ ୱୋ ଲାଭା ତେସଂ ୱୋ ସୁଲଦ୍ଧନ୍ତି। ବାହିରସମଯେ କିର ଯଂ ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ଆଚରିଯୋ – ''ଇମଂ ପବ୍ବାଜେହି , ଇମଂ ଓୱଦ, ଇମଂ ଅନୁସାସା''ତି ୱଦତି, ସୋ ତେନ ଅତ୍ତନୋ ଠାନେ ଠପିତୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସ – ''ଇମଂ ପବ୍ବଜେହି, ଇମଂ ଓୱଦ, ଇମଂ ଅନୁସାସା''ତି ଇମେ ଲାଭା ହୋନ୍ତି। ଥେରମ୍ପି ସୁଭଦ୍ଦୋ ତମେୱ ବାହିରସମଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ଅଲତ୍ଥ ଖୋତି କଥଂ ଅଲତ୍ଥ? ଥେରୋ କିର ନଂ ଏକମନ୍ତଂ ନେତ୍ୱା ଉଦକତୁମ୍ବତୋ ପାନୀଯେନ ସୀସଂ ତେମେତ୍ୱା ତଚପଞ୍ଚକକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା କାସାଯାନି ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛାଦାପେତ୍ୱା ସରଣାନି ଦତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଆନେସି। ଭଗୱା ଉପସମ୍ପାଦେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନସ୍ସ ଏକମନ୍ତେ ଚଙ୍କମଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ – ''ଅଚିରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ ଖୋ ପନା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ସୋ ଚ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଛିମୋ ସକ୍ଖିସାୱକୋ ଅହୋସୀତି ସଙ୍ଗୀତିକାରକାନଂ ୱଚନଂ। ତତ୍ଥ ଯୋ ଭଗୱତି ଧରମାନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଉପସମ୍ପଦଂ ଲଭିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ଉପସମ୍ପଦମ୍ପି ୱା ଧରମାନେଯେୱ ଲଭିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱା ଧରମାନେଯେୱ ଗହେତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଅରହତ୍ତମେୱ ପାପୁଣାତି, ସବ୍ବୋପି ସୋ ପଚ୍ଛିମୋ ସକ୍ଖିସାୱକୋ। ଅଯଂ ପନ ଧରମାନେଯେୱ ଭଗୱତି ପବ୍ବଜିତୋ ଚ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ଚ କମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋତି।

ପଞ୍ଚମଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତଥାଗତପଚ୍ଛିମୱାଚାୱଣ୍ଣନା

୨୧୬। ଇଦାନି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଆରଭି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋତି ଧମ୍ମୋପି ଦେସିତୋ ଚେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ଚ, ୱିନଯୋପି ଦେସିତୋ ଚେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ଚ। ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ଚ ନାମ ଠପିତୋ ପଟ୍ଠପିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ୱୋ ମମଚ୍ଚଯେନାତି ସୋ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ତୁମ୍ହାକଂ ମମଚ୍ଚଯେନ ସତ୍ଥା। ମଯା ହି ୱୋ ଠିତେନେୱ – ''ଇଦଂ ଲହୁକଂ, ଇଦଂ ଗରୁକଂ, ଇଦଂ ସତେକିଚ୍ଛଂ, ଇଦଂ ଅତେକିଚ୍ଛଂ, ଇଦଂ ଲୋକୱଜ୍ଜଂ, ଇଦଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ, ଅଯଂ ଆପତ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଅଯଂ ଆପତ୍ତି ଗଣସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଅଯଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱୁଟ୍ଠାତୀ''ତି ସତ୍ତାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଓତିଣ୍ଣେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସଖନ୍ଧକପରିୱାରୋ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗୋ ୱିନଯୋ ନାମ ଦେସିତୋ, ତଂ ସକଲମ୍ପି ୱିନଯପିଟକଂ ମଯି ପରିନିବ୍ବୁତେ ତୁମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁକିଚ୍ଚଂ ସାଧେସ୍ସତି।

ଠିତେନେୱ ଚ ମଯା – ''ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା, ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା, ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା, ପଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ପଞ୍ଚ ବଲାନି, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା, ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ''ତି ତେନ ତେନାକାରେନ ଇମେ ଧମ୍ମେ ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱିଭଜିତ୍ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ଦେସିତଂ, ତଂ ସକଲମ୍ପି ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ମଯି ପରିନିବ୍ବୁତେ ତୁମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁକିଚ୍ଚଂ ସାଧେସ୍ସତି। ଠିତେନେୱ ଚ ମଯା – ''ଇମେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ଦ୍ୱାଦସାଯତନାନି, ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁଯୋ, ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି, ବାୱୀସତିନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ନୱ ହେତୂ, ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା, ସତ୍ତ ଫସ୍ସା, ସତ୍ତ ୱେଦନା, ସତ୍ତ ସଞ୍ଞା, ସତ୍ତ ସଞ୍ଚେତନା, ସତ୍ତ ଚିତ୍ତାନି। ତତ୍ରାପି 'ଏତ୍ତକା ଧମ୍ମା କାମାୱଚରା, ଏତ୍ତକା ରୂପାୱଚରା, ଏତ୍ତକା ଅରୂପାୱଚରା, ଏତ୍ତକା ପରିଯାପନ୍ନା, ଏତ୍ତକା ଅପରିଯାପନ୍ନା, ଏତ୍ତକା ଲୋକିଯା, ଏତ୍ତକା ଲୋକୁତ୍ତରା'ତି'' ଇମେ ଧମ୍ମେ ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱିଭଜିତ୍ୱା ଚତୁୱୀସତିସମନ୍ତପଟ୍ଠାନଅନନ୍ତନଯମହାପଟ୍ଠାନପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ଦେସିତଂ, ତଂ ସକଲମ୍ପି ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ମଯି ପରିନିବ୍ବୁତେ ତୁମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁକିଚ୍ଚଂ ସାଧେସ୍ସତି।

ଇତି ସବ୍ବମ୍ପେତଂ ଅଭିସମ୍ବୋଧିତୋ ଯାୱ ପରିନିବ୍ବାନା ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସୱସ୍ସାନି ଭାସିତଂ ଲପିତଂ – ''ତୀଣି ପିଟକାନି, ପଞ୍ଚ ନିକାଯା, ନୱଙ୍ଗାନି, ଚତୁରାସୀତି ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନୀ''ତି ଏୱଂ ମହାପଭେଦଂ ହୋତି। ଇତି ଇମାନି ଚତୁରାସୀତି ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନି ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅହଂ ଏକୋୱ ପରିନିବ୍ବାଯାମି। ଅହଞ୍ଚ ଖୋ ପନ ଦାନି ଏକକୋୱ ଓୱଦାମି ଅନୁସାସାମି, ମଯି ପରିନିବ୍ବୁତେ ଇମାନି ଚତୁରାସୀତି ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସାନି ତୁମ୍ହେ ଓୱଦିସ୍ସନ୍ତି ଅନୁସାସିସ୍ସନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଭଗୱା ବହୂନି କାରଣାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ – ''ସୋ ୱୋ ମମଚ୍ଚଯେନ ସତ୍ଥା''ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ପୁନ ଅନାଗତେ ଚାରିତ୍ତଂ

ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯଥା ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ସମୁଦାଚରନ୍ତୀତି କଥେନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି। ନାମେନ ୱା ଗୋତ୍ତେନ ୱାତି ନୱକାତି ଅୱତ୍ୱା ''ତିସ୍ସ, ନାଗା''ତି ଏୱଂ ନାମେନ ୱା, ''କସ୍ସପ, ଗୋତମା''ତି ଏୱଂ ଗୋତ୍ତେନ ୱା, ''ଆୱୁସୋ ତିସ୍ସ, ଆୱୁସୋ କସ୍ସପା''ତି ଏୱଂ ଆୱୁସୋୱାଦେନ ୱା ସମୁଦାଚରିତବ୍ବୋ। ଭନ୍ତେତି ୱା ଆୟସ୍ମାତି ୱାତି ଭନ୍ତେ ତିସ୍ସ, ଆୟସ୍ମା ତିସ୍ସାତି ଏୱଂ ସମୁଦାଚରିତବ୍ବୋ। ସମୂହନତୁତି ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସମୂହନତୁ, ଯଦି ଇଚ୍ଛତି ସମୂହନେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା ପନ ସମୂହନଥାତି ଏକଂସେନେୱ ଅୱତ୍ୱା ୱିକପ୍ପୱଚନେନେୱ ଠପେସୀତି? ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ବଲଂ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା। ପସ୍ସତି ହି ଭଗୱା – ''ସମୂହନଥାତି ୱୁତ୍ତେପି ସଙ୍ଗୀତିକାଲେ କସ୍ସପୋ ନ ସମୂହନିସ୍ସତୀ''ତି। ତସ୍ମା ୱିକପ୍ପେନେୱ ଠପେସି।

ତତ୍ଥ – ''ଏକଚ୍ଚେ ଥେରା ଏୱମାହଂସୁ – ଚତ୍ତାରି ପାରାଜିକାନି ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସାନି ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନୀ''ତିଆଦିନା ନୟେନ ପଞ୍ଚସତିକସଙ୍ଗୀତିୟଂ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକକଥା ଆଗତାୱ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ପେତ୍ଥ ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟଂ ୱୁତ୍ତୋ। କେଚି ପନାହୁ – ''ଭନ୍ତେ, ନାଗସେନ, କତମଂ ଖୁଦ୍ଦକଂ, କତମଂ ଅନୁଖୁଦ୍ଦକ''ନ୍ତି ମିଲିନ୍ଦେନ ରଞ୍ଞା ପୁଚ୍ଛିତୋ। ''ଦୁକ୍କଟଂ, ମହାରାଜ, ଖୁଦ୍ଦକଂ, ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଅନୁଖୁଦ୍ଦକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନାଗସେନତ୍ଥେରୋ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକଂ ଜାନାତି। ମହାକସ୍ସପୋ ପନ ତଂ ଅଜାନନ୍ତୋ –

''ସୁଣାତୁ ମେ, ଆୱୁସୋ, ସଙ୍ଘୋ ସନ୍ତମ୍ହାକଂ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଗିହିଗତାନି, ଗିହିନୋପି ଜାନନ୍ତି – ''ଇଦଂ ୱୋ ସମଣାନଂ ସକ୍ୟପୁତ୍ତିୟାନଂ କପ୍ପତି, ଇଦଂ ୱୋ ନ କପ୍ପତୀ''ତି। ସଚେ ମୟଂ ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ସମୂହନିସ୍ସାମ, ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ – ''ଧୂମକାଲିକଂ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଯାୱ ନେସଂ ସତ୍ଥା ଅଟ୍ଠାସି, ତାୱିମେ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସିକ୍ଖିଂସୁ, ଯତୋ ଇମେସଂ ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ନ ଦାନିମେ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସିକ୍ଖନ୍ତୀ''ତି। ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ, ସଙ୍ଘୋ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞପେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ଯଥାପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତେୟ୍ୟ। ଏସା ଞତ୍ତୀତି –

କମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେସୀତି। ନ ତଂ ଏୱଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ନାଗସେନତ୍ଥେରୋ ହି – ''ପରୱାଦିନୋ ଓକାସୋ ମା ଅହୋସୀ''ତି ଏୱମାହ। ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ''ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକାପତ୍ତିଂ ନ ସମୂହନିସ୍ସାମୀ''ତି କମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେସି।

ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡକଥାପି ସଙ୍ଗୀତିୟଂ ଆଗତତ୍ତାସମନ୍ତପାସାଦିକାୟଂ ୱିନିଚ୍ଛିତା।

କଙ୍ଖାତି ଦ୍ୱେଳ୍ହକଂ। ୱିମତୀତି ୱିନିଚ୍ଛିତୁଂ ଅସମତ୍ଥତା, ବୁଦ୍ଧୋ ନୁ ଖୋ, ନ ବୁଦ୍ଧୋ ନୁ ଖୋ, ଧମ୍ମୋ ନୁ ଖୋ, ନ ଧମ୍ମୋ ନୁ ଖୋ, ସଙ୍ଘୋ ନୁ ଖୋ, ନ ସଙ୍ଘୋ ନୁ ଖୋ, ମଗ୍ଗୋ ନୁ ଖୋ, ନ ମଗ୍ଗୋ ନୁ ଖୋ, ପଟିପଦା ନୁ ଖୋ, ନ ପଟିପଦା ନୁ ଖୋତି ଯସ୍ସ ସଂସୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ତଂ ୱୋ ୱଦାମି ''ପୁଚ୍ଛଥ ଭିକ୍ଖୱେ''ତି ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ। ସତ୍ଥୁଗାରୱେନାପି ନ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥାତି ମୟଂ ସତ୍ଥୁସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିମ୍ହ, ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟାପି ନୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତକାୱ, ତେ ମୟଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କଙ୍ଖଂ ଅକତ୍ୱା ନ ଅରହାମ ଅଜ୍ଜ ପଚ୍ଛିମକାଲେ କଙ୍ଖଂ କାତୁନ୍ତି ସଚେ ଏୱଂ ସତ୍ଥରି ଗାରୱେନ ନ ପୁଚ୍ଛଥ। ସହାୟକୋପି ଭିକ୍ଖୱେ ସହାୟକସ୍ସ ଆରୋଚେତୂତି ତୁମ୍ହାକଂ ଯୋ ଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠୋ ସମ୍ଭତ୍ତୋ, ସୋ ତସ୍ସ ଆରୋଚେତୁ, ଅହଂ ଏତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ କଥେସ୍ସାମି, ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେ ନିକ୍କଙ୍ଖା ଭୱିସ୍ସଥାତି ଦସ୍ସେତି।

ଏୱଂ ପସନ୍ନୋତି ଏୱଂ ସଦ୍ଦହାମି ଅହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଞାଣମେୱାତି ନିକ୍କଙ୍ଖଭାୱପଚ୍ଚକ୍ଖକରଣଞାଣଂୟେୱ, ଏତ୍ଥ ତଥାଗତସ୍ସ ନ ସଦ୍ଧାମତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମେସଞ୍ହି, ଆନନ୍ଦାତି ଇମେସଂ ଅନ୍ତୋସାଣିୟଂ ନିସିନ୍ନାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ। ଯୋ ପଚ୍ଛିମକୋତି ଯୋ ଗୁଣୱସେନ ପଚ୍ଛିମକୋ। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂୟେୱ ସନ୍ଧାୟାହ।

୨୧୮।ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେଥାତି ସତିଅୱିପ୍ପୱାସେନ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ସମ୍ପାଦେୟ୍ୟାଥ। ଇତି ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସାନି ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦଂ ସବ୍ବଂ ଏକସ୍ମିଂ ଅପ୍ପମାଦପଦେୟେୱ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଦାସି। ଅୟଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମା ୱାଚାତି ଇଦଂ ପନ ସଙ୍ଗୀତିକାରକାନଂ ୱଚନଂ।

ପରିନିବ୍ବୁତକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୧୯। ଇତୋ ପରଂ ଯଂ ପରିନିବ୍ବାନପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପଠମଂ ଝାନନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ଭନ୍ତେତି ନିରୋଧଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଅଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତି। ନ ଆୱୁସୋତି ଥେରୋ କଥଂ ଜାନାତି? ଥେରୋ କିର ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ତଂ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଯାୱ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନା ୱୁଟ୍ଠାନଂ, ତାୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇଦାନି ଭଗୱା ନିରୋଧଂ

ସମାପନ୍ନୋ, ଅନ୍ତୋନିରୋଧେ ଚ କାଲଙ୍କିରିଯା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଜାନାତି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗଵା ସଞ୍ଞାଵେଦଯିତନିରୋଧସମାପତ୍ତିଯା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ନେଵସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜି…ପେ… ତତିଯଜ୍ଝାନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜୀତି ଏତ୍ଥ ଭଗଵା ଚତୁଵୀସତିଯା ଠାନେସୁ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି, ତେରସସୁ ଠାନେସୁ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ, ତଥା ତତିଯଜ୍ଝାନଂ, ପନ୍ନରସସୁ ଠାନେସୁ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। କଥଂ? ଦସସୁ ଅସୁଭେସୁ, ଦ୍ଵତ୍ତିଂସାକାରେ ଅଟ୍ଠସୁ କସିଣେସୁ, ମେତ୍ତାକରୁଣାମୁଦିତାସୁ, ଆନାପାନେ, ପରିଚ୍ଛେଦାକାସେତି ଇମେସୁ ତାଵ ଚତୁଵୀସତିଯା ଠାନେସୁ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଠପେତ୍ଵା ପନ ଦ୍ଵତ୍ତିଂସାକାରଞ୍ଚ ଦସ ଅସୁଭାନି ଚ ସେସେସୁ ତେରସସୁ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ , ତେସ୍ଵେଵ ଚ ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଅଟ୍ଠସୁ ପନ କସିଣେସୁ, ଉପେକ୍ଖାବ୍ରହ୍ମଵିହାରେ, ଆନାପାନେ, ପରିଚ୍ଛେଦାକାସେ, ଚତୂସୁ ଅରୂପେସୂତି ଇମେସୁ ପନ୍ନରସସୁ ଠାନେସୁ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଅଯମ୍ପି ଚ ସଙ୍ଖେପକଥାଵ। ନିବ୍ବାନପୁରଂ ପଵିସନ୍ତୋ ପନ ଭଗଵା ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ ସବ୍ବାପି ଚତୁଵୀସତିକୋଟିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖ୍ୟା ସମାପତ୍ତିଯୋ ପଵିସିତ୍ଵା ଵିଦେସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଞାତିଜନଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ଵା ଵିଯ ସବ୍ବସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ଅନୁଭଵିତ୍ଵା ପଵିଟ୍ଠୋ।

ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ସମନନ୍ତରା ଭଗଵା ପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଏତ୍ଥ ଝାନସମନନ୍ତରଂ, ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାସମନନ୍ତରନ୍ତି ଦ୍ଵେ ସମନନ୍ତରାନି। ତତ୍ଥ ଝାନା ଵୁଟ୍ଠାଯ ଭଵଙ୍ଗଂ ଓତିଣ୍ଣସ୍ସ ତତ୍ଥେଵ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଝାନସମନନ୍ତରଂ ନାମ। ଝାନା ଵୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ପୁନ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵା ଭଵଙ୍ଗଂ ଓତିଣ୍ଣସ୍ସ ତତ୍ଥେଵ ପରିନିବ୍ବାନଂ ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣାସମନନ୍ତରଂ ନାମ। ଇମାନିପି ଦ୍ଵେ ସମନନ୍ତରାନେଵ। ଭଗଵା ପନ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଝାନା ଵୁଟ୍ଠାଯ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖିତ୍ଵା ଭଵଙ୍ଗଚିତ୍ତେନ ଅବ୍ୟାକତେନ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚେନ ପରିନିବ୍ବାଯି। ଯେ ହି କେଚି ବୁଦ୍ଧା ଵା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଵା ଅରିଯସାଵକା ଵା ଅନ୍ତମସୋ କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକଂ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବେ ଭଵଙ୍ଗଚିତ୍ତେନେଵ ଅବ୍ୟାକତେନ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚେନ କାଲଙ୍କରୋନ୍ତୀତି। ମହାଭୂମିଚାଲାଦୀନି ଵୁତ୍ତନଯାନେଵାତି।

୨୨୦।ଭୂତାତି ସତ୍ତା। ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋତି ପଟିଭାଗପୁଗ୍ଗଲଵିରହିତୋ। ବଲପ୍ପତ୍ତୋତି ଦସଵିଧଞାଣବଲଂ ପତ୍ତୋ।

୨୨୧।ଉପ୍ପାଦଵଯଧମ୍ମିନୋତି ଉପ୍ପାଦଵଯସଭାଵା। ତେସଂ ଵୂପସମୋତି ତେସଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ଵୂପସମୋ, ଅସଙ୍ଖତଂ ନିବ୍ବାନମେଵ ସୁଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୨୨।ନାହୁ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋତି ନ ଜାତୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋ। ଅନେଜୋତି ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତାଯ ଏଜାଯ ଅଭାଵେନ ଅନେଜୋ। ସନ୍ତିମାରବ୍ଭାତି ଅନୁପାଦିସେସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରବ୍ଭ ପଟିଚ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ। ଯଂ କାଲମକରୀତି ଯୋ କାଲଂ ଅକରି। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଆଵୁସୋ, ଯୋ ମମ ସତ୍ଥା ବୁଦ୍ଧମୁନି ସନ୍ତିଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି, ସନ୍ତିଂ ଆରବ୍ଭ କାଲମକରି, ତସ୍ସ ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସ ତାଦିନୋ ଇଦାନି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋ ନ ଜାତୋ, ନତ୍ଥି, ନପ୍ପଵତ୍ତତୀ’’ତି।

ଅସଲ୍ଲୀନେନାତି ଅଲୀନେନ ଅସଙ୍କୁଟିତେନ ସୁଵିକସିତେନେଵ ଚିତ୍ତେନ। ଵେଦନଂ ଅଜ୍ଝଵାସଯୀତି ଵେଦନଂ ଅଧିଵାସେସି, ନ ଵେଦନାନୁଵତ୍ତୀ ହୁତ୍ଵା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସମ୍ପରିଵତ୍ତି। ଵିମୋକ୍ଖୋତି କେନଚି ଧମ୍ମେନ ଅନାଵରଣଵିମୋକ୍ଖୋ ସବ୍ବସୋ ଅପଞ୍ଞତ୍ତିଭାଵୂପଗମୋ ପଜ୍ଜୋତନିବ୍ବାନସଦିସୋ ଜାତୋ।

୨୨୩।ତଦାସୀତି ‘‘ସହ ପରିନିବ୍ବାନା ମହାଭୂମିଚାଲୋ’’ତି ଏଵଂ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତଂ ଭୂମିଚାଲମେଵ ସନ୍ଧାଯାହ। ତଞ୍ହି ଲୋମହଂସନଞ୍ଚ ଭିଂସନକଞ୍ଚ ଆସି। ସବ୍ବାକାରଵରୂପେତେତି ସବ୍ବଵରକାରଣୂପେତେ।

୨୨୪।ଅଵୀତରାଗାତି ପୁଥୁଜ୍ଜନା ଚେଵ ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିନୋ ଚ। ତେସଞ୍ହି ଦୋମନସ୍ସଂ ଅପ୍ପହୀନଂ। ତସ୍ମା ତେପି ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦନ୍ତି। ଉଭୋପି ହତ୍ଥେ ସୀସେ ଠପେତ୍ଵା ରୋଦନ୍ତୀତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମନଯେନେଵ ଵେଦିତବ୍ବଂ।

୨୨୫।ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତି ‘‘ଅଯ୍ୟା ଅତ୍ତନାପି ଅଧିଵାସେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ସେସଜନଂ କଥଂ ସମସ୍ସାସେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଵଦନ୍ତିଯୋ ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି। କଥଂଭୂତା ପନ ଭନ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଦେଵତା ମନସିକରୋତୀତି ଦେଵତା, ଭନ୍ତେ, କଥଂଭୂତା ଆଯସ୍ମା ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି, କିଂ ତା ସତ୍ଥୁ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଅଧିଵାସେନ୍ତୀତି?

ଅଥ ତାସଂ ପଵତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଥେରୋ ସନ୍ତାଵୁସୋତିଆଦିମାହ। ତଂ ଵୁତ୍ତତ୍ଥମେଵ। ରତ୍ତାଵସେସନ୍ତି ବଲଵପଚ୍ଚୂସେ ପରିନିବ୍ବୁତତ୍ତା ରତ୍ତିଯା ଅଵସେସଂ ଚୂଳକଦ୍ଧାନଂ। ଧମ୍ମିଯା କଥାଯାତି ଅଞ୍ଞା ପାଟିଯେକ୍କା ଧମ୍ମକଥା ନାମ ନତ୍ଥି, ‘‘ଆଵୁସୋ ସଦେଵକେ ନାମ ଲୋକେ ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ଅଯଂ ମଚ୍ଚୁରାଜା ନ ଲଜ୍ଜତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ଲୋକିଯମହାଜନସ୍ସ ଲଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଏଵରୂପାଯ ପନ ମରଣପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ କଥାଯ ଵୀତିନାମେସୁଂ। ତେସଞ୍ହି ତଂ କଥଂ କଥେନ୍ତାନଂ ମୁହୁତ୍ତେନେଵ ଅରୁଣଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛି।

୨୨୬।ଅଥ ଖୋତି ଅରୁଣୁଗ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱାଓ ଥେରୋ ଥେରଂ ଏତଦଓ୍ୱୋଚ। ତେନେୱ କରଣୀଯେନାତି କୀଦିସେନ ନୁ ଖୋ ପରିନିବ୍ବାନଟ୍ଠାନେ ମାଲାଗନ୍ଧାଦିସକ୍କାରେନ ଭୱିତଦ୍ବଂ, କୀଦିସେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନେନ ଭୱିତଦ୍ବଂ, କୀଦିସେନ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯେନ ଭୱିତଦ୍ବନ୍ତି, ଏୱଂ ଯଂ ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବୁତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବଂ ତେନେୱ କରଣୀଯେନ।

ବୁଦ୍ଧସରୀରପୂଜାୱଣ୍ଣନା

୨୨୭।ସବ୍ବଞ୍ଚ ତାଳାୱଚରନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତୂରିଯଭଣ୍ଡଂ। ସନ୍ନିପାତେଥାତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସମାହରଥ। ତେ ତଥେୱ ଅକଂସୁ। ମଣ୍ଡଲମାଳେତି ଦୁସ୍ସମଣ୍ଡଲମାଳେ। ପଟିଯାଦେନ୍ତାତି ସଜ୍ଜେନ୍ତା।

ଦକ୍ଖିଣେନ ଦକ୍ଖିଣନ୍ତି ନଗରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗେନେୱ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗଂ। ବାହିରେନ ବାହିରନ୍ତି ଅନ୍ତୋନଗରଂ ଅପ୍ପୱେସେତ୍ୱା ବାହିରେନେୱ ନଗରସ୍ସ ବାହିରପସ୍ସଂ ହରିତ୍ୱା। ଦକ୍ଖିଣତୋ ନଗରସ୍ସାତି ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରସଦିସେ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କତ୍ୱା ଜେତୱନସଦିସେ ଠାନେ ଝାପେସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୨୮।ଅଟ୍ଠ ମଲ୍ଲପାମୋକ୍ଖାତି ମଜ୍ଝିମୱଯା ଥାମସମ୍ପନ୍ନା ଅଟ୍ଠମଲ୍ଲରାଜାନୋ। ସୀସଂ ନ୍ହାତାତି ସୀସଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ନହାତା। ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଅନୁରୁଦ୍ଧନ୍ତି ଥେରୋୱ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋତି ପାକଟୋ, ତସ୍ମା ତେ ସନ୍ତେସୁପି ଅଞ୍ଞେସୁ ମହାଥେରେସୁ – ‘‘ଅଯଂ ନୋ ପାକଟଂ କତ୍ୱା କଥେସ୍ସତୀ’’ତି ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱତାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ତାୱ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଜାନାମ। ଦେୱତାନଂ କଥଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଥେରୋ ପଠମଂ ତେସଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଖୋତିଆଦିମାହ। ମକୁଟବନ୍ଧନଂ ନାମ ମଲ୍ଲାନଂ ଚେତିଯନ୍ତି ମଲ୍ଲରାଜୂନଂ ପସାଧନମଙ୍ଗଲସାଲାଯ ଏତଂ ନାମଂ। ଚିତ୍ତୀକତଟ୍ଠେନ ପନେସା ‘‘ଚେତିଯ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୨୯।ଯାୱସନ୍ଧିସମଲସଙ୍କଟୀରାତି ଏତ୍ଥ ସନ୍ଧି ନାମ ଘରସନ୍ଧି। ସମଲଂ ନାମ ଗୂଥରାସିନିଦ୍ଧମନପନାଳି। ସଙ୍କଟୀରଂ ନାମ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନଂ। ଦିବ୍ବେହି ଚ ମାନୁସକେହି ଚ ନଚ୍ଚେହୀତି ଉପରି ଦେୱତାନଂ ନଚ୍ଚାନି ହୋନ୍ତି, ହେଟ୍ଠା ମନୁସ୍ସାନଂ। ଏସ ନଯୋ ଗୀତାଦୀସୁ। ଅପିଚ ଦେୱତାନଂ ଅନ୍ତରେ ମନୁସ୍ସା, ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରେ ଦେୱତାତି ଏୱମ୍ପି ସକ୍କରୋନ୍ତା ପୂଜେନ୍ତା ଅଗମଂସୁ। ମଜ୍ଝେନ ମଜ୍ଝଂ ନଗରସ୍ସ ହରିତ୍ୱାତି ଏୱଂ ହରିଯମାନେ ଭଗୱତୋ ସରୀରେ ବନ୍ଧୁଲମଲ୍ଲସେନାପତିଭରିଯା ମଲ୍ଲିକା ନାମ – ‘‘ଭଗୱତୋ ସରୀରଂ ଆହରନ୍ତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାମିକସ୍ସ କାଲଂ କିରିଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱିସାଖାଯ ପସାଧନସଦିସଂ ମହାଲତାପସାଧନଂ ନୀହରାପେତ୍ୱା – ‘‘ଇମିନା ସତ୍ଥାରଂ ପୂଜେସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ମଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକେନ ଧୋୱିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଠିତା।

ତଂ କିର ପସାଧନଂ ତାସଞ୍ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ, ଦେୱଦାନିଯଚୋରସ୍ସ ଗେହେତି ତୀସୁଯେୱ ଠାନେସୁ ଅହୋସି। ସା ଚ ସତ୍ଥୁ ସରୀରେ ଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତେ – ‘‘ଓତାରେଥ, ତାତା, ସତ୍ଥୁସରୀର’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ପସାଧନଂ ସତ୍ଥୁସରୀରେ ପଟିମୁଞ୍ଚି। ତଂ ସୀସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଟିମୁକ୍କଂ ଯାୱପାଦତଲାଗତଂ। ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ଭଗୱତୋ ସରୀରଂ ସତ୍ତରତନମଯେନ ମହାପସାଧନେନ ପସାଧିତଂ ଅତିୱିଯ ୱିରୋଚିତ୍ଥ। ତଂ ସା ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି – ‘‘ଭଗୱା ଯାୱ ୱଟ୍ଟେ ସଂସରିସ୍ସାମି, ତାୱ ମେ ପାଟିଯେକ୍କଂ ପସାଧନକିଚ୍ଚଂ ମା ହୋତୁ, ନିଚ୍ଚଂ ପଟିମୁକ୍କପସାଧନସଦିସମେୱ ସରୀରଂ ହୋତୂ’’ତି।

ଅଥ ଭଗୱନ୍ତଂ ସତ୍ତରତନମଯେନ ମହାପସାଧନେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମେନ ଦ୍ୱାରେନ ନୀହରିତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମେନ ନଗରସ୍ସ ମକୁଟବନ୍ଧନଂ ମଲ୍ଲାନଂ ଚେତିଯଂ, ଏତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ସରୀରଂ ନିକ୍ଖିପିଂସୁ।

ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୨୩୧।ପାୱାଯକୁସିନାରନ୍ତି ପାୱାନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ‘‘କୁସିନାରଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତି। ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦୀତି ଏତ୍ଥ କସ୍ମା ଦିୱାୱିହାରନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ? ଦିୱାୱିହାରତ୍ଥାଯ ଅନିସିନ୍ନତ୍ତା। ଥେରସ୍ସ ହି ପରିୱାରା ଭିକ୍ଖୂ ସବ୍ବେ ସୁଖସଂୱଦ୍ଧିତା ମହାପୁଞ୍ଞା। ତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯେ ତତ୍ତପାସାଣସଦିସାଯ ଭୂମିଯା ପଦସା ଗଚ୍ଛନ୍ତା କିଲମିଂସୁ। ଥେରୋ ତେ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଭିକ୍ଖୂ କିଲମନ୍ତି, ଗନ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ନ ଦୂରଂ, ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଦରଥଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତ୍ୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ କୁସିନାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉଦକତୁମ୍ବତୋ ଉଦକେନ ହତ୍ଥପାଦେ ସୀତଲେ କତ୍ୱା ନିସୀଦି। ପରିୱାରଭିକ୍ଖୂପିସ୍ସ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଯୋନିସୋ ମନସିକାରେ କମ୍ମଂ କୁରୁମାନା ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ଇତି ଦରଥୱିନୋଦନତ୍ଥାଯ ନିସିନ୍ନତ୍ତା ‘‘ଦିୱାୱିହାର’’ନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ।

ମନ୍ଦାରଵପୁପ୍ଫଂ ଗହେତ୍ୱାତି ମହାପାତିପ୍ପମାଣଂ ପୁପ୍ଫଂ ଆଗନ୍ତୁକଦଣ୍ଡକେ ଠପେତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ୱିଯ ଗହେତ୍ୱା। ଅଦ୍ଦସ ଖୋତି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦୂରତୋ ଅଦ୍ଦସ। ଦିସ୍ୱା ଚ ପନ ଚିନ୍ତେସି –

''ଏତଂ ଆଜୀୱକସ୍ସ ହତ୍ଥେ ମନ୍ଦାରଵପୁପ୍ଫଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏତଞ୍ଚ ନ ସବ୍ବଦା ମନୁସ୍ସପଥେ ପଞ୍ଞାଯତି, ଯଦା ପନ କୋଚି ଇଦ୍ଧିମା ଇଦ୍ଧିଂ ୱିକୁବ୍ବତି, ତଦା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଓକ୍କମନାଦୀସୁ ହୋତି। ନ ଖୋ ପନ ଅଜ୍ଜ କେନଚି ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନଂ କତଂ, ନ ମେ ସତ୍ଥା ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ, ନ କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋ, ନାପିସ୍ସ ଅଜ୍ଜ ଅଭିସମ୍ବୋଧି, ନ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନଂ, ନ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ, ନ ଦେୱୋରୋହଣଂ, ନ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ମହଲ୍ଲକୋ ପନ ମେ ସତ୍ଥା ଧୁୱଂ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ତତୋ – ''ପୁଚ୍ଛାମି ନ''ନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା – ''ସଚେ ଖୋ ପନ ନିସିନ୍ନକୋୱ ପୁଚ୍ଛାମି, ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ କତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଅପକ୍କମ୍ମ ଛଦ୍ଦନ୍ତୋ ନାଗରାଜା ମଣିଚମ୍ମଂ ୱିଯ ଦସବଲଦତ୍ତିଯଂ ମେଘୱଣ୍ଣଂ ପଂସୁକୂଲଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସତ୍ଥରି କତେନ ଗାରୱେନ ଆଜୀୱକସ୍ସ ଅଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା – ''ଆୱୁସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରଂ ଜାନାସୀ''ତି ଆହ। କିଂ ପନ ସତ୍ଥୁ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଜାନନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛି ଅଜାନନ୍ତୋତି? ଆୱଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧଂ ଖୀଣାସୱାନଂ ଜାନନଂ, ଅନାୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ପନେସ ଅଜାନନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛୀତି ଏକେ। ଥେରୋ ସମାପତ୍ତିବହୁଲୋ, ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନଲେଣମଣ୍ଡପାଦୀସୁ ନିଚ୍ଚଂ ସମାପତ୍ତିବଲେନେୱ ଯାପେତି, କୁଲସନ୍ତକମ୍ପି ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋୱ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହାତି। ଥେରୋ କିର ଇମିନା ପଚ୍ଛିମେନ ଅତ୍ତଭାୱେନ ମହାଜନାନୁଗ୍ଗହଂ କରିସ୍ସାମି – ''ଯେ ମଯ୍ହଂ ଭିକ୍ଖଂ ୱା ଦେନ୍ତି ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ୱା ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତି, ତେସଂ ତଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତୂ''ତି ଏୱଂ କରୋତି। ତସ୍ମା ସମାପତ୍ତିବହୁଲତାଯ ନ ଜାନାତି। ଇତି ଅଜାନନ୍ତୋୱ ପୁଚ୍ଛତୀତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

ନ ହେତ୍ଥ ଅଜାନନକାରଣଂ ଅତ୍ଥି। ଅଭିଲକ୍ଖିତଂ ସତ୍ଥୁ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଅହୋସି, ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁକମ୍ପନାଦୀହି ନିମିତ୍ତେହି। ଥେରସ୍ସ ପନ ପରିସାଯ କେହିଚି ଭିକ୍ଖୂହି ଭଗୱା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, କେହିଚି ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ତତ୍ଥ ଯେହିପି ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ତେପି ପସ୍ସିତୁକାମାୱ, ଯେହିପି ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ତେପି ପସ୍ସିତୁକାମାୱ। ତତ୍ଥ ଯେହି ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ତେ ଅତିଦସ୍ସନକାମତାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କୁହିଂ ଭଗୱା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ''ପରିନିବ୍ବୁତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି। ଚୀୱରଞ୍ଚ ପତ୍ତଞ୍ଚ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଏକୱତ୍ଥା ୱା ଦୁନ୍ନିୱତ୍ଥା ୱା ଦୁପ୍ପାରୁତା ୱା ଉରାନି ପଟିପିସନ୍ତା ପରୋଦିସ୍ସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା – ''ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତା ପଂସୁକୂଲିକା ସଯମ୍ପି ଇତ୍ଥିଯୋ ୱିଯ ପରୋଦନ୍ତି, ତେ କିଂ ଅମ୍ହେ ସମସ୍ସାସେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ମଯ୍ହଂ ଦୋସଂ ଦସ୍ସନ୍ତି। ଇଦଂ ପନ ସୁଞ୍ଞଂ ମହାଅରଞ୍ଞଂ, ଇଧ ଯଥା ତଥା ରୋଦନ୍ତେସୁ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ପୁରିମତରଂ ସୁତ୍ୱା ନାମ ସୋକୋପି ତନୁକୋ ହୋତୀତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତୁପ୍ପାଦନତ୍ଥାଯ ଜାନନ୍ତୋୱ ପୁଚ୍ଛି।

ଅଜ୍ଜ ସତ୍ତାହପରିନିବ୍ବୁତୋ ସମଣୋ ଗୋତମୋତି ଅଜ୍ଜ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସତ୍ତାହପରିନିବ୍ବୁତୋ। ତତୋ ମେ ଇଦନ୍ତି ତତୋ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପରିନିବ୍ବୁତଟ୍ଠାନତୋ।

୨୩୨।ସୁଭଦ୍ଦୋ ନାମ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋତି ''ସୁଭଦ୍ଦୋ''ତି ତସ୍ସ ନାମଂ। ୱୁଡ୍ଢକାଲେ ପନ ପବ୍ବଜିତତ୍ତା ''ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କସ୍ମା ପନ ସୋ ଏୱମାହ? ଭଗୱତି ଆଘାତେନ। ଅଯଂ କିରେସୋ ଖନ୍ଧକେ ଆଗତେ ଆତୁମାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ନହାପିତପୁବ୍ବକୋ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ ଭଗୱତି କୁସିନାରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଡ୍ଢତେଳସେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଆତୁମଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଭଗୱା ଆଗଚ୍ଛତୀତି ସୁତ୍ୱା – ''ଆଗତକାଲେ ଯାଗୁପାନଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ସାମଣେରଭୂମିଯଂ ଠିତେ ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତେ ଏତଦୱୋଚ – ''ଭଗୱା କିର, ତାତା, ଆତୁମଂ ଆଗଚ୍ଛତି ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଡ୍ଢତେଳସେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି; ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ, ତାତା, ଖୁରଭଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ ନାଳିଯାୱାପକେନ ଅନୁଘରକଂ ଅନୁଘରକଂ ଆହିଣ୍ଡଥ ଲୋଣମ୍ପି ତେଲମ୍ପି ତଣ୍ଡୁଲମ୍ପି ଖାଦନୀଯମ୍ପି ସଂହରଥ ଭଗୱତୋ ଆଗତସ୍ସ ଯାଗୁପାନଂ କରିସ୍ସାମା''ତି (ମହାୱ। ୩୦୩)। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ।

ମନୁସ୍ସା ତେ ଦାରକେ ମଞ୍ଜୁକେ ପଟିଭାନେଯ୍ୟକେ ଦିସ୍ୱା କାରେତୁକାମାପି ଅକାରେତୁକାମାପି କାରେନ୍ତିଯେୱ। କତକାଲେ – ''କିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସଥ ତାତା''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ୱଦନ୍ତି – ''ନ ଅମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଞେନ କେନଚି ଅତ୍ଥୋ, ପିତା ପନ ନୋ ଭଗୱତୋ, ଆଗତକାଲେ ଯାଗୁଦାନଂ ଦାତୁକାମୋ''ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ଅପରିଗଣେତ୍ୱାୱ ଯଂ ତେ ସକ୍କୋନ୍ତି ଆହରିତୁଂ, ସବ୍ବଂ ଦେନ୍ତି। ଯମ୍ପି ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ମନୁସ୍ସେହି ପେସେନ୍ତି। ଅଥ ଭଗୱତି ଆତୁମଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁସାଗାରଂ ପୱିଟ୍ଠେ ସୁଭଦ୍ଦୋ ସାଯନ୍ହସମଯଂ ଗାମଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଆମନ୍ତେସି – ''ଉପାସକା, ନାହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକା ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ପଚ୍ଚାସୀସାମି, ମଯ୍ହଂ ଦାରକେହି ଆଭତାନି ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନିଯେୱ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପହୋନ୍ତି। ଯଂ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ, ତଂ ମେ ଦେଥା''ତି। ''ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଗଣ୍ହଥା''ତି ସବ୍ବୂପକରଣାନି ଗାହେତ୍ୱା ୱିହାରେ ଉଦ୍ଧନାନି କାରେତ୍ୱା ଏକଂ କାଳକଂ କାସାୱଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ତାଦିସମେୱ ପାରୁପିତ୍ୱା – ''ଇଦଂ କରୋଥ, ଇଦଂ

କରୋଥା’’ତି ସଦ୍ଦରଡ୍ଡିଂ ୱିଚାରେନ୍ତୋ ସତସହସ୍ସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭୋଜ୍ଜଯାଗୁଞ୍ଚ ମଧୁଗୋଳକଞ୍ଚ ପଟିଯାଦାପେସି। ଭୋଜ୍ଜଯାଗୁ ନାମ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପାତବ୍ବଯାଗୁ, ତତ୍ଥ ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତମଚ୍ଛମଂସପୁପ୍ଫଫଲରସାଦି ଯଂ କିଞ୍ଚି ଖାଦନୀଯଂ ନାମ ସବ୍ବଂ ପକ୍ଖିପତି କୀଳିତୁକାମାନଂ ସୀସମକ୍ଖନଯୋଗ୍ଗା ହୋତି ସୁଗନ୍ଧଗନ୍ଧା।

ଅଥ ଭଗୱା କାଲସ୍ସେୱ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁଂ ଆତୁମନଗରାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ମନୁସ୍ସା ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ – ‘‘ଭଗୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଗାମଂ ପୱିସତି, ତଯା କସ୍ସ ଯାଗୁ ପଟିଯାଦିତା’’ତି। ସୋ ଯଥାନିୱତ୍ଥପାରୁତେହେୱ ତେହି କାଳକକାସାୱେହି ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ଦବ୍ବିଞ୍ଚ କଟଚ୍ଛୁଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱିଯ ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଯାଗୁ’’ନ୍ତି ଆହ।

ତତୋ ‘‘ଜାନନ୍ତାପି ତଥାଗତା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ଖନ୍ଧକେ ଆଗତନଯେନ ଭଗୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚ ସୁତ୍ୱା ଚ ତଂ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତଂ ୱିଗରହିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅକପ୍ପିଯସମାଦାନସିକ୍ଖାପଦଞ୍ଚ, ଖୁରଭଣ୍ଡପରିହରଣସିକ୍ଖାପଦଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେ ସିକ୍ଖାପଦାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା – ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନେକକପ୍ପକୋଟିଯୋ ଭୋଜନଂ ପରିଯେସନ୍ତେହେୱ ୱୀତିନାମିତା, ଇଦଂ ପନ ତୁମ୍ହାକଂ ଅକପ୍ପିଯଂ ଅଧମ୍ମେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୋଜନଂ, ଇମଂ ପରିଭୁତ୍ତାନଂ ଅନେକାନି ଅତ୍ତଭାୱସହସ୍ସାନି ଅପାଯେସ୍ୱେୱ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି, ଅପେଥ ମା ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଭିକ୍ଖାଚାରାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। ଏକଭିକ୍ଖୁନାପି ନ କିଞ୍ଚି ଗହିତଂ।

ସୁଭଦ୍ଦୋ ଅନତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱା ଅଯଂ ‘‘ସବ୍ବଂ ଜାନାମୀ’’ତି ଆହିଣ୍ଡତି। ସଚେ ନ ଗହେତୁକାମୋ, ପେସେତ୍ୱା ଆରୋଚେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପକ୍କାହାରୋ ନାମ ସବ୍ବଚିରଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସତ୍ତାହମତ୍ତଂ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ। ଇଦଞ୍ହି ମମ ଯାୱଜୀୱଂ ପରିଯତ୍ତଂ ଅସ୍ସ। ସବ୍ବଂ ତେନ ନାସିତଂ, ଅହିତକାମୋ ଅଯଂ ମୟ୍ହନ୍ତି ଭଗୱତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଦସବଲେ ଧରନ୍ତେ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଅଯଂ ଉଚ୍ଚା କୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ ମହାପୁରିସୋ, ସଚେ କିଞ୍ଚି ୱକ୍ଖାମି, ମଂଯେୱ ସନ୍ତଜ୍ଜେସ୍ସତୀ’’ତି। ସ୍ୱାଯଂ ଅଜ୍ଜ ‘‘ପରିନିବ୍ବୁତୋ ଭଗୱା’’ତି ସୁତ୍ୱା ଲଦ୍ଧସ୍ସାସୋ ୱିଯ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଏୱମାହ।

ଥେରୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ହଦଯେ ପହାରଦାନଂ ୱିଯ ମତ୍ଥକେ ପତିତସୁକ୍ଖାସନି ୱିଯ ମଞ୍ଞି, ଧମ୍ମସଂୱେଗୋ ଚସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜି – ‘‘ସତ୍ତାହମତ୍ତପରିନିବ୍ବୁତୋ ଭଗୱା, ଅଜ୍ଜାପିସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ସରୀରଂ ଧରତିଯେୱ, ଦୁକ୍ଖେନ ଭଗୱତା ଆରାଧିତସାସନେ ନାମ ଏୱଂ ଲହୁ ମହନ୍ତଂ ପାପକସଟଂ କଣ୍ଟକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ଅଲଂ ଖୋ ପନେସ ପାପୋ ୱଡ୍ଢମାନୋ ଅଞ୍ଞେପି ଏୱରୂପେ ସହାଯେ ଲଭିତ୍ୱା ସକ୍କା ସାସନଂ ଓସକ୍କାପେତୁ’’ନ୍ତି। ତତୋ ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି –

‘‘ସଚେ ଖୋ ପନାହଂ ଇମଂ ମହଲ୍ଲକଂ ଇଧେୱ ପିଲୋତିକଂ ନିୱାସାପେତ୍ୱା ଛାରିକାଯ ଓକିରାପେତ୍ୱା ନୀହରାପେସ୍ସାମି, ମନୁସ୍ସା ‘ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସରୀରେ ଧରମାନେଯେୱ ସାୱକା ୱିୱଦନ୍ତୀ’ତି ଅମ୍ହାକଂ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେସ୍ସନ୍ତି ଅଧିୱାସେମି ତାୱ।

ଭଗୱତା ହି ଦେସିତୋ ଧମ୍ମୋ ଅସଙ୍ଗହିତପୁପ୍ଫରାସିସଦିସୋ। ତତ୍ଥ ଯଥା ୱାତେନ ପହଟପୁପ୍ଫାନି ଯତୋ ୱା ତତୋ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଏୱରୂପାନଂ ପାପପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ୱିନଯେ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ସିକ୍ଖାପଦାନି ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ସୁତ୍ତେ ଏକୋ ଦ୍ୱେ ପଞ୍ହୱାରା ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ଅଭିଧମ୍ମେ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଭୂମନ୍ତରାନି ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ଅନୁକ୍କମେନ ମୂଲେ ନଟ୍ଠେ ପିସାଚସଦିସା ଭୱିସ୍ସାମ; ତସ୍ମା ଧମ୍ମୱିନଯସଙ୍ଗହଂ କରିସ୍ସାମ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ଦଳ୍ହଂ ସୁତ୍ତେନ ସଙ୍ଗହିତାନି ପୁପ୍ଫାନି ୱିଯ ଅଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ନିଚ୍ଚଲୋ ଭୱିସ୍ସତି।

ଏତଦତ୍ଥଞ୍ହି ଭଗୱା ମୟ୍ହଂ ତୀଣି ଗାୱୁତାନି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଅକାସି, ତୀହି ଓୱାଦେହି ଉପସମ୍ପଦଂ ଅଦାସି, କାଯତୋ ଅପନେତ୍ୱା କାଯେ ଚୀୱରପରିୱତ୍ତନଂ ଅକାସି, ଆକାସେ ପାଣିଂ ଚାଲେତ୍ୱା ଚନ୍ଦୂପମଂ ପଟିପଦଂ କଥେନ୍ତୋ ମଂ କାଯସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱା କଥେସି, ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସକଲସାସନଦାଯଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ମାଦିସେ ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି ତିଟ୍ଠମାନେ ଅଯଂ ପାପୋ ସାସନେ ୱୁଡ୍ଢିଂ ମା ଅଲତ୍ଥ। ଯାୱ ଅଧମ୍ମୋ ନ ଦିପ୍ପତି, ଧମ୍ମୋ ନ ପଟିବାହିଯତି। ଅୱିନଯୋ ନ ଦିପ୍ପତି ୱିନଯୋ ନ ପଟିବାହିଯତି। ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋ ନ ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ନ ଦୁବ୍ବଲା ହୋନ୍ତି; ଅୱିନଯୱାଦିନୋ ନ ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ୱିନଯୱାଦିନୋ ନ ଦୁବ୍ବଲା ହୋନ୍ତି। ତାୱ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାଯିସ୍ସାମି। ତତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପହୋନକଂ ଗହେତ୍ୱା କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯଂ କଥେସ୍ସନ୍ତି। ଅଥାଯଂ ପାପୋ ସଯମେୱ ନିଗ୍ଗହଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ପୁନ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ସାସନଂ ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ଫୀତଞ୍ଚ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ସୋ ଏୱଂ ନାମ ମୟ୍ହଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି କସ୍ସଚି ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସମସ୍ସାସେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ… ପେ… ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’’ତି।

୨୩୩।ଚିତକନ୍ତି ୱୀସରତନସତିକଂ ଚନ୍ଦନଚିତକଂ। ଆଳିମ୍ପେସ୍ସାମାତି ଅଗ୍ଗିଂ ଗାହାପେସ୍ସାମ। ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ଆଳିମ୍ପେତୁନ୍ତି ଅଟ୍ଠପି ସୋଳସପି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସପି ଜନା ଜାଲନତ୍ଥାଯ ଯମକଯମକୌକ୍କାଯୋ ଗହେତ୍ୱା ତାଲୱଣ୍ଟେହି ବୀଜନ୍ତା ଭସ୍ତାହି ଧମନ୍ତା ତାନି ତାନି କାରଣାନି କରୋନ୍ତାପି ନ ସକ୍କୋନ୍ତିଯେୱ ଅଗ୍ଗିଂ

ଗାହାପେତୁଂ। ଦେୱତାନଂ ଅଧିପ୍ପାୟୋତି ଏତ୍ଥ ତା କିର ଦେୱତା ଥେରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକଦେୱତାୱ। ଅସୀତିମହାସାୱକେସୁ ହି ଚିତ୍ତାନି ପସାଦେତ୍ୱା ତେସଂ ଉପଟ୍ଠାକାନି ଅସୀତିକୁଲସହସ୍ସାନି ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ତତ୍ଥ ଥେରେ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତା ଦେୱତା ତସ୍ମିଂ ସମାଗମେ ଥେରଂ ଅଦିସ୍ୱା – ''କୁହିଂ ନୁ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକତ୍ଥେରୋ''ତି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପଟିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକତ୍ଥେରେନ ଅୱନ୍ଦିତେ ଚିତକୋ ମା ପଜ୍ଜଲିତ୍ଥା''ତି ଅଧିଟ୍ଠହିଂସୁ।

ମନୁସ୍ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା – ''ମହାକସ୍ସପୋ କିର ନାମ ଭୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ 'ଦସବଲସ୍ସ ପାଦେ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ'ତି ଆଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମିଂ କିର ଅନାଗତେ ଚିତକୋ ନ ପଜ୍ଜଲିସ୍ସତି। କୀଦିସୋ ଭୋ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ କାଳୋ ଓଦାତୋ ଦୀଘୋ ରସ୍ସୋ, ଏୱରୂପେ ନାମ ଭୋ ଭିକ୍ଖୁମ୍ହି ଠିତେ କିଂ ଦସବଲସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଂ ନାମା''ତି କେଚି ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ପଟିପଥଂ ଗଚ୍ଛିଂସୁ। କେଚି ୱୀଥିଯୋ ୱିଚିତ୍ତା କତ୍ୱା ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକଯମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ।

୨୩୪।ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଯେନ କୁସିନାରା…ପେ… ସିରସା ୱନ୍ଦୀତି ଥେରୋ କିର ଚିତକଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋୱ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି – ''ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସୀସଂ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପାଦା''ତି। ତତୋ ପାଦାନଂ ସମୀପେ ଠତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ – ''ଅରାସହସ୍ସପଟିମଣ୍ଡିତଚକ୍କଲକ୍ଖଣପତିଟ୍ଠିତା ଦସବଲସ୍ସ ପାଦା ସଦ୍ଧିଂ କପ୍ପାସପଟଲେହି ପଞ୍ଚ ଦୁସ୍ସଯୁଗସତାନି ସୁୱଣ୍ଣଦୋଣିଂ ଚନ୍ଦନଚିତକଞ୍ଚ ଦ୍ୱେଧା କତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଉତ୍ତମଙ୍ଗେ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ସହ ଅଧିଟ୍ଠାନଚିତ୍ତେନ ତାନି ପଞ୍ଚ ଦୁସ୍ସଯୁଗସତାନି ଦ୍ୱେଧା କତ୍ୱା ୱଲାହକନ୍ତରା ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ପାଦା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଥେରୋ ୱିକସିତରତ୍ତପଦୁମସଦିସେ ହତ୍ଥେ ପସାରେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେ ସତ୍ଥୁପାଦେ ଯାୱ ଗୋପ୍ଫକା ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସିରୱରେ ପତିଟ୍ଠପେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଭଗୱତୋ ପାଦେ ସିରସା ୱନ୍ଦୀ''ତି।

ମହାଜନୋ ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ମହାନାଦଂ ନଦି, ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଯଥାରୁଚି ୱନ୍ଦି। ଏୱଂ ପନ ଥେରେନ ଚ ମହାଜନେନ ଚ ତେହି ଚ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ୱନ୍ଦିତମତ୍ତେ ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ପକତିଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନେୱ ଥେରସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଅଲତ୍ତକୱଣ୍ଣାନି ଭଗୱତୋ ପାଦତଲାନି ଚନ୍ଦନଦାରୁଆଦୀସୁ କିଞ୍ଚି ଅଚାଲେତ୍ୱାୱ ଯଥାଠାନେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ, ଯଥାଠାନେ ଠିତାନେୱ ଅହେସୁଂ। ଭଗୱତୋ ହି ପାଦେସୁ ନିକ୍ଖମନ୍ତେସୁ ୱା ପୱିସନ୍ତେସୁ ୱା କପ୍ପାସଅଂସୁ ୱା ଦସିକତନ୍ତଂ ୱା ତେଲବିନ୍ଦୁ ୱା ଦାରୁକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱା ଠାନା ଚଲିତଂ ନାମ ନାହୋସି। ସବ୍ବଂ ଯଥାଠାନେ ଠିତମେୱ ଅହୋସି। ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପନ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ଚନ୍ଦେ ୱିଯ ସୂରିଯେ ୱିଯ ଚ ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦେସୁ ଅନ୍ତରହିତେସୁ ମହାଜନୋ ମହାକନ୍ଦିତଂ କନ୍ଦି। ପରିନିବ୍ବାନକାଲତୋ ଅଧିକତରଂ କାରୁଞ୍ଞଂ ଅହୋସି।

ସଯମେୱଭଗୱତୋ ଚିତକୋ ପଜ୍ଜଲୀତି ଇଦଂ ପନ କସ୍ସଚି ପଜ୍ଜଲାପେତୁଂ ୱାଯମନ୍ତସ୍ସ ଅଦସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ପନେସ ସମନ୍ତତୋ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ପଜ୍ଜଲି।

୨୩୫।ସରୀରାନେୱ ଅୱସିସ୍ସିଂସୂତି ପୁବ୍ବେ ଏକଗ୍ଘନେନ ଠିତତ୍ତା ସରୀରଂ ନାମ ଅହୋସି। ଇଦାନି ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣତ୍ତା ସରୀରାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ସୁମନମକୁଳସଦିସା ଚ ଧୋତମୁତ୍ତସଦିସା ଚ ସୁୱଣ୍ଣସଦିସା ଚ ଧାତୁଯୋ ଅୱସିସ୍ସିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୀଘାଯୁକବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ସରୀରଂ ସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧସଦିସଂ ଏକମେୱ ହୋତି। ଭଗୱା ପନ – ''ଅହଂ ନ ଚିରଂ ଠତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯାମି, ମଯ୍ହଂ ସାସନଂ ତାୱ ସବ୍ବତ୍ଥ ନ ୱିତ୍ଥାରିତଂ, ତସ୍ମା ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସାପି ମେ ସାସପମତ୍ତମ୍ପି ଧାତୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଚେତିଯଂ କତ୍ୱା ପରିଚରନ୍ତୋ ମହାଜନୋ ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ହୋତୂ''ତି ଧାତୂନଂ ୱିକିରଣଂ ଅଧିଟ୍ଠାସି। କତି, ପନସ୍ସ ଧାତୁଯୋ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣା, କତି ନ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାତି। ଚତସ୍ସୋ ଦାଠା, ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଖକା, ଉଣ୍ହୀସନ୍ତି ଇମା ସତ୍ତ ଧାତୁଯୋ ନ ୱିପ୍ପକିରିଂସୁ, ସେସା ୱିପ୍ପକିରିଂସୂତି। ତତ୍ଥ ସବ୍ବଖୁଦ୍ଦକା ଧାତୁ ସାସପବୀଜମତ୍ତା ଅହୋସି, ମହାଧାତୁ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନତଣ୍ଡୁଲମତ୍ତା, ଅତିମହତୀ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନମୁଗ୍ଗମତ୍ତାତି।

ଉଦକଧାରାତି ଅଗ୍ଗବାହୁମତ୍ତାପି ଜଙ୍ଘମତ୍ତାପି ତାଲକ୍ଖନ୍ଧମତ୍ତାପି ଉଦକଧାରା ଆକାସତୋ ପତିତ୍ୱା ନିବ୍ବାପେସି। ଉଦକସାଲତୋତି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତସାଲରୁକ୍ଖେ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତେସମ୍ପି ହି ଖନ୍ଧନ୍ତରୱିଟପନ୍ତରେହି ଉଦକଧାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନିବ୍ବାପେସୁଂ। ଭଗୱତୋ ଚିତକୋ ମହନ୍ତୋ। ସମନ୍ତା ପଥୱିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାପି ନଙ୍ଗଲସୀସମତ୍ତା ଉଦକୱଟ୍ଟି ଫଲିକୱଟଂସକସଦିସା ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଚିତକମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଗନ୍ଧୋଦକେନାତି ସୁୱଣ୍ଣଘଟେ ରଜତଘଟେ ଚ ପୂରେତ୍ୱା ଆଭତନାନାଗନ୍ଧୋଦକେନ। ନିବ୍ବାପେସୁନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣମଯରଜତମଯେହି ଅଟ୍ଠଦଣ୍ଡକେହି ୱିକିରିତ୍ୱା ଚନ୍ଦନଚିତକଂ ନିବ୍ବାପେସୁଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ଚିତକେ ଝାଯମାନେ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତସାଲରୁକ୍ଖାନଂ ସାଖନ୍ତରେହି ୱିଟପନ୍ତରେହି ପତ୍ତନ୍ତରେହି ଜାଲା ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ପତ୍ତଂ ୱା ସାଖା ୱା ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଦଡ୍ଢା ନାମ ନତ୍ଥି, କିପିଲ୍ଲିକାପି ମକ୍କଟକାପି ଜାଲାନଂ ଅନ୍ତରେନେୱ ୱିଚରନ୍ତି । ଆକାସତୋ ପତିତୌଦକଧାରାସୁପି ସାଲରୁକ୍ଖେହି

ନିକ୍ଖନ୍ତୌଦକଧାରାସୁପି ପଥଓିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୌଦକଧାରାସୁପି ଧମ୍ମକଥାୱ ପମାଣଂ। ଏୱଂ ଚିତକଂ ନିଦ୍ଧାପେତ୍ୱା ପନ ମଲ୍ଲରାଜାନୋ ସନ୍ଥାଗାରେ ଚତୁଜ୍ଜାତିୟଗନ୍ଧପରିଭଣ୍ଡଂ କାରେତ୍ୱା ଲାଜପଞ୍ଚମାନି ପୁପ୍ଫାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ଉପରି ଚେଲୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣତାରକାଦୀହି ଖଚିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ଧଦାମମାଲାଦାମରତନଦାମାନି ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ସନ୍ଥାଗାରତୋ ଯାୱ ମକୁଟବନ୍ଧନସଙ୍ଖାତା ସୀସପସାଧନମଙ୍ଗଲସାଲା, ତାୱ ଉଭୋହି ପସ୍ସେହି ସାଣିକିଲଞ୍ଜପରିକ୍ଖେପଂ କାରେତ୍ୱା ଉପରି ଚେଲୱିତାନଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣତାରକାଦୀହି ଖଚିତ୍ୱା ତତ୍ଥପି ଗନ୍ଧଦାମମାଲାଦାମରତନଦାମାନି ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ମଣିଦଣ୍ଡୱଣ୍ଣେହି ୱେଣୂହି ଚ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣଦ୍ଧଜେ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ସମନ୍ତା ୱାତପଟାକା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୁସମ୍ମଟ୍ଠାସୁ ୱୀଥୀସୁ କଦଲିଯୋ ଚ ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଚ ଠପେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡକଦୀପିକା ଜାଲେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ସହ ଧାତୂହି ସୁୱଣ୍ଣଦୋଣିଂ ଠପେତ୍ୱା ମାଲାଗନ୍ଧାଦୀହି ପୂଜେନ୍ତା ସାଧୁକୀଳିତଂ କୀଳନ୍ତା ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ସନ୍ଥାଗାରେ ସରଭମୟପଲ୍ଲଙ୍କେ ଠପେତ୍ୱା ଉପରି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଧାରେସୁଂ। ଏୱଂ କତ୍ୱା – ‘‘ଅଥ ଖୋ କୋସିନାରକା ମଲ୍ଲା ଭଗୱତୋ ସରୀରାନି ସତ୍ତାହଂ ସନ୍ଥାଗାରେ ସତ୍ତିପଞ୍ଜରଂ କରିତ୍ୱା’’ତି ସଙ୍ଗଂ ୱେଦିତଙ୍ଗଂ।

ତତ୍ଥ ସତ୍ତିପଞ୍ଜରଂ କରିତ୍ୱାତି ସତ୍ତିହତ୍ଥେହି ପୁରିସେହି ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା। ଧନୁପାକାରନ୍ତି ପଠମଂ ତାୱ ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭେନ କୁମ୍ଭଂ ପହରନ୍ତେ ପରିକ୍ଖିପାପେସୁଂ, ତତୋ ଅସ୍ସେ ଗୀୱାୟ ଗୀୱଂ ପହରନ୍ତେ, ତତୋ ରଥେ ଆଣିକୋଟିୟା ଆଣିକୋଟିଂ ପହରନ୍ତେ, ତତୋ ଯୋଧେ ବାହୁନା ବାହୁଂ ପହରନ୍ତେ। ତେସଂ ପରିୟନ୍ତେ କୋଟିୟା କୋଟିଂ ପହରମାନାନି ଧନୂନି ପରିକ୍ଖିପାପେସୁଂ। ଇତି ସମନ୍ତା ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଠାନଂ ସତ୍ତାହଂ ସନ୍ନାହଗୱଚ୍ଛିକଂ ୱିୟ କତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହିଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଧନୁପାକାରଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା’’ତି।

କସ୍ମା ପନେତେ ଏୱମକଂସୂତି? ଇତୋ ପୁରିମେସୁ ହି ଦ୍ୱୀସୁ ସତ୍ତାହେସୁ ତେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଠାନନିସଜ୍ଜୋକାସଂ କରୋନ୍ତା ଖାଦନୀୟଂ ଭୋଜନୀୟଂ ସଂୱିଦହନ୍ତା ସାଧୁକୀଳିକାୟ ଓକାସଂ ନ ଲଭିଂସୁ। ତତୋ ନେସଂ ଅହୋସି – ‘‘ଇମଂ ସତ୍ତାହଂ ସାଧୁକୀଳିତଂ କୀଳିସ୍ସାମ, ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତି ଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ପମତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କୋଚିଦେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧାତୁଯୋ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ, ତସ୍ମା ଆରକ୍ଖଂ ଠପେତ୍ୱା କୀଳିସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ତଥା ଏୱମକଂସୁ।

ସରୀରଧାତୁୱିଭଜନୱଣ୍ଣନା

୨୩୬।ଅସ୍ସୋସିଖୋ ରାଜାତି କଥଂ ଅସ୍ସୋସି? ପଠମମେୱ କିରସ୍ସ ଅମଚ୍ଚା ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତୟିଂସୁ – ‘‘ସତ୍ଥା ନାମ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ନ ସୋ ସକ୍କା ପୁନ ଆହରିତୁଂ। ପୋଥୁଜ୍ଜନିକସଦ୍ଧାୟ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞା ସଦିସୋ ନତ୍ଥି, ସଚେ ଏସ ଇମିନାୱ ନିୟାମେନ ସୁଣିସ୍ସତି, ହଦୟମସ୍ସ ଫଲିସ୍ସତି। ରାଜା ଖୋ ପନ ଅମ୍ହେହି ଅନୁରକ୍ଖିତବ୍ବୋ’’ତି ତେ ତିସ୍ସୋ ସୁୱଣ୍ଣଦୋଣିଯୋ ଆହରିତ୍ୱା ଚତୁମଧୁରସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଦେୱ , ଅମ୍ହେହି ସୁପିନକୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ତସ୍ସ ପଟିଘାତତ୍ଥଂ ତୁମ୍ହେହି ଦୁକୂଲଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଯଥା ନାସାପୁଟମତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାୟତି, ଏୱଂ ଚତୁମଧୁରଦୋଣିୟା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ରାଜା ଅତ୍ଥଚରାନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ହୋତୁ ତାତା’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି।

ଅଥେକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅଲଙ୍କାରଂ ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା କେସେ ପକିରିୟ ଯାୟ ଦିସାୟ ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ତଦଭିମୁଖୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ରାଜାନଂ ଆହ – ‘‘ଦେୱ, ମରଣତୋ ମୁଚ୍ଚନକସତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଂ ଆୟୁୱଡ୍ଢନୋ ଚେତିୟଟ୍ଠାନଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଅଭିସେକସିଞ୍ଚକୋ ସୋ ଭଗୱା ସତ୍ଥା କୁସିନାରାୟ ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି। ରାଜା ସୁତ୍ୱାୱ ୱିସଞ୍ଞୀଜାତୋ ଚତୁମଧୁରଦୋଣିୟଂ ଉସୁମଂ ମୁଞ୍ଚି। ଅଥ ନଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦୁତିୟାୟ ଦୋଣିୟା ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ସୋ ପୁନ ସଞ୍ଞଂ ଲଭିତ୍ୱା – ‘‘ତାତା, କିଂ ୱଦେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସତ୍ଥା, ମହାରାଜ, ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି। ରାଜା ପୁନପି ୱିସଞ୍ଞୀଜାତୋ ଚତୁମଧୁରଦୋଣିୟା ଉସୁମଂ ମୁଞ୍ଚି। ଅଥ ନଂ ତତୋପି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତତିୟାୟ ଦୋଣିୟା ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ସୋ ପୁନ ସଞ୍ଞଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘ତାତା, କିଂ ୱଦେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସତ୍ଥା, ମହାରାଜ, ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି। ରାଜା ପୁନପି ୱିସଞ୍ଞୀଜାତୋ, ଅଥ ନଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନହାପେତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ଘଟେହି ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚିଂସୁ।

ରାଜା ସଞ୍ଞଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାୟ ଗନ୍ଧପରିଭାୱିତେ ମଣିୱଣ୍ଣେ କେସେ ୱିକିରିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଫଲକୱଣ୍ଣାୟ ପିଟ୍ଠିୟଂ ପକିରିତ୍ୱା ପାଣିନା ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ପୱାଳଙ୍କୁରୱଣ୍ଣାହି ସୁୱଟ୍ଟିତଙ୍ଗୁଲୀହି ସୁୱଣ୍ଣବିମ୍ବିସକୱଣ୍ଣଂ ଉରଂ ସିବ୍ବନ୍ତୋ ୱିୟ ଗହେତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୱେସେନ ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ଓତିଣ୍ଣୋ, ସୋ ଅଲଙ୍କତନାଟକପରିୱୁତୋ ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ଜୀୱକମ୍ବୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିସିନ୍ନେନ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ‘‘ଭଗୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁ, ନନୁ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସୟିତ୍ଥ, ସୋକସଲ୍ଲଂ ମେ ୱିନୋଦୟିତ୍ଥ, ତୁମ୍ହେ ମୟ୍ହଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ ନୀହରିତ୍ଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସରଣଂ ଗତୋ, ଇଦାନି ପନ ମେ ପଟିୱଚନମ୍ପି ନ ଦେଥ, ଭଗୱା’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିଦେୱିତ୍ୱା ‘‘ନନୁ ଭଗୱା ଅହଂ ଅଞ୍ଞଦା ଏୱରୂପେ କାଲେ ‘ତୁମ୍ହେ ମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରା ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଚାରିକଂ ଚରଥା’ତି ସୁଣୋମି, ଇଦାନି ପନାହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନନୁରୂପଂ ଅୟୁତ୍ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁଣୋମୀ’’ତି ଏୱମାଦୀନି ଚ ୱତ୍ୱା ସଟ୍ଠିମତ୍ତାହି ଗାଥାହି ଭଗୱତୋ ଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମମ ପରିଦେୱିତେନେୱ ନ ସିଜ୍ଝତି, ଦସବଲସ୍ସ ଧାତୁଯୋ ଆହରାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଅସ୍ସୋସି। ସୁତ୍ୱା ଚ ଇମିସ୍ସା ୱିସଞ୍ଞିଭାୱାଦିପୱତ୍ତିୟା ଅୱସାନେ ଦୂତଂ ପାହେସି। ତଂ

ସନ୍ଧାୟ ଅଥ ଖୋ ରାଜାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଦୂତଂ ପାହେସୀତି ଦୂତଞ୍ଚ ପଣ୍ଣଞ୍ଚ ପେସେସି। ପେସେତ୍ୱା ଚ ପନ – "ସଚେ ଦସ୍ସନ୍ତି, ସୁନ୍ଦରଂ। ନୋ ଚେ ଦସ୍ସନ୍ତି, ଆହରଣୁପାୟେନ ଆହରିସ୍ସାମୀ"ତି ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ନିକ୍ଖନ୍ତୋୟେୱ। ୟଥା ଚ ଅଜାତସତ୍ତୁ, ଏୱଂ ଲିଚ୍ଛୱୀଆଦୟୋପି ଦୂତଂ ପେସେତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ଚତୁରଙ୍ଗିନିୟା ସେନାୟ ନିକ୍ଖମିଂସୁୟେୱ। ତତ୍ଥ ପାୱେୟ୍ୟକା ସବ୍ବେହି ଆସନ୍ନତରା କୁସିନାରତୋ ତିଗାୱୁତନ୍ତରେ ନଗରେ ୱସନ୍ତି, ଭଗୱାପି ପାୱଂ ପୱିସିତ୍ୱାୱ କୁସିନାରଂ ଗତୋ। ଅଥ କସ୍ମା ପଠମତରଂ ନ ଆଗତାତି ଚେ? ମହାପରିୱାରା ପନେତେ ରାଜାନୋ ମହାପରିୱାରଂ କରୋନ୍ତାୱ ପଚ୍ଛତୋ ଜାତା।

ତେ ସଙ୍ଘେ ଗଣେ ଏତଦୱୋଚୁନ୍ତି ସବ୍ବେପି ତେ ସତ୍ତନଗରୱାସିନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା – "ଅମ୍ହାକଂ ଧାତୁୟୋ ୱା ଦେନ୍ତୁ, ୟୁଦ୍ଧଂ ୱା"ତି କୁସିନାରାନଗରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତେ – "ଏତଂ ଭଗୱା ଅମ୍ହାକଂ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତେ"ତି ପଟିୱଚନଂ ଅୱୋଚୁଂ। ତେ କିର ଏୱମାହଂସୁ – "ନ ମୟଂ ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ ପହିଣିମ୍ହ, ନାପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଆନୟିମ୍ହା ସତ୍ଥା ପନ ସୟମେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସାସନଂ ପେସେତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ପକ୍କୋସାପେସି। ତୁମ୍ହେପି ଖୋ ପନ ୟଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତେ ରତନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ତଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥ। ସଦେୱକେ ଚ ଲୋକେ ବୁଦ୍ଧରତନସମଂ ରତନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଏୱରୂପଂ ଉତ୍ତମରତନଂ ଲଭିତ୍ୱା ମୟଂ ନ ଦସ୍ସାମ। ନ ଖୋ ପନ ତୁମ୍ହେହିୟେୱ ମାତୁଥନତୋ ଖୀରଂ ପୀତଂ, ଅମ୍ହେହିପି ମାତୁଥନତୋ ଖୀରଂ ପୀତଂ। ନ ତୁମ୍ହେୟେୱ ପୁରିସା, ଅମ୍ହେପି ପୁରିସା ହୋତୂ"ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅହଂକାରଂ କତ୍ୱା ସାସନପଟିସାସନଂ ପେସେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମାନଗଜ୍ଜିତଂ ଗଜ୍ଜନ୍ତି। ୟୁଦ୍ଧେ ପନ ସତି କୋସିନାରକାନଂୟେୱ ଜୟୋ ଅଭୱିସ୍ସ। କସ୍ମା? ୟସ୍ମା ଧାତୁପାସନତ୍ଥଂ ଆଗତା ଦେୱତା ନେସଂ ପକ୍ଖା ଅହେସୁଂ। ପାଳିୟଂ ପନ – "ଭଗୱା ଅମ୍ହାକଂ ଗାମକ୍ଖେତ୍ତେ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ନ ମୟଂ ଦସ୍ସାମ ଭଗୱତୋ ସରୀରାନଂ ଭାଗ"ନ୍ତି ଏତ୍ତକମେୱ ଆଗତଂ।

୨୩୭।ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଦୋଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଦୋଣବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଇମଂ ତେସଂ ୱିୱାଦଂ ସୁତ୍ୱା – "ଏତେ ରାଜାନୋ ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବୁତଟ୍ଠାନେ ୱିୱାଦଂ କରୋନ୍ତି, ନ ଖୋ ପନେତଂ ପତିରୂପଂ, ଅଲଂ ଇମିନା କଲହେନ, ୱୂପସମେସ୍ସାମି ନ"ନ୍ତି ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ସଙ୍ଘେ ଗଣେ ଏତଦୱୋଚ। କିମୱୋଚ? ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସେ ଠତ୍ୱା ଦ୍ୱିଭାଣୱାରପରିମାଣଂ ଦୋଣଗଜ୍ଜିତଂ ନାମ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ପଠମଭାଣୱାରେ ତାୱ ଏକପଦମ୍ପି ତେ ନ ଜାନିଂସୁ। ଦୁତିୟଭାଣୱାରପରିୟୋସାନେ – "ଆଚରିୟସ୍ସ ୱିୟ ଭୋ ସଦ୍ଦୋ, ଆଚରିୟସ୍ସ ୱିୟ ଭୋ ସଦ୍ଦୋ"ତି ସବ୍ବେ ନିରୱା ଅହେସୁଂ। ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ କିର କୁଲଘରେ ଜାତା ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ତସ୍ସ ନ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅଥ ସୋ ତେ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ନିରୱେ ତୁଣ୍ହୀଭୂତେ ୱିଦିତ୍ୱା ପୁନ ଏତଦୱୋଚ – "ସୁଣନ୍ତୁ ଭୋନ୍ତୋ"ତି ଏତଂ ଗାଥାଦ୍ୱୟଂ ଅୱୋଚ।

ତତ୍ଥ ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋତି ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ। ଅହୁ ଖନ୍ତିୱାଦୋତି ବୁଦ୍ଧଭୂମିଂ ଅପ୍ପତ୍ୱାପି ପାରମିୟୋ ପୂରେନ୍ତୋ ଖନ୍ତିୱାଦିତାପସକାଲେ ଧମ୍ମପାଲକୁମାରକାଲେ ଛଦ୍ଦନ୍ତହତ୍ଥିକାଲେ ଭୂରିଦତ୍ତନାଗରାଜକାଲେ ଚମ୍ପେୟ୍ୟନାଗରାଜକାଲେ ସଙ୍ଖପାଲନାଗରାଜକାଲେ ମହାକପିକାଲେ ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ବହୂସୁ ଜାତକେସୁ ପରେସୁ କୋପଂ ଅକତ୍ୱା ଖନ୍ତିମେୱ ଅକାସି। ଖନ୍ତିମେୱ ୱଣ୍ଣୟି। କିମଙ୍ଗଂ ପନ ଏତରହି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ତାଦିଲକ୍ଖଣଂ ପତ୍ତୋ, ସବ୍ବଥାପି ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଖନ୍ତିୱାଦୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ଏୱଂୱିଧସ୍ସ। ନ ହି ସାଧୁ ୟଂ ଉତ୍ତମପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ, ସରୀରଭାଗେ ସିୟା ସମ୍ପହାରୋତି ନ ହି ସାଧୁୟନ୍ତି ନ ହି ସାଧୁ ଅୟଂ। ସରୀରଭାଗେତି ସରୀରୱିଭାଗନିମିତ୍ତଂ, ଧାତୁକୋଟ୍ଠାସହେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସିୟା ସମ୍ପହାରୋତି ଆୱୁଧସମ୍ପହାରୋ ସାଧୁ ନ ସିୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ସବ୍ବେୱ ଭୋନ୍ତୋ ସହିତାତି ସବ୍ବେୱ ଭୋନ୍ତୋ ସହିତା ହୋଥ, ମା ଭିଜ୍ଜଥ। ସମଗ୍ଗାତି କାୟେନ ଚ ୱାଚାୟ ଚ ଏକସନ୍ନିପାତା ଏକୱଚନା ସମଗ୍ଗା ହୋଥ। ସମ୍ମୋଦମାନାତି ଚିତ୍ତେନାପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ମୋଦମାନା ହୋଥ। କରୋମଟ୍ଠଭାଗେତି ଭଗୱତୋ ସରୀରାନି ଅଟ୍ଠ ଭାଗେ କରୋମ । ଚକ୍ଖୁମତୋତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ। ନ କେୱଲଂ ତୁମ୍ହେୟେୱ, ବହୂଜନୋପି ପସନ୍ନୋ, ତେସୁ ଏକୋପି ଲଦ୍ଧୁଂ ଅୟୁତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ବହୂଂ କାରଣଂ ୱତ୍ୱା ସଞ୍ଞାପେସି।

୨୩୮ ।ତେସଂ ସଙ୍ଘାନଂ ଗଣାନଂ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱାତି ତେସଂ ତେସଂ ତତୋ ତତୋ ସମାଗତସଙ୍ଘାନଂ ସମାଗତଗଣାନଂ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା। ଭଗୱତୋସରୀରାନି ଅଟ୍ଠଧା ସମଂ ସୁୱିଭତ୍ତଂ ୱିଭଜିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅୟମନୁକ୍କମୋ – ଦୋଣୋ କିର ତେସଂ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଦୋଣିଂ ୱିୱରାପେସି। ରାଜାନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୋଣିୟଂୟେୱ ଠିତା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ଧାତୁୟୋ ଦିସ୍ୱା – "ଭଗୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁ ପୁବ୍ବେ ମୟଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଛବ୍ବଣ୍ଣବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଖଚିତଂ ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସମୁଜ୍ଜଲିତସୋଭଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ସରୀରଂ ଅଦ୍ଦସାମ, ଇଦାନି ପନ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାୱ ଧାତୁୟୋ ଅୱସିଟ୍ଠା ଜାତା, ନ ୟୁତ୍ତମିଦଂ ଭଗୱା ତୁମ୍ହାକ"ନ୍ତି ପରିଦେୱିଂସୁ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ତେସଂ ପମତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦାଠଂ ଗହେତ୍ୱା ୱେଠନ୍ତରେ ଠପେସି, ଅଥ ପଚ୍ଛା ଅଟ୍ଠଧା ସମଂ ସୁୱିଭତ୍ତଂ ୱିଭଜି, ସବ୍ବାପି ଧାତୁଯୋ ପାକତିକନାଳିଯା ସୋଳସ ନାଳିଯୋ ଅହେସୁଂ, ଏକେକନଗରୱାସିନୋ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ନାଳିଯୋ ଲଭିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପନ ଧାତୁଯୋ ୱିଭଜନ୍ତସ୍ସେୱ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ – ''କେନ ନୁ ଖୋ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ କଙ୍ଖଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାଯ ଚତୁସଚ୍ଚକଥାଯ ପଚ୍ଚଯଭୂତା ଭଗୱତୋ ଦକ୍ଖିଣଦାଠା ଗହିତା''ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ''ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଗହିତା''ତି ଦିସ୍ୱା – ''ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଦାଠାଯ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ସକ୍କାରଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଗଣ୍ହାମି ନ''ନ୍ତି ୱେଠନ୍ତରତୋ ଗହେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଚଙ୍କୋଟକେ ଠପେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକଂ ନେତ୍ୱା ଚୂଳାମଣିଚେତିଯେ ପତିଟ୍ଠପେସି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଧାତୁଯୋ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦାଠଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଚୋରିକାଯ ଗହିତତ୍ତା – ''କେନ ମେ ଦାଠା ଗହିତା''ତି ପୁଚ୍ଛିତୁମ୍ପି ନାସକ୍ଖି। ''ନନୁ ତଯାୱ ଧାତୁଯୋ ଭାଜିତା, କିଂ ତ୍ୱଂ ପଠମଂଯେୱ ଅତ୍ତନୋ ଧାତୁଯା ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ନ ଅଞ୍ଞାସୀ''ତି ଅତ୍ତନି ଦୋସାରୋପନଂ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତୋ – ''ମଯ୍ହମ୍ପି କୋଟ୍ଠାସଂ ଦେଥା''ତି ୱତ୍ତୁମ୍ପି ନାସକ୍ଖି। ତତୋ – ''ଅଯମ୍ପି ସୁୱଣ୍ଣତୁମ୍ବୋ ଧାତୁଗତିକୋୱ, ଯେନ ତଥାଗତସ୍ସ ଧାତୁଯୋ ମିତା, ଇମସ୍ସାହଂ ଥୂପଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ମେ ଭୋନ୍ତୋ ତୁମ୍ବଂ ଦଦନ୍ତୂତି ଆହ।

ପିପ୍ଫଲିୱନିଯାମୋରିଯାପି ଅଜାତସତ୍ତୁଆଦଯୋ ୱିଯ ଦୂତଂ ପେସେତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜାୱ ନିକ୍ଖମିଂସୁ।

ଧାତୁଥୂପପୂଜାୱଣ୍ଣନା

୨୩୯।ରାଜଗହେ ଭଗୱତୋ ସରୀରାନଂ ଥୂପଞ୍ଚ ମହଞ୍ଚ ଅକାସୀତି କଥଂ ଅକାସି? କୁସିନାରତୋ ଯାୱ ରାଜଗହଂ ପଞ୍ଚୱୀସତି ଯୋଜନାନି, ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଅଟ୍ଠୋସଭୱିତ୍ଥତଂ ସମତଲଂ ମଗ୍ଗଂ କାରେତ୍ୱା ଯାଦିସଂ ମଲ୍ଲରାଜାନୋ ମକୁଟବନ୍ଧନସ୍ସ ଚ ସନ୍ଥାଗାରସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ପୂଜଂ କାରେସୁଂ। ତାଦିସଂ ପଞ୍ଚୱୀସତିଯୋଜନେପି ମଗ୍ଗେ ପୂଜଂ କାରେତ୍ୱା ଲୋକସ୍ସ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠନତ୍ଥଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନ୍ତରାପଣେ ପସାରେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣଦୋଣିଯଂ ପକ୍ଖିତ୍ତଧାତୁଯୋ ସତ୍ତିପଞ୍ଜରେନ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିଜିତେ ପଞ୍ଚଯୋଜନସତପରିମଣ୍ଡଲେ ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ନିପାତାପେସି। ତେ ଧାତୁଯୋ ଗହେତ୍ୱା କୁସିନାରତୋ ସାଧୁକୀଳିତଂ କୀଳନ୍ତା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାନି ପୁପ୍ଫାନି ପସ୍ସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଧାତୁଯୋ ସତ୍ତିଅନ୍ତରେ ଠପେତ୍ୱା ପୂଜଂ ଅକଂସୁ। ତେସଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ଖୀଣକାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ରଥସ୍ସ ଧୁରଟ୍ଠାନଂ ପଚ୍ଛିମଟ୍ଠାନେ ସମ୍ପତ୍ତେ ସତ୍ତ ଦିୱସେ ସାଧୁକୀଳିତଂ କୀଳନ୍ତି। ଏୱଂ ଧାତୁଯୋ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ସତ୍ତ ମାସାନି ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ୱୀତିୱତ୍ତାନି।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା – ''ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପରିନିବ୍ବୁତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବଲକ୍କାରେନ ସାଧୁକୀଳିତାଯ ଉପଦ୍ଦୁତମ୍ହ ସବ୍ବେ ନୋ କମ୍ମନ୍ତା ନଟ୍ଠା''ତି ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତା ମନଂ ପଦୋସେତ୍ୱା ଛଳାସୀତିସହସ୍ସମତ୍ତା ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ଖୀଣାସୱା ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ''ମହାଜନୋ ମନଂ ପଦୋସେତ୍ୱା ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତୀ''ତି ଦିସ୍ୱା – ''ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଧାତୁଆହରଣୂପାଯଂ କାରେସ୍ସାମା''ତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା – ''ଧାତୁଆହରଣୂପାଯଂ କରୋହି ମହାରାଜା''ତି ଆହଂସୁ। ସକ୍କୋ ଆହ – ''ଭନ୍ତେ, ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ନାମ ଅଜାତସତ୍ତୁନା ସମୋ ସଦ୍ଧୋ ନତ୍ଥି, ନ ସୋ ମମ ୱଚନଂ କରିସ୍ସତି, ଅପିଚ ଖୋ ମାରୱିଭିଂସକସଦିସଂ ୱିଭିଂସକଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମି, ମହାସଦ୍ଦଂ ସାୱେସ୍ସାମି, ଯକ୍ଖଗାହକଖିପିତକଅରୋଚକେ କରିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ 'ଅମନୁସ୍ସା ମହାରାଜ କୁପିତା ଧାତୁଯୋ ଆହରାପେଥା'ତି ୱଦେଯ୍ୟାଥ, ଏୱଂ ସୋ ଆହରାପେସ୍ସତୀ''ତି। ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ତଂ ସବ୍ବଂ ଅକାସି।

ଥେରାପି ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା – ''ମହାରାଜ, ଅମନୁସ୍ସା କୁପିତା, ଧାତୁଯୋ ଆହରାପେହୀ''ତି ଭଣିଂସୁ। ରାଜା – ''ନ ତାୱ, ଭନ୍ତେ, ମଯ୍ହଂ ଚିତ୍ତଂ ତୁସ୍ସତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଆହରନ୍ତୂ''ତି ଆହ। ସତ୍ତମଦିୱସେ ଧାତୁଯୋ ଆହରିଂସୁ। ଏୱଂ ଆହଟା ଧାତୁଯୋ ଗହେତ୍ୱା ରାଜଗହେ ଥୂପଞ୍ଚ ମହଞ୍ଚ ଅକାସି। ଇତରେପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲାନୁରୂପେନ ଆହରିତ୍ୱା ସକସକଟ୍ଠାନେସୁ ଥୂପଞ୍ଚ ମହଞ୍ଚ ଅକଂସୁ।

୨୪୦।ଏୱମେତଂ ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ଏୱଂ ଏତଂ ଧାତୁଭାଜନଞ୍ଚେୱ ଦସଥୂପକରଣଞ୍ଚ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ପଚ୍ଛା ସଙ୍ଗୀତିକାରକା ଆହଂସୁ। ଏୱଂ ପତିଟ୍ଠିତେସୁ ପନ ଥୂପେସୁ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଧାତୂନଂ ଅନ୍ତରାଯଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଏକଂ ଧାତୁନିଧାନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହ। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ନିଧାନକମ୍ମଂ ତାୱ ମମ ହୋତୁ, ସେସଧାତୁଯୋ ପନ କଥଂ ଆହରାମୀତି? ନ, ମହାରାଜ, ଧାତୁଆହରଣଂ ତୁଯ୍ହଂ ଭାରୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଭାରୋତି। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଧାତୁଯୋ ଆହରଥ, ଅହଂ ଧାତୁନିଧାନଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ଥେରୋ ତେସଂ ତେସଂ ରାଜକୁଲାନଂ ପରିଚରଣମତ୍ତମେୱ ଠପେତ୍ୱା ସେସଧାତୁଯୋ ଆହରି। ରାମଗାମେ ପନ ଧାତୁଯୋ ନାଗା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ, ତାସଂ ଅନ୍ତରାଯୋ ନତ୍ଥି। ''ଅନାଗତେ ଲଙ୍କାଦୀପେ ମହାୱିହାରେ ମହାଚେତିଯମ୍ହି ନିଦହିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ତା ନ ଆହରିତ୍ୱା ସେସେହି ସତ୍ତହି ନଗରେହି ଆହରିତ୍ୱା ରାଜଗହସ୍ସ ପାଚୀନଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗେ ଠତ୍ୱା – ''ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଯୋ ପାସାଣୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଅନ୍ତରଧାଯତୁ, ପଂସୁ ସୁୱିସୁଦ୍ଧା ହୋତୁ, ଉଦକଂ ମା ଉଟ୍ଠହତୂ''ତି

ଅଧିଟ୍ଠାସି।

ରାଜା ତଂ ଠାନଂ ଖଣାପେତ୍ୱା ତତୋ ଉଦ୍ଧତପଂସୁନା ଇଟ୍ଠକା କାରେତ୍ୱା ଅସୀତିମହାସାୱକାନଂ ଚେତିଯାନି କାରେତି। ''ଇଧ ରାଜା କିଂ କାରେତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତାନମ୍ପି ''ମହାସାୱକାନଂ ଚେତିଯାନୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ନ କୋଚି ଧାତୁନିଧାନଭାୱଂ ଜାନାତି। ଅସୀତିହତ୍ଥଗମ୍ଭୀରେ ପନ ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଜାତେ ହେଟ୍ଠା ଲୋହସନ୍ଥାରଂ ସନ୍ଥରାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଥୂପାରାମେ ଚେତିଯଘରପ୍ପମାଣଂ ତମ୍ବଲୋହମଯଂ ଗେହଂ କାରାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ଅଟ୍ଠ ହରିଚନ୍ଦନାଦିମଯେ କରଣ୍ଡେ ଚ ଥୂପେ ଚ କାରାପେସି। ଅଥ ଭଗୱତୋ ଧାତୁଯୋ ହରିଚନ୍ଦନକରଣ୍ଡେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ହରିଚନ୍ଦନକରଣ୍ଡକମ୍ପି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ହରିଚନ୍ଦନକରଣ୍ଡକେ, ତମ୍ପି ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ଏୱଂ ଅଟ୍ଠ ହରିଚନ୍ଦନକରଣ୍ଡେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ତେ ଅଟ୍ଠ କରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ହରିଚନ୍ଦନଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ହରିଚନ୍ଦନଥୂପେ ଅଟ୍ଠସୁ ଲୋହିତଚନ୍ଦନକରଣ୍ଡେସୁ, ଅଟ୍ଠ ଲୋହିତଚନ୍ଦନକରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ଲୋହିତଚନ୍ଦନଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ଲୋହିତଚନ୍ଦନଥୂପେ ଅଟ୍ଠସୁ ଦନ୍ତକରଣ୍ଡେସୁ , ଅଟ୍ଠ ଦନ୍ତକରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ଦନ୍ତଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ଦନ୍ତଥୂପେ ଅଟ୍ଠସୁ ସବ୍ବରତନକରଣ୍ଡେସୁ, ଅଟ୍ଠ ସବ୍ବରତନକରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ସବ୍ବରତନଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ସବ୍ବରତନଥୂପେ ଅଟ୍ଠସୁ ସୁୱଣ୍ଣକରଣ୍ଡେସୁ, ଅଟ୍ଠ ସୁୱଣ୍ଣକରଣ୍ଡେ, ଅଟ୍ଠସୁ ସୁୱଣ୍ଣଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ସୁୱଣ୍ଣଥୂପେ ଅଟ୍ଠସୁ ରଜତକରଣ୍ଡେସୁ, ଅଟ୍ଠ ରଜତକରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ରଜତଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ରଜତଥୂପେ, ଅଟ୍ଠସୁ ମଣିକରଣ୍ଡେସୁ, ଅଟ୍ଠ ମଣିକରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ମଣିଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ମଣିଥୂପେ ଅଟ୍ଠସୁ ଲୋହିତଙ୍କକରଣ୍ଡେସୁ, ଅଟ୍ଠ ଲୋହିତଙ୍କକରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ଲୋହିତଙ୍କଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ଲୋହିତଙ୍କଥୂପେ ଅଟ୍ଠସୁ ମସାରଗଲ୍ଲକରଣ୍ଡେସୁ, ଅଟ୍ଠ ମସାରଗଲ୍ଲକରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ମସାରଗଲ୍ଲଥୂପେସୁ, ଅଟ୍ଠ ମସାରଗଲ୍ଲଥୂପେ ଅଟ୍ଠସୁ ଫଲିକକରଣ୍ଡେସୁ, ଅଟ୍ଠ ଫଲିକକରଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠସୁ ଫଲିକମଯଥୂପେସୁ ପକ୍ଖିପି।

ସବ୍ବେସଂ ଉପରିମଂ ଫଲିକଚେତିଯଂ ଥୂପାରାମଚେତିଯପ୍ପମାଣଂ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ଉପରି ସବ୍ବରତନମଯଂ ଗେହଂ କାରେସି, ତସ୍ସ ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣମଯଂ, ତସ୍ସ ଉପରି ରଜତମଯଂ, ତସ୍ସ ଉପରି ତମ୍ବଲୋହମଯଂ ଗେହଂ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବରତନମଯଂ ୱାଲିକଂ ଓକିରିତ୍ୱା ଜଲଜଥଲଜପୁପ୍ଫାନଂ ସହସ୍ସାନି ୱିପ୍ପକିରିତ୍ୱା ଅଡ୍ଢଛଟ୍ଠାନି ଜାତକସତାନି ଅସୀତିମହାଥେରେ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜାନଂ ମହାମାଯାଦେୱିଂ ସତ୍ତ ସହଜାତେତି ସବ୍ବାନେତାନି ସୁୱଣ୍ଣମଯାନେୱ କାରେସି। ପଞ୍ଚପଞ୍ଚସତେ ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଯେ ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଠପାପେସି, ପଞ୍ଚ ସୁୱଣ୍ଣଦ୍ଧଜସତେ ଉସ୍ସାପେସି। ପଞ୍ଚସତେ ସୁୱଣ୍ଣଦୀପେ, ପଞ୍ଚସତେ ରଜତଦୀପେ କାରାପେତ୍ୱା ସୁଗନ୍ଧତେଲସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ତେସୁ ଦୁକୂଲୱଟ୍ଟିଯୋ ଠପେସି।

ଅଥାଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ – ''ମାଲା ମା ମିଲାଯନ୍ତୁ, ଗନ୍ଧା ମା ୱିନସ୍ସନ୍ତୁ, ଦୀପା ମା ୱିଜ୍ଝାଯନ୍ତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଅକ୍ଖରାନି ଛିନ୍ଦାପେସି –

''ଅନାଗତେ ପିଯଦାସୋ ନାମ କୁମାରୋ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଅସୋକୋ ଧମ୍ମରାଜା ଭୱିସ୍ସତି। ସୋ ଇମା ଧାତୁଯୋ ୱିତ୍ଥାରିକା କରିସ୍ସତୀ''ତି।

ରାଜା ସବ୍ବପସାଧନେହି ପୂଜେତ୍ୱା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହନ୍ତୋ ନିକ୍ଖମି, ସୋ ତମ୍ବଲୋହଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ଆୱିଞ୍ଛନରଜ୍ଜୁଯଂ କୁଞ୍ଚିକମୁଦ୍ଦିକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ମହନ୍ତଂ ମଣିକ୍ଖନ୍ଧଂ ଠପେତ୍ୱା – ''ଅନାଗତେ ଦଲିଦ୍ଦରାଜା ଇମଂ ମଣିଂ ଗହେତ୍ୱା ଧାତୂନଂ ସକ୍କାରଂ କରୋତୂ''ତି ଅକ୍ଖରଂ ଛିନ୍ଦାପେସି।

ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା – ''ତାତ, ଅଜାତସତ୍ତୁନା ଧାତୁନିଧାନଂ କତଂ, ଏତ୍ଥ ଆରକ୍ଖଂ ପଟ୍ଠପେହୀ''ତି ପହିଣି। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱାଲସଙ୍ଘାଟଯନ୍ତଂ ଯୋଜେସି, କଟ୍ଠରୂପକାନି ତସ୍ମିଂ ଧାତୁଗବ୍ଭେ ଫଲିକୱଣ୍ଣଖଗ୍ଗେ ଗାହେତ୍ୱା ୱାତସଦିସେନ ୱେଗେନ ଅନୁପରିଯାଯନ୍ତଂ ଯନ୍ତଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଏକାଯ ଏୱ ଆଣିଯା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ଗିଞ୍ଜକାୱସଥାକାରେନ ସିଲାପରିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ଉପରି ଏକାଯ ପିଦହିତ୍ୱା ପଂସୁଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଭୂମିଂ ସମଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପରି ପାସାଣଥୂପଂ ପତିଟ୍ଠପେସି। ଏୱଂ ନିଟ୍ଠିତେ ଧାତୁନିଧାନେ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଥେରୋପି ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ରାଜାପି ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ, ତେପି ମନୁସ୍ସା କାଲଙ୍କତା।

ଅପରଭାଗେ ପିଯଦାସୋ ନାମ କୁମାରୋ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଅସୋକୋ ନାମ ଧମ୍ମରାଜା ହୁତ୍ୱା ତା ଧାତୁଯୋ ଗହେତ୍ୱା ଜମ୍ବୁଦୀପେ ୱିତ୍ଥାରିକା ଅକାସି। କଥଂ? ସୋ ନିଗ୍ରୋଧସାମଣେରଂ ନିସ୍ସାଯ ସାସନେ ଲଦ୍ଧପ୍ପସାଦୋ ଚତୁରାସୀତି ୱିହାରସହସ୍ସାନି କାରେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଭନ୍ତେ, ମଯା ଚତୁରାସୀତି ୱିହାରସହସ୍ସାନି କାରିତାନି, ଧାତୁଯୋ କୁତୋ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି? ମହାରାଜ, – ''ଧାତୁନିଧାନଂ ନାମ ଅତ୍ଥୀ''ତି ସୁଣୋମ, ନ ପନ ପଞ୍ଞାଯତି – ''ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ''ତି। ରାଜା ରାଜଗହେ ଚେତିଯଂ ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଧାତୁଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପଟିପାକତିକଂ କାରେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଉପାସକୌପାସିକାଯୋତି ଚତସ୍ସୋ ପରିସା ଗହେତ୍ୱା ୱେସାଲିଂ ଗତୋ। ତତ୍ରାପି ଅଲଭିତ୍ୱା କପିଲୱତ୍ଥୁଂ। ତତ୍ରାପି ଅଲଭିତ୍ୱା ରାମଗାମଂ ଗତୋ। ରାମଗାମେ ନାଗା ଚେତିଯଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ନ ଅଦଂସୁ, ଚେତିଯେ ନିପତିତକୁଦାଲୋ ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ହୋତି। ଏୱଂ ତତ୍ରାପି ଅଲଭିତ୍ୱା ଅଲ୍ଲକପ୍ପଂ ୱେଠଦୀପଂ ପାୱଂ କୁସିନାରନ୍ତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଚେତିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଧାତୁଂ ଅଲଭିତ୍ୱାୱ ପଟିପାକତିକାନି କତ୍ୱା ପୁନ ରାଜଗହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ପରିସା ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା – ''ଅତ୍ଥି କେନଚି ସୁତପୁବ୍ବଂ 'ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ଧାତୁନିଧାନ'ନ୍ତି'' ପୁଚ୍ଛି।

ତତ୍ରେକୋ ୱୀସୱସ୍ସସତିକୋ ଥେରୋ – ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଧାତୁନିଧାନ’’ନ୍ତି ନ ଜାନାମି, ମୟ୍ହଂ ପନ ପିତା ମହାଥେରୋ ମଂ ସତ୍ତୱସ୍ସିକାଲେ ମାଲାଚଙ୍କୋଟକଂ ଗାହାପେତ୍ୱା – ‘‘ଏହି ସାମଣେର, ଅସୁକଗଚ୍ଛନ୍ତରେ ପାସାଣଥୂପୋ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ପୂଜେତ୍ୱା – ‘‘ଇମଂ ଠାନଂ ଉପଧାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ସାମଣେରା’’ତି ଆହ। ଅହଂ ଏତ୍ତକଂ ଜାନାମି ମହାରାଜାତି ଆହ। ରାଜା ‘‘ଏତଦେୱ ଠାନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେ ହାରେତ୍ୱା ପାସାଣଥୂପଞ୍ଚ ପଂସୁଞ୍ଚ ଅପନେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ସୁଧାଭୂମିଂ ଅଦ୍ଦସ। ତତୋ ସୁଧଞ୍ଚ ଇଟ୍ଠକାୟୋ ଚ ହାରେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପରିୱେଣଂ ଓରୁୟ୍ହ ସତ୍ତରତନୱାଲୁକଂ ଅସିହତ୍ଥାନି ଚ କଟ୍ଠରୂପକାନି ସମ୍ପରିୱତ୍ତକାନି ଅଦ୍ଦସ। ସୋ ୟକ୍ଖଦାସକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱାପି ନେୱ ଅନ୍ତଂ ନ କୋଟିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଦେୱତାନଂ ନମସ୍ସମାନୋ – ‘‘ଅହଂ ଇମା ଧାତୁୟୋ ଗହେତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତିୟା ୱିହାରସହସ୍ସେସୁ ନିଦହିତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ କରୋମି, ମା ମେ ଦେୱତା ଅନ୍ତରାୟଂ କରୋନ୍ତୂ’’ତି ଆହ।

ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ତାତ, ଅସୋକୋ ଧମ୍ମରାଜା ‘ଧାତୁୟୋ ନୀହରିସ୍ସାମୀ’ତି ପରିୱେଣଂ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଗନ୍ତ୍ୱା କଟ୍ଠରୂପକାନି ହାରେହୀ’’ତି। ସୋ ପଞ୍ଚଚୂଳଗାମଦାରକୱେସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ଧନୁହତ୍ଥୋ ଠତ୍ୱା – ‘‘ହରାମି ମହାରାଜା’’ତି ଆହ। ‘‘ହର, ତାତା’’ତି ସରଂ ଗହେତ୍ୱା ସନ୍ଧିମ୍ହିୟେୱ ୱିଜ୍ଝି, ସବ୍ବଂ ୱିପ୍ପକିରିୟିତ୍ଥ। ଅଥ ରାଜା ଆୱିଞ୍ଛନେ ବନ୍ଧଂ କୁଞ୍ଚିକମୁଦ୍ଦିକଂ ଗଣ୍ହି, ମଣିକ୍ଖନ୍ଧଂ ପସ୍ସି। ‘‘ଅନାଗତେ ଦଳିଦ୍ଦରାଜା ଇମଂ ମଣିଂ ଗହେତ୍ୱା ଧାତୂନଂ ସକ୍କାରଂ କରୋତୂ’’ତି ପୁନ ଅକ୍ଖରାନି ଦିସ୍ୱା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା – ‘‘ମାଦିସଂ ନାମ ରାଜାନଂ ଦଳିଦ୍ଦରାଜାତି ୱତ୍ତୁଂ ଅୟୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଘଟେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗେହଂ ପୱିଟ୍ଠୋ।

ଅଟ୍ଠାରସୱସ୍ସାଧିକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱସ୍ସସତାନଂ ଉପରି ଆରୋପିତଦୀପା ତଥେୱ ପଜ୍ଜଲନ୍ତି। ନୀଲୁପ୍ପଲପୁପ୍ଫାନି ତଙ୍ଖଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ଆରୋପିତାନି ୱିୟ, ପୁପ୍ଫସନ୍ଥାରୋ ତଙ୍ଖଣଂ ସନ୍ଥତୋ ୱିୟ, ଗନ୍ଧା ତଂ ମୁହୁତ୍ତଂ ପିସିତ୍ୱା ଠପିତା ୱିୟ ରାଜା ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟଂ ଗହେତ୍ୱା – ‘‘ଅନାଗତେ ପିୟଦାସୋ ନାମ କୁମାରୋ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଅସୋକୋ ନାମ ଧମ୍ମରାଜା ଭୱିସ୍ସତି ସୋ ଇମା ଧାତୁୟୋ ୱିତ୍ଥାରିକା କରିସ୍ସତୀ’’ତି ୱାଚେତ୍ୱା – ‘‘ଦିଟ୍ଠୋ ଭୋ, ଅହଂ ଅୟ୍ୟେନ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରେନା’’ତି ୱତ୍ୱା ୱାମହତ୍ଥଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ହତ୍ଥେନ ଅପ୍ଫୋଟେସି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିଚରଣଧାତୁମତ୍ତମେୱ ଠପେତ୍ୱା ସେସା ଧାତୁୟୋ ଗହେତ୍ୱା ଧାତୁଗେହଂ ପୁବ୍ବେ ପିହିତନୟେନେୱ ପିଦହିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ୟଥାପକତିୟାୱ କତ୍ୱା ଉପରି ପାସାଣଚେତିୟଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତିୟା ୱିହାରସହସ୍ସେସୁ ଧାତୁୟୋ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ମହାଥେରେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଦାୟାଦୋମ୍ହି, ଭନ୍ତେ, ବୁଦ୍ଧସାସନେ’’ତି। କିସ୍ସ ଦାୟାଦୋ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ବାହିରକୋ ତ୍ୱଂ ସାସନସ୍ସାତି। ଭନ୍ତେ, ଛନ୍ନୱୁତିକୋଟିଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତି ୱିହାରସହସ୍ସାନି କାରେତ୍ୱା ଅହଂ ନ ଦାୟାଦୋ, ଅଞ୍ଞୋ କୋ ଦାୟାଦୋତି? ପଚ୍ଚୟଦାୟକୋ ନାମ ତ୍ୱଂ ମହାରାଜ, ୟୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଧୀତରଞ୍ଚ ପବ୍ବାଜେତି, ଅୟଂ ସାସନେ ଦାୟାଦୋ ନାମାତି। ସୋ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ଧୀତରଞ୍ଚ ପବ୍ବାଜେସି। ଅଥ ନଂ ଥେରା ଆହଂସୁ – ‘‘ଇଦାନି, ମହାରାଜ, ସାସନେ ଦାୟାଦୋସୀ’’ତି।

ଏୱମେତଂଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ଏୱଂ ଏତଂ ଅତୀତେ ଧାତୁନିଧାନମ୍ପି ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି। ତତିୟସଙ୍ଗୀତିକାରାପି ଇମଂ ପଦଂ ଠପୟିଂସୁ।

ଅଟ୍ଠଦୋଣଂ ଚକ୍ଖୁମତୋ ସରୀରନ୍ତିଆଦିଗାଥାୟୋ ପନ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ଥେରେହି ୱୁତ୍ତାତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିୟା ଦୀଘନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ

ମହାପରିନିବ୍ବାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ମହାସୁଦସ୍ସନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

କୁସାୱତୀରାଜଧାନୀୱଣ୍ଣନା

୨୪୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାସୁଦସ୍ସନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଅପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା – ସବ୍ବରତନମଯୋତି ଏତ୍ଥ ଏକା ଇଟ୍ଠକା ସୋୱଣ୍ଣମଯା, ଏକା ରୂପିଯମଯା, ଏକା ୱେଳୁରିଯମଯା, ଏକା ଫଳିକମଯା, ଏକା ଲୋହିତଙ୍କମଯା, ଏକା ମସାରଗଲ୍ଲମଯା, ଏକା ସବ୍ବରତନମଯା, ଅଯଂ ପାକାରୋ ସବ୍ବପାକାରାନଂ ଅନ୍ତୋ ଉବ୍ବେଧେନ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥୋ ଅହୋସି। ଏକେ ପନ ଥେରା – ‘‘ନଗରଂ ନାମ ଅନ୍ତୋ ଠତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନୀଯଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବବାହିରୋ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥୋ, ସେସା ଅନୁପୁବ୍ବନୀଚା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଏକେ – ‘‘ବହି ଠତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନୀଯଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବଅବ୍ଭନ୍ତରିମୋ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥୋ, ସେସା ଅନୁପୁବ୍ବନୀଚା’’ତି। ଏକେ – ‘‘ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଠତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସନୀଯଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ମଜ୍ଝେ ପାକାରୋ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥୋ, ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ତଯୋ ତଯୋ ଅନୁପୁବ୍ବନୀଚା’’ତି।

ଏସିକାତି ଏସିକତ୍ଥମ୍ଭୋ। ତିପୋରିସଙ୍ଗାତି ଏକଂ ପୋରିସଂ ମଜ୍ଝିମପୁରିସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେନ ପଞ୍ଚହତ୍ଥଂ, ତେନ ତିପୋରିସପରିକ୍ଖେପା ପନ୍ନରସହତ୍ଥପରିମାଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ପନ କଥଂ ଠିତାତି? ନଗରସ୍ସ ବାହିରପସ୍ସେ ଏକେକଂ ମହାଦ୍ୱାରବାହଂ ନିସ୍ସାଯ ଏକେକୋ, ଏକେକଂ ଖୁଦ୍ଦକଦ୍ୱାରବାହଂ ନିସ୍ସାଯ ଏକେକୋ, ମହାଦ୍ୱାରଖୁଦ୍ଦକଦ୍ୱାରାନଂ ଅନ୍ତରା ତଯୋ ତଯୋତି। ତାଲପନ୍ତୀସୁ ସବ୍ବରତନମଯାନଂ ତାଲାନଂ ଏକଂ ସୋୱଣ୍ଣମଯନ୍ତି ପାକାରେ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣମେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ପଣ୍ଣଫଲେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତା ପନ ତାଲପନ୍ତିଯୋ ଅସୀତିହତ୍ଥା ଉବ୍ବେଧେନ, ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣୱାଲୁକେ ସମତଲେ ଭୂମିଭାଗେ ପାକାରନ୍ତରେ ଏକେକା ହୁତ୍ୱା ଠିତା।

ୱଗ୍ଗୂତି ଛେକୋ ସୁନ୍ଦରୋ। ରଜନୀଯୋତି ରଞ୍ଜେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ଖମନୀଯୋତି ଦିୱସମ୍ପି ସୁଯ୍ୟମାନୋ ଖମତେୱ, ନ ବୀଭଚ୍ଛେତି। ମଦନୀଯୋତି ମାନମଦପୁରିସମଦଜନନୋ। ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକସ୍ସାତି ଆତତଂ ୱିତତଂ ଆତତୱିତତଂ ସୁସିରଂ ଘନନ୍ତି ଇମେହି ପଞ୍ଚହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ। ତତ୍ଥ ଆତତଂ ନାମ ଚମ୍ମପରିଯୋନଦ୍ଧେସୁ ଭେରୀଆଦୀସୁ ଏକତଲଂ ତୂରିଯଂ। ୱିତତଂ ନାମ ଉଭଯତଲଂ। ଆତତୱିତତଂ ନାମ ସବ୍ବତୋ ପରିଯୋନଦ୍ଧଂ। ସୁସିରଂ ନାମ ୱଂସାଦି। ଘନଂ ନାମ ସମ୍ମାଦି। ସୁୱିନୀତସ୍ସାତି ଆକଡ୍ଢନସିଥିଲକରଣାଦୀହି ସୁମୁଚ୍ଛିତସ୍ସ। ସୁପ୍ପଟିତାଳିତସ୍ସାତି ପମାଣେ ଠିତଭାୱଜାନନତ୍ଥଂ ସୁଟ୍ଠୁ ପଟିତାଳିତସ୍ସ। ସୁକୁସଲେହି ସମନ୍ନାହତସ୍ସାତି ଯେ ୱାଦିତୁଂ ଛେକା କୁସଲା, ତେହି ୱାଦିତସ୍ସ। ଧୁତ୍ତାତି ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତା,। ସୋଣ୍ଡାତି ସୁରାସୋଣ୍ଡା। ତେଯେୱ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପାତୁକାମତାୱସେନ ପିପାସା। ପରିଚାରେସୁନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୩୨) ହତ୍ଥଂ ୱା ପାଦଂ ୱା ଚାଲେତ୍ୱା ନଚ୍ଚନ୍ତା କୀଳିଂସୁ।

ଚକ୍କରତନୱଣ୍ଣନା

୨୪୩।ସୀସଂ ନ୍ହାତସ୍ସାତି ସୀସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନହାତସ୍ସ। ଉପୋସଥିକସ୍ସାତି ସମାଦିନ୍ନୋପୋସଥଙ୍ଗସ୍ସ। ଉପରିପାସାଦୱରଗତସ୍ସାତି ପାସାଦୱରସ୍ସ ଉପରି ଗତସ୍ସ, ସୁଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପାସାଦୱରସ୍ସ ଉପରିମହାତଲେ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୀଲାନି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ। ତଦା କିର ରାଜା ପାତୋୱ ସତସହସ୍ସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୋଳସହି ଗନ୍ଧୋଦକଘଟେହି ସୀସଂ ନହାଯିତ୍ୱା କତପାତରାସୋ ସୁଦ୍ଧଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ଏକଂସଂ କରିତ୍ୱା ଉପରିପାସାଦସ୍ସ ସିରିସଯନେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦାନାଦିମଯଂ ପୁଞ୍ଞସମୁଦାଯଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଯଂ ସବ୍ବଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ ଧମ୍ମତା।

ତେସଂ ତଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତାନଂଯେୱ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରପୁଞ୍ଞକମ୍ମପଚ୍ଚଯୌତୁସମୁଟ୍ଠାନଂ ନୀଲମଣିସଙ୍ଘାତସଦିସଂ ପାଚୀନସମୁଦ୍ଦଜଲତଲଂ ଭିନ୍ଦମାନଂ ୱିଯ, ଆକାସଂ ଅଲଙ୍କୁରମାନଂ ୱିଯ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ତଂ ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ତଥେୱ ପାତୁରହୋସି। ତଯିଦଂ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱଯୁତ୍ତତ୍ତା ଦିବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସହସ୍ସଂ ଅସ୍ସ ଅରାନନ୍ତି ସହସ୍ସାରଂ। ସହ ନେମିଯା, ସହ ନାଭିଯା ଚାତି ସନେମିକଂ ସନାଭିକଂ। ସବ୍ବେହି ଆକାରେହି ପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ।

ତତ୍ଥ ଚକ୍କଞ୍ଚ ତଂ ରତିଜନନଟ୍ଠେନ ରତନଞ୍ଚାତି ଚକ୍କରତନଂ। ଯାଯ ପନ ତଂ ନାଭିଯା ‘‘ସନାଭିକ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସା ଇନ୍ଦନୀଲମଯା ହୋତି, ମଜ୍ଝେ ପନସ୍ସା ସାରରଜତମଯା ପନାଳି, ଯାଯ ସୁଦ୍ଧସିନିଦ୍ଧଦନ୍ତପନ୍ତିଯା ହସମାନା ୱିଯ ୱିରୋଚତି, ମଜ୍ଝେ ଛିଦ୍ଦେନ ୱିଯ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେନ, ଉଭୋସୁପି ବାହିରନ୍ତେସୁ ରଜତପଟ୍ଟେନ କତପରିକ୍ଖେପା ହୋତି। ତେସୁ ପନସ୍ସ ନାଭିପନାଳିପରିକ୍ଖେପପଟ୍ଟେସୁ ଯୁତ୍ତଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେସୁ ପରିଚ୍ଛେଦଲେଖା ସୁୱିଭତ୍ତାୱ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ଅଯଂ ତାୱ ଅସ୍ସ ନାଭିଯା ସବ୍ବାକାରପରିପୂରତା।

ଯେହି ପନ ତଂ – ''ଅରେହି ସହସ୍ସାର''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତେ ସତ୍ତରତନମୟା ସୂରିୟରସ୍ମିୟୋ ୱିୟ ପଭାସମ୍ପନ୍ନା ହୋନ୍ତି, ତେସମ୍ପି ଘଟକମଣିକପରିଚ୍ଛେଦଲେଖାଦୀନି ସୁୱିଭତ୍ତାନେୱ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ଅୟମସ୍ସ ଅରାନଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରତା।

ୟାୟ ପନ ତଂ ନେମିୟା – ''ସନେମିକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସା ବାଲସୂରିୟରସ୍ମିକଲାପସିରିଂ ଅୱହସମାନା ୱିୟ ସୁରତ୍ତସୁଦ୍ଧସିନିଦ୍ଧପୱାଳମୟା ହୋତି। ସନ୍ଧୀସୁ ପନସ୍ସା ସଞ୍ଝାରାଗସସ୍ସିରିକା ରତ୍ତଜମ୍ବୁନଦପଟ୍ଟା ୱଟ୍ଟପରିଚ୍ଛେଦଲେଖା ସୁୱିଭତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି। ଅୟମସ୍ସ ନେମିୟା ସବ୍ବାକାରପରିପୂରତା।

ନେମିମଣ୍ଡଲପିଟ୍ଠିୟଂ ପନସ୍ସ ଦସନ୍ନଂ ଦସନ୍ନଂ ଅରାନଂ ଅନ୍ତରେ ଧମନୱଂସୋ ୱିୟ ଅନ୍ତୋ ସୁସିରୋ ଛିଦ୍ଦମଣ୍ଡଲଖଚିତୋ ୱାତଗାହୀ ପୱାଳଦଣ୍ଡୋ ହୋତି, ୟସ୍ସ ୱାତେରିତସ୍ସ ସୁକୁସଲସମନ୍ନାହତସ୍ସ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିୟସ୍ସ ୱିୟ ସଦ୍ଦୋ ୱଗ୍ଗୁ ଚ ରଜନୀୟୋ ଚ କମନୀୟୋ ଚ ମଦନୀୟୋ ଚ ହୋତି। ତସ୍ସ ଖୋ ପନ ପୱାଳଦଣ୍ଡସ୍ସ ଉପରି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ସମୋସରିତକୁସୁମଦାମାନଂ ଦ୍ୱେ ପନ୍ତିୟୋତି ଏୱଂ ସମୋସରିତକୁସୁମଦାମପନ୍ତିସତଦ୍ୱୟପରିୱାରସେତଚ୍ଛତ୍ତସତଧାରିନା ପୱାଳଦଣ୍ଡସତେନ ସମୁପସୋଭିତନେମିପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ନାଭିପନାଳୀନଂ ଅନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ସୀହମୁଖାନି ହୋନ୍ତି, ଯେହି ତାଲକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣା ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦକିରଣକଲାପସସ୍ସିରୀକା ତରୁଣରୱିସମାନରତ୍ତକମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକପରିୟନ୍ତା ଆକାସଗଙ୍ଗାଗତିସୋଭଂ ଅୱହସମାନା ୱିୟ ଦ୍ୱେ ମୁତ୍ତକଲାପା ଓଲମ୍ବନ୍ତି। ଯେହି ଚକ୍କରତନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆକାସେ ସମ୍ପରିୱତ୍ତମାନେହି ତୀଣି ଚକ୍କାନି ଏକତୋ ପରିୱତ୍ତନ୍ତାନି ୱିୟ ଖାୟନ୍ତି। ଅୟମସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରତା।

ତଂ ପନେତଂ ଏୱଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ ପକତିୟା ସାୟମାସଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଘରଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୱତ୍ତକଥାସଲ୍ଲାପେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ୱୀଥିଚତୁକ୍କାଦୀସୁ କୀଳମାନେ ଦାରକଜନେ ନାତିଉଚ୍ଚେନ ନାତିନୀଚେନ ୱନସଣ୍ଡମତ୍ଥକାସନ୍ନେନ ଆକାସପ୍ପଦେସେନ ଉପସୋଭୟମାନଂ ୱିୟ, ରୁକ୍ଖସାଖଗ୍ଗାନି ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୁୟ୍ୟମାନେନ ମଧୁରସ୍ସରେନ ସତ୍ତାନଂ ସୋତାନି ଓଧାପୟମାନଂ ଯୋଜନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ନାନପ୍ପଭାସମୁଦୟସମୁଜ୍ଜଲେନ ୱଣ୍ଣେନ ନୟନାନି ସମାକଡ୍ଢନ୍ତଂ ୱିୟ, ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱଂ ଉଗ୍ଘୋସୟନ୍ତଂ ୱିୟ, ରାଜଧାନିୟା ଅଭିମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛତି।

ଅଥସ୍ସ ଚକ୍କରତନସ୍ସ ସଦ୍ଦସୱନେନେୱ – ''କୁତୋ ନୁ ଖୋ, କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅୟଂ ସଦ୍ଦୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜିତହଦୟାନଂ ପୁରତ୍ଥିମଦିସଂ ଆଲୋକୟମାନାନଂ ତେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଏୱମାହ – ''ପସ୍ସଥ, ଭୋ, ଅଚ୍ଛରିୟଂ, ଅୟଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ଏକୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଅଜ୍ଜେୱ ପନ ଅତ୍ତଦୁତିୟୋ ଉଗ୍ଗତୋ, ଏତଞ୍ହି ରାଜହଂସମିଥୁନମିୱ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦମିଥୁନଂ ପୁବ୍ବାପରିୟେନ ଗଗନତଲଂ ଅଭିଲଙ୍ଘତୀ''ତି। ତମଞ୍ଞୋ ଆହ – ''କିଂ କଥେସି, ସମ୍ମ, କୁହିଂ ନାମ ତୟା ଦ୍ୱେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦା ଏକତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା, ନନୁ ଏସ ତପନୀୟରଂସିଧାରୋ ପିଞ୍ଛରକିରଣୋ ଦିୱାକରୋ ଉଗ୍ଗତୋ''ତି, ତମଞ୍ଞୋ ହସିତଂ କତ୍ୱା ଏୱମାହ – ''କିଂ ଉମ୍ମତ୍ତୋସି, ନନୁ ଇଦାନେୱ ଦିୱାକରୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ, ସୋ କଥଂ ଇମଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ଅନୁବନ୍ଧମାନୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି? ଅଦ୍ଧା ପନେତଂ ଅନେକରତନପ୍ପଭାସମୁଦୟୁଜ୍ଜଲଂ ଏକସ୍ସାପି ପୁଞ୍ଞୱତୋ ୱିମାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ତେ ସବ୍ବେପି ଅପସାରୟନ୍ତା ଅଞ୍ଞେ ଏୱମାହଂସୁ – ''ଭୋ, କିଂ ବହୁଂ ୱିଲପଥ, ନେୱାୟଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ, ନ ସୂରିୟୋ ନ ଦେୱୱିମାନଂ। ନ ହେତେସଂ ଏୱରୂପା ସିରିସମ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ଥି, ଚକ୍କରତନେନ ପନ ଏତେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ଏୱଂ ପୱତ୍ତସଲ୍ଲାପସ୍ସେୱ ତସ୍ସ ଜନସ୍ସ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଓହାୟ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅଭିମୁଖଂ ହୋତି। ତତୋ ତେହି – ''କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଇଦଂ ନିବ୍ବତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ – ''ନ କସ୍ସଚି ଅଞ୍ଞସ୍ସ, ନନୁ ଅମ୍ହାକଂ ମହାରାଜା ପୂରିତଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତୋ, ତସ୍ସେତଂ ନିବ୍ବତ୍ତ''ନ୍ତି। ଅଥ ସୋ ଚ ମହାଜନୋ, ଯୋ ଚ ଅଞ୍ଞୋ ପସ୍ସତି, ସବ୍ବୋ ଚକ୍କରତନମେୱ ଅନୁଗଚ୍ଛତି। ତଂ ଚାପି ଚକ୍କରତନଂ ରଞ୍ଞୋୟେୱ ଅତ୍ଥାୟ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଞାପେତୁକାମଂ ୱିୟ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପାକାରମତ୍ଥକେନେୱ ନଗରଂ ଅନୁସଂୟାୟିତ୍ୱା, ଅଥ ରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତେପୁରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା, ଅନ୍ତେପୁରସ୍ସ ଚ ଉତ୍ତରସୀହପଞ୍ଜରସଦିସେ ଠାନେ ୟଥା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ସୁଖେନ ସକ୍କା ହୋତି ପୂଜେତୁଂ, ଏୱଂ ଅକ୍ଖାହତଂ ୱିୟ ତିଟ୍ଠତି।

ଏୱଂ ଠିତସ୍ସ ପନସ୍ସ ୱାତପାନଛିଦ୍ଦାଦୀହି ପୱିସିତ୍ୱା ନାନାୱିରାଗରତନପ୍ପଭାସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅନ୍ତୋପାସାଦଂ ଅଲଙ୍କୁରୁମାନଂ ପଭାସମୂହଂ ଦିସ୍ୱା ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ସଞ୍ଜାତାଭିଲାସୋ ରାଜା ହୋତି। ପରିଜନୋପିସ୍ସ ପିୟୱଚନପାଭତେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ନିୱେଦେତି। ଅଥ ରାଜା ବଲୱପୀତିପାମୋଜ୍ଜଫୁଟସରୀରୋ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ସୀହପଞ୍ଜରସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଦିସ୍ୱା ''ସୁତଂ ଖୋ ପନ ମେତ''ନ୍ତିଆଦିକଂ ଚିନ୍ତନଂ ଚିନ୍ତୟତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥେୱ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସ...ପେ... ଅସ୍ସଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ''ତି। ତତ୍ଥ ସୋ ହୋତି ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି କିତ୍ତାୱତା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ହୋତୀତି? ଏକଙ୍ଗୁଲଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ଚକ୍କରତନେ ଆକାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପୱତ୍ତେ ଇଦାନି ତସ୍ସ ପୱତ୍ତାପନତ୍ଥଂ ୟଂ କାତବ୍ବଂ, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅଥ ଖୋ ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ।

୨୪୪। ତତ୍ଥ ଉଗ୍ଗାଯାସନାତି ନିସିନ୍ନାସନତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଚକ୍କରତନସମୀପଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା। ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍ଗାରଂ ଗହେତ୍ୱାତି ହତ୍ଥିସୋଣ୍ଡସଦିସପନାଳିଂ ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍ଗାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ଅନ୍ୱଦେୱ ରାଜା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯାତି ସବ୍ବଚକ୍କୱତ୍ତୀନଞ୍ହି ଉଦକେନ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା – ''ଅଭିୱିଜିନାତୁ ଭୱଂ ଚକ୍କରତନ''ନ୍ତି ୱଚନସମନନ୍ତରମେୱ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଚକ୍କରତନଂ ପୱତ୍ତତି। ଯସ୍ସ ପୱତ୍ତି ସମକାଲମେୱ ସୋ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ନାମ ହୋତି। ପୱତ୍ତେ ପନ ଚକ୍କରତନେ ତଂ ଅନୁବନ୍ଧମାନୋୱ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତିଯାନୱରଂ ଆରୁଯ୍ହ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଅଥସ୍ସ ଛତ୍ତଚାମରାଦିହତ୍ଥୋ ପରିଜନୋ ଚେୱ ଅନ୍ତେପୁରଜନୋ ଚ ତତୋ ନାନାକାରକଞ୍ଚୁକକୱଚାଦିସନ୍ନାହୱିଭୂସିତେନ ୱିୱିଧାଭରଣପ୍ପଭାସମୁଜ୍ଜଲେନ ସମୁସ୍ସିତଦ୍ଧଜପଟାକପଟିମଣ୍ଡିତେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲକାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉପରାଜସେନାପତିପଭୁତଯୋପି ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନମେୱ ପରିୱାରେନ୍ତି।

ରାଜଯୁତ୍ତା ପନ ଜନସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ ନଗରୱୀଥୀସୁ ଭେରିଯୋ ଚରାପେନ୍ତି – ''ତାତା, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କରତନଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱାନୁରୂପେନ ମଣ୍ଡିତପସାଧିକା ସନ୍ନିପତଥା''ତି। ମହାଜନୋ ପନ ପକତିଯା ଚକ୍କରତନସଦ୍ଦେନେୱ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ପହାଯ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ଆଦାଯ ସନ୍ନିପତିତୋୱ ସୋପି ସବ୍ବୋ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନମେୱ ପରିୱାରେତି। ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ହି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତୁକାମତାଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ସୋ ଆକାସଗତୋୱ ହୋତି। ଏୱଂ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାଯାମୱିତ୍ଥାରା ପରିସା ହୋତି। ତତ୍ଥ ଏକପୁରିସୋପି ଛିନ୍ନଭିନ୍ନସରୀରୋ ୱା କିଲିଟ୍ଠୱତ୍ଥୋ ୱା ନତ୍ଥି। ସୁଚିପରିୱାରୋ ହି ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ଚକ୍କୱତ୍ତିପରିସା ନାମ ୱିଜ୍ଜାଧରପୁରିସା ୱିଯ ଆକାସେ ଗଚ୍ଛମାନା ଇନ୍ଦନୀଲମଣିତଲେ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣରତନସଦିସା ହୋତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ତଥେୱ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅନ୍ୱଦେୱ ରାଜା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯା''ତି।

ତଂ ପନ ଚକ୍କରତନଂ ରୁକ୍ଖଗ୍ଗାନଂ ଉପରୂପରି ନାତିଉଚ୍ଚେନ ନାତିନୀଚେନ ଗଗନପ୍ପଦେସେନ ପୱତ୍ତତି। ଯଥା ରୁକ୍ଖାନଂ ପୁପ୍ଫଫଲପଲ୍ଲୱେହି ଅତ୍ଥିକା, ତାନି ସୁଖେନ ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଯଥା ଚ ଭୂମିଯଂ ଠିତା ''ଏସ ରାଜା, ଏସ ଉପରାଜା, ଏସ ସେନାପତୀ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଠାନାଦୀସୁ ଚ ଇରିଯାପଥେସୁ ଯୋ ଯେନ ଇଚ୍ଛତି, ସୋ ତେନେୱ ଗଚ୍ଛତି। ଚିତ୍ତକମ୍ମାଦିସିପ୍ପପସୁତା ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତାଯେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଥେୱ ହି ଭୂମିଯଂ, ତଥା ତେସଂ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଆକାସେୱ ଇଜ୍ଝନ୍ତି। ଏୱଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ୱାମପସ୍ସେନ ସିନେରୁଂ ପହାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଉପରିଭାଗେନ ସତ୍ତସହସ୍ସଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ପୁବ୍ବୱିଦେହଂ ଗଚ୍ଛତି।

ତତ୍ଥ ଯୋ ୱିନିବ୍ବେଧେନ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାଯ, ପରିକ୍ଖେପତୋ ଛତ୍ତିଂସଯୋଜନାଯ ପରିସାଯ ସନ୍ନିୱେସକ୍ଖମୋ ସୁଲଭାହାରୂପକରଣୋ ଛାଯୂଦକସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଚିସମତଲୋ ରମଣୀଯୋ ଭୂମିଭାଗୋ, ତସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅକ୍ଖାହତଂ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି। ଅଥ ତେନ ସଞ୍ଞାଣେନ ସୋ ମହାଜନୋ ଓତରିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚି ନହାନଭୋଜନାଦୀନି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋନ୍ତୋ ୱାସଂ କପ୍ପେତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ସବ୍ବଂ ତଥେୱ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଯସ୍ମିଂ ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ପଦେସେ ଚକ୍କରତନଂ ପତିଟ୍ଠାତି, ତତ୍ଥ ସୋ ରାଜା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ୱାସଂ ଉପଗଚ୍ଛି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯା''ତି।

ଏୱଂ ୱାସଂ ଉପଗତେ ଚକ୍କୱତ୍ତିମ୍ହି ଯେ ତତ୍ଥ ରାଜାନୋ, ତେ ''ପରଚକ୍କଂ ଆଗତ''ନ୍ତି ସୁତ୍ୱାପି ନ ବଲକାଯଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ହୋନ୍ତି। ଚକ୍କରତନସ୍ସ ହି ଉପ୍ପତ୍ତିସମନନ୍ତରମେୱ ନତ୍ଥି ସୋ ସତ୍ତୋ ନାମ, ଯୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକସଞ୍ଞାଯ ତଂ ରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ ଆୱୁଧଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ୱିସହେଯ୍ୟ। ଅଯମାନୁଭାୱୋ ଚକ୍କରତନସ୍ସ।

ଚକ୍କାନୁଭାୱେନ ହି ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ,

ଅରୀ ଅସେସା ଦମଥଂ ଉପେନ୍ତି;

ଅରିନ୍ଦମଂ ନାମ ନରାଧିପସ୍ସ,

ତେନେୱ ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତସ୍ସ ଚକ୍କନ୍ତି।

ତସ୍ମା ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସିରିୱିଭୱାନୁରୂପଂ ପାଭତଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ରାଜାନଂ ଉପଗମ୍ମ ଓନତସିରା ଅତ୍ତନୋ ମୋଳିମଣିପ୍ପଭାଭିସେକେନ ତସ୍ସ ପାଦପୂଜଂ କରୋନ୍ତା – ''ଏହି ଖୋ, ମହାରାଜା''ତିଆଦୀହି ୱଚନେହି ତସ୍ସ କିଂକାରପଟିସାୱିତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ତଥେୱ ଅକଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଯେ ଖୋ, ପନାନନ୍ଦ, ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ…ପେ… ଅନୁସାସ, ମହାରାଜା''ତି।

ତଞ୍ଚ ସ୍ୱାଗତନ୍ତି ସୁ ଆଗତଂ। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଆଗତେ ସୋଚନ୍ତି, ଗତେ ନନ୍ଦନ୍ତି। ଏକସ୍ମିଂ ଆଗତେ ନନ୍ଦନ୍ତି, ଗତେ ସୋଚନ୍ତି, ତାଦିସୋ ତ୍ୱଂ ଆଗମନନନ୍ଦନୋ, ଗମନସୋଚନୋ। ତସ୍ମା ତୱ ଆଗମନଂ ସୁଆଗମନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ପନ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ନାପି – ''ଏତ୍ତକଂ ନାମ ମେ ଅନୁୱସ୍ସଂ ବଲିଂ ଉପକପ୍ପେଥା''ତି ୱଦତି, ନାପି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭୋଗଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦେତି। ଅତ୍ତନୋ ପନ ଧମ୍ମରାଜଭାୱସ୍ସ ଅନୁରୂପାଯ ପଞ୍ଞାଯ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ପେମନୀଯେନ ମଞ୍ଜୁନା ସରେନ – ''ପସ୍ସଥ ତାତା, ପାଣାତିପାତୋ ନାମେସ ଆସେୱିତୋ ଭାୱିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ''ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ''ତିଆଦିକଂ ଓୱାଦଂ ଦେତି। ମହାସୁଦସ୍ସନୋପି ତଥେୱ ଅକାସି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ରାଜା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ଏୱମାହ – 'ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ…ପେ… ଯଥାଭୁତ୍ତଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜଥା'ତି''। କିଂ ପନ ସବ୍ବେପି ରଞ୍ଞୋ ଇମଂ ଓୱାଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି? ବୁଦ୍ଧସ୍ସାପି ତାୱ ସବ୍ବେ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ରଞ୍ଞୋ କିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀତି। ତସ୍ମା ଯେ ପଣ୍ଡିତା ୱିଭାୱିନୋ, ତେ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ସବ୍ବେ ପନ ଅନୁଯନ୍ତା ଭୱନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯେ ଖୋ ପନାନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ।

ଅଥ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଏୱଂ ପୁବ୍ବୱିଦେହୱାସୀନଂ ଓୱାଦେ ଦିନ୍ନେ କତପାତରାସେ ଚକ୍କୱତ୍ତିବଲେନ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହତି। ଯଥା ଯଥା ଚ ତଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହତି, ତଥା ତଥା ଅଗଦଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ସଙ୍ଖିତ୍ତଫଣୋ ନାଗରାଜା ୱିଯ, ସଙ୍ଖିତ୍ତଊମିୱିପ୍ଫାରଂ ହୁତ୍ୱା ଓଗଚ୍ଛମାନଂ ମହାସମୁଦ୍ଦସଲିଲଂ ଯୋଜନମତ୍ତଂ ଓଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସମୁଦ୍ଦେ ୱେଳୁରିଯଭିତ୍ତି ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଚ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପୁଞ୍ଞସିରିଂ ଦଟ୍ଠୁକାମାନି ୱିଯ ମହାସମୁଦ୍ଦତଲେ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନି ନାନାରତନାନି ତତୋ ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଦେସଂ ପୂରଯନ୍ତି। ଅଥ ସା ରାଜପରିସା ତଂ ନାନାରତନପରିପୂରଂ ମହାସମୁଦ୍ଦତଲଂ ଦିସ୍ୱା ଯଥାରୁଚି ଉଚ୍ଛଙ୍ଗାଦୀହି ଆଦିଯତି, ଯଥାରୁଚି ଆଦିନ୍ନରତନାଯ ପନ ପରିସାଯ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ପଟିନିୱତ୍ତତି। ପଟିନିୱତ୍ତମାନେ ଚ ତସ୍ମିଂ ପରିସା ଅଗ୍ଗତୋ ହୋତି, ମଜ୍ଝେ ରାଜା, ଅନ୍ତେ ଚକ୍କରତନଂ। ତମ୍ପି ଜଲନିଧିଜଲଂ ପଲୋଭିଯମାନମିୱ ଚକ୍କରତନସିରିଯା, ଅସହମାନମିୱ ଚ ତେନ ୱିଯୋଗଂ ନେମିମଣ୍ଡଲପରିଯନ୍ତଂ ଅଭିହନନ୍ତଂ ନିରନ୍ତରମେୱ ଉପଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ପୁରତ୍ଥିମମହାସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ପୁବ୍ବୱିଦେହଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ୱିଜେତୁକାମୋ ଚକ୍କରତନଦେସିତେନ ମଗ୍ଗେନ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦାଭିମୁଖୋ ଗଚ୍ଛତି। ମହାସୁଦସ୍ସନୋପି ତଥେୱ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଚକ୍କରତନଂ ପୁରତ୍ଥିମଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ପୱତ୍ତୀ''ତି।

ଏୱଂ ପୱତ୍ତମାନସ୍ସ ପନ ତସ୍ସ ପୱତ୍ତନୱିଧାନଂ, ସେନାସନ୍ନିୱେସୋ, ପଟିରାଜାଗମନଂ, ତେସଂ ଅନୁସାସନିପ୍ପଦାନଂ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦଅଜ୍ଝୋଗାହନଂ ସମୁଦ୍ଦସଲିଲସ୍ସ ଓଗଚ୍ଛମାନଂ ରତନାନଂ ଆଦାନନ୍ତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ୱିଜିନିତ୍ୱା ପନ ତଂ ଦସସହସ୍ସଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦତୋପି ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ସତ୍ତଯୋଜନସହସ୍ସପ୍ପମାଣଂ ଅପରଗୋଯାନଂ ୱିଜେତୁଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମ୍ପି ସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ତଥେୱ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମସମୁଦ୍ଦତୋପି ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଯୋଜନସହସ୍ସପ୍ପମାଣଂ ଉତ୍ତରକୁରୁଂ ୱିଜେତୁଂ ତଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମ୍ପି ସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ତଥେୱ ଅଭିୱିଜିଯ ଉତ୍ତରସମୁଦ୍ଦତୋ ପଚ୍ଚୁତ୍ତରତି।

ଏତ୍ତାୱତା ରଞ୍ଞା ଚକ୍କୱତ୍ତିନା ଚାତୁରନ୍ତାଯ ପଥୱିଯା ଆଧିପଚ୍ଚଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି। ସୋ ଏୱଂ ୱିଜିତୱିଜଯୋ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସିରିସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସପରିସୋ ଉଦ୍ଧଂ ଗଗନତଲଂ ଅଭିଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ସୁୱିକସିତପଦୁମକୁମୁଦପୁଣ୍ଡରୀକୱନୱିଚିତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ ଜାତସ୍ସରେ ୱିଯ ପଞ୍ଚସତପଞ୍ଚସତପରିତ୍ତଦୀପପରିୱାରେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାଦୀପେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚକ୍କରତନଦେସିତେନେୱ ମଗ୍ଗେନ ଯଥାନୁକ୍କମଂ ଅତ୍ତନୋ ରାଜଧାନିଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତେପୁରଦ୍ୱାରଂ ସୋଭଯମାନଂ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି।

ଏୱଂ ପତିଟ୍ଠିତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଚକ୍କରତନେ ରାଜନ୍ତେପୁରେ ଉକ୍କାହି ୱା ଦୀପିକାହି ୱା କିଞ୍ଚି କରଣୀଯଂ ନ ହୋତି, ଚକ୍କରତନୋଭାସୋଯେୱ ରତ୍ତିଂ ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମତିଯେୱ। ଯେ ପନ ଅନ୍ଧକାରତ୍ଥିକା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଅନ୍ଧକାରମେୱ ହୋତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ସବ୍ବମେତଂ ତଥେୱ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦକ୍ଖିଣଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା…ପେ… ଏୱରୂପଂ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁରହୋସୀ''ତି।

ହତ୍ଥିରତନୱଣ୍ଣନା

୨୪୬। ଏୱଂ ପାତୁଭୂତଚକ୍କରତନସ୍ସେୱ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଅମଚ୍ଚା ପକତିମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନଂ ସମଂ ସୁଚିଭୂମିଭାଗଂ କାରେତ୍ୱା ହରିଚନ୍ଦନାଦୀହି ସୁରଭିଗନ୍ଧେହି ଉପଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ୱିଚିତ୍ତୱଣ୍ଣସୁରଭିକୁସୁମସମୋକିଣ୍ଣଂ ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣତାରକାନଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସମୋସରିତମନୁଞ୍ଞକୁସୁମଦାମପଟିମଣ୍ଡିତୱିତାନଂ ଦେୱୱିମାନଂ ୱିଯ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା – ''ଏୱରୂପସ୍ସ ନାମ ଦେୱ ହତ୍ଥିରତନସ୍ସ ଆଗମନଂ

ଚିନ୍ତେଥା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୀଲାନି ଚ ସମାଦାଯ ତଂ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପତ୍ତିଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱଚୋଦିତୋ ଛଦ୍ଦନ୍ତକୁଲା ୱା ଉପୋସଥକୁଲା ୱା ତଂ ସକ୍କାରୱିସେସଂ ଅନୁଭୱିତୁକାମୋ ତରୁଣରୱିମଣ୍ଡଲାଭିରତ୍ତଚରଣଗୀୱାମୁଖପଟିମଣ୍ଡିତୱିସୁଦ୍ଧସେତସରୀରୋ ସତ୍ତପତିଟ୍ଠୋ ସୁସଣ୍ଠିତଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସନ୍ନିୱେସୋ ୱିକସିତରତ୍ତପଦୁମଚାରୁପୋକ୍ଖରୋ ଇଦ୍ଧିମା ଯୋଗୀ ୱିଯ ୱେହାସଗମନସମତ୍ଥୋ ମନୋସିଲାଚୁଣ୍ଣରଞ୍ଜିତପରିଯନ୍ତୋ ୱିଯ ରଜତପବ୍ବତୋ ହତ୍ଥିସେଟ୍ଠୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ତିଟ୍ଠତି। ସୋ ଛଦ୍ଦନ୍ତକୁଲା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ଉପୋସଥକୁଲା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠୋ। ପାଳିଯଂ ପନ ଉପୋସଥୋ ନାଗରାଜା ଇଚ୍ଚେୱ ଆଗତଂ। ନାଗରାଜା ନାମ କସ୍ସଚି ଅପରିଭୋଗୋ, ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ସ୍ୱାଯଂ ପୂରିତଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଚିନ୍ତଯନ୍ତାନଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସ ପନ ସଯମେୱ ପକତିମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥିଂ ଅପନେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ପୁନ ଚପରଂ ଆନନ୍ଦ…ପେ… ନାଗରାଜା’’ତି।

ଏୱଂ ପାତୁଭୂତଂ ପନ ତଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥିଗୋପକାଦଯୋ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେନ୍ତି। ରାଜା ତୁରିତତୁରିତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ – ‘‘ଭଦ୍ଦକଂ ୱତ ଭୋ ହତ୍ଥିଯାନଂ, ସଚେ ଦମଥଂ ଉପେଯ୍ୟା’’ତି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତି। ଅଥ ସୋ ଘରଧେନୁୱଚ୍ଛକୋ ୱିଯ କଣ୍ଣେ ଓଲମ୍ବିତ୍ୱା ସୂରତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମତି। ରାଜା ତଂ ଆରୋହିତୁକାମୋ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ପରିଜନା ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ସୁୱଣ୍ଣଦ୍ଧଜଂ ସୁୱଣ୍ଣାଲଙ୍କାରଂ ହେମଜାଲପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଉପନେନ୍ତି। ରାଜା ତଂ ଅନିସୀଦାପେତ୍ୱାୱ ସତ୍ତରତନମଯାଯ ନିସ୍ସେଣିଯା ଆରୁଯ୍ହ ଆକାସଗମନନିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ସହ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନେୱ ସୋ ନାଗରାଜା ରାଜହଂସୋ ୱିଯ ଇନ୍ଦନୀଲମଣିପ୍ପଭାଜାଲଂ ନୀଲଗଗନତଲଂ ଅଭିଲଙ୍ଘତି। ତତୋ ଚକ୍କଚାରିକାଯ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସକଲରାଜପରିସା। ଇତି ସପରିସୋ ରାଜା ଅନ୍ତୋପାତରାସେଯେୱ ସକଲପଥୱିଂ ଅନୁସଂଯାଯିତ୍ୱା ରାଜଧାନିଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ହତ୍ଥିରତନଂ ହୋତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ତାଦିସମେୱ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ…ପେ… ପାତୁରହୋସୀ’’ତି।

ଅସ୍ସରତନୱଣ୍ଣନା

୨୪୭। ଏୱଂ ପାତୁଭୂତହତ୍ଥିରତନସ୍ସ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଅମଚ୍ଚା ପକତିମଙ୍ଗଲଅସ୍ସଟ୍ଠାନଂ ସୁଚିସମତଲଂ କାରେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଚ ପୁରିମନଯେନେୱ ରଞ୍ଞୋ ତସ୍ସ ଆଗମନଚିନ୍ତନତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେନ୍ତି। ସୋ ପୁରିମନଯେନେୱ କତଦାନମାନନସକ୍କାରୋ ସମାଦିନ୍ନସୀଲବତୋ ପାସାଦତଲେ ସୁଖନିସିନ୍ନୋ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପତ୍ତିଂ ସମନୁସ୍ସରତି। ଅଥସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱଚୋଦିତୋ ସିନ୍ଧୱକୁଲତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲତାୱିନଦ୍ଧସରଦକାଲସେତୱଲାହକରାସିସସ୍ସିରୀକୋ ରତ୍ତପାଦୋ ରତ୍ତତୁଣ୍ଡୋ ଚନ୍ଦପ୍ପଭାପୁଞ୍ଜସଦିସସୁଦ୍ଧସିନିଦ୍ଧଘନସଂହତସରୀରୋ କାକଗୀୱା ୱିଯ ଇନ୍ଦନୀଲମଣି ୱିଯ ଚ କାଳୱଣ୍ଣେନ ସୀସେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା କାଳସୀସୋତି ସୁଟ୍ଠୁ କପ୍ପେତ୍ୱା ଠପିତେହି ୱିଯ ମୁଞ୍ଜସଦିସେହି ସଣ୍ହୱଟ୍ଟୌଜୁଗତେହି କେସେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମୁଞ୍ଜକେସୋ ୱେହାସଙ୍ଗମୋ ୱଲାହକୋ ନାମ ଅସ୍ସରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପତିଟ୍ଠାତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସ ପନେସ ହତ୍ଥିରତନଂ ୱିଯ ଆଗତୋ। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ହତ୍ଥିରତନେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱରୂପଂ ଅସ୍ସରତନଂ ସନ୍ଧାଯ ଭଗୱା – ‘‘ପୁନ ଚ ପର’’ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ମଣିରତନୱଣ୍ଣନା

୨୪୮। ଏୱଂ ପାତୁଭୂତଅସ୍ସରତନସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଚତୁହତ୍ଥାଯାମଂ ସକଟନାଭିସମପରିଣାହଂ ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ କଣ୍ଣିକପରିଯନ୍ତତୋ ୱିନିଗ୍ଗତେହି ସୁପରିସୁଦ୍ଧମୁତ୍ତାକଲାପେହି ଦ୍ୱୀହି କଞ୍ଚନପଦୁମେହି ଅଲଙ୍କତଂ ଚତୁରାସୀତିମଣିସହସ୍ସପରିୱାରଂ ତାରାଗଣପରିୱୁତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସସ୍ସିରିଂ ଫରମାନଂ ୱିଯ ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତତୋ ମଣିରତନଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସେୱଂ ଆଗତସ୍ସ ମୁତ୍ତାଜାଲକେ ଠପେତ୍ୱା ୱେଳୁପରମ୍ପରାଯ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ଆକାସଂ ଆରୋପିତସ୍ସ ରତ୍ତିଭାଗେ ସମନ୍ତା ଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଓକାସଂ ଆଭା ଫରତି, ଯାଯ ସବ୍ବୋ ସୋ ଓକାସୋ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲା ୱିଯ ସଞ୍ଜାତାଲୋକୋ ହୋତି। ତତୋ କସ୍ସକା କସିକମ୍ମଂ ୱାଣିଜା ଆପଣୁଗ୍ଘାଟନଂ ତେ ତେ ସିପ୍ପିନୋ ତଂ ତଂ କମ୍ମନ୍ତଂ ପଯୋଜେନ୍ତି ‘‘ଦିୱା’’ତି ମଞ୍ଞମାନା। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ସବ୍ବଂ ତଂ ତଥେୱ ଅହୋସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ପୁନ ଚ ପରଂ ଆନନ୍ଦ,…ପେ… ମଣିରତନଂ ପାତୁରହୋସୀ’’ତି।

ଇତ୍ଥିରତନୱଣ୍ଣନା

୨୪୯। ଏୱଂ ପାତୁଭୂତମଣିରତନସ୍ସ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ୱିସଯସୁଖୱିସେସସ୍ସ ୱିସେସକାରଣଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ମଦ୍ଦରାଜକୁଲତୋ ୱା ହିସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଆନେନ୍ତି, ଉତ୍ତରକୁରୁତୋ ୱା ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ସଯଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ଅୱସେସା ପନସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତି – ‘‘ପୁନ ଚ ପରଂ, ଆନନ୍ଦ, ରଞ୍ଞୋ

ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସ ଇତ୍ଥିରତନଂ ପାତୁରହୋସି, ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀଯା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ପାଳିଯଂଯେୱ ଆଗତା।

ତତ୍ଥ ସଣ୍ଠାନପାରିପୂରିଯା ଅଧିକଂ ରୂପଂ ଅସ୍ସାତି ଅଭିରୂପା। ଦିସ୍ସମାନାୱ ଚକ୍ଖୂନି ପିଣଯତି, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞଂ କିଚ୍ଚୱିକ୍ଖେପଂ ହିତ୍ୱାପି ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି ଦସ୍ସନୀଯା। ଦିସ୍ସମାନାୱ ସୋମନସ୍ସୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତୀତି ପାସାଦିକା। ପରମାଯାତି ଏୱଂ ପସାଦାୱହତ୍ତା ଉତ୍ତମାଯ। ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯାତି ୱଣ୍ଣସୁନ୍ଦରତାଯ। ସମନ୍ନାଗତାତି ଉପେତା। ଅଭିରୂପା ୱା ଯସ୍ମା ନାତିଦୀଘା ନାତିରସ୍ସା। ଦସ୍ସନୀଯା ଯସ୍ମା ନାତିକିସା ନାତିଥୂଲା। ପାସାଦିକା ଯସ୍ମା ନାତିକାଳିକା ନାଚ୍ଚୋଦାତା। ପରମାଯ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ ସମନ୍ନାଗତା ଯସ୍ମା ଅଭିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସିୱଣ୍ଣଂ ଅପ୍ପତ୍ତା ଦିବ୍ବୱଣ୍ଣଂ। ମନୁସ୍ସାନଞ୍ହି ୱଣ୍ଣାଭା ବହି ନ ନିଚ୍ଛରତି। ଦେୱାନଂ ପନ ଅତିଦୂରମ୍ପି ନିଚ୍ଛରତି।

ତସ୍ସା ପନ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ପଦେସଂ ସରୀରାଭା ଓଭାସେତି। ନାତିଦୀଘାଦୀସୁ ଚସ୍ସା ପଠମଯୁଗଳେନ ଆରୋହସମ୍ପତ୍ତି, ଦୁତିଯଯୁଗଳେନ ପରିଣାହସମ୍ପତ୍ତି, ତତିଯଯୁଗଳେନ ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଛହି ୱାପି ଏତେହି କାଯୱିପତ୍ତିଯା ଅଭାୱୋ, ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସିୱଣ୍ଣନ୍ତି ଇମିନା କାଯସମ୍ପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ତୂଲପିଚୁନୋ ୱା କପ୍ପାସପିଚୁନୋ ୱାତି ସପ୍ପିମଣ୍ଡେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପିତସ୍ସ ସତୱାରୱିହତସ୍ସ ତୂଲପିଚୁନୋ ୱା କପ୍ପାସପିଚୁନୋ ୱା। ସୀତେତି ରଞ୍ଞୋ ସୀତକାଲେ। ଉଣ୍ହେତି ରଞ୍ଞୋ ଉଣ୍ହକାଲେ। ଚନ୍ଦନଗନ୍ଧୋତି ନିଚ୍ଚକାଲମେୱ ସୁପିସିତସ୍ସ ଅଭିନୱସ୍ସ ଚତୁଜ୍ଜାତିସମାଯୋଜିତସ୍ସ ହରିଚନ୍ଦନସ୍ସ ଗନ୍ଧୋ କାଯତୋ ୱାଯତି। ଉପ୍ପଲଗନ୍ଧୋ ୱାଯତୀତି ହସିତକଥିତକାଲେସୁ ମୁଖତୋ ତଙ୍ଖଣଂ ୱିକସିତସ୍ସେୱ ନୀଲୁପ୍ପଲସ୍ସ ଅତିସୁରଭିଗନ୍ଧୋ ୱାଯତି।

ଏୱଂ ରୂପସମ୍ଫସ୍ସଗନ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିଯୁତ୍ତାଯ ପନସ୍ସା ସରୀରସମ୍ପତ୍ତିଯା ଅନୁରୂପଂ ଆଚାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତଂ ଖୋ ପନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ନିସିନ୍ନାସନତୋ ଅଗ୍ଗିଦଡ୍ଢା ୱିଯ ପଠମମେୱ ଉଟ୍ଠାତୀତି ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯିନୀ। ତସ୍ମିଂ ନିସିନ୍ନେ ତସ୍ସ ତାଲୱଣ୍ଟେନ ବୀଜନାଦିକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ନିପତତି ନିସୀଦତୀତି ପଚ୍ଛାନିପାତିନୀ। କିଂ କରୋମି, ଦେୱାତି ୱାଚାଯ କିଂ-କାରଂ ପଟିସାୱେତୀତି କିଂ କାରପଟିସ୍ସାୱିନୀ। ରଞ୍ଞୋ ମନାପମେୱ ଚରତି କରୋତୀତି ମନାପଚାରିନୀ। ଯଂ ରଞ୍ଞୋ ପିଯଂ ତଦେୱ ୱଦତୀତି ପିଯୱାଦିନୀ।

ଇଦାନି – ‘‘ସ୍ୱାସ୍ସା ଆଚାରୋ ଭାୱୱିସୁଦ୍ଧିଯାୱ, ନ ସାଠେଯ୍ୟେନା’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ତଂ ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନୋ ଅତିଚରୀତି ନ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଚରି, ଠପେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ଚିତ୍ତେନପି ନ ପତ୍ଥେସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତତ୍ଥ ଯେ ତସ୍ସା ଆଦିମ୍ହି ‘‘ଅଭିରୂପା’’ତିଆଦଯୋ, ଅନ୍ତେ ‘‘ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାଯିନୀ’’ତିଆଦଯୋ ଗୁଣା ୱୁତ୍ତା, ତେ ପକତିଗୁଣା ଏୱ। ‘‘ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସିୱଣ୍ଣ’’ନ୍ତିଆଦଯୋ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ପୁଞ୍ଞଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଚକ୍କରତନପାତୁଭାୱତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁରିମକମ୍ମାନୁଭାୱେନ ନିବ୍ବତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅଭିରୂପତାଦିକାପି ୱା ଚକ୍କରତନପାତୁଭାୱତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରା ଜାତା। ତେନାହ – ‘‘ଏୱରୂପଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ପାତୁରହୋସୀ’’ତି।

ଗହପତିରତନୱଣ୍ଣନା

୨୫୦। ଏୱଂ ପାତୁଭୂତେତ୍ଥିରତନସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଧନକରଣୀଯାନଂ କିଚ୍ଚାନଂ ଯଥାସୁଖଂ ପୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଗହପତିରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ସୋ ପକତିଯାୱ ମହାଭୋଗୋ, ମହାଭୋଗକୁଲେ ଜାତୋ। ରଞ୍ଞୋ ଧନରାସିୱଡ୍ଢକୋ ସେଟ୍ଠିଗହପତି ହୋତି। ଚକ୍କରତନାନୁଭାୱସହିତଂ ପନସ୍ସ କମ୍ମୱିପାକଜଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ପାତୁଭୱତି, ଯେନ ଅନ୍ତୋପଥୱିଯମ୍ପି ଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ନିଧିଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଧନେନ ପୱାରେତ୍ୱା ସବ୍ବାନି ଧନକରଣୀଯାନି ସମ୍ପାଦେତି । ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସାପି ତଥେୱ ସମ୍ପାଦେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ପୁନ ଚପରଂ ଆନନ୍ଦ… ପେ… ଏୱରୂପଂ ଗହପତିରତନଂ ପାତୁରହୋସୀ’’ତି।

ପରିଣାଯକରତନୱଣ୍ଣନା

୨୫୧। ଏୱଂ ପାତୁଭୂତଗହପତିରତନସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ସବ୍ବକିଚ୍ଚସଂୱିଧାନସମତ୍ଥଂ ପରିଣାଯକରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋୱ ହୋତି। ପକତିଯା ଏୱ ସୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ ୱିଭାୱୀ। ରଞ୍ଞୋ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ପନସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମାନୁଭାୱେନ ପରଚିତ୍ତଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯେନ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାଯ ରାଜପରିସାଯ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ହିତେ ଚ ଅହିତେ ଚ ୱୱତ୍ଥପେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି, ସୋପି ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠହଦଯୋ ରାଜାନଂ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନୁସାସନେନ ପୱାରେତି। ମହାସୁଦସ୍ସନମ୍ପି ତଥେୱ ପୱାରେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ପରିଣାଯକରତନଂ ପାତୁରହୋସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଠପେତଙ୍ଗ ଠପେତୁନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନନ୍ତରେ ଠପେତଙ୍ଗ ଠପେତୁଂ।

ଚତୁଇଦ୍ଧିସମନ୍ନାଗତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୫୨।ସମଓ୍ୱେପାକିନିଯାତି ସମଓ୍ୱିପାଚନିଯା। ଗହଣିଯାତି କମ୍ମଜତେଜୋଧାତୁଯା। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ଭୁତ୍ତମତ୍ତୋଓ୍ୱ ଆହାରୋ ଜୀରତି, ଯସ୍ସ ଓ୍ୱା ପନ ପୁଟଭତ୍ତଂ ଓ୍ୱିଯ ତଥେ୍ୱଓ୍ୱ ତିଟ୍ଠତି, ଉଭୋପେତେ ନ ସମଓ୍ୱେପାକିନିଯା ସମନ୍ନାଗତା। ଯସ୍ସ ପନ ପୁନ ଭତ୍ତକାଲେ ଭତ୍ତଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତେଓ୍ୱ, ଅଯଂ ସମଓ୍ୱେପାକିନିଯା ସମନ୍ନାଗତୋତି।

ଧମ୍ମପାସାଦପୋକ୍ଖରଣିଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୫୩।ମାପେସି ଖୋତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଜନରାସିଂ କାରେତ୍ୱା ନ ମାପେସି, ରଞ୍ଞୋ ପନ ସହ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନେଓ୍ୱ ଭୂମିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚତୁରାସୀତି ପୋକ୍ଖରଣୀସହସ୍ସାନି ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତାନି ସନ୍ଧାଯେତଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱୀହି ଓ୍ୱେଦିକାହୀତି ଏକାଯ ଇଟ୍ଠକାନଂ ପରିଯନ୍ତେଯେଓ୍ୱ ପରିକ୍ଖିତ୍ତା ଏକାଯ ପରିଓ୍ୱେଣପରିଚ୍ଛେଦପରିଯନ୍ତେ। ଏତଦହୋସୀତି କସ୍ମା ଅହୋସି? ଏକଦିଓ୍ୱସଂ କିର ନହତ୍ୱା ଚ ପିଓ୍ୱିତ୍ୱା ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ମହାଜନଂ ମହାପୁରିସୋ ଓ୍ୱଲୋକେତ୍ୱା ଇମେ ଉମ୍ମତ୍ତକଓ୍ୱେସେନେଓ୍ୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସଚେ ଏତେସଂ ଏତ୍ଥ ପିଳନ୍ଧନପୁପ୍ଫାନି ଭଓ୍ୱେଯ୍ୟୁଂ, ଭଦ୍ଦକଂ ସିଯାତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧୋତୁକନ୍ତି ପୁପ୍ଫଂ ନାମ ଏକସ୍ମିଂଯେଓ୍ୱ ଉତୁମ୍ହି ପୁପ୍ଫତି। ଅହଂ ପନ ତଥା କରିସ୍ସାମି – ‘‘ଯଥା ସବ୍ବେସୁ ଉତୂସୁ ପୁପ୍ଫିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସିଂ। ରୋପାପେସୀତି ନାନାଓ୍ୱଣ୍ଣୌପ୍ପଲବୀଜାଦୀନି ତତୋ ତତୋ ଆହରାପେତ୍ୱା ନ ରୋପାପେସି, ସହ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନେଓ୍ୱ ପନସ୍ସ ସବ୍ବଂ ଇଜ୍ଝତି। ତଂ ଲୋକୋ ରଞ୍ଞା ରୋପିତନ୍ତି ମଞ୍ଞି। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ରୋପାପେସୀ’’ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମହାଜନୋ ନାନପ୍ପକାରଂ ଜଲଜଥଲଜମାଲଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳମାନୋ ଓ୍ୱିଯ ଗଚ୍ଛତି।

୨୫୪। ଅଥ ରାଜା ତତୋ ଉତ୍ତରିପି ଜନଂ ସୁଖସମପ୍ପିତଂ କାତୁକାମୋ – ‘‘ଯଂନୂନାହଂ ଇମାସଂ ପୋକ୍ଖରଣୀନଂ ତୀରେ’’ତିଆଦିନା ଜନସ୍ସ ସୁଖଓ୍ୱିଧାନଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଅକାସି। ତତ୍ଥ ନ୍ହାପେସୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞେ ସରୀରଂ ଉବ୍ବଟ୍ଟେସି, ଅଞ୍ଞେ ଚୁଣ୍ଣାନି ଯୋଜେସି, ଅଞ୍ଞେ ତୀରେ ନହାଯନ୍ତସ୍ସ ଉଦକଂ ଆହରି, ଅଞ୍ଞେ ଓ୍ୱତ୍ଥାନି ପଟିଗ୍ଗହେସି ଚେଓ୍ୱ ଅଦାସି ଚ।

ପଟ୍ଠପେସି ଖୋତି କଥଂ ପଟ୍ଠପେସି? ଇତ୍ଥୀନଞ୍ଚ ପୁରିସାନଞ୍ଚ ଅନୁଚ୍ଛଓ୍ୱିକେ ଅଲଙ୍କାରେ କାରେତ୍ୱା ଇତ୍ଥିମତ୍ତମେଓ୍ୱ ତତ୍ଥ ପରିଚାରଓ୍ୱସେନ ସେସଂ ସବ୍ବଂ ପରିଚ୍ଚାଗଓ୍ୱସେନ ଠପେତ୍ୱା ରାଜା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ଦାନଂ ଦେତି, ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥାତି ଭେରିଂ ଚରାପେସି। ମହାଜନୋ ପୋକ୍ଖରଣୀତୀରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନହତ୍ୱା ଓ୍ୱତ୍ଥାନି ପରିଓ୍ୱତ୍ତେତ୍ୱା ନାନାଗନ୍ଧେହି ଓ୍ୱିଲିତ୍ତୋ ପିଳନ୍ଧନଓ୍ୱିଚିତ୍ତମାଲୋ ଦାନଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନେକପ୍ପକାରେସୁ ଯାଗୁଭତ୍ତଖଜ୍ଜକେସୁ ଅଟ୍ଠଓ୍ୱିଧପାନେସୁ ଚ ଯୋ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି, ସୋ ତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଚ ପିଓ୍ୱିତ୍ୱା ଚ ନାନାଓ୍ୱଣ୍ଣାନି ଖୋମସୁଖୁମାନି ଓ୍ୱତ୍ଥାନି ନିଓ୍ୱାସେତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଓ୍ୱିତ୍ୱା ଯେସଂ ତାଦିସାନି ଅତ୍ଥି, ତେ ଓହାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯେସଂ ପନ ନତ୍ଥି, ତେ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ହତ୍ଥିଅସ୍ସଯାନାଦୀସୁପି ନିସୀଦିତ୍ୱା ଥୋକଂ ଓ୍ୱିଚରିତ୍ୱା ଅନତ୍ଥିକା ଓହାଯ, ଅତ୍ଥିକା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଓ୍ୱରସଯନେସୁ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଓ୍ୱିତ୍ୱା ଅନତ୍ଥିକା ଓହାଯ, ଅତ୍ଥିକା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଇତ୍ଥୀହିପି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଓ୍ୱିତ୍ୱା ଅନତ୍ଥିକା ଓହାଯ, ଅତ୍ଥିକା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସତ୍ତଓ୍ୱିଧରତନପସାଧନାନି ଚ ପସାଧେତ୍ୱାପି ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଓ୍ୱିତ୍ୱା ଅନତ୍ଥିକା ଓହାଯ, ଅତ୍ଥିକା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତମ୍ପି ଦାନଂ ଉଟ୍ଠାଯ ସମୁଟ୍ଠାଯ ଦୀଯତେଓ୍ୱ। ଜମ୍ବୁଦୀପଓ୍ୱାସିକାନଂ ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ରଞ୍ଞୋ ଦାନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତାଓ୍ୱ ଓ୍ୱିଚରନ୍ତି।

୨୫୫। ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା ଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ଏଓ୍ୱରୂପଂ ଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋପି ‘ମଯ୍ହଂ ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ଓ୍ୱା ଖୀରାଦୀନି ଓ୍ୱା ଦେଥା’ତି ନ କିଞ୍ଚି ଆହରାପେତି, ନ ଖୋ ପନ ଅମ୍ହାକଂ – ‘ରାଜା ଆହରାପେତୀ’ତି ତୁଣ୍ହୀମାସିତୁଂ ପତିରୂପ’’ନ୍ତି ତେ ବହୁଂ ସାପତେଯ୍ୟଂ ସଂହରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଉପନାମେସୁଂ। ତସ୍ମା – ‘‘ଅଥ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକା’’ତିଆଦିମାହ। ଏଓ୍ୱଂ ସମଚିନ୍ତେସୁନ୍ତି କସ୍ମା ଏଓ୍ୱଂ ଚିନ୍ତେସୁଂ? କସ୍ସଚି ଘରତୋ ଅପ୍ପଂ ଆଭତଂ, କସ୍ସଚି ବହୁ। ତସ୍ମିଂ ପଟିସଂହରିଯମାନେ – ‘‘କିଂ ତଓ୍ୱେଓ୍ୱ ଘରତୋ ସୁନ୍ଦରଂ ଆଭତଂ, ନ ମଯ୍ହଂ ଘରତୋ, କିଂ ତଓ୍ୱେଓ୍ୱ ଘରତୋ ବହୁ , ନ ମଯ୍ହ’’ନ୍ତି ଏଓ୍ୱଂ କଲହସଦ୍ଦୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ସୋ ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଥାତି ଏଓ୍ୱଂ ସମଚିନ୍ତେସୁଂ।

୨୫୬।ଏହି ତ୍ୱଂ ସମ୍ମାତି ଏହି ତ୍ୱଂ ଓ୍ୱଯସ୍ସ। ଧମ୍ମଂ ନାମ ପାସାଦନ୍ତି ପାସାଦସ୍ସ ନାମଂ ଆରୋପେତ୍ୱାଓ୍ୱ ଆଣାପେସି। ଓ୍ୱିସ୍ସକମ୍ମୋ ପନ କୀଓ୍ୱ ମହନ୍ତୋ ଦେଓ୍ୱ ପାସାଦୋ ହୋତୂତି ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦୀଘତୋ ଯୋଜନଂ ଓ୍ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅଡ୍ଢଯୋଜନଂ ସବ୍ବରତନମଯୋଓ୍ୱ ହୋତୂତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେପି ‘ଏଓ୍ୱଂ ହୋତୁ, ଭଦ୍ଦଂ ତଓ୍ୱ ଓ୍ୱଚନ’ନ୍ତି ତସ୍ସ ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଧମ୍ମରାଜାନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ମାପେସି। ତତ୍ଥ ଏଓ୍ୱଂ ଭଦ୍ଦଂ ତଓ୍ୱାତି ଖୋ ଆନନ୍ଦାତି ଏଓ୍ୱଂ ଭଦ୍ଦଂ ତଓ୍ୱ ଇତି ଖୋ ଆନନ୍ଦ। ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱାତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା, ଓ୍ୱତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତୁଣ୍ହୀଭାଓ୍ୱେନାତି ସମଣଧମ୍ମପଟିପତ୍ତିକରଣୋକାସୋ ମେ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତୀତି ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀଭାଓ୍ୱେନ

ଅଧିୱାସେସି। ସାରମଯୋତି ଚନ୍ଦନସାରମଯୋ।

୨୫୭।ଦ୍ୱୀହି ୱେଦିକାହୀତି ଏତ୍ଥ ଏକା ୱେଦିକା ପନସ୍ସ ଉଣ୍ହୀସମତ୍ଥକେ ଅହୋସି, ଏକା ହେଟ୍ଠା ପରିଚ୍ଛେଦମତ୍ଥକେ।

୨୫୮।ଦୁଦ୍ଦିକ୍କୋ ଅହୋସୀତି ଦୁଉଦ୍ଦିକ୍କୋ, ପଭାସମ୍ପତ୍ତିଯା ଦୁଦ୍ଦସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମୁସତୀତି ହରତି ଫନ୍ଦାପେତି ନିଚ୍ଚଲଭାୱେନ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ଦେତି। ୱିଦ୍ଧେତି ଉବ୍ବିଦ୍ଧେ, ମେଘୱିଗମେନ ଦୂରୀଭୂତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଦେୱେତି ଆକାସେ।

୨୫୯।ମାପେସି ଖୋତି ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ମାପେମି, ତୁମ୍ହାକଂ ଘରାନି ଭିନ୍ଦଥାତି ନ ଏୱଂ କାରେତ୍ୱା ମାପେସି। ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୱସେନେୱ ପନସ୍ସ ଭୂମିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଥାରୂପା ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅହୋସି। ତେ ସବ୍ବକାମେହୀତି ସବ୍ବେହି ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତୱତ୍ଥୂହି, ସମଣେ ସମଣପରିକ୍ଖାରେହି, ବ୍ରାହ୍ମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣପରିକ୍ଖାରେହି ସନ୍ତପ୍ପେସୀତି।

ପଠମଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଝାନସମ୍ପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୨୬୦।ମହିଦ୍ଧିକୋତି ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୱସେନେୱ ଚତୁରାସୀତିପୋକ୍ଖରଣୀସହସ୍ସାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତିସଙ୍ଖାତାଯ ମହତିଯା ଇଦ୍ଧିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ମହାନୁଭାୱୋତି ତେସଂଯେୱ ଅନୁଭୱିତବ୍ବାନଂ ମହନ୍ତତାଯ ମହାନୁଭାୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସେଯ୍ୟଥିଦନ୍ତି ନିପାତୋ, ତସ୍ସ – ‘‘କତମେସଂ ତିଣ୍ଣ’’ନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦାନସ୍ସାତି ସମ୍ପତ୍ତିପରିଚ୍ଚାଗସ୍ସ। ଦମସ୍ସାତି ଆଳୱକସୁତ୍ତେ ପଞ୍ଞା ଦମୋତି ଆଗତୋ। ଇଧ ଅତ୍ତାନଂ ଦମେନ୍ତେନ କତଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ। ସଂଯମସ୍ସାତି ସୀଲସ୍ସ।

ବୋଧିସତ୍ତପୁବ୍ବଯୋଗୱଣ୍ଣନା

ଇଧ ଠତ୍ୱା ପନସ୍ସ ପୁବ୍ବଯୋଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ରାଜା କିର ପୁବ୍ବେ ଗହପତିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଧରମାନକସ୍ସେୱ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ ଏକୋ ଥେରୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱାସଂ ୱସତି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ନିସଜ୍ଜନଟ୍ଠାନଚଙ୍କମନଟ୍ଠାନାନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଇଧେୱ, ଭନ୍ତେ, ଅଯ୍ୟୋ ୱସତୀ’’ତି? ଆମ, ଉପାସକାତି ସୁତ୍ୱା – ‘‘ଇଧେୱ ଅଯ୍ୟସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ପହାଯ ଦବ୍ବସମ୍ଭାରଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ କତ୍ୱା ଛାଦେତ୍ୱା ଭିତ୍ତିଯୋ ମତ୍ତିକାଯ ଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ଯୋଜେତ୍ୱା କଟ୍ଠତ୍ଥରଣଂ କତ୍ୱା – ‘‘କରିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ପରିଭୋଗଂ, ନ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଥେରୋ ଅନ୍ତୋଗାମତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା କଟ୍ଠତ୍ଥରଣେ ନିସୀଦି। ଉପାସକୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସମୀପେ ନିସିନ୍ନୋ ‘‘ଫାସୁକା, ଭନ୍ତେ, ପଣ୍ଣସାଲା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଫାସୁକା, ଭଦ୍ଦମୁଖ, ପବ୍ବଜିତସାରୁପ୍ପାତି। ୱସିସ୍ସଥ, ଭନ୍ତେ, ଇଧାତି? ଆମ, ଉପାସକାତି, ସୋ ଅଧିୱାସନାକାରେନ ୱସିସ୍ସତୀତି ଞତ୍ୱା ନିବଦ୍ଧଂ ମଯ୍ହଂ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଆଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ପଟିଜାନାପେତ୍ୱା – ‘‘ଏକଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ୱରଂ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ଅତିକ୍କନ୍ତୱରା, ଉପାସକ, ପବ୍ବଜିତାତି। ଭନ୍ତେ, ଯଞ୍ଚ କପ୍ପତି, ଯଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜନ୍ତି। ୱଦେହି ଉପାସକାତି। ଭନ୍ତେ, ନିବଦ୍ଧୱସନଟ୍ଠାନେ ନାମ ମନୁସ୍ସା ମଙ୍ଗଲେ ୱା ଅମଙ୍ଗଲେ ୱା ଆଗମନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞଂ ନିମନ୍ତିତଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ମଯ୍ହଂ ଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱାୱ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପେତବ୍ବନ୍ତି। ଥେରୋ ଅଧିୱାସେସି।

ସୋ ପଣ୍ଣସାଲାଯ କଟସାଟକଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠଂ ପଞ୍ଞପେସି, ଅପସ୍ସେନଂ ନିକ୍ଖିପି, ପାଦକଥଲିକଂ ଠପେସି, ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣି, ଚଙ୍କମଂ କତ୍ୱା ୱାଲିକଂ ଓକିରି, ମିଗେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭିତ୍ତିଂ ଘଂସିତ୍ୱା ମତ୍ତିକଂ ପାତେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା କଣ୍ଟକୱତିଂ ପରିକ୍ଖିପି। ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତ୍ୱା ଉଦକଂ ଆଲୁଳିକଂ କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପାସାଣେହି ଚିନିତ୍ୱା ବହି କଣ୍ଟକୱତିଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୱତିପରିଯନ୍ତେ ତାଲପନ୍ତିଯୋ ରୋପେତି, ମହାଚଙ୍କମେ ସମ୍ମଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ଆଲୁଳେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଚଙ୍କମମ୍ପି ୱତିଯା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୱତିପରିଯନ୍ତେ ତାଲପନ୍ତିଂ ରୋପେସି। ଏୱଂ ଆୱାସଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ତିଚୀୱରଂ, ପିଣ୍ଡପାତଂ, ଓସଧଂ, ପରିଭୋଗଭାଜନଂ, ଆରକଣ୍ଟକଂ, ପିପ୍ଫଲିକଂ, ନଖଚ୍ଛେଦନଂ, ସୂଚିଂ, କତ୍ତରଯଟ୍ଠିଂ, ଉପାହନଂ, ଉଦକତୁମ୍ବଂ, ଛତ୍ତଂ, ଦୀପକପଲ୍ଲକଂ, ମଲହରଣିଂ। ପରିସ୍ସାୱନଂ, ଧମକରଣଂ, ପତ୍ତଂ, ଥାଲକଂ, ଯଂ ୱା ପନଞ୍ଞମ୍ପି ପବ୍ବଜିତାନଂ ପରିଭୋଗଜାତଂ, ସବ୍ବଂ ଅଦାସି। ଥେରସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଅଦିନ୍ନପରିକ୍ଖାରୋ ନାମ ନାହୋସି। ସୋ ସୀଲାନି ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ଥେରଂ ଉପଟ୍ଠହି। ଥେରୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯାୱତାଯୁକଂ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କୁସାୱତିଯା ରାଜଧାନିଯା ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ମହାସୁଦସ୍ସନୋ ରାଜା ଅହୋସି।

‘‘ଏୱଂ ନାତିମହନ୍ତମ୍ପି, ପୁଞ୍ଜଞ୍ଜଂ ଆଯତନେ କତଂ;

ମହାୱିପାକଂ ହୋତୀତି, କଉଙ୍କଂ ତଂ ୱିଭାୱିନା’’।

ମହାୱିଯୂହନ୍ତି ରଜତମଯଂ ମହାକୂଟାଗାରଂ। ତତ୍ଥ ୱସିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଅଗମାସି, ଏତ୍ତାୱତା କାମୱିତକ୍କାତି କାମୱିତକ୍କ ତଯା ଏତ୍ତାୱତା ନିୱତ୍ତିତଙ୍କଂ, ଇତୋ ପରଂ ତୁଯ୍ହଂ ଅଭୂମି, ଇଦଂ ଝାନାଗାରଂ ନାମ, ନଯିଦଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱସନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଏୱଂ ତଯୋ ୱିତକ୍କେ କୂଟାଗାରଦ୍ୱାରେଯେୱ ନିୱତ୍ତେସି।

୨୬୧।ପଠମଜ୍ଝାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିସୁଂ କସିଣପରିକମ୍ମକିଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ନୀଲକସିଣେନ ଅତ୍ଥେ ସତି ନୀଲମଣିଂ, ପୀତକସିଣେନ ଅତ୍ଥେ ସତି ସୁୱଣ୍ଣଂ, ଲୋହିତକସିଣେନ ଅତ୍ଥେ ସତି ରତ୍ତମଣିଂ, ଓଦାତକସିଣେନ ଅତ୍ଥେ ସତି ରଜତନ୍ତି ଓଲୋକିତଓଲୋକିତଟ୍ଠାନେ କସିଣମେୱ ପଞ୍ଞାଯତି।

୨୬୨।ମେତ୍ତାସହଗତେନାତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତଙ୍କଂ, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଇତି ପାଳିଯଂ ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି, ଚତ୍ତାରି ଅପ୍ପମଞ୍ଞାନେୱ ୱୁତ୍ତାନି। ମହାପୁରିସୋ ପନ ସବ୍ବାପି ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ, ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମାଦିୱସେନ ଚୁଦ୍ଦସହାକାରେହି ସମାପତ୍ତିଯୋ ପୱିସନ୍ତୋ ମଧୁପଟଲଂ ପୱିଟ୍ଠଭମରୋ ମଧୁରସେନ ୱିଯ ସମାପତ୍ତିସୁଖେନେୱ ଯାପେତି।

ଚତୁରାସୀତିନଗରସହସ୍ସାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୬୩।କୁସାୱତୀରାଜଧାନିପ୍ପମୁଖାନୀତି କୁସାୱତୀ ରାଜଧାନୀ ତେସଂ ନଗରାନଂ ପମୁଖା ସବ୍ବସେଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭତ୍ତାଭିହାରୋତି ଅଭିହରିତବ୍ବଭତ୍ତଂ।

୨୬୪।ୱସ୍ସସତସ୍ସୱସ୍ସସତସ୍ସାତି କସ୍ମା ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି? ତେସଂ ସଦ୍ଦେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା, ‘‘ସମାପନ୍ନସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ କଣ୍ଟକୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୭୨) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ସଦ୍ଦେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ମହାପୁରିସୋ। ଅଥ କସ୍ମା ମା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ନ ୱଦତି? ଇଦାନି ରାଜା ନ ପସ୍ସତୀତି ନିବଦ୍ଧୱତ୍ତଂ ନ ଲଭିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମା ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜିତ୍ଥାତି ନ ୱଦତି।

ସୁଭଦ୍ଦାଦେୱିଉପସଙ୍କମନୱଣ୍ଣନା

୨୬୫।ଏତଦହୋସୀତି କଦା ଏତଂ ଅହୋସି। ରଞ୍ଞୋ କାଲଙ୍କିରିଯଦିୱସେ। ତଦା କିର ଦେୱତା ଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ରାଜା ଅନାଥକାଲଙ୍କିରିଯଂ ମା କରୋତୁ, ଓରୋଧେହି ବହୂହି ଧୀତୂହି ପୁତ୍ତେହି ପରିୱାରିତୋୱ କରୋତୂ’’ତି। ଅଥ ଦେୱିଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସୁଂ। ପୀତାନି ୱତ୍ଥାନୀତି ତାନି କିର ପକତିଯା ରଞ୍ଞୋ ମନାପାନି, ତସ୍ମା ତାନି ପାରୁପଥାତି ଆହ। ଏତ୍ଥେୱ ଦେୱି ତିଟ୍ଠାତି ଦେୱି ଇମଂ ଝାନାଗାରଂ ନାମ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନ ହୋତି, ଝାନରତିୱିନ୍ଦନଟ୍ଠାନଂ ମମ, ମା ଇଧ ପାୱିସୀତି।

୨୬୬।ଏତଦହୋସୀତି ଲୋକେ ସତ୍ତା ନାମ ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ଅତିୱିଯ ୱିରୋଚନ୍ତି, ତେନସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନିନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଏୱଂ ଅହୋସି, ତତୋ ମା ରଞ୍ଞୋ କାଲଙ୍କିରିଯା ଅହୋସୀତି ତସ୍ସ କାଲଙ୍କିରିଯଂ ଅନିଚ୍ଛମାନା ସମ୍ପତି ଗୁଣମସ୍ସ କଥଯିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠମାନାକାରଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମାନି ତେ ଦେୱାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦଂ ଜନେହୀତି ପେମଂ ଉପ୍ପାଦେହି, ରତିଂ କରୋହି। ଜୀୱିତେ ଅପେକ୍ଖନ୍ତି ଜୀୱିତେ ସାପେକ୍ଖଂ, ଆଲଯଂ, ତଣ୍ହଂ କରୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ଖୋ ମଂ ତ୍ୱଂ ଦେୱୀତି ‘‘ମଯଂ ଖୋ, ଦେୱ, ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଉପଚାରକଥଂ ନ ଜାନାମ, କଥଂ ୱଦାମ ମହାରାଜା’’ତି ରାଜାନଂ ‘‘ପବ୍ବଜିତୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନାଯ ଦେୱିଯା ୱୁତ୍ତେ – ‘‘ଏୱଂ ଖୋ ମଂ, ତ୍ୱଂ ଦେୱି, ସମୁଦାଚରାହୀ’’ତିଆଦିମାହ। ଗରହିତାତି ବୁଦ୍ଧେହି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେହି ସାୱକେହି ଅଞ୍ଞେହି ଚ ପଣ୍ଡିତେହି ବହୁସ୍ସୁତେହି ଗରହିତା। କିଂ କାରଣା? ସାପେକ୍ଖକାଲକିରିଯା ହି ଅତ୍ତନୋଯେୱ ଗେହେ ଯକ୍ଖକୁକ୍କୁରଅଜଗୋଣମହିଂସମୂସିକକୁକ୍କୁଟଉକାମଙ୍ଗୁଲାଦିଭାୱେନ ନିବ୍ବତ୍ତନକାରଣଂ ହୋତି।

୨୬୮।ଅଥଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସୁଭଦ୍ଦା ଦେୱୀ ଅସ୍ସୂନି ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱାତି ଦେୱୀ ଏକମନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ଅସ୍ସୂନି ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚ।

ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗମୱଣ୍ଣନା

୨୬୯।ଗହପତିସ୍ସ ୱାତି କସ୍ମା ଆହ? ତେସଂ କିର ସୋଣସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତାଦୀନଂ ୱିଯ ମହତୀ ସମ୍ପତ୍ତି ହୋତି, ସୋଣସ୍ସ କିର ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ଏକା ଭତ୍ତପାତି ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି ଅଗ୍ଘତି। ଇତି ତେସଂ ତାଦିସଂ ଭତ୍ତଂ ଭୁତ୍ତାନଂ ମୁହୁତ୍ତଂ ଭତ୍ତସମ୍ମଦୋ ଭତ୍ତମୁଚ୍ଛା ଭତ୍ତକିଲମଥୋ ହୋତି।

୨୭୧।ଯଂ ତେନ ସମଯେନ ଅଜ୍ଝାୱସାମୀତି ଯତ୍ଥ ୱସାମି, ତଂ ଏକଂଯେୱ ନଗରଂ ହୋତି, ଅୱସେସେସୁ ପୁତ୍ତଧୀତାଦଯୋ ଚେୱ ଦାସମନୁସ୍ସା ଚ ୱସିଂସୁ। ପାସାଦକୂଟାଗାରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପଲ୍ଲଙ୍କାଦୀସୁପି ଏକଂଯେୱ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ସେସା ପୁତ୍ତାଦୀନଂ ପରିଭୋଗା ହୋନ୍ତି। ଇତ୍ଥୀସୁପି ଏକାୱ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାତି, ସେସା ପରିୱାରମତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ପରିଦହାମୀତି ଏକମେୱ ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ନିୱାସେମି, ସେସାନି ପରିୱାରେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତାନଂ ଅସୀତିସହସ୍ସାଧିକାନଂ ସୋଳସନ୍ନଂ ପୁରିସସତସହସ୍ସାନଂ ହୋନ୍ତି। ଭୁଞ୍ଜାମୀତି ପରମପ୍ପମାଣେନ ନାଳିକୋଦନମତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ସେସଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତାନଂ ଚତ୍ତାଲୀସସହସ୍ସାଧିକାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପୁରିସସତସହସ୍ସାନଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏକଥାଲିପାକୋ ହି ଦସନ୍ନଂ ଜନାନଂ ପହୋତି।

ଏତାନି ପନ ଚତୁରାସୀତି ନଗରସହସ୍ସାନି ଚେୱ ପାସାଦସହସ୍ସାନି ଚ କୂଟାଗାରସହସ୍ସାନି ଚ ଏକିସ୍ସାଯେୱ ପଣ୍ଣସାଲାଯ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ଚତୁରାସୀତି ପଲ୍ଲଙ୍କସହସ୍ସାନି ନିପଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନମଞ୍ଚକସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ଚତୁରାସୀତି ହତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ଅସ୍ସସହସ୍ସାନି ରଥସହସ୍ସାନି ନିସୀଦନତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନପୀଠସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ଚତୁରାସୀତି ମଣିସହସ୍ସାନି ଏକଦୀପସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ଚତୁରାସୀତି ପୋକ୍ଖରଣୀସହସ୍ସାନି ଏକପୋକ୍ଖରଣିଯା ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ଚତୁରାସୀତି ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ପୁତ୍ତସହସ୍ସାନି ଗହପତିସହସ୍ସାନି ପରିଭୋଗଭାଜନପତ୍ତଥାଲକ ଧମକରଣ ପରିସ୍ସାୱନ ଆରକଣ୍ଟକ ପିପ୍ଫଲକ ନଖଚ୍ଛେଦନ କୁଞ୍ଚିକକଣ୍ଣମଲହରଣୀ ପାଦକଥଲିକ ଉପାହନ ଛତ୍ତ କତ୍ତରଯଟ୍ଠିଦାନସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ଚତୁରାସୀତି ଧେନୁସହସ୍ସାନି ଗୋରସଦାନସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି। ଚତୁରାସୀତି ୱତ୍ଥକୋଟିସହସ୍ସାନି ନିୱାସନପାରୁପନଦାନସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନି । ଚତୁରାସୀତି ଥାଲିପାକସହସ୍ସାନି ଭୋଜନଦାନସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୨୭୨। ଏୱଂ ଭଗୱା ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତଂ ଦାରକାନଂ ପଂସ୍ୱାଗାରକୀଳନଂ ୱିଯ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚକେ ନିପନ୍ନୋୱ ପସ୍ସାନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିପରିଣତାତି ପକତିୱିଜହନେନ ନିବ୍ବୁତପଦୀପୋ ୱିଯ ଅପଞ୍ଞତ୍ତିକଭାୱଂ ଗତା। ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସଙ୍ଖାରାତି ଏୱଂ ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚା।

ଏତ୍ତାୱତା ଭଗୱା ଯଥା ନାମ ପୁରିସୋ ସତହତ୍ଥୁବ୍ବେଧେ ଚମ୍ପକରୁକ୍ଖେ ନିସ୍ସେଣିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଚମ୍ପକପୁପ୍ଫଂ ଆଦାଯ ନିସ୍ସେଣିଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ଓତରେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ନିସ୍ସେଣିଂ ବନ୍ଧନ୍ତୋ ୱିଯ ଅନେକୱସ୍ସକୋଟିସତସହସ୍ସୁବ୍ବେଧଂ ମହାସୁଦସ୍ସନସମ୍ପତ୍ତିଂ ଆରୁଯ୍ହ ସମ୍ପତ୍ତିମତ୍ଥକେ ଠିତଂ ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ ଆଦାଯ ନିସ୍ସେଣିଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଯ ଓତିଣ୍ଣୋ। ତେନେୱ ପୁବ୍ବେ ୱସଭରାଜା ଦୀଘଭାଣକତ୍ଥେରାନଂ ଲୋହପାସାଦସ୍ସ ପାଚୀନପସ୍ସେ ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକାଯଂ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତାନଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘କିଂ, ଭୋ, ମଯ୍ହଂ ଅଯ୍ୟକେନ ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ, ଅତ୍ତନୋ ଖାଦିତପୀତଟ୍ଠାନେ ସମ୍ପତ୍ତିମେୱ କଥେତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ – ‘‘ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ସଙ୍ଖାରା’’ତି ୱୁତ୍ତକାଲେ ‘‘ଇମଂ, ଭୋ, ଦିସ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱାମହତ୍ଥଂ ସମିଞ୍ଜିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ଅପ୍ପୋଠେତ୍ୱା – ‘‘ସାଧୁ ସାଧୂ’’ତି ତୁଟ୍ଠହଦଯୋ ସାଧୁକାରଂ ଅଦାସି।

ଏୱଂ ଅଦ୍ଧୁୱାତି ଏୱଂ ଉଦକପୁପ୍ଫୁଳାଦଯୋ ୱିଯ ଧୁୱଭାୱୱିରହିତା। ଏୱଂ ଅନସ୍ସାସିକାତି ଏୱଂ ସୁପିନକେ ପୀତପାନୀଯଂ ୱିଯ ଅନୁଲିତ୍ତଚନ୍ଦନଂ ୱିଯ ଚ ଅସ୍ସାସୱିରହିତା।

ସରୀରଂ ନିକ୍ଖିପେଯ୍ୟାତି ସରୀରଂ ଛଡ୍ଡେଯ୍ୟ। ଇଦାନି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପୋ ୱା ପଟିଜଗ୍ଗନଂ ୱା ନତ୍ଥି କିଲେସପହୀନତ୍ତା, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତସ୍ସାତି ୱଦତି। ଇଦଂ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନ ଥେରଂ ଆମନ୍ତେସି, ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଆନୁଭାୱୋ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ମହାସୁଦସ୍ସନସ୍ସ ପନ କାଲଙ୍କିରିଯତୋ ସତ୍ତମେୱ ଦିୱସେ ସତ୍ତରତନପାକାରା ସତ୍ତରତନତାଲା ଚତୁରାସୀତି ପୋକ୍ଖରଣୀସହସ୍ସାନି ଧମ୍ମପାସାଦୋ ଧମ୍ମପୋକ୍ଖରଣୀ ଚକ୍କରତନନ୍ତି ସବ୍ବମେତଂ ଅନ୍ତରଧାଯୀତି। ହତ୍ଥିଆଦୀସୁ ପନ ଅଯଂ ଧମ୍ମତା ଖୀଣାଯୁକା ସହେୱ କାଲଙ୍କରୋନ୍ତି। ଆଯୁସେସେ ସତି ହତ୍ଥିରତନଂ ଉପୋସଥକୁଲଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅସ୍ସରତନଂ ୱଲାହକକୁଲଂ, ମଣିରତନଂ ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ଇତ୍ଥିରତନସ୍ସ ଆନୁଭାୱୋ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ଗହପତିରତନସ୍ସ ଚକ୍ଖୁ ପାକତିକମେୱ ହୋତି। ପରିଣାଯକରତନସ୍ସ ୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯଂ ନସ୍ସତି।

ଇଦମୱୋଚ ଭଗୱାତି ଇଦଂ ପାଳିଯଂ ଆରୁଳ୍ହଞ୍ଚ ଅନାରୁଳ୍ହଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ଭଗୱା ଅୱୋଚ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ

ମହାସୁଦସ୍ସନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ଜନଵସଭସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

ନାତିକିୟାଦିବ୍ୟାକରଣଵଣ୍ଣନା

୨୭୩-୨୭୫।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ଜନଵସଭସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁତ୍ତାନପଦଵଣ୍ଣନା – ପରିତୋ ପରିତୋ ଜନପଦେସୂତି ସମନ୍ତା ସମନ୍ତା ଜନପଦେସୁ। ପରିଚାରକେତି ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘାନଂ ପରିଚାରକେ। ଉପପତ୍ତୀସୂତି ଞାଣଗତିପୁଞ୍ଞାନଂ ଉପପତ୍ତୀସୁ। କାସିକୋସଲେସୂତି କାସୀସୁ ଚ କୋସଲେସୁ ଚ, କାସିରଟ୍ଠେ ଚ କୋସଲରଟ୍ଠେ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଅଙ୍ଗମଗଧୟୋନକକମ୍ବୋଜଅସ୍ସକଅଵନ୍ତିରଟ୍ଠେସୁ ପନ ଛସୁ ନ ବ୍ୟାକରୋତି। ଇମେସଂ ପନ ସୋଳସନ୍ନଂ ମହାଜନପଦାନଂ ପୁରିମେସୁ ଦସସୁଯେଵ ବ୍ୟାକରୋତି। ନାତିକିୟାତି ନାତିକଗାମଵାସିନୋ।

ତେନାତି ତେନ ଅନାଗାମିଆଦିଭାଵେନ। ସୁତ୍ଵାତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ବ୍ୟାକରୋନ୍ତସ୍ସ ଭଗଵତୋ ପଞ୍ହାବ୍ୟାକରଣଂ ସୁତ୍ଵା ତେସଂ ଅନାଗାମିଆଦୀସୁ ନିଟ୍ଠଙ୍ଗତା ହୁତ୍ଵା। ତେନ ଅନାଗାମିଆଦିଭାଵେନ ଅତ୍ତମନା ଅହେସୁଂ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ତେନାତି ତେ ନାତିକିୟାତି ଵୁତ୍ତଂ। ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ନ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ ହୋତି।

ଆନନ୍ଦପରିକଥାଵଣ୍ଣନା

୨୭୭।ଭଗଵନ୍ତଂ କିତ୍ତୟମାନରୂପୋତି ଅହୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅହୋ ଧମ୍ମୋ, ଅହୋ ସଙ୍ଘୋ; ଅହୋ ଧମ୍ମୋ ସ୍ଵାକ୍ଖାତୋତି ଏଵଂ କିତ୍ତୟନ୍ତୋଵ କାଲମକାସି। ବହୁଜନୋ ପସୀଦେୟ୍ୟାତି ଅମ୍ହାକଂ ପିତା ମାତା ଭାତା ଭଗିନୀ ପୁତ୍ତୋ ଧୀତା ସହାୟକୋ, ତେନ ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଭୁତ୍ତା, ଏକତୋ ସୟିତା, ତସ୍ସ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ମନାପଂ ଅକରିମ୍ହ, ସୋ କିର ଅନାଗାମୀ ସକଦାଗାମୀ ସୋତାପନ୍ନୋ; ଅହୋ ସାଧୁ, ଅହୋ ସୁଟ୍ଠୂତି ଏଵଂ ବହୁଜନୋ ପସାଦଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ।

୨୭୮।ଗତିନ୍ତି ଞାଣଗତିଂ। ଅଭିସମ୍ପରାୟନ୍ତି ଞାଣାଭିସମ୍ପରାୟମେଵ। ଅଦ୍ଧସା ଖୋତି କିତ୍ତକେ ଜନେ ଅଦ୍ଧସ? ଚତୁଵୀସତିସତସହସ୍ସାନି।

୨୭୯।ଉପସନ୍ତପଦିସ୍ସୋତି ଉପସନ୍ତଦସ୍ସନୋ। ଭାତିରିଵାତି ଅତିଵିୟ ଭାତି, ଅତିଵିୟ ଵିରୋଚତି। ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନନ୍ତି ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ। ଅଦ୍ଧସଂ ଖୋ ଅହଂ ଆନନ୍ଦାତି ନେଵ ଦସ, ନ ଵୀସତି, ନ ସତଂ, ନ ସହସ୍ସଂ, ଅନୂନାଧିକାନି ଚତୁଵୀସତିସତସହସ୍ସାନି ଅଦ୍ଧସନ୍ତି ଆହ।

ଜନଵସଭୟକ୍ଖଵଣ୍ଣନା

୨୮୦। ଦିସ୍ଵା ପନ ମେ ଏତ୍ତକୋ ଜନୋ ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଦୁକ୍ଖା ପମୁତ୍ତୋତି ବଲଵସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ପସନ୍ନତ୍ତା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ଲୋହିତଂ ପସୀଦି, ଲୋହିତସ୍ସ ପସନ୍ନତ୍ତା ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ପସୀଦିଂସୂତି ସବ୍ବମିଦଂ ଵତ୍ଵା ଅଥ ଖୋ ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୟସ୍ମା ସୋ ଭଗଵତୋ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ଵା ଦସସହସ୍ସାଧିକସ୍ସ ଜନସତସହସ୍ସସ୍ସ ଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ଵା ସୋତାପନ୍ନୋ ଜାତୋ, ତସ୍ମା ଜନଵସଭୋତିସ୍ସ ନାମଂ ଅହୋସି।

ଇତୋ ସତ୍ତାତି ଇତୋ ଦେଵଲୋକା ଚଵିତ୍ଵା ସତ୍ତ। ତତୋ ସତ୍ତାତି ତତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକା ଚଵିତ୍ଵା ସତ୍ତ। ସଂସାରାନି ଚତୁଦ୍ଦସାତି ସବ୍ବାପି ଚତୁଦ୍ଦସଖନ୍ଧପଟିପାଟିୟୋ। ନିଵାସମଭିଜାନାମୀତି ଜାତିଵସେନ ନିଵାସଂ ଜାନାମି। ୟତ୍ଥ ମେ ଵୁସିତଂ ପୁରେତି ୟତ୍ଥ ଦେଵେସୁ ଚ ଵେସ୍ସଵଣସ୍ସ ସହବ୍ୟତଂ ଉପଗତେନ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ରାଜଭୂତେନ ଇତୋ ଅତ୍ତଭାଵତୋ ପୁରେୟେଵ ମୟା ଵୁସିତଂ। ପୁରେ ଏଵଂ ଵୁସିତତ୍ତା ଏଵ ଚ ଇଦାନି ସୋତାପନ୍ନୋ ହୁତ୍ଵା ତୀସୁ ଵତ୍ଥୂସୁ ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ଵା ତସ୍ସାନୁଭାଵେନ ଉପରି ନିବ୍ବତ୍ତିତୁଂ ସମତ୍ଥୋପି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଵୁସିତଟ୍ଠାନେ ନିକନ୍ତିୟା ବଲଵତାୟ ଏତ୍ଥେଵ ନିବ୍ବତ୍ତୋ।

୨୮୧।ଆସା ଚ ପନ ମେ ସନ୍ତିଟ୍ଠତୀତି ଇମିନାହଂ ସୋତାପନ୍ନୋତି ନ ସୁତ୍ତପ୍ପମତ୍ତୋଵ ହୁତ୍ଵା କାଲଂ ଵୀତିନାମେସିଂ। ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗତ୍ଥାୟ ପନ ମେ ଵିପସ୍ସନା ଆରଦ୍ଧା। ଅଜ୍ଜେଵ ଅଜ୍ଜେଵ ପଟିଵିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀତି ଏଵଂ ସୌସ୍ସାହୋ ଵିହରାମୀତି ଦସ୍ସେତି। ୟଦଗ୍ଗେତି ଲଟ୍ଠିଵନୁୟ୍ୟାନେ ପଠମଦସ୍ସନେ ସୋତାପନ୍ନଦିଵସଂ ସନ୍ଧାୟ ଵଦତି। ତଦଗ୍ଗେ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅଵିନିପାତୋ ଅଵିନିପାତଂ ସଞ୍ଜାନାମୀତି ତଂଦିଵସଂ ଆଦିଂ କତ୍ଵା, ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁରିମଂ ଚତୁଦ୍ଦସଅତ୍ତଭାଵସଙ୍ଖାତଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅଵିନିପାତୋ ଲଟ୍ଠିଵନୁୟ୍ୟାନେ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଵସେନ ଅଧିଗତଂ ଅଵିନିପାତଧମ୍ମତଂ ସଞ୍ଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନଚ୍ଛରିୟନ୍ତି ଅନୁଅଚ୍ଛରିୟଂ। ଚିନ୍ତୟମାନଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅଚ୍ଛରିୟମେଵିଦଂ ୟଂ କେନଚିଦେଵ କରଣୀୟେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭଗଵନ୍ତଂ

ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଅଦ୍ଦସଂ। ଇଦମ୍ପି ଅଚ୍ଛରିୟଂ ଯଞ୍ଚ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ମହାରାଜସ୍ସ ସୟଂପରିସାୟ ଭାସତୋ ଭଗୱତୋ ଦିଟ୍ଠସଦିସମେୱ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ। ଦ୍ୱେ ପଚ୍ଚୟାତି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଦିଟ୍ଠଭାୱୋ ଚ ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ ଆରୋଚେତୁକାମତା ଚ।

ଦେୱସଭାୱଣ୍ଣନା

୨୮୨।ସନ୍ନିପତିତାତି କସ୍ମା ସନ୍ନିପତିତା? ତେ କିର ଚତୂହି କାରଣେହି ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ୱସ୍ସୂପନାୟିକସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ, ପୱାରଣାସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ, ଧମ୍ମସୱନତ୍ଥଂ, ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକକୀଳାନୁଭୱନତ୍ଥନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସ୍ୱେ ୱସ୍ସୂପନାୟିକାତି ଆସାଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମାୟ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱା ସୁଧମ୍ମାୟ ଦେୱସଭାୟ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମନ୍ତେନ୍ତି ଅସୁକୱିହାରେ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱସ୍ସୂପଗତୋ, ଅସୁକୱିହାରେ ଦ୍ୱେ ତୟୋ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚ ଦସ ୱୀସତି ତିଂସଂ ଚତ୍ତାଲୀସଂ ପଞ୍ଞାସଂ ସତଂ ସହସ୍ସଂ ଭିକ୍ଖୂ ୱସ୍ସୂପଗତା, ଏତ୍ଥେତ୍ଥ ଠାନେ ଅୟ୍ୟାନଂ ଆରକ୍ଖଂ ସୁସଂୱିହିତଂ କରୋଥାତି ଏୱଂ ୱସ୍ସୂପନାୟିକସଙ୍ଗହୋ କତୋ ହୋତି।

ତଦାପି ଏତେନେୱ କାରଣେନ ସନ୍ନିପତିତା। ଇଦଂ ତେସଂ ହୋତି ଆସନସ୍ମିନ୍ତି ଇଦଂ ତେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ ଆସନଂ ହୋତି। ଏୱଂ ତେସୁ ନିସିନ୍ନେସୁ ଅଥ ପଚ୍ଛା ଅମ୍ହାକଂ ଆସନଂ ହୋତି।

ଯେନତ୍ଥେନାତି ଯେନ ୱସ୍ସୂପନାୟିକତ୍ଥେନ। ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଚିନ୍ତୟିତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ଥଂ ମନ୍ତୟିତ୍ୱାତି ତଂ ଅରଞ୍ଞୱାସିନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରକ୍ଖତ୍ଥଂ ଚିନ୍ତୟିତ୍ୱା। ଏତ୍ଥେତ୍ଥ ୱୁଟ୍ଠଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହଥାତି ଚତୂହି ମହାରାଜେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା। ୱୁତ୍ତୱଚନାପି ତନ୍ତି ତେତ୍ତିଂସ ଦେୱପୁତ୍ତା ୱଦନ୍ତି, ମହାରାଜାନୋ ୱୁତ୍ତୱଚନା ନାମ। ତଥା ତେତ୍ତିଂସ ଦେୱପୁତ୍ତା ପଚ୍ଚାନୁସାସନ୍ତି, ଇତରେ ପଚ୍ଚାନୁସିଟ୍ଠୱଚନା ନାମ। ପଦଦ୍ୱୟେପି ପନ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତମେୱ। ଅୱିପକ୍କନ୍ତାତି ଅଗତା।

୨୮୩।ଉଳାରୋତି ୱିପୁଲୋ ମହା। ଦେୱାନୁଭାୱନ୍ତି ଯା ସା ସବ୍ବଦେୱତାନଂ ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରୱିମାନସରୀରାନଂ ପଭା ଦ୍ୱାଦସ ଯୋଜନାନି ଫରତି। ମହାପୁଞ୍ଞାନଂ ପନ ସରୀରପ୍ପଭା ଯୋଜନସତଂ ଫରତି। ତଂ ଦେୱାନୁଭାୱଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା।

ବ୍ରହ୍ମୁନୋହେତଂ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତନ୍ତି ଯଥା ସୂରିୟସ୍ସ ଉଦୟତୋ ଏତଂ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଏତଂ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ଯଦିଦଂ ଅରୁଣୁଗ୍ଗଂ, ଏୱମେୱ ବ୍ରହ୍ମୁନୋପି ଏତଂ – ‘‘ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି ଦୀପେତି।

ସନଙ୍କୁମାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୮୪।ଅନଭିସମ୍ଭୱନୀୟୋତି ଅପତ୍ତବ୍ବୋ, ନ ତଂ ଦେୱା ତାୱତିଂସା ପସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚକ୍ଖୁପଥସ୍ମିନ୍ତି ଚକ୍ଖୁପସାଦେ ଆପାଥେ ୱା। ସୋ ଦେୱାନଂ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥେ ସମ୍ଭୱନୀୟୋ ପତ୍ତବ୍ବୋ ନ ହୋତି, ନ ଅଭିଭୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ହେଟ୍ଠା ହେଟ୍ଠା ହି ଦେୱତା ଉପରୂପରି ଦେୱାନଂ ଓଳାରିକଂ କତ୍ୱା ମାପିତମେୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ପସ୍ସିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ୱେଦପଟିଲାଭନ୍ତି ତୁଟ୍ଠିପଟିଲାଭଂ। ଅଧୁନାଭିସିତ୍ତୋ ରଜ୍ଜେନାତି ସମ୍ପତି ଅଭିସିତ୍ତୋ ରଜ୍ଜେନ। ଅୟଂ ପନତ୍ଥୋ ଦୁଟ୍ଠଗାମଣିଅଭୟୱତ୍ଥୁନା ଦୀପେତବ୍ବୋ –

ସୋ କିର ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଦମିଳରାଜାନୋ ୱିଜିତ୍ୱା ଅନୁରାଧପୁରେ ପତ୍ତାଭିସେକୋ ତୁଟ୍ଠସୋମନସ୍ସେନ ମାସଂ ନିଦ୍ଦଂ ନ ଲଭି, ତତୋ – ‘‘ନିଦ୍ଦଂ ନ ଲଭାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖି। ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ଅଜ୍ଜ ଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାହୀତି। ସୋ ଚ ଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାସି। ସଙ୍ଘୋ ଗନ୍ତ୍ୱା – ‘‘ଚିତ୍ତୟମକଂ ସଜ୍ଝାୟଥା’’ତି ଅଟ୍ଠ ଆଭିଧମ୍ମିକଭିକ୍ଖୂ ପେସେସି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା – ‘‘ନିପଜ୍ଜ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜା,’’ତି ୱତ୍ୱା ସଜ୍ଝାୟଂ ଆରଭିଂସୁ। ରାଜା ସଜ୍ଝାୟଂ ସୁଣନ୍ତୋୱ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ଥେରା – ରାଜାନଂ ମା ପବୋଧୟିତ୍ଥାତି ପକ୍କମିଂସୁ। ରାଜା ଦୁତିୟଦିୱସେ ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନେ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଥେରେ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ – ‘‘କୁହିଂ ଅୟ୍ୟା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତୁମ୍ହାକଂ ନିଦ୍ଦୋକ୍କମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଗତାତି। ନତ୍ଥି, ଭୋ, ମୟ୍ହଂ ଅୟ୍ୟକସ୍ସ ଦାରକାନଂ ଅଜାନନକଭେସଜ୍ଜଂ ନାମ, ଯାୱ ନିଦ୍ଦାଭେସଜ୍ଜମ୍ପି ଜାନନ୍ତି ଯେୱାତି ଆହ।

ପଞ୍ଚସିଖୋତି ପଞ୍ଚସିଖଗନ୍ଧବ୍ବସଦିସୋ ହୁତ୍ୱା। ପଞ୍ଚସିଖଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ କିର ସବ୍ବଦେୱତା ଅତ୍ତଭାୱଂ ମମାୟନ୍ତି। ତସ୍ମା ବ୍ରହ୍ମାପି ତାଦିସଂୟେୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ପାତୁରହୋସି। ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦୀତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦି।

ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋତି ସୁମୁତ୍ତୋ ଅପଲିବୁଦ୍ଧୋ। ୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋତି ଅତ୍ଥୱିଞ୍ଞାପନୋ। ମଞ୍ଜୂତି ମଧୁରୋ ମୁଦୁ। ସୱନୀୟୋତି ସୋତବ୍ବୟୁତ୍ତକୋ କଣ୍ଣସୁଖୋ। ବିନ୍ଦୂତି ଏକଗ୍ଘନୋ। ଅୱିସାରୀତି ସୁୱିସଦୋ ଅୱିପ୍ପକିଣ୍ଣୋ। ଗମ୍ଭୀରୋତି ନାଭିମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଗମ୍ଭୀରସମୁଟ୍ଠିତୋ, ନ

ଜିଓ୍ୱାଦନ୍ତଓଟ୍ଠତାଲୁମଓପ୍ପହାରସମୁଟ୍ଠିତୋ। ଏଓ୍ୱଂ ସମୁଟ୍ଠିତୋ ହି ଅମଧୁରୋ ଚ ହୋତି, ନ ଚ ଦୂରଂ ସାଓ୍ୱେତି। ନିନାଦୀତି ମହାମେଘମୁଦିଙ୍ଗସଦ୍ଦୋ ଓ୍ୱିଯ ନିନାଦଯୁତ୍ତୋ। ଅପିଚେତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମଂ ପଚ୍ଛିମଂ ପଦଂ ପୁରିମସ୍ସ ପୁରିମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋଯେଓ୍ୱାତି ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଥାପରିସନ୍ତି ଯତ୍ତକା ପରିସା, ତତ୍ତକମେଓ୍ୱ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାପେତି। ଅନ୍ତୋ ପରିସାଯଂ ଯେଓ୍ୱସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ସମ୍ପରିଓ୍ୱତ୍ତତି, ନ ବହିଦ୍ଧା ଓ୍ୱିଧାଓ୍ୱତି। ଯେ ହି କେଚୀତି ଆଦି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନଭାଓ୍ୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଓ୍ୱଦତି। ସରଣଂ ଗତାତି ନ ଯଥା ଓ୍ୱା ତଥା ଓ୍ୱା ସରଣଂ ଗତେ ସନ୍ଧାଯ ଓ୍ୱଦତି। ନିକ୍ଖେମତିକଗହିତସରଣେ ପନ ସନ୍ଧାଯ ଓ୍ୱଦତି। ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯଂ ପରିପୂରେନ୍ତୀତି ଗନ୍ଧବ୍ବଦେଓ୍ୱଗଣଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇତି ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଛ ଦେଓ୍ୱଲୋକାଦୀସୁ ପିଟ୍ଠଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପୂରିତନାଳି ଓ୍ୱିଯ ସରଓ୍ୱନନଳଓ୍ୱନଂ ଓ୍ୱିଯ ଚ ନିରନ୍ତରଂ ଜାତପରିସାତି ଆହ।

ଭାଓ୍ୱିତୈଦ୍ଧିପାଦଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୮୭।ଯାଓ୍ୱସୁପଞ୍ଞତ୍ତା ଚିମେ ତେନ ଭଗଓ୍ୱତାତି ତେନ ମଯ୍ହଂ ସତ୍ଥାରା ଭଗଓ୍ୱତା ଯାଓ୍ୱ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା ଯାଓ୍ୱ ସୁକଥିତା। ଇଦ୍ଧିପାଦାତି ଏତ୍ଥ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଇଦ୍ଧି, ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ପାଦାତି ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବା। ଇଦ୍ଧିପହୁତାଯାତି ଇଦ୍ଧିପହୋନକତାଯ। ଇଦ୍ଧିଓ୍ୱିସଓ୍ୱିତାଯାତି ଇଦ୍ଧିଓ୍ୱିପଜ୍ଜନଭାଓ୍ୱାଯ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆସେଓ୍ୱନଓ୍ୱସେନ ଚିଣ୍ଣଓ୍ୱସିତାଯାତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଦ୍ଧିଓ୍ୱିକୁବ୍ବନତାଯାତି ଇଦ୍ଧିଓ୍ୱିକୁବ୍ବନଭାଓ୍ୱାଯ, ନାନପ୍ପକାରତୋ କତ୍ୱା ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ। ଛନ୍ଦସମାଧିପ୍ପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତନ୍ତିଆଦୀସୁ ଛନ୍ଦହେତୁକୋ ଛନ୍ଦାଧିକୋ ଓ୍ୱା ସମାଧି ଛନ୍ଦସମାଧି, କତ୍ତୁକମ୍ୟତାଛନ୍ଦଂ ଅଧିପତିଂ କରିତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସମାଧିସ୍ସେତଂ ଅଧିଓ୍ୱଚନଂ। ପଧାନଭୂତା ସଙ୍ଖାରା ପଧାନସଙ୍ଖାରା। ଚତୁକିଚ୍ଚସାଧକସ୍ସ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଓ୍ୱୀରିଯସ୍ସେତଂ ଅଧିଓ୍ୱଚନଂ। ସମନ୍ନାଗତନ୍ତି ଛନ୍ଦସମାଧିନା ଚ ପଧାନସଙ୍ଖାରେନ ଚ ଉପେତଂ। ଇଦ୍ଧିପାଦନ୍ତି ନିପ୍ଫତ୍ତିପରିଯାଯେନ ଇଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ଓ୍ୱା, ଇଜ୍ଝନ୍ତି ଏତାଯ ସତ୍ତା ଇଦ୍ଧା ଓ୍ୱୁଦ୍ଧା ଉକ୍କଂସଗତା ହୋନ୍ତୀତି ଇମିନା ଓ୍ୱା ପରିଯାଯେନ ଇଦ୍ଧୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତାନଂ ଅଭିଞ୍ଞାଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ଛନ୍ଦସମାଧିପଧାନସଙ୍ଖାରାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ପାଦଭୂତୋ ସେସଚିତ୍ତଚେତସିକରାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓ୍ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ‘‘ଇଦ୍ଧିପାଦୋତି ତଥାଭୂତସ୍ସ ଓ୍ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋ ଓ୍ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ’’ତି (ଓ୍ୱିଭ। ୪୩୪)। ଇମିନା ନଯେନ ସେସେସୁପି ଅତ୍ଥୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯଥେଓ୍ୱ ହି ଛନ୍ଦଂ ଅଧିପତିଂ କରିତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସମାଧି ଛନ୍ଦସମାଧୀତି ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ, ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱୀରିଯଂ, ଚିତ୍ତଂ, ଓ୍ୱୀମଂସଂ ଅଧିପତିଂ କରିତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସମାଧି ଓ୍ୱୀମଂସାସମାଧୀତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି। ଅପିଚ ଉପଚାରଜ୍ଝାନଂ ପାଦୋ, ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧି। ସୌପଚାରଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ପାଦୋ, ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ ଇଦ୍ଧୀତି ଏଓ୍ୱଂ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପାଦୋ, ଅପରଭାଗେ ଇଦ୍ଧୀତି ଏଓ୍ୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଓ୍ୱିତ୍ଥାରେନ ଇଦ୍ଧିପାଦକଥା ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଚ ଓ୍ୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାଯ ଚ ଓ୍ୱୁତ୍ତା।

କେଚି ପନ ‘‘ନିପ୍ଫନ୍ନା ଇଦ୍ଧି। ଅନିପ୍ଫନ୍ନୋ ଇଦ୍ଧିପାଦୋ’’ତି ଓ୍ୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ଓ୍ୱାଦମଦ୍ଦନତ୍ଥାଯ ଅଭିଧମ୍ମେ ଉତ୍ତରଚୂଳିକଓ୍ୱାରୋ ନାମ ଆଭତୋ – ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଛନ୍ଦିଦ୍ଧିପାଦୋ, ଓ୍ୱୀରିଯିଦ୍ଧିପାଦୋ, ଚିତ୍ତିଦ୍ଧିପାଦୋ, ଓ୍ୱୀମଂସିଦ୍ଧିପାଦୋ। ତତ୍ଥ କତମୋ ଛନ୍ଦିଦ୍ଧିପାଦୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଝାନଂ ଭାଓ୍ୱେତି ନିଯ୍ୟାନିକଂ ଅପଚଯଗାମିଂ ଦିଟ୍ଠିଗତାନଂ ପହାନାଯ ପଠମାଯ ଭୂମିଯା ପତ୍ତିଯା ଓ୍ୱିଓ୍ୱିଚ୍ଚେଓ୍ୱ କାମେହି ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ଓ୍ୱିହରତି ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦଂ ଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞଂ। ଯୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଛନ୍ଦୋ ଛନ୍ଦିକତା କତ୍ତୁକମ୍ୟତା କୁସଲୋ ଧମ୍ମଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ଅଯଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତି ଛନ୍ଦିଦ୍ଧିପାଦୋ, ଅଓ୍ୱସେସା ଧମ୍ମା ଛନ୍ଦିଦ୍ଧିପାଦସମ୍ପଯୁତ୍ତା’’ତି (ଓ୍ୱିଭ। ୪୫୮)। ଇମେ ପନ ଲୋକୁତ୍ତରଓ୍ୱସେନେଓ୍ୱ ଆଗତା। ତତ୍ଥ ରଟ୍ଠପାଲତ୍ଥେରୋ ଛନ୍ଦଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ସୋଣତ୍ଥେରୋ ଓ୍ୱୀରିଯଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା, ସମ୍ଭୂତତ୍ଥେରୋ ଚିତ୍ତଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା, ଆଯସ୍ମା ମୋଘରାଜା ଓ୍ୱୀମଂସଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱାତି।

ତତ୍ଥ ଯଥା ଚତୂସୁ ଅମଚ୍ଚପୁତ୍ତେସୁ ଠାନନ୍ତରଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଓ୍ୱିହରନ୍ତେସୁ ଏକୋ ଉପଟ୍ଠାନେ ଛନ୍ଦଜାତୋ ରଞ୍ଞୋ ଅଜ୍ଝାସଯଞ୍ଚ ରୁଚିଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା ଦିଓ୍ୱା ଚ ରତ୍ତୋ ଚ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ଠାନନ୍ତରଂ ପାପୁଣି। ଯଥା ସୋ, ଏଓ୍ୱଂ ଛନ୍ଦଧୁରେନ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତକୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏକୋ ପନ – ‘‘ଦିଓ୍ୱସେ ଦିଓ୍ୱସେ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ କୋ ସକ୍କୋତି, ଉପ୍ପନ୍ନେ କିଚ୍ଚେ ପରକ୍କମେନ ଆରାଧେସ୍ସାମୀ’’ତି କୁପିତେ ପଚ୍ଚନ୍ତେ ରଞ୍ଞା ପହିତୋ ପରକ୍କମେନ ସତ୍ତୁମଦ୍ଦନଂ କତ୍ୱା ଠାନନ୍ତରଂ ପାପୁଣି। ଯଥା ସୋ, ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱୀରିଯଧୁରେନ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତକୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏକୋ – ‘‘ଦିଓ୍ୱସେ ଦିଓ୍ୱସେ ଉପଟ୍ଠାନମ୍ପି ଉରେନ ସତ୍ତିସରପଟିଚ୍ଛନ୍ନମ୍ପି ଭାରୋଯେଓ୍ୱ, ମନ୍ତବଲେନ ଆରାଧେସ୍ସାମୀ’’ତି ଖତ୍ତଓ୍ୱିଜ୍ଜାଯ କତପରିଚଯତ୍ତା ମନ୍ତସଂଓ୍ୱିଧାନେନ ରାଜାନଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ଠାନନ୍ତରଂ ପାପୁଣାତି। ଯଥା ସୋ, ଏଓ୍ୱଂ ଚିତ୍ତଧୁରେନ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତକୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅପରୋ – ‘‘କିଂ ଇମେହି ଉପଟ୍ଠାନାଦୀହି, ରାଜାନୋ ନାମ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଠାନନ୍ତରଂ ଦେନ୍ତି, ତାଦିସସ୍ସ ଦେନ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଜାତିସମ୍ପତ୍ତିମେଓ୍ୱ ନିସ୍ସାଯ ଠାନନ୍ତରଂ ପାପୁଣି, ଯଥା ସୋ, ଏଓ୍ୱଂ ସୁପରିସୁଦ୍ଧଂ ଓ୍ୱୀମଂସଂ ନିସ୍ସାଯ ଓ୍ୱୀମଂସଧୁରେନ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମନିବ୍ବତ୍ତକୋ ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅନେକୱିହିତନ୍ତି ଅନେକୱିଧଂ। ଇଦ୍ଧିୱିଧନ୍ତି ଇଦ୍ଧିକୋଟ୍ଠାସଂ।

ତିୱିଧଓକାସାଧିଗମୱଣ୍ଣନା

୨୮୮।ସୁଖସ୍ସାଧିଗମାୟାତି ଝାନସୁଖସ୍ସ ମଗ୍ଗସୁଖସ୍ସ ଫଲସୁଖସ୍ସ ଚ ଅଧିଗମାୟ। ସଂସଟ୍ଠୋତି ସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ। ଅରିୟଧମ୍ମନ୍ତି ଅରିୟେନ ଭଗୱତା ବୁଦ୍ଧେନ ଦେସିତଂ ଧମ୍ମଂ। ସୁଣାତୀତି ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖା ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀଆଦୀହି ୱା ଦେସିୟମାନଂ ସୁଣାତି। ୟୋନିସୋ ମନସିକରୋତୀତି ଉପାୟତୋ ପଥତୋ କାରଣତୋ ‘ଅନିଚ୍ଚ’ନ୍ତିଆଦିୱସେନ ମନସି କରୋତି। ‘‘ୟୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ନାମ ଉପାୟମନସିକାରୋ ପଥମନସିକାରୋ, ଅନିଚ୍ଚେ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ଦୁକ୍ଖେ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅନତ୍ତନି ଅନତ୍ତାତି ଅସୁଭେ ଅସୁଭନ୍ତି ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକେନ ୱା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆୱଟ୍ଟନା ଅନ୍ୱାୱଟ୍ଟନା ଆଭୋଗୋ ସମନ୍ନାହାରୋ ମନସିକାରୋ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୟୋନିସୋମନସିକାରୋ’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ୟୋନିସୋମନସିକାରେ କମ୍ମଂ ଆରଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସଂସଟ୍ଠୋତି ୱତ୍ଥୁକାମେହିପି କିଲେସକାମେହିପି ଅସଂସଟ୍ଠୋ ୱିହରତି। ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖନ୍ତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପଠମଜ୍ଝାନସୁଖଂ। ସୁଖା ଭିୟ୍ୟୋ ସୋମନସ୍ସନ୍ତି ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଝାନସୁଖପଚ୍ଚୟା ଅପରାପରଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପମୁଦାତି ତୁଟ୍ଠାକାରତୋ ଦୁବ୍ବଲପୀତି। ପାମୋଜ୍ଜନ୍ତି ବଲୱତରଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ। ପଠମୋ ଓକାସାଧିଗମୋତି ପଠମଜ୍ଝାନଂ ପଞ୍ଚନୀୱରଣାନି ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓକାସଂ ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମା ‘‘ପଠମୋ ଓକାସାଧିଗମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଓଳାରିକାତି ଏତ୍ଥ କାୟୱଚୀସଙ୍ଖାରା ତାୱ ଓଳାରିକା ହୋନ୍ତୁ, ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା କଥଂ ଓଳାରିକାତି? ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା। କାୟସଙ୍ଖାରା ହି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେନ ପହୀୟନ୍ତି, ୱଚୀସଙ୍ଖାରା ଦୁତିୟଜ୍ଝାନେନ, ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିୟା। ଇତି କାୟୱଚୀସଙ୍ଖାରେସୁ ପହୀନେସୁପି ତେ ତିଟ୍ଠନ୍ତିୟେୱାତି ପହୀନେ ଉପାଦାୟ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା ଓଳାରିକା ନାମ ଜାତା। ସୁଖନ୍ତି ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖଂ। ସୁଖା ଭିୟ୍ୟୋ ସୋମନସ୍ସନ୍ତି ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଅପରାପରଂ ସୋମନସ୍ସଂ। ଦୁତିୟୋ ଓକାସାଧିଗମୋତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓକାସଂ ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମା ‘‘ଦୁତିୟୋ ଓକାସାଧିଗମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତିୟତତିୟଜ୍ଝାନାନି ପନେତ୍ଥ ଚତୁତ୍ଥେ ଗହିତେ ଗହିତାନେୱ ହୋନ୍ତୀତି ୱିସୁଂ ନ ୱୁତ୍ତାନୀତି।

ଇଦଂ କୁସଲନ୍ତିଆଦୀସୁ କୁସଲଂ ନାମ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥା। ଅକୁସଲନ୍ତି ଦସଅକୁସଲକମ୍ମପଥା। ସାୱଜ୍ଜଦୁକାଦୟୋପି ଏତେସଂ ୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ସବ୍ବଞ୍ଚେୱ ପନେତଂ କଣ୍ହଞ୍ଚ ସୁକ୍କଞ୍ଚ ସପ୍ପଟିଭାଗଞ୍ଚାତି କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗଂ। ନିବ୍ବାନମେୱ ହେତଂ ଅପ୍ପଟିଭାଗଂ। ଅୱିଜ୍ଜା ପହୀୟତୀତି ୱଟ୍ଟପଟିଚ୍ଛାଦିକା ଅୱିଜ୍ଜା ପହୀୟତି। ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୁଖନ୍ତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସୁଖଞ୍ଚେୱ ଫଲସୁଖଞ୍ଚ। ସୁଖା ଭିୟ୍ୟୋ ସୋମନସ୍ସନ୍ତି ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ଅପରାପରଂ ସୋମନସ୍ସଂ। ତତିୟୋ ଓକାସାଧିଗମୋତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ସବ୍ବକିଲେସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓକାସଂ ଗହେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମା ‘‘ତତିୟୋ ଓକାସାଧିଗମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ସେସମଗ୍ଗା ପନ ତସ୍ମିଂ ଗହିତେ ଅନ୍ତୋଗଧା ଏୱାତି ୱିସୁଂ ନ ୱୁତ୍ତା।

ଇମେ ପନ ତୟୋ ଓକାସାଧିଗମା ଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣୱସେନ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବା। କଥଂ? ସବ୍ବାନି ଆରମ୍ମଣାନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଉପଚାରୱସେନ ଚ ଅପ୍ପନାୱସେନ ଚ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଚତୁୱୀସତିୟା ଠାନେସୁ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ‘‘ପଠମୋ ଓକାସାଧିଗମୋ’’ତି କଥେତବ୍ବଂ। ତେରସସୁ ଠାନେସୁ ଦୁତିୟତତିୟଜ୍ଝାନାନି, ପନ୍ନରସସୁ ଠାନେସୁ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଞ୍ଚ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ପାପେତ୍ୱା ‘‘ଦୁତିୟୋ ଓକାସାଧିଗମୋ’’ତି କଥେତବ୍ବଂ। ଦସ ଉପଚାରଜ୍ଝାନାନି ପନ ମଗ୍ଗସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଭୂତାନି ତତିୟଂ ଓକାସାଧିଗମଂ ଭଜନ୍ତି। ଅପିଚ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା ପଠମଂ ଓକାସାଧିଗମଂ ଭଜତି, ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା ଦୁତିୟଂ, ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା ତତିୟନ୍ତି ଏୱଂ ସିକ୍ଖାୱସେନପି କଥେତବ୍ବଂ। ସାମଞ୍ଞଫଲେପି ଚୂଳସୀଲତୋ ୟାୱ ପଠମଜ୍ଝାନା ପଠମୋ ଓକାସାଧିଗମୋ , ଦୁତିୟଜ୍ଝାନତୋ ୟାୱ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନା ଦୁତିୟୋ , ୱିପସ୍ସନାତୋ ୟାୱ ଅରହତ୍ତା ତତିୟୋ ଓକାସାଧିଗମୋତି ଏୱଂ ସାମଞ୍ଞଫଲସୁତ୍ତନ୍ତୱସେନପି କଥେତବ୍ବଂ। ତୀସୁ ପନ ପିଟକେସୁ ୱିନୟପିଟକଂ ପଠମଂ ଓକାସାଧିଗମଂ ଭଜତି, ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ଦୁତିୟଂ, ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ତତିୟନ୍ତି ଏୱଂ ପିଟକୱସେନପି କଥେତବ୍ବଂ।

ପୁବ୍ବେ କିର ମହାଥେରା ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଇମମେୱ ସୁତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତି। କିଂ କାରଣା? ତୀଣି ପିଟକାନି ୱିଭଜିତ୍ୱା କଥେତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମାତି। ତେପିଟକେନ ହି ସମୋଧାନେତ୍ୱା କଥେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଥିତନ୍ତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ତେପିଟକଂ ଭଜାପେତ୍ୱା କଥିତମେୱ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ସୁକଥିତଂ ହୋତୀତି।

ଚତୁସତିପଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୨୮୯।କୁସଲସ୍ସାଧିଗମାୟାତି ମଗ୍ଗକୁସଲସ୍ସ ଚେୱ ଫଲକୁସଲସ୍ସ ଚ ଅଧିଗମତ୍ଥାୟ। ଉଭୟମ୍ପି ହେତଂ ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ ଖେମଟ୍ଠେନ ୱା କୁସଲମେୱ।

ତତ୍ଥ ସମ୍ମାସମାଧିଯତୀତି ତସ୍ମିଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତକାଯେ ସମାହିତୋ ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ହୋତି। ବହିଦ୍ଧା ପରକାଯେ ଞାଣଦସ୍ସନଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି ଅତ୍ତନୋ କାଯତୋ ପରସ୍ସ କାଯାଭିମୁଖଂ ଞାଣଂ ପେସେତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ସବ୍ବତ୍ଥେଵ ଚ ସତିମାତି ପଦେନ କାଯାଦିପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି, ଲୋକୋତି ପଦେନ ପରିଗ୍ଗହିତକାଯାଦଯୋଵ ଲୋକୋ। ଚତ୍ତାରୋ ଚେତେ ସତିପଟ୍ଠାନା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକା କଥିତାତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ସତ୍ତସମାଧିପରିକ୍ଖାରଵଣ୍ଣନା

୨୯୦।ସମାଧିପରିକ୍ଖାରାତି ଏତ୍ଥ ତଯୋ ପରିକ୍ଖାରା। ‘‘ରଥୋ ସୀଲପରିକ୍ଖାରୋ ଝାନକ୍ଖୋ ଚକ୍କଵୀରିଯୋ’’ତି (ସଂ। ନି। ୫।୪) ହି ଏତ୍ଥ ଅଲଙ୍କାରୋ ପରିକ୍ଖାରୋ ନାମ। ‘‘ସତ୍ତହି ନଗରପରିକ୍ଖାରେହି ସୁପରିକ୍ଖତଂ ହୋତୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୭।୬୭) ଏତ୍ଥ ପରିଵାରୋ ପରିକ୍ଖାରୋ ନାମ। ‘‘ଗିଲାନପଚ୍ଚଯଜୀଵିତପରିକ୍ଖାରୋ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୧୮୨) ଏତ୍ଥ ସମ୍ଭାରୋ ପରିକ୍ଖାରୋ ନାମ। ଇଧ ପନ ପରିଵାରପରିକ୍ଖାରଵସେନ ‘‘ସତ୍ତ ସମାଧିପରିକ୍ଖାରା’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ପରିକ୍ଖତାତି ପରିଵାରିତା। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ସୋ ଅରିଯୋ ସମ୍ମାସମାଧୀତି ଅଯଂ ସତ୍ତହି ରତନେହି ପରିଵୁତୋ ଚକ୍କଵତ୍ତୀ ଵିଯ ସତ୍ତହି ଅଙ୍ଗେହି ପରିଵୁତୋ ‘‘ଅରିଯୋ ସମ୍ମାସମାଧୀ’’ତି ଵୁଚ୍ଚତି। ସଉପନିସୋ ଇତିପୀତି ସଉପନିସ୍ସଯୋ ଇତିପି ଵୁଚ୍ଚତି, ସପରିଵାରୋ ଯେଵାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସ୍ସାତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯଂ ଠିତସ୍ସ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୋତୀତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ପଵତ୍ତତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବପଦେସୁ। ଅଯଂ ପନତ୍ଥୋ ମଗ୍ଗଵସେନାପି ଫଲଵସେନାପି ଵେଦିତବ୍ବୋ। କଥଂ? ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯଂ ଠିତସ୍ସ ମଗ୍ଗସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୋତି…ପେ… ମଗ୍ଗଞାଣେ ଠିତସ୍ସ ମଗ୍ଗଵିମୁତ୍ତି ପହୋତି। ତଥା ଫଲସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯଂ ଠିତସ୍ସ ଫଲସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୋତି…ପେ… ଫଲସମ୍ମାଞାଣେ ଠିତସ୍ସ ଫଲଵିମୁତ୍ତି ପହୋତୀତି।

ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋତିଆଦୀନି ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଵଣ୍ଣିତାନି। ଅପାରୁତାତି ଵିଵଟା। ଅମତସ୍ସାତି ନିବ୍ବାନସ୍ସ। ଦ୍ୱାରାତି ପଵେସନମଗ୍ଗା। ଅଵେଚ୍ଚପ୍ପସାଦେନାତି ଅଚଲପ୍ପସାଦେନ। ଧମ୍ମଵିନୀତାତି ସମ୍ମାନିଯ୍ୟାନେନ ନିଯ୍ୟାତା।

ଅଥାଯଂ ଇତରା ପଜାତି ଅନାଗାମିନୋ ସନ୍ଧାଯାହ, ଅନାଗାମିନୋ ଚ ଅତ୍ଥୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପୁଞ୍ଞଭାଗାତି ପୁଞ୍ଞକୋଟ୍ଠାସେନ ନିବ୍ବତ୍ତା। ଓତ୍ତପ୍ପନ୍ତି ଓତ୍ତପ୍ପମାନୋ। ତେନ କଦାଚି ନାମ ମୁସା ଅସ୍ସାତି ମୁସାଵାଦଭଯେନ ସଙ୍ଖାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ନ ପନ ମମ ସଙ୍ଖାତୁଂ ବଲଂ ନତ୍ଥୀତି ଦୀପେତି।

୨୯୧।ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞତି ଭଵନ୍ତି ଇମିନା କେଵଲଂ ଵେସ୍ସଵଣଂ ପୁଚ୍ଛତି, ନ ପନସ୍ସ ଏଵରୂପୋ ସତ୍ଥା ନାହୋସୀତି ଵା ନ ଭଵିସ୍ସତୀତି ଵା ଲଦ୍ଧି ଅତ୍ଥି। ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଅଭିସମଯେ ଵିସେସୋ ନତ୍ଥି।

୨୯୨।ସଯଂପରିସାଯନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯଂ। ତଯିଦଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ତଂ ଇଦଂ ସକଲଂ ସିକ୍ଖତ୍ତଯବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେଵ। ଇମାନି ପନ ପଦାନି ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ଠପିତାନୀତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲଵିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ

ଜନଵସଭସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ମହାଗୋୱିନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୯୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାଗୋୱିନ୍ଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ପଞ୍ଚସିଖୋତି ପଞ୍ଚଚୂଳୋ ପଞ୍ଚକୁଣ୍ଡଲିକୋ। ସୋ କିର ମନୁସ୍ସପଥେ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମକରଣକାଲେ ଦହରୋ ପଞ୍ଚଚୂଳକଦାରକକାଲେ ୱଚ୍ଛପାଲକଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେପି ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ବହିଗାମେ ଚତୁମଗ୍ଗଟ୍ଠାନେସୁ ସାଲଂ କରୋନ୍ତୋ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣନ୍ତୋ ସେତୁଂ ବନ୍ଧନ୍ତୋ ୱିସମଂ ମଗ୍ଗଂ ସମଂ କରୋନ୍ତୋ ଯାନାନଂ ଅକ୍ଖପଟିଘାତନରୁକ୍ଖେ ହରନ୍ତୋତି ଏୱରୂପାନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ୱିଚରିତ୍ୱା ଦହରୋୱ କାଲମକାସି। ତସ୍ସ ସୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଇଟ୍ଠୋ କନ୍ତୋ ମନାପୋ ଅହୋସି। ସୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ଚାତୁମହାରାଜିକଦେୱଲୋକେ ନୱୁତିୱସ୍ସସତସହସ୍ସପ୍ପମାଣଂ ଆଯୁଂ ଗହେତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣୋ ସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧସଦିସୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଅହୋସି। ସୋ ସକଟସହସ୍ସମତ୍ତଂ ଆଭରଣଂ ପସାଧେତ୍ୱା ନୱକୁମ୍ଭମତ୍ତେ ଗନ୍ଧେ ୱିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଦିବ୍ବରତ୍ତୱତ୍ଥଧରୋ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣକଣ୍ଣିକଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି କୁଣ୍ଡଲକେହି ପିଟ୍ଠିଯଂ ୱତ୍ତମାନେହି ପଞ୍ଚଚୂଳକଦାରକପରିହାରେନେୱ ୱିଚରତି। ତେନେତଂ ''ପଞ୍ଚସିଖୋ'' ତ୍ୱେୱ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି।

ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯାତି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ଖୀଣାଯ ରତ୍ତିଯା, ଏକକୋଟ୍ଠାସଂ ଅତୀତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋତି ଅତିଇଟ୍ଠକନ୍ତମନାପୱଣ୍ଣୋ। ପକତିଯାପି ହେସ କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ, ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଆଗତତ୍ତା ପନ ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି। କେୱଲକପ୍ପନ୍ତି ଅନୱସେସଂ ସମନ୍ତତୋ। ଅନୱସେସତ୍ଥୋ ଏତ୍ଥ କେୱଲସଦ୍ଦୋ। କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିଯ। ସମନ୍ତତୋ ଅତ୍ଥୋ କପ୍ପସଦ୍ଦୋ, କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ। ଓଭାସେତ୍ୱାତି ଆଭାଯ ଫରିତ୍ୱା, ଚନ୍ଦିମା ୱିଯ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଏକୋଭାସଂ ଏକପଜ୍ଜୋତଂ କରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦେୱସଭାୱଣ୍ଣନା

୨୯୪।ସୁଧମ୍ମାଯଂ ସଭାଯନ୍ତି ସୁଧମ୍ମାଯ ନାମ ଇଦ୍ଧିଯା ରତନମଣ୍ଡକଣ୍ଣିକରୁକ୍ଖନିସ୍ସନ୍ଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତସଭାଯଂ । ତସ୍ସା କିର ଫଳିକମଯା ଭୂମି, ମଣିମଯା ଆଣିଯୋ , ସୁୱଣ୍ଣମଯା ଥମ୍ଭା, ରଜତମଯା ଥମ୍ଭଘଟିକା ଚ ସଙ୍ଘାଟା ଚ, ପୱାଳମଯାନି ୱାଳରୂପାନି, ସତ୍ତରତନମଯା ଗୋପାନସିଯୋ ଚ ପକ୍ଖପାସକା ଚ ମୁଖୱଟ୍ଟି ଚ, ଇନ୍ଦନୀଲିଟ୍ଠକାହି ଛଦନଂ, ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ ଛଦନପୀଠଂ, ରଜତମଯା ଥୂପିକା, ଆଯାମତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ତୀଣି ଯୋଜନସତାନି, ପରିକ୍ଖେପତୋ ନୱଯୋଜନସତାନି, ଉବ୍ବେଧତୋ ପଞ୍ଚଯୋଜନସତାନି, ଏୱରୂପାଯଂ ସୁଧମ୍ମାଯଂ ସଭାଯଂ।

ଧତରଟ୍ଠୋତିଆଦୀସୁ ଧତରଟ୍ଠୋ ଗନ୍ଧବ୍ବରାଜା ଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱତାନଂ କୋଟିସତସହସ୍ସେନ ପରିୱୁତୋ କୋଟିସତସହସ୍ସସୁୱଣ୍ଣମଯାନି ଫଲକାନି ଚ ସୁୱଣ୍ଣସତ୍ତିଯୋ ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ପଚ୍ଛିମାଭିମୁଖୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱତା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ।

ୱିରୂଳ୍ହକୋ କୁମ୍ଭଣ୍ଡରାଜା କୁମ୍ଭଣ୍ଡଦେୱତାନଂ କୋଟିସତସହସ୍ସେନ ପରିୱୁତୋ କୋଟିସତସହସ୍ସରଜତମଯାନି ଫଲକାନି ଚ ସୁୱଣ୍ଣସତ୍ତିଯୋ ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ଉତ୍ତରାଭିମୁଖୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱତା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ।

ୱିରୂପକ୍ଖୋ ନାଗରାଜା ନାଗାନଂ କୋଟିସତସହସ୍ସେନ ପରିୱୁତୋ କୋଟିସତସହସ୍ସମଣିମଯାନି ମହାଫଲକାନି ଚ ସୁୱଣ୍ଣସତ୍ତିଯୋ ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ ପୁରତ୍ଥିମାଭିମୁଖୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱତା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ।

ୱେସ୍ସୱଣୋ ଯକ୍ଖରାଜା ଯକ୍ଖାନଂ କୋଟିସତସହସ୍ସେନ ପରିୱୁତୋ କୋଟିସତସହସ୍ସପୱାଳମଯାନି ମହାଫଲକାନି ଚ ସୁୱଣ୍ଣସତ୍ତିଯୋ ଚ ଗାହାପେତ୍ୱା ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ଦକ୍ଖିଣାଭିମୁଖୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱତା ପୁରତୋ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଥ ପଚ୍ଛା ଅମ୍ହାକଂ ଆସନଂ ହୋତୀତି ତେସଂ ପଚ୍ଛତୋ ଅମ୍ହାକଂ ନିସୀଦିତୁଂ ଓକାସୋ ପାପୁଣାତି। ତତୋ ପରଂ ପୱିସିତୁଂ ୱା ପସ୍ସିତୁଂ ୱା ନ ଲଭାମ। ସନ୍ନିପାତକାରଣଂ ପନେତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଂ ଚତୁବ୍ବିଧମେୱ। ତେସୁ ୱସ୍ସୂପନାଯିକସଙ୍ଗହୋ ୱିତ୍ଥାରିତୋ। ଯଥା ପନ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ, ଏୱଂ ମହାପୱାରଣାଯପି ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ କତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପୱାରେସ୍ସାମା''ତି ମନ୍ତେନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ପିଯଙ୍ଗୁଦୀପମହାୱିହାରସ୍ମିଂଯେୱ ପୱାରେତି। ସେସା ଦେୱତା ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକାଦୀନି ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ଚେୱ ଦିବ୍ବଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣାନି ଚ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ମନାପଟ୍ଠାନମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୱାରେନ୍ତି। ଏୱଂ ପୱାରଣସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ସନ୍ନିପତନ୍ତି ।

ଦେୱଲୋକେ ପନ ଆସାୱତୀ ନାମ ଲତା ଅତ୍ଥି। ସା ପୁପ୍ଫିସ୍ସତୀତି ଦେୱା ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକେ ପୁପ୍ଫମାନେ ଏକୱସ୍ସଂ

ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ ପଣ୍ଡୁପଲାସାଦିଭାଵତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି। ଯଥାହ –

''ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମଯେ ଦେଵାନଂ ତାଵତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋଵିଳାରୋ ପଣ୍ଡୁପଲାସୋ ହୋତି, ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେଵା ତାଵତିଂସା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋନ୍ତି – 'ପଣ୍ଡୁପଲାସୋ ଖୋ ଦାନି ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋଵିଳାରୋ, ନ ଚିରସ୍ସେଵ ପନ୍ନପଲାସୋ ଭଵିସ୍ସତୀ'ତି। ଯସ୍ମିଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ସମଯେ ଦେଵାନଂ ତାଵତିଂସାନଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋଵିଳାରୋ ପନ୍ନପଲାସୋ ହୋତି, ଖାରକଜାତୋ ହୋତି, ଜାଲକଜାତୋ ହୋତି, କୁଟୁମଲକଜାତୋ ହୋତି, କୋରକଜାତୋ ହୋତି। ଅତ୍ତମନା, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେଵା ତାଵତିଂସା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ହୋନ୍ତି – 'କୋରକଜାତୋ ଦାନି ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ କୋଵିଳାରୋ ନ ଚିରସ୍ସେଵ ସବ୍ବପାଳିଫୁଲ୍ଲୋ ଭଵିସ୍ସତୀ'ତି (ଅ॰ ନି॰ ୭.୬୯)।

ସବ୍ବପାଳିଫୁଲ୍ଲସ୍ସ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକସ୍ସ କୋଵିଳାରସ୍ସ ସମନ୍ତା ପଞ୍ଞାସ ଯୋଜନାନି ଆଭାଯ ଫୁଟଂ ହୋତି, ଅନୁଵାତଂ ଯୋଜନସତଂ ଗନ୍ଧୋ ଗଚ୍ଛତି। ଅଯମାନୁଭାଵୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକସ୍ସ କୋଵିଳାରସ୍ସା''ତି।

ପୁପ୍ଫିତେ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକେ ଆରୋହଣକିଚ୍ଚଂ ଵା ଅଙ୍କୁସକଂ ଗହେତ୍ଵା ନମନକିଚ୍ଚଂ ଵା ପୁପ୍ଫାହରଣତ୍ଥଂ ଚଙ୍କୋଟକକିଚ୍ଚଂ ଵା ନତ୍ଥି, କନ୍ତନକଵାତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ଵା ପୁପ୍ଫାନି ଵଣ୍ଟତୋ କନ୍ତତି, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନକଵାତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ପଵେସନକଵାତୋ ସୁଧମ୍ମଂ ଦେଵସଭଂ ପଵେସେତି, ସମ୍ମଜ୍ଜନକଵାତୋ ପୁରାଣପୁପ୍ଫାନି ନୀହରତି, ସନ୍ଥରଣକଵାତୋ ପତ୍ତକଣ୍ଣିକକେସରାନି ନଚ୍ଚନ୍ତୋ ସନ୍ଥରତି, ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ଧମ୍ମାସନଂ ହୋତି। ଯୋଜନପ୍ପମାଣୋ ରତନପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଉପରି ତିଯୋଜନେନ ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ଧାରଯମାନେନ, ତଦନନ୍ତରଂ ସକ୍କସ୍ସ ଦେଵରଞ୍ଞୋ ଆସନଂ ଅତ୍ଥରିଯତି। ତତୋ ତେତ୍ତିଂସାଯ ଦେଵପୁତ୍ତାନଂ, ତତୋ ଅଞ୍ଞାସଂ ମହେସକ୍ଖଦେଵତାନଂ। ଅଞ୍ଞତରଦେଵତାନଂ ପନ ପୁପ୍ଫକଣ୍ଣିକାଵ ଆସନଂ ହୋତି।

ଦେଵା ଦେଵସଭଂ ପଵିସିତ୍ଵା ନିସୀଦନ୍ତି। ତତୋ ପୁପ୍ଫେହି ରେଣୁଵଟ୍ଟି ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ଉପରି କଣ୍ଣିକଂ ଆହଚ୍ଚ ନିପତମାନା ଦେଵତାନଂ ତିଗାଵୁତପ୍ପମାଣଂ ଅତ୍ତଭାଵଂ ଲାଖାରସପରିକମ୍ମସଜ୍ଜିତଂ ଵିଯ କରୋତି। ତେସଂ ସା କୀଳା ଚତୂହି ମାସେହି ପରିଯୋସାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏଵଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକକୀଳାନୁଭଵନତ୍ଥାଯ ସନ୍ନିପତନ୍ତି।

ମାସସ୍ସ ପନ ଅଟ୍ଠଦିଵସେ ଦେଵଲୋକେ ମହାଧମ୍ମସଵନଂ ଘୁସତି। ତତ୍ଥ ସୁଧମ୍ମାଯଂ ଦେଵସଭାଯଂ ସନଙ୍କୁମାରୋ ଵା ମହାବ୍ରହ୍ମା, ସକ୍କୋ ଵା ଦେଵାନମିନ୍ଦୋ, ଧମ୍ମକଥିକଭିକ୍ଖୁ ଵା, ଅଞ୍ଞତରୋ ଵା ଧମ୍ମକଥିକୋ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତି। ଅଟ୍ଠମିଯଂ ପକ୍ଖସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ ଅମଚ୍ଚା, ଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ ପୁତ୍ତା, ପନ୍ନରସେ ସଯଂ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟଞ୍ଚ ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ଗାମନିଗମରାଜଧାନିଯୋ ଅନୁଵିଚରନ୍ତି। ତେ – ''ଅସୁକା ନାମ ଇତ୍ଥୀ ଵା ପୁରିସୋ ଵା ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଗତୋ, ଧମ୍ମଂ ସରଣଂ ଗତୋ। ସଙ୍ଘଂ ସରଣଂ ଗତୋ। ପଞ୍ଚସୀଲାନି ରକ୍ଖତି। ମାସସ୍ସ ଅଟ୍ଠ ଉପୋସଥେ କରୋତି। ମାତୁଉପଟ୍ଠାନଂ ପୂରେତି। ପିତୁଉପଟ୍ଠାନଂ ପୂରେତି। ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଉପ୍ପଲହତ୍ଥକସତେନ ପୁପ୍ଫକୁମ୍ଭେନ ପୂଜା କତା। ଦୀପସହସ୍ସଂ ଆରୋପିତଂ। ଅକାଲଧମ୍ମସଵନଂ କାରିତଂ। ଛତ୍ତଵେଦିକା ପୁଟଵେଦିକା କୁଚ୍ଛିଵେଦିକା ସୀହାସନଂ ସୀହସୋପାନଂ କାରିତଂ। ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ପୂରେତି। ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାଯ ଵତ୍ତତୀ''ତି ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ଲିଖିତ୍ଵା ଆହରିତ୍ଵା ପଞ୍ଚସିଖସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଦେନ୍ତି। ପଞ୍ଚସିଖୋ ମାତଲିସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଦେତି। ମାତଲି ସଙ୍ଗାହକୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେଵରଞ୍ଞୋ ଦେତି।

ଯଦା ପୁଞ୍ଞକମ୍ମକାରକା ବହୂ ନ ହୋନ୍ତି, ପୋତ୍ଥକୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ହୋତି, ତଂ ଦିସ୍ଵାଵ ଦେଵା – ''ପମତ୍ତୋ, ଵତ ଭୋ ମହାଜନୋ ଵିହରତି, ଚତ୍ତାରୋ ଅପାଯା ପରିପୂରିସ୍ସନ୍ତି, ଛ ଦେଵଲୋକା ତୁଚ୍ଛା ଭଵିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଅନତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି। ସଚେ ପନ ପୋତ୍ଥକୋ ମହା ହୋତି, ତଂ ଦିସ୍ଵାଵ ଦେଵା – ''ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ଵତ ଭୋ, ମହାଜନୋ ଵିହରତି, ଚତ୍ତାରୋ ଅପାଯା ସୁଞ୍ଞା ଭଵିସ୍ସନ୍ତି , ଛ ଦେଵଲୋକା ପରିପୂରିସ୍ସନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପୁଞ୍ଞାନି କରିତ୍ଵା ଆଗତେ ମହାପୁଞ୍ଞେ ପୁରକ୍ଖତ୍ଵା ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମା''ତି ଅତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି। ତଂ ପୋତ୍ଥକଂ ଗହେତ୍ଵା ସକ୍କୋ ଦେଵରାଜା ଵାଚେତି। ତସ୍ସ ପକତିନିଯାମେନ କଥେନ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ଦ୍ଵାଦସ ଯୋଜନାନି ଗଣ୍ହାତି। ଉଚ୍ଚେନ ସରେନ କଥେନ୍ତସ୍ସ ଚ ସକଲଂ ଦସଯୋଜନସହସ୍ସଂ ଦେଵନଗରଂ ଛାଦେତ୍ଵା ତିଟ୍ଠତି। ଏଵଂ ଧମ୍ମସଵନତ୍ଥାଯ ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ଇଧ ପନ ପଵାରଣସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ସନ୍ନିପତିତାତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ତଥାଗତଂ ନମସ୍ସନ୍ତାତି ନଵହି କାରଣେହି ତଥାଗତଂ ନମସ୍ସମାନା । ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ସୁଧମ୍ମତନ୍ତି ସ୍ଵାକ୍ଖାତତାଦିଭେଦଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ସୁଧମ୍ମତଂ ଉଜୁପ୍ପଟିପନ୍ନତାଦିଭେଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଟ୍ଠଯଥାଭୁଚ୍ଚଵଣ୍ଣନା

୨୯୬।ଯଥାଭୁଚ୍ଚେତି ଯଥାଭୂତେ ଯଥାସଭାଵେ। ଵଣ୍ଣେତି ଗୁଣେ। ପଯିରୁଦାହାସୀତି କଥେସି। ବହୁଜନହିତାଯପଟିପନ୍ନୋତି କଥଂ ପଟିପନ୍ନୋ?

ଦୀପଙ୍କରପାଦମୂଲେ ଅଟ୍ଠ ଧମ୍ମେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧତ୍ଥାଯ ଅଭିନୀହରମାନୋପି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି।

ଦାନପାରମୀ, ସୀଲପାରମୀ, ନେକ୍ଖମ୍ମପାରମୀ, ପଞ୍ଞାପାରମୀ, ୱୀରିଯପାରମୀ, ଖନ୍ତିପାରମୀ, ସଚ୍ଚପାରମୀ, ଅଧିଟ୍ଠାନପାରମୀ, ମେତ୍ତାପାରମୀ, ଉପେକ୍ଖାପାରମୀତି କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ଇମା ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତୋପି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ।

ଖନ୍ତିୱାଦିତାପସକାଲେ, ଚୂଳଧମ୍ମପାଲକୁମାରକାଲେ, ଛଦ୍ଦନ୍ତନାଗରାଜକାଲେ, ଭୂରିଦତ୍ତଚମ୍ପେଯ୍ୟସଙ୍ଖପାଲନାଗରାଜକାଲେ, ମହାକପିକାଲେ ଚ ତାଦିସାନି ଦୁକ୍କରାନି କରୋନ୍ତୋପି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ। ୱେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାୱେ ଠତ୍ୱା ସତ୍ତସତକମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ପଥୱିଂ କମ୍ପେତ୍ୱା ପାରମୀକୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ। ତତୋ ଅନନ୍ତରେ ଅତ୍ତଭାୱେ ତୁସିତପୁରେ ଯାୱତାଯୁକଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋପି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ।

ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେୱତାହି ଯାଚିତୋ ପଞ୍ଚ ମହାୱିଲୋକନାନି ୱିଲୋକେତ୍ୱା ଦେୱାନଂ ସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ତୁସିତପୁରା ଚୱିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ।

ଦସ ମାସେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ୱସିତ୍ୱା ଲୁମ୍ବିନୀୱନେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତୋପି, ଏକୂନତିଂସୱସ୍ସାନି ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିତ୍ୱା ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୋମନଦୀତୀରେ ପବ୍ବଜନ୍ତୋପି, ଛବ୍ବସ୍ସାନି ପଧାନେନ ଅତ୍ତାନଂ କିଲମେତ୍ୱା ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆରୁଯ୍ହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋପି, ସତ୍ତସତ୍ତାହଂ ବୋଧିମଣ୍ଡେ ଯାପେନ୍ତୋପି, ଇସିପତନଂ ଆଗମ୍ମ ଅନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋପି, ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କରୋନ୍ତୋପି, ଦେୱୋରୋହଣଂ ଓରୋହନ୍ତୋପି, ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସାନି ତିଟ୍ଠନ୍ତୋପି, ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଓସ୍ସଜନ୍ତୋପି, ଯମକସାଲାନମନ୍ତରେ ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯନ୍ତୋପି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ। ଯାୱସ୍ସ ସାସନମତ୍ତାପି ଧାତୁଯୋ ଧରନ୍ତି, ତାୱ ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସେସପଦାନି ଏତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମଂ ପଚ୍ଛିମଂ ପୁରିମସ୍ସ ପୁରିମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ।

ନେୱ ଅତୀତଂସେ ସମନୁପସ୍ସାମ, ନ ପନେତରହୀତି ଅତୀତେପି ବୁଦ୍ଧତୋ ଅଞ୍ଞଂ ନ ସମନୁପସ୍ସାମ, ଅନାଗତେପି ନ ସମନୁପସ୍ସାମ, ଏତରହି ପନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସତ୍ଥୁନୋ ଅଭାୱତୋଯେୱ ଅଞ୍ଞତ୍ର ତେନ ଭଗୱତା ନ ସମନୁପସ୍ସାମାତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ହି – ''ଅତୀତାନାଗତା ବୁଦ୍ଧା ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରା ସଦିସାଯେୱ, କିଂ ସକ୍କୋ କଥେତୀ''ତି ୱିଚାରେତ୍ୱା – ''ଏତରହି ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ସତ୍ଥା ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ନ ପସ୍ସାମାତି କଥେତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚ ଏତ୍ଥ, ଏୱଂ ଇତୋ ପରେସୁପି ପଦେସୁ ଅଯମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସ୍ୱାକ୍ଖାତାଦୀନି ଚ କୁସଲାଦୀନି ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ।

ଗଙ୍ଗୋଦକଂ ଯମୁନୋଦକେନାତି ଗଙ୍ଗାଯମୁନାନଂ ସମାଗମଟ୍ଠାନେ ଉଦକଂ ୱଣ୍ଣେନପି ଗନ୍ଧେନପି ରସେନପି ସଂସନ୍ଦତି ସମେତି, ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନସୁୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ ଏକସଦିସମେୱ ହୋତି, ନ ମହାସମୁଦ୍ଦୋଦକେନ ସଂସଟ୍ଠକାଲେ ୱିଯ ୱିସଦିସଂ। ପରିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପଟିପଦାପି ପରିସୁଦ୍ଧାୱ। ନ ହି ଦହରକାଲେ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମାଦୀନି କତ୍ୱା ଅଗୋଚରେ ଚରିତ୍ୱା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ନିବ୍ବାନଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ସକ୍କା, ନିବ୍ବାନଗାମିନୀ ପନ ପଟିପଦା ପରିସୁଦ୍ଧାୱ ୱଟ୍ଟତି ଆକାସୂପମା। ଯଥା ହି ଆକାସମ୍ପି ଅଲଗ୍ଗଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଆକାସେ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ୱିଯ ନିବ୍ବାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିପଦାପି କୁଲେ ୱା ଗଣେ ୱା ଅଲଗ୍ଗା ଅବଦ୍ଧା ଆକାସୂପମା ୱଟ୍ଟତି। ସା ପନେସା ତାଦିସାୱ ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତା କଥିତା ଦେସିତା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସଂସନ୍ଦତି ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ପଟିପଦା ଚା''ତି।

ପଟିପନ୍ନାନନ୍ତି ପଟିପଦାଯ ଠିତାନଂ। ୱୁସିତୱତନ୍ତି ୱୁତ୍ଥୱାସାନଂ ଏତେସଂ। ଲଦ୍ଧସହାଯୋତି ଏତେସଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସହ ଅଯନତୋ ସହାଯୋ। ''ଅଦୁତିଯୋ ଅସହାଯୋ ଅପ୍ପଟିସମୋ''ତି ଇଦଂ ପନ ଅସଦିସଟ୍ଠେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପନୁଜ୍ଜାତି ତେସଂ ମଜ୍ଝେପି ଫଲସମାପତ୍ତିଯା ୱିହରନ୍ତୋ ଚିତ୍ତେନ ଅପନୁଜ୍ଜ, ଅପନୁଜ୍ଜେୱ ଏକାରାମତଂ ଅନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନୋଖୋ ପନ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଲାଭୋତି ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ମହାଲାଭୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। କଦା ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋ? ଅଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ତସତ୍ତାହଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଇସିପତନେ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଦମନଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ତଯୋ ଜଟିଲେ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ଗତସ୍ସ ବିମ୍ବିସାରଦମନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱା ସକ୍କତୋ ହୋତି ଗରୁକତୋ ମାନିତୋ ପୂଜିତୋ ଅପଚିତୋ ଲାଭୀ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରାନ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୨।୭୦)। ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକେସୁ ଚତୂସୁ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟେସୁ ଉସ୍ସନ୍ନପୁଞ୍ଞନିସ୍ସନ୍ଦସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଲାଭସକ୍କାରୋ ମହୋଘୋ ୱିଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନୋ ଆଗଚ୍ଛତି।

ଏକସ୍ମିଂ କିର ସମଯେ ରାଜଗହେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ସାକେତେ କୋସମ୍ବିଯଂ ବାରାଣସିଯଂ ଭଗୱତୋ ପଟିପାଟିଭତ୍ତଂ ନାମ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତତ୍ଥେକୋ – ''ଅହଂ ସତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ପଣ୍ଣଂ ଲିଖିତ୍ୱା ୱିହାରଦ୍ୱାରେ ବନ୍ଧି। ଅଞ୍ଞୋ – ଅହଂ ଦ୍ୱେ ସତାନି। ଅଞ୍ଞୋ – ଅହଂ ପଞ୍ଚ ସତାନି। ଅଞ୍ଞୋ – ଅହଂ ସହସ୍ସଂ। ଅଞ୍ଞୋ – ଅହଂ ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି। ଅଞ୍ଞୋ – ଅହଂ ପଞ୍ଚ। ଦସ। ୱୀସତି। ପଞ୍ଞାସଂ; ଅଞ୍ଞୋ – ଅହଂ ସତସହସ୍ସଂ। ଅଞ୍ଞୋ – ଅହଂ ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ପଣ୍ଣଂ ଲିଖିତ୍ୱା ୱିହାରଦ୍ୱାରେ ବନ୍ଧି। ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତମ୍ପି ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା – ''ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ସକଟାନି ପୂରେତ୍ୱା ମହାଜନୋ ଅନୁବନ୍ଧିଯେୱ। ଯଥାହ – ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଜାନପଦା ମନୁସ୍ସା ବହୁଂ ଲୋଣମ୍ପି ତେଲମ୍ପି ତଣ୍ଡୁଲମ୍ପି ଖାଦନୀଯମ୍ପି ସକଟେସୁ ଆରୋପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧା ହୋନ୍ତି – 'ଯଦା ପଟିପାଟିଂ ଲଭିସ୍ସାମ, ତଦା ଭତ୍ତଂ କରିସ୍ସାମା'ତି'' (ମହାୱ। ୨୮୨)। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞାନିପି ଖନ୍ଧକେ ଚ ୱିନଯେ ଚ ବହୂନି ୱତ୍ଥୂନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଅସଦିସଦାନେ ପନେସ ଲାଭୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ। ଏକସ୍ମିଂ କିର ସମଯେ ଭଗୱତି ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରିତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ରାଜା ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦାସି। ଦୁତିଯଦିୱସେ ନାଗରା ଅଦଂସୁ। ପୁନ ତେସଂ ଦାନତୋ ଅତିରେକଂ ରାଜା, ତସ୍ସ ଦାନତୋ ଅତିରେକଂ ନାଗରାତି ଏୱଂ ବହୂସୁ ଦିୱସେସୁ ଗତେସୁ ରାଜା ଚିନ୍ତେସି – ''ଇମେ ନାଗରା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଅତିରେକତରଂ କରୋନ୍ତି, ପଥୱିସ୍ସରୋ ପନ ରାଜା ନାଗରେହି ଦାନେ ପରାଜିତୋତି ଗରହା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଅଥସ୍ସ ମଲ୍ଲିକା ଉପାଯଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ରାଜଙ୍ଗଣେ ସାଲକଲ୍ୟାଣିପଦରେହି ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ତଂ ନୀଲୁପ୍ପଲେହି ଛାଦେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଆସନସତାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ହତ୍ଥିସତାନି ଆସନାନଂ ପଚ୍ଛାଭାଗେ ଠପେତ୍ୱା ଏକେକେନ ହତ୍ଥିନା ଏକେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଧାରାପେସି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆସନାନଂ ଅନ୍ତରେ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା ଏକେକା ଖତ୍ତିଯଧୀତା ଚତୁଜ୍ଜାତିଯଗନ୍ଧଂ ପିସତି। ନିଟ୍ଠିତଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ଗନ୍ଧମ୍ବଣେ ପକ୍ଖିପତି, ତଂ ଅପରା ଖତ୍ତିଯଧୀତା ନୀଲୁପ୍ପଲହତ୍ଥକେନ ସମ୍ପରିୱତ୍ତେତି। ଏୱଂ ଏକେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତିସ୍ସୋ ତିସ୍ସୋ ଖତ୍ତିଯଧୀତରୋ ପରିୱାରା, ଅପରା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା ଇତ୍ଥୀ ତାଲୱଣ୍ଟଂ ଗହେତ୍ୱା ବୀଜତି, ଅଞ୍ଞା ଧମକରଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକଂ ପରିସ୍ସାୱେତି, ଅଞ୍ଞା ପତ୍ତତୋ ଉଦକଂ ହରତି। ଭଗୱତୋ ଚତ୍ତାରି ଅନଗ୍ଘାନି ଅହେସୁଂ। ପାଦକଥଲିକା ଆଧାରକୋ ଅପସ୍ସେନଫଲକଂ ଛତ୍ତପାଦମଣୀତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅନଗ୍ଘାନି ଅହେସୁଂ। ସଙ୍ଘନୱକସ୍ସ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ସତସହସ୍ସଂ ଅଗ୍ଘତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଦାନେ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲତ୍ଥେରୋ ସଙ୍ଘନୱକୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଆସନସମୀପେ ଆନୀତୋ ହତ୍ଥୀ ତଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତତୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା – ''ଅଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥୀ ନତ୍ଥୀ''ତି? ଦୁଟ୍ଠହତ୍ଥୀ ପନ ଅତ୍ଥି, ଆନେତୁଂ ନ ସକ୍କାତି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ – ସଙ୍ଘନୱକୋ କତରୋ ମହାରାଜାତି? ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲତ୍ଥେରୋ ଭଗୱାତି। ତେନ ହି ତଂ ଦୁଟ୍ଠହତ୍ଥିଂ ଆନେତ୍ୱା ଠପେତୁ, ମହାରାଜାତି। ହତ୍ଥିଂ ମଣ୍ଡଯିତ୍ୱା ଆନଯିଂସୁ। ସୋ ଥେରସ୍ସ ତେଜେନ ନାସାୱାତସଞ୍ଚରଣମତ୍ତମ୍ପି କାତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଏୱଂ ନିରନ୍ତରଂ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଦାନଂ ଦୀଯିତ୍ଥ। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ରାଜା ଦସବଲଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ''ଭଗୱା ମଯ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଥା''ତି ଆହ।

ତସ୍ସଞ୍ଚ ପରିସତି କାଳୋ ଚ ଜୁଣ୍ହୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ଅମଚ୍ଚା ହୋନ୍ତି। କାଳୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ନସ୍ସତି ରାଜକୁଲସ୍ସ ସନ୍ତକଂ, କିଂ ନାମେତେ ଏତ୍ତକା ଜନା କରିସ୍ସନ୍ତି, ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯିସ୍ସନ୍ତେୱ, ଇଦଂ ପନ ଏକୋ ରାଜପୁରିସୋ ଲଭିତ୍ୱା କିଂ ନାମ ନ କରେଯ୍ୟ, ଅହୋ ନସ୍ସତି ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତକ''ନ୍ତି। ଜୁଣ୍ହୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ମହନ୍ତଂ ଇଦଂ ରାଜଭତ୍ତଂ ନାମ, କୋ ଅଞ୍ଞୋ ଇଦଂ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି? କିଂ ରାଜା ନାମ ସୋ, ଯୋ ରାଜତ୍ତେ ଠିତୋପି ଏୱରୂପଂ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ''ତି। ଭଗୱା ପରିସାଯ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା – ''ସଚେ ଅଜ୍ଜ ଜୁଣ୍ହସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯେନ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେମି, କାଳସ୍ସ ସତ୍ତଧା ମୁଦ୍ଧା ଫଲିସ୍ସତି । ମଯା ଖୋ ପନ ସତ୍ତାନୁଦ୍ଦଯତାଯ ପାରମିଯୋ ପୂରିତା। ଜୁଣ୍ହୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିମ୍ପି ଦିୱସେ ମଯି ଧମ୍ମଂ କଥଯନ୍ତେ ମଗ୍ଗଫଲଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଇଦାନି ପନ କାଳଂ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ''ତି ରଞ୍ଞୋ ଚତୁପ୍ପଦିକମେୱ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ନ ୱେ କଦରିଯା ଦେୱଲୋକଂ ୱଜନ୍ତି,

ବାଲା ହୱେ ନପ୍ପସଂସନ୍ତି ଦାନଂ;

ଧୀରୋ ଚ ଦାନଂ ଅନୁମୋଦମାନୋ,

ତେନେୱ ସୋ ହୋତି ସୁଖୀ ପରତ୍ଥା''ତି। (ଧ। ପ। ୧୭୭);

ରାଜା ଅନତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱା – ''ମଯା ମହାଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ, ସତ୍ଥା ଚ ମେ ମନ୍ଦମେୱ ଧମ୍ମଂ କଥେସି, ନାସକ୍ଖିଂ ମଞ୍ଞେ ଦସବଲସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଗହେତୁ''ନ୍ତି। ସୋ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ''ମଯା, ଭନ୍ତେ, ମହନ୍ତଂ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ, ଅନୁମୋଦନା ଚ ମେ ନ ମହତୀ କତା, କୋ ନୁ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଦୋସୋ''ତି? ନତ୍ଥି, ମହାରାଜ, ତୱ ଦୋସୋ, ପରିସା ପନ ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ତସ୍ମା ଧମ୍ମଂ ନ ଦେସେସିନ୍ତି। କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ପରିସା

ନ ସୁଦ୍ଧାତି? ସତ୍ଥା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ପରିୱିତକ୍କଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା କାଳଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଏୱଂ, ତାତ, କାଳା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ମଯି ମମ ସନ୍ତକଂ ଦଦମାନେ ତୱ କତରଂ ଠାନଂ ରୁଜ୍ଜତି, ନ ତଂ ସକ୍କୋମି ପସ୍ସିତୁଂ, ପଲ୍ଲାଜେଥ ନଂ ମମ ରଟ୍ଠତୋ’’ତି ଆହ। ତତୋ ଜୁଣ୍ହଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଏୱଂ କିର, ତାତ, ଚିନ୍ତେସୀ’’ତି? ‘‘ଆମ, ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ତୱ ଚିତ୍ତାନୁରୂପମେୱ ହୋତୂ’’ତି ତସ୍ମିଂଯେୱ ମଣ୍ଡପେ ଏୱଂ ପଞ୍ଚଞ୍ଚତ୍ତେସୁଯେୱ ଆସନେସୁ ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତାଯେୱ ଖତ୍ତିଯଧୀତରୋ ପରିୱାରାପେତ୍ୱା ରାଜଗେହତୋ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ମଯା ଦିନ୍ନସଦିସମେୱ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ଦାନଂ ଦେହୀତି। ସୋ ତଥା ଅଦାସି। ଦତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ – ‘‘ଧମ୍ମଂ ଭଗୱା ଦେସେଥା’’ତି ଆହ।

ସତ୍ଥା ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଦାନାନଂ ଅନୁମୋଦନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ମହାନଦିଯୋ ଏକୋଘପୁଣ୍ଣା କୁରୁମାନୋ ୱିଯ ମହାଧମ୍ମଦେସନଂ ଦେସେସି। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ଜୁଣ୍ହୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅହୋସି। ରାଜା ପସୀଦିତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ବାହିରୱତ୍ଥଂ ନାମ ଅଦାସି। ଏୱଂ ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନୋ ଖୋ ପନ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଲାଭୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନୋସିଲୋକୋତି ୱଣ୍ଣଗୁଣକିତ୍ତନଂ। ସୋପି ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନୋ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ଭଗୱତୋ ଖତ୍ତିଯାପି ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ଗହପତଯୋପି ନାଗା ସୁପଣ୍ଣା ଗନ୍ଧବ୍ବା ଦେୱତା ବ୍ରହ୍ମାନୋପି କିତ୍ତିଂ ୱତ୍ୱା – ‘‘ଇତିପି ସୋ ଭଗୱା’’ତିଆଦିନା। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାପି ୱରରୋଜସ୍ସ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେହୀତି ଉଯ୍ୟୋଜେସୁଂ। ସୋ ସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସବଲଂ ପାଦତଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କେସନ୍ତା ଅପଲୋକଯମାନୋ ଲିକ୍ଖାମତ୍ତମ୍ପି ୱଜ୍ଜଂ ଅଦିସ୍ୱା – ‘‘ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣେ ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନୱିଭୂସିତେ ବ୍ୟାମପ୍ପଭାପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ସୁଫୁଲ୍ଲିତପାରିଚ୍ଛତ୍ତକତାରାଗଣସମୁଜ୍ଜଲିତଅନ୍ତଲିକ୍ଖୱିଚିତ୍ତକୁସୁମସସ୍ସିରିକନନ୍ଦନୱନସଦିସେ ଅନୱଜ୍ଜଅତ୍ତଭାୱେ ଅୱଣ୍ଣଂ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ମୁଖମ୍ପି ୱିପରିୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ମୁଦ୍ଧାପି ସତ୍ତଧା ଫଲେଯ୍ୟ, ଅୱଣ୍ଣଂ ୱତ୍ତୁଂ ଉପାଯୋ ନତ୍ଥି, ୱଣ୍ଣମେୱ ୱଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ପାଦତଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କେସନ୍ତା ଅତିରେକପଦସହସ୍ସେନ ୱଣ୍ଣମେୱ କଥେସି। ଯମକପାଟିହାରିଯେ ପନେସ ୱଣ୍ଣୋ ନାମ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଅଭିନିପ୍ଫନ୍ନୋ ସିଲୋକୋତି।

ଯାୱ ମଞ୍ଚନ୍ତେ ଖତ୍ତିଯାତି ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସା ସୁଦ୍ଦା ନାଗା ସୁପଣ୍ଣା ଯକ୍ଖା ଅସୁରା ଦେୱା ବ୍ରହ୍ମାନୋତି ସବ୍ବେୱ ତେ ସମ୍ପିଯାଯମାନରୂପା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ୱିହରନ୍ତି। ୱିଗତମଦୋ ଖୋ ପନାତି ଏତ୍ତକା ମଂ ଜନା ସମ୍ପିଯାଯମାନରୂପା ୱିହରନ୍ତୀତି ନ ମଦପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଦୱାଦିୱସେନ ଆହାରଂ ଆହାରେତି, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ୱିଗତମଦୋ ଖୋ ପନ ସୋ ଭଗୱା ଆହାରଂ ଆହାରେତି।

ଯଥାୱାଦୀତି ଯଂ ୱାଚାଯ ୱଦତି, ତଦନ୍ୱଯମେୱସ୍ସ କାଯକମ୍ମଂ ହୋତି। ଯଞ୍ଚ କାଯେନ କରୋତି, ତଦନ୍ୱଯମେୱସ୍ସ ୱଚୀକମ୍ମଂ ହୋତି। କାଯୋ ୱା ୱାଚଂ, ୱାଚା ୱା କାଯଂ ନାତିକ୍କମତି, ୱାଚା କାଯେନ, କାଯୋ ଚ ୱାଚାଯ ସମେତି। ଯଥା ଚ –

‘‘ୱାମେନ ସୂକରୋ ହୋତି, ଦକ୍ଖିଣେନ ଅଜାମିଗୋ;

ସରେନ ନେଲକୋ ହୋତି, ୱିସାଣେନ ଜରଗ୍ଗୱୋ’’ତି। –

ଅଯଂ ସୂକରଯକ୍ଖୋ ସୂକରେ ଦିସ୍ୱା ସୂକରସଦିସଂ ୱାମପସ୍ସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦତି, ଅଜାମିଗେ ଦିସ୍ୱା ତଂସଦିସଂ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦତି, ନେଲକୱଚ୍ଛକେ ଦିସ୍ୱା ୱଚ୍ଛକରୱଂ ରୱନ୍ତୋ ତେ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦତି, ଗୋଣେ ଦିସ୍ୱା ତେସଂ ୱିସାଣସଦିସାନି ୱିସାଣାନି ମାପେତ୍ୱା ତେ ଦୂରତୋୱ – ‘‘ଗୋଣୋ ୱିଯ ଦିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ ଉପଗତେ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦତି। ଯଥା ଚ ଧମ୍ମିକୱାଯସଜାତକେ ସକୁଣେହି ପୁଟ୍ଠୋ ୱାଯସୋ – ‘‘ଅହଂ ୱାତଭକ୍ଖୋ, ୱାତଭକ୍ଖତାଯ ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ପାଣକାନଞ୍ଚ ମରଣଭଯେନ ଏକେନେୱ ପାଦେନ ଠିତୋ, ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେପି –

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚରଥ ଭଦ୍ଦଂ ୱୋ, ଧମ୍ମଂ ଚରଥ ଞାତଯୋ;

ଧମ୍ମଚାରୀ ସୁଖଂ ସେତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚା’’ତି।

ସକୁଣେସୁ ୱିସ୍ସାସଂ ଉପ୍ପାଦେସି, ତତୋ –

‘‘ଭଦ୍ଦକୋ ୱତାଯଂ ପକ୍ଖୀ, ଦିଜୋ ପରମଧମ୍ମିକୋ;

ଏକପାଦେନ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ, ଧମ୍ମୋ ଧମ୍ମୋତି ଭାସତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ୱିସ୍ସାସମାଗତେ ସକୁଣେ ଖାଦିତ୍ୱା। ତେନ ତେସଂ ୱାଚା କାଯେନ, କାଯୋ ଚ ୱାଚାଯ ନ ସମେତି, ନ ଏୱଂ ଭଗୱତୋ। ଭଗୱତୋ ପନ ୱାଚା କାଯେନ, କାଯୋ ଚ ୱାଚାଯ ସମେତିଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ତିଣ୍ଣା ତରିତା ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଅସ୍ସାତି ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ। ''କଥମିଦଂ କଥମିଦ''ନ୍ତି ଏୱରୂପା ୱିଗତା କଥଂକଥା ଅସ୍ସାତି ୱିଗତକଥଂକଥୋ। ଯଥା ହି ମହାଜନୋ – ''ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, କିଂ ରୁକ୍ଖୋ ନାମ, ଅଯଂ ଗାମୋ, ଅଯଂ ଜନପଦୋ, ଇଦଂ ରଟ୍ଠଂ, କିଂ ରଟ୍ଠଂ ନାମ, କସ୍ମା ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ ଉଜୁକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଅଯଂ ୱଙ୍କକ୍ଖନ୍ଧୋ, କସ୍ମା କଣ୍ଟକୋ କୋଚି ଉଜୁକୋ ହୋତି, କୋଚି ୱଙ୍କୋ, ପୁପ୍ଫଂ କିଞ୍ଚି ସୁଗନ୍ଧଂ, କିଞ୍ଚି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ, ଫଲଂ କିଞ୍ଚି ମଧୁରଂ, କିଞ୍ଚି ଅମଧୁର''ନ୍ତି ସକଙ୍ଖୋୱ ହୋତି, ନ ଏୱଂ ସତ୍ଥା। ସତ୍ଥା ହି – ''ଇମେସଂ ନାମ ଧାତୂନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ଇଦଂ ଏୱଂ ହୋତୀ''ତି ୱିଗତକଥଂକଥୋୱ । ଯଥା ଚ ପଠମଜ୍ଝାନାଦିଲାଭୀନଂ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନାଦୀସୁ କଙ୍ଖା ହୋତି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେ ଯାଥାୱସନ୍ନିଟ୍ଠାନାଭାୱତୋ ୱୋହାରୱସେନ କଙ୍ଖା ନାମ ହୋତିଯେୱ, ନ ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ। ସୋ ହି ଭଗୱା ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିଗତକଥଂକଥୋତି ଦସ୍ସେତି।

ପରିଯୋସିତସଙ୍କପ୍ପୋତି ଯଥା କେଚି ସୀଲମତ୍ତେନ, କେଚି ୱିପସ୍ସନାମତ୍ତେନ, କେଚି ପଠମଜ୍ଝାନେନ…ପେ… କେଚି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା, କେଚି ସୋତାପନ୍ନଭାୱମତ୍ତେନ…ପେ… କେଚି ଅରହତ୍ତେନ, କେଚି ସାୱକପାରମୀଞାଣେନ, କେଚି ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣେନ ପରିଯୋସିତସଙ୍କପ୍ପା ପରିପୁଣ୍ଣମନୋରଥା ହୋନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ମମ ସତ୍ଥା। ମମ ପନ ସତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ପରିଯୋସିତସଙ୍କପ୍ପୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ଅଧିକାସଯେନ ଉତ୍ତମନିସ୍ସଯଭୂତେନ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯେନ ପୋରାଣବ୍ରହ୍ମଚରିଯଭୂତେନ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ତିଣ୍ଣୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ୱିଗତକଥଂକଥୋ ପରିଯୋସିତସଙ୍କପ୍ପୋତି ଅତ୍ଥୋ। ''ପୁବ୍ବେ ଅନନୁସ୍ସୁତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସାମଂ ସଚ୍ଚାନି ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝି, ତତ୍ଥ ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ, ବଲେସୁ ଚ ୱସୀଭାୱ''ନ୍ତି ହି ୱଚନତୋ ପରିଯୋସିତସଙ୍କପ୍ପତାପି ଭଗୱତୋ ଅରିଯମଗ୍ଗେନେୱ ନିପ୍ଫନ୍ନାତି।

୨୯୭।ଯଥରିୱ ଭଗୱାତି ଯଥା ଭଗୱା, ଏୱଂ ଏକସ୍ମିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନା ଅହୋ ୱତ ଚତ୍ତାରୋ ଜିନା ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟୁନ୍ତି ପଚ୍ଚାସିସମାନା ୱଦନ୍ତି। ଅଥାପରେ ତୀସୁ ମଣ୍ଡଲେସୁ ଏକତୋ ୱିଚରଣଭାୱଂ ଆକଙ୍ଖମାନା ତଯୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧାତି ଆହଂସୁ। ଅପରେ – ''ଦସ ପାରମିଯୋ ନାମ ପୂରେତ୍ୱା ଚତୁନ୍ନଂ ତିଣ୍ଣଂ ୱା ଉପ୍ପତ୍ତି ଦୁଲ୍ଲଭା, ସଚେ ପନ ଏକୋ ନିବଦ୍ଧୱାସଂ ୱସନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟ, ଏକୋ ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ, ଏୱମ୍ପି ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ସୋଭେଯ୍ୟ ଚେୱ, ବହୁଞ୍ଚ ହିତସୁଖମଧିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅହୋ ୱତ, ମାରିସାତି ଆହଂସୁ।

୨୯୮।ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋ ଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଠାନଂ ଅୱକାସୋତି ଉଭଯମେତଂ କାରଣାଧିୱଚନମେୱ। କାରଣଞ୍ହି ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥ ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିତାଯ ଫଲନ୍ତି ଠାନଂ। ଓକାସୋ ୱିଯ ଚସ୍ସ ତଂ ତେନ ୱିନା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଭାୱତୋତି ଅୱକାସୋ। ଯନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଯେନ କାରଣେନ ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯା ଦ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧା ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ତଂ କାରଣଂ ନତ୍ଥୀ''ତି।

ଏତ୍ଥ ଚ –

''ଯାୱତା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା, ପରିହରନ୍ତି ଦିସା ଭନ୍ତି ୱିରୋଚନା;

ତାୱ ସହସ୍ସଧା ଲୋକୋ, ଏତ୍ଥ ତେ ୱତ୍ତତେ ୱସୋ''ତି। (ମ। ନି। ୧।୫୦୩) –

ଗାଥାଯ ଏକଚକ୍କୱାଳମେୱ ଏକା ଲୋକଧାତୁ। ''ସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଅକମ୍ପିତ୍ଥା''ତି (ଅ। ନି। ୩।୧୨୬) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସଂ ଏକା ଲୋକଧାତୁ। ''ଆକଙ୍ଖମାନୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ ତିସହସ୍ସିମହାସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ସରେନ ୱିଞ୍ଞାପେଯ୍ୟ, ଓଭାସେନ ଚ ଫରେୟ୍ୟା''ତି (ଅ। ନି। ୩।୮୧) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ତିସହସ୍ସିମହାସହସ୍ସୀ ଏକା ଲୋକଧାତୁ। ''ଅଯଞ୍ଚ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୂ''ତି (ମ। ନି। ୩।୨୦୧) ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଦସଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସାନି ଏକା ଲୋକଧାତୁ। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯାତି ଆହ। ଏତ୍ତକଞ୍ହି ଜାତିଖେତ୍ତଂ ନାମ। ତତ୍ରାପି ଠପେତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳେ ଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ସ ମଜ୍ଝିମଦେସଂ ନ ଅଞ୍ଞତ୍ର ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଜାତିଖେତ୍ତତୋ ପନ ପରଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନମେୱ ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ଯେନତ୍ଥେନାତି ଯେନ ପୱାରଣସଙ୍ଗହତ୍ଥେନ।

ସନଙ୍କୁମାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୦।ୱଣ୍ଣେନ ଚେୱ ଯସସା ଚାତି ଅଲଙ୍କାରପରିୱାରେନ ଚ ପୁଞ୍ଞସିରିଯା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୦୧।ସାଧୁ ମହାବ୍ରହ୍ମେତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ପସାଦନେ ସାଧୁସଦ୍ଦୋ। ସଞ୍ଝାଯ ମୋଦାମାତି ଜାନିତ୍ୱା ମୋଦାମ।

ଗୋୱିନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୩୦୪।ଯାୱ ଦୀଘରତ୍ତଂ ମହାପଞ୍ଞୋୱ ସୋ ଭଗୱାତି ଏତ୍ତକନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ଅଥ ଖୋ ଯାୱ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅତିଚିରରତ୍ତଂ ମହାପଞ୍ଞୋୱ ସୋ ଭଗୱା। ନୋତି କଥଂ ତୁମ୍ହେ ମଞ୍ଞଥାତି। ଅଥ ସଯମେୱେତଂ ପଞ୍ହଂ ବ୍ୟାକାତୁକାମୋ – ‘‘ଅନଚ୍ଛରିଯମେତଂ, ମାରିସା, ଯଂ ଇଦାନି ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ତିଣ୍ଣଂ ମାରାନଂ ମତ୍ଥକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିୱିଦ୍ଧଅସାଧାରଣଞାଣୋ ସୋ ଭଗୱା ମହାପଞ୍ଞୋ ଭୱେଯ୍ୟ, କିମେତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଅପରିପକ୍କାଯ ପନ ବୋଧିଯା ପଦେସଞାଣେ ଠିତସ୍ସ ସରାଗାଦିକାଲେପି ମହାପଞ୍ଞଭାୱମେୱ ୱୋ, ମାରିସା, କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଭୱପଟିଚ୍ଛନ୍ନକାରଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭୂତପୁବ୍ବଂ ଭୋତିଆଦିମାହ।

ପୁରୋହିତୋତି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଅନୁସାସନପୁରୋହିତୋ। ଗୋୱିନ୍ଦୋତି ଗୋୱିନ୍ଦିଯାଭିସେକେନ ଅଭିସିତ୍ତୋ , ପକତିଯା ପନସ୍ସ ଅଞ୍ଞଦେୱ ନାମଂ, ଅଭିସିତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ‘‘ଗୋୱିନ୍ଦୋ’’ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ଜୋତିପାଲୋତି ଜୋତନତୋ ଚ ପାଲନତୋ ଚ ଜୋତିପାଲୋ। ତସ୍ସ କିର ଜାତଦିୱସେ ସବ୍ବାୱୁଧାନି ଉଜ୍ଜୋତିଂସୁ। ରାଜାପି ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଅତ୍ତନୋ ମଙ୍ଗଲାୱୁଧଂ ପଜ୍ଜଲିତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଗୋୱିନ୍ଦୋ ପାତୋୱ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖସେଯ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛି ରାଜା – ‘‘କୁତୋ ମେ ଆଚରିଯ, ସୁଖସେଯ୍ୟା’’ତି ୱତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ଆରୋଚେସି। ମା ଭାଯି, ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ଜାତୋ, ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ସକଲନଗରେ ଆୱୁଧାନି ପଜ୍ଜଲିଂସୂତି। ରାଜା – ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ କୁମାରୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ ଭୱେଯ୍ୟା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଭାଯି। ‘‘କିଂ ୱିତକ୍କେସି ମହାରାଜା’’ତି ଚ ପୁଟ୍ଠୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ଗୋୱିନ୍ଦୋ ‘‘ମା ଭାଯି ମହାରାଜ, ନେସୋ କୁମାରୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଦୁବ୍ଭିସ୍ସତି, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପନ ତେନ ସମୋ ପଞ୍ଞାଯ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଚନେନ ମହାଜନସ୍ସ କଙ୍ଖା ଛିଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଅନୁସାସିସ୍ସତୀ’’ତି ସମସ୍ସାସେତି। ରାଜା ତୁଟ୍ଠୋ – ‘‘କୁମାରସ୍ସ ଖୀରମୂଲଂ ହୋତୂ’’ତି ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ‘‘କୁମାରଂ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ମମ ଦସ୍ସେଥା’’ତି ଆହ। କୁମାରୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱୁଡ୍ଢିମନୁପ୍ପତ୍ତୋ। ଜୋତିତତ୍ତା ପନସ୍ସ ପାଲନସମତ୍ଥତାଯ ଚ ଜୋତିପାଲୋତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଜୋତନତୋ ଚ ପାଲନତୋ ଚ ଜୋତିପାଲୋ’’ତି।

ସମ୍ମା ୱୋସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ସମ୍ମା ୱୋସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅଲମତ୍ଥଦସତରୋତି ସମତ୍ଥୋ ପଟିବଲୋ ଅତ୍ଥଦସୋ ଅଲମତ୍ଥଦସୋ, ତଂ ଅଲମତ୍ଥଦସଂ ତିରେତୀତି ଅଲମତ୍ଥଦସତରୋ। ଜୋତିପାଲସ୍ସେୱ ମାଣୱସ୍ସ ଅନୁସାସନିଯାତି ସୋପି ଜୋତିପାଲଂଯେୱ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅନୁସାସତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୩୦୫।ଭୱମତ୍ଥୁଭୱନ୍ତଂ ଜୋତିପାଲନ୍ତି ଭୋତୋ ଜୋତିପାଲସ୍ସ ଭଣ୍ତୋ ୱୁଦ୍ଧି ୱିସେସାଧିଗମୋ ସବ୍ବକଲ୍ଯାଣଞ୍ଚେୱ ମଙ୍ଗଲଞ୍ଚ ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥନ୍ତି? ‘‘ଅଲଂ, ମହାରାଜ, ମା ଚିନ୍ତଯି, ଧୁୱଧମ୍ମୋ ଏସ ସବ୍ବସତ୍ତାନ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ମରଣପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ସୋକୱିନୋଦନପଟିସନ୍ଥାରକଥଂ ପରିଯୋସାପେତ୍ୱା। ମା ନୋ ଭୱଂ ଜୋତିପାଲୋ ଅନୁସାସନିଯାପଚ୍ଚକ୍ଖାହାସୀତି ମା ପଟିକ୍ଖିପି, ‘‘ଅନୁସାସା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ – ‘‘ନାହଂ ଅନୁସାସାମୀ’’ତି ନୋ ମା ଅନୁସାସନିଯା ପଚ୍ଚକ୍ଖାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିସମ୍ଭୋସୀତି ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ପଟ୍ଠପେସି। ମନୁସ୍ସା ଏୱମାହଂସୂତି ତଂ ପିତରା ମହାପଞ୍ଞତରଂ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଅନୁସାସନ୍ତଂ ସବ୍ବକମ୍ମେ ଅଭିସମ୍ଭୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ଗୋୱିନ୍ଦୋ ୱତ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ୱତ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି ଏୱମାହଂସୁ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ‘‘ଗୋୱିନ୍ଦୋ ୱତ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅହୋସି ଏତସ୍ସ ପିତା; ଅଯଂ ପନ ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ୱତ, ଭୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି।

ରଜ୍ଜସଂୱିଭଜନୱଣ୍ଣନା

୩୦୬।ଯେନତେ ଛ ଖତ୍ତିଯାତି ଯେ ତେ ‘‘ସହାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତା ଛ ଖତ୍ତିଯା, ତେ କିର ରେଣୁସ୍ସ ଏକପିତିକା କନିଟ୍ଠଭାତରୋ, ତସ୍ମା ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ‘‘ଅଯଂ ଅଭିସିତ୍ତୋ ଏତେସଂ ରଜ୍ଜସଂୱିଭାଗଂ କରେଯ୍ୟ ୱା ନ ୱା, ଯଂନୂନାହଂ ତେ ପଟିକଚ୍ଚେୱ ରେଣୁସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହାପେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଯେନ ତେ ଛ ଖତ୍ତିଯା ତେନୁପସଙ୍କମି। ରାଜକତ୍ତାରୋତି ରାଜକାରକା ଅମଚ୍ଚା।

୩୦୭।ମଦନୀଯା କାମାତି ମଦକରା ପମାଦକରା କାମା। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଏସ ଅନୁସ୍ସରିତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟ, ତସ୍ମା ଆଯନ୍ତୁ ଭୋନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୦୮ ।ସରାମହଂ ଭୋତି ତଦା କିର ମନୁସ୍ସାନଂ ସଇୱାଦିକାଲୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘କଦା ମଯା ୱୁତ୍ତଂ, କେନ ଦିଟ୍ଠଂ, କେନ ସୁତ’’ନ୍ତି ଅଭୂତଂ ଅୱତ୍ୱା ‘‘ସରାମହଂ ଭୋ’’ତି ଆହ। ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥନ୍ତି କିଂ ମହାରାଜ ଦେୱତ୍ତଂ ଗତେ ରଜ୍ଜେ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଧୁୱଧମ୍ମୋ ଏସ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ, ଏୱଂଭାୱିନୋ ସଙ୍ଖାରାତି ଏୱରୂପଂ ପଟିସନ୍ଥାରକଥଂ। ସବ୍ବାନି ସକଟମୁଖାନି ପଟ୍ଟପେସୀତି ସବ୍ବାନି ଛ ରଜ୍ଜାନି ସକଟମୁଖାନି ପଟ୍ଟପେସି। ଏକେକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ରଜ୍ଜଂ ତିଯୋଜନସତଂ ହୋତି, ରେଣୁସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ରଜ୍ଜୋସରଣପଦେସୋ ଦସଗାୱୁତଂ, ମଜ୍ଝେ ପନ ରେଣୁସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ୱିତାନସଦିସଂ ଅହୋସି। କସ୍ମା ଏୱଂ ପଟ୍ଟପେସୀତି? କାଲେନ କାଲଂ ରାଜାନଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଅପୀଳେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜପଦେସେନେୱ ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି ଚେୱ ଗମିସ୍ସନ୍ତି ଚ। ପରରଜ୍ଜଂ ଓତିଣ୍ଣସ୍ସ ହି – ‘‘ଭତ୍ତଂ ଦେଥ, ଗୋଣଂ ଦେଥା’’ତି ୱଦତୋ ମନୁସ୍ସା ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତି – ‘‘ଇମେ ରାଜାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିଜିତେନ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅମ୍ହାକଂ ପୀଳଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି। ଅତ୍ତନୋ ୱିଜିତେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକା ଇମିନା ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧବ୍ବମେୱା’’ତି ମନୁସ୍ସା ପୀଳଂ ନ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ଇମମତ୍ଥଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ୱା ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ‘‘ସମ୍ମୋଦମାନା ରାଜାନୋ ଚିରଂ ରଜ୍ଜମନୁସାସନ୍ତୂ’’ତି ଏୱଂ ପଟ୍ଟପେସି।

‘‘ଦନ୍ତପୁରଂ କଲିଙ୍ଗାନଂ, ଅସ୍ସକାନଞ୍ଚ ପୋତନଂ;

ମାହିସ୍ସତି ଅୱନ୍ତୀନଂ, ସୋୱୀରାନଞ୍ଚ ରୋରୁକଂ।

ମିଥିଲା ଚ ୱିଦେହାନଂ, ଚମ୍ପା ଅଙ୍ଗେସୁ ମାପିତା;

ବାରାଣସୀ ଚ କାସୀନଂ, ଏତେ ଗୋୱିନ୍ଦମାପିତା’’ତି। –

ଏତାନି ସତ୍ତ ନଗରାନି ମହାଗୋୱିନ୍ଦେନେୱ ତେସଂ ରାଜୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ମାପିତାନି।

‘‘ସତ୍ତଭୂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଚ, ୱେସ୍ସଭୂ ଭରତୋ ସହ;

ରେଣୁ ଦ୍ୱେ ଚ ଧତରଟ୍ଠା, ତଦାସୁଂ ସତ୍ତ ଭାରଧା’’ତି। –

ଇମାନି ତେସଂ ସତ୍ତନ୍ନମ୍ପି ନାମାନି। ତେସୁ ହି ଏକୋ ସତ୍ତଭୂ ନାମ ଅହୋସି, ଏକୋ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ନାମ, ଏକୋ ୱେସ୍ସଭୂ ନାମ, ଏକୋ ତେନେୱ ସହ ଭରତୋ ନାମ, ଏକୋ ରେଣୁ ନାମ, ଦ୍ୱେ ପନ ଧତରଟ୍ଠାତି ଇମେ ସତ୍ତ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଭାରଧା ମହାରାଜାନୋ ଅହେସୁନ୍ତି।

ପଠମଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କିତ୍ତିସଦ୍ଦଅବ୍ଭୁଗ୍ଗମନୱଣ୍ଣନା

୩୧୧ ।ଉପସଙ୍କମିଂସୂତି ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଅଯଂ ଇସ୍ସରିଯସମ୍ପତ୍ତି ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସାନୁଭାୱେନ, ମହାଗୋୱିନ୍ଦସ୍ସାନୁଭାୱେନ ନିପ୍ଫନ୍ନା। ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ ଅମ୍ହେ ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ସମଗ୍ଗେ କତ୍ୱା ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ପୁବ୍ବୂପକାରିସ୍ସ ପନ ନ ସୁକରା ପଟିକିରିଯା କାତୁଂ। ଅମ୍ହେ ସତ୍ତପି ଜନେ ଏସୋଯେୱ ଅନୁସାସତୁ, ଏତଂଯେୱ ସେନାପତିଞ୍ଚ ପୁରୋହିତଞ୍ଚ କରୋମ, ଏୱଂ ନୋ ୱୁଦ୍ଧି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋପି – ‘‘ମଯା ଏତେ ସମଗ୍ଗା କତା, ସଚେ ଏତେସଂ ଅଞ୍ଞୋ ସେନାପତି ପୁରୋହିତୋ ଚ ଭୱିସ୍ସତି, ତତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସେନାପତିପୁରୋହିତାନଂ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅଧିୱାସେମି ନେସଂ ସେନାପତିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଞ୍ଚା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ଭୋ’’ତି ପଚ୍ଚସ୍ସୋସି।

ସତ୍ତ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲେତି ‘‘ଅହଂ ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ସମ୍ମୁଖୋ ଭୱେଯ୍ୟଂ ୱା ନ ୱା, ଯତ୍ଥାହଂ ସମ୍ମୁଖୋ ନ ଭୱିସ୍ସାମି, ତତ୍ଥେୱ ତେ କତ୍ତବ୍ବଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ସତ୍ତ ଅନୁପୁରୋହିତେ ଠପେସି। ତେ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ସତ୍ତ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲେ’’ତି। ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା ସାଯଂ ପାତୋ ୱା ନହାଯନ୍ତୀତି ନହାତକା। ୱତଚରିଯପରିଯୋସାନେ ୱା ନହାତା, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ନ ଖାଦନ୍ତି ନ ପିୱନ୍ତୀତି ନହାତକା।

୩୧୨ ।ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛୀତି ଅଭିଉଗ୍ଗଚ୍ଛି। ତଦା କିର ମନୁସ୍ସାନଂ ‘‘ନ ବ୍ରହ୍ମୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଅମନ୍ତେତ୍ୱା ସକ୍କା ଏୱଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଅନୁସାସିତୁ’’ନ୍ତି ନିସିନ୍ନନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଅଯମେୱ କଥା ପୱତ୍ତିତ୍ଥ। ନ ଖୋ ପନାହନ୍ତି ମହାପୁରିସୋ କିର – ‘‘ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ଅଭୂତୋ ୱଣ୍ଣୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ୱଣ୍ଣୁପ୍ପତ୍ତି ଖୋ ପନ

ନ ଭାରିୟା, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଓଣ୍ଡସ୍ସ ରକ୍ଖନମେଓ ଭାରିୟଂ, ଅୟଞ୍ଚ ମେ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅମନ୍ତେତ୍ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସେଓ ଓଣ୍ଡୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋଓ, ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମନ୍ତେତ୍ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସ ପନ ୱିହାରିକତରୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସେନେ ଉପାୟଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୁତଂ ଖୋ ପନ ମେତନ୍ତିଆଦିଅତ୍ଥଂ ପରିୱିତକ୍କେସି।

୩୧୩।ଯେନରେଣୁ ରାଜା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଏୱଂ ମେ ଅନ୍ତରା ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ୱା ସଲ୍ଲପିତୁକାମୋ ୱା ନ ଭୱିସ୍ସତି, ଯତୋ ଛିନ୍ନପଲିବୋଧୋ ସୁଖଂ ୱିହରିସ୍ସାମୀତି ପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ଉପସଙ୍କମି, ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୩୧୬।ସାଦିସିଯୋତି ସମୱଣ୍ଣା ସମଜାତିକା।

୩୧୭।ନୱଂ ସନ୍ଧାଗାରଂ କାରେତ୍ୱାତି ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନଚଙ୍କମନସମ୍ପନ୍ନଂ ଓସ୍ସିକେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ୱସନକ୍ଖମଂ ବହି ନଲପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିଚିତ୍ତଂ ଆୱସଥଂ କାରେତ୍ୱା। କରୁଣଂ ଝାନଂ ଝାୟୀତି କରୁଣାୟ ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନଂ ଝାୟି, କରୁଣାମୁଖେନ ପନେତ୍ଥ ଅୱସେସାପି ତୟୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରା ଗହିତାୱ। ଉକ୍କଣ୍ଠନା ପରିତସ୍ସନାତି ଝାନଭୂମିୟଂ ଠିତସ୍ସ ଅନଭିରତିଉକ୍କଣ୍ଠନା ୱା ଭୟପରିତସ୍ସନା ୱା ନତ୍ଥି, ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପନ ଆଗମନପତ୍ଥନା ଆଗମନତଣ୍ହା ଅହୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ବ୍ରହ୍ମୁନାସାକଚ୍ଛାୱଣ୍ଣନା

୩୧୮।ଭୟନ୍ତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସଭୟମେୱ। ଅଜାନନ୍ତାତି ଅଜାନମାନା। କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମୟନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୭୯) ମୟଂ କିନ୍ତି ତଂ ଜାନାମ, ଅୟଂ କତ୍ଥୱାସିକୋ, କିନ୍ନାମୋ, କିଂ ଗୋତ୍ତୋତିଆଦୀନଂ ଆକାରାନଂ କେନ ଆକାରେନ ତଂ ଧାରୟାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମଂ ୱେ କୁମାରଂ ଜାନନ୍ତୀତି ମଂ ''କୁମାରୋ''ତି ''ଦହରୋ''ତି ଜାନନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମଲୋକେତି ସେଟ୍ଠଲୋକେ। ସନନ୍ତନନ୍ତି ଚିରତନଂ ପୋରାଣକଂ । ଅତ୍ଥଂ ସୋ ପୋରାଣକୁମାରୋ ସନଙ୍କୁମାରୋ ନାମ ବ୍ରହ୍ମାତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ଗୋୱିନ୍ଦ ଜାନାହୀତି ଗୋୱିନ୍ଦ ପଣ୍ଡିତ, ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଜାନାହି, ଏୱଂ ମଂ ଧାରେହି।

''ଆସନଂ ଉଦକଂ ପଜ୍ଜଂ, ମଧୁସାକଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ;

ଅଗ୍ଘେ ଭୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ଅଗ୍ଘଂ କୁରୁତୁ ନୋ ଭୱ''ନ୍ତି। –

ଏତ୍ଥ ଅଗ୍ଘନ୍ତି ଅତିଥିନୋ ଉପନାମେତବ୍ବଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନେୱ ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଏତ୍ଥ ନିସୀଦଥ, ଇଦଂ ଉଦକଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ଇତୋ ପାନୀୟଂ ପିୱଥ, ପାଦେ ଧୋୱଥ, ଇଦଂ ପଜ୍ଜଂ ପାଦାନଂ ହିତତ୍ତାୟ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ତେଲଂ, ଇତୋ ପାଦେ ମକ୍ଖେଥ, ଇଦଂ ମଧୁସାକନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସଦିସଂ ହୋତି, ନ ସୋ ''ଇଦଂ ସ୍ୱେ, ଇଦଂ ତତିୟଦିୱସେ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସନ୍ନିଧିଂ ନାମ କରୋତି। ମଧୁସାକଂ ପନ ଅଲୋଣଂ ଅଧୂପନଂ ଅତକ୍କଂ ଉଦକେନ ସେଦିତସାକଂ, ତଂ ସନ୍ଧାଯେସ – ''ଇଦଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ୱଦନ୍ତୋ ''ଅଗ୍ଘେ ଭୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମା''ତିଆଦିମାହ। ଇମେ ସବ୍ବେପି ଅଗ୍ଘା ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଅତ୍ଥି। ତେ ଅଗ୍ଘେ ଭୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ। ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତାନଞ୍ଚ ଅଗ୍ଘଂ କୁରୁତୁ ନୋ ଭୱଂ, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ନୋ ଭୱଂ ଇଦମଗ୍ଘନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କିଂ ପନେସ – ''ଇତୋ ଏକମ୍ପି ବ୍ରହ୍ମା ନ ଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି ଇଦଂ ନ ଜାନାତୀତି। ନୋ ନ ଜାନାତି, ଜାନନ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ଆଗତୋ ଅତିଥି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋତି ୱତ୍ତସୀସେନ ପୁଚ୍ଛତି।

ଅଥ ଖୋ ବ୍ରହ୍ମା – ''କିଂ ନୁ ଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ମମ ପରିଭୋଗକରଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତି, ଉଦାହୁ କୋହଞ୍ଞେ ଠତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛତୀ''ତି ସମନ୍ନାହରନ୍ତୋ ''ୱତ୍ତସୀସେ ଠିତୋ ପୁଚ୍ଛତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଦାନି ମେ ୱଟ୍ଟତୀତି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ ତେ ଅଗ୍ଘଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଗୋୱିନ୍ଦ ଭାସସୀତି ଆହ। ଯଂ ତ୍ୱଂ ଗୋୱିନ୍ଦ ଭାସସି – ''ଇଦମାସନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଏତ୍ଥ ନିସୀଦଥା''ତିଆଦି, ତତ୍ର ତେ ମୟଂ ଆସନେ ନିସିନ୍ନା ନାମ ହୋମ, ପାନୀୟଂ ପୀତା ନାମ ହୋମ, ପାଦାପି ମେ ଧୋତା ନାମ ହୋନ୍ତୁ, ତେଲେନପି ମକ୍ଖିତା ନାମ ହୋନ୍ତୁ, ଉଦକସାକମ୍ପି ପରିଭୁତ୍ତଂ ନାମ ହୋତୁ, ତୟା ଦିନ୍ନଂ ଅଧିୱାସିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯଂ ଯଂ ତ୍ୱଂ ଭାସସି, ତଂ ତଂ ମୟା ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମ ତେ ଅଗ୍ଘଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଗୋୱିନ୍ଦ ଭାସସୀ''ତି। ଏୱଂ ପନ ଅଗ୍ଘଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଞ୍ହସ୍ସ ଓକାସଂ କରୋନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମହିତତ୍ଥାୟାତିଆଦିମାହ।

କଙ୍ଖୀଅକଙ୍ଖିଂ ପରୱେଦିୟେସୂତି ଅହଂ ସୱିଚିକିଚ୍ଛୋ ଭୱନ୍ତଂ ପରେନ ସୟଂ ଅଭିସଙ୍ଖତତ୍ତା ପରସ୍ସ ପାକଟେସୁ ପରୱେଦିୟେସୁ ପଞ୍ହେସୁ ନିବ୍ବିଚିକିଚ୍ଛଂ।

ହିତ୍ୱା ମମତ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ମମ, ଇଦଂ ମମାତି ଉପକରଣତଣ୍ହଂ ଚଜିତ୍ୱା। ମନୁଜେସୂତି ସତ୍ତେସୁ, ମନୁଜେସୁ ଯୋ କୋଚି ମନୁଜୋ ମମତ୍ତଂ ହିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏକୋଦିଭୂତୋତି ଏକୀଭୂତୋ, ଏକୋ ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ଏକୋ ନିସୀଦନ୍ତୋତି। ୱଚନଣ୍ଡୋ ପନେତ୍ଥ ଏକୋ ଉଦେତି ପୱତ୍ତତୀତି ଏକୋଦି, ତାଦିସୋ ଭୂତୋତି ଏକୋଦିଭୂତୋ । କରୁଣାଧିମୁତ୍ତୋତି କରୁଣାଝାନେ ଅଧିମୁତ୍ତୋ, ତଂ ଝାନଂ ନିଜ୍ଜତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିରାମଗନ୍ଧୋତି ୱିସ୍ସଗନ୍ଧୱିରହିତୋ। ଏତ୍ଥ ଠିତୋତି ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଠିତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ସିକ୍ଖମାନୋତି ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସିକ୍ଖମାନୋ। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ଉପରି ମହାଗୋୱିନ୍ଦେନ ଚ ବ୍ରହ୍ମୁନା ଚ ୱୁତ୍ତୋୟେୱ।

୩୨୦। ତତ୍ଥ ଏତେ ଅୱିଦ୍ୱାତି ଏତେ ଆମଗନ୍ଧେ ଅହଂ ଅୱିଦ୍ୱା, ନ ଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ବ୍ରୂହି ଧୀରାତି ତେ ମେ ତ୍ୱଂ ଇଧ ଧୀର ପଣ୍ଡିତ, ବ୍ରୂହି, ୱଦ। କେନାୱଟା ୱାତି ପଜା କୁରୁତୂତି କତମେନ କିଲେସାୱରଣେନ ଆୱରିତା ପଜା ପୂତିକା ୱାୟତି। ଆପାୟିକାତି ଅପାୟୂପଗା। ନିୱୁତବ୍ରହ୍ମଲୋକାତି ନିୱୁତୋ ପିହିତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଅସ୍ସାତି ନିୱୁତବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ। କତମେନ କିଲେସେନ ପଜାୟ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ମଗ୍ଗୋ ନିୱୁତୋ ପିହିତୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋତି ପୁଚ୍ଛତି।

କୋଧୋ ମୋସୱଜ୍ଜଂ ନିକତି ଚ ଦୁବ୍ଭୋତି କୁଜ୍ଝନଲକ୍ଖଣୋ କୋଧୋ ଚ, ପରୱିସଂୱାଦନଲକ୍ଖଣୋ ମୁସାୱାଦୋ ଚ, ସଦିସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱଞ୍ଚନଲକ୍ଖଣା ନିକତି ଚ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭନଲକ୍ଖଣୋ ଦୁବ୍ଭୋ ଚ। କଦରିୟତା ଅତିମାନୋ ଉସୂୟାତି ଥଦ୍ଧମଚ୍ଛରିୟଲକ୍ଖଣା କଦରିୟତା ଚ, ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଞ୍ଞନଲକ୍ଖଣୋ ଅତିମାନୋ ଚ, ପରସମ୍ପତ୍ତିଖୀୟନଲକ୍ଖଣା ଉସୂୟା ଚ। ଇଚ୍ଛା ୱିୱିଚ୍ଛା ପରହେଠନା ଚାତି ତଣ୍ହାଲକ୍ଖଣା ଇଚ୍ଛା ଚ, ମଚ୍ଛରିୟଲକ୍ଖଣା ୱିୱିଚ୍ଛା ଚ, ୱିହିଂସାଲକ୍ଖଣା ପରହେଠନା ଚ। ଲୋଭୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ ମଦୋ ଚ ମୋହୋତି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଲୁବ୍ଭନଲକ୍ଖଣୋ ଲୋଭୋ ଚ, ଦୁସ୍ସନଲକ୍ଖଣୋ ଦୋସୋ ଚ, ମଜ୍ଜନଲକ୍ଖଣୋ ମଦୋ ଚ, ମୁୟ୍ହନଲକ୍ଖଣୋ ମୋହୋ ଚ। ଏତେସୁ ଯୁତ୍ତା ଅନିରାମଗନ୍ଧାତି ଏତେସୁ ଚୁଦ୍ଦସସୁ କିଲେସେସୁ ଯୁତ୍ତା ପଜା ନିରାମଗନ୍ଧା ନ ହୋତି, ଆମଗନ୍ଧା ସକୁଣପଗନ୍ଧା ପୂତିଗନ୍ଧାୟେୱାତି ୱଦତି। ଆପାୟିକା ନିୱୁତବ୍ରହ୍ମଲୋକାତି ଏସା ପନ ଆପାୟିକା ଚେୱ ହୋତି, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନବ୍ରହ୍ମଲୋକମଗ୍ଗା ଚାତି। ଇଦଂ ପନ ସୁତ୍ତଂ କଥେନ୍ତେନ ଆମଗନ୍ଧସୁତ୍ତେନ ଦୀପେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବଂ, ଆମଗନ୍ଧସୁତ୍ତମ୍ପି ଇମିନା ଦୀପେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବଂ।

ତେ ନ ସୁନିମ୍ମଦୟାତି ତେ ଆମଗନ୍ଧା ସୁନିମ୍ମଦୟା ସୁଖେନ ନିମ୍ମଦେତବ୍ବା ପହାତବ୍ବା ନ ହୋନ୍ତି, ଦୁପ୍ପଜହା ଦୁଜ୍ଜୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ସ ଦାନି ଭୱଂ ଗୋୱିନ୍ଦୋ କାଲଂ ମଞ୍ଞତୀତି ''ଯସ୍ସା ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଭୱଂ ଗୋୱିନ୍ଦୋ କାଲଂ ମଞ୍ଞତି, ଅୟମେୱ ହୋତୁ, ଏୱଂ ସତି ମୟ୍ହମ୍ପି ତୱ ସନ୍ତିକେ ଆଗମନଂ ସ୍ୱାଗମନଂ ଭୱିସ୍ସତି, କଥିତଧମ୍ମକଥା ସୁକଥିତା ଭୱିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ ତାତ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗପୁରିସୋ ଦହରୋ ପଠମୱୟେ ଠିତୋ, ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ନାମ ସମ୍ପତ୍ତିସିରିୱିଲାସଂ ପହାୟ ତୱ ପବ୍ବଜନଂ ନାମ ଗନ୍ଧହତ୍ଥିନୋ ଅୟବନ୍ଧନଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗମନଂ ୱିୟ ଅତିଉଳାରଂ, ବୁଦ୍ଧତନ୍ତି ନାମେସା''ତି ମହାପୁରିସସ୍ସ ଦଳ୍ହୀକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମା ସନଙ୍କୁମାରୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେୱ ଗତୋ।

ରେଣୁରାଜଆମନ୍ତନାୱଣ୍ଣନା

୩୨୧। ମହାପୁରିସୋପି ''ମମ ଇତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜନଂ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଅହଂ ରାଜକୁଲସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅନୁସାସାମି, ତସ୍ମା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମି। ସଚେ ସୋପି ପବ୍ବଜିସ୍ସତି, ସୁନ୍ଦରମେୱ। ନୋ ଚେ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି, ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅଥ ଖୋ ଭୋ ମହାଗୋୱିନ୍ଦୋ,...ପେ... ନାହଂ ପୋରୋହଚ୍ଚେ ରମେ''ତି।

ତତ୍ଥ ତ୍ୱଂ ପଜାନସ୍ସୁ ରଜ୍ଜେନାତି ତୱ ରଜ୍ଜେନ ତ୍ୱମେୱ ଜାନାହି। ନାହଂ ପୋରୋହିଚ୍ଚେ ରମେତି ଅହଂ ପୁରୋହିତଭାୱେ ନ ରମାମି, ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସ୍ମି, ଅଞ୍ଞଂ ଅନୁସାସକଂ ଜାନାହି, ନାହଂ ପୋରୋହିଚ୍ଚେ ରମେତି।

ଅଥ ରାଜା – ''ଧୁୱଂ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ଭୋଗା ମନ୍ଦା ଜାତା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଧନେନ ନିମନ୍ତେନ୍ତୋ – ''ସଚେ ତେ ଊନଂ କାମେହି। ଅହଂ ପରିପୂରୟାମି ତେ''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ – ''କିନ୍ନୁ ଖୋ ଏସ ଏକକୋ ୱିହରନ୍ତୋ କେନଚି ୱିହିଂସିତୋ ଭୱେୟ୍ୟା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା,

''ଯୋ ତଂ ହିଂସତି ୱାରେମି, ଭୂମିସେନାପତି ଅହଂ;

ତୁୱଂ ପିତା ଅହଂ ପୁତ୍ତୋ, ମା ନୋ ଗୋୱିନ୍ଦ ପାଜହୀ''ତି। –

ଆହ । ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯୋ ତଂ ହିଂସତି, ତଂ ୱାରେମି, କେୱଲଂ ତୁମ୍ହେ ''ଅସୁକୋ''ତି ଆଚିକ୍ଖଥ, ଅହମେତ୍ଥ କତ୍ତବ୍ବଂ ଜାନିସ୍ସାମୀତି। ଭୂମିସେନାପତି ଅହନ୍ତି ଅଥ ୱା ଅହଂ ପଥୱିୟା ସାମୀ, ସ୍ୱାହଂ ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ ତୁମ୍ହେୟେୱ ପଟିଚ୍ଛାପେସ୍ସାମି। ତୁୱଂ ପିତା ଅହଂ ପୁତ୍ତୋତି ତ୍ୱଂ ପିତିଟ୍ଠାନେ ଠସ୍ସସି, ଅହଂ

ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ। ସୋ ତ୍ୱଂ ମମ ମନଂ ହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋଯେୱ ମନଂ ଗୋୱିନ୍ଦ, ପାଜେହି; ଯଥା ଇଚ୍ଛସି ତଥା ପୱତ୍ତସ୍ସୁ। ଅହଂ ପନ ତୱ ମନଂଯେୱ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତୋ ତଯା ଦିନ୍ନପିଣ୍ଡଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ତଂ ଅସିଚମ୍ମହତ୍ଥୋ ୱା ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ରଥଂ ୱା ତେ ପାଜେସ୍ସାମି। ''ମା ନୋ ଗୋୱିନ୍ଦ, ପଜହୀ''ତି ୱା ପାଠୋ । ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତ୍ୱଂ ପିତିଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠ, ଅହଂ ପୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠସ୍ସାମି। ମା ନୋ ତ୍ୱଂ ଭୋ ଗୋୱିନ୍ଦ, ପଜହି, ମା ପରିଚ୍ଚଜୀତି। ଅଥ ମହାପୁରିସୋ ଯଂ ରାଜା ଚିନ୍ତେସି, ତସ୍ସ ଅତ୍ତନି ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ –

''ନ ମତ୍ଥି ଊନଂ କାମେହି, ହିଂସିତା ମେ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅମନୁସ୍ସୱଚୋ ସୁତ୍ୱା, ତସ୍ମାହଂ ନ ଗହେ ରମେ''ତି। –

ଆହ। ତତ୍ଥ ନ ମତ୍ଥୀତି ନ ମେ ଅତ୍ଥି। ଗହେତି ଗେହେ। ଅଥ ନଂ ରାଜା ପୁଚ୍ଛି –

''ଅମନୁସ୍ସୋ କଥଂ ୱଣ୍ଣୋ, କିଂ ତେ ଅତ୍ଥଂ ଅଭାସଥ;

ଯଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ଜହାସି ନୋ, ଗେହେ ଅମ୍ହେ ଚ କେୱଲୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଜହାସି ନୋ, ଗେହେ ଅମ୍ହେ ଚ କେୱଲୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଭରିତେ ଗେହେ ସଙ୍ଗହୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ଗେହେ କରୋନ୍ତୋ ଯଂ ସୁତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ଚ ଅମ୍ହେ ଚ କେୱଲୀ ସବ୍ବେ ଅପରିସେସେ ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ ଜହାସୀତି ୱଦତି।

ଅଥସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ମହାପୁରିସୋ ଉପୱୁତ୍ଥସ୍ସ ମେ ପୁବ୍ବେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉପୱୁତ୍ଥସ୍ସାତି ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ଏକୀଭାୱଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥସ୍ସ। ଯିଟ୍ଠକାମସ୍ସ ମେ ସତୋତି ଯଜିତୁକାମସ୍ସ ମେ ସମାନସ୍ସ। ଅଗ୍ଗି ପଜ୍ଜଲିତୋ ଆସି, କୁସପତ୍ତପରିତ୍ଥତୋତି କୁସପତ୍ତେହି ପରିତ୍ଥତୋ ସପ୍ପିଦଧିମଧୁଆଦୀନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗି ଜଲଯିତୁମାରଦ୍ଧୋ ଆସି, ଏୱଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ୱା ''ମହାଜନସ୍ସ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ମମାତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ସନନ୍ତନୋତି ସନଙ୍କୁମାରୋ ବ୍ରହ୍ମା। ତତୋ ରାଜା ସଯମ୍ପି ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ସଦ୍ଦହାମୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କଥଂ ୱଜ୍ଜେଥ ଅଞ୍ଞଥାତି କଥଂ ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞଥା ୱତ୍ତିସ୍ସଥ। ତେ ତଂ ଅନୁୱତ୍ତିସ୍ସାମାତି ତେ ମଯମ୍ପି ତୁମ୍ହେଯେୱ ଅନୁୱତ୍ତିସ୍ସାମ, ଅନୁପବ୍ବଜିସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଅନୁୱଜିସ୍ସାମା''ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସ ଅନୁଗଚ୍ଛିସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକାଚୋତି ନିକ୍କାଚୋ ଅକକ୍କସୋ। ଗୋୱିନ୍ଦସ୍ସାନୁସାସନେତି ତୱ ଗୋୱିନ୍ଦସ୍ସ ସାସନେ। ଭୱନ୍ତଂ ଗୋୱିନ୍ଦମେୱ ସତ୍ଥାରଂ କରିତ୍ୱା ଚରିସ୍ସାମାତି ୱଦତି।

ଛ ଖତ୍ତିଯଆମନ୍ତନାୱଣ୍ଣନା

୩୨୨ ।ଯେନତେ ଛ ଖତ୍ତିଯା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ରେଣୁଂ ରାଜାନଂ ''ସାଧୁ ମହାରାଜ ରଜ୍ଜଂ ନାମ ମାତରଂ ପିତରଂ ଭାତିଭଗିନୀଆଦଯୋପି ମାରେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତେସୁ ସତ୍ତେସୁ ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ରଜ୍ଜସିରିଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୁକାମେନ ଉଳାରଂ ମହାରାଜେନ କତ''ନ୍ତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ୱା ଦଳ୍ହତରମସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ କତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି । ଏୱଂ ସମଚିନ୍ତେସୁନ୍ତି ରଜ୍ଜଞ୍ଚୋ ଚିନ୍ତିତନଯେନେୱ କଦାଚି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଭୋଗା ପରିହୀନା ଭୱେଯ୍ୟୁନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ସମଚିନ୍ତେସୁଂ। ଧନେନ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟାମାତି ଉପଲାପେଯ୍ୟାମ ସଙ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାମ। ତାୱତକଂ ଆହରୀଯତନ୍ତି ତାୱତକଂ ଆହରାପିଯତୁ ଗଣ୍ହିଯତୁ, ଯତ୍ତକଂ ଇଚ୍ଛଥ, ତତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭୱନ୍ତାନଂଯେୱ ୱାହସାତି ଭୱନ୍ତେ ପଚ୍ଚଯଂ କତ୍ୱା, ତୁମ୍ହେହି ଦିନ୍ନତ୍ତାଯେୱ ପହୂତଂ ସାପତେଯ୍ୟଂ ଜାତଂ।

୩୨୩।ସଚେ ଜହଥ କାମାନୀତି ସଚେ ୱତ୍ଥୁକାମେ ଚ କିଲେସକାମେ ଚ ପରିଚ୍ଚଜଥ। ଯତ୍ଥ ସତ୍ତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋତି ଯେସୁ କାମେସୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ସତ୍ତୋ ଲଗ୍ଗୋ ଲଗ୍ଗିତୋ। ଆରମ୍ଭୱ୍ହୋ ଦଳ୍ହା ହୋଥାତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ୱୀରିଯଂ ଆରଭଥ, ଅସିଥିଲପରକ୍କମତଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ଦଳ୍ହା ଭୱଥ। ଖନ୍ତୀବଲସମାହିତାତି ଖନ୍ତିବଲେନ ସମନ୍ନାଗତା ଭୱଥାତି ରାଜୂନଂ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେତି।

ଏସ ମଗ୍ଗୋ ଉଜୁମଗ୍ଗୋତି ଏସ କରୁଣାଝାନମଗ୍ଗୋ ଉଜୁମଗ୍ଗୋ ନାମ। ଏସ ମଗ୍ଗୋ ଅନୁତ୍ତରୋତି ଏସେୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୁପପତ୍ତିଯା ଅସଦିସମଗ୍ଗୋ ଉତ୍ତମମଗ୍ଗୋ ନାମ। ସଦ୍ଧମ୍ମୋ ସବ୍ଭି ରକ୍ଖିତୋତି ଏସୋ ଏୱ ଚ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସାୱକେହି ସବ୍ଭିରକ୍ଖିତଧମ୍ମୋ ନାମ। ଇତି କରୁଣାଝାନସ୍ସ ୱଣ୍ଣଭଣନେନାପି ତେସଂ ଅନିୱତ୍ତନତ୍ଥାଯ ଦଳ୍ହୀକମ୍ମମେୱ କରୋତି।

କୋ ନୁ ଖୋ ପନ ଭୋ ଜାନାତି ଜୀୱିତାନନ୍ତି ଭୋ ଜୀୱିତଂ ନାମ ଉଦକପୁପ୍ଫୁଳୂପମଂ ତିଣଗ୍ଗେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୂପମଂ ତଙ୍ଖଣୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମଂ, ତସ୍ସ କୋ

ଗତିଂ ଜାନାତି, କିସ୍ମିଂ ଖଣେ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତି? ଗମନୀୟୋ ସମ୍ପରାୟୋତି ପରଲୋକୋ ପନ ଅୱସ୍ସଂ ଗନ୍ତବ୍ବୋୱ, ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତେନ କୁଲପୁତ୍ତେନ ମନ୍ତାୟଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ବଂ। ମନ୍ତା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତାୟ ମନ୍ତେତବ୍ବଂ ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ, ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବଞ୍ଚ ଜାନିତବ୍ବଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। କରଣତ୍ଥେ ୱା ଭୁମ୍ମଂ। ମନ୍ତାୟଂ ବୋଦ୍ଧବ୍ବନ୍ତି ମନ୍ତାୟ ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ, ଞାଣେନ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ବୁଜ୍ଝିତବ୍ବଂ? ଜୀୱିତସ୍ସ ଦୁଜ୍ଜାନତା, ସମ୍ପରାୟସ୍ସ ଚ ଅୱସ୍ସଂ ଗମନୀୟତା, ବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ପନ ସବ୍ବପଲିବୋଧେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ ଚରିତବ୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ। କସ୍ମା? ୟସ୍ମା ନତ୍ଥି ଜାତସ୍ସ ଅମରଣଂ।

ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲାଦୀନଂ ଆମନ୍ତନାୱଣ୍ଣନା

୩୨୪।ଅପ୍ପେସକ୍ଖା ଚ ଅପ୍ପଲାଭା ଚାତି ଭୋ ପଜ୍ଜୋ ନାମ ଅପ୍ପୟସା ଚେୱ, ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ହି ରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ପବ୍ବଜିତଂ ୱିହେଠେତ୍ୱା ୱିହେଠେତ୍ୱା ଲାମକଂ ଅନାଥଂ କତ୍ୱାୱ କଥେନ୍ତି। ଅପ୍ପଲାଭା ଚ, ସକଲଗାମଂ ଚରିତ୍ୱାପି ଅଞ୍ଜୋହରଣୀୟଂ ଦୁଲ୍ଲଭମେୱ। ଇଦଂ ପନ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଚଞ୍ଚମହେସକ୍ଖଞ୍ଚ ମହାୟସତ୍ତା, ମହାଲାଭଞ୍ଚ ଲାଭସକ୍କାରସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା। ଭୱଞ୍ହି ଏତରହି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗପୁରୋହିତୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗଭତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗଗନ୍ଧଂ ଅଗ୍ଗମାଲଂ ଲଭତୀତି।

ରାଜାୱ ରଞ୍ଞନ୍ତି ଅହଞ୍ହି ଭୋ ଏତରହି ପକତିରଞ୍ଞଂ ମଜ୍ଝେ ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ୱିୟ। ବ୍ରହ୍ମାୱ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ତି ପକତିବ୍ରହ୍ମାନଂ ମଜ୍ଝେ ମହାବ୍ରହ୍ମସଦିସୋ। ଦେୱତାୱ ଗହପତିକାନନ୍ତି ଅୱସେସଗହପତିକାନଂ ପନମ୍ହି ସକ୍କଦେୱରାଜସଦିସୋ।

ଭରିୟାନଂ ଆମନ୍ତନାୱଣ୍ଣନା

୩୨୫।ଚତ୍ତାରୀସା ଭରିୟା ସାଦିସିୟୋତି ସାଦିସିୟୋୱ ଚତ୍ତାରୀସା ଭରିୟା, ଅଞ୍ଞା ପନସ୍ସ ତୀସୁ ୱୟେସୁ ନାଟକିତ୍ଥିୟୋ ବହୁକାୟେୱ।

ମହାଗୋୱିନ୍ଦପବ୍ବଜ୍ଜାୱଣ୍ଣନା

୩୨୬।ଚାରିକଂ ଚରତୀତି ଗାମନିଗମପଟିପାଟିୟା ଚାରିକଂ ଚରତି, ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ ୱିୟ ହୋତି। ମନୁସ୍ସା ''ମହାଗୋୱିନ୍ଦପଣ୍ଡିତୋ କିର ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ପୁରେତରମେୱ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଏନ୍ତି, ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ମହୋଘୋ ୱିୟ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସତ୍ତପୁରୋହିତସ୍ସାତି ସତ୍ତନ୍ନଂ ରାଜୂନଂ ପୁରୋହିତସ୍ସ। ଇତି ୟଥା ଏତରହି ଏୱରୂପେସୁ ୱା ଠାନେସୁ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ ଦୁକ୍ଖେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ''ନମୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସା''ତି ୱଦନ୍ତି, ଏୱଂ ତଦା ''ନମତ୍ଥୁ ମହାଗୋୱିନ୍ଦସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ, ନମତ୍ଥୁ ସତ୍ତପୁରୋହିତସ୍ସା''ତି ୱଦନ୍ତି।

୩୨୭।ମେତ୍ତାସହଗତେନାତିଆଦିନା ନୟେନ ପାଳିୟଂ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରାୱ ଆଗତା, ମହାପୁରିସୋ ପନ ସବ୍ବାପି ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ପଞ୍ଚ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ସାୱକାନଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସହବ୍ୟତାୟ ମଗ୍ଗଂ ଦେସେସୀତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ବ୍ରହ୍ମୁନା ସହଭାୱାୟ ମଗ୍ଗଂ କଥେସି।

୩୨୮।ସବ୍ବେନସବ୍ବନ୍ତି ୟେ ଅଟ୍ଠ ଚ ସମାପତ୍ତିୟୋ ପଞ୍ଚ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେସୁଂ। ୟେ ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସାସନଂ ଆଜାନିଂସୂତି ୟେ ଅଟ୍ଠସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ଏକସମାପତ୍ତିମ୍ପି ନ ଜାନିଂସୁ, ନ ସକ୍ଖିଂସୁ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ। ଅମୋଘାତି ସୱିପାକା। ଅୱଞ୍ଝାତି ନ ୱଞ୍ଝା। ସବ୍ବନିହୀନଂ ପସୱନ୍ତି ଗନ୍ଧବ୍ବକାୟଂ ପସୱି। ସଫଲାତି ଅୱସେସଦେୱଲୋକୂପପତ୍ତୀହି ସାତ୍ଥା। ସୌଦ୍ରୟାତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପପତ୍ତିୟା ସୱୁଡ୍ଢି।

୩୨୯।ସରାମହନ୍ତି ସରାମି ଅହଂ ପଞ୍ଚସିଖ, ଇମିନା କିର ପଦେନ ଅୟଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧଭାସିତୋ ନାମ ଜାତୋ। ନ ନିବ୍ବିଦାୟାତି ନ ୱଟ୍ଟେ ନିବ୍ବିନ୍ଦନତ୍ଥାୟ। ନ ୱିରାଗାୟାତି ନ ୱଟ୍ଟେ ୱିରାଗତ୍ଥାୟ। ନ ନିରୋଧାୟାତି ନ ୱଟ୍ଟସ୍ସ ନିରୋଧତ୍ଥାୟ। ନ ଉପସମାୟାତି ନ ୱଟ୍ଟସ୍ସ ଉପସମନତ୍ଥାୟ। ନ ଅଭିଞ୍ଞାୟାତି ନ ୱଟ୍ଟଂ ଅଭିଜାନନତ୍ଥାୟ। ନ ସମ୍ବୋଧାୟାତି ନ କିଲେସନିଦ୍ଦାୱିଗମେନ ୱଟ୍ଟତୋ ପବୁଜ୍ଝନତ୍ଥାୟ। ନ ନିବ୍ବାନାୟାତି ନ ଅମତନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟ।

ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାୟାତି ଏକନ୍ତମେୱ ୱଟ୍ଟେ ନିବ୍ବିନ୍ଦନତ୍ଥାୟ। ଏତ୍ଥ ପନ ନିବ୍ବିଦାୟାତି ୱିପସ୍ସନା। ୱିରାଗାୟାତି ମଗ୍ଗୋ। ନିରୋଧାୟ ଉପସମାୟାତି ନିବ୍ବାନଂ। ଅଭିଞ୍ଞାୟ ସମ୍ବୋଧାୟାତି ମଗ୍ଗୋ। ନିବ୍ବାନାୟାତି ନିବ୍ବାନମେୱ। ଏୱଂ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱିପସ୍ସନା, ତୀସୁ ମଗ୍ଗୋ, ତୀସୁ ନିବ୍ବାନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥାନକଥା ୱେଦିତବ୍ବା। ପରିୟାୟେନ ପନ ସବ୍ବାନିପେତାନି ମଗ୍ଗୱେୱଚନାନିପି ନିବ୍ବାନୱେୱଚନାନିପି ହୋନ୍ତିୟେୱ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦୀସୁ ୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ସଚ୍ଚୱଣ୍ଣନାୟଂ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୩୩୦।ଯେ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି ଯେ ଚତ୍ତାରୋପି ଅରିଯମଗ୍ଗେ ପରିପୂରେତୁଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ତୀଣି ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ଏକଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି। ସବ୍ବେସଂଯେୱ ଇମେସଂ କୁଲପୁତ୍ତାନନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଚିଣ୍ଣକୁଲପୁତ୍ତାନଂ। ଅମୋଘା…ପେ… ସଫଲା ସୌଦ୍ରଯାତି ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ଭଗୱନ୍ତଂଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱାତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୮୮) ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଚିତ୍ତେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ୱାଚାଯ ପସଂସମାନୋ ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପସନ୍ନଲାଖାରସେ ନିମୁଜ୍ଜମାନୋ ୱିଯ ଦସବଲସ୍ସ ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଜାଲନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିକ୍କମନ୍ତୋ ଅଭିକ୍କମନ୍ତୋ ସମ୍ମୁ ପୁରତୋ ଅନ୍ତରଧାଯିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦେୱଲୋକମେୱ ଅଗମାସୀତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ

ମହାଗୋୱିନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମହାସମଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ନିଦାନୱଣ୍ଣନା

୩୩୧ ।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାସମଯସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା – ସକ୍କେସୂତି ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତେନ ଉପ୍ପତ୍ତିନଯେନ ‘‘ସକ୍ୟା ୱତ, ଭୋ କୁମାରା’’ତି ଉଦାନଂ ଉଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ସକ୍କାତି ଲଦ୍ଧନାମାନଂ ରାଜକୁମାରାନଂ ନିୱାସୋ ଏକୋପି ଜନପଦୋ ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦେନ ‘‘ସକ୍କା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ ସକ୍କେସୁ ଜନପଦେ। ମହାୱନେତି ସଯଂଜାତେ ଅରୋପିତେ ହିମୱନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧେ ମହତି ୱନେ। ସବ୍ବେହେୱ ଅରହନ୍ତେହୀତି ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ କଥିତଦିୱସେଯେୱ ପତ୍ତଅରହତ୍ତେହି।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ସାକିଯକୋଲିଯା କିର କପିଲୱତ୍ଥୁନଗରସ୍ସ ଚ କୋଲିଯନଗରସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ରୋହିଣିଂ ନାମ ନଦିଂ ଏକେନେୱ ଆୱରଣେନ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ସସ୍ସାନି କରୋନ୍ତି, ଅଥ ଜେଟ୍ଠମୂଲମାସେ ସସ୍ସେସୁ ମିଲାଯନ୍ତେସୁ ଉଭଯନଗରୱାସିକାନମ୍ପି କମ୍ମକରା ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ତତ୍ଥ କୋଲିଯନଗରୱାସିନୋ ଆହଂସୁ – ‘‘ଇଦଂ ଉଦକଂ ଉଭତୋ ହରିଯମାନଂ ନ ତୁମ୍ହାକଂ ନ ଅମ୍ହାକଂ ପହୋସ୍ସତି, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ସସ୍ସଂ ଏକେନ ଉଦକେନେୱ ନିପ୍ଫଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଇଦଂ ଉଦକଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥା’’ତି। କପିଲୱତ୍ଥୁନଗରୱାସିନୋ ଆହଂସୁ – ‘‘ତୁମ୍ହେସୁ କୋଟ୍ଠେ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତେସୁ ମଯଂ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣନୀଲମଣିକାଳକହାପଣେ ଚ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିପସିବ୍ବକାଦିହତ୍ଥା ନ ସକ୍କୁଣିସ୍ସାମ ତୁମ୍ହାକଂ ଘରଦ୍ୱାରେ ୱିଚରିତୁଂ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ସସ୍ସଂ ଏକେନେୱ ଉଦକେନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଇଦଂ ଉଦକଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥା’’ତି। ‘‘ନ ମଯଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ମଯମ୍ପି ନ ଦସ୍ସାମା’’ତି। ଏୱଂ କଲହଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଏକୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଏକସ୍ସ ପହାରଂ ଅଦାସି, ସୋପି ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପହରିତ୍ୱା ରାଜକୁଲାନଂ ଜାତିଂ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା କଲହଂ ୱଡ୍ଢଯିଂସୁ।

କୋଲିଯକମ୍ମକରା ୱଦନ୍ତି – ‘‘ତୁମ୍ହେ କପିଲୱତ୍ଥୁୱାସିକେ ଗହେତ୍ୱା ଗଜ୍ଜଥ, ଯେ ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦଯୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଭଗିନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସିଂସୁ। ଏତେସଂ ହତ୍ଥିନୋ ଚ ଅସ୍ସା ଚ ଫଲକାୱୁଧାନି ଚ ଅମ୍ହାକଂ କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ସାକିଯକମ୍ମକରାପି ୱଦନ୍ତି – ‘‘ତୁମ୍ହେ ଦାନି କୁଟ୍ଠିନୋ ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଗଜ୍ଜଥ, ଯେ ଅନାଥା ନିଗ୍ଗତିକା ତିରଚ୍ଛାନା ୱିଯ କୋଲରୁକ୍ଖେ ୱସିଂସୁ, ଏତେସଂ ହତ୍ଥିନୋ ଚ ଅସ୍ସା ଚ ଫଲକାୱୁଧାନି ଚ ଅମ୍ହାକଂ କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ କମ୍ମେ ନିଯୁତ୍ତଅମଚ୍ଚାନଂ କଥେସୁଂ, ଅମଚ୍ଚା ରାଜକୁଲାନଂ କଥେସୁଂ, ତତୋ ସାକିଯା – ‘‘ଭଗିନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସିକାନଂ ଥାମଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେସ୍ସାମା’’ତି ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। କୋଲିଯାପି – ‘‘କୋଲରୁକ୍ଖୱାସୀନଂ ଥାମଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେସ୍ସାମା’’ତି ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ନିକ୍ଖମିଂସୁ।

ଭଗୱାପି ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଛିମଯାମେ ...

ଭଗୱାପି ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯେୱ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଇମେ ଏୱଂ ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜେ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସ। ଦିସ୍ୱା – ‘‘ମଯି ଗତେ ଅଯଂ କଲହୋ ୱୂପସମିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ – ‘‘ଅହମେତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କଲହୱୂପସମନତ୍ଥଂ ତୀଣି ଜାତକାନି କଥେସ୍ସାମି, ତତୋ କଲହୋ ୱୂପସମିସ୍ସତି। ଅଥ ସାମଗ୍ଗିଦୀପନତ୍ଥାଯ ଦ୍ୱେ ଜାତକାନି କଥେତ୍ୱା ଅତ୍ତଦଣ୍ଡସୁତ୍ତଂ ଦେସେସ୍ସାମି। ଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଉଭଯନଗରୱାସିନୋପି ଅଡ୍ଢତିଯାନି ଅଡ୍ଢତିଯାନି କୁମାରସତାନି ଦସ୍ସନ୍ତି, ଅହଂ ତେ ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମି, ତଦା ମହାସମାଗମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନମକାସି। ତସ୍ମା ଇମେସୁ ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜେସୁ ନିକ୍ଖମନ୍ତେସୁ କସ୍ସଚି ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ସଯମେୱ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସେନାନଂ ଅନ୍ତରେ ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସୀଦି।

କପିଲୱତ୍ଥୁୱାସିନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଞାତିସେଟ୍ଠୋ ସତ୍ଥା ଆଗତୋ, ଦିଟ୍ଠୋ ନୁ ଖୋ ତେନ ଅମ୍ହାକଂ କଲହକାରଣଭାୱୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା – ‘‘ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ଭଗୱତି ଆଗତେ ଅମ୍ହେହି ପରସ୍ସ ସରୀରେ ସତ୍ଥଂ ପାତେତୁଂ, କୋଲିଯନଗରୱାସିନୋ ଅମ୍ହେ ହନନ୍ତୁ ୱା ପଚନ୍ତୁ ୱା’’ତି ଆୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। କୋଲିଯନଗରୱାସିନୋପି ତଥେୱ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ।

ଭଗୱା ଜାନନ୍ତୋୱ – ‘‘କସ୍ମା ଆଗତତ୍ଥ ମହାରାଜା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଭଗୱା, ନ ତିତ୍ଥକୀଳାଯ ନ ପବ୍ବତକୀଳାଯ ନ ନଦୀକୀଳାଯ ନ ଗିରିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ସଙ୍ଗାମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଆଗତମ୍ହାତି। କିଂ ନିସ୍ସାଯ ୱୋ କଲହୋ ମହାରାଜାତି? ଉଦକଂ, ଭନ୍ତେତି। ଉଦକଂ କିଂ ଅଗ୍ଘତି ମହାରାଜାତି? ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ, ଭନ୍ତେତି। ପଥୱୀ ନାମ କିଂ ଅଗ୍ଘତି ମହାରାଜାତି? ଅନଗ୍ଘା, ଭନ୍ତେତି। ଖତ୍ତିଯା କିଂ ଅଗ୍ଘନ୍ତି ମହାରାଜାତି? ଖତ୍ତିଯା ନାମ ଅନଗ୍ଘା ଭନ୍ତେତି। ଅପ୍ପମୂଲକଂ ଉଦକଂ ନିସ୍ସାଯ କିମତ୍ଥଂ ଅନଗ୍ଘେ ଖତ୍ତିଯେ ନାସେଥ, ମହାରାଜାତି? ‘‘କଲହେ ଅସ୍ସାଦୋ ନାମ ନତ୍ଥି, କଲହୱସେନ ମହାରାଜା ଅଟ୍ଠାନେ ୱେରଂ କତ୍ୱା ଏକାଯ ରୁକ୍ଖଦେୱତାଯ କାଳସୀହେନ ସଦ୍ଧିଂ ବଦ୍ଧାଘାତୋ ସକଲମ୍ପି ଇମଂ କପ୍ପଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଫନ୍ଦନଜାତକଂ କଥେସି।

ତତୋ ‘‘ପରପତ୍ତିୟେନ ନାମ ମହାରାଜା ନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ପରପତ୍ତିୟା ହୁତ୍ୱା ହି ଏକସ୍ସ ସସକସ୍ସ କଥାୟ ତିୟୋଜନସହସ୍ସୱିତ୍ଥତେ ହିମୱନ୍ତେ ଚତୁପ୍ପଦଗଣା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିନୋ ଅହେସୁଂ। ତସ୍ମା ପରପତ୍ତିୟେନ ନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପଥୱୀଉନ୍ଦ୍ରିୟଜାତକଂ କଥେସି। ତତୋ – ‘‘କଦାଚି, ମହାରାଜା, ଦୁବ୍ବଲୋପି ମହବ୍ବଲସ୍ସ ରନ୍ଧଂ ୱିୱରଂ ପସ୍ସତି, କଦାଚି ମହବ୍ବଲୋ ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ। ଲଟୁକିକାପି ହି ସକୁଣିକା ହତ୍ଥିନାଗଂ ଘାତେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଲଟୁକିକଜାତକଂ କଥେସି। ଏୱଂ କଲହୱୂପସମତ୍ଥାୟ ତୀଣି ଜାତକାନି କଥେତ୍ୱା ସାମଗ୍ଗିପରିଦୀପନତ୍ଥାୟ ଦ୍ୱେ ଜାତକାନି କଥେସି। କଥଂ? ସମଗ୍ଗାନଞ୍ହି ମହାରାଜା କୋଚି ଓତାରଂ ନାମ ପସ୍ସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ୱତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଧମ୍ମଜାତକଂ କଥେସି। ତତୋ ‘‘ସମଗ୍ଗାନଂ ମହାରାଜା କୋଚି ୱିୱରଂ ପସ୍ସିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ୟଦା ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦମକଂସୁ, ଅଥ ତେ ନେସାଦପୁତ୍ତୋ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତ୍ୱା ଆଦାୟ ଗତୋ। ୱିୱାଦେ ଅସ୍ସାଦୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ୱଟ୍ଟକଜାତକଂ କଥେସି। ଏୱଂ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଜାତକାନି କଥେତ୍ୱା ଅୱସାନେ ଅତ୍ତଦଣ୍ଡସୁତ୍ତଂ କଥେସି।

ରାଜାନୋ ପସନ୍ନା – ‘‘ସଚେ ସତ୍ଥା ନାଗମିସ୍ସ, ମୟଂ ସହତ୍ଥା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂୟେୱ ୱଧିତ୍ୱା ଲୋହିତନଦିଂ ପୱତ୍ତୟିସ୍ସାମ, ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତଭାତରୋ ଗେହଦ୍ୱାରେ ନ ପସ୍ସେୟ୍ୟାମ, ସାସନପଟିସାସନମ୍ପି ନୋ ଆହରଣକୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ସତ୍ଥାରଂ ନିସ୍ସାୟ ନୋ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ। ସଚେ ପନ ସତ୍ଥା ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିସ୍ସ, ଦ୍ୱିସହସ୍ସଦୀପପରିୱାରେସୁ ଚତୂସୁ ମହାଦୀପେସୁ ରଜ୍ଜମସ୍ସ ହତ୍ଥଗତଂ ଅଭୱିସ୍ସ, ଅତିରେକସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ତତୋ ଖତ୍ତିୟପରିୱାରୋୱ ଅୱିଚରିସ୍ସ। ତଂ ଖୋ ପନେସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାୟ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ତୋ, ଇଦାନିପି ଖତ୍ତିୟପରିୱାରୋୟେୱ ୱିଚରତୂ’’ତି ଉଭୟନଗରୱାସିନୋ ଅଡ୍ଢତିୟାନି ଅଡ୍ଢତିୟାନି କୁମାରସତାନି ଅଦଂସୁ। ଭଗୱା ତେ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ମହାୱନଂ ଅଗମାସି। ତେସଂ ଗରୁଗାରୱୱସେନ ନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ପବ୍ବଜିତାନଂ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ପୁରାଣଦୁତିୟିକାୟୋପି ନେସଂ ‘‘ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତା ଉକ୍କଣ୍ଠନ୍ତୁ, ଘରାୱାସୋ ନ ସଣ୍ଠାତୀ’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ସାସନଂ ପେସେନ୍ତି। ତେ ଅତିରେକତରଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିଂସୁ।

ଭଗୱା ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତେସଂ ଅନଭିରତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ମାଦିସେନ ବୁଦ୍ଧେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ୱସନ୍ତା ଉକ୍କଣ୍ଠନ୍ତି, ହନ୍ଦ ନେସଂ କୁଣାଲଦହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେସ୍ସାମୀ’’ତି କୁଣାଲଦହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି। ତେ ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ଅହେସୁଂ। ଦଟ୍ଠୁକାମତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଣାଲଦହନ୍ତି? ଆମ ଭଗୱାତି। ୟଦି ଏୱଂ, ଏଥ, ଗଚ୍ଛାମାତି। ଇଦ୍ଧିମନ୍ତାନଂ ଭଗୱା ଗମନଟ୍ଠାନଂ ମୟଂ କଥଂ ଗମିସ୍ସାମାତି? ତୁମ୍ହେ ଗନ୍ତୁକାମା ହୋଥ, ଅହଂ ମମାନୁଭାୱେନ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀତି। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି। ଅଥ ଭଗୱା ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା କୁଣାଲଦହେ ପତିଟ୍ଠାୟ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆହ – ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ କୁଣାଲଦହେ ୟେସଂ ମଚ୍ଛାନଂ ନାମଂ ନ ଜାନାଥ, ତେସଂ ନାମଂ ପୁଚ୍ଛଥା’’ତି।

ତେ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ, ଭଗୱା ପୁଚ୍ଛିତପୁଚ୍ଛିତଂ କଥେସି। ନ କେୱଲଂ ମଚ୍ଛାନଂୟେୱ, ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ରୁକ୍ଖାନମ୍ପି ପବ୍ବତପାଦେ ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦସକୁଣାନମ୍ପି ନାମାନି ପୁଚ୍ଛାପେତ୍ୱା କଥେସି। ଅଥ ଦ୍ୱୀହି ସକୁଣେହି ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଡଂସିତ୍ୱା ଗହିତଦଣ୍ଡକେ ନିସିନ୍ନୋ କୁଣାଲସକୁଣରାଜା ପୁରତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ସକୁଣସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଏସ, ଭନ୍ତେ, ଇମେସଂ ସକୁଣାନଂ ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି, ପରିୱାରା ଏତେ ଏତସ୍ସା’’ତି ମଞ୍ଞାମାତି। ଏୱମେୱ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୟମ୍ପି ମମ ୱଂସୋ ମମ ପୱେଣୀତି। ଇଦାନି ତାୱ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତେ ସକୁଣେ ପସ୍ସାମ। ୟଂ ପନ ଭଗୱା ‘‘ଅୟମ୍ପି ମମ ୱଂସୋ ମମ ପୱେଣୀ’’ତି ଆହ, ତଂ ସୋତୁକାମମ୍ହାତି। ସୋତୁକାମତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୱେତି? ଆମ, ଭଗୱାତି। ତେନ ହି ସୁଣାଥାତି ତୀହି ଗାଥାସତେହି ମଣ୍ଡେତ୍ୱା କୁଣାଲଜାତକଂ କଥେନ୍ତୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେସି। ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ସବ୍ବେପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ, ମଗ୍ଗେନେୱ ଚ ନେସଂ ଇଦ୍ଧିପି ଆଗତା। ଭଗୱା – ‘‘ହୋତୁ ତାୱ ଏତ୍ତକଂ ଏତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନ’’ନ୍ତି ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ମହାୱନମେୱ ଅଗମାସି। ତେପି ଭିକ୍ଖୂ ଗମନକାଲେ ଦସବଲସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗମନକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ମହାୱନେ ଓତରିଂସୁ।

ଭଗୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା – ‘‘ଏଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିସୀଦଥ, ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ତୟୱଜ୍ଝାନଂ ୱୋ କିଲେସାନଂ ପହାନାୟ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି। ଭିକ୍ଖୂ ଚିନ୍ତେସୁଂ – ‘‘ଭଗୱା ଅମ୍ହାକଂ ଅନଭିରତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କୁଣାଲଦହଂ ନେତ୍ୱା ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେସି, ତତ୍ଥ ସୋତାପତ୍ତିଫଲପ୍ପତ୍ତାନଂ ନୋ ଇଦାନି ଇଧ ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି, ନ ଖୋ ପନମ୍ହେହି ‘ସୋତାପନ୍ନା ମୟ’ନ୍ତି ୱୀତିନାମେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଉତ୍ତମପୁରିସସଦିସେହି ନୋ ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତେ ଦସବଲସ୍ସ ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ନିସୀଦନଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ପବ୍ଭାରରୁକ୍ଖମୂଲେସୁ ନିସୀଦିଂସୁ।

ଭଗୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ପକତିୟାପି ଅୱିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନା, ଲଦ୍ଧୁପାୟସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ କିଲମନକାରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା – ‘‘ଅତ୍ତନା ଅତ୍ତନା ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମା’ତି ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି। ଏତେସୁ ଆଗତେସୁ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ଦେୱତା ଏକଚକ୍କୱାଳେ ସନ୍ନିପତିସ୍ସନ୍ତି, ମହାସମୟୋ ଭୱିସ୍ସତି, ୱିୱିତ୍ତେ ଓକାସେ ମୟା ନିସୀଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ତତୋ ୱିୱିତ୍ତେ ଓକାସେ ବୁଦ୍ଧାସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ନିସୀଦି।

ସବ୍ବପଠମଂ କମ୍ପଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତଥେରୋ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତତୋ ଅପରୋ ତତୋ ଅପରୋତି ପଞ୍ଚସତାପି ପଦୁମିନିୟଂ ପଦୁମାନି ୱିୟ ୱିକସିଂସୁ। ସବ୍ବପଠମଂ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତଭିକ୍ଖୁ – ''ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦନଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ଦସବଲାଭିମୁଖୋ ଅହୋସି। ଏୱଂ ଅପରୋପି ଅପରୋପୀତି ପଞ୍ଚସତାପି ଭତ୍ତସାଲଂ ପୱିସନ୍ତା ୱିୟ ପଟିପାଟିୟାୱ ଆଗମଂସୁ। ପଠମଂ ଆଗତୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ଆରୋଚେତୁକାମୋ – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି, ନତ୍ଥୀ''ତି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅପରମ୍ପି ଅଦ୍ଦସ ଅପରମ୍ପି ଅଦ୍ଦସ। ଇତି ସବ୍ବେପି ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅୟଂ ଇମସ୍ସ ହରାୟମାନୋ ନ କଥେସି, ଅୟଂ ଇମସ୍ସ ହରାୟମାନୋ ନ କଥେସୀତି। ଖୀଣାସୱାନଂ କିର ଦ୍ୱେ ଆକାରା ହୋନ୍ତି – ''ଅହୋ ୱତ ମୟା ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ଖିପ୍ପମେୱ ପଟିୱିଜ୍ଝେୟ୍ୟା''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପଟିଲଦ୍ଧଭାୱଂ ପନ ନିଧିଲଦ୍ଧପୁରିସୋ ୱିୟ ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆରୋଚେତୁକାମୋ ହୋତି।

ଏୱଂ ଓସୀଦମତ୍ତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଅରିୟମଣ୍ଡଲେ ପାଚୀନୟୁଗନ୍ଧରପରିକ୍ଖେପତୋ ଅବ୍ଭା, ମହିକା, ଧୂମୋ, ରଜୋ, ରାହୂତି ଇମେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ବୁବ୍ବୁଳପାଦପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ରାମଣେୟ୍ୟକଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ପାଚୀନଦିସାୟ ଉକ୍ଖିତ୍ତରଜତମୟମହାଆଦାସମଣ୍ଡଲଂ ୱିୟ, ନେମିୱଟ୍ଟିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତିୟମାନରଜତଚକ୍କସସ୍ସିରିକଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ଅନିଲପଥଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ଥ। ଇତି ଏୱରୂପେ ଖଣେ ଲୟେ ମୁହୁତ୍ତେ ଭଗୱା ସକ୍କେସୁ ୱିହରତି କପିଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମହାୱନେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସବ୍ବେହେୱ ଅରହନ୍ତେହି।

ତତ୍ଥ ଭଗୱାପି ମହାସମ୍ମତସ୍ସ ୱଂସେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତେପି ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ମହାସମ୍ମତସ୍ସ କୁଲେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଭଗୱାପି ଖତ୍ତିୟଗବ୍ଭେ ଜାତୋ, ତେପି ଖତ୍ତିୟଗବ୍ଭେ ଜାତା। ଭଗୱାପି ରାଜପବ୍ବଜିତୋ, ତେପି ରାଜପବ୍ବଜିତା। ଭଗୱାପି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାୟ ହତ୍ଥଗତଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ, ତେପି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାୟ ହତ୍ଥଗତାନି ରଜ୍ଜାନି ନିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତା। ଇତି ଭଗୱା ପରିସୁଦ୍ଧେ ଓକାସେ ପରିସୁଦ୍ଧେ ରତ୍ତିଭାଗେ ସୟଂ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ପରିସୁଦ୍ଧପରିୱାରୋ ୱୀତରାଗୋ ୱୀତରାଗପରିୱାରୋ ୱୀତଦୋସୋ ୱୀତଦୋସପରିୱାରୋ ୱୀତମୋହୋ ୱୀତମୋହପରିୱାରୋ ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ନିତ୍ତଣ୍ହପରିୱାରୋ ନିକ୍କିଲେସୋ ନିକ୍କିଲେସପରିୱାରୋ ସନ୍ତୋ ସନ୍ତପରିୱାରୋ ଦନ୍ତୋ ଦନ୍ତପରିୱାରୋ ମୁତ୍ତୋ ମୁତ୍ତପରିୱାରୋ ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚତୀତି। ୱଣ୍ଣଭୂମି ନାମେସା, ୟତ୍ତକଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ତକଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଇତି ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ – ''ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସବ୍ବେହେୱ ଅରହନ୍ତେହୀ''ତି।

ୟେଭୁୟ୍ୟେନାତି ବହୁତରା ସନ୍ନିପତିତା, ମନ୍ଦା ନ ସନ୍ନିପତିତା ଅସଞ୍ଞା ଅରୂପାୱଚରଦେୱତା ସମାପନ୍ନଦେୱତା ଚ। ତତ୍ରାୟଂ ସନ୍ନିପାତକ୍କମୋ ମହାୱନସ୍ସ କିର ସାମନ୍ତା ଦେୱତା ଚଲିଂସୁ – ''ଆୟାମ, ଭୋ ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନଂ ନାମ ବହୂପକାରଂ, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ବହୂପକାରଂ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଦସ୍ସନଂ ବହୂପକାରଂ, ଆୟାମ ଆୟାମା''ତି ମହାସଦ୍ଦଂ କୁରୁମାନା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଞ୍ଚ ତଂମୁହୁତ୍ତଂ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତଖୀଣାସୱେ ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏତେନେୱ ଉପାୟେନ ତାସଂ ତାସଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ସଦ୍ଦନ୍ତରଅଡ୍ଢଗାୱୁତଗାୱୁତଅଡ୍ଢୟୋଜନୟୋଜନାଦିୱସେନ ତିୟୋଜନସହସ୍ସୱିତ୍ଥତେ ହିମୱନ୍ତେ, ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ତେସଟ୍ଠିୟା ନଗରସହସ୍ସେସୁ, ନୱନୱୁତିୟା ଦୋଣମୁଖସତସହସ୍ସେସୁ, ଛନ୍ନୱୁତିୟା ପଟ୍ଟନକୋଟିସତସହସ୍ସେସୁ, ଛପଣ୍ଣାସାୟ ରତନାକରେସୂତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ, ପୁବ୍ବୱିଦେହେ, ଅପରଗୋୟାନେ, ଉତ୍ତରକୁରୂମ୍ହି, ଦ୍ୱୀସୁ ପରିତ୍ତଦୀପସହସ୍ସେସୂତି ସକଲଚକ୍କୱାଳେ, ତତୋ ଦୁତିୟତତିୟଚକ୍କୱାଳେତି ଏୱଂ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେସୁ ଦେୱତା ସନ୍ନିପତିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଞ୍ହି ଇଧ ଦସଲୋକଧାତୁୟୋତି ଅଧିପ୍ପେତା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଦସହି ଚ ଲୋକଧାତୂହି ଦେୱତା ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତୀ''ତି।

ଏୱଂ ସନ୍ନିପତିତାହି ଦେୱତାହି ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ୟାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସୂଚିଘରେ ନିରନ୍ତରଂ ପକ୍ଖିତ୍ତସୂଚୀହି ୱିୟ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି। ତତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ସ ଏୱଂ ଉଚ୍ଚତ୍ତନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଲୋହପାସାଦେ କିର ସତ୍ତକୂଟାଗାରସମୋ ପାସାଣୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠତ୍ୱା ଅଧୋ ଖିତ୍ତୋ ଚତୂହି ମାସେହି ପଥୱିଂ ପାପୁଣାତି। ଏୱଂ ମହନ୍ତେ ଓକାସେ ୟଥା ହେଟ୍ଠା ଠତ୍ୱା ଖିତ୍ତାନି ପୁପ୍ଫାନି ୱା ଧୂମୋ ୱା ଉପରି ଗନ୍ତୁଂ, ଉପରି ୱା ଠତ୍ୱା ଖିତ୍ତସାସପା ହେଟ୍ଠା ଓତରିତୁଂ ଅନ୍ତରଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ଏୱଂ ନିରନ୍ତରଂ ଦେୱତା ଅହେସୁଂ। ୟଥା ଖୋ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଅସମ୍ବାଧଂ ହୋତି, ଆଗତାଗତା ମହେସକ୍ଖା ଖତ୍ତିୟା ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତିୟେୱ, ପରତୋ ପରତୋ ପନ ଅତିସମ୍ବାଧଂ ହୋତି, ଏୱମେୱ ଭଗୱତୋ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଅସମ୍ବାଧଂ, ଆଗତାଗତା ମହେସକ୍ଖା ଦେୱତା ଚ ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ଚ ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତିୟେୱ। ଅପିସୁଦଂ ଭଗୱତୋ ଆସନ୍ନାସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ମହାପରିନିବ୍ବାନେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱାଲଗ୍ଗକୋଟିନିତୁଦନମତ୍ତେ ପଦେସେ ଦସପି ୱୀସମ୍ପି ସଟ୍ଠିପି ଦେୱତା ସୁଖୁମେ ସୁଖୁମେ ଅତ୍ତଭାୱେ ମାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସଟ୍ଠି ସଟ୍ଠି ଦେୱତା ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ସୁଦ୍ଧାୱାସକାୟିକାନନ୍ତି ସୁଦ୍ଧାୱାସୱାସୀନଂ। ସୁଦ୍ଧାୱାସା ନାମ ସୁଦ୍ଧାନଂ ଅନାଗାମିଖୀଣାସୱାନଂ ଆୱାସା ପଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା। ଏତଦହୋସୀତି କସ୍ମା ଅହୋସି? ତେ କିର ବ୍ରହ୍ମାନୋ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୟଥାପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱୁଟ୍ଠିତା ବ୍ରହ୍ମଭୱନଂ ଓଲୋକେନ୍ତା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତେ ଭତ୍ତଗେହଂ ୱିୟ ସୁଞ୍ଞତଂ

ଅବସେସ୍ସୁ ତତୋ ‘‘କୁହିଂ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଗତା’’ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତା ମହାସମାଗମଂ ଞତ୍ୱା – ‘‘ଅୟଂ ସମାଗମୋ ମହା, ମୟଂ ଓହୀନା, ଓହୀନକାନଂ ଓକାସୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅତୁଚ୍ଛହତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ଏକେକଂ ଗାଥଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମ। ତାଯ ମହାସମାଗମେ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେସ୍ସାମ, ଦସବଲସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସିସ୍ସାମା’’ତି। ଇତି ତେସଂ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜିତତ୍ତା ଏତଦହୋସି।

୩୩୨।ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହେସୁନ୍ତି ପାଳିଯଂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ଅଭିମୁଖଟ୍ଠାନେଯେୱ ଓତିଣ୍ଣା ୱିଯ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା, ନ ଖୋ ପନେତଂ ଏୱଂ ଅଦ୍ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେ ପନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତାୟେୱ ଗାଥା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଏକୋ ପୁରତ୍ଥିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଓତରି, ଏକୋ ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ, ଏକୋ ପଚ୍ଛିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ, ଏକୋ ଉତ୍ତରଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଓତରି। ତତୋ ପୁରତ୍ଥିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଓତିଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମା ନୀଲକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନୀଲରସ୍ମିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେୱତାନଂ ମଣିଚମ୍ମଂ ପଟିମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୱୀଥିଂ ନାମ କେନଚି ଓତ୍ଥରିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ପଚ୍ଚବୁଦ୍ଧୱୀଥିଯାୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଅତ୍ତନା ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି।

ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଓତିଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମାପି ପୀତକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୀତରସ୍ମିଯୋ ସୁୱଣ୍ଣପଭଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେୱତାନଂ ସୁୱଣ୍ଣପଟଂ ପାରୁପେନ୍ତୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ତଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ପଚ୍ଛିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଓତିଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମାପି ଲୋହିତକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଲୋହିତରସ୍ମିଯୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେୱତାନଂ ରତ୍ତୱରକମ୍ବଲେନ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ତଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ଉତ୍ତରଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ଓତିଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମାପି ଓଦାତକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଓଦାତରସ୍ମିଯୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେୱତାନଂ ସୁମନପଟଂ ପାରୁପନ୍ତୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ତଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ପାଳିଯଂ ପନ ‘‘ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ତା ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୂ’’ତି ଏୱଂ ଏକକ୍ଖଣଂ ୱିଯ ପୁରତୋ ପାତୁଭାୱୋ ଚ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଭାୱୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଇମିନା ଅନୁକ୍କମେନ ଅହୋସି, ଏକତୋ କତ୍ୱା ପନ ଦସ୍ସିତୋ। ଗାଥାଭାସନଂ ପନ ପାଳିଯଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂଯେୱ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ମହାସମଯୋତି ମହାସମୂହୋ। ପୱନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱନସଣ୍ଡୋ। ଉଭଯେନପି ଭଗୱା ଇମସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଜ୍ଜ ମହାସମୂହୋ ମହାସନ୍ନିପାତୋତି ଆହ। ତତୋ ଯେସଂ ସୋ ସନ୍ନିପାତୋ, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଦେୱକାଯାସମାଗତାତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଦେୱକାଯାତି ଦେୱଘଟା। ଆଗତମ୍ହ ଇମଂ ଧମ୍ମସମଯନ୍ତି ଏୱଂ ସମାଗତେ ଦେୱକାଯେ ଦିସ୍ୱା ମଯମ୍ପି ଇମଂ ଧମ୍ମସମୂହଂ ଆଗତା। କିଂ କାରଣା? ଦକ୍ଖିତାଯେ ଅପରାଜିତସଙ୍ଘଂ, କେନଚି ଅପରାଜିତଂ ଅଜ୍ଜେୱ ତଯୋ ମାରେ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ୱିଜିତସଙ୍ଗାମଂ ଇମଂ ଅପରାଜିତସଙ୍ଘଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଆଗତମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନ ବ୍ରହ୍ମା ଇମଂ ଗାଥଂ ଭାସିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଦୁତିଯୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ତତ୍ର ଭିକ୍ଖୱୋତି ତସ୍ମିଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ ଭିକ୍ଖୂ। ସମାଦହଂସୂତି ସମାଧିନା ଯୋଜେସୁଂ। ଚିତ୍ତମତ୍ତନୋ ଉଜୁକଂ ଅକଂସୂତି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଂ ସବ୍ବେ ୱଙ୍କକୁଟିଲଜିମ୍ହଭାୱେ ହରିତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଅକରିଂସୁ। ସାରଥୀୱ ନେତ୍ତାନି ଗହେତ୍ୱାତି ଯଥା ସମପ୍ପୱତ୍ତେସୁ ସିନ୍ଧୱେସୁ ଓଧସ୍ତପତୋଦୋ ସାରଥି ସବ୍ବଯୋତ୍ତାନି ଗହେତ୍ୱା ଅଚୋଦେନ୍ତୋ ଅୱାରେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱଂ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାସମନ୍ନାଗତା ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ସବ୍ବେପେତେ ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ରକ୍ଖନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା, ଏତେ ଦଟ୍ଠୁଂ ଇଧାଗତମ୍ହ ଭଗୱାତି। ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଠାନେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ତତିଯୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ଛେତ୍ୱା ଖୀଲନ୍ତି ରାଗଦୋସମୋହଖୀଲଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ପଲିଘନ୍ତି ରାଗଦୋସମୋହପଲିଘମେୱ। ଇନ୍ଦଖୀଲନ୍ତିପି ରାଗଦୋସମୋହିନ୍ଦଖୀଲମେୱ। ଊହଚ୍ଚ ମନେଜାତି ଏତେ ତଣ୍ହାଏଜାଯ ଅଭାୱେନ ଅନେଜା ଭିକ୍ଖୂ ଇନ୍ଦଖୀଲଂ ଊହଚ୍ଚ ସମୂହନିତ୍ୱା। ତେ ଚରନ୍ତୀତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଅପ୍ପଟିହତଚାରିକଂ ଚରନ୍ତି। ସୁଦ୍ଧାତି ନିରୁପକ୍କିଲେସା। ୱିମଲାତି ନିମ୍ମଲା। ଇଦଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଚକ୍ଖୁମତାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମନ୍ତେନ। ସୁଦନ୍ତାତି ଚକ୍ଖୁତୋପି ଦନ୍ତା, ସୋତତୋପି ଘାନତୋପି ଜିୱ୍ହାତୋପି କାଯତୋପି ମନତୋପି ଦନ୍ତା। ସୁସୁନାଗାତି ତରୁଣନାଗା। ତେ ଏୱରୂପେନ ଅନୁତ୍ତରେନ ଯୋଗାଚରିଯେନ ଦମିତେ ତରୁଣନାଗେ ଦସ୍ସନାଯ ଆଗତମ୍ହ ଭଗୱାତି। ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଠାନେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଚତୁତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ଗତାସେତି ନିବ୍ବେମତିକସରଣଗମନେନ ଗତା। ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଠାନେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଦେୱତାସନ୍ନିପାତୱଣ୍ଣନା

୩୩୩। ଅଥ ଭଗୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଥୱୀତଲତୋ ଯାୱ ଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିପରିଚ୍ଛେଦା ଯାୱ ଅକନିଟ୍ଠବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଦେୱତାସନ୍ନିପାତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି

– ''ମହା ଅଯଂ ଦେୱତାସମାଗମୋ, ଭିକ୍ଖୂ ପନ ଏୱଂ ମହା ଦେୱତାଯ ସମାଗମୋତି ନ ଜାନନ୍ତି, ହନ୍ଦ, ନେସଂ ଆଚିକ୍ଖାମୀ''ତି, ଏୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସୀ''ତି ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଏତପରମାତି ଏତଂ ପରମଂ ପମାଣଂ ଏତେସନ୍ତି ଏତପରମା। ଇଦାନି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ଅଭାୱା ''ଯେପି ତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହୀ''ତି ତତିଯୋ ୱାରୋ ନ ୱୁତ୍ତୋ। ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଭିକ୍ଖୱେତି କସ୍ମା ଆହ? ଦେୱତାନଂ ଚିତ୍ତକଲ୍ଲତାଜନନତ୍ଥଂ। ଦେୱତା କିର ଚିନ୍ତେସୁଂ – ''ଭଗୱା ଏୱଂ ମହନ୍ତେ ସମାଗମେ ମହେସକ୍ଖାନଂଯେୱ ଦେୱତାନଂ ନାମଗୋତ୍ତାନି କଥେସ୍ସତି, ଅପ୍ପେସକ୍ଖାନଂ କିଂ କଥେସ୍ସତୀ''ତି? ଅଥ ଭଗୱା ''ଇମା ଦେୱତା କିଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୀ''ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ମୁଖେନ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେତ୍ୱା ହଦଯମଂସଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ ସଭଣ୍ଡଂ ଚୋରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ ତଂ ତାସଂ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା – ''ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳତୋ ଆଗତାଗତାନଂ ଅପ୍ପେସକ୍ଖମହେସକ୍ଖାନଂ ସବ୍ବାସମ୍ପି ଦେୱତାନଂ ନାମଗୋତ୍ତଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି।

ବୁଦ୍ଧା ନାମ ମହନ୍ତା ଏତେ ସତ୍ତୱିସେସା, ଯଂ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ନ କିଞ୍ଚି କତ୍ଥଚି ନୀଲାଦିୱସେନ ୱିଭତ୍ତରୂପାରମ୍ମଣେସୁ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ୱା ଭେରୀସଦ୍ଦାଦିୱସେନ ୱିଭତ୍ତସଦ୍ଦାରମ୍ମଣାଦୀସୁ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ସଦ୍ଦାଦିଆରମ୍ମଣଂ ୱା ଅତ୍ଥି, ଯଂ ଏତେସଂ ଞାଣମୁଖେ ଆପାଥଂ ନାଗଚ୍ଛତି। ଯଥାହ –

''ଯଂ ଭିକ୍ଖୱେ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ…ପେ… ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତଂ ୱିଞ୍ଞାତଂ ପତ୍ତଂ ପରିଯେସିତଂ ଅନୁୱିଚରିତଂ ମନସା, ତମହଂ ଜାନାମି, ତମହଂ ପସ୍ସାମି, ତମହଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି''ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୪।୨୪)।

ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅପ୍ପଟିହତଞାଣୋ ଭଗୱା ସବ୍ବାପି ତା ଦେୱତା ଭବ୍ବାଭବ୍ବୱସେନ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି। ''କମ୍ମାୱରଣେନ ୱା ସମନ୍ନାଗତା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତା ସତ୍ତା ଅଭବ୍ବା ନାମ। ତେ ଏକୱିହାରେ ୱସନ୍ତେପି ବୁଦ୍ଧା ନ ଓଲୋକେନ୍ତି। ୱିପରୀତା ପନ ଭବ୍ବା ନାମ, ତେ ଦୂରେ ୱସନ୍ତେପି ଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତସ୍ମା ତସ୍ମିମ୍ପି ଦେୱତାସନ୍ନିପାତେ ଯେ ଅଭବ୍ବା, ତେ ପହାଯ ଭବ୍ବେ ପରିଗ୍ଗହେସି। ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା – ''ଏତ୍ତକା ଏତ୍ଥ ରାଗଚରିତା, ଏତ୍ତକା ଦୋସଚରିତା, ଏତ୍ତକା ମୋହଚରିତା''ତି ଚରିତୱସେନ ଛ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି। ଅଥ ନେସଂ ସପ୍ପାଯଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଉପଧାରଯନ୍ତୋ – ''ରାଗଚରିତାନଂ ଦେୱତାନଂ ସମ୍ମାପରିବ୍ବାଜନିଯସୁତ୍ତଂ କଥେସ୍ସାମି, ଦୋସଚରିତାନଂ କଲହୱିୱାଦସୁତ୍ତଂ, ମୋହଚରିତାନଂ ମହାବ୍ଯୂହସୁତ୍ତଂ, ୱିତକ୍କଚରିତାନଂ ଚୂଳବ୍ଯୂହସୁତ୍ତଂ, ସଦ୍ଧାଚରିତାନଂ ତୁୱଟ୍ଟକପଟିପଦଂ, ବୁଦ୍ଧିଚରିତାନଂ ପୁରାଭେଦସୁତ୍ତଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଦେସନଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ପରିସଂ ମନସାକାସି – ''ଅତ୍ତଜ୍ଝାସଯେନ ନୁ ଖୋ ଜାନେଯ୍ଯ, ପରଜ୍ଝାସଯେନ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିକେନ ପୁଚ୍ଛାୱସେନା''ତି। ତତୋ ''ପୁଚ୍ଛାୱସେନ ଜାନେଯ୍ଯା''ତି ଞତ୍ୱା ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ କୋଚି ଦେୱତାନଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଚରିତୱସେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ''ତି ''ତେସୁ ପଞ୍ଚସତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଏକୋପି ନ ସକ୍କୋତୀ''ତି ଅଦ୍ଦସ। ତତୋ ଅସୀତିମହାସାୱକେ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ଚ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ''ତେପି ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀ''ତି ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଭୱେଯ୍ଯ, ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯ ନୁ ଖୋ''ତି ''ସୋପି ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯା''ତି ଞତ୍ୱା ''ସକ୍କସୁଯାମାଦୀସୁ କୋଚି ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯା''ତି ସମନ୍ନାହରି। ସଚେ ହି ତେସୁ କୋଚି ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯ, ତଂ ପୁଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ନ ପନ ତେସୁପି କୋଚି ସକ୍କୋତି।

ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ମାଦିସୋ ବୁଦ୍ଧୋଯେୱ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯ, ଅତ୍ଥି ପନ କତ୍ଥଚି ଅଞ୍ଞୋ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଅନନ୍ତାସୁ ଲୋକଧାତୂସୁ ଅନନ୍ତଞାଣଂ ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞଂ ବୁଦ୍ଧଂ ନ ଅଦ୍ଦସ। ଅନଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚେତଂ, ଯଂ ଇଦାନି ଅତ୍ତନା ସମଂ ନ ପସ୍ସେଯ୍ଯ, ସୋ ଜାତଦିୱସେପି ବ୍ରହ୍ମଜାଲୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅତ୍ତନା ସମଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ – ''ଅଗ୍ଗୋହମସ୍ମି ଲୋକସ୍ସା''ତି ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯଂ ସୀହନାଦଂ ନଦି। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ଅତ୍ତନା ସମଂ ଅପସ୍ସିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ସଚେ ଅହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅହମେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ଯଂ, ଏୱମ୍ପେତା ଦେୱତା ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପନ ବୁଦ୍ଧେଯେୱ ପୁଚ୍ଛନ୍ତେ ମଯି ଚ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତେ ଅଚ୍ଛେରକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଚ ଦେୱତା ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ, ତସ୍ମା ନିମ୍ମିତବୁଦ୍ଧଂ ମାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ – ''ପତ୍ତଚୀୱରଗହଣଂ ଆଲୋକିତୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତପସାରିତଞ୍ଚ ମମ ସଦିସଂଯେୱ ହୋତୂ''ତି କାମାୱଚରଚିତ୍ତେହି ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପାଚୀନଯୁଗନ୍ଧରପରିକ୍ଖେପତୋ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘମାନଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ୱିଯ ରୂପାୱଚରଚିତ୍ତେନ ଅଧିଟ୍ଠାସି।

ଦେୱସଙ୍ଘୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଅଞ୍ଞୋପି ନୁ ଖୋ, ଭୋ, ଚନ୍ଦୋ ଉଗ୍ଗତୋ''ତି ଆହ। ଅଥ ଚନ୍ଦଂ ଓହାଯ ଆସନ୍ନତରେ ଜାତେ ''ନ ଚନ୍ଦୋ, ସୂରିଯୋ ଉଗ୍ଗତୋ''ତି, ପୁନ ଆସନ୍ନତରେ ଜାତେ ''ନ ସୂରିଯୋ, ଦେୱୱିମାନଂ ଏକ''ନ୍ତି, ପୁନ ଆସନ୍ନତରେ ଜାତେ ''ନ ଦେୱୱିମାନଂ, ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଏକୋ''ତି, ପୁନ ଆସନ୍ନତରେ ଜାତେ ''ନ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ମହାବ୍ରହ୍ମା ଏକୋ''ତି, ପୁନ ଆସନ୍ନତରେ ଜାତେ ''ନ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ଅପରୋପି ଭୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଆଗତୋ''ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ପୁଥୁଜ୍ଜନଦେୱତା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ''ଏକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ତାୱ ଅଯଂ ଦେୱତାସନ୍ନିପାତୋ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କୀୱ ମହନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଅରିଯଦେୱତା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ''ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯା ଦ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧା ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଦ୍ଧା ଭଗୱତା ଅତ୍ତନା ସଦିସୋ ଅଞ୍ଞୋ ଏକୋ ବୁଦ୍ଧୋ ନିମ୍ମିତୋ''ତି।

ଅଥ ତସ୍ସ ଦେୱସଙ୍ଘସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ନିମ୍ମିତବୁଦ୍ଧୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲଂ ଅୱନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ ସମସମଂ କତ୍ୱା ମାପିତେ ଆସନେ ନିସୀଦି।

ଭଗଵତୋପି ଦ୍ଵତ୍ତିଂସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନି, ନିମ୍ମିତସ୍ସାପି ଦ୍ଵତ୍ତିଂସାଵ, ଭଗଵତୋପି ସରୀରା ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିୟୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତି , ନିମ୍ମିତସ୍ସାପି, ଭଗଵତୋ ସରୀରରସ୍ମିୟୋ ନିମ୍ମିତସ୍ସ ସରୀରେ ପଟିହଞ୍ଞନ୍ତି, ନିମ୍ମିତସ୍ସ ସରୀରରସ୍ମିୟୋ ଭଗଵତୋ କାୟେ ପଟିହଞ୍ଞନ୍ତି। ତା ଦ୍ଵିନ୍ନମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ସରୀରତୋ ଉଗ୍ଗମ୍ମ ଅକନିଟ୍ଠଭଵନଂ ଆହଚ୍ଚ ତତୋ ପଟିନିଵତ୍ତିତ୍ଵା ଦେଵତାନଂ ମତ୍ଥକପରିୟନ୍ତେନ ଓତରିତ୍ଵା ଚକ୍କଵାଳମୁଖଵଟ୍ଟିୟଂ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ସକଲଚକ୍କଵାଳଗବ୍ଭଂ ସୁଵଣ୍ଣମୟଵଙ୍କଗୋପାନସୀଵିନଦ୍ଧମିଵ ଚେତିୟଘରଂ ଵିରୋଚିତ୍ଥ। ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳଦେଵତା ଏକଚକ୍କଵାଳେ ରାସିଭୂତା ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ରସ୍ମିଗବ୍ଭନ୍ତରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ନିମ୍ମିତବୁଦ୍ଧୋ ନିସୀଦନ୍ତୋୟେଵ ଦସବଲସ୍ସ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ କିଲେସପ୍ପହାନଂ ଅଭିତ୍ଥଵନ୍ତୋ –

''ପୁଚ୍ଛାମି ମୁନିଂ ପହୂତପଞ୍ଞଂ,

ତିଣ୍ଣଂ ପାରଙ୍ଗତଂ ପରିନିବ୍ବୁତଂ ଠିତତ୍ତଂ;

ନିକ୍ଖମ୍ମ ଘରା ପନୁଜ୍ଜ କାମେ,

କଥଂ ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ମା ସୋ ଲୋକେ ପରିବ୍ବଜେୟ୍ୟା''ତି। (ସୁ॰ ନି॰ ୩୬୧) –

ଗାଥଂ ଅଭାସି। ସତ୍ଥା ଦେଵତାନଂ ତାଵ ଚିତ୍ତକଲ୍ଲତାଜନନତ୍ଥଂ ଆଗତାଗତାନଂ ନାମଗୋତ୍ତାନି କଥେସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଭିକ୍ଖଵେତିଆଦିମାହ।

୩୩୪. ତତ୍ଥ ସିଲୋକମନୁକସ୍ସାମୀତି ଅକ୍ଖରପଦନିୟମିତଂ ଵଚନସଙ୍ଘାତଂ ପଵତ୍ତୟିସ୍ସାମି। ୟତ୍ଥ ଭୁମ୍ମା ତଦସ୍ସିତାତି ୟେସୁ ୟେସୁ ଠାନେସୁ ଭୁମ୍ମା ଦେଵତା ତଂ ତଂ ନିସ୍ସିତା। ୟେ ସିତା ଗିରିଗବ୍ଭରନ୍ତିଆଦୀହି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଵଣ୍ଣଂ କଥେସି, ୟେ ଭିକ୍ଖୂ ଗିରିକୁଚ୍ଛିଂ ନିସ୍ସିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପହିତତ୍ତାତି ପେସିତଚିତ୍ତା। ସମାହିତାତି ଅଵିକ୍ଖିତ୍ତା।

ପୁଥୂତି ବହୁଜନା। ସୀହାଵ ସଲ୍ଲୀନାତି ସୀହା ଵିୟ ନିଲୀନା ଏକତ୍ତଂ ଉପଗତା। ଲୋମହଂସାଭିସମ୍ଭୁନୋତି ଲୋମହଂସଂ ଅଭିଭଵିତ୍ଵା ଠିତା, ନିବ୍ଭୀୟାତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଓଦାତମନସା ସୁଦ୍ଧାତି ଓଦାତଚିତ୍ତା ହୁତ୍ଵା ସୁଦ୍ଧା। ଵିପ୍ପସନ୍ନାମନାଵିଲାତି ଵିପ୍ପସନ୍ନଅନାଵିଲା।

ଭିୟ୍ୟୋପଞ୍ଚସତେ ଞତ୍ଵାତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତିରେକପଞ୍ଚସତେ ଭିକ୍ଖୂ ଜାନିତ୍ଵା। ଵନେ କାପିଲଵତ୍ଥଵେତି କପିଲଵତ୍ଥୁସମୀପମ୍ହି ଜାତେ ଵନସଣ୍ଡେ। ତତୋ ଆମନ୍ତୟୀ ସତ୍ଥାତି ତଦା ଆମନ୍ତୟି। ସାଵକେସାସନେ ରତେତି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମଦେସନାୟ ସଵନନ୍ତେ ଜାତତ୍ତା ସାଵକେ ସିକ୍ଖତ୍ତୟସାସନେ ରତତ୍ତା ସାସନେ ରତେ। ଇଦଂ ସଦ୍ଧଂ – ''ସିଲୋକମନୁକସ୍ସାମୀ''ତି ଵଚନତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଵୁତ୍ତଂ ଵିୟ କତ୍ଵା ଵଦତି।

ଦେଵକାୟା ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ତେ ଵିଜାନାଥ ଭିକ୍ଖଵୋତି ତେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଵିଜାନାଥାତି ନେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣାଭିନୀହାରତ୍ଥାୟ କଥେସି। ତେ ଚ ଆତପ୍ପମକରୁଂ, ସୁତ୍ଵା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନନ୍ତି ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ବୁଦ୍ଧସାସନଂ ସୁତ୍ଵା ତାଵଦେଵ ତଦତ୍ଥାୟ ଵୀରିୟଂ କରିଂସୁ।

ଏଵଂ କତମତ୍ତାତପ୍ପାନଂୟେଵ ତେସଂ ପାତୁରହୁ ଞାଣଂ। କୀଦିସଂ? ଅମନୁସ୍ସାନଂ ଦସ୍ସନଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ନ ତଂ ତେହି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ଵା ଉପ୍ପାଦିତଂ। ଅରିୟମଗ୍ଗେନେଵ ହି ତଂ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ। ଅମନୁସ୍ସଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ପନସ୍ସ ଅଭିନୀହାରମତ୍ତମେଵ କତଂ। ସତ୍ଥାପି – ''ଅତ୍ଥି ତୁମ୍ହାକଂ ଞାଣଂ, ତଂ ନୀହରିତ୍ଵା ତେନ ହି ତେ ଵିଜାନାଥା''ତି ଇଦମେଵ ସନ୍ଧାୟ ''ତେ ଵିଜାନାଥ, ଭିକ୍ଖଵୋ''ତି ଆହ।

ଅପ୍ପେକେ ସତମଦ୍ଦକ୍ଖୁନ୍ତି ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ଅମନୁସ୍ସାନଂ ସତଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ସହସ୍ସଂ ଅଥ ସତ୍ତରିନ୍ତି ଏକେ ସହସ୍ସଂ। ଏକେ ସତ୍ତତି ସହସ୍ସାନି।

ସତଂ ଏକେ ସହସ୍ସାନନ୍ତି ଏକେ ସତସହସ୍ସଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ଅପ୍ପେକେନନ୍ତମଦ୍ଦକ୍ଖୁନ୍ତି ଵିପୁଲଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ, ସତଵସେନ ସହସ୍ସଵସେନ ଚ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନେପି ଅଦ୍ଦସଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। କସ୍ମା? ୟସ୍ମା ଦିସା ସବ୍ବା ଫୁଟା ଅହୁଂ, ଭରିତା ସମ୍ପୁଣ୍ଣାଵ ଅହେସୁଂ।

ତଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ଅଭିଞ୍ଞାୟାତି ୟଂ ତେସୁ ଏକେନେକେନ ଦିଟ୍ଠଂ, ତଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ଜାନିତ୍ଵା। ଵଵତ୍ଥିତ୍ଵାନ ଚକ୍ଖୁମାତି ହତ୍ଥତଲେ ଲେଖଂ ଵିୟ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଵଵତ୍ଥପେତ୍ଵା ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା ସତ୍ଥା। ତତୋ ଆମନ୍ତୟୀତି ପୁବ୍ବେ ଵୁତ୍ତଗାଥମେଵ ନାମଗୋତ୍ତକିତ୍ତନତ୍ଥାୟ ଆହ। ତୁମ୍ହେ ଏତେ ଵିଜାନାଥ, ପସ୍ସଥ, ଓଲୋକେଥ, ୟେ ଵୋହଂ କିତ୍ତୟିସ୍ସାମୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗିରାହୀତି ଵଚନେହି। ଅନୁପୁବ୍ବସୋତି ଅନୁପଟିପାଟିୟା।

୩୩୫।ସତ୍ତସହସ୍ସା ତେ ଯକ୍ଖା, ଭୁମ୍ମା କାପିଲଵତ୍ଥଵାତି ସତ୍ତସହସ୍ସା ତାଵେତ୍ଥ କପିଲଵତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାୟ ନିଵ୍ଵତ୍ତା ଭୁମ୍ମା ଯକ୍ଖାଯେଵାତି ଵଦତି । ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋତି ଦିବ୍ବିଦ୍ଧିଯୁତ୍ତା। ଜୁତିମନ୍ତୋତି ଆନୁଭାଵସମ୍ପନ୍ନା। ଵଣ୍ଣଵନ୍ତୋତି ସରୀରଵଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା। ଯସସ୍ସିନୋତି ପରିଵାରସମ୍ପନ୍ନା। ମୋଦମାନା ଅଭିକ୍କାମୁନ୍ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ଆଗତା। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମିତିଂ ଵନନ୍ତି ଇମଂ ମହାଵନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ଆଗତା। ଅଥ ଵା ସମିତିନ୍ତି ସମୂହଂ, ଭିକ୍ଖୁସମୂହଂ ଦସ୍ସନାୟ ଆଗତାତିପି ଅତ୍ଥୋ।

ଛସହସ୍ସା ହେମଵତା, ଯକ୍ଖା ନାନତ୍ତଵଣ୍ଣିନୋତି ଛସହସ୍ସା ହେମଵତପବ୍ବତେ ନିବ୍ବତ୍ତଯକ୍ଖା, ତେ ଚ ସବ୍ବେପି ନୀଲାଦିଵଣ୍ଣଵସେନ ନାନତ୍ତଵଣ୍ଣା।

ସାତାଗିରା ତିସହସ୍ସାତି ସାତାଗିରିପବ୍ବତେ ନିବ୍ବତ୍ତଯକ୍ଖା ତିସହସ୍ସା।

ଇଚ୍ଚେତେ ସୋଳସସହସ୍ସାତି ଏତେ ସବ୍ବେପି ସୋଳସସହସ୍ସା ହୋନ୍ତି।

ଵେସ୍ସାମିତ୍ତା ପଞ୍ଚସତାତି ଵେସ୍ସାମିତ୍ତପବ୍ବତେ ନିବ୍ବତ୍ତା ପଞ୍ଚସତା।

କୁମ୍ଭୀରୋ ରାଜଗହିକୋତି ରାଜଗହନଗରେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ କୁମ୍ଭୀରୋ ନାମ ଯକ୍ଖୋ। ଵେପୁଲ୍ଲସ୍ସ ନିଵେସନନ୍ତି ତସ୍ସ ଵେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତୋ ନିଵେସନଂ ନିଵାସନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିଯ୍ୟୋ ନଂ ସତସହସ୍ସଂ, ଯକ୍ଖାନଂ ପଯିରୁପାସତୀତି ତଂ ଅତିରେକଂ ଯକ୍ଖାନଂ ସତସହସ୍ସଂ ପଯିରୁପାସତି। କୁମ୍ଭୀରୋ ରାଜଗହିକୋ, ସୋପାଗା ସମିତିଂ ଵନନ୍ତି ସୋପି କୁମ୍ଭୀରୋ ସପରିଵାରୋ ଇମଂ ଵନଂ ଭିକ୍ଖୁସମିତିଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ଆଗତୋ।

୩୩୬।ପୁରିମଞ୍ଚ ଦିସଂ ରାଜା, ଧତରଟ୍ଠୋ ପସାସତୀତି ପାଚୀନଦିସଂ ଅନୁସାସତି। ଗନ୍ଧବ୍ବାନଂ ଅଧିପତୀତି ଚତୂସୁପି ଦିସାସୁ ଗନ୍ଧବ୍ବାନଂ ଜେଟ୍ଠକୋ। ସବ୍ବେ ତେ ତସ୍ସ ଵସେ ଵତ୍ତନ୍ତି। ମହାରାଜା ଯସସ୍ସିସୋତି ମହାପରିଵାରୋ ଏସୋ ମହାରାଜା।

ପୁତ୍ତାପିତସ୍ସ ବହଵୋ, ଇନ୍ଦନାମା ମହବ୍ବଲାତି ତସ୍ସ ଧତରଟ୍ଠସ୍ସ ବହଵୋ ମହବ୍ବଲା ପୁତ୍ତା, ତେ ସବ୍ବେ ସକ୍କସ୍ସ ଦେଵରଞ୍ଞୋ ନାମଧାରକା।

ଵିରୂଳ୍ହୋ ତଂ ପସାସତୀତି ତଂ ଦିସଂ ଵିରୂଳ୍ହୋ ଅନୁସାସତି।

ପୁତ୍ତାପି ତସ୍ସାତି ତସ୍ସାପି ତାଦିସାଯେଵ ପୁତ୍ତା। ପାଳିଯଂ ପନ ‘‘ମହବ୍ବଲା’’ତି ଲିଖନ୍ତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ସବ୍ବଵାରେସୁ ‘‘ମହାବଲା’’ତି ପାଠୋ।

‘‘ପୁରିମଂ ଦିସଂ ଧତରଟ୍ଠୋ, ଦକ୍ଖିଣେନ ଵିରୂଳ୍ହକୋ;

ପଚ୍ଛିମେନ ଵିରୂପକ୍ଖୋ, କୁଵେରୋ ଉତ୍ତରଂ ଦିସଂ।

ଚତ୍ତାରୋ ତେ ମହାରାଜା, ସମନ୍ତା ଚତୁରୋ ଦିସା;

ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ଵନେ କାପିଲଵତ୍ଥଵେ’’ତି।

ଇମା ପନ ଗାଥା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଵୁତ୍ତା।

ଅଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳେ ଧତରଟ୍ଠା ନାମ ମହାରାଜାନୋ ଅତ୍ଥି। ତେ ସବ୍ବେପି କୋଟିସତସହସ୍ସକୋଟିସତସହସ୍ସଗନ୍ଧବ୍ବପରିଵାରା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ କପିଲଵତ୍ଥୁମହାଵନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଚକ୍କଵାଳଗବ୍ଭଂ ପୂରେତ୍ଵା ଠିତା। ଏଵଂ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଦୀସୁ ଵିରୂଳ୍ହକାଦଯୋ। ତେନେଵାହ – ‘‘ସମନ୍ତା ଚତୁରୋ ଦିସା, ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନା ଅଟ୍ଠଂସୂ’’ତି। ଇଦଞ୍ହି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ସମନ୍ତା ଚକ୍କଵାଳେହି ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଚତୁରୋ ଦିସା ପବ୍ବତମତ୍ଥକେସୁ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧା ଵିଯ ସୁଟ୍ଠୁ ଜଲମାନା ଠିତା’’ତି। ତେ ପନ ଯସ୍ମା କପିଲଵତ୍ଥୁଵନମେଵ ସନ୍ଧାୟ ଆଗତା, ତସ୍ମା ଚକ୍କଵାଳଂ ପୂରେତ୍ଵା ଚକ୍କଵାଳେନ ସମସମା ଠିତାପି – ‘‘ଵନେ କାପିଲଵତ୍ଥଵେ’’ତି ଵୁତ୍ତା।

୩୩୭।ତେସଂ ମାଯାଵିନୋ ଦାସା, ଆଗୁଂ ଵଞ୍ଚନିକା ସଠାତି ତେସଂ ମହାରାଜାନଂ କତପାପପଟିଚ୍ଛାଦନଲକ୍ଖଣାୟ ମାଯାୟ ଯୁତ୍ତା କୁଟିଲାଚାରା ଦାସା ଅତ୍ଥି, ଯେ ସମ୍ମୁଖପରମ୍ମୁଖଵଞ୍ଚନାହି ଲୋକଂ ଵଞ୍ଚନତୋ ‘‘ଵଞ୍ଚନିକା’’ତି ଚ, କେରାଟିଯସାଠେଯ୍ୟେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ‘‘ସଠା’’ତି ଚ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେପି ଆଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ମାଯା କୁଟେଣ୍ଡୁ ଵିଟେଣ୍ଡୁ, ଵିଟୁଚ୍ଚ ଵିଟୁଟୋ ସହାତି ତେ ଦାସା ସବ୍ବେପି ମାଯାକାରକାଵ। ନାମେନ ପନେତ୍ଥ ଏକୋ କୁଟେଣ୍ଡୁ ନାମ,

ଏକୋ ୱିଟେଣ୍ଡୁ ନାମ। ପାଳିଯଂ ପନ ‘‘ୱେଟେଣ୍ଡୂ’’ତି ଲିଖନ୍ତି। ଏକୋ ୱିଟୁଚ ନାମ, ଏକୋ ୱିଟୁଟୋ ନାମ। ସହାତି ସୋପି ୱିଟୁଟୋ ତେହି ସଦ୍ଧେୱ ଆଗତୋ।

ଚନ୍ଦନୋକାମସେଟ୍ଠୋ ଚ, କିନ୍ନିଘଣ୍ଡୁ ନିଘଣ୍ଡୁ ଚାତି ଅପରୋ କିନ୍ନିଘଣ୍ଡୁ ନାମ। ପାଳିଯଂ ପନ ‘‘କିନ୍ନୁଘଣ୍ଡୂ’’ତି ଲିଖନ୍ତି। ନିଘଣ୍ଡୁ ଚାତି ଅଞ୍ଞୋ ନିଘଣ୍ଡୁ ନାମ, ଏତ୍ତକା ଦାସା। ଇତୋ ପରେ ପନ –

‘‘ପନାଦୋ ଓପମଞ୍ଞୋ ଚ, ଦେୱସୁତୋ ଚ ମାତଲି;

ଚିତ୍ତସେନୋ ଚ ଗନ୍ଧବ୍ବୋ, ନଳୋ ରାଜା ଜନେସଭୋ;

ଆଗୁଂ ପଞ୍ଚସିଖୋ ଚେୱ, ତିମ୍ବରୂ ସୂରିଯୱଚ୍ଛସା’’ତି। –

ଇମେ ଦେୱରାଜାନୋ। ତତ୍ଥ ଦେୱସୁତୋତି ଦେୱସାରଥି। ଚିତ୍ତସେନୋତି ଚିତ୍ତୋ ଚ ସେନୋ ଚ ଚିତ୍ତସେନୋ ଚ। ଗନ୍ଧବ୍ବୋତି ଅଯଂ ଚିତ୍ତସେନୋ ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ନ କେୱଲଂ ଚେସ, ସବ୍ବେ ପେତେ ପନାଦାଦଯୋ ଗନ୍ଧବ୍ବା ଏୱ। ନଳୋରାଜାତି ନଳକାରଦେୱପୁତ୍ତୋ ନାମେକୋ। ଜନେସଭୋତି ଜନୱସଭୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ଆଗୁଂ ପଞ୍ଚସିଖୋ ଚେୱାତି ପଞ୍ଚସିଖୋ ଚେୱ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଆଗତୋ। ତିମ୍ବରୂତି ତିମ୍ବରୁ ନାମ ଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱରାଜା। ସୂରିଯୱଚ୍ଛସାତି ତସ୍ସେୱ ଧୀତା।

ଏତେ ଚଞ୍ଞେ ଚ ରାଜାନୋ, ଗନ୍ଧବ୍ବା ସହ ରାଜୁଭୀତି ଏତେ ଚ ନାମୱସେନ ୱୁତ୍ତଗନ୍ଧବ୍ବରାଜାନୋ ଅଞ୍ଞେ ଚ ଏତେହି ରାଜୂହି ସଦ୍ଧିଂ ବହୂ ଗନ୍ଧବ୍ବା। ମୋଦମାନା ଅଭିକ୍କାମୁଂ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମିତିଂ ୱନନ୍ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସମିତିଂ ଇମଂ ୱନଂ ଆଗତାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୩୮।ଅଥାଗୁଂ ନାଗସା ନାଗା, ୱେସାଲା ସହତଚ୍ଛକାତି ନାଗସଦହୱାସିକା ଚ ୱେସାଲୀୱାସିକା ଚ ନାଗା ସହ ତଚ୍ଛକନାଗପରିସାଯ ଆଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ବଲସ୍ସତରାତି କମ୍ବଲୋ ଚ ଅସ୍ସତରୋ ଚ। ଏତେ କିର ସିନେରୁପାଦେ ୱସନ୍ତି, ସୁପଣ୍ଣେହିପି ଅନୁଦ୍ଧରଣୀଯା ମହେସକ୍ଖନାଗା ପାଯାଗା ସହ ଞାତିଭୀତି ପଯାଗତିତ୍ଥୱାସିନୋ ଚ ସହ ଞାତିସଙ୍ଘେନ ଆଗତା।

ଯାମୁନା ଧତରଟ୍ଠା ଚାତି ଯମୁନୱାସିନୋ ଚ ଧତରଟ୍ଠକୁଲେ ଉପ୍ପନ୍ନା ନାଗା ଚ। ଏରାୱଣୋ ମହାନାଗୋତି ଏରାୱଣୋ ଚ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ଜାତିଯା ନାଗୋ ନ ହୋତି। ନାଗୱୋହାରେନ ପନେସ ୱୋହରିଯତି। ସୋପାଗାତି ସୋପି ଆଗତୋ।

ଯେନାଗରାଜେ ସହସା ହରନ୍ତୀତି ଯେ ଇମେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ନାଗେ ଲୋଭାଭିଭୂତା ସାହସଂ କତ୍ୱା ହରନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଦିବ୍ବା ଦିଜା ପକ୍ଖୀ ୱିସୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୂତି ଦିବ୍ବାନୁଭାୱତୋ ଦିବ୍ବା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ଚ ଅଣ୍ଡକୋସତୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ୱାରେ ଜାତାତି ଦିଜା ପକ୍ଖଯୁତ୍ତତାଯ ପକ୍ଖୀ ଯୋଜନସତନ୍ତରେପି ଯୋଜନସହସ୍ସନ୍ତରେପି ନାଗେ ଦସ୍ସନସମତ୍ଥଚକ୍ଖୁତାଯ ୱିସୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୂ। ୱେହାଯସାତେ ୱନମଜ୍ଝପ୍ପତ୍ତାତି ତେ ଆକାସେନେୱ ଇମଂ ମହାୱନଂ ସମ୍ପତ୍ତା। ଚିତ୍ରା ସୁପଣ୍ଣା ଇତି ତେସ ନାମନ୍ତି ତେସଂ ‘‘ଚିତ୍ରସୁପଣ୍ଣା’’ତି ନାମଂ।

ଅଭଯଂତଦା ନାଗରାଜାନମାସି, ସୁପଣ୍ଣତୋ ଖେମମକାସି ବୁଦ୍ଧୋତି ତସ୍ମା ସବ୍ବେପି ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଣ୍ହାହି ୱାଚାହି ଉପୱ୍ହଯନ୍ତା ମିତ୍ତା ୱିଯ ବନ୍ଧୱା ୱିଯ ଚ ସମ୍ମୁଲ୍ଲପନ୍ତା ସମ୍ମୋଦମାନା ଆଲିଙ୍ଗନ୍ତା ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହନ୍ତା ଅଂସକୂଟେ ହତ୍ଥଂ ଠପେନ୍ତା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା। ନାଗା ସୁପଣ୍ଣା ସରଣମକଂସୁ ବୁଦ୍ଧନ୍ତି ବୁଦ୍ଧଂଯେୱ ସରଣଂ ଗତା।

୩୩୯।ଜିତା ୱଜିରହତ୍ଥେନାତି ଇନ୍ଦେନ ଦେୱରଞ୍ଞା ଜିତା। ସମୁଦ୍ଦଂ ଅସୁରାସିତାତି ମହାସମୁଦ୍ଦୱାସିନୋ ସୁଜାତାଯ ଅସୁରକଞ୍ଞାଯ କାରଣା ସବ୍ବେପି ଭାତରୋ ୱାସୱସ୍ସେତେ, ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଯସସ୍ସିନୋ।

ତେସୁ କାଳକଞ୍ଚା ମହାଭିସ୍ମାତି କାଳକଞ୍ଚା ଚ ମହନ୍ତେ ଭିଂସନେ ଅତ୍ତଭାୱେ ମାପେତ୍ୱା ଆଗମିଂସୁ। ଅସୁରା ଦାନୱେଘସାତି ଦାନୱେଘସା ନାମ ଅଞ୍ଞେ ଧନୁଗ୍ଗହଅସୁରା। ୱେପଚିତ୍ତି ସୁଚିତ୍ତି ଚ, ପହାରାଦୋ ନମୁଚୀ ସହାତି ୱେପଚିତ୍ତିଅସୁରୋ, ସୁଚିତ୍ତିଅସୁରୋ ଚାତି ଏତେ ଚ ଅସୁରା ନମୁଚି ଚ ମାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଏତେହି ସଦ୍ଧେୱ ଆଗତୋ। ଇମେ ଅସୁରା ମହାସମୁଦ୍ଦୱାସିନୋ, ଅଯଂ ପରନିମ୍ମିତଦେୱଲୋକୱାସୀ, କସ୍ମା ଏତେହି ସହାଗତୋତି? ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକତ୍ତା। ତେପି ହି ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକା ଅଭବ୍ବା, ଅଯମ୍ପି ତାଦିସୋଯେୱ। ତସ୍ମା ଧାତୁସୋ ସଂସନ୍ଦମାନୋ ଆଗତୋ।

ସତଞ୍ଚ ବଲିପୁତ୍ତାନନ୍ତି ବଲିନୋ ମହାଅସୁରସ୍ସ ପୁତ୍ତାନଂ ସତଂ। ସବ୍ବେ ୱେରୋଚନାମକାତି ସବ୍ବେ ଅତ୍ତନୋ ମାତୁଲସ୍ସ ରାହୁସ୍ସେୱ ନାମଧରା। ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ବଲିସେନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ବଲିସେନଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ସବ୍ବେ କତସନ୍ନାହାୱ ହୁତ୍ୱା। ରାହୁଭଦ୍ଦମୁପାଗମୁନ୍ତି ରାହୁଅସୁରିନ୍ଦଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ସମୟୋଦାନି ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି ଭଦ୍ଦଂ ତୱ ହୋତୁ, ସମୟୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମିତିଂ ୱନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଦସ୍ସନାୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୪୦।ଆପୋ ଚ ଦେୱା ପଥୱୀ, ତେଜୋ ୱାୟୋ ତଦାଗମୁନ୍ତି ଆପୋକସିଣାଦୀସୁ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା ଆପୋତିଆଦିନାମକା ଦେୱା ଆଗମୁଂ। ୱରୁଣା ୱାରଣା ଦେୱା, ସୋମୋ ଚ ଯସସା ସହାତି ୱରୁଣଦେୱତା , ୱାରଣଦେୱତା, ସୋମଦେୱତାତି ଏୱଂ ନାମକା ଚ ଦେୱା ଯସସା ନାମ ଦେୱେନ ସହାଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ମେତ୍ତାକରୁଣାକାୟିକାତି ମେତ୍ତାଝାନେ ଚ କରୁଣାଝାନେ ଚ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱା। ଆଗୁଂ ଦେୱା ଯସସ୍ସିନୋତି ଏତେପି ମହାଯସା ଦେୱା ଆଗତା।

ଦସେତେ ଦସଧା କାୟା, ସବ୍ବେ ନାନତ୍ତୱଣ୍ଣିନୋତି ତେ ଦସଧା ଠିତା ଦସ ଦେୱକାୟା ସବ୍ବେ ନୀଲାଦିୱସେନ ନାନତ୍ତୱଣ୍ଣା ଆଗତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱେଣ୍ଡୁଚ ଦେୱାତି ୱେଣ୍ଡୁଦେୱତା ଚ। ସହଲି ଚାତି ସହଲିଦେୱତା ଚ। ଅସମା ଚ ଦୁୱେ ଯମାତି ଅସମଦେୱତା ଚ ଦ୍ୱେ ଚ ଯମକା ଦେୱା। ଚନ୍ଦସ୍ସୂପନିସା ଦେୱା, ଚନ୍ଦମାଗୁଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାତି ଚନ୍ଦନିସ୍ସିତକା ଦେୱା ଚନ୍ଦଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଆଗତା। ତଥା ସୂରିୟନିସ୍ସିତକା ଦେୱା ସୂରିୟଂ ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା। ନକ୍ଖତ୍ତାନି ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାତି ନକ୍ଖତ୍ତନିସ୍ସିତାପି ଦେୱା ନକ୍ଖତ୍ତାନି ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଆଗତା। ଆଗୁଂ ମନ୍ଦୱଲାହକାତି ୱାତୱଲାହକା, ଅବ୍ଭୱଲାହକା, ଉଣ୍ହୱଲାହକା ଏତେ ସବ୍ବେପି ୱଲାହକାୟିକା ''ମନ୍ଦୱଲାହକା'' ନାମ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେପି ଆଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱସୂନଂ ୱାସୱୋ ସେଟ୍ଠୋ, ସକ୍କୋପାଗା ପୁରିନ୍ଦଦୋତି ୱସୂନଂ ଦେୱତାନଂ ସେଟ୍ଠୋ ୱାସୱୋ ଯୋ ସକ୍କୋତି ଚ, ପୁରିନ୍ଦଦୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋପି ଆଗତୋ।

ଦସେତେ ଦସଧା କାୟାତି ଏତେପି ଦସ ଦେୱକାୟା ଦସଧାୱ ଆଗତା। ସବ୍ବେ ନାନତ୍ତୱଣ୍ଣିନୋତି ନୀଲାଦିୱସେନ ନାନତ୍ତୱଣ୍ଣା।

ଅଥାଗୁଂ ସହଭୂ ଦେୱାତି ଅଥ ସହଭୂ ନାମ ଦେୱା ଆଗତା। ଜଲମଗ୍ଗିସିଖାରିୱାତି ଅଗ୍ଗିସିଖା ୱିୟ ଜଲନ୍ତା। ଜଲମଗ୍ଗି ଚ ସିଖାରିୱାତି ଇମାନି ତେସଂ ନାମାନୀତିପି ୱୁତ୍ତଂ। ଅରିଟ୍ଠକା ଚ ରୋଜା ଚାତି ଅରିଟ୍ଠକଦେୱା ଚ ରୋଜଦେୱା ଚ। ଉମାପୁପ୍ଫନିଭାସିନୋତି ଉମାପୁପ୍ଫଦେୱା ନାମ ଏତେ ଦେୱା । ଉମାପୁପ୍ଫସଦିସା ହି ତେସଂ ସରୀରାଭା, ତସ୍ମା ''ଉମାପୁପ୍ଫନିଭାସିନୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ୱରୁଣା ସହଧମ୍ମା ଚାତି ଏତେ ଚ ଦ୍ୱେ ଜନା। ଅଚ୍ଚୁତା ଚ ଅନେଜକାତି ଅଚ୍ଚୁତଦେୱତା ଚ ଅନେଜକଦେୱତା ଚ। ସୂଲେୟ୍ୟରୁଚିରାଆଗୁନ୍ତି ସୂଲେୟ୍ୟା ଚ ରୁଚିରା ଚ ଆଗତା। ଆଗୁଂ ୱାସୱନେସିନୋତି ୱାସୱନେସୀଦେୱା ନାମ ଆଗତା। ଦସେତେ ଦସଧା କାୟାତି ଏତେପି ଦସଦେୱକାୟା ଦସଧାୱ ଆଗତା।

ସମାନା ମହାସମାନାତି ସମାନା ଚ ମହାସମାନା ଚ। ମାନୁସା ମାନୁସୁତ୍ତମାତି ମାନୁସା ଚ ମାନୁସୁତ୍ତମା ଚ। ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକା ଆଗୁଂ, ଆଗୁଂ ମନୋପଦୋସିକାତି ଖିଡ୍ଡାପଦୋସିକା ମନୋପଦୋସିକା ଚ ଦେୱା ଆଗତା।

ଅଥାଗୁଂ ହରୟୋ ଦେୱାତି ହରିଦେୱା ନାମ ଆଗତା। ଯେ ଚ ଲୋହିତୱାସିନୋତି ଲୋହିତୱାସିନୋ ଚ ଆଗତା। ପାରଗା ମହାପାରଗାତି ଏତେ ଚ ଦୁୱିଧା ଆଗତା। ଦସେତେ ଦସଧା କାୟାତି ଏତେପି ଦସଦେୱକାୟା ଦସଧାୱ ଆଗତା।

ସୁକ୍କାକରମ୍ଭା ଅରୁଣା, ଆଗୁଂ ୱେଘନସା ସହାତି ଏତେ ସୁକ୍କାଦୟୋ ତୟୋ, ତେହି ସହ ୱେଘନସା ଚ ଆଗତା। ଓଦାତଗୟ୍ହା ପାମୋକ୍ଖାତି ଓଦାତଗୟ୍ହା ନାମ ପାମୋକ୍ଖଦେୱା ଆଗତା। ଆଗୁଂ ଦେୱା ୱିଚକ୍ଖଣାତି ୱିଚକ୍ଖଣା ନାମ ଦେୱା ଆଗତା।

ସଦାମତ୍ତା ହାରଗଜାତି ସଦାମତ୍ତା ଚ ହାରଗଜା ଚ। ମିସ୍ସକା ଚ ଯସସ୍ସିନୋତି ଯସସମ୍ପନ୍ନା ମିସ୍ସକଦେୱା ଚ। ଥନୟଂ ଆଗ ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋତି ପଜ୍ଜୁନ୍ନୋ ଚ ଦେୱରାଜା ଥନୟନ୍ତୋ ଆଗତୋ। ଯୋ ଦିସା ଅଭିୱସ୍ସତୀତି ଯୋ ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ଯାତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି। ଦସେତେ ଦସଧା କାୟାତି ଏତେପି ଦସଦେୱକାୟା ଦସଧା ଆଗତା।

ଖେମିୟା ତୁସିତା ଯାମାତି ଖେମିୟା ଦେୱା ତୁସିତପୁରୱାସିନୋ ଚ ଯାମାଦେୱଲୋକୱାସିନୋ ଚ। କଥକା ଚ ଯସସ୍ସିନୋତି ଯସସମ୍ପନ୍ନା କଥକଦେୱା ଚ। ପାଳିୟଂ ପନ ''କଟ୍ଠକା ଚା''ତି ଲିଖନ୍ତି। ଲମ୍ବୀତକା ଲାମସେଟ୍ଠାତି ଲମ୍ବିତକଦେୱା ଚ ଲାମସେଟ୍ଠଦେୱା ଚ। ଜୋତିନାମା ଚ ଆସୱାତି ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ କତନଳଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିୟ ଜୋତମାନା ଜୋତିଦେୱା ନାମ ଅତ୍ଥି, ତେ ଚ ଆସା ଚ ଦେୱା ଆଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଳିୟଂ ପନ

‘‘ଜାତିନାମା’’ତି ଲିଖନ୍ତି। ଆସା ଦେୱତା ଛନ୍ଦୱସେନ ଆସୱାତି ୱୁତ୍ତା। ନିମ୍ମାନରତିନୋ ଆଗୁଂ, ଅଥାଗୁଂ ପରନିମ୍ମିତା। ଦସେତେ ଦସଧା କାଯାତି ଏତେପି ଦସ ଦେୱକାଯା ଦସଧାୱ ଆଗତା।

ସଟ୍ଠେତେଦେୱନିକାଯାତି ଏତେ ଚ ଆପୋ ଚ ଦେୱାତିଆଦିକା ଛ ଦସକା ସଟ୍ଠି ଦେୱନିକାଯା ସବ୍ବେ ନୀଲାଦିୱସେନ ନାନୱଣ୍ଣିନୋ। ନାମନ୍ୱଯେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାମଭାଗେନ ନାମକୋଟ୍ଠାସେନ ଆଗତା। ଯେ ଚଞ୍ଞେ ସଦିସା ସହାତି ଯେ ଚ ଅଞ୍ଞେପି ତେହି ସଦିସା ୱଣ୍ଣତୋପି ନାମତୋପି ଏତାଦିସାଯେୱ ସେସଚକ୍କୱାଳେସୁ ଦେୱା, ତେପି ଆଗତାଯେୱାତି ଏକପଦେନେୱ କଲାପଂ ୱିଯ ପୁଟକଂ ୱିଯ ଚ କତ୍ୱା ସବ୍ବା ଦେୱତା ନିଦ୍ଦିସତି।

ଏୱଂ ଦସସୁ ଲୋକଧାତୁସହସ୍ସେସୁ ଦେୱକାଯେ ନିଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ତେ ଆଗତା, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପୱୁଟ୍ଠଜାତିନ୍ତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପୱୁଟ୍ଠା ୱିଗତା ଜାତି ଅସ୍ସାତି ଅରିଯସଙ୍ଘୋ ପୱୁଟ୍ଠଜାତି ନାମ, ତଂ ପୱୁଟ୍ଠଜାତିଂ ରାଗଦୋସମୋହଖୀଲାନଂ ଅଭାୱା ଅଖୀଲଂ ଚତ୍ତାରୋ ଓଘେ ତରିତ୍ୱା ଠିତତ୍ତା ଓଘତିଣ୍ଣଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆସୱାନଂ ଅଭାୱେନ ଅନାସୱଂ ଅରିଯସଙ୍ଘଂ ଦକ୍ଖେମ ପସ୍ସିସ୍ସାମ। ତେସଞ୍ଞେୱ ଓଘାନଂ ତିଣ୍ଣତ୍ତା ଓଘତରଂ ଆଗୁଂ ଅକରଣତୋ ନାଗଂ। ଅସିତାତିଗନ୍ତି କାଳକଭାୱାତୀତଂ ଚନ୍ଦଂୱ ସିରିଯା ୱିରୋଚମାନଂ ଦସବଲଞ୍ଚ ଦକ୍ଖେମ ପସ୍ସିସ୍ସାମାତି ଏତଦତ୍ଥଂ ସବ୍ବେପି ତେ ନାମନ୍ୱଯେନ ଆଗଚ୍ଛୁଂ, ଯେ ଚଞ୍ଞେ ସଦିସା ସହାତି।

୩୪୧। ଇଦାନି ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସୁବ୍ରହ୍ମା ପରମତ୍ତୋ ଚାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁବ୍ରହ୍ମାତି ଏକୋ ବ୍ରହ୍ମା। ପରମତ୍ତୋପି ବ୍ରହ୍ମାୱ। ପୁତ୍ତା ଇଦ୍ଧିମତୋ ସହାତି ଏତେ ଇଦ୍ଧିମତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପୁତ୍ତା ଅରିଯବ୍ରହ୍ମାନୋ ସହେୱ ଆଗତା। ସନଙ୍କୁମାରୋ ତିସ୍ସୋ ଚାତି ସନଙ୍କୁମାରୋ ଚ ତିସ୍ସମହାବ୍ରହ୍ମା ଚ। ସୋପାଗାତି ସୋପି ଆଗତୋ।

‘‘ସହସ୍ସଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାନଂ, ମହାବ୍ରହ୍ମାଭିତିଟ୍ଠତି;

ଉପପନ୍ନୋ ଜୁତିମନ୍ତୋ, ଭିସ୍ମାକାଯୋ ଯସସ୍ସି ସୋ’’ତି। –

ଏତ୍ଥ ସହସ୍ସଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାନନ୍ତି ଏକଙ୍ଗୁଲିଯା ଏକସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ଦସହି ଅଙ୍ଗୁଲୀହି ଦସସହସ୍ସିଚକ୍କୱାଳେ ଆଲୋକଫରଣସମତ୍ଥାନଂ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ସହସ୍ସଂ ଆଗତଂ। ମହାବ୍ରହ୍ମାଭିତିଟ୍ଠତୀତି ଯତ୍ଥ ଏକେକୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଅଞ୍ଞେ ବ୍ରହ୍ମେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଉପପନ୍ନୋତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଜୁତିମନ୍ତୋତି ଆନୁଭାୱସମ୍ପନ୍ନୋ। ଭିସ୍ମାକାଯୋତି ମହାକାଯୋ, ଦ୍ୱୀହି ତୀହି ମାଗଧିକେହି ଗାମକ୍ଖେତ୍ତେହି ସମପ୍ପମାଣଅତ୍ତଭାୱୋ। ଯସସ୍ସିସୋତି ଅତ୍ତଭାୱସିରୀସଙ୍ଖାତେନ ଯସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

ଦସେତ୍ଥ ଇସ୍ସରା ଆଗୁଂ, ପଚ୍ଚେକୱସୱତ୍ତିନୋତି ଏତସ୍ମିଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମସହସ୍ସେ ଯେ ପାଟିଯେକ୍କଂ ପାଟିଯେକ୍କଂ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି, ଏୱରୂପା ଦସ ଇସ୍ସରା ମହାବ୍ରହ୍ମାନୋ ଆଗତା। ତେସଞ୍ଚ ମଜ୍ଝତୋ ଆଗ, ହାରିତୋ ପରିୱାରିତୋତି ତେସଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ମଜ୍ଝେ ହାରିତୋ ନାମ ମହାବ୍ରହ୍ମା ସତସହସ୍ସବ୍ରହ୍ମପରିୱାରୋ ଆଗତୋ।

୩୪୨।ତେ ଚ ସବ୍ବେ ଅଭିକ୍କନ୍ତେ, ସଇନ୍ଦେ ଦେୱେ ସବ୍ରହ୍ମକେତି ତେ ସବ୍ବେପି ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ଆଗତେ ଦେୱକାଯେ, ହାରିତମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ଆଗତେ ବ୍ରହ୍ମକାଯେ ଚ। ମାରସେନା ଅଭିକ୍କାମୀତି ମାରସେନା ଅଭିଗତା। ପସ୍ସ କଣ୍ହସ୍ସ ମନ୍ଦିଯନ୍ତି କାଳକସ୍ସ ମାରସ ବାଲଭାୱଂ ପସ୍ସଥ।

ଏଥ ଗଣ୍ହଥ ବନ୍ଧଥାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଆଣାପେସି। ରାଗେନ ବଦ୍ଧମତ୍ଥୁ ୱୋତି ସବ୍ବଂ ୱୋ ଇଦଂ ଦେୱମଣ୍ଡଲଂ ରାଗେନ ବଦ୍ଧଂ ହୋତୁ। ସମନ୍ତା ପରିୱାରେଥ, ମା ୱୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଥ କୋଚି ନନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଏକୋପି ଏତେସୁ ଏକମ୍ପି ମା ମୁଞ୍ଚି। ‘‘ମା ୱୋ ମୁଞ୍ଚେଥା’’ତିପି ପାଠୋ, ଏସେୱତ୍ଥୋ।

ଇତି ତତ୍ଥ ମହାସେନୋ, କଣ୍ହୋ ସେନଂ ଅପେସଯୀତି ଏୱଂ ତତ୍ଥ ମହାସମଯେ ମହାସେନୋ ମାରୋ ମାରସେନଂ ଅପେସଯି। ପାଣିନା ତଲମାହଚ୍ଚାତି ହତ୍ଥେନ ପଥୱୀତଲଂ ପହରିତ୍ୱା। ସରଂ କତ୍ୱାନ ଭେରୱନ୍ତି ମାରୱିଭିଂସକଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଭଯାନକଂ ସରଞ୍ଚ କତ୍ୱା।

ଯଥା ପାୱୁସ୍ସକୋ ମେଘୋ, ଥନଯନ୍ତୋ ସୱିଜ୍ଜୁକୋତି ସୱିଜ୍ଜୁକୋ ପାୱୁସ୍ସକମେଘୋ ୱିଯ ମହାଗଜ୍ଜିତଂ ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ। ତଦା ସୋ ପଚ୍ଚୁଦାୱତ୍ତୀତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସୋ ମାରୋ ତଂ ୱିଭିଂସନକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଟିନିୱତ୍ତୋ । ସଙ୍କୁଦ୍ଧୋ ଅସଯଂ ୱସେତି ସୁଟ୍ଠୁ କୁଦ୍ଧୋ କୁପିତୋ କଞ୍ଚି ୱସେ ୱତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅସଯଂୱସେ ଅସଯଂୱସୀ ଅତ୍ତନୋ ୱସେନ ଅକାମକୋ ହୁତ୍ୱା ନିୱତ୍ତୋ। ଭଗୱା କିର ‘‘ଅଯଂ ମାରୋ ଇମଂ ମହାସମାଗମଂ ଦିସ୍ୱା

‘ଅଭିସମୟନ୍ତରାୟଂ କରିସ୍ସାମୀ’ତି ଅନ୍ତରନ୍ତରେ ମାରସେନଂ ପେସେତ୍ୱା ମାରଂ ୱିଭିଂସକଂ ଦସ୍ସେତୀ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି। ପକତି ଚେସା ଭଗୱତୋ, ଯତ୍ଥ ଅଭିସମୟୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ମାରଂ ୱିଭିଂସକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତଂ ନ ନିୱାରେତି। ଯତ୍ଥ ପନ ଅଭିସମୟୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଯଥା ପରିସା ନେୱ ମାରସ୍ସ ରୂପଂ ପସ୍ସତି, ନ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣାତି, ଏୱଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ସମାଗମେ ମହାଭିସମୟୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଯଥା ଦେୱତା ନେୱ ତସ୍ସ ରୂପଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ନ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣନ୍ତି, ଏୱଂ ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –‘‘ତଦା ସୋ ପଚ୍ଚୁଦାୱତ୍ତି, ସଙ୍କୁଦ୍ଧୋ ଅସୟଂୱସେ’’ତି।

୩୪୩।ତଞ୍ଚ ସଦ୍ଦଂ ଅଭିଞ୍ଞାୟ, ୱୱତ୍ଥିତ୍ୱାନ ଚକ୍ଖୁମାତି ତଂ ସଦ୍ଦଂ ଭଗୱା ଜାନିତ୍ୱା ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଚ।

ମାରସେନା ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ତେ ୱିଜାନାଥ ଭିକ୍ଖୱୋତି ଭିକ୍ଖୱେ ମାରସେନା ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ତେ ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପଂ ୱିଜାନାଥ, ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜଥାତି ୱଦତି। ଆତପ୍ପମକରୁନ୍ତି ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ପୱିସନତ୍ଥାୟ ୱୀରିୟଂ ଆରଭିଂସୁ। ୱୀତରାଗେହି ପକ୍କାମୁନ୍ତି ମାରୋ ଚ ମାରସେନା ଚ ୱୀତରାଗେହି ଅରିୟେହି ଦୂରତୋୱ ଅପକ୍କମୁଂ। ନେସଂ ଲୋମାପି ଇଞ୍ଜୟନ୍ତି ତେସଂ ୱୀତରାଗାନଂ ଲୋମାନିପି ନ ଚାଲୟିଂସୁ। ଅଥ ମାରୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଆରବ୍ଭ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ସବ୍ବେ ୱିଜିତସଙ୍ଗାମା, ଭୟାତୀତା ଯସସ୍ସିନୋ;

ମୋଦନ୍ତି ସହ ଭୂତେହି, ସାୱକା ତେ ଜନେସୁତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମୋଦନ୍ତି ସହ ଭୂତେହୀତି ଦସବଲସ୍ସ ସାସନେ ଭୂତେହି ସଞ୍ଜାତେହି ଅରିୟେହି ସଦ୍ଧିଂ ମୋଦନ୍ତି ପମୋଦନ୍ତି। ଜନେସୁତାତି ଜନେ ୱିସ୍ସୁତା ପାକଟା ଅଭିଞ୍ଞାତା।

ଇଦଂ ପନ ମହାସମୟସୁତ୍ତଂ ନାମ ଦେୱତାନଂ ପିୟଂ ମନାପଂ, ତସ୍ମା ମଙ୍ଗଲଂ ୱଦନ୍ତେନ ଅଭିନୱଟ୍ଠାନେସୁ ଇଦମେୱ ସୁତ୍ତଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଦେୱତା କିର –‘‘ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ସୁଣିସ୍ସାମା’’ତି ଓହିତସୋତା ୱିଚରନ୍ତି। ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ପନସ୍ସ କୋଟିସତସହସ୍ସଦେୱତା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା, ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଂ ଗଣନା ନତ୍ଥି।

ଦେୱତାନଞ୍ଚସ୍ସ ପିୟମନାପଭାୱେ ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁ – କୋଟିପବ୍ବତୱିହାରେ କିର ନାଗଲେଣଦ୍ୱାରେ ନାଗରୁକ୍ଖେ ଏକା ଦେୱଧୀତା ୱସତି। ଏକୋ ଦହରୋ ଅନ୍ତୋଲେଣେ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାୟତି। ଦେୱଧୀତା ସୁତ୍ୱା ସୁତ୍ତପରିୟୋସାନେ ମହାସଦ୍ଦେନ ସାଧୁକାରମଦାସି। କୋ ଏସୋତି। ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱଧୀତାତି। କସ୍ମା ସାଧୁକାରମଦାସୀତି? ଭନ୍ତେ, ଦସବଲେନ ମହାୱନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା କଥିତଦିୱସେ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ଅସ୍ସୋସିଂ, ଭଗୱତା କଥିତତୋ ଏକକ୍ଖରମ୍ପି ଅହାପେତ୍ୱା ସୁଗ୍ଗହିତୋ ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ ତୁମ୍ହେହୀତି। ଦସବଲସ୍ସ କଥୟତୋ ସୁତଂ ତୟାତି? ଆମ, ଭନ୍ତେତି। ମହା କିର ଦେୱତାସନ୍ନିପାତୋ ଅହୋସି, ତ୍ୱଂ କତ୍ଥ ଠିତା ସୁଣୀତି?

ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ମହାୱନୱାସିୟା ଦେୱତା, ମହେସକ୍ଖାସୁ ପନ ଦେୱତାସୁ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀସୁ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଓକାସଂ ନାଲତ୍ଥଂ, ଅଥ ଇମଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜମ୍ବୁକୋଲପଟ୍ଟନେ ଠତ୍ୱା ସୋତୁଂ ଆରଦ୍ଧମ୍ହି, ତତ୍ରାପି ମହେସକ୍ଖାସୁ ଦେୱତାସୁ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀସୁ ଅନୁକ୍କମେନ ପଟିକ୍କମମାନା ରୋହଣଜନପଦେ ମହାଗାମସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଭାଗତୋ ସମୁଦ୍ଦେ ଗଲପ୍ପମାଣଂ ଉଦକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଠିତା ଅସ୍ସୋସିନ୍ତି। ତୁୟ୍ହଂ ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଦୂରେ ସତ୍ଥାରଂ ପସ୍ସସି ଦେୱତେତି? କିଂ କଥେଥ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ଥା ମହାୱନେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ନିରନ୍ତରଂ ମମଞ୍ଞେୱ ଓଲୋକେତୀତି ମଞ୍ଞମାନା ଓତପ୍ପମାନା ଊମୀସୁ ନିଲୟାମୀତି।

ତଂ ଦିୱସଂ କିର କୋଟିସତସହସ୍ସଦେୱତା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା, ତୁମ୍ହେପି ତଦା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତାତି? ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ। ଅନାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ତତ୍ଥ ମଞ୍ଞେତି? ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ। ସକଦାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ତତ୍ଥ ମଞ୍ଞେତି? ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ। ତୟୋ ମଗ୍ଗେ ପତ୍ତା ଦେୱତା କିର ଗଣନପଥଂ ଅତୀତା, ସୋତାପନ୍ନା ଜାତତ୍ଥ ମଞ୍ଞେତି? ଦେୱତା ତଂ ଦିୱସଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ତତ୍ତା ହରାୟମାନା –‘‘ଅପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ ପୁଚ୍ଛତି ଅୟ୍ୟୋ’’ତି ଆହ। ତତୋ ନଂ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହ – ‘‘ସକ୍କା ପନ ଦେୱତେ, ତୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସେତୁ’’ନ୍ତି? ନ ସକ୍କା ଭନ୍ତେ ସକଲକାୟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ, ଅଙ୍ଗୁଲିପବ୍ବମତ୍ତଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମି ଅୟ୍ୟସ୍ସାତି କୁଞ୍ଚିକଚ୍ଛିଦ୍ଦେନ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଅନ୍ତୋଲେଣାଭିମୁଖଂ ଅକାସି, ଚନ୍ଦସହସ୍ସସୂରିୟସହସ୍ସୋଗ୍ଗମନକାଲୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ଦେୱଧୀତା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ହୋଥା’’ତି ଦହରଭିକ୍ଖୁଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଗମାସି। ଏୱଂ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଦେୱତାନଂ ପିୟଂ ମନାପଂ, ମମାୟନ୍ତି ନଂ ଦେୱତାତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିୟା ଦୀଘନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ

ମହାସମଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ସକ୍କପଞ୍ହସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ନିଦାନୱଣ୍ଣନା

୩୪୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସକ୍କପଞ୍ହସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା – ଅମ୍ବସଣ୍ଡା ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋତି ସୋ କିର ଗାମୋ ଅମ୍ବସଣ୍ଡାନଂ ଅୱିଦୂରେ ନିୱିଟ୍ଠୋ, ତସ୍ମା ''ଅମ୍ବସଣ୍ଡା'' ତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ୱେଦିଯକେ ପବ୍ବତେତି ସୋ କିର ପବ୍ବତୋ ପବ୍ବତପାଦେ ଜାତେନ ମଣିୱେଦିକାସଦିସେନ ନୀଲୱନସଣ୍ଡେନ ସମନ୍ତା ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ତସ୍ମା 'ୱେଦିଯକପବ୍ବତୋ' ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତୋ। ଇନ୍ଦସାଲଗୁହାଯନ୍ତି ପୁବ୍ବେପି ସା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପବ୍ବତାନଂ ଅନ୍ତରେ ଗୁହା, ଇନ୍ଦସାଲରୁକ୍ଖୋ ଚସ୍ସା ଦ୍ୱାରେ, ତସ୍ମା 'ଇନ୍ଦସାଲଗୁହା'ତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତା। ଅଥ ନଂ କୁଟ୍ଟେହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରୱାତପାନାନି ଯୋଜେତ୍ୱା ସୁପରିନିଟ୍ଠିତସୁଧାକମ୍ମମାଲାକମ୍ମଲତାକମ୍ମୱିଚିତ୍ତଂ ଲେଣଂ କତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଅଦଂସୁ। ପୁରିମୱୋହାରୱସେନ ପନ ''ଇନ୍ଦସାଲଗୁହା'' ତ୍ୱେୱ ନଂ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ 'ଇନ୍ଦସାଲଗୁହାଯ'ନ୍ତି।

ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଉଦପାଦୀତି ଧମ୍ମିକୋ ଉସ୍ସାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ନନୁ ଚ ଏସ ଅଭିଣ୍ହଦସ୍ସାୱୀ ଭଗୱତୋ, ନ ସୋ ଦେୱତାସନ୍ନିପାତୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ଯତ୍ଥାଯଂ ନ ଆଗତପୁବ୍ବୋ, ସକ୍କେନ ସଦିସୋ ଅପ୍ପମାଦୱିହାରୀ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅଥ କସ୍ମା ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନଂ ଅନାଗତପୁବ୍ବସ୍ସ ୱିଯ ଅସ୍ସ ଉସ୍ସାହୋ ଉଦପାଦୀତି? ମରଣଭଯେନ ସନ୍ତଜ୍ଜିତତ୍ତା। ତସ୍ମିଂ କିରସ୍ସ ସମଯେ ଆଯୁ ପରିକ୍ଖୀଣୋ, ସୋ ପଞ୍ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ''ପରିକ୍ଖୀଣୋ ଦାନି ମେ ଆଯୂ''ତି ଅଞ୍ଞାସି। ଯେସଞ୍ଚ ଦେୱପୁତ୍ତାନଂ ମରଣନିମିତ୍ତାନି ଆୱି ଭୱନ୍ତି, ତେସୁ ଯେ ପରିତ୍ତକେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ତେ ''କୁହିଂ ନୁ ଖୋ ଇଦାନି ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମା''ତି ଭଯଂ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଯେ କତଭୀରୁତ୍ତାନା ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା, ତେ ଅତ୍ତନା ଦିନ୍ନଦାନଂ ରକ୍ଖିତସୀଲଂ ଭାୱିତଭାୱନଞ୍ଚ ଆଗମ୍ମ ''ଉପରିଦେୱଲୋକେ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସାମା''ତି ନ ଭାଯନ୍ତି।

ସକ୍କୋ ପନ ଦେୱରାଜା ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ଦସଯୋଜନସହସ୍ସଂ ଦେୱନଗରଂ, ଯୋଜନସହସ୍ସୁବ୍ବେଧଂ ୱେଜଯନ୍ତଂ, ତିଯୋଜନସତିକଂ ସୁଧମ୍ମଦେୱସଭଂ, ଯୋଜନସତୁବ୍ବେଧଂ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକଂ, ସଟ୍ଠିଯୋଜନିକଂ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲଂ, ଅଡ୍ଢତିଯା ନାଟକକୋଟିଯୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱପରିସଂ, ନନ୍ଦନୱନଂ, ଚିତ୍ତଲତାୱନଂ , ମିସ୍ସକୱନଂ, ଫାରୁସକୱନନ୍ତି ଏତଂ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ନସ୍ସତି ୱତ ଭୋ ମେ ଅଯଂ ସମ୍ପତ୍ତୀ''ତି ଭଯାଭିଭୂତୋ ଅହୋସି।

ତତୋ ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ କୋଚି ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଲୋକପିତାମହୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା ୱା, ଯୋ ମେ ହଦଯନିସ୍ସିତଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ ସମୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଥାୱରଂ କରେଯ୍ୟା''ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ କଞ୍ଚି ଅଦିସ୍ୱା ପୁନ ଅଦ୍ଦସ ''ମାଦିସାନଂ ସତସହସ୍ସାନମ୍ପି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସୋକସଲ୍ଲଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ ପଟିବଲୋ''ତି। ଅଥେୱଂ ପରିୱିତକ୍କେନ୍ତସ୍ସ ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଉଦପାଦି ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ।

କହଂ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା ଏତରହି ୱିହରତୀତି କତରସ୍ମିଂ ଜନପଦେ କତରଂ ନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ କସ୍ସ ପଚ୍ଚଯେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ କସ୍ସ ଅମତଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସଯମାନୋ ୱିହରତୀତି। ଅଦ୍ଦସା ଖୋତି ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ପଟିୱିଜ୍ଝି। ମାରିସାତି ପିଯୱଚନମେତଂ, ଦେୱତାନଂ ପାଟିଯେକ୍କୋ ୱୋହାରୋ। ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖାତିପି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କସ୍ମା ପନେସ ଦେୱେ ଆମନ୍ତେସି? ସହାଯତ୍ଥାଯ। ପୁବ୍ବେ କିରେସ ଭଗୱତି ସଳଲଘରେ ୱିହରନ୍ତେ ଏକକୋୱ ଦସ୍ସନାଯ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ''ଅପରିପକ୍କଂ ତାୱସ୍ସ ଞାଣଂ, କତିପାହଂ ପନ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଯି ଇନ୍ଦସାଲଗୁହାଯଂ ୱିହରନ୍ତେ ପଞ୍ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ମରଣଭଯଭୀତୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚୁଦ୍ଦସ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖାପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱସାନେ ଅସୀତିଯା ଦେୱତାସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଓକାସଂ ନାକାସି। ସୋ ''ମମ ପୁବ୍ବେପି ଏକକସ୍ସ ଗତତ୍ତା ସତ୍ଥାରା ଓକାସୋ ନ କତୋ, ଅଦ୍ଧା ମେ ନତ୍ଥି ମଗ୍ଗଫଲସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯୋ, ଏକସ୍ସ ପନ ଉପନିସ୍ସଯେ ସତି ଚକ୍କୱାଳପରିଯନ୍ତାଯପି ପରିସାଯ ଭଗୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତିଯେୱ। ଅୱସ୍ସଂ ଖୋ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ କସ୍ସଚି ଦେୱସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅହମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଦୋମନସ୍ସଂ ୱୂପସମେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସହାଯତ୍ଥାଯ ଆମନ୍ତେସି।

ଏୱଂ ଭଦ୍ଦଂ ତୱାତି ଖୋ ଦେୱା ତାୱତିଂସାତି ଏୱଂ ହୋତୁ ମହାରାଜ, ଗଚ୍ଛାମ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦସ୍ସନାଯ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ, ଭଦ୍ଦଂ ତୱ, ଯୋ ତ୍ୱଂ ''ପବ୍ବତକୀଳଂ ନଦୀକୀଳଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ଅୱତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ଏୱରୂପେସୁ ଠାନେସୁ ନିଯୋଜେସୀତି। ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁନ୍ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ।

୩୪୫।ପଞ୍ଚସିଖଂଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେସୀତି ଦେୱେ ତାୱ ଆମନ୍ତେତୁ, ଇମଂ କସ୍ମା ୱିସୁଂ ଆମନ୍ତେସି? ଓକାସକରଣତ୍ଥଂ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି

‘‘ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱତା ଗହେତ୍ୱା ଧୁରେନ ପହରନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଅଯଂ ପନ ପଞ୍ଚସିଖୋ ଦସବଲସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ୱଲ୍ଲଭୋ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଇମଂ ପୁରତୋ ପେସେତ୍ୱା ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ଇମିନା କତୋକାସେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଓକାସକରଣତ୍ଥଂ ଆମନ୍ତେସି।

ଏୱଂ ଭଦ୍ଦଂ ତୱାତି ସୋ ‘‘ଏୱଂ ମହାରାଜ, ହୋତୁ, ଭଦ୍ଦଂ ତୱ, ଯୋ ତ୍ୱଂ ମଂ ‘ଏହି, ମାରିସ, ଉଯ୍ୟାନକୀଳାଦୀନି ୱା ନଟସମଜ୍ଜାଦୀନି ୱା ଦସ୍ସନାଯ ଗଚ୍ଛାମା’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମା’ତି ୱଦସୀ’’ତି ଦଳ୍ହତରଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେନ୍ତୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ୱଚନଂ ପଟିସ୍ସୁତ୍ୱା ଅନୁଚରିଯଂ ସହଚରଣଂ ଏକତୋ ଗମନଂ ଉପାଗମି।

ତତ୍ଥ ବେଳୁୱପଣ୍ଡୁନ୍ତି ବେଳୁୱପକ୍କଂ ୱିଯ ପଣ୍ଡୁୱଣ୍ଣଂ। ତସ୍ସ କିର ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ ପୋକ୍ଖରଂ, ଇନ୍ଦନୀଲମଯୋ ଦଣ୍ଡୋ, ରଜତମଯା ତନ୍ତିଯୋ, ପୱାଳମଯା ୱେଠକା, ୱୀଣାପତ୍ତକଂ ଗାୱୁତଂ, ତନ୍ତିବନ୍ଧନଟ୍ଠାନଂ ଗାୱୁତଂ, ଉପରି ଦଣ୍ଡକୋ ଗାୱୁତନ୍ତି ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣା ୱୀଣା। ଇତି ସୋ ତଂ ୱୀଣଂ ଆଦାଯ ସମପଞ୍ଚଞ୍ଚାସମୁଚ୍ଛନା ମୁଚ୍ଛେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗନଖେହି ପହରିତ୍ୱା ମଧୁରଂ ଗୀତସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେତ୍ୱା ସେସଦେୱେ ସକ୍କସ୍ସ ଗମନକାଲଂ ଜାନାପେନ୍ତୋ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏୱଂ ତସ୍ସ ଗୀତୱାଦିତସଞ୍ଞାଯ ସନ୍ନିପତିତେ ଦେୱଗଣେ ଅଥ ଖୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ…ପେ… ୱେଦିଯକେ ପବ୍ବତେ ପଟ୍ଠାସି।

୩୪୬।ଅତିରିୱ ଓଭାସଜାତୋତି ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ଏକସ୍ସେୱ ଦେୱସ୍ସ ୱା ମାରସ୍ସ ୱା ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ୱା ଓଭାସେନ ଓଭାସଜାତୋ ହୋତି, ତଂଦିୱସଂ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱତାନଂ ଓଭାସେନ ଅତିରିୱ ଓଭାସଜାତୋ ଏକପଜ୍ଜୋତୋ ସହସ୍ସଚନ୍ଦସୂରିଯୌଗ୍ଗତକାଲସଦିସୋ ଅହୋସି। ପରିତୋ ଗାମେସୁ ମନୁସ୍ସାତି ସମନ୍ତା ଗାମେସୁ ମନୁସ୍ସା। ପକତିସାଯମାସକାଲେଯେୱ କିର ଗାମମଜ୍ଝେ ଦାରକେସୁ କୀଳନ୍ତେସୁ ତତ୍ଥ ସକ୍କୋ ଅଗମାସି, ତସ୍ମା ମନୁସ୍ସା ପସ୍ସିତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ। ନନୁ ଚ ମଜ୍ଝିମଯାମେ ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତି, ଅଯଂ କସ୍ମା ପଠମଯାମସ୍ସାପି ପୁରିମଭାଗେଯେୱ ଆଗତୋତି? ମରଣଭଯେନେୱ ତଜ୍ଜିତତ୍ତା। କିଂସୁ ନାମାତି କିଂସୁ ନାମ ଭୋ ଏତଂ, କୋ ନୁ ଖୋ ଅଜ୍ଜ ମହେସକ୍ଖୋ ଦେୱୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମା ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ, କଥଂସୁ ନାମ ଭୋ ଭଗୱା ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତି, ଲାଭା ଅମ୍ହାକଂ, ଯେସଂ ନୋ ଏୱଂ ଦେୱତାନଂ କଙ୍ଖାୱିନୋଦକୋ ସତ୍ଥା ଅୱିଦୂରେ ୱିହାରେ ୱସତି, ଯେ ଲଭାମ ଥାଲକଭିକ୍ଖମ୍ପି କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖମ୍ପି ଦାତୁନ୍ତି ସଂୱିଗ୍ଗା ଲୋମହଟ୍ଠଜାତା ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମା ହୁତ୍ୱା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ।

୩୪୭।ଦୁରୁପସଙ୍କମାତି ଦୁପଯିରୁପାସିଯା। ଅହଂ ସରାଗୋ ସଦୋସୋ ସମୋହୋ, ସତ୍ଥା ୱୀତରାଗୋ ୱୀତଦୋସୋ ୱୀତମୋହୋ, ତସ୍ମା ଦୁପଯିରୁପାସିଯା ତଥାଗତା ମାଦିସେନ। ଝାଯୀତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଚ ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଚ ଝାଯୀ। ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଝାନେ ରତାତି ଝାନରତା। ତଦନ୍ତରଂ ପଟିସଲ୍ଲୀନାତି ତଦନ୍ତରଂ ପଟିସଲ୍ଲୀନା ସମ୍ପତି ପଟିସଲ୍ଲୀନା ୱା। ତସ୍ମା ନ କେୱଲଂ ଝାଯୀ ଝାନରତାତି ଦୁରୁପସଙ୍କମା, ଇଦାନିମେୱ ପଟିସଲ୍ଲୀନାତିପି ଦୁରୁପସଙ୍କମା। ପସାଦେଯ୍ୟାସୀତି ଆରାଧେଯ୍ୟାସି, ଓକାସଂ ମେ କାରେତ୍ୱା ଦଦେଯ୍ୟାସୀତି ୱଦତି। ବେଳୁୱପଣ୍ଡୁୱୀଣଂ ଆଦାଯାତି ନନୁ ପୁବ୍ବେୱ ଆଦିନ୍ନାତି? ଆମ , ଆଦିନ୍ନା। ମଗ୍ଗଗମନୱସେନ ପନ ଅଂସକୂଟେ ଲଗ୍ଗିତା, ଇଦାନି ନଂ ୱାମହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ୱାଦନସଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ଆଦିଯି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆଦାଯା’’ତି।

ପଞ୍ଚସିଖଗୀତଗାଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୮।ଅସ୍ସାୱେସୀତି ସାୱେସି। ବୁଦ୍ଧୂପସଞ୍ହିତାତି ବୁଦ୍ଧଂ ଆରବ୍ଭ ବୁଦ୍ଧଂ ନିସ୍ସଯଂ କତ୍ୱା ପୱତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ୱନ୍ଦେ ତେ ପିତରଂ ଭଦ୍ଦେ, ତିମ୍ବରୁଂ ସୂରିଯୱଚ୍ଛସେତି ଏତ୍ଥ ସୂରିଯୱଚ୍ଛସାତି ସୂରିଯସମାନସରୀରା। ତସ୍ସା କିର ଦେୱଧୀତାଯ ପାଦନ୍ତତୋ ରସ୍ମି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା କେସନ୍ତଂ ଆରୋହତି, ତସ୍ମା ବାଲସୂରିଯମଣ୍ଡଲସଦିସା ଖାଯତି, ଇତି ନଂ ‘‘ସୂରିଯୱଚ୍ଛସା’’ତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ସୂରିଯୱଚ୍ଛସେ, ତୱ ପିତରଂ ତିମ୍ବରୁଂ ଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱରାଜାନଂ ୱନ୍ଦାମୀ’’ତି। ଯେନ ଜାତାସି କଲ୍ୟାଣୀତି ଯେନ କାରଣଭୂତେନ ଯଂ ତିମ୍ବରୁଂ ଦେୱରାଜାନଂ ନିସ୍ସାଯ ତ୍ୱଂ ଜାତା, କଲ୍ୟାଣୀ ସବ୍ବଙ୍ଗସୋଭନା। ଆନନ୍ଦଜନନୀ ମମାତି ମଯ୍ହଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସୱଡ୍ଢନୀ।

ୱାତୋୱ ସେଦତଂ କନ୍ତୋତି ଯଥା ସଞ୍ଜାତସେଦାନଂ ସେଦହରଣତ୍ଥଂ ୱାତୋ ଇଟ୍ଠୋ ହୋତି କନ୍ତୋ ମନାପୋ, ଏୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାନୀଯଂୱ ପିପାସତୋତି ପାତୁମିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପିପାସତୋ ପିପାସାଭିଭୂତସ୍ସ। ଅଙ୍ଗୀରସୀତି ଅଙ୍ଗେ ରସ୍ମିଯୋ ଅସ୍ସାତି ଅଙ୍ଗୀରସୀ, ତମେୱ ଆରବ୍ଭ ଆଲପନ୍ତୋ ୱଦତି। ଧମ୍ମୋ ଅରହତାମିୱାତି ଅରହନ୍ତାନଂ ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ୱିଯ।

ଜିଘଚ୍ଛତୋତି ଭୁଞ୍ଜିତୁକାମସ୍ସ ଖୁଦାଭିଭୂତସ୍ସ। ଜଲନ୍ତମିୱ ୱାରିନାତି ଯଥା କୋଚି ଜଲନ୍ତଂ ଜାତୱେଦଂ ଉଦକକୁମ୍ଭେନ ନିବ୍ବାପେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ତୱ କାରଣା

ଉପ୍ପନ୍ନଂ ମମ କାମରାଗପରିଳାହଂ ନିବ୍ବାପେହୀତି ୱଦତି।

ଯୁତ୍ତଂ କିଞ୍ଜକ୍ଖରେଣୁନାତି ପଦୁମକେସରରେଣୁନା ଯୁତ୍ତଂ। ନାଗୋ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତୋ ୱାତି ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତହତ୍ଥୀ ୱିଯ। ଓଗାହେ ତେ ଥନୂଦରନ୍ତି ଯଥା ସୋ ନାଗୋ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଗାହିତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗସୋଣ୍ଡମତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାଯମାନଂ କତ୍ୱା ନିମୁଗ୍ଗୋ ସୁଖଂ ସାତଂ ୱିନ୍ଦତି, ଏୱଂ କଦା ନୁ ଖୋ ତେ ଥନୂଦରଂ ଥନୱେମଜ୍ଝଂ ଉଦରଞ୍ଚ ଓତରିତ୍ୱା ଅହଂ ସୁଖଂ ସାତଂ ପଟିଲଭିସ୍ସାମୀତି ୱଦତି।

''ଅଚ୍ଚଙ୍କୁସୋୱ ନାଗୋୱ, ଜିତଂ ମେ ତୁତ୍ତତୋମରଂ;

କାରଣଂ ନପ୍ପଜାନାମି, ସମ୍ମତ୍ତୋ ଲକ୍ଖଣୂରୁଯା''ତି। –

ଏତ୍ଥ ତୁତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି କଣ୍ଣମୂଲେ ୱିଜ୍ଝନଅଯଦଣ୍ଡକୋ। ତୋମରନ୍ତି ପାଦାଦୀସୁ ୱିଜ୍ଝନଦଣ୍ଡତୋମରଂ। ଅଙ୍କୁସୋତି ମତ୍ଥକେ ୱିଜ୍ଝନକୁଟିଲକଣ୍ଟକୋ। ଯୋ ଚ ନାଗୋ ପଭିନ୍ନମତ୍ତୋ ଅଚ୍ଚଙ୍କୁସୋ ହୋତି, ଅଙ୍କୁସଂ ଅତୀତୋ; ଅଙ୍କୁସେନ ୱିଜ୍ଝିଯମାନୋପି ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ସୋ ''ଜିତଂ ମଯା ତୁତ୍ତତୋମରଂ, ଯୋ ଅହଂ ଅଙ୍କୁସସ୍ସପି ୱସଂ ନ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ମଦଦପ୍ପେନ କିଞ୍ଚି କାରଣଂ ନ ବୁଜ୍ଝତି। ଯଥା ସୋ ଅଚ୍ଚଙ୍କୁସୋ ନାଗୋ ''ଜିତଂ ମେ ତୁତ୍ତତୋମର''ନ୍ତି କିଞ୍ଚି କାରଣଂ ନପ୍ପଜାନାତି, ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଊରୁତାଯ ଲକ୍ଖଣୂରୁଯା ସମ୍ମତ୍ତୋ ମତ୍ତୋ ପମତ୍ତୋ ଉମ୍ମତ୍ତୋ ୱିଯ କିଞ୍ଚି କାରଣଂ ନପ୍ପଜାନାମୀତି ୱଦତି। ଅଥ ୱା ଅଚ୍ଚଙ୍କୁସୋୱ ନାଗୋ ଅହମ୍ପି ସମ୍ମତ୍ତୋ ଲକ୍ଖଣୂରୁଯା କିଞ୍ଚି ତତୋ ୱିରାଗକାରଣଂ ନପ୍ପଜାନାମି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ତେନ ନାଗେନ ୱିଯ ଜିତଂ ମେ ତୁତ୍ତତୋମରଂ, ନ କସ୍ସଚି ୱଦତୋ ୱଚନଂ ଆଦିଯାମି।

ତଯି ଗେଧିତଚିତ୍ତୋସ୍ମୀତି ଭଦ୍ଦେ ଲକ୍ଖଣୂରୁ ତଯି ବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋସ୍ମି। ଗେଧିତଚିତ୍ତୋତି ୱା ଗେଧଂ ଅଜ୍ଝୁପେତଚିତ୍ତୋ। ଚିତ୍ତଂ ୱିପରିଣାମିତନ୍ତି ପକତିଂ ଜହିତ୍ୱା ଠିତଂ। ପଟିଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀତି ନିୱତ୍ତିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି। ୱଙ୍କଘସ୍ତୋୱ ଅମ୍ବୁଜୋତି ବଳିସଂ ଗିଲିତ୍ୱା ଠିତମଚ୍ଛୋ ୱିଯ। ''ଘସୋ''ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ।

ୱାମୂରୁତି ୱାମାକାରେନ ସଣ୍ଠିତଊରୁ, କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧସଦିସଊରୂତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ସଜାତି ଆଲିଙ୍ଗ। ମନ୍ଦଲୋଚନେତି ଇତ୍ଥିଯୋ ନ ତିଖିଣଂ ନିଜ୍ଝାଯନ୍ତି ମନ୍ଦଂ ଆଲୋଚେନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତି, ତସ୍ମା ''ମନ୍ଦଲୋଚନା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପଲିସ୍ସଜାତି ସବ୍ବତୋଭାଗେନ ଆଲିଙ୍ଗ। ଏତଂ ମେ ଅଭିପତ୍ଥିତନ୍ତି ଏତଂ ମଯା ଅଭିଣ୍ହଂ ପତ୍ଥିତଂ।

ଅପ୍ପକୋ ୱତ ମେ ସନ୍ତୋତି ପକତିଯାୱ ମନ୍ଦୋ ସମାନୋ। ୱେଲ୍ଲିତକେସିଯାତି କେସା ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯଂ ୱିସ୍ସଟ୍ଠକାଲେ ସପ୍ପୋ ୱିଯ ୱେଲ୍ଲନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅସ୍ସାତି ୱେଲ୍ଲିତକେସୀ, ତସ୍ସା ୱେଲ୍ଲିତକେସିଯା। ଅନେକଭାୱୋ ସମୁପ୍ପାଦୀତି ଅନେକୱିଧୋ ଜାତୋ। ଅନେକଭାଗୋତି ୱା ପାଠୋ। ଅରହନ୍ତେୱ ଦକ୍ଖିଣାତି ଅରହନ୍ତମ୍ହି ଦିନ୍ନଦାନଂ ୱିଯ ନାନପ୍ପକାରତୋ ପଭିନ୍ନୋ।

ଯଂ ମେ ଅତ୍ଥି କତଂ ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ଯଂ ମଯା କତଂ ପୁଞ୍ଞମତ୍ଥି। ଅରହନ୍ତେସୁ ତାଦିସୂତି ତାଦିଲକ୍ଖଣପ୍ପତ୍ତେସୁ ଅରହନ୍ତେସୁ। ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱିପଚ୍ଚତନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତଯା ସଦ୍ଧିମେୱ ୱିପାକଂ ଦେତୁ।

ଏକୋଦୀତି ଏକୀଭାୱଂ ଗତୋ। ନିପକୋ ସତୋତି ନେପକ୍କଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ନିପକୋ। ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସତୋ। ଅମତଂ ମୁନି ଜିଗୀସାନୋତି ଯଥା ସୋ ବୁଦ୍ଧମୁନି ଅମତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଜିଗୀସତି ପରିଯେସତି, ଏୱଂ ତଂ ଅହଂ ସୂରିଯୱଚ୍ଛସେ ଜିଗୀସାମି ପରିଯେସାମି। ଯଥା ୱା ସୋ ଅମତଂ ଜିଗୀସାନୋ ଏସନ୍ତୋ ଗୱେସନ୍ତୋ ୱିଚରତି, ଏୱାହଂ ତଂ ଏସନ୍ତୋ ଗୱେସନ୍ତୋ ୱିଚରାମୀତିପି ଅତ୍ଥୋ।

ଯଥାପି ମୁନି ନନ୍ଦେଯ୍ଯ, ପତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମନ୍ତି ଯଥା ବୁଦ୍ଧମୁନି ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପତ୍ୱା ନନ୍ଦେଯ୍ଯ ତୋସେଯ୍ଯ। ଏୱଂ ନନ୍ଦେଯ୍ଯନ୍ତି ଏୱମେୱ ଅହମ୍ପି ତଯା ମିସ୍ସୀଭାୱଂ ଗତୋ ନନ୍ଦେଯ୍ଯଂ, ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତୋ ଭୱେଯ୍ଯନ୍ତି ୱଦତି।

ତାହଂ ଭଦ୍ଦେ ୱରେଯ୍ଯାହେତି ଅହେତି ଆମନ୍ତନଂ, ଅହେ ଭଦ୍ଦେ ସୂରିଯୱଚ୍ଛସେ, ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ''କିଂ ତ୍ୱଂସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହସି, ସୁରିଯୱଚ୍ଛସ''ନ୍ତି, ଏୱଂ ୱରେ ଦିନ୍ନେ ଦେୱରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ''ସୂରିଯୱଚ୍ଛସଂ ଗଣ୍ହାମୀ''ତି ଏୱଂ ତଂ ଅହଂ ୱରେଯ୍ଯଂ ଇଚ୍ଛେଯ୍ଯଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସାଲଂୱ ନ ଚିରଂ ଫୁଲ୍ଲନ୍ତି ତୱ ପିତୁ ନଗରଦ୍ୱାରେ ନଚିରଂ ପୁପ୍ଫିତୋ ସାଲୋ ଅତ୍ଥି। ସୋ ଅତିୱିୟ ମନୋହରୋ। ତଂ ନଚିରଂ ଫୁଲ୍ଲସାଲଂ ୱିୟ। ପିତରଂ ତେ ସୁମେଧସେତି ଅତିସସ୍ସିରୀକଂ ତୱ ପିତରଂ ୱନ୍ଦମାନୋ ନମସ୍ସାମି ନମୋ କରୋମି। ଯସ୍ସାସେତାଦିସୀ ପଜାତି ଯସ୍ସ ଆସି ଏତାଦିସୀ ଧୀତା।

୩୪୯।ସଂସନ୍ଦତୀତି କସ୍ମା ଗୀତସଦ୍ଦସ୍ସ ଚେୱ ୱୀଣାସଦ୍ଦସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି? କିଂ ତତ୍ଥ ଭଗୱତୋ ସାରାଗୋ ଅହୋସୀତି? ନତ୍ଥି। ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାୟ ଉପେକ୍ଖକୋ ଭଗୱା ଏତାଦିସେସୁ ଠାନେସୁ, କେୱଲଂ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଂ ଜାନାତି, ନ ତତ୍ଥ ରଜ୍ଜତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ "ସଂୱିଜ୍ଜତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ଚକ୍ଖୁ, ପସ୍ସତି ଭଗୱା ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ, ଛନ୍ଦରାଗୋ ଭଗୱତୋ ନତ୍ଥି, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭଗୱା। ସଂୱିଜ୍ଜତି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତୋ ସୋତ"ନ୍ତିଆଦି (ସଂ। ନି। ୪।୨୩୨)। ସଚେ ପନ ୱଣ୍ଣଂ ନ କଥେୟ୍ୟ, ପଞ୍ଚସିଖୋ "ଓକାସୋ ମେ କତୋ"ତି ନ ଜାନେୟ୍ୟ। ଅଥ ସକ୍କୋ "ଭଗୱତା ପଞ୍ଚସିଖସ୍ସ ଓକାସୋ ନ କତୋ"ତି ଦେୱତା ଗହେତ୍ୱା ତତୋୱ ପଟିନିୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ତତୋ ମହାଜାନିୟୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ୱଣ୍ଣେ ପନ କଥିତେ "କତୋ ଭଗୱତା ପଞ୍ଚସିଖସ୍ସ ଓକାସୋ"ତି ଦେୱତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱସାନେ ଅସୀତିୟା ଦେୱତାସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତୀତି ଞତ୍ୱା ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି।

ତତ୍ଥ କଦା ସଂୟୂଳ୍ହାତି କଦା ଗନ୍ଥିତା ପିଣ୍ଡିତା। ତେନ ଖୋ ପନାହଂ, ଭନ୍ତେ, ସମୟେନାତି ତେନ ସମୟେନ ତସ୍ମିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସମ୍ବୋଧିପ୍ପତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଟ୍ଠମେ ସତ୍ତାହେ। ଭଦ୍ଦା ନାମ ସୂରିୟୱଚ୍ଛସାତି ନାମତୋ ଭଦ୍ଦା ସରୀରସମ୍ପତ୍ତିୟା ସୂରିୟୱଚ୍ଛସା। ଭଗିନୀତି ୱୋହାରୱଚନମେତଂ, ଦେୱଧୀତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପରକାମିନୀତି ପରଂ କାମେତି ଅଭିକଙ୍ଖତି।

ଉପନଚ୍ଚନ୍ତିୟାତି ନଚ୍ଚମାନାୟ। ସା କିର ଏକସ୍ମିଂ ସମୟେ ଚାତୁମହାରାଜିକଦେୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରାଜସ୍ସ ନଚ୍ଚଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାୟ ଗତା, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଖଣେ ସକ୍କୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଅଟ୍ଠ ଯଥାଭୁଚ୍ଚେ ଗୁଣେ ପୟିରୁଦାହାସି। ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଚ୍ଚନ୍ତୀ ଅସ୍ସୋସି।

ସକ୍କୂପସଙ୍କମୱଣ୍ଣନା

୩୫୦।ପଟିସମ୍ମୋଦତୀତି "ସଂସନ୍ଦତି ଖୋ ତେ"ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ଭଗୱା ସମ୍ମୋଦତି, ପଞ୍ଚସିଖୋ ପଟିସମ୍ମୋଦତି। ଗାଥା ଚ ଭାସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚସିଖୋ ସମ୍ମୋଦତି, ଭଗୱା ପଟିସମ୍ମୋଦତି। ଆମନ୍ତେସୀତି ଜାନାପେସି। ତସ୍ସ କିରେୱଂ ଅହୋସି "ଅୟଂ ପଞ୍ଚସିଖୋ ମୟା ମମ କମ୍ମେନ ପେସିତୋ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ କରୋତି। ଏୱରୂପସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା କାମଗୁଣୂପସଞ୍ହିତଂ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଂ କଥେସି, ନଟା ନାମ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜା ହୋନ୍ତି, କଥେନ୍ତୋ ୱିପ୍ପକାରମ୍ପି ଦସ୍ସେୟ୍ୟ, ହନ୍ଦ ନଂ ମମ କମ୍ମଂ ଜାନାପେମୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆମନ୍ତେସି।

୩୫୧।ଏୱଞ୍ଚପନ ତଥାଗତାତି ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ଠପିତୱଚନଂ। ଅଭିୱଦନ୍ତୀତି ଅଭିୱାଦନସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେନ ୱଡ୍ଢିତୱଚନେନ ୱଦନ୍ତି। ଅଭିୱଦିତୋତି ୱଡ୍ଢିତୱଚନେନ ୱୁତ୍ତୋ।

ଉରୁଦ୍ଦା ସମପାଦୀତି ମହନ୍ତା ୱିୱଟା ଅହୋସି, ଅନ୍ଧକାରୋ ଗୁହାୟଂ ଅନ୍ତରଧାୟି। ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦୀତି ଯୋ ପକତିୟା ଗୁହାୟଂ ଅନ୍ଧକାରୋ, ସୋ ଅନ୍ତରହିତୋ, ଆଲୋକୋ ଜାତୋ। ସବ୍ବମେତଂ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକାନଂ ୱଚନଂ।

୩୫୨।ଚିରପଟିକାହଂ, ଭନ୍ତେତି ଚିରତୋ ଅହଂ, ଚିରତୋ ପଟ୍ଠାୟାହଂ ଦସ୍ସନକାମୋତି ଅତ୍ଥୋ। କେହିଚି କେହିଚି କିଚ୍ଚକରଣୀୟେହୀତି ଦେୱାନଂ ଧୀତା ଚ ପୁତ୍ତା ଚ ଅଙ୍କେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ପାଦପରିଚାରିକା ଇତ୍ଥିୟୋ ସୟନେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ତାସଂ ମଣ୍ଡନପସାଧନକାରିକା ଦେୱତା ସୟନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରା ଅନ୍ତୋୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଏତେସଂ ଅତ୍ଥାୟ ଅଡ୍ଡକରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯେ ପନ ସୀମନ୍ତରେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ତେ "ତୱ ସନ୍ତକା, ମମ ସନ୍ତକା"ତି ନିଚ୍ଛେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଅଡ୍ଡଂ କରୋନ୍ତି, ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ "ଯସ୍ସ ୱିମାନଂ ଆସନ୍ନତରଂ, ତସ୍ସ ସନ୍ତକା"ତି ୱଦତି। ସଚେ ଦ୍ୱେପି ସମଟ୍ଠାନେ ହୋନ୍ତି, "ଯସ୍ସ ୱିମାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଠିତା, ତସ୍ସ ସନ୍ତକା"ତି ୱଦତି। ସଚେ ଏକମ୍ପି ନ ଓଲୋକେତି, ତଂ ଉଭିନ୍ନଂ କଲହୁପଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କରୋତି। କୀଳାଦୀନିପି କିଚ୍ଚାନି କରଣୀୟାନେୱ। ଏୱରୂପାନି ତାନି କରଣୀୟାନି ସନ୍ଧାୟ "କେହିଚି କେହିଚି କିଚ୍ଚକରଣୀୟେହୀ"ତି ଆହ।

ସଳଳାଗାରକେତି ସଳଳମୟଗନ୍ଧକୁଟିୟଂ। ଅଞ୍ଞତରେନ ସମାଧିନାତି ତଦା କିର ଭଗୱା ସକ୍କସ୍ସେୱ ଅପରିପାକଗତଂ ଞାଣଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଓକାସଂ ଅକାରେତୁକାମୋ ଫଲସମାପତ୍ତିୱିହାରେନ ନିସୀଦି। ତଂ ଏସ ଅଜାନନ୍ତୋ "ଅଞ୍ଞତରେନ ସମାଧିନା"ତି ଆହ। ଭୂଜତି ଚ ନାମାତି ଭୂଜତୀତି ତସ୍ସା ନାମଂ। ପରିଚାରିକାତି ପାଦପରିଚାରିକା ଦେୱଧୀତା। ସା କିର ଦ୍ୱେ ଫଲାନି ପତ୍ତା, ତେନସ୍ସା ଦେୱଲୋକେ ଅଭିରତିୟେୱ ନତ୍ଥି। ନିଚ୍ଚଂ ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସି ଠପେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସମାନା ତିଟ୍ଠତି। ନେମିସଦ୍ଦେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି "ସମାପନ୍ନୋ ସଦ୍ଦଂ

ସୁଣାତୀ''ତି ନୋ ଓତ ରେ ଓଉଢେ, ନନୁ ଭଗଓ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ଦେଓ୍ୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ''ଅପିଚାହଂ ଆଯସ୍ମତୋ ଚକ୍କନେମିସଦ୍ଦେନ ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା ଓ୍ୱୁଟ୍ଠିତୋ''ତି ଭଣତୀତି। ତିଟ୍ଠତୁ ନେମିସଦ୍ଦୋ, ସମାପନ୍ନୋ ନାମ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ କଣ୍ଣମୂଲେ ଧମମାନସ୍ସ ସଙ୍ଖଯୁଗଳସ୍ସାପି ଅସନିସନ୍ନିପାତସ୍ସାପି ସଦ୍ଦଂ ନ ସୁଣାତି। ଭଗଓ୍ୱା ପନ ''ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ସକ୍କସ୍ସ ଓକାସଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କାଲଓ୍ୱସେନ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପନ୍ନୋ। ସକ୍କୋ ''ନ ଦାନି ମେ ସତ୍ଥା ଓକାସଂ କରୋତୀ''ତି ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ରଥଂ ନିଓ୍ୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦେଓ୍ୱଲୋକାଭିମୁଖଂ ପେସେସି। ଗନ୍ଧକୁଟିପରିଓ୍ୱେଣଂ ରଥସଦ୍ଦେନ ସମୋହିତଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିଯଂ ଓ୍ୱିଯ ଅହୋସି। ଭଗଓ୍ୱତୋ ଯଥାପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲଓ୍ୱସେନ ସମାପତ୍ତିତୋ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ରଥସଦ୍ଦେନେଓ୍ୱ ପଠମାଓ୍ୱଜ୍ଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତସ୍ମା ଏଓ୍ୱମାହ।

ଗୋପକଓ୍ୱତ୍ଥୁଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୩୫୩।ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନୀତି ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନୀ। ଇତ୍ଥିତ୍ତଂ ଓ୍ୱିରାଜେତ୍ୱାତି ଇତ୍ଥିତ୍ତଂ ନାମ ଅଲଂ, ନ ହି ଇତ୍ଥିତ୍ତେ ଠତ୍ୱା ଚକ୍କଓ୍ୱତ୍ତିସିରିଂ, ନ ସକ୍କମାରବ୍ରହ୍ମସିରିଯୋ ପଚ୍ଚନୁଭଓ୍ୱିତୁଂ, ନ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ, ନ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କାତି ଏଓ୍ୱଂ ଇତ୍ଥିତ୍ତଂ ଓ୍ୱିରାଜେତି ନାମ। ମହନ୍ତମିଦଂ ପୁରିସତ୍ତଂ ନାମ ସେଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତମଂ, ଏତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ସକ୍କା ଏତା ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ପାପୁଣିତୁନ୍ତି ଏଓ୍ୱଂ ପନ ପୁରିସତ୍ତଂ ଭାଓ୍ୱେତି ନାମ। ସାପି ଏଓ୍ୱମକାସି। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ – ''ଇତ୍ଥିତ୍ତଂ ଓ୍ୱିରାଜେତ୍ୱା ପୁରିସତ୍ତଂ ଭାଓ୍ୱେତ୍ୱା''ତି। ହୀନଂ ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯନ୍ତି ହୀନଂ ଲାମକଂ ଗନ୍ଧବ୍ବନିକାଯଂ। କସ୍ମା ପନ ତେ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନାତି? ପୁବ୍ବନିକନ୍ତିଯା। ପୁବ୍ବେପି କିର ନେସଂ ଏତଦେଓ୍ୱ ଓ୍ୱସିତଟ୍ଠାନଂ, ତସ୍ମା ନିକନ୍ତିଓ୍ୱସେନ ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଉପଟ୍ଠାନସାଲଂ। ପାରିଚରିଯନ୍ତି ପରିଚରଣଭାଓ୍ୱଂ। ଗୀତଓ୍ୱାଦିତେହି ଅମ୍ହେ ପରିଚରିସ୍ସାମାତି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ପଟିଚୋଦେସୀତି ସାରେସି। ସୋ କିର ତେ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ ଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତା ଅତିଓ୍ୱିଯ ଓ୍ୱିରୋଚେନ୍ତି ଅତିଓ୍ୱଣ୍ଣଓ୍ୱନ୍ତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଆଗତା''ତି ଆଓ୍ୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ''ଭିକ୍ଖୂ ଅହେସୁ''ନ୍ତି ଅଦ୍ଦସ। ତତୋ ''ଭିକ୍ଖୂ ହୋନ୍ତୁ, ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିନୋ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ପରିପୂରକାରିନୋ''ତି ଅଦ୍ଦସ। ''ପରିପୂରକାରିନୋ ହୋନ୍ତୁ, ଅଞ୍ଞୋ ଗୁଣୋ ଅତ୍ଥି ନତ୍ଥୀ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ଝାନଲାଭିନୋ''ତି ଅଦ୍ଦସ। ''ଝାନଲାଭିନୋ ହୋନ୍ତୁ, କୁହିଂ ଓ୍ୱାସିକା''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ମଯ୍ହଂଓ୍ୱ କୁଲୂପକା''ତି ଅଦ୍ଦସ। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା ନାମ ଛସୁ ଦେଓ୍ୱଲୋକେସୁ ଯତ୍ଥିଚ୍ଛନ୍ତି, ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଇମେ ପନ ଉପରିଦେଓ୍ୱଲୋକେ ଚ ନ ନିବ୍ବତ୍ତା। ଝାନଲାଭିନୋ ନାମ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଇମେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନ ନିବ୍ବତ୍ତା। ଅହଂ ପନ ଏତେସଂ ଓ୍ୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦେଓ୍ୱଲୋକସାମିକସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ ଦେଓ୍ୱାନମିନ୍ଦସ୍ସ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଇମେ ହୀନେ ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ଅଟ୍ଠିଓ୍ୱେଧପୁଗ୍ଗଲା ନାମେତେ ଓ୍ୱଢେତ୍ୱା ଓ୍ୱଢେତ୍ୱା ଗାଲ୍ହଂ ଓ୍ୱିଜ୍ଝିତବ୍ବାତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କୁତୋମୁଖା ନାମାତିଆଦୀହି ଓ୍ୱଚନେହି ପଟିଚୋଦେସି।

ତତ୍ଥ କୁତୋମୁଖାତି ଭଗଓ୍ୱତି ଅଭିମୁଖେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ତୁମ୍ହେ କୁତୋମୁଖା କିଂ ଅଞ୍ଞା ଓ୍ୱିହିତା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓ୍ୱଲୋକଯମାନା ଉଦାହୁ ନିଦ୍ଦାଯମାନା? ଦୁଦ୍ଦିଟ୍ଠରୂପନ୍ତି ଦୁଦ୍ଦିଟ୍ଠସଭାଓ୍ୱଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଅଯୁତ୍ତଂ । ସହଧମ୍ମିକେତି ଏକସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ସମାଚିଣ୍ଣଧମ୍ମେ କତପୁଞ୍ଞେ। ତେସଂ ଭନ୍ତେତି ତେସଂ ଗୋପକେନ ଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତେନ ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱତ୍ୱା ପୁନ ''ଅହୋ ତୁମ୍ହେ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜା ଅହିରିକା''ତିଆଦୀହି ଓ୍ୱଚନେହି ପଟିଚୋଦିତାନଂ ଦ୍ୱେ ଦେଓ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେଓ୍ୱ ଧମ୍ମେ ସତିଂ ପଟିଲଭିଂସୁ।

କାଯଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତନ୍ତି ତେ କିର ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ''ନଚ୍ଚେହି ନାମ ନଚ୍ଚନ୍ତେହି ଗାଯନ୍ତେହି ଓ୍ୱାଦେନ୍ତେହି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦାଯୋ ନାମ ଲଭିତବ୍ବୋ ଅସ୍ସ, ଅଯଂ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପକ୍କୁଥିଲୋଣଂ ଉଦ୍ଧନଂ ଓ୍ୱିଯ ତଟତଟାଯତେଓ୍ୱ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଇଦ''ନ୍ତି ଆଓ୍ୱଜ୍ଜନ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ସମଣଭାଓ୍ୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲତଂ ଝାନଲାଭିତଂ ତସ୍ସେଓ୍ୱ କୁଲୂପକଭାଓ୍ୱଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ''ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା ନାମ ଛସୁ ଦେଓ୍ୱଲୋକେସୁ ଯଥାରୁଚିତେ ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଝାନଲାଭିନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ। ମଯଂ ଉପରିଦେଓ୍ୱଲୋକେପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେପି ନିବ୍ବତ୍ତିତୁଂ ନାସକ୍ଖିମ୍ହା। ଅମ୍ହାକଂ ଓ୍ୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଅଯଂ ଇତ୍ଥିକା ଉପରି ନିବ୍ବତ୍ତା, ମଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ସମାନା ଭଗଓ୍ୱତି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରିତ୍ୱା ହୀନେ ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ତେନ ନୋ ଅଯଂ ଏଓ୍ୱଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁଣନ୍ତାଯେଓ୍ୱ ତେସୁ ଦ୍ୱେ ଜନା ପଠମଜ୍ଝାନସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସନ୍ତା ଅନାଗାମିଫଲେଯେଓ୍ୱ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ସୋ ପରିତ୍ତୋ କାମାଓ୍ୱଚରତ୍ତଭାଓ୍ୱୋ ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତସ୍ମା ତାଓ୍ୱଦେଓ୍ୱ ଚଓ୍ୱିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା। ସୋ ଚ ନେସଂ କାଯୋ ତତ୍ଥ ଠିତାନଂଯେଓ୍ୱ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ – ''ତେସଂ, ଭନ୍ତେ, ଗୋପକେନ ଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତେନ ପଟିଚୋଦିତାନଂ ଦ୍ୱେ ଦେଓ୍ୱା ଦିଟ୍ଠେଓ୍ୱ ଧମ୍ମେ ସତିଂ ପଟିଲଭିଂସୁ କାଯଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠେଓ୍ୱ ଧମ୍ମେତି ତସ୍ମିଞ୍ଞେଓ୍ୱ ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱେ ଝାନସତିଂ ପଟିଲଭିଂସୁ। ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ଠତ୍ୱା ଚୁତା ପନ କାଯଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତସରୀରଂ ପଟିଲଭିଂସୂତି ଏଓ୍ୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏକୋ ପନ ଦେଓ୍ୱୋତି ଏକୋ ଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତୋ ନିକନ୍ତିଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ କାମେ ଅଜ୍ଝାଓ୍ୱସି, ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ଆଓ୍ୱାସିକୋ ଅହୋସି।

୩୫୪।ସଙ୍ଘଞ୍ଚୁପଟ୍ଠାସିନ୍ତି ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠାସିଂ।

ସୁଧମ୍ମତାଯାତି ଧମ୍ମସ୍ସ ସୁନ୍ଦରଭାୱେନ। ତିଦିୱୂପପନ୍ନୋତି ତିଦିୱେ ତିଦସପୁରେ ଉପପନ୍ନୋ। ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯୂପଗତେ ୱସୀନେତି ଗନ୍ଧବ୍ବକାଯଂ ଆୱାସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଗତୋ। ଯେ ଚ ମଯଂ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତାତି ଯେ ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସଭୂତା ମଯଂ ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ଉପଟ୍ଠହିମ୍ହାତି ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ପାଦୂପସଙ୍ଗୟ୍ହାତି ପାଦେ ଉପସଙ୍ଗୟ୍ହ ପାଦଧୋୱନପାଦମକ୍ଖନାନୁପ୍ପଦାନେନ ପୂଜେତ୍ୱା ଚେୱ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଚ। ସକେ ନିୱେସନେତି ଅତ୍ତନୋ ଘରେ। ଇମସ୍ସାପି ପଦସ୍ସ ଉପଟ୍ଠହିମ୍ହାତି ଇମିନାୱ ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଅତ୍ତନାୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅରିଯାନ ସୁଭାସିତାନୀତି ତୁମ୍ହେହି ୱୁଚ୍ଚମାନାନି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସୁଭାସିତାନି।

ତୁମ୍ହେଽପନ ସେଟ୍ଠମୁପାସମାନାତି ଉତ୍ତମଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପାସମାନା ଅନୁତ୍ତରେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ୱା। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ସେଟ୍ଠଚରିଯଂ। ଭୱତୂପପତ୍ତୀତି ଭୱନ୍ତାନଂ ଉପପତ୍ତି।

ଅଗାରେ ୱସତୋ ମୟ୍ହନ୍ତି ଘରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ।

ସ୍ୱଜ୍ଜାତି ସୋ ଅଜ୍ଜ। ଗୋତମସାୱକେନାତି ଇଧ ଗୋପକୋ ଗୋତମସାୱକୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ସମେଚ୍ଚାତି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା।

ହନ୍ଦୱିଯାଯାମ ବ୍ଯାଯାମାତି ହନ୍ଦ ଉୟ୍ୟମାମ ବ୍ଯାଯମାମ। ମା ନୋ ମଯଂ ପରପେସ୍ସା ଅହୁମ୍ହାତି ନୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ମା ମଯଂ ପରସ୍ସ ପେସନକାରକାୱ ଅହୁମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ଗୋତମସାସନାନୀତି ଇଧ ପକତିଯା ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ପଠମଜ୍ଝାନମେୱ ଗୋତମସାସନାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅନୁସ୍ସରଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚିତ୍ତାନି ୱିରାଜଯିତ୍ୱାତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକଚିତ୍ତାନି ୱିରାଜଯିତ୍ୱା। କାମେସୁ ଆଦୀନୱନ୍ତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱସେନ ପଠମଜ୍ଝାନେନ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ତତିଯମଗ୍ଗେନ। କାମସଂଯୋଜନବନ୍ଧନାନୀତି କାମସଞ୍ଞୋଜନାନି ଚ କାମବନ୍ଧନାନି ଚ। ପାପିମଯୋଗାନୀତି ପାପିମତୋ ମାରସ୍ସ ଯୋଗଭୂତାନି, ବନ୍ଧନଭୂତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁରଚ୍ଚଯାନୀତି ଦୁରତିକ୍କମାନି। ସୈନ୍ଦା ଦେୱା ସପଜାପତିକାତି ଇନ୍ଦଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ଉପୱିଟ୍ଠା ସୈନ୍ଦା ପଜାପତିଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ଉପୱିଟ୍ଠା ସପଜାପତିକା। ସଭାଯୁପୱିଟ୍ଠାତି ସଭାଯଂ ଉପୱିଟ୍ଠା, ନିସିନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱୀରାତି ସୂରା। ୱିରାଗାତି ୱୀତରାଗା। ୱିରଜଂ କରୋନ୍ତାତି ୱିରଜଂ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ କରୋନ୍ତା ଉପ୍ପାଦେନ୍ତା। ନାଗୋୱ ସନ୍ନାନି ଗୁଣାନୀତି କାମସଞ୍ଞୋଜନବନ୍ଧନାନି ଛେତ୍ୱା ଦେୱେ ତାୱତିଂସେ ଅତିକ୍କମିଂସୁ। ସଂୱେଗଜାତସ୍ସାତି ଜାତସଂୱେଗସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ।

କାମାଭିଭୂତି ଦୁୱିଧାନମ୍ପି କାମାନଂ ଅଭିଭୂ। ସତିଯା ୱିହୀନାତି ଝାନସତିୱିରହିତା।

ତିଣ୍ଣଂ ତେସନ୍ତି ତେସୁ ତୀସୁ ଜନେସୁ। ଆୱସିନେତ୍ଥ ଏକୋତି ତତ୍ଥ ହୀନେ କାଯେ ଏକୋୱେୱ ଆୱାସିକୋ ଜାତୋ। ସମ୍ବୋଧିପଥାନୁସାରିନୋତି ଅନାଗାମିମଗ୍ଗାନୁସାରିନୋ। ଦେୱେପି ହୀଳେନ୍ତୀତି ଦ୍ୱେ ଦେୱଲୋକେ ହୀଳେନ୍ତା ଅଧୋକରୋନ୍ତା ଉପଚାରପ୍ପନାସମାଧୀହି ସମାହିତତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ପାଦପଂସୁଂ ଦେୱତାନଂ ମତ୍ଥକେ ଓକିରନ୍ତା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗତାତି।

ଏତାଦିସୀ ଧମ୍ମପ୍ପକାସନେତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ସାସନେ ଏୱରୂପା ଧମ୍ମପ୍ପକାସନା, ଯାଯ ସାୱକା ଏତେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତା ହୋନ୍ତି। ନତତ୍ଥ କିଂ କଙ୍ଖତି କୋଚି ସାୱକୋତି କିଂ ତତ୍ଥ ତେସୁ ସାୱକେସୁ କୋଚି ଏକସାୱକୋପି ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ୱା ଚାତୁଦ୍ଦିସଭାୱେ ୱା ନ କଙ୍ଖତି ''ସବ୍ବଦିସାସୁ ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଅଗୟ୍ହମାନୋ ୱିହରତୀ''ତି। ଇଦାନି ଭଗୱତୋ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣନ୍ତୋ ''ନିତିଣ୍ଣଓଘଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛଛିନ୍ନଂ, ବୁଦ୍ଧଂ ନମସ୍ସାମ ଜିନଂ ଜନିନ୍ଦ''ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ୱିଚିକିଚ୍ଛଛିନ୍ନନ୍ତି ଛିନ୍ନୱିଚିକିଚ୍ଛଂ। ଜନିନ୍ଦନ୍ତି ସବ୍ବଲୋକୁତ୍ତମଂ।

ଯଂ ତେ ଧମ୍ମନ୍ତି ଯଂ ତୱ ଧମ୍ମଂ। ଅଜ୍ଝଗଂସୁ ତେତି ତେ ଦେୱପୁତ୍ତା ଅଧିଗତା। କାଯଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂଯେୱ ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତସରୀରଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଂ ତୱ ଧମ୍ମଂ ଜାନିତ୍ୱା ତେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନଂ ତେ ଦ୍ୱେ ୱିସେସଗୂ ଅମ୍ହାକଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂଯେୱ କାଯଂ

ବ୍ରହ୍ମପୁରୋହିତଂ ଅଧିଗନ୍ତ୍ୱା ମଗ୍ଗଫଲୱିସେସଂ ଅଜ୍ଝଗଂସୁ, ମୟମ୍ପି ତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ପୱିୟା ଆଗତମ୍ହାସି ମାରିସାତି। ଆଗତମ୍ହସେତି ସମ୍ପଟିମ୍ହା କତାୱକାସା ଭଗୱତା, ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛେମୁ ମାରିସାତି ସଚେ ନୋ ଭଗୱା ଓକାସଂ କରୋତି, ଅଥ ଭଗୱତା କତାୱକାସା ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ, ମାରିସ, ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମଘମାଣୱୱତ୍ଥୁ

୩୫୫।ଦୀଘରତ୍ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧୋ ଖୋ ଅୟଂ ୟକ୍ଖୋତି ଚିରକାଲତୋ ପଭୁତି ୱିସୁଦ୍ଧୋ। କୀୱ ଚିରକାଲତୋ? ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ମଚଲଗାମକେ ମଘମାଣୱକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ। ତଦା କିରେସ ଏକଦିୱସଂ କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଗାମମଜ୍ଝେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଗାମକମ୍ମକରଣଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ପାଦନ୍ତେନେୱ ପଂସୁକଚୱରଂ ଅପନେତ୍ୱା ରମଣୀୟମକାସି, ଅଞ୍ଞୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ତାୱତକେନେୱ ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଗାମସ୍ସ ଖଲମଣ୍ଡଲମତ୍ତଂ ଠାନଂ ସୋଧେତ୍ୱା ୱାଲୁକଂ ଓକିରିତ୍ୱା ଦାରୂନି ଆହରିତ୍ୱା ସୀତକାଲେ ଅଗ୍ଗିଂ କରୋତି, ଦହରା ଚ ମହଲ୍ଲକା ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସୀଦନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ଏକଦିୱସଂ ଏତଦହୋସି – ''ମୟଂ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୟୋ ପସ୍ସାମ, ଇମେସୁପି ଚନ୍ଦିମସୂରିୟେସୁ 'ଚନ୍ଦୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ସୂରିୟୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ'ତି ୱଦନ୍ତି। କିଂ ନୁ ଖୋ କତ୍ୱା ଏତେ ଏତା ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ଅଧିଗତା''ତି? ତତୋ ''ନାଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି, ପୁଞ୍ଞକମ୍ମମେୱ କତ୍ୱା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ମୟାପି ଏୱଂୱିଧସମ୍ପତ୍ତିଦାୟକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମମେୱ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି।

ସୋ କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାୟ ୟାଗୁଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱାସିଫରସୁକୁଦାଲମୁସଲହତ୍ଥୋ ଚତୁମହାପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁସଲେନ ପାସାଣେ ଉଜ୍ଜାଲେତ୍ୱା ପୱଟ୍ଟେତି, ୟାନାନଂ ଅକ୍ଖପଟିଘାତରୁକ୍ଖେ ହରତି, ୱିସମଂ ସମଂ କରୋତି, ଚତୁମହାପଥେ ସାଲଂ କରୋତି, ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣତି, ସେତୁଂ ବନ୍ଧତି, ଏୱଂ ଦିୱସଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିୟେ ଘରଂ ଏତି। ତଂ ଅଞ୍ଞୋ ପୁଚ୍ଛି – ''ଭୋ, ମଘ, ତ୍ୱଂ ପାତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସାୟଂ ଅରଞ୍ଞତୋ ଏସି, କିଂ କମ୍ମଂ କରୋସୀ''ତି? ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କରୋମି। ସଗ୍ଗଗାମିମଗ୍ଗଂ ସୋଧେମୀତି। କିମିଦଂ, ଭୋ, ପୁଞ୍ଞଂ ନାମାତି? ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସୀତି? ଆମ, ନ ଜାନାମୀତି। ନଗରଂ ଗତକାଲେ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା ତେ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୟୋତି? ଆମ, ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବାତି। ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତେହି ତଂ ଠାନଂ ଲଦ୍ଧଂ, ଅହମ୍ପି ଏୱଂୱିଧସମ୍ପତ୍ତିଦାୟକଂ କମ୍ମଂ କରୋମି। ''ଚନ୍ଦୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ସୂରିୟୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ''ତି ସୁତପୁବ୍ବଂ ତୟାତି? ଆମ ସୁତପୁବ୍ବନ୍ତି। ଏତସ୍ସ ସଗ୍ଗସ୍ସ ଗମନମଗ୍ଗଂ ଅହଂ ସୋଧେମୀତି। ଇଦଂ ପନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କିଂ ତୱେୱ ୱଟ୍ଟତି, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି? ନ କସ୍ସଚେତଂ ୱାରିତନ୍ତି। ୟଦି ଏୱଂ ସ୍ୱେ ଅରଞ୍ଞଂ ଗମନକାଲେ ମୟ୍ହମ୍ପି ସଦ୍ଦଂ ଦେହୀତି। ପୁନଦିୱସେ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ, ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ତେତ୍ତିଂସ ମନୁସ୍ସା ତରୁଣୱୟା ସବ୍ବେ ତସ୍ସେୱ ଅନୁୱତ୍ତକା ଅହେସୁଂ। ତେ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ହୁତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ୟଂ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମଗ୍ଗଂ ସମଂ କରୋନ୍ତା ଏକଦିୱସେନେୱ କରୋନ୍ତି, ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣନ୍ତା, ସାଲଂ କରୋନ୍ତା, ସେତୁଂ ବନ୍ଧନ୍ତା ଏକଦିୱସେନେୱ ନିଟ୍ଠାପେନ୍ତି।

ଅଥ ନେସଂ ଗାମଭୋଜକୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଏତେସୁ ସୁରଂ ପିୱନ୍ତେସୁ ପାଣଘାତାଦୀନି କରୋନ୍ତେସୁ ଚ କହାପଣାଦିୱସେନ ଚେୱ ଦଣ୍ଡବଲିୱସେନ ଚ ଧନଂ ଲଭାମି। ଇଦାନି ଏତେସଂ ପୁଞ୍ଞକରଣକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏତ୍ତକୋ ଆୟୋ ନତ୍ଥି, ହନ୍ଦ ନେ ରାଜକୁଲେ ପରିଭିନ୍ଦାମୀ''ତି ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଚୋରେ, ମହାରାଜ, ପସ୍ସାମୀତି। କୁହିଂ, ତାତାତି? ମୟ୍ହଂ ଗାମେତି। କିଂ ଚୋରା ନାମ, ତାତାତି? ରାଜାପରାଧିକା ଦେୱାତି। କିଂ ଜାତିକାତି? ଗହପତିଜାତିକା ଦେୱାତି। ଗହପତିକା କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ତୟା ଜାନମାନେନ କସ୍ମା ମୟ୍ହଂ ନ କଥିତନ୍ତି? ଭୟେନ, ମହାରାଜ, ନ କଥେମି, ଇଦାନି ମା ମୟ୍ହଂ ଦୋସଂ କରେୟ୍ୟାଥାତି। ଅଥ ରାଜା ''ଅୟଂ ମୟ୍ହଂ ମହାରଜ୍ଜଂ ରକ୍ଖତୀ''ତି ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ''ତେନ ହି ଗଚ୍ଛ, ତ୍ୱମେୱ ନେ ଆନେହୀ''ତି ବଲଂ ଦତ୍ୱା ପେସେସି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞେ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସାୟମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଗାମମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ସ୍ୱେ କିଂ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମ, କିଂ ମଗ୍ଗଂ ସମଂ କରୋମ, ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣାମ, ସେତୁଂ ବନ୍ଧାମା''ତି ମନ୍ତୟମାନେୟେୱ ତେ ପରିୱାରେତ୍ୱା ''ମା ଫନ୍ଦିତ୍ଥ, ରଞ୍ଞୋ ଆଣା''ତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପାୟାସି। ଅଥ ଖୋ ନେସଂ ଇତ୍ଥିୟୋ ''ସାମିକା କିର ୱୋ 'ରାଜାପରାଧିକା ଚୋରା'ତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିୟ୍ୟନ୍ତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ଅତିଚିରେନ କୂଟା ଏତେ 'ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କରୋମା'ତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଅରଞ୍ଞେୱ ଅଚ୍ଛନ୍ତି, ସବ୍ବକମ୍ମନ୍ତା ପରିହୀନା, ଗେହେ ନ କିଞ୍ଚି ୱଡ୍ଢତି, ସୁଟ୍ଠୁ ବଦ୍ଧା ସୁଟ୍ଠୁ ଗହିତା''ତି ୱଦିଂସୁ।

ଗାମଭୋଜକୋପି ତେ ନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସି। ରାଜା ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱାୟେୱ ''ହତ୍ଥିନା ମଦ୍ଦାପେଥା''ତି ଆହ। ତେସୁ ନୀୟମାନେସୁ ମଘୋ ଇତରେ ଆହ – ''ଭୋ, ସକ୍ଖିସ୍ସଥ ମମ ୱଚନଂ କାତୁ''ନ୍ତି? ତୱ ୱଚନଂ କରୋନ୍ତାୟେୱମ୍ହ ଇମଂ ଭୟଂ ପତ୍ତା, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତୱ ୱଚନଂ କରୋମ, ଭଣ ଭୋ, କିଂ କରୋମାତି? ଏତ୍ଥ ଭୋ ୱଟ୍ଟେ ଚରନ୍ତାନଂ ନାମ ନିବଦ୍ଧଂ ଏତଂ, କିଂ ପନ ତୁମ୍ହେ ଚୋରାତି? ନ ଚୋରମ୍ହାତି। ଇମସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସଚ୍ଚକିରିୟା ନାମ ଅୱସ୍ସୟୋ, ତସ୍ମା ସବ୍ବେପି ''ୟଦି ଅମ୍ହେ ଚୋରା, ହତ୍ଥୀ ମଦ୍ଦତୁ, ଅଥ ନ ଚୋରା, ମା ମଦ୍ଦତୂ''ତି ସଚ୍ଚକିରିୟଂ କରୋଥାତି। ତେ

ତଥା ଅକଂସୁ। ହତ୍ଥୀ ଉପଗନ୍ତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କୋତି, ୱିରୱନ୍ତୋ ପଲାଯତି, ହତ୍ଥିଂ ତୁତ୍ତତୋମରଙ୍କୁସେହି କୋଟେନ୍ତାପି ଉପନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ''ହତ୍ଥିଂ ଉପନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମା''ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ତେନ ହି ଉପରି କଟେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ମଦ୍ଦାପେଥାତି। ଉପରି କଟେ ଦିନ୍ନେ ଦିଗୁଣରୱଂ ୱିରୱନ୍ତୋ ପଲାଯତି।

ରାଜା ସୁତ୍ୱା ପେସୁଞ୍ଞକାରକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ – ''ତାତ, ହତ୍ଥୀ ମଦ୍ଦିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତୀ''ତି? ଆମ, ଦେୱ, ଜେଟ୍ଠକମାଣୱୋ ମନ୍ତଂ ଜାନାତି, ମନ୍ତସ୍ସେୱ ଅଯମାନୁଭାୱୋତି। ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ମନ୍ତୋ କିର ତେ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି? ନତ୍ଥି, ଦେୱ, ମୟ୍ହଂ ମନ୍ତୋ, ସଚ୍ଚକିରିୟଂ ପନ ମୟଂ କରିମ୍ହ – ''ଯଦି ଅମ୍ହେ ରଞ୍ଞୋ ଚୋରା, ମଦ୍ଦତୁ, ଅଥ ନ ଚୋରା, ମା ମଦ୍ଦତୂ''ତି, ସଚ୍ଚକିରିୟାଯ ନୋ ଏସ ଆନୁଭାୱୋତି। କିଂ ପନ, ତାତ, ତୁମ୍ହେ କମ୍ମଂ କରୋଥାତି? ଅମ୍ହେ, ଦେୱ, ମଗ୍ଗଂ ସମଂ କରୋମ, ଚତୁମହାପଥେ ସାଲଂ କରୋମ , ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣାମ, ସେତୁଂ ବନ୍ଧାମ, ଏୱରୂପାନି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତା ୱିଚରିମ୍ହାତି।

ଅଯଂ ତୁମ୍ହେ କିମତ୍ଥଂ ପିସୁଣେସୀତି? ଅମ୍ହାକଂ ପମତ୍ତକାଲେ ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଲଭତି, ଅପ୍ପମତ୍ତକାଲେ ତଂ ନତ୍ଥି, ଏତେନ କାରଣେନାତି। ତାତ, ଅଯଂ ହତ୍ଥୀ ନାମ ତିରଚ୍ଛାନୋ, ସୋପି ତୁମ୍ହାକଂ ଗୁଣେ ଜାନାତି। ଅହଂ ମନୁସ୍ସୋ ହୁତ୍ୱାପି ନ ଜାନାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ୱସନଗାମଂ ତୁମ୍ହାକଂଯେୱ ପୁନ ଅହରଣୀଯଂ କତ୍ୱା ଦେମି, ଅଯମ୍ପି ହତ୍ଥୀ ତୁମ୍ହାକଂଯେୱ ହୋତୁ, ପେସୁଞ୍ଞକାରକୋପି ତୁମ୍ହାକଂଯେୱ ଦାସୋ ହୋତୁ। ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମୟ୍ହମ୍ପି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କରୋଥାତି ଧନଂ ଦତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତେ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ୱାରେନ ୱାରେନ ହତ୍ଥିଂ ଆରୁୟ୍ହ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ମନ୍ତଯନ୍ତି ''ଭୋ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ନାମ ଅନାଗତଭୱତ୍ଥାଯ କରିଯତି, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଅନ୍ତୋଉଦକେ ପୁପ୍ଫିତଂ ନୀଲୁପ୍ପଲଂ ୱିଯ ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିପାକଂ ଦେତି। ଇଦାନି ଅତିରେକଂ ପୁଞ୍ଞଂ କରିସ୍ସାମା''ତି, କିଂ କରୋମାତି? ଚତୁମହାପଥେ ଥାୱରଂ କତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ୱିସ୍ସମନସାଲଂ କରୋମ, ଇତ୍ଥୀହି ପନ ସଦ୍ଧିଂ ଅପତ୍ତିକଂ କତ୍ୱା କରିସ୍ସାମ, ଅମ୍ହେସୁ ହି ''ଚୋରା''ତି ଗହେତ୍ୱା ନୀଯମାନେସୁ ଇତ୍ଥୀନଂ ଏକାପି ଚିନ୍ତାମତ୍ତକମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ''ସୁବଦ୍ଧା ସୁଗହିତା''ତି ଉଟ୍ଠହିଂସୁ, ତସ୍ମା ତାସଂ ପତ୍ତିଂ ନ ଦସ୍ସାମାତି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ଗେହାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥିନୋ ତେତ୍ତିଂସପିଣ୍ଡଂ ଦେନ୍ତି, ତେତ୍ତିଂସ ତିଣମୁଟ୍ଠିଯୋ ଆହରନ୍ତି, ତଂ ସଙ୍କଂ ହତ୍ଥିସ୍ସ କୁଚ୍ଛିପୂରଂ ଜାତଂ। ତେ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ଛିନ୍ନଂ ଛିନ୍ନଂ ହତ୍ଥୀ କଡ୍ଢିତ୍ୱା ସକଟପଥେ ଠପେସି। ତେ ରୁକ୍ଖେ ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ସାଲାଯ କମ୍ମଂ ଆରଭିଂସୁ।

ମଘସ୍ସ ଗେହେ ସୁଜାତା, ସୁଧମ୍ମା, ଚିତ୍ତା, ନନ୍ଦାତି ଚତସ୍ସୋ ଭରିଯାଯୋ ଅହେସୁଂ। ସୁଧମ୍ମା ୱଡ୍ଢକିଂ ପୁଚ୍ଛତି – ''ତାତ, ଇମେ ସହାଯା କାଲସ୍ସେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାୟଂ ଏନ୍ତି, କିଂ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି? ''ସାଲଂ କରୋନ୍ତି, ଅମ୍ମା''ତି। ''ତାତ, ମୟ୍ହମ୍ପି ସାଲାଯ ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଦେହୀ''ତି। ''ଇତ୍ଥୀହି ଅପତ୍ତିକଂ କରୋମା''ତି ଏତେ ୱଦନ୍ତୀତି। ସା ୱଡ୍ଢକିସ୍ସ ଅଟ୍ଠ କହାପଣେ ଦତ୍ୱା ''ତାତ, ଯେନ କେନଚି ଉପାଯେନ ମୟ୍ହଂ ପତ୍ତିକଂ କରୋହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୁ ଅମ୍ମା''ତି ୱତ୍ୱା ପୁରେତରଂ ୱାସିଫରସୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଗାମମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ''କିଂ ଭୋ ଅଜ୍ଜ ଇମସ୍ମିମ୍ପି କାଲେ ନ ନିକ୍ଖମଥା''ତି ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ''ସଙ୍କେ ମଗ୍ଗଂ ଆରୁଳ୍ହା''ତି ଞତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛଥ ତାୱ ତୁମ୍ହେ, ମୟ୍ହଂ ପପଞ୍ଚୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ତେ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ମଗ୍ଗଂ ଆରୁୟ୍ହ କଣ୍ଣିକୂପଗଂ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତଚ୍ଛେତ୍ୱା ମଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ସୁଧମ୍ମାଯ ଗେହେ ଠପେସି – ''ମଯା ଦେହୀତି ୱୁତ୍ତଦିୱସେ ନୀହରିତ୍ୱା ଦଦେୟ୍ୟାସୀ''ତି।

ଅଥ ନିଟ୍ଠିତେ ଦଜ୍ଜସମ୍ଭାରକମ୍ମେ ଭୂମିକମ୍ମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚଯବନ୍ଧନଥମ୍ଭୁସ୍ସାପନ ସଙ୍ଘାଟଯୋଜନ କଣ୍ଣିକମଞ୍ଚବନ୍ଧନେସୁ କତେସୁ ସୋ ୱଡ୍ଢକୀ କଣ୍ଣିକମଞ୍ଚେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଚତୂହି ଦିସାହି ଗୋପାନସିଯୋ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଭୋ ଏକଂ ପମୁଟ୍ଠଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଆହ। କିଂ ଭୋ ପମୁଟ୍ଠଂ, ସଙ୍କମେୱ ତ୍ୱଂ ପମୁସ୍ସସୀତି। ଇମା ଭୋ ଗୋପାନସିଯୋ କତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତୀତି? କଣ୍ଣିକା ନାମ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି। କୁହିଂ ଭୋ ଇଦାନି ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି? କୁଲାନଂ ଗେହେ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି। ଆହିଣ୍ଡନ୍ତା ପୁଚ୍ଛଥାତି। ତେ ଅନ୍ତୋଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସୁଧମ୍ମାଯ ଘରଦ୍ୱାରେ ''ଇମସ୍ମିଂ ଘରେ କଣ୍ଣିକା ଅତ୍ଥୀ''ତି ଆହଂସୁ। ସା ''ଅତ୍ଥୀ''ତି ଆହ। ହନ୍ଦ ମୂଲଂ ଗଣ୍ହାହୀତି। ମୂଲଂ ନ ଗଣ୍ହାମି, ସଚେ ମମ ପତ୍ତିଂ କରୋଥ, ଦସ୍ସାମୀତି। ଏଥ ଭୋ ମାତୁଗାମସ୍ସ ପତ୍ତିଂ ନ କରୋମ, ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମାତି ନିକ୍ଖମିଂସୁ।

ତତୋ ୱଡ୍ଢକୀ ''କିଂ ନ ଲଦ୍ଧା, ତାତ, କଣ୍ଣିକା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚଯିଂସୁ। ୱଡ୍ଢକୀ କଣ୍ଣିକମଞ୍ଚେ ନିସିନ୍ନୋୱ ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ''ଭୋ ଅଜ୍ଜ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ସୁନ୍ଦରଂ, ଇଦଂ ଅଞ୍ଞଂ ସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, ତୁମ୍ହେହି ଚ ଦୁକ୍ଖେନ ଆଭତା ଦଜ୍ଜସମ୍ଭାରା, ତେ ସକଲସଂୱଚ୍ଛରେନ ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଠାନେ ପୂତିକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଦେୱଲୋକେ ନିଦ୍ଦଉକାଲେ ତସ୍ସାପି ଏକସ୍ମିଂ କୋଣେ ସାଲା ହୋତୁ, ଆହରଥ ନ''ନ୍ତି ଆହ। ସାପି ଯାୱ ତେ ନ ପୁନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାୱ କଣ୍ଣିକାଯ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ''ଅଯଂ ସାଲା ସୁଧମ୍ମା ନାମା''ତି ଅକ୍ଖରାନି ଛିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଅହତେନ ୱତ୍ଥେନ ୱେଠେତ୍ୱା ଠପେସି। କମ୍ମିକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା – ''ଆହର, ରେ କଣ୍ଣିକଂ , ଯଂ ହୋତୁ ତଂ ହୋତୁ। ତୁୟ୍ହମ୍ପି ପତ୍ତିଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ଆହଂସୁ। ସା ନୀହରିତ୍ୱା ''ତାତା, ଯାୱ ଅଟ୍ଠ ୱା ସୋଳସ ୱା ଗୋପାନସିଯୋ ନ ଆରୋହନ୍ତି, ତାୱ ଇମଂ ୱତ୍ଥଂ ମା ନିବ୍ବେଠଯିତ୍ଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଅଦାସି। ତେ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଗୋପାନସିଯୋ ଆରୋପେତ୍ୱାୱ ୱତ୍ଥଂ ନିବ୍ବେଠେସୁଂ।

ଏକୋ ମହାଗାମିକମନୁସ୍ସୋ ଉଦ୍ଧଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୋ ଅକ୍ଖରାନି ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଭୋ, ଇଦ’’ନ୍ତି ଅକ୍ଖରଞ୍ଞୁଂ ମନୁସ୍ସଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ସୋ ‘‘ସୁଧମ୍ମା ନାମ ଅଯଂ ସାଲା’’ତି ଆହ। ‘‘ହରଥ, ଭୋ, ମଯଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସାଲଂ କତ୍ୱା ନାମମତ୍ତମ୍ପି ନ ଲଭାମ, ଏସା ରତନମତ୍ତେନ କଣ୍ଣିକରୁକ୍ଖେନ ସାଲଂ ଅତ୍ତନୋ ନାମେନ କାରେତୀ’’ତି ୱିରୱନ୍ତି। ୱଡ୍ଢକୀ ତେସଂ ୱିରୱନ୍ତାନଂଯେୱ ଗୋପାନସିଯୋ ପୱେସେତ୍ୱା ଆଣିଂ ଦତ୍ୱା ସାଲାକମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠାପେସି।

ସାଲଂ ତିଧା ୱିଭଜିଂସୁ, ଏକସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ ଇସ୍ସରାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅକଂସୁ, ଏକସ୍ମିଂ ଦୁଗ୍ଗତାନଂ, ଏକସ୍ମିଂ ଗିଲାନାନଂ। ତେତ୍ତିଂସ ଜନା ତେତ୍ତିଂସ ଫଲକାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ହତ୍ଥିସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅଦଂସୁ – ‘‘ଆଗନ୍ତୁକୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଯସ୍ସ ଅତ୍ଥତେ ଫଲକେ ନିସୀଦତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଫଲକସାମିକସ୍ସେୱ ଗେହେ ପତିଟ୍ଠପେହି। ତସ୍ସ ପାଦପରିକମ୍ମପିଟ୍ଠିପରିକମ୍ମଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯସଯନାନି ସବ୍ବାନି ଫଲକସାମିକସ୍ସେୱ ଭାରୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ହତ୍ଥୀ ଆଗତାଗତଂ ଗହେତ୍ୱା ଫଲକସାମିକସ୍ସ ଗେହଂ ନେତି, ସୋ ତସ୍ସ ତଂ ଦିୱସଂ କତ୍ତବ୍ବଂ କରୋତି।

ମଘମାଣୱୋ ସାଲତୋ ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ କୋୱିଳାରରୁକ୍ଖଂ ରୋପାପେସି, ମୂଲେ ଚସ୍ସ ପାସାଣଫଲକଂ ଅତ୍ଥରି। ନନ୍ଦା ନାମସ୍ସ ଭରିଯା ଅୱିଦୂରେ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣାପେସି, ଚିତ୍ତା ମାଲାୱଚ୍ଛେ ରୋପାପେସି, ସବ୍ବଜେଟ୍ଠିକା ପନ ଆଦାସଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱଂ ମଣ୍ଡଯମାନାୱ ୱିଚରତି। ମଘୋ ତଂ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ସୁଧମ୍ମା, ସାଲାଯ ପତ୍ତିକା ଜାତା, ନନ୍ଦା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣାପେସି, ଚିତ୍ତା ମାଲାୱଚ୍ଛେ ରୋପାପେସି। ତୱ ପନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଏକଂ ପୁଞ୍ଞଂ କରୋହି, ଭଦ୍ଦେ’’ତି ସା ‘‘ତ୍ୱଂ କସ୍ସ କାରଣା କରୋସି, ନନୁ ତଯା କତଂ ମଯ୍ହମେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱମଣ୍ଡନମେୱ ଅନୁଯୁଞ୍ଜତି।

ମଘୋ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ସକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ତେପି ତେତ୍ତିଂସ ଗାମିକମନୁସ୍ସା କାଲଙ୍କତ୍ୱା ତେତ୍ତିଂସ ଦେୱପୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ସକ୍କସ୍ସ ୱେଜଯନ୍ତୋ ନାମ ପାସାଦୋ ସତ୍ତ ଯୋଜନସତାନି ଉଗ୍ଗଚ୍ଛି, ଧଜୋ ତୀଣି ଯୋଜନସତାନି ଉଗ୍ଗଚ୍ଛି, କୋୱିଳାରରୁକ୍ଖସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ସମନ୍ତା ତିଯୋଜନସତପରିମଣ୍ଡଲୋ ପଞ୍ଚଦସଯୋଜନପରିଣାହକ୍ଖନ୍ଧୋ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ ନିବ୍ବତ୍ତି, ପାସାଣଫଲକସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକମୂଲେ ସଟ୍ଠିଯୋଜନିକା ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୁଧମ୍ମାଯ କଣ୍ଣିକରୁକ୍ଖସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ତିଯୋଜନସତିକା ସୁଧମ୍ମା ଦେୱସଭା ନିବ୍ବତ୍ତି। ନନ୍ଦାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ପଞ୍ଞାସଯୋଜନା ନନ୍ଦା ନାମ ପୋକ୍ଖରଣୀ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଚିତ୍ତାଯ ମାଲାୱଚ୍ଛୱତ୍ଥୁନିସ୍ସନ୍ଦେନ ସଟ୍ଠିଯୋଜନିକଂ ଚିତ୍ତଲତାୱନଂ ନାମ ଉଯ୍ୟାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ସୁଧମ୍ମାଯ ଦେୱସଭାଯ ଯୋଜନିକେ ସୁୱଣ୍ଣପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ତିଯୋଜନିକେ ସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ଧାରିଯମାନେ ତେହି ଦେୱପୁତ୍ତେହି ତାହି ଦେୱକଞ୍ଞାହି ଅଡ୍ଢତିଯାହି ନାଟକକୋଟୀହି ଦ୍ୱୀସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ଦେୱତାହି ଚ ପରିୱାରିତୋ ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତା ତିସ୍ସୋ ଇତ୍ଥିଯୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମା ତାୱ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ସୁଜାତା କୁହି’’ନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଅଯଂ ମମ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଗିରିକନ୍ଦରାଯ ବକସକୁଣିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତା’’ତି ଦିସ୍ୱା ଦେୱଲୋକତୋ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ସା ଦିସ୍ୱାୱ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଅଧୋମୁଖା ଜାତା। ‘‘ବାଲେ, ଇଦାନି କିଂ ସୀସଂ ନ ଉକ୍ଖିପସି? ତ୍ୱଂ ମମ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱମେୱ ମଣ୍ଡଯମାନା ୱୀତିନାମେସି। ସୁଧମ୍ମାଯ ଚ ନନ୍ଦାଯ ଚ ଚିତ୍ତାଯ ଚ ମହାସମ୍ପତ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତା, ଏହି ଅମ୍ହାକଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପସ୍ସା’’ତି ଦେୱଲୋକଂ ନେତ୍ୱା ନନ୍ଦାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦି।

ନାଟକିତ୍ଥିଯୋ ‘‘କୁହିଂ ଗତତ୍ଥ, ମହାରାଜା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଅନାରୋଚେତୁକାମୋପି ତାହି ନିପ୍ପୀଳିଯମାନୋ ‘‘ସୁଜାତାଯ ସନ୍ତିକ’’ନ୍ତି ଆହ। କୁହିଂ ନିବ୍ବତ୍ତା, ମହାରାଜାତି? କନ୍ଦରପାଦେତି। ଇଦାନି କୁହିନ୍ତି? ନନ୍ଦାପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ମେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାତି। ଏଥ, ଭୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟଂ ପସ୍ସାମାତି ସବ୍ବା ତତ୍ଥ ଅଗମଂସୁ। ସା ପୁବ୍ବେ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠିକା ହୁତ୍ୱା ତା ଅୱମଞ୍ଞିତ୍ଥ। ଇଦାନି ତାପି ତଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ପସ୍ସଥ, ଭୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟାଯ ମୁଖଂ କକ୍କଟକୱିଚ୍ଛନସୂଲସଦିସ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତିଯୋ କେଳିଂ ଅକଂସୁ। ସା ଅତିୱିଯ ଅଟ୍ଟିଯମାନା ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ଆହ – ‘‘ମହାରାଜ, ଇମାନି ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଣିୱିମାନାନି ୱା ନନ୍ଦାପୋକ୍ଖରଣୀ ୱା ମଯ୍ହଂ କିଂ କରିସ୍ସତି, ଜାତିଭୂମିଯେୱ ମହାରାଜ ସତ୍ତାନଂ ସୁଖା, ମଂ ତତ୍ଥେୱ କନ୍ଦରପାଦେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହୀ’’ତି। ସକ୍କୋ ତଂ ତତ୍ଥ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ମମ ୱଚନଂ କରିସ୍ସସୀ’’ତି ଆହ। କରିସ୍ସାମି, ମହାରାଜାତି। ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଗହେତ୍ୱା ଅଖଣ୍ଡାନି କତ୍ୱା ରକ୍ଖ, କତିପାହେନ ତଂ ଏତାସଂ ଜେଟ୍ଠିକଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ସା ତଥା ଅକାସି।

ସକ୍କୋ କତିପାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ‘‘ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତୁ’’ନ୍ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ମଚ୍ଛରୂପେନ ଉତ୍ତାନକୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ପୁରତୋ ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଓସରତି, ସା ‘‘ମତମଚ୍ଛକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ସୀସେ ଅଗ୍ଗହେସି। ମଚ୍ଛୋ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଚାଲେସି। ସା ‘‘ଜୀୱତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ଉଦକେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସକ୍କୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ, ସାଧୁ, ରକ୍ଖସି ସିକ୍ଖାପଦଂ, ଏୱଂ ତଂ ରକ୍ଖମାନଂ କତିପାହେନେୱ ନାଟକାନଂ ଜେଟ୍ଠିକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତସ୍ସାପି ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସସତାନି ଆଯୁ ଅହୋସି। ଏକଦିୱସମ୍ପି ଉଦରପୂରଂ ନାଲତ୍ଥ, ସୁକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିସୁକ୍ଖିତ୍ୱା ମିଲାଯମାନାପି ସୀଲଂ ଅଖଣ୍ଡେତ୍ୱା କାଲଙ୍କତ୍ୱା ବାରାଣସିଯଂ କୁମ୍ଭକାରଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସଙ୍ଖୋ ‘‘କୁହିଂ ନିଦ୍ଦତ୍ତା’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତତୋ ଇଧ ଆନେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଜୀୱିତୱୁତ୍ତିମସ୍ସା ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ସୁୱଣ୍ଣଏଳାଲୁକାନଂ ଯାନକଂ ପୂରେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଗାମସ୍ସ ମହଲ୍ଲକଘେସେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଏଳାଲୁକାନି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଉକ୍କୁଟ୍ଠିମକାସି। ସମନ୍ତା ଗାମୱାସିକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେହି, ତାତା’’ତି ଆହଂସୁ। ଅହଂ ସୀଲରକ୍ଖକାନଂ ଦେମି, ତୁମ୍ହେ ସୀଲଂ ରକ୍ଖଥାତି। ତାତ ମଯଂ ସୀଲଂ ନାମ କୀଦିସନ୍ତିପି ନ ଜାନାମ, ମୂଲେନ ଦେହୀତି। ‘‘ସୀଲରକ୍ଖକାନଂଯେୱ ଦମ୍ମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଏଥ, ରେ କୋସି ଅଯଂ ଏଳାଲୁକମହଲ୍ଲକୋ’’ତି ସଙ୍ଗେ ନିୱତ୍ତିଂସୁ।

ସା ଦାରିକା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଅମ୍ମ, ତୁମ୍ହେ ଏଳାଲୁକତ୍ଥାଯ ଗତା ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥାୱ ଆଗତା’’ତି। କୋସି, ଅମ୍ମ, ଏଳାଲୁକମହଲ୍ଲକୋ ‘‘ଅହଂ ସୀଲରକ୍ଖକାନଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି ୱଦତି, ନୂନିମସ୍ସ ଦାରିକା ସୀଲଂ ଖାଦିତ୍ୱା ୱଉନ୍ତି, ମଯଂ ସୀଲମେୱ ନ ଜାନାମାତି। ସା ‘‘ମଯ୍ହଂ ଆନୀତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଏଳାଲୁକଂ, ତାତ, ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ତ୍ୱଂ ସୀଲାନି ରକ୍ଖସି ଅମ୍ମା’’ତି? ‘‘ଆମ, ତାତ ରକ୍ଖାମୀ’’ତି। ଇଦଂ ମଯା ତୁଯ୍ହମେୱ ଆଭତନ୍ତି ଗେହଦ୍ୱାରେ ଯାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଠପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସାପି ଯାୱଜୀୱଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଚୱିତ୍ୱା ୱେପଚିତ୍ତିଅସୁରସ୍ସ ଧୀତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୀଲନିସ୍ସନ୍ଦେନ ପାସାଦିକା ଅହୋସି। ସୋ ‘‘ଧୀତୁୱିୱାହମଙ୍ଗଲଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅସୁରେ ସନ୍ନିପାତେସି।

ସଙ୍ଖୋ ‘‘କୁହିଂ ନିଦ୍ଦତ୍ତା’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଅସୁରଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ଅଜ୍ଜସ୍ସା ୱିୱାହମଙ୍ଗଲଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଯଂକିଞ୍ଚି କତ୍ୱା ଆନେତଜ୍ଝା ମଯା’’ତି ଅସୁରୱଣ୍ଣଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସୁରାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅଟ୍ଠାସି। ‘‘ତୱ ସାମିକଂ ୱଦେହୀ’’ତି ତସ୍ସା ହତ୍ଥେ ପିତା ପୁପ୍ଫଦାମଂ ଅଦାସି ‘‘ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତସ୍ସୂପରି ଖିପାହୀ’’ତି। ସା ଓଲୋକେନ୍ତୀ ସକ୍କଂ ଦିସ୍ୱା ପୁବ୍ବସନ୍ନିୱାସେନ ସଞ୍ଜାତସିନେହା ‘‘ଅଯଂ ମେ ସାମିକୋ’’ତି ତସ୍ସୂପରି ଦାମଂ ଖିପି। ସୋ ତଂ ବାହାଯ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଉପ୍ପତି, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅସୁରା ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ତେ ‘‘ଗଣ୍ହଥ, ଗଣ୍ହଥ, ଜରସକ୍କଂ, ୱେରିକୋ ଅମ୍ହାକଂ, ନ ମଯଂ ଏତସ୍ସ ଦାରିକଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ୱେପଚିତ୍ତି ପୁଚ୍ଛି ‘‘କେନାହଟା’’ତି? ‘‘ଜରସକ୍କେନ ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ଅୱସେସେସୁ ଅଯମେୱ ସେଟ୍ଠୋ, ଅପେଥା’’ତି ଆହ। ସଙ୍ଖୋ ନଂ ନେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢତିଯକୋଟିନାଟକାନଂ ଜେଟ୍ଠିକଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ସକ୍କଂ ୱରଂ ଯାଚି – ‘‘ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଦେୱଲୋକେ ମାତା ୱା ପିତା ୱା ଭାତା ୱା ଭଗିନୀ ୱା ନତ୍ଥି, ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଗଚ୍ଛସି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛ ମହାରାଜା’’ତି। ସଙ୍ଖୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦାସି।

ଏୱଂ ମଚଲଗାମକେ ମଘମାଣୱକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱିସୁଦ୍ଧଭାୱମସ୍ସ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତୋ ଭଗୱା ‘‘ଦୀଘରତ୍ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧୋ ଖୋ ଅଯଂ ଯକ୍ଖୋ’’ତି ଆହ। ଅତ୍ଥସଞ୍ଛିତନ୍ତି ଅତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ କାରଣନିସ୍ସିତଂ।

ପଞ୍ହୱେଯ୍ୟାକରଣୱଣ୍ଣନା

୩୫୭। କିଂ ସଂଯୋଜନାତି କିଂ ବନ୍ଧନା, କେନ ବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା। ପୁଥୁକାଯାତି ବହୁଜନା। ଅୱେରାତି ଅପ୍ପଟିଘା। ଅଦଣ୍ଡାତି ଆୱୁଧଦଣ୍ଡଧନଦଣ୍ଡୱିନିମୁତ୍ତା। ଅସପତ୍ତାତି ଅପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାତି ୱିଗତଦୋମନସ୍ସା। ୱିହରେମୁ ଅୱେରିନୋତି ଅହୋ ୱତ କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ଅୱେରିନୋ ୱିହରେଯ୍ୟାମ, କତ୍ଥଚି କୋପଂ ନ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଚ୍ଛରାଯ ଗହିତକଂ ଜଙ୍ଘସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟାମାତି ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପୂଜଂ କତ୍ୱା ଚ ପତ୍ଥଯନ୍ତି। ଇତି ଚ ନେସଂ ହୋତୀତି ଏୱଞ୍ଚ ନେସଂ ଅଯଂ ପତ୍ଥନା ହୋତି। ଅଥ ଚ ପନାତି ଏୱଂ ପତ୍ଥନାଯ ସତିପି।

ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯସଂଯୋଜନାତି ପରସମ୍ପତ୍ତିଖୀଯନଲକ୍ଖଣା ଇସ୍ସା, ଅତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ପରେହି ସାଧାରଣଭାୱସ୍ସ ଅସହନଲକ୍ଖଣଂ ମଚ୍ଛରିଯଂ, ଇସ୍ସା ଚ ମଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚ ସଂଯୋଜନଂ ଏତେସନ୍ତି ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯସଂଯୋଜନା। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯାନି ଅଭିଧମ୍ମେ ୱୁତ୍ତାନେୱ।

ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯେନ ପନେତ୍ଥ ଯକ୍ଖୋ ୱା ପେତୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ଆୱାସସ୍ସ ସଙ୍କାରଂ ସୀସେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିଚରତି। କୁଲମଚ୍ଛରିଯେନ ତସ୍ମିଂ କୁଲେ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦାନାଦୀନି କରୋନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଭିନ୍ନଂ ୱତିଦଂ କୁଲଂ ମମା’’ତି ଚିନ୍ତଯତୋ ଲୋହିତମ୍ପି ମୁଖତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, କୁଚ୍ଛିୱିରେଚନମ୍ପି ହୋତି, ଅନ୍ତାନିପି ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡାନି ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନ୍ତି। ଲାଭମଚ୍ଛରିଯେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଗଣସ୍ସ ୱା ସନ୍ତକେ ଲାଭେ ମଚ୍ଛରାଯିତ୍ୱା ପୁଗ୍ଗଲିକପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଯକ୍ଖୋ ୱା ପେତୋ ୱା ମହାଅଜଗରୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତତି। ସରୀରୱଣ୍ଣଗୁଣୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯେନ ପନ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯେନ ଚ ଅତ୍ତନୋୱ ୱଣ୍ଣଂ ୱଣ୍ଣେତି, ନ ପରେସଂ ୱଣ୍ଣଂ, ‘‘କିଂ ୱଣ୍ଣୋ ଏସୋ’’ତି ତଂ ତଂ ଦୋସଂ ୱଦନ୍ତୋ ପରିଯତ୍ତିଞ୍ଚ କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ଅଦେନ୍ତୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଚେୱ ଏଳମୂଗୋ ଚ ହୋତି।

ଅପିଚ ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯେନ ଲୋହଗେହେ ପଚ୍ଚତି। କୁଲମଚ୍ଛରିଯେନ ଅପ୍ପଲାଭୋ ହୋତି। ଲାଭମଚ୍ଛରିଯେନ ଗୂଥନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ୱଣ୍ଣମଚ୍ଛରିଯେନ ଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ ନାମ ନ ହୋତି। ଧମ୍ମମଚ୍ଛରିଯେନ କୁକ୍କୁଳନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଇଦଂ ପନ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯସଂଯୋଜନଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ

ପହୀଯତି। ଯାୱ ତଂ ନପ୍ପହୀଯତି, ତାୱ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଅୱେରତାଦୀନି ପଞ୍ଚଯନ୍ତାପି ୱେରାଦୀହି ନ ପରିମୁଚ୍ଚନ୍ତିଯେୱ।

ତିଣ୍ଣା ମେତ୍ଥ କଙ୍ଖାତି ଏତସ୍ମିଂ ପଞ୍ହେ ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା କଙ୍ଖା ତିଣ୍ଣାତି ୱଦତି, ନ ମଗ୍ଗୱସେନ ତିଣ୍ଣକଙ୍ଖତଂ ଦୀପେତି। ୱିଗତା କଥଂକଥାତି ଇଦଂ କଥଂ, ଇଦଂ କଥନ୍ତି ଅଯମ୍ପି କଥଂକଥା ୱିଗତା।

୩୫୮।ନିଦାନାଦୀନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ। ପିଯାପ୍ପିଯନିଦାନନ୍ତି ପିଯସତ୍ତସଙ୍ଖାରନିଦାନଂ ମଚ୍ଛରିଯଂ, ଅପ୍ପିଯସତ୍ତସଙ୍ଖାରନିଦାନା ଇସ୍ସା। ଉଭଯଂ ୱା ଉଭଯନିଦାନଂ। ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ହି ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦଯୋ, ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ପୁତ୍ତାଦଯୋ ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦଯୋ ୱା ସତ୍ତା ପିଯା ହୋନ୍ତି କେଳାଯିତା ମମାଯିତା, ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ତେ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଅଧିୱାସେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସୋ ଅଞ୍ଞଂ ତାଦିସଂ ପିଯସତ୍ତଂ ଲଭନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଇସ୍ସଂ କରୋତି। ''ଇମିନା ଅମ୍ହାକଂ କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି, ମୁହୁତ୍ତଂ ତାୱ ନଂ ଦେଥା''ତି ତମେୱ ଅଞ୍ଞେହି ଯାଚିତୋ ''ନ ସକ୍କା ଦାତୁଂ, କିଲମିସ୍ସତି ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିସ୍ସତି ୱା''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ମଚ୍ଛରିଯଂ କରୋତି। ଏୱଂ ତାୱ ଉଭଯମ୍ପି ପିଯସତ୍ତନିଦାନଂ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପନ ପତ୍ତଚୀୱରପରିକ୍ଖାରଜାତଂ, ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ୱା ଅଲଙ୍କାରାଦିଉପକରଣଂ ପିଯଂ ହୋତି ମନାପଂ, ସୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ତାଦିସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅହୋ ୱତସ୍ସ ଏୱରୂପଂ ନ ଭୱେଯ୍ଯା''ତି ଇସ୍ସଂ କରୋତି, ଯାଚିତୋ ୱାପି ''ମଯମ୍ପେତଂ ମମାଯନ୍ତା ନ ପରିଭୁଞ୍ଜାମ, ନ ସକ୍କା ଦାତୁ''ନ୍ତି ମଚ୍ଛରିଯଂ କରୋତି। ଏୱଂ ଉଭଯମ୍ପି ପିଯସଙ୍ଖାରନିଦାନଂ ହୋତି। ଅପ୍ପିଯେ ପନ ତେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ସତ୍ତେ ଚ ସଙ୍ଖାରେ ଚ ଲଭିତ୍ୱା ସଚେପିସ୍ସ ତେ ଅମନାପା ହୋନ୍ତି, ତଥାପି କିଲେସାନଂ ୱିପରୀତୱୁତ୍ତିତାଯ ''ଠପେତ୍ୱା ମଂ କୋ ଅଞ୍ଞୋ ଏୱରୂପସ୍ସ ଲାଭୀ''ତି ଇସ୍ସଂ ୱା କରୋତି, ଯାଚିତୋ ତାୱକାଲିକମ୍ପି ଅଦଦମାନୋ ମଚ୍ଛରିଯଂ ୱା କରୋତି। ଏୱଂ ଉଭଯମ୍ପି ଅପ୍ପିଯସତ୍ତସଙ୍ଖାରନିଦାନଂ ହୋତି।

ଛନ୍ଦନିଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପରିଯେସନଛନ୍ଦୋ, ପଟିଲାଭଛନ୍ଦୋ, ପରିଭୋଗଛନ୍ଦୋ, ସନ୍ନିଧିଛନ୍ଦୋ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଛନ୍ଦୋତି ପଞ୍ଚୱିଧୋ ଛନ୍ଦୋ।

କତମୋ ପରିଯେସନଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ରୂପଂ ପରିଯେସତି, ସଦ୍ଦଂ। ଗନ୍ଧଂ। ରସଂ। ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ପରିଯେସତି, ଧନଂ ପରିଯେସତି। ଅଯଂ ପରିଯେସନଛନ୍ଦୋ।

କତମୋ ପଟିଲାଭଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ରୂପଂ ପଟିଲଭତି, ସଦ୍ଦଂ। ଗନ୍ଧଂ। ରସଂ। ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ପଟିଲଭତି, ଧନଂ ପଟିଲଭତି। ଅଯଂ ପଟିଲାଭଛନ୍ଦୋ।

କତମୋ ପରିଭୋଗଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ରୂପଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ସଦ୍ଦଂ। ଗନ୍ଧଂ। ରସଂ। ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଧନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ଅଯଂ ପରିଭୋଗଛନ୍ଦୋ।

କତମୋ ସନ୍ନିଧିଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ଧନସନ୍ନିଚଯଂ କରୋତି ''ଆପଦାସୁ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଅଯଂ ସନ୍ନିଧିଛନ୍ଦୋ।

କତମୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଛନ୍ଦୋ? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ଅଜ୍ଝୋସିତୋ ଛନ୍ଦଜାତୋ ଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ହତ୍ଥାରୋହାନଂ, ଅସ୍ସାରୋହାନଂ, ରଥିକାନଂ, ଧନୁଗ୍ଗହାନଂ – ''ଇମେ ମଂ ରକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଗୋପିସ୍ସନ୍ତି ମମାଯିସ୍ସନ୍ତି ସମ୍ପରିୱାରଯିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ଅଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଛନ୍ଦୋ। ଇମେ ପଞ୍ଚ ଛନ୍ଦା। ଇଧ ତଣ୍ହାମତ୍ତମେୱ, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ୱିତକ୍କନିଦାନୋତି ଏତ୍ଥ ''ଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୧୦) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୱିତକ୍କୋ ୱିତକ୍କୋ ନାମ। ୱିନିଚ୍ଛଯୋତି ଦ୍ୱେ ୱିନିଚ୍ଛଯା ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଚ, ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଚ। ଅଟ୍ଠସତଂ ତଣ୍ହାୱିଚରିତଂ ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯୋ ନାମ। ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଦିଟ୍ଠିୱିନିଚ୍ଛଯୋ ନାମାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯୱସେନ ହି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠପିଯାପ୍ପିଯୱୱତ୍ଥାନଂ ନ ହୋତି। ତଦେୱ ହି ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଇଟ୍ଠଂ ହୋତି, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଅନିଟ୍ଠଂ ପଚ୍ଚନ୍ତରାଜମଜ୍ଝିମଦେସରାଜୂନଂ ଗଣ୍ଡୁପ୍ପାଦମିଗମଂସାଦୀସୁ ୱିଯ। ତସ୍ମିଂ ପନ ତଣ୍ହାୱିନିଚ୍ଛଯୱିନିଚ୍ଛିତେ ପଟିଲଦ୍ଧୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ''ଏତ୍ତକଂ ରୂପସ୍ସ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ସଦ୍ଦସ୍ସ, ଏତ୍ତକଂ ଗନ୍ଧସ୍ସ, ଏତ୍ତକଂ ରସସ୍ସ, ଏତ୍ତକଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବସ୍ସ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ମଯ୍ହଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ପରସ୍ସ ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ତକଂ ନିଦହିସ୍ସାମି, ଏତ୍ତକଂ ପରସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ୱୱତ୍ଥାନଂ ୱିତକ୍କୱିନିଚ୍ଛଯେନ ହୋତି। ତେନାହ ''ଛନ୍ଦୋ ଖୋ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ୱିତକ୍କନିଦାନୋ''ତି।

ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାନିଦାନୋତି ତଯୋ ପପଞ୍ଚା ତଣ୍ହାପପଞ୍ଚୋ, ମାନପପଞ୍ଚୋ, ଦିଟ୍ଠିପପଞ୍ଚୋତି। ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତଂ ତଣ୍ହାପପଞ୍ଚୋ ନାମ। ନୱୱିଧୋ ମାନୋ ମାନପପଞ୍ଚୋ ନାମ। ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଦିଟ୍ଠିପପଞ୍ଚୋ ନାମ। ତେସୁ ଇଧ ତଣ୍ହାପପଞ୍ଚୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। କେନଟ୍ଠେନ ପପଞ୍ଚୋ? ମତ୍ତପମତ୍ତାକାରପାପନଟ୍ଠେନ ପପଞ୍ଚୋ। ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସଞ୍ଞା ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞା। ସଙ୍ଖା ୱୁଚ୍ଚତି କୋଟ୍ଠାସୋ ''ସଞ୍ଞାନିଦାନା ହି ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା''ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ। ଇତି ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାନିଦାନୋତି ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞାକୋଟ୍ଠାସନିଦାନୋ ୱିତକ୍କୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାନିରୋଧସାରୁପ୍ପଗାମିନିନ୍ତି ଏତିସ୍ସା ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାଯ ଖଯା ନିରୋଧୋ ୱୂପସମୋ, ତସ୍ସ ସାରୁପ୍ପଞ୍ଚେୱ ତତ୍ଥ ଗାମିନିଂ ଚାତି ସହ ୱିପସ୍ସନାଯ ମଗ୍ଗଂ ପୁଚ୍ଛତି।

ୱେଦନାକମ୍ମଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନା

୩୫୯। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ସୋମନସ୍ସଂପାହନ୍ତି ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ଆରଭି। କିଂ ପନ ଭଗୱତା ପୁଚ୍ଛିତଂ କଥିତଂ, ଅପୁଚ୍ଛିତଂ, ସାନୁସନ୍ଧିକଂ, ଅନନୁସନ୍ଧିକନ୍ତି? ପୁଚ୍ଛିତମେୱ କଥିତଂ, ନୋ ଅପୁଚ୍ଛିତଂ, ସାନୁସନ୍ଧିକମେୱ, ନୋ ଅନନୁସନ୍ଧିକଂ। ଦେୱତାନଞ୍ହି ରୂପତୋ ଅରୂପଂ ପାକଟତରଂ, ଅରୂପେପି ୱେଦନା ପାକଟତରା। କସ୍ମା? ଦେୱତାନଞ୍ହି କରଜକାଯଂ ସୁଖୁମଂ, କମ୍ମଜଂ ବଲୱଂ, କରଜକାଯସ୍ସ ସୁଖୁମତ୍ତା, କମ୍ମଜସ୍ସ ବଲୱତ୍ତା ଏକାହାରମ୍ପି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଉଣ୍ହପାସାଣେ ଠପିତସପ୍ପିପିଣ୍ଡି ୱିଯ ୱିଲୀଯନ୍ତୀତି ସଙ୍ଗ ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ଭଗୱା ସକ୍କସ୍ସ ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ଆରଭି। ଦୁୱିଧଞ୍ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ – ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚ। ରୂପପରିଗ୍ଗହୋ, ଅରୂପପରିଗ୍ଗହୋତିପି ଏତଦେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ ଭଗୱା ଯସ୍ସ ରୂପଂ ପାକଟଂ, ତସ୍ସ ସଙ୍ଖେପମନସିକାରୱସେନ ୱା ୱିତ୍ଥାରମନସିକାରୱସେନ ୱା ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଂ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତି। ଯସ୍ସ ଅରୂପଂ ପାକଟଂ, ତସ୍ସ ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତି। କଥେନ୍ତୋ ଚ ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଭୂତଂ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାୱ କଥେତି, ଦେୱାନଂ ପନ ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପାକଟନ୍ତି ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନୱସେନ ୱେଦନା ଆରଭି।

ତିୱିଧୋ ହି ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଅଭିନିୱେସୋ – ଫସ୍ସୱସେନ, ୱେଦନାୱସେନ, ଚିତ୍ତୱସେନାତି। କଥଂ? ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ହି ସଙ୍ଖିତ୍ତେନ ୱା ୱିତ୍ଥାରେନ ୱା ପରିଗ୍ଗହିତେ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଚେତସିକାନଂ ପଠମାଭିନିପାତୋ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଫୁସନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଫସ୍ସୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ୱେଦନା ପାକଟା ହୋତି। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତଂ ୱିଜାନନ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପାକଟଂ ହୋତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ଫସ୍ସୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ସୋପି ନ କେୱଲଂ ଫସ୍ସୋୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ତଦେୱ ଆରମ୍ମଣଂ ଅନୁଭୱମାନା ୱେଦନାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସଞ୍ଜାନମାନା ସଞ୍ଞାପି, ଚେତଯମାନା ଚେତନାପି, ୱିଜାନମାନଂ ୱିଞ୍ଞାଣମ୍ପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକେଯେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯସ୍ସ ୱେଦନା ପାକଟା ହୋତି, ସୋପି ନ କେୱଲଂ ୱେଦନାୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ତଦେୱ ଆରମ୍ମଣଂ ଫୁସମାନୋ ଫସ୍ସୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସଞ୍ଜାନମାନା ସଞ୍ଞାପି, ଚେତଯମାନା ଚେତନାପି, ୱିଜାନମାନଂ ୱିଞ୍ଞାଣମ୍ପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକେଯେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ସୋପି ନ କେୱଲଂ ୱିଞ୍ଞାଣମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ତଦେୱାରମ୍ମଣଂ ଫୁସମାନୋ ଫସ୍ସୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅନୁଭୱମାନା ୱେଦନାପି, ସଞ୍ଜାନମାନା ସଞ୍ଞାପି, ଚେତଯମାନା ଚେତନାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକେଯେୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି।

ସୋ ''ଇମେ ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକା ଧମ୍ମା କିଂ ନିସ୍ସିତା''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତା''ତି ପଜାନାତି। ୱତ୍ଥୁ ନାମ କରଜକାଯୋ, ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଇଦଞ୍ଚ ପନ ମେ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଏତ୍ଥ ସିତଂ ଏତ୍ଥ ପଟିବଦ୍ଧ''ନ୍ତି। ସୋ ଅତ୍ଥତୋ ଭୂତାନି ଚେୱ ଉପାଦାରୂପାନି ଚ। ଏୱମେତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ ରୂପଂ, ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକା ନାମନ୍ତି ନାମରୂପମତ୍ତମେୱ ପସ୍ସତି। ରୂପଞ୍ଚେତ୍ଥ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ, ନାମଂ ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପିନୋ ଖନ୍ଧାତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧମତ୍ତଂ ହୋତି। ନାମରୂପୱିନିମୁତ୍ତା ହି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧୱିନିମୁତ୍ତଂ ୱା ନାମରୂପଂ ନତ୍ଥି। ସୋ ''ଇମେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା କିଂ ହେତୁକା''ତି ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତୋ ''ଅୱିଜ୍ଜାଦିହେତୁକା''ତି ପସ୍ସତି। ତତୋ ''ପଚ୍ଚଯୋ ଚେୱ ପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଇଦଂ, ଅଞ୍ଞୋ ସତ୍ତୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ନତ୍ଥି, ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରପୁଞ୍ଜମତ୍ତମେୱା''ତି ସପ୍ପଚ୍ଚଯନାମରୂପୱସେନ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାପଟିପାଟିଯା ''ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତା''ତି ସମ୍ମସନ୍ତୋ ୱିଚରତି , ସୋ ଅଜ୍ଜ ଅଜ୍ଜାତି ପଟିୱେଧଂ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ତଥାରୂପେ ଦିୱସେ ଉତୁସପ୍ପାଯଂ, ପୁଗ୍ଗଲସପ୍ପାଯଂ, ଭୋଜନସପ୍ପାଯଂ, ଧମ୍ମସୱନସପ୍ପାଯଂ ୱା ଲଭିତ୍ୱା ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋୱ ୱିପସ୍ସନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଏୱମିମେସମ୍ପି ତିଣ୍ଣଂ ଜନାନଂ ଯାୱ ଅରହତ୍ତା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥିତଂ ହୋତି।

ଇଧ ପନ ଭଗୱା ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତୋ ୱେଦନାସୀସେନ କଥେସି। ଫସ୍ସୱସେନ ହି ୱିଞ୍ଞାଣୱସେନ ୱା କଥିଯମାନଂ ଏତସ୍ସ ନ ପାକଟଂ ହୋତି, ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଯ ଖାଯତି। ୱେଦନାୱସେନ ପନ ପାକଟଂ ହୋତି। କସ୍ମା? ୱେଦନାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ପାକଟତାଯ। ସୁଖଦୁକ୍ଖୱେଦନାନଞ୍ହି ଉପ୍ପତ୍ତି ପାକଟା। ଯଦା ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ସକଲଂ ସରୀରଂ ଖୋଭେନ୍ତଂ ମଦ୍ଦନ୍ତଂ ଫରମାନଂ ଅଭିସନ୍ଦଯମାନଂ ସତଧୋତସପ୍ପିଂ ଖାଦାପଯନ୍ତଂ ୱିଯ, ସତପାକତେଲଂ ମକ୍ଖଯମାନଂ ୱିଯ, ଘଟସହସ୍ସେନ ପରିଳାହଂ ନିବ୍ବାପଯମାନଂ ୱିଯ, ''ଅହୋ ସୁଖଂ, ଅହୋ ସୁଖ''ନ୍ତି ୱାଚଂ ନିଚ୍ଛାରଯମାନମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯଦା ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ସକଲସରୀରଂ ଖୋଭେନ୍ତଂ ମଦ୍ଦନ୍ତଂ ଫରମାନଂ ଅଭିସନ୍ଦଯମାନଂ ତତ୍ତଫାଲଂ ପୱେସେନ୍ତଂ ୱିଯ, ୱିଲୀନତମ୍ବଲୋହେନ ଆସିଞ୍ଚନ୍ତଂ ୱିଯ, ସୁକ୍ଖତିଣୱନପ୍ପତିମ୍ହି ଅରଞ୍ଞେ ଦାରୁଉକ୍କାକଲାପଂ ଖିପମାନଂ ୱିଯ ''ଅହୋ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅହୋ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି

ୱିପ୍ପଲାପଯମାନମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତି ସୁଖଦୁକ୍ଖୱେଦନାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତି ପାକଟା ହୋତି।

ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ପନ ଦୁଦ୍ଦୀପନା ଅନ୍ଧକାରେନ ୱିଯ ଅଭିଭୂତା। ସା ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ଅପଗମେ ସାତାସାତପଟିକ୍ଖେପୱସେନ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରଭୂତା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନାତି ନଯତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପାକଟା ହୋତି। ଯଥା କିଂ? ଯଥା ଅନ୍ତରା ପିଟ୍ଠିପାସାଣଂ ଆରୁହିତ୍ୱା ପଲାତସ୍ସ ମିଗସ୍ସ ଅନୁପଦଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ପିଟ୍ଠିପାସାଣସ୍ସ ଓରଭାଗେପି ପରଭାଗେପି ପଦଂ ଦିସ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଅପସ୍ସନ୍ତୋପି "ଇତୋ ଆରୁଳ୍ହୋ, ଇତୋ ଓରୁଳ୍ହୋ, ମଜ୍ଝେ ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ଇମିନା ପଦେସେନ ଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ନଯତୋ ଜାନାତି । ଏୱଂ ଆରୁଳ୍ହଟ୍ଠାନେ ପଦଂ ୱିଯ ହି ସୁଖୱେଦନାଯ ଉପ୍ପତ୍ତି ପାକଟା ହୋତି, ଓରୁଳ୍ହଟ୍ଠାନେ ପଦଂ ୱିଯ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାଯ ଉପ୍ପତ୍ତି ପାକଟା ହୋତି, ଇତୋ ଆରୁଯ୍ହ, ଇତୋ ଓରୁଯ୍ହ, ମଜ୍ଝେ ଏୱଂ ଗତୋତି ନଯତୋ ଗହଣଂ ୱିଯ ସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ଅପଗମେ ସାତାସାତପଟିକ୍ଖେପୱସେନ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରଭୂତା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନାତି ନଯତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପାକଟା ହୋତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ପଠମଂ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱେଦନାୱସେନ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି।

ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଇଧେୱ ଏୱଂ ଦସ୍ସେସି, ମହାସତିପଟ୍ଠାନେ, ମଜ୍ଝିମନିକାଯମ୍ହି ସତିପଟ୍ଠାନେ, ଚୂଳତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯେ, ମହାତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯେ, ଚୂଳୱେଦଲ୍ଲସୁତ୍ତେ, ମହାୱେଦଲ୍ଲସୁତ୍ତେ, ରଟ୍ଠପାଲସୁତ୍ତେ, ମାଗଣ୍ଡିଯସୁତ୍ତେ, ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗେ, ଆନେଞ୍ଜସପ୍ପାଯେ, ସକଲେ ୱେଦନାସଂଯୁତ୍ତେତି ଏୱଂ ଅନେକେସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ପଠମଂ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱେଦନାୱସେନ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ଯଥା ଚ ତେସୁ ତେସୁ, ଏୱଂ ଇମସ୍ମିମ୍ପି ସଳାଯତନୱିଭଙ୍ଗେ ପଠମଂ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱେଦନାୱସେନ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପନେତ୍ଥ ୱେଦନାଯ ଆରମ୍ମଣମତ୍ତକଂଯେୱ ସଙ୍ଖିତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ପାଳିଯଂ ନାରୁଳ୍ହଂ ଭୱିସ୍ସତି।

୩୬୦। ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଯଂ ତସ୍ସ ପାକଟଂ ୱେଦନାୱସେନ ଅଭିନିୱେସମୁଖଂ, ତମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ସୋମନସ୍ସଂପାହଂ, ଦେୱାନମିନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦୁୱିଧେନାତି ଦ୍ୱିୱିଧେନ, ଦ୍ୱୀହି କୋଟ୍ଠାସେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱରୂପଂ ସୋମନସ୍ସଂ ନ ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଗେହସିତସୋମନସ୍ସଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ। ଗେହସିତସୋମନସ୍ସଂ ନାମ "ତତ୍ଥ କତମାନି ଛ ଗେହସିତାନି ସୋମନସ୍ସାନି? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟାନଂ ରୂପାନଂ ଇଟ୍ଠାନଂ କନ୍ତାନଂ ମନାପାନଂ ମନୋରମାନଂ ଲୋକାମିସପଟିସଂଯୁତ୍ତାନଂ ପଟିଲାଭଂ ୱା ପଟିଲାଭତୋ ସମନୁପସ୍ସତୋ, ପୁବ୍ବେ ୱା ପଟିଲଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅତୀତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ୱିପରିଣତଂ ସମନୁସ୍ସରତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୋମନସ୍ସଂ, ଯଂ ଏୱରୂପଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଗେହସିତଂ ସୋମନସ୍ସ"ନ୍ତି ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ୱୁତ୍ତକାମଗୁଣନିସ୍ସିତଂ ସୋମନସ୍ସଂ (ମ। ନି। ୩।୩୦୬)।

ଏୱରୂପଂସୋମନସ୍ସଂ ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଂ ସୋମନସ୍ସଂ ସେୱିତବ୍ବଂ। ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଂ ସୋମନସ୍ସଂ ନାମ – "ତତ୍ଥ କତମାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନି ସୋମନସ୍ସାନି? ରୂପାନଂ ତ୍ୱେୱ ଅନିଚ୍ଚତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ୱିପରିଣାମୱିରାଗନିରୋଧଂ ପୁବ୍ବେ ଚେୱ ରୂପା ଏତରହି ଚ ସବ୍ବେ ତେ ରୂପା ଅନିଚ୍ଚା, ଦୁକ୍ଖା, ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାତି ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୋମନସ୍ସଂ, ଯଂ ଏୱରୂପଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଂ ସୋମନସ୍ସ"ନ୍ତି (ମ। ନି। ୩।୩୦୮) ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ "ଉସ୍ସୁକ୍କିତା ମେ ୱିପସ୍ସନା"ତି ସୋମନସ୍ସଜାତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସୋମନସ୍ସଂ। ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଇଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ, ୱିପସ୍ସନାୱସେନ, ଅନୁସ୍ସତିୱସେନ, ପଠମଜ୍ଝାନାଦିୱସେନ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସୋମନସ୍ସଂ ସେୱିତବ୍ବଂ ନାମ।

ତତ୍ଥ ଯଂ ଚେ ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରନ୍ତି ତସ୍ମିମ୍ପି ନେକ୍ଖମ୍ମସିତେ ସୋମନସ୍ସେ ଯଂ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ, ୱିପସ୍ସନାୱସେନ, ଅନୁସ୍ସତିୱସେନ, ପଠମଜ୍ଝାନୱସେନ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରଂ ସୋମନସ୍ସନ୍ତି ଜାନେଯ୍ୟ। ଯଂ ଚେ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରନ୍ତି ଯଂ ପନ ଦୁତିଯତତିଯଜ୍ଝାନୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ ସୋମନସ୍ସନ୍ତି ଜାନେଯ୍ୟ। ଯେ ଅୱିତକ୍କେ ଅୱିଚାରେ, ତେ ପଣୀତତରେତି ଏତେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ଯଂ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରଂ, ତଂ ପଣୀତତରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇମିନା କିଂ କଥିତଂ ହୋତି? ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅରହତ୍ତଂ କଥିତଂ। କଥଂ? ଏକୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରେ ସୋମନସ୍ସେ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା "ଇଦଂ ସୋମନସ୍ସଂ କିଂ ନିସ୍ସିତ"ନ୍ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ "ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତ"ନ୍ତି ପଜାନାତୀତି ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅନୁକ୍କମେନ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଏକୋ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରେ ସୋମନସ୍ସେ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାତି। ତତ୍ଥ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠସୋମନସ୍ସେସୁପି ସୱିତକ୍କସୱିଚାରତୋ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଂ ପଣୀତତରଂ। ସୱିତକ୍କସୱିଚାରସୋମନସ୍ସୱିପସ୍ସନାତୋପି ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରୱିପସ୍ସନା ପଣୀତତରା। ସୱିତକ୍କସୱିଚାରସୋମନସ୍ସଫଲସମାପତ୍ତିତୋପି ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରସୋମନସ୍ସଫଲସମାପତ୍ତିଯେୱ ପଣୀତତରା। ତେନାହ ଭଗୱା "ଯେ ଅୱିତକ୍କେ ଅୱିଚାରେ, ତେ ପଣୀତତରେ"ତି।

୩୬୧।ଏୱରୂପଂଦୋମନସ୍ସଂ ନ ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଗେହସିତଦୋମନସ୍ସଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ। ଗେହସିତଦୋମନସ୍ସଂ ନାମ – ‘‘ତତ୍ଥ କତମାନି ଛ ଗେହସିତାନି ଦୋମନସ୍ସାନି? ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟାନଂ ରୂପାନଂ ଇଟ୍ଠାନଂ କନ୍ତାନଂ ମନାପାନଂ ମନୋରମାନଂ ଲୋକାମିସପଟିସଂଯୁତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପଟିଲାଭଂ ୱା ଅପ୍ପଟିଲାଭତୋ ସମନୁପସ୍ସତୋ ପୁବ୍ବେ ୱା ଅପଟିଲଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅତୀତଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ୱିପରିଣତଂ ସମନୁସ୍ସରତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଦୋମନସ୍ସଂ, ଯଂ ଏୱରୂପଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଗେହସିତଦୋମନସ୍ସ’’ନ୍ତି (ମ॰ ନି॰ ୩।୩୦୭)। ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ନାନୁଭୱିଂ, ନାନୁଭୱିସ୍ସାମି, ନାନୁଭୱାମୀତି ୱିତକ୍କଯତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମଗୁଣନିସ୍ସିତଂ ଦୋମନସ୍ସଂ।

ଏୱରୂପଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଦୋମନସ୍ସଂ ସେୱିତବ୍ବଂ। ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଦୋମନସ୍ସଂ ନାମ – ‘‘ତତ୍ଥ କତମାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନି ଦୋମନସ୍ସାନି? ରୂପାନଂ ତ୍ୱେୱ ଅନିଚ୍ଚତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ୱିପରିଣାମୱିରାଗନିରୋଧଂ ପୁବ୍ବେ ଚେୱ ରୂପା ଏତରହି ଚ ସବ୍ବେ ତେ ରୂପା ଅନିଚ୍ଚା, ଦୁକ୍ଖା, ୱିପରିଣାମଧମ୍ମାତି ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ଅନୁତ୍ତରେସୁ ୱିମୋକ୍ଖେସୁ ପିହଂ ଉପଟ୍ଠାପେତି ‘କୁଦାସ୍ସୁ ନାମାହଂ ତଦାଯତନଂ, ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିସ୍ସାମି, ଯଦରିଯା ଏତରହି ଆଯତନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରନ୍ତୀ’ତି। ଇତି ଅନୁତ୍ତରେସୁ ୱିମୋକ୍ଖେସୁ ପିହଂ ଉପଟ୍ଠାପଯତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ପିହପଚ୍ଚଯା ଦୋମନସ୍ସଂ, ଯଂ ଏୱରୂପଂ ଦୋମନସ୍ସଂ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଦୋମନସ୍ସ’’ନ୍ତି (ମ॰ ନି॰ ୩।୩୦୭) ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଅନୁତ୍ତରୱିମୋକ୍ଖସଙ୍ଖାତଅରିଯଫଲଧମ୍ମେସୁ ପିହଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତଦଧିଗମାଯ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତୁମସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଇମମ୍ପି ପକ୍ଖଂ, ଇମମ୍ପି ମାସଂ, ଇମମ୍ପି ସଂୱଚ୍ଛରଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ଅରିଯଭୂମିଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନାସକ୍ଖିନ୍ତି ଅନୁସୋଚତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦୋମନସ୍ସଂ। ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଇଦଂ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ, ୱିପସ୍ସନାୱସେନ, ଅନୁସ୍ସତିୱସେନ, ପଠମଜ୍ଝାନାଦିୱସେନ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଦୋମନସ୍ସଂ ସେୱିତବ୍ବଂ ନାମ।

ତତ୍ଥ ଯଂ ଚେ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରନ୍ତି ତସ୍ମିମ୍ପି ଦୁୱିଧେ ଦୋମନସ୍ସେ ଗେହସିତଦୋମନସ୍ସମେୱ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଦୋମନସ୍ସଂ ନାମ। ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ, ୱିପସ୍ସନାୱସେନ, ଅନୁସ୍ସତିୱସେନ, ପଠମଦୁତିଯଜ୍ଝାନୱସେନ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନଦୋମନସ୍ସଂ ପନ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ପନ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଦୋମନସ୍ସଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ହି ଏକଂସେନ ଅକୁସଲଞ୍ଚେୱ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଞ୍ଚ, ଏତସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ମଜ୍ଝତ୍ତନୱସେନ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରନ୍ତି ଚ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ – ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଦୋମନସ୍ସପଚ୍ଚଯଭୂତେ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଧମ୍ମେ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଧମ୍ମେ ଚ ଦୋମନସ୍ସପଚ୍ଚଯା ଏୱ ଉପ୍ପନ୍ନେ ମଗ୍ଗଫଲଧମ୍ମେ ଚ ଅଞ୍ଞେସଂ ପଟିପତ୍ତିଦସ୍ସନୱସେନ ଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ‘‘କଦା ନୁ ଖୋ ମେ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଦୋମନସ୍ସେ ୱିପସ୍ସନା ପଟ୍ଠପିତା ଭୱିସ୍ସତି, କଦା ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଦୋମନସ୍ସେ’’ତି ଚ ‘‘କଦା ନୁ ଖୋ ମେ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଦୋମନସ୍ସଫଲସମାପତ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତିତା ଭୱିସ୍ସତି, କଦା ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଦୋମନସ୍ସଫଲସମାପତ୍ତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେମାସିକଂ, ଛମାସିକଂ, ନୱମାସିକଂ ୱା ପଟିପଦଂ ଗଣ୍ହାତି। ତେମାସିକଂ ଗହେତ୍ୱା ପଠମମାସେ ଏକଂ ଯାମଂ ଜଗ୍ଗତି, ଦ୍ୱେ ଯାମେ ନିଦ୍ଦାଯ ଓକାସଂ କରୋତି, ମଜ୍ଝିମେ ମାସେ ଦ୍ୱେ ଯାମେ ଜଗ୍ଗତି, ଏକଂ ଯାମଂ ନିଦ୍ଦାଯ ଓକାସଂ କରୋତି, ପଚ୍ଛିମମାସେ ଚଙ୍କମନିସଜ୍ଜାଯେୱ ଯାପେତି। ଏୱଂ ଚେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ପାପୁଣାତି, ୱିସେସେତ୍ୱା ଛମାସିକଂ ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ରାପି ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ମାସେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱିସେସେତ୍ୱା ନୱମାସିକଂ ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ରାପି ତଯୋ ତଯୋ ମାସେ ତଥେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ‘‘ନ ଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିପୱାରଣଂ ପୱାରେତୁ’’ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜତୋ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅସ୍ସୁଧାରା ପୱତ୍ତନ୍ତି ଗାମନ୍ତପବ୍ଭାରୱାସୀମହାସୀୱତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ।

ମହାସୀୱତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ

ଥେରୋ କିର ଅଟ୍ଠାରସ ମହାଗଣେ ୱାଚେସି। ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ତିଂସସହସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଅଥେକୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ମଯ୍ହଂ ତାୱ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଗୁଣା ଅପ୍ପମାଣା, କୀଦିସା ନୁ ଖୋ ମେ ଆଚରିଯସ୍ସ ଗୁଣା’’ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅୱସ୍ସଯୋ ହୋତି, ଅତ୍ତନୋ ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଓୱାଦମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାରସମୀପେ ଓତରିତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନଂ ଆଚରିଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି।

ଥେରୋ – ‘‘କିଂ କାରଣା ଆଗତୋସି ପିଣ୍ଡପାତିକା’’ତି ଆହ। ଏକଂ ଅନୁମୋଦନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋସ୍ମି, ଭନ୍ତେତି। ଓକାସୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ଆୱୁସୋତି? ୱିତକ୍କମାଳକେ ଠିତକାଲେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେତି। ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଞ୍ଞେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ଭିକ୍ଖାଚାରମଗ୍ଗେ, ଭନ୍ତେତି। ତତ୍ରାପି ଅଞ୍ଞେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ଦୁପଟ୍ଟନିୱାସନଟ୍ଠାନେ, ସଙ୍ଘାଟିପାରୁପନଟ୍ଠାନେ, ପତ୍ତନୀହରଣଟ୍ଠାନେ, ଗାମେ ଚରିତ୍ୱା ଆସନସାଲାଯଂ ଯାଗୁପୀତକାଲେ, ଭନ୍ତେତି। ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠକଥାଥେରା ଅତ୍ତନୋ କଙ୍ଖଂ ୱିନୋଦେନ୍ତି, ଆୱୁସୋତି। ଅନ୍ତୋଗାମତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେତି। ତତ୍ରାପି ଅଞ୍ଞେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଆୱୁସୋତି।

ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ, ଭନ୍ତେ, ଭୋଜନସାଲାଯଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ, ଭନ୍ତେ, ଦିୱାଟ୍ଠାନେ, ପାଦଧୋୱନକାଲେ, ମୁଖଧୋୱନକାଲେ, ଭନ୍ତେତି? ତଦା ଅଞ୍ଞେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅରୁଣା ଅପରେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଆୱୁସୋତି। ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଖଧୋୱନଟ୍ଠାନଂ ଗମନକାଲେ, ଭନ୍ତେତି? ତଦା ଅଞ୍ଞେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଆଗମନକାଲେ, ଭନ୍ତେତି? ତତ୍ରାପି ଅଞ୍ଞେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ସେନାସନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନକାଲେ, ଭନ୍ତେତି? ତତ୍ରାପି ଅଞ୍ଞେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି। ଭନ୍ତେ, ନନୁ ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ସେନାସନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ଉସୁମଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଯୋନିସୋମନସିକାରେ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଂ ଓକାସକାଲେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ସିଯା, ମରଣଖଣମ୍ପି ନ ଲଭିସ୍ସଥ, ଭନ୍ତେ, ଫଲକସଦିସତ୍ଥ ଭନ୍ତେ ପରସ୍ସ ଅୱସ୍ସଯୋ ହୋଥ, ଅତ୍ତନୋ ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋଥ, ନ ମେ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନୁମୋଦନାଯ ଅତ୍ଥୋତି ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅଗମାସି।

ଥେରୋ – ‘‘ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିଯତ୍ତିଯା କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ମଯ୍ହଂ ପନ ଅଙ୍କୁସକୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଓକାସୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ପତ୍ତଚୀୱରଂ ସମୀପେ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଦିୱସଭାଗଂ ପଠମଯାମମଜ୍ଝିମଯାମଞ୍ଚ ଧମ୍ମଂ ୱାଚେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଯାମେ ଏକସ୍ମିଂ ଥେରେ ଉଦ୍ଦେସଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ। ନିସିନ୍ନଅନ୍ତେୱାସିକା ଆଚରିଯୋ କେନଚି ପପଞ୍ଚେନ ନିକ୍ଖନ୍ତୋତି ମଞ୍ଞିଂସୁ। ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଥେରୋ କୋଚି ଦେୱ ସମାନାଚରିଯଭିକ୍ଖୂତି ସଞ୍ଞଂ ଅକାସି।

ଥେରୋ କିର ‘‘ମାଦିସସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ ନାମ କିଂ, ଦ୍ୱୀହତୀହେନେୱ ପାପୁଣିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ଅନାରୋଚେତ୍ୱାୱ ଆସାଳ୍ହୀମାସସ୍ସ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖତେରସିଯା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଗାମନ୍ତପବ୍ଭାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚଙ୍କମଂ ଆରୁଯ୍ହ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ତଂ ଦିୱସଂ ଅରହତ୍ତଂ ଗହେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଉପୋସଥଦିୱସେ ସମ୍ପତ୍ତେ ‘‘ଦ୍ୱୀହତୀହେନ ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋ , ଗହେତୁଂ ପନ ନାସକ୍ଖିଂ। ତଯୋ ମାସେ ପନ ତୀଣି ଦିୱସାନି ୱିଯ ଯାୱ ମହାପୱାରଣା ତାୱ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱାପି ଗହେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ପୱାରଣାଦିୱସେ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅହଂ ଦ୍ୱୀହତୀହେନ ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋ , ତେମାସେନାପି ନାସକ୍ଖିଂ, ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିପୱାରଣଂ ପୱାରେନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ସେୱଂ ଚିନ୍ତଯତୋ ଅସ୍ସୁଧାରା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ତତୋ ‘‘ନ ମଞ୍ଚେ ମଯ୍ହଂ ଚତୂହି ଇରିଯାପଥେହି ମଗ୍ଗଫଲଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଅରହତ୍ତଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ନେୱ ମଞ୍ଚେ ପିଟ୍ଠିଂ ପସାରେସ୍ସାମି, ନ ପାଦେ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ମଞ୍ଚଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଠପେସି। ପୁନ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂ ପତ୍ତଂ, ଅରହତ୍ତଂ ଗହେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଯେୱ। ଏକୂନତିଂସପୱାରଣାସୁ ଅସ୍ସୁଧାରା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଗାମଦାରକା ଥେରସ୍ସ ପାଦେସୁ ଫାଲିତଟ୍ଠାନାନି କଣ୍ଟକେହି ସିବ୍ବନ୍ତି, ଦୱଂ କରୋନ୍ତାପି ‘‘ଅଯ୍ଯସ୍ସ ମହାସୀୱତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ ପାଦା ହୋନ୍ତୂ’’ତି ଦୱଂ କରୋନ୍ତି।

ଥେରୋ ତିଂସସଂୱଚ୍ଛରେ ମହାପୱାରଣାଦିୱସେ ଆଲମ୍ବଣଫଲକଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତୋ ‘‘ଇଦାନି ମେ ତିଂସ ୱସ୍ସାନି ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ, ନାସକ୍ଖିଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁଂ, ଅଦ୍ଧା ମେ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ମଗ୍ଗୋ ୱା ଫଲଂ ୱା ନତ୍ଥି, ନ ମେ ଲଦ୍ଧଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିପୱାରଣଂ ପୱାରେତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ତସ୍ସେୱଂ ଚିନ୍ତଯତୋୱ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଅସ୍ସୁଧାରା ପୱତ୍ତନ୍ତି। ଅଥ ଅୱିଦୂରଟ୍ଠାନେ ଏକା ଦେୱଧୀତା ରୋଦମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ‘‘କୋ ଏତ୍ଥ ରୋଦସୀ’’ତି? ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦେୱଧୀତା’’ତି। ‘‘କସ୍ମା ରୋଦସୀ’’ତି? ‘‘ରୋଦମାନେନ ମଗ୍ଗଫଲଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତଂ, ତେନ ଅହମ୍ପି ଏକଂ ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗଫଲାନି ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମୀତି ରୋଦାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି।

ତତୋ ଥେରୋ – ‘‘ଭୋ ମହାସୀୱତ୍ଥେର, ଦେୱତାପି ତଯା ସଦ୍ଧିଂ କେଳିଂ କରୋନ୍ତି, ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ନୁ ଖୋ ତେ ଏତ’’ନ୍ତି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ସୋ ‘‘ଇଦାନି ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ସେନାସନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉଦକଟ୍ଠାନେ ଉଦକଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ‘‘ପାଦେ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ସୋପାନଫଲକେ ନିସୀଦି।

ଅନ୍ତେୱାସିକାପିସ୍ସ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ତିଂସ ୱସ୍ସାନି, ସକ୍ଖି ନୁ ଖୋ ୱିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ, ନାସକ୍ଖୀ’’ତି ଆୱଜ୍ଜଯମାନା ‘‘ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ପାଦଧୋୱନଟ୍ଠାନଂ ନିସିନ୍ନୋ’’ତି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଅମ୍ହାଦିସେସୁ ଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ ତିଟ୍ଠନ୍ତେସୁ ‘ଅତ୍ତନାୱ ପାଦେ ଧୋୱିସ୍ସତୀ’ତି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଅହଂ ଧୋୱିସ୍ସାମି ଅହଂ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ତିଂସସହସ୍ସାନିପି ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ପାଦେ ଧୋୱିସ୍ସାମ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହଂସୁ। ଆୱୁସୋ, ଇଦାନି ତିଂସ ୱସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି ମମ ପାଦାନଂ ଅଧୋତାନଂ, ତିଟ୍ଠଥ, ତୁମ୍ହେ, ଅହମେୱ ଧୋୱିସ୍ସାମୀତି।

ସକ୍କୋପି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ – ‘‘ମଯ୍ହଂ ଅଯ୍ଯୋ ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ତିଂସସହସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ‘ପାଦେ ଧୋୱିସ୍ସାମା’ତି ଆଗତାନଂ ପାଦେ ଧୋୱିତୁଂ ନ ଦେତି। ମାଦିସେ ପନ ଉପଟ୍ଠାକେ ତିଟ୍ଠନ୍ତେ ‘ମଯ୍ହଂ ଅଯ୍ଯୋ ସଯଂ ପାଦେ ଧୋୱିସ୍ସତୀ’ତି ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଅହଂ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ସୁଜାତାଯ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପାତୁରହୋସି। ସୋ ସୁଜଂ ଅସୁରକଞ୍ଞଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ‘‘ଅପେଥ, ଭନ୍ତେ, ମାତୁଗାମୋ’’ତି ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଉକ୍କୁଟିକୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ପାଦେ ଧୋୱିସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। କୋସିଯ, ଇଦାନି ମେ ତିଂସ ୱସ୍ସାନି ପାଦାନଂ ଅଧୋତାନଂ, ଦେୱତାନଞ୍ଚ ପକତିଯାପି ମନୁସ୍ସସରୀରଗନ୍ଧୋ ନାମ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ, ଯୋଜନସତେ

ଠିତାନମ୍ପି କଣ୍ଠେ ଆସତ୍ତକୁଣପଂ ୱିଯ ହୋତି, ଅହମେୱ ଧୋୱିସ୍ସାମୀତି। ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ଗନ୍ଧୋ ନାମ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ତୁମ୍ହାକଂ ପନ ସୀଲଗନ୍ଧୋ ଛ ଦେୱଲୋକେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଉପରି ଭୱଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ଠିତୋ। ସୀଲଗନ୍ଧତୋ ଅଞ୍ଞୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଗନ୍ଧୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ସୀଲଗନ୍ଧେନମ୍ହି ଆଗତୋତି ୱାମହତ୍ଥେନ ଗୋପ୍ଫକସନ୍ଧିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ପାଦତଲଂ ପରିମଜ୍ଜି। ଦହରକୁମାରସ୍ସେୱ ପାଦା ଅହେସୁଂ। ସକ୍କୋ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ।

ଏୱଂ "ନ ଲଭାମି ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସୁଦ୍ଧିପୱାରଣଂ ପୱାରେତୁ"ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ନିସ୍ସାଯ ଭିକ୍ଖୁନୋ ମଜ୍ଝନ୍ତିକୱସେନ ୱିପସ୍ସନାଯ ଆରମ୍ଭଣମ୍ପି ୱିପସ୍ସନାପି ମଗ୍ଗୋପି ଫଲମ୍ପି ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ଚ ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଦୋମନସ୍ସେ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଇଦଂ ଦୋମନସ୍ସଂ କିଂ ନିସ୍ସିତନ୍ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତନ୍ତି ପଜାନାତୀତି ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅନୁକ୍କମେନ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଏକୋ ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରେ ଦୋମନସ୍ସେ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାତି। ତତ୍ଥ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠଦୋମନସ୍ସେସୁପି ସୱିତକ୍କସୱିଚାରତୋ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରଂ ପଣୀତତରଂ। ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଦୋମନସ୍ସୱିପସ୍ସନାତୋପି ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରଦୋମନସ୍ସୱିପସ୍ସନା ପଣୀତତରା। ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଦୋମନସ୍ସଫଲସମାପତ୍ତିତୋପି ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରଦୋମନସ୍ସଫଲସମାପତ୍ତିଯେୱ ପଣୀତତରା । ତେନାହ ଭଗୱା – "ଯେ ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରେ ତେ ପଣୀତତରେ"ତି।

୩୬୨।ଏୱରୂପା ଉପେକ୍ଖା ନ ସେୱିତବ୍ବାତି ଏୱରୂପା ଗେହସିତୌପେକ୍ଖା ନ ସେୱିତବ୍ବା। ଗେହସିତୌପେକ୍ଖା ନାମ "ତତ୍ଥ କତମା ଛ ଗେହସିତୌପେକ୍ଖା। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଉପେକ୍ଖା ବାଲସ୍ସ ମୂଳ୍ହସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଅନୋଧିଜିନସ୍ସ ଅୱିପାକଜିନସ୍ସ ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସାୱିନୋ ଅସ୍ସୁତୱତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ, ଯା ଏୱରୂପା ଉପେକ୍ଖା, ରୂପଂ ସା ନାତିୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସା ଉପେକ୍ଖା ଗେହସିତାତି ୱୁଚ୍ଚତୀ"ତି ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଗୁଳପିଣ୍ଡିକେ ନିଲୀନମକ୍ଖିକା ୱିଯ ରୂପାଦୀନି ଅନତିୱତ୍ତମାନା ତତ୍ଥେୱ ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନା କାମଗୁଣନିସ୍ସିତା ଉପେକ୍ଖା ନ ସେୱିତବ୍ବା।

ଏୱରୂପା ଉପେକ୍ଖା ସେୱିତବ୍ବାତି ଏୱରୂପା ନେକ୍ଖମ୍ମସିତା ଉପେକ୍ଖା ସେୱିତବ୍ବା। ନେକ୍ଖମ୍ମସିତା ଉପେକ୍ଖା ନାମ – "ତତ୍ଥ କତମା ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତା ଉପେକ୍ଖା? ରୂପାନଂ ତ୍ୱେୱ ଅନିଚ୍ଚତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ୱିପରିଣାମୱିରାଗନିରୋଧଂ 'ପୁବ୍ବେ ଚେୱ ରୂପା ଏତରହି ଚ, ସବ୍ବେ ତେ ରୂପା ଅନିଚ୍ଚା, ଦୁକ୍ଖା, ୱିପରିଣାମଧମ୍ମା'ତି ଏୱମେତଂ ଯଥାଭୂତଂ ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଉପେକ୍ଖା, ଯା ଏୱରୂପା ଉପେକ୍ଖା, ରୂପଂ ସା ଅତିୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସା ଉପେକ୍ଖା ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାତି ୱୁଚ୍ଚତୀ"ତି (ମ। ନି। ୩।୩୦୮)। ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଆରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଇଟ୍ଠେ ଅରଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ, ଅନିଟ୍ଠେ ଅଦୁସ୍ସନ୍ତସ୍ସ, ଅସମପେକ୍ଖନେନ ଅସମ୍ମୁଯ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନା ୱିପସ୍ସନା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଉପେକ୍ଖା। ଅପିଚ ୱେଦନାସଭାଗା ତତ୍ର ମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାପି ଏତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖାୱ। ତସ୍ମା ସେୱିତବ୍ବାତି ଅଯଂ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନୱସେନ ପଠମଦୁତିଯତତିଯଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୱସେନ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକୌପେକ୍ଖା ସେୱିତବ୍ବା ନାମ।

ଏତ୍ଥ ଯଂ ଚେ ସୱିତକ୍କଂ ସୱିଚାରନ୍ତି ତାଯପି ନେକ୍ଖମ୍ମସିତୌପେକ୍ଖାଯ ଯଂ ନେକ୍ଖମ୍ମୱସେନ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଅନୁସ୍ସତିଟ୍ଠାନୱସେନ ପଠମଜ୍ଝାନୱସେନ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରଂ ଉପେକ୍ଖନ୍ତି ଜାନେଯ୍ୟ। ଯଂ ଚେ ଅୱିତକ୍କଂ ଅୱିଚାରନ୍ତି ଯଂ ପନ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନାଦିୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରଂ ଉପେକ୍ଖନ୍ତି ଜାନେଯ୍ୟ। ଯେଅୱିତକ୍କେ ଅୱିଚାରେ ତେ ପଣୀତତରେତି ଏତାସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଯା ଅୱିତକ୍କଅୱିଚାରା, ସା ପଣୀତତରାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା କିଂ କଥିତଂ ହୋତି ? ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅରହତ୍ତଂ କଥିତଂ। ଏକୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ସୱିତକ୍କସୱିଚାରୌପେକ୍ଖାଯ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅଯଂ ଉପେକ୍ଖା କିଂ ନିସ୍ସିତାତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତାତି ପଜାନାତୀତି ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅନୁକ୍କମେନ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାତି। ଏକୋ ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରାଯ ଉପେକ୍ଖାଯ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାତି। ତତ୍ଥ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠୌପେକ୍ଖାସୁପି ସୱିତକ୍କସୱିଚାରତୋ ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରା ପଣୀତତରା। ସୱିତକ୍କସୱିଚାରୌପେକ୍ଖାୱିପସ୍ସନାତୋପି ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରୌପେକ୍ଖାୱିପସ୍ସନାପଣୀତତରା। ସୱିତକ୍କସୱିଚାରୌପେକ୍ଖାଫଲସମାପତ୍ତିତୋପି ଅୱିତକ୍କାୱିଚାରୁପେକ୍ଖାଫଲସମାପତ୍ତିଯେୱ ପଣୀତତରା। ତେନାହ ଭଗୱା "ଯେ ଅୱିତକ୍କେ ଅୱିଚାରେ ତେ ପଣୀତତରେ"ତି।

୩୬୩।ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଖୋ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ପପଞ୍ଚସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାନିରୋଧସାରୁପ୍ପଗାମିନିଂ ପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଭଗୱା ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠପେସି। ସକ୍କୋ ପନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ତୋ। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଅଜ୍ଝାସଯୋ ହୀନୋ ନ ହୋତି, ଉକ୍କଟ୍ଠୋୱ ହୋତି। ଏକସ୍ସପି ବହୂନମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତା ଅରହତ୍ତେନେୱ କୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ସତ୍ତା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପେ ଉପନିସ୍ସଯେ ଠିତା କେଚି ସୋତାପନ୍ନା ହୋନ୍ତି, କେଚି ସକଦାଗାମୀ, କେଚି ଅନାଗାମୀ, କେଚି ଅରହନ୍ତୋ। ରାଜା ୱିଯ ହି ଭଗୱା, ରାଜକୁମାରା ୱିଯ ୱେନେଯ୍ୟା। ଯଥା ହି ରାଜା ଭୋଜନକାଲେ

ଅତ୍ତନୋ ପମାଣେନ ପିଣ୍ଡଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ରାଜକୁମାରାନଂ ଉପନେତି, ତେ ତତୋ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖପ୍ପମାଣେନେୱ କବଳଂ କରୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଭଗୱା ଅତ୍ତଜ୍ଝାସଯାନୁରୂପାଯ ଦେସନାଯ ଅରହତ୍ତେନେୱ କୂଟଂ ଗଣ୍ହାତି। ୱେନେଯ୍ୟା ଅତ୍ତନୋ ଉପନିସ୍ସଯପ୍ପମାଣେନ ତତୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲମତ୍ତଂ ୱା ସକଦାଗାମିଅନାଗାମିଅରହତ୍ତଫଲମେୱ ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି। ସକ୍କୋ ପନ ସୋତାପନ୍ନୋ ଜାତୋ। ସୋତାପନ୍ନୋ ଚ ହୁତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପୁରତୋଯେୱ ଚୱିତ୍ୱା ତରୁଣସକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଦେୱତାନଞ୍ହି ଚୱମାନାନଂ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଗତାଗତଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଦୀପସିଖାଗମନଂ ୱିଯ ହୋତି। ତସ୍ମା ସେସଦେୱତା ନ ଜାନିଂସୁ। ସକ୍କୋ ପନ ସଯଂ ଚୁତଭାୱଂ ଭଗୱା ଚ ଅପ୍ପଟିହତଞ୍ଞାଣତ୍ତା ଦ୍ୱେୱ ଜନା ଜାନିଂସୁ। ଅଥ ସକ୍କୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯ୍ହଞ୍ହି ଭଗୱତା ତୀସୁ ଠାନେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତଫଲମେୱ କଥିତଂ, ଅଯଞ୍ଚ ପନ ମଗ୍ଗୋ ୱା ଫଲଂ ୱା ସକୁଣିକାଯ ୱିଯ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଆଗମନୀଯପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦାଯ ଅସ୍ସ ଭୱିତବ୍ବଂ। ହନ୍ଦାହଂ ଉପରି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଂ ପୁଚ୍ଛାମୀ’’ତି।

ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୱଣ୍ଣନା

୩୬୪। ତତୋ ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ କଥଂ ପଟିପନ୍ନୋ ପନ, ମାରିସାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରାଯାତି ଉତ୍ତମଜେଟ୍ଠକସୀଲସଂୱରାଯ। କାଯସମାଚାରମ୍ପୀତିଆଦି ସେୱିତବ୍ବକାଯସମାଚାରାଦିୱସେନ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୀଲକଥା ଚ ନାମେସା କମ୍ମପଥୱସେନ ୱା ପଣ୍ଣତ୍ତିୱସେନ ୱା କଥେତବ୍ବା ହୋତି।

ତତ୍ଥ କମ୍ମପଥୱସେନ କଥେନ୍ତେନ ଅସେୱିତବ୍ବକାଯସମାଚାରୋ ତାୱ ପାଣାତିପାତଅଦିନ୍ନାଦାନମିଚ୍ଛାଚାରେହି କଥେତବ୍ବୋ। ପଣ୍ଣତ୍ତିୱସେନ କଥେନ୍ତେନ କାଯଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମୱସେନ କଥେତବ୍ବୋ। ସେୱିତବ୍ବକାଯସମାଚାରୋ ପାଣାତିପାତାଦିୱେରମଣୀହି ଚେୱ କାଯଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଅୱୀତିକ୍କମେନ ଚ କଥେତବ୍ବୋ। ଅସେୱିତବ୍ବୱଚୀସମାଚାରୋ ମୁସାୱାଦାଦିୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେନ ଚେୱ ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମେନ ଚ କଥେତବ୍ବୋ। ସେୱିତବ୍ବୱଚୀସମାଚାରୋ ମୁସାୱାଦାଦିୱେରମଣୀହି ଚେୱ ୱଚୀଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଅୱୀତିକ୍କମେନ ଚ କଥେତବ୍ବୋ।

ପରିଯେସନା ପନ କାଯୱାଚାହି ପରିଯେସନାଯେୱ। ସା କାଯୱଚୀସମାଚାରଗହଣେନ ଗହିତାପି ସମାନା ଯସ୍ମା ଆଜୀୱଟ୍ଠମକସୀଲଂ ନାମ ଏତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଦ୍ୱାରଦ୍ୱଯେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଆକାସେ, ତସ୍ମା ଆଜୀୱଟ୍ଠମକସୀଲଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତା। ତତ୍ଥ ନସେୱିତବ୍ବପରିଯେସନା ଅନରିଯପରିଯେସନାଯ କଥେତବ୍ବା। ସେୱିତବ୍ବପରିଯେସନା ଅରିଯପରିଯେସନାଯ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘ଦ୍ୱେମା, ଭିକ୍ଖୱେ, ପରିଯେସନା ଅନରିଯା ଚ ପରିଯେସନା, ଅରିଯା ଚ ପରିଯେସନା। କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନରିଯା ପରିଯେସନା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଜାତିଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଜାତିଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି, ଅତ୍ତନା ଜରାଧମ୍ମୋ, ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମୋ, ମରଣଧମ୍ମୋ, ସୋକଧମ୍ମୋ, ସଂକିଲେସଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ସଂକିଲେସଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି।

କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜାତିଧମ୍ମଂ ୱଦେଥ? ପୁତ୍ତଭରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ଜାତିଧମ୍ମଂ, ଦାସିଦାସଂ ଜାତିଧମ୍ମଂ ଅଜେଳକଂ ଜାତିଧମ୍ମଂ, କୁକ୍କୁଟସୂକରଂ ଜାତିଧମ୍ମଂ, ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱଂ ଜାତିଧମ୍ମଂ, ଜାତରୂପରଜତଂ ଜାତିଧମ୍ମଂ। ଜାତିଧମ୍ମା ହେତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପଧଯୋ, ଏତ୍ଥାଯଂ ଗଥିତୋ ମୁଚ୍ଛିତୋ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଅତ୍ତନା ଜାତିଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଜାତିଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି।

କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜରାଧମ୍ମଂ ୱଦେଥ? ପୁତ୍ତଭରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜରାଧମ୍ମଂ…ପେ… ଜରାଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି।

କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ ୱଦେଥ? ପୁତ୍ତଭରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ, ଦାସିଦାସଂ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ, ଅଜେଳକଂ, କୁକ୍କୁଟସୂକରଂ, ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱଂ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ। ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମା ହେତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପଧଯୋ, ଏତ୍ଥାଯଂ ଗଥିତୋ ମୁଚ୍ଛିତୋ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଅତ୍ତନା ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି।

କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମରଣଧମ୍ମଂ ୱଦେଥ? ପୁତ୍ତଭରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମରଣଧମ୍ମଂ…ପେ… ମରଣଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି।

କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋକଧମ୍ମଂ ୱଦେଥ? ପୁତ୍ତଭରିଯଂ…ପେ… ସୋକଧମ୍ମଂଯେୱ ପରିଯେସତି।

କିଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଂକିଲେସଧମ୍ମଂ ୱଦେଥ…ପେ… ଜାତରୂପରଜତଂ ସଂକିଲେସଧମ୍ମଂ। ସଂକିଲେସଧମ୍ମା , ହେତେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପଧଯୋ, ଏତ୍ଥାଯଂ

ଗଥିତୋ ମୁଚ୍ଛିତୋ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋ ଅତ୍ତନା ସଂକିଲେସଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ସଂକିଲେସଧମ୍ମଂୟେଓ ପରିୟେସତି। ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନରିୟା ପରିୟେସନାତି (ମ। ନି। ୧।୨୭୪)।

ଅପିଚ କୁହନାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧା, ଅଗୋଚରୱସେନ ଛବ୍ବିଧା ୱେଜ୍ଜକମ୍ମାଦିୱସେନ ଏକୱୀସତିୱିଧା, ଏୱଂ ପୱତ୍ତା ସବ୍ବାପି ଅନେସନା ଅନରିୟପରିୟେସନାୟେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

''କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିୟା ପରିୟେସନା? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅତ୍ତନା ଜାତିଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ଜାତିଧମ୍ମେ ଆଦୀନୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅଜାତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିୟେସତି, ଅତ୍ତନା ଜରାଧମ୍ମୋ, ବ୍ୟାଧି, ମରଣ, ସୋକ, ସଂକିଲେସଧମ୍ମୋ ସମାନୋ ସଂକିଲେସଧମ୍ମେ ଆଦୀନୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିୟେସତି। ଅୟଂ ଅରିୟା ପରିୟେସନାତି (ମ। ନି। ୧।୨୭୫)।

ଅପିଚ ପଞ୍ଚ କୁହନାଦୀନି ଛ ଅଗୋଚରେ ଏକୱୀସତିୱିଧଞ୍ଚ ଅନେସନଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ପରିୟେସନାପି ଅରିୟପରିୟେସନାୟେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏତ୍ଥ ଚ ଯୋ ଯୋ ''ନ ସେୱିତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ସୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ସମ୍ଭାରପରିୟେସନାପୟୋଗକରଣଗମନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ନ ସେୱିତବ୍ବୋୱ। ଇତରୋ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସେୱିତବ୍ବୋ, ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ଚିତ୍ତମ୍ପି ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବଂ। ଅପିଚ ସଙ୍ଘଭେଦାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ପରକ୍କମନ୍ତାନଂ ଦେୱଦତ୍ତାଦୀନଂ ୱିୟ କାୟସମାଚାରୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ, ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଉପଟ୍ଠାନଗମନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ଧମ୍ମସେନାପତିମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରାଦୀନଂ ୱିୟ କାୟସମାଚାରୋ ସେୱିତବ୍ବୋ। ଧନୁଗ୍ଗହପେସନାଦିୱସେନ ୱାଚଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତାନଂ ଦେୱଦତ୍ତାଦୀନଂ ୱିୟ ୱଚୀସମାଚାରୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ, ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଗୁଣକିତ୍ତନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ଧମ୍ମସେନାପତିମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରାଦୀନଂ ୱିୟ ୱଚୀସମାଚାରୋ ସେୱିତବ୍ବୋ। ଅନରିୟପରିୟେସନଂ ପରିୟେସନ୍ତାନଂ ଦେୱଦତ୍ତାଦୀନଂ ୱିୟ ପରିୟେସନା ନ ସେୱିତବ୍ବା, ଅରିୟପରିୟେସନମେୱ ପରିୟେସନ୍ତାନଂ ଧମ୍ମସେନାପତିମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରାଦୀନଂ ୱିୟ ପରିୟେସନା ସେୱିତବ୍ବା।

ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଖୋତି ଏୱଂ ଅସେୱିତବ୍ବଂ କାୟୱଚୀସମାଚାରଂ ପରିୟେସନଞ୍ଚ ପହାୟ ସେୱିତବ୍ବାନଂ ପାରିପୂରିୟା ପଟିପନ୍ନୋ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରାୟ ଉତ୍ତମଜେଟ୍ଠକସୀଲସଂୱରତ୍ଥାୟ ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତୀତି ଭଗୱା ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଆଗମନୀୟପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଂ କଥେସି।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୱଣ୍ଣନା

୩୬୫। ଦୁତିୟପୁଚ୍ଛାୟଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରାୟାତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ପିଧାନାୟ, ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତାୟ ସଂୱୁତଦ୍ୱାରତାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ପନସ୍ସ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ରୂପମ୍ପୀତିଆଦି ସେୱିତବ୍ବରୂପାଦିୱସେନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେତି ହେଟ୍ଠା ସୋମନସ୍ସାଦିପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନାନଂ ସୁତତ୍ତା ଇମିନାପି ଏୱରୂପେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ସଞ୍ଜାତପଟିଭାନୋ ଭଗୱତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ, ଏତଂ ଇମସ୍ସ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେତି ଆଦିକଂ ୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ଭଗୱାପିସ୍ସ ଓକାସଂ ଦତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। କଥେତୁକାମୋପି ହି ଯୋ ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱା ନ କଥେତୁକାମୋ ହୋତି, ନ ତସ୍ସ ଭଗୱା ଓକାସଂ କରୋତି। ଅୟଂ ପନ ଯସ୍ମା କଥେତୁକାମୋ ଚେୱ, ସକ୍କୋତି ଚ ଅତ୍ଥଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ତେନସ୍ସ ଭଗୱା ଓକାସମକାସି।

ତତ୍ଥ ଏୱରୂପଂ ନ ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଆଦୀସୁ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପୋ – ଯଂ ରୂପଂ ପସ୍ସତୋ ରାଗାଦୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ ନ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ନ ଓଲୋକେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ ପନ ପସ୍ସତୋ ଅସୁଭସଞ୍ଞା ୱା ସଣ୍ଠାତି, ପସାଦୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାପଟିଲାଭୋ ୱା ହୋତି, ତଂ ସେୱିତବ୍ବଂ।

ଯଂ ଚିତ୍ତକ୍ଖରଂ ଚିତ୍ତବ୍ୟଞ୍ଜନମ୍ପି ସଦ୍ଦଂ ସୁଣତୋ ରାଗାଦୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱରୂପୋ ସଦ୍ଦୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ। ଯଂ ପନ ଅତ୍ଥନିସ୍ସିତଂ ଧମ୍ମନିସ୍ସିତଂ କୁମ୍ଭଦାସିଗୀତମ୍ପି ସୁଣନ୍ତସ୍ସ ପସାଦୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନିବ୍ବିଦା ୱା ସଣ୍ଠାତି, ଏୱରୂପୋ ସଦ୍ଦୋ ସେୱିତବ୍ବୋ।

ଯଂ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟତୋ ରାଗାଦୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱରୂପୋ ଗନ୍ଧୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ। ଯଂ ପନ ଗନ୍ଧଂ ଘାୟତୋ ଅସୁଭସଞ୍ଞାଦିପଟିଲାଭୋ ହୋତି, ଏୱରୂପୋ ଗନ୍ଧୋ ସେୱିତବ୍ବୋ।

ଯଂ ରସଂ ସାୟତୋ ରାଗାଦୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱରୂପୋ ରସୋ ନ ସେୱିତବ୍ବୋ। ଯଂ ପନ ରସଂ ସାୟତୋ ଆହାରେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞା ଚେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସାୟିତପଚ୍ଚୟା ଚ କାୟବଲଂ ନିସ୍ସାୟ ଅରିୟଭୂମିଂ ଓକ୍କମିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ମହାସୀୱତ୍ଥେରଭାଗିନେୟ୍ୟସୀୱସାମଣେରସ୍ସ ୱିୟ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସେୱ କିଲେସକ୍ଖୟୋ ୱା ହୋତି, ଏୱରୂପୋ ରସୋ ସେୱିତବ୍ବୋ।

ଯଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଫୁସତୋ ରାଗାଦୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱରୂପଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ନ ସେୱିତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନ ଫୁସତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରାଦୀନଂ ୱିୟ ଆସୱକ୍ଖୟୋ ଚେୱ, ୱୀରିୟଞ୍ଚ ସୁପଗ୍ଗହିତଂ, ପଚ୍ଛିମା ଚ ଜନତା ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପାଦନେନ ଅନୁଗ୍ଗହିତା ହୋତି, ଏୱରୂପଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ସେୱିତବ୍ବଂ। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ କିର ତିଂସ ୱସ୍ସାନି ମଞ୍ଚେ ପିଟ୍ଠିଂ ନ ପସାରେସି। ତଥା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ। ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ୱୀସୱସ୍ସସତଂ ମଞ୍ଚେ ପିଟ୍ଠିଂ ନ ପସାରେସି। ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ପଞ୍ଞାସ ୱସ୍ସାନି। ଭଦ୍ଦିୟତ୍ଥେରୋ ତିଂସ ୱସ୍ସାନି। ସୋଣତ୍ଥେରୋ ଅଟ୍ଠାରସ ୱସ୍ସାନି। ରଟ୍ଠପାଲତ୍ଥେରୋ ଦ୍ୱାଦସ। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ୍ନରସ। ରାହୁଲତ୍ଥେରୋ ଦ୍ୱାଦସ। ବାକୁଲତ୍ଥେରୋ ଅସୀତି ୱସ୍ସାନି। ନାଳକତ୍ଥେରୋ ଯାୱପରିନିବ୍ବାନା ମଞ୍ଚେ ପିଟ୍ଠିଂ ନ ପସାରେସୀତି।

ଯେ ମନୋୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟେ ଧମ୍ମେ ସମନ୍ନାହରନ୍ତସ୍ସ ରାଗାଦୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ''ଅହୋ, ୱତ ଯଂ ପରେସଂ ପରୱିତ୍ତୂପକରଣଂ ତଂ ମମସ୍ସା''ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱା ଅଭିଜ୍ଝାଦୀନି ଆପାଥମାଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏୱରୂପା ଧମ୍ମା ନ ସେୱିତବ୍ବା। ''ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଅୱେରା ହୋନ୍ତୂ''ତି ଏୱଂ ମେତ୍ତାଦିୱସେନ, ଯେ ୱା ପନ ତିଣ୍ଣଂ ଥେରାନଂ ଧମ୍ମା, ଏୱରୂପା ସେୱିତବ୍ବା। ତୟୋ କିର ଥେରା ୱସ୍ସୂପନାୟିକଦିୱସେ କାମୱିତକ୍କାଦୟୋ ଅକୁସଲୱିତକ୍କା ନ ୱିତକ୍କେତବ୍ବାତି କତିକଂ ଅକଂସୁ। ଅଥ ପୱାରଣଦିୱସେ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ସଙ୍ଘନୱକଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ଆୱୁସୋ, ଇମସ୍ମିଂ ତେମାସେ କିତ୍ତକେ ଠାନେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଧାୱିତୁଂ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି? ନ, ଭନ୍ତେ, ପରିୱେଣପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହି ଧାୱିତୁଂ ଅଦାସିନ୍ତି। ଦୁତିୟଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ତୱ ଆୱୁସୋ''ତି? ନିୱାସଗେହତୋ, ଭନ୍ତେ, ବହି ଧାୱିତୁଂ ନ ଅଦାସିନ୍ତି। ଅଥ ଦ୍ୱେପି ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ତୁମ୍ହାକଂ ପନ, ଭନ୍ତେ''ତି? ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତଖନ୍ଧପଞ୍ଚକତୋ, ଆୱୁସୋ, ବହି ଧାୱିତୁଂ ନ ଅଦାସିନ୍ତି। ତୁମ୍ହେହି, ଭନ୍ତେ, ଦୁକ୍କରଂ କତନ୍ତି। ଏୱରୂପୋ ମନୋୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟୋ ଧମ୍ମୋ ସେୱିତବ୍ବୋ।

୩୬୬।ଏକନ୍ତୱାଦାତି ଏକୋୟେୱ ଅନ୍ତୋ ୱାଦସ୍ସ ଏତେସଂ, ନ ଦ୍ୱେଧା ଗତୱାଦାତି ଏକନ୍ତୱାଦା, ଏକଞ୍ଞେୱ ୱଦନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଏକନ୍ତସୀଲାତି ଏକାଚାରା। ଏକନ୍ତଛନ୍ଦାତି ଏକଲଦ୍ଧିକା। ଏକନ୍ତଅଜ୍ଝୋସାନାତି ଏକନ୍ତପରିୟୋସାନା।

ଅନେକଧାତୁ ନାନାଧାତୁ ଖୋ, ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ଲୋକୋତି ଦେୱାନମିନ୍ଦ, ଅୟଂ ଲୋକୋ ଅନେକଜ୍ଝାସୟୋ ନାନଜ୍ଝାସୟୋ। ଏକସ୍ମିଂ ଗନ୍ତୁକାମେ ଏକୋ ଠାତୁକାମୋ ହୋତି। ଏକସ୍ମିଂ ଠାତୁକାମେ ଏକୋ ସୟିତୁକାମୋ ହୋତି। ଦ୍ୱେ ସତ୍ତା ଏକଜ୍ଝାସୟା ନାମ ଦୁଲ୍ଲଭା। ତସ୍ମିଂ ଅନେକଧାତୁନାନାଧାତୁସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଯଂ ଯଦେୱ ଧାତୁଂ ଯଂ ଯଦେୱ ଅଜ୍ଝାସୟଂ ସତ୍ତା ଅଭିନିୱିସନ୍ତି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଂ ତଦେୱ। ଥାମସା ପରାମାସାତି ଥାମେନ ଚ ପରାମାସେନ ଚ। ଅଭିନିୱିସ୍ସ ୱୋହରନ୍ତୀତି ସୁଟ୍ଠୁ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱୋହରନ୍ତି, କଥେନ୍ତି ଦୀପେନ୍ତି କିତ୍ତେନ୍ତି। ଇଦମେୱ ସଚ୍ଚଂ ମୋଘମଞ୍ଞନ୍ତି ଇଦଂ ଅମ୍ହାକମେୱ ୱଚନଂ ସଚ୍ଚଂ, ଅଞ୍ଞେସଂ ୱଚନଂ ମୋଘଂ ତୁଚ୍ଛଂ ନିରତ୍ଥକନ୍ତି।

ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠାତି ଅନ୍ତୋ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିନାସୋ, ଅନ୍ତଂ ଅତୀତା ନିଟ୍ଠା ଏତେସନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠା। ଯା ଏତେସଂ ନିଟ୍ଠା, ଯୋ ପରମସ୍ସାସୋ ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ସବ୍ବେସଂ ୱିନାସାତିକ୍କନ୍ତଂ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯୋଗକ୍ଖେମୋତି ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ନାମଂ, ଅଚ୍ଚନ୍ତୋ ଯୋଗକ୍ଖେମୋ ଏତେସନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତଯୋଗକ୍ଖେମୀ। ସେଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ବ୍ରହ୍ମଂ ଅରିୟମଗ୍ଗଂ ଚରନ୍ତୀତି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ। ଅଚ୍ଚନ୍ତତ୍ଥାୟ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅଚ୍ଚନ୍ତବ୍ରହ୍ମଚାରୀ। ପରିୟୋସାନନ୍ତିପି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ନାମଂ। ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ପରିୟୋସାନଂ ଏତେସନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତପରିୟୋସାନା।

ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟୱିମୁତ୍ତାତି ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟୋତି ମଗ୍ଗୋପି ନିବ୍ବାନମ୍ପି। ମଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହଂ ସଙ୍ଖିଣାତି ୱିନାସେତୀତି ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟୋ। ନିବ୍ବାନଂ ଯସ୍ମା ତଂ ଆଗମ୍ମ ତଣ୍ହା ସଙ୍ଖୀୟତି ୱିନସ୍ସତି, ତସ୍ମା ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟୋ। ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟେନ ମଗ୍ଗେନ ୱିମୁତ୍ତା, ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟେ ନିବ୍ବାନେ ୱିମୁତ୍ତା ଅଧିମୁତ୍ତାତି ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟୱିମୁତ୍ତା।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ଭଗୱତା ଚୁଦ୍ଦସପି ମହାପଞ୍ହା ବ୍ୟାକତା ହୋନ୍ତି। ଚୁଦ୍ଦସ ମହାପଞ୍ହା ନାମ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିୟଂ ଏକୋ ପଞ୍ହୋ, ପିୟାପ୍ପିୟଂ ଏକୋ, ଛନ୍ଦୋ ଏକୋ, ୱିତକ୍କୋ ଏକୋ, ପପଞ୍ଚୋ ଏକୋ, ସୋମନସ୍ସଂ ଏକୋ, ଦୋମନସ୍ସଂ ଏକୋ, ଉପେକ୍ଖା ଏକୋ, କାୟସମାଚାରୋ ଏକୋ, ୱଚୀସମାଚାରୋ ଏକୋ, ପରିୟେସନା ଏକୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୋ ଏକୋ, ଅନେକଧାତୁ ଏକୋ, ଅଚ୍ଚନ୍ତନିଟ୍ଠା ଏକୋତି।

୩୬୭।ଏଜାତି ଚଲନଟ୍ଠେନ ତଣ୍ହା ୱୁଚ୍ଚତି। ସା ପୀଳନଟ୍ଠେନ ରୋଗୋ, ଅନ୍ତୋ ପଦୁସ୍ସନଟ୍ଠେନ ଗଣ୍ଡୋ, ଅନୁପ୍ପୱିଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ସଲ୍ଲଂ। ତସ୍ମା ଅୟଂ ପୁରିସୋତି ଯସ୍ମା ଏଜା ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମାନୁରୂପେନ ପୁରିସଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତାୟ କଡ୍ଢତି, ତସ୍ମା ଅୟଂ ପୁରିସୋ ତେସଂ ତେସଂ ଭୱାନଂ ୱସେନ ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ଆପଜ୍ଜତି। ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉଚ୍ଚୋ ହୋତି, ଦେୱଲୋକେ ଅୱଚୋ। ଦେୱଲୋକେ ଉଚ୍ଚୋ, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଅୱଚୋ। ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଉଚ୍ଚୋ,

ଅପାଯେ ଅୱଚୋ। ଯେସାହଂ, ଭନ୍ତେତି ଯେସଂ ଅହଂ ଭନ୍ତେ। ସନ୍ଧିୱସେନ ପନେଞ୍ଥ ''ଯେସାହ''ନ୍ତି ହୋତି। ଯଥାସୁତଂ ଯଥାପରିଯତ୍ତନ୍ତି ଯଥା ମଯା ସୁତୋ ଚେୱ ଉଗ୍ଗହିତୋ ଚ, ଏୱଂ। ଧମ୍ମଂ ଦେସେମୀତି ସତ୍ତୱତପଦଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି। ନ ଚାହଂ ତେସନ୍ତି ଅହଂ ପନ ତେସଂ ସାୱକୋ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜାମି। ଅହଂ ଖୋ ପନ, ଭନ୍ତେତିଆଦିନା ଅତ୍ତନୋ ସୋତାପନ୍ନଭାୱଂ ଜାନାପେତି।

ସୋମନସ୍ସପଟିଲାଭକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୮।ୱେଦପଟିଲାଭନ୍ତି ତୁଟ୍ଠିପଟିଲାଭଂ। ଦେୱାସୁରସଙ୍ଗାମୋତି ଦେୱାନଞ୍ଚ ଅସୁରାନଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାମୋ। ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋତି ସମାପନ୍ନୋ ନଲାଟେନ ନଲାଟଂ ପହରଣାକାରପ୍ପତ୍ତୋ ୱିଯ। ଏତେସଂ କିର କଦାଚି ମହାସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ସଙ୍ଗାମୋ ହୋତି ତତ୍ଥ ପନ ଛେଦନୱିଚ୍ଛନାଦୀହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଘାତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଦାରୁମେଣ୍ଡକଯୁଦ୍ଧଂ ୱିଯ ଜଯପରାଜଯମତ୍ତମେୱ ହୋତି। କଦାଚି ଦେୱା ଜିନନ୍ତି, କଦାଚି ଅସୁରା। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମିଂ ସଙ୍ଗାମେ ଦେୱା ପୁନ ଅପଚ୍ଚାଗମନାଯ ଅସୁରେ ଜିନିଂସୁ, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ଉଭଯମେତନ୍ତି ଉଭଯଂ ଏତଂ। ଦୁୱିଧମ୍ପି ଓଜଂ ଏତ୍ଥ ଦେୱଲୋକେ ଦେୱାଯେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀତି ଏୱମସ୍ସ ଆୱଜନ୍ତସ୍ସ ବଲୱପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସଦଣ୍ଡାୱଚରୋତି ସଦଣ୍ଡାୱଚରକୋ, ଦଣ୍ଡଗ୍ଗହଣେନ ସତ୍ଥଗ୍ଗହଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅହୋସି, ନ ନିକ୍ଖିତ୍ତଦଣ୍ଡସତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି। ଏକନ୍ତନିବ୍ବିଦାଯାତି ଏକନ୍ତେନେୱ ୱଟ୍ଟେ ନିବ୍ବିନ୍ଦନତ୍ଥାଯାତି ସଙ୍କଂ ମହାଗୋୱିନ୍ଦସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୩୬୯।ପୱେଦେସୀତି କଥେସି ଦୀପେସି। ଇଧେୱାତି ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଓକାସେ। ଦେୱଭୂତସ୍ସ ମେ ସତୋତି ଦେୱସ୍ସ ମେ ସତୋ। ପୁନରାଯୁ ଚ ମେ ଲଦ୍ଧୋତି ପୁନ ଅଞ୍ଞେନ କମ୍ମୱିପାକେନ ମେ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧନ୍ତି, ଇମିନା ଅତ୍ତନୋ ଚୁତଭାୱଂ ଚେୱ ଉପପନ୍ନଭାୱଞ୍ଚ ଆୱିକରୋତି।

ଦିୱିଯା କାଯାତି ଦିବ୍ବା ଅତ୍ତଭାୱା। ଆଯୁଂ ହିତ୍ୱା ଅମାନୁସନ୍ତି ଦିବ୍ବଂ ଆଯୁଂ ଜହିତ୍ୱା। ଅମୂଳ୍ହୋ ଗବ୍ଭମେସ୍ସାମୀତି ନିଯତଗତିକତ୍ତା ଅମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା। ଯତ୍ଥ ମେ ରମତୀ ମନୋତି ଯତ୍ଥ ମେ ମନୋ ରମିସ୍ସତି, ତତ୍ଥେୱ ଖତ୍ତିଯକୁଲାଦୀସୁ ଗବ୍ଭଂ ଉପଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦେୱେ ଚ ମାନୁସେ ଚାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି।

ଞାଯେନ ୱିହରିସ୍ସାମୀତି ମନୁସ୍ସେସୁ ଉପପନ୍ନୋପି ମାତରଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନାଦୀନଂ ଅଭବ୍ବତ୍ତା ଞାଯେନ କାରଣେନ ସମେନ ୱିହରିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସମ୍ବୋଧି ଚେ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଇଦଂ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି, ସଚେ ସକଦାଗାମୀ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ଦୀପେତି। ଅଞ୍ଞାତା ୱିହରିସ୍ସାମୀତି ଅଞ୍ଞାତା ଆଜାନିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହରିସ୍ସାମି। ସ୍ୱେୱ ଅନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ସୋ ଏୱ ମେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଅନ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ପୁନଦେୱୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ ଉତ୍ତମୋତି ପୁନ ଦେୱଲୋକସ୍ମିଂ ଉତ୍ତମୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ୱଦତି।

ଅନ୍ତିମେ ୱତ୍ତମାନମ୍ହୀତି ଅନ୍ତିମେ ଭୱେ ୱତ୍ତମାନେ। ସୋ ନିୱାସୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯେ ତେ ଆଯୁନା ଚ ପଞ୍ଞାଯ ଚ ଅକନିଟ୍ଠା ଜେଟ୍ଠକା ସବ୍ବଦେୱେହି ପଣୀତତରା ଦେୱା, ଅୱସାନେ ମେ ସୋ ନିୱାସୋ ଭୱିସ୍ସତି । ଅଯଂ କିର ତତୋ ସକ୍କତ୍ତଭାୱତୋ ଚୁତୋ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗସ୍ସ ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତା ଉଦ୍ଧଂସୋତୋ ଅକନିଟ୍ଠଗାମୀ ହୁତ୍ୱା ଅୱିହାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୋ ଅୱସାନେ ଅକନିଟ୍ଠେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହ। ଏସ କିର ଅୱିହେସୁ କପ୍ପସହସ୍ସଂ ୱସିସ୍ସତି, ଅତପ୍ପେସୁ ଦ୍ୱେ କପ୍ପସହସ୍ସାନି, ସୁଦସ୍ସେସୁ ଚତ୍ତାରି କପ୍ପସହସ୍ସାନି, ସୁଦସ୍ସୀସୁ ଅଟ୍ଠ, ଅକନିଟ୍ଠେସୁ ସୋଳସାତି ଏକତିଂସ କପ୍ପସହସ୍ସାନି ବ୍ରହ୍ମଆଯୁଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସତି। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗହପତି ୱିସାଖା ମହାଉପାସିକାତି ତଯୋପି ହି ଇମେ ଏକପ୍ପମାଣଆଯୁକା ଏୱ, ୱଟ୍ଟାଭିରତସତ୍ତା ନାମ ଏତେହି ସଦିସା ସୁଖଭାଗିନୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

୩୭୦।ଅପରିଯୋସିତସଙ୍କପ୍ପୋତି ଅନିଟ୍ଠିତମନୋରଥୋ। ଯସ୍ସୁ ମଞ୍ଞାମି ସମଣେତି ଯେ ଚ ସମଣେ ପୱିୱିତ୍ତୱିହାରିନୋତି ମଞ୍ଞାମି।

ଆରାଧନାତି ସମ୍ପାଦନା। ୱିରାଧନାତି ଅସମ୍ପାଦନା। ନ ସମ୍ପାଯନ୍ତୀତି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି।

ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନନ୍ତି ଆଦିଚ୍ଚୋପି ଗୋତମଗୋତ୍ତୋ, ଭଗୱାପି ଗୋତମଗୋତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଯଂ କରୋମସୀତି ଯଂ ପୁବ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ନମକ୍କାରଂ କରୋମ। ସମଂ ଦେୱେହୀତି ଦେୱେହି ସଦ୍ଧିଂ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇଦାନି ଅମ୍ହାକଂ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ନମକ୍କାରକରଣଂ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ସାମଂ କରୋମାତି ନମକ୍କାରଂ କରୋମ।

୩୭୧ ।ପରାମସିତ୍ୱାତି ତୁଟ୍ଟଚିତ୍ତୋ ସହାଯଂ ହତ୍ଥେନ ହତ୍ଥମ୍ପି ପହରନ୍ତୋ ୱିଯ ପଥୱିଂ ପହରିତ୍ୱା, ସଙ୍ଖିଭାୱତ୍ତାଯ ୱା ପହରିତ୍ୱା ‘‘ଯଥା ତ୍ୱଂ ନିଳଲୋ, ଏୱମହଂ ଭଗୱତୀ’’ତି। ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠପଞ୍ଚାତି ଅଙ୍ଗୋସିତପଞ୍ଚା ପହିତପଞ୍ଚା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ

ସକ୍କପଞ୍ହସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ମହାସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ଉଦ୍ଦେସୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୭୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାୟମପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା – ଏକାୟନୋ ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗ୍ଗୋତି କସ୍ମା ଭଗୱା ଇଦଂ ସୁତ୍ତମଭାସି? କୁରୁରଟ୍ଠୱାସୀନଂ ଗମ୍ଭୀରଦେସନାପଟିଗ୍ଗହଣସମତ୍ଥତାୟ। କୁରୁରଟ୍ଠୱାସିନୋ କିର ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଉପାସକା ଉପାସିକାୟୋ ଉତୁପଚ୍ଚୟାଦିସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ତସ୍ସ ରଟ୍ଠସ୍ସ ସପ୍ପାୟୌତୁପଚ୍ଚୟସେୱନେନ ନିଚ୍ଚଂ କଲ୍ଲସରୀରା କଲ୍ଲଚିତ୍ତା ଚ ହୋନ୍ତି। ତେ ଚିତ୍ତସରୀରକଲ୍ଲତାୟ ଅନୁଗ୍ଗହିତପଞ୍ଞାବଲା ଗମ୍ଭୀରକଥଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥା ହୋନ୍ତି। ତେନ ନେସଂ ଭଗୱା ଇମଂ ଗମ୍ଭୀରଦେସନାପଟିଗ୍ଗହଣସମତ୍ଥତଂ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତୋ ଏକୱୀସତିୟା ଠାନେସୁ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅରହତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦଂ ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥଂ ମହାସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତଂ ଅଭାସି। ଯଥା ହି ପୁରିସୋ ସୁୱଣ୍ଣଚଙ୍ଗୋଟକଂ ଲଭିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନାନାପୁପ୍ଫାନି ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ, ସୁୱଣ୍ଣମଞ୍ଜୂସଂ ୱା ପନ ଲଭିତ୍ୱା ସତ୍ତରତନାନି ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ଭଗୱା କୁରୁରଟ୍ଠୱାସିପରିସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଗମ୍ଭୀରଦେସନଂ ଦେସେସି। ତେନେୱେତ୍ଥ ଅଞ୍ଞାନିପି ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥାନି ଇମସ୍ମିଂ ଦୀଘନିକାୟେ ମହାନିଦାନଂ ମଜ୍ଝିମନିକାୟେ ସତିପଟ୍ଠାନଂ, ସାରୋପମଂ, ରୁକ୍ଖୋପମଂ, ରଟ୍ଠପାଲଂ, ମାଗଣ୍ଡିୟଂ, ଆନେଞ୍ଜସପ୍ପାୟନ୍ତି ଅଞ୍ଞାନିପି ସୁତ୍ତାନି ଦେସେସି।

ଅପିଚ ତସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଚତସ୍ସୋ ପରିସା ପକତିୟାୱ ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନାନୁୟୋଗମନୁୟୁତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ଅନ୍ତମସୋ ଦାସକମ୍ମକରପରିଜନାପି ସତିପଟ୍ଠାନପଟିସଂୟୁତ୍ତମେୱ କଥଂ କଥେନ୍ତି। ଉଦକତିତ୍ଥସୁତ୍ତକନ୍ତନଟ୍ଠାନାଦୀସୁପି ନିରତ୍ଥକକଥା ନାମ ନପ୍ପୱତ୍ତତି। ସଚେ କାଚି ଇତ୍ଥୀ ''ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ କତରଂ ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନଂ ମନସିକରୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତା ''ନ କିଞ୍ଚୀ''ତି ୱଦତି, ତଂ ଗରହନ୍ତି ''ଧିରତ୍ଥୁ ତୱ ଜୀୱିତଂ, ଜୀୱମାନାପି ତ୍ୱଂ ମତସଦିସା''ତି। ଅଥ ନଂ ''ମା ଦାନି ପୁନ ଏୱମକାସୀ''ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେନ୍ତି। ଯା ପନ ''ଅହଂ ଅସୁକସତିପଟ୍ଠାନଂ ନାମ ମନସିକରୋମୀ''ତି ୱଦତି, ତସ୍ସା ''ସାଧୁ ସାଧୂ''ତି ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ''ତୱ ଜୀୱିତଂ ସୁଜୀୱିତଂ, ତ୍ୱଂ ନାମ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ପତ୍ତା, ତୱତ୍ଥାୟ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତିଆଦୀହି ପସଂସନ୍ତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ମନୁସ୍ସଜାତିକାୱ ସତିପଟ୍ଠାନମନସିକାରୟୁତ୍ତା, ତେ ନିସ୍ସାୟ ୱିହରନ୍ତା ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି।

ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଏକୋ କିର ନଟକୋ ସୁୱପୋତକଂ ଗହେତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱସିତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ସୁୱପୋତକଂ ପମୁସ୍ସିତ୍ୱା ଗତୋ। ତଂ ସାମଣେରିୟୋ ଗହେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିଂସୁ। ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋତି ଚସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ତଂ ଏକଦିୱସଂ ପୁରତୋ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଥେରୀ ଆହ – ''ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତା''ତି। କିଂ, ଅୟ୍ୟେତି? ଅତ୍ଥି ତେ କୋଚି ଭାୱନାମନସିକାରୋତି? ନତ୍ଥି, ଅୟ୍ୟେତି। ଆୱୁସୋ, ପବ୍ବଜିତାନଂ ସନ୍ତିକେ ୱସନ୍ତେନ ନାମ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଅତ୍ତଭାୱେନ ଭୱିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, କୋଚିଦେୱ ମନସିକାରୋ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ତ୍ୱଂ ପନ ଅଞ୍ଞଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ''ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠୀ''ତି ସଜ୍ଝାୟଂ କରୋହୀତି। ସୋ ଥେରିୟା ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ''ଅଟ୍ଠି ଅଟ୍ଠୀ''ତି ସଜ୍ଝାୟନ୍ତୋ ଚରତି।

ତଂ ଏକଦିୱସଂ ପାତୋୱ ତୋରଣଗ୍ଗେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବାଲାତପଂ ତପମାନଂ ଏକୋ ସକୁଣୋ ନଖପଞ୍ଜରେନ ଅଗ୍ଗହେସି। ସୋ ''କିରି କିରୀ''ତି ସଦ୍ଦମକାସି। ସାମଣେରିୟୋ ସୁତ୍ୱା ''ଅୟ୍ୟେ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ସକୁଣେନ ଗହିତୋ, ମୋଚେମ ନ''ନ୍ତି ଲେଡ୍ଡୁଆଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ମୋଚେସୁଂ । ତଂ ଆନେତ୍ୱା ପୁରତୋ ଠପିତଂ ଥେରୀ ଆହ – ''ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତ, ସକୁଣେନ ଗହିତକାଲେ କିଂ ଚିନ୍ତେସୀ''ତି? ନ, ଅୟ୍ୟେ, ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ଚିନ୍ତେସିଂ, ଅଟ୍ଠିପୁଞ୍ଜୋୱ ଅଟ୍ଠିପୁଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, କତରସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱିପ୍ପକିରିସ୍ସତୀତି, ଏୱଂ ଅୟ୍ୟେ ଅଟ୍ଠିପୁଞ୍ଜମେୱ ଚିନ୍ତେସିନ୍ତି। ସାଧୁ, ସାଧୁ, ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତ, ଅନାଗତେ ଭୱକ୍ଖୟସ୍ସ ତେ ପଚ୍ଚୟୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ଏୱଂ ତତ୍ଥ ତିରଚ୍ଛାନଗତାପି ସତିପଟ୍ଠାନମନସିକାରୟୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ନେସଂ ଭଗୱା ସତିପଟ୍ଠାନବୁଦ୍ଧିମେୱ ଜନେନ୍ତୋ ଇଦଂ ସୁତ୍ତମଭାସି।

ତତ୍ଥ ଏକାୟନୋତି ଏକମଗ୍ଗୋ। ମଗ୍ଗସ୍ସ ହି –

''ମଗ୍ଗୋ ପନ୍ଥୋ ପଥୋ ପଜ୍ଜୋ, ଅଞ୍ଜସଂ ୱଟୁମାୟନଂ;

ନାୱା ଉତ୍ତରସେତୂ ଚ, କୁଲ୍ଲୋ ଚ ଭିସିସଙ୍କମୋ''ତି।

ବହୂନି ନାମାନି। ସ୍ୱାୟମିଧ ଅୟନନାମେନ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଏକାୟନୋ ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗ୍ଗୋତି ଏତ୍ଥ ଏକମଗ୍ଗୋ ଅୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗ୍ଗୋ ନ ଦ୍ୱିଧା

ପଥଭୂତୋତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଥ ୱା ଏକେନ ଅୟିତବ୍ବୋତି ଏକାୟନୋ। ଏକେନାତି ଗଣସଙ୍ଗଣିକଂ ପହାୟ ୱୂପକଟ୍ଠେନ ପୱିୱେିତଚିତ୍ତେନ। ଅୟିତବ୍ବୋ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବୋ, ଅୟନ୍ତି ୱା ଏତେନାତି ଅୟନୋ, ସଂସାରତୋ ନିବ୍ବାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକସ୍ସ ଅୟନୋ ଏକାୟନୋ। ଏକସ୍ସାତି ସେଟ୍ଠସ୍ସ। ସବ୍ବସତ୍ତସେଟ୍ଠୋ ଚ ଭଗୱା, ତସ୍ମା ଭଗୱତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କିଞ୍ଚାପି ହି ତେନ ଅଞ୍ଞେପି ଅୟନ୍ତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଭଗୱତୋୱ ସୋ ଅୟନୋ ତେନ ଉପ୍ପାଦିତତ୍ତା। ଯଥାହ ''ସୋ ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଭଗୱା ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦେତା''ତିଆଦି (ମ। ନି। ୩।୭୯)। ଅୟତୀତି ୱା ଅୟନୋ, ଗଚ୍ଛତି ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକସ୍ମିଂ ଅୟନୋତି ଏକାୟନୋ, ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପୱତ୍ତତି, ନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଥାହ – ''ଇମସ୍ମିଂ ଖୋ, ସୁଭଦ୍ଦ, ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଉପଲବ୍ଭତୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୧୪)। ଦେସନାଭେଦୋୟେୱ ହେସୋ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଏକୋୱ। ଅପିଚ ଏକଂ ଅୟତୀତି ଏକାୟନୋ। ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନାମୁଖଭାୱନାନୟପ୍ପୱତ୍ତୋପି ଅପରଭାଗେ ଏକଂ ନିବ୍ବାନମେୱ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଥାହ ବ୍ରହ୍ମା ସହମ୍ପତି –

ଏକାୟନଂ ଜାତିଖୟନ୍ତଦସ୍ସୀ,

ମଗ୍ଗଂ ପଜାନାତି ହିତାନୁକମ୍ପୀ;

ଏତେନ ମଗ୍ଗେନ ତରିଂସୁ ପୁବ୍ବେ,

ତରିସ୍ସନ୍ତି ଯେ ଚ ତରନ୍ତି ଓଘନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୫।୪୦୯);

କେଚି ପନ ''ନ ପାରଂ ଦିଗୁଣଂ ଯନ୍ତୀ''ତି ଗାଥାନଯେନ ଯସ୍ମା ଏକୱାରଂ ନିବ୍ବାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ''ଏକାୟନୋ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ଇମସ୍ସ ହି ଅତ୍ଥସ୍ସ ସକିଂ ଅୟନୋତି ଇମିନା ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଯଦି ପନ ଏକଂ ଅୟନମସ୍ସ ଏକା ଗତି ପୱତ୍ତୀତି ଏୱଂ ଅତ୍ଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ, ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଯୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅତ୍ଥୋ ପନ ଉଭୟଥାପି ନ ଯୁଜ୍ଜତି। କସ୍ମା? ଇଧ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। କାୟାଦିଚତୁଆରମ୍ମଣପ୍ପୱତ୍ତୋ ହି ପୁବ୍ବଭାଗସତିପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋ ଇଧାଧିପ୍ପେତୋ, ନ ଲୋକୁତ୍ତରୋ, ସୋ ଚ ଅନେକୱାରମ୍ପି ଅୟତି, ଅନେକଞ୍ଚସ୍ସ ଅୟନଂ ହୋତି।

ପୁବ୍ବେପି ଚ ଇମସ୍ମିଂ ପଦେ ମହାଥେରାନଂ ସାକଚ୍ଛା ଅହୋସିୟେୱ। ତିପିଟକଚୂଳନାଗତ୍ଥେରୋ ପୁବ୍ବଭାଗସତିପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋତି ଆହ। ଆଚରିୟୋ ପନସ୍ସ ତିପିଟକଚୂଳସୁମତ୍ଥେରୋ ମିସ୍ସକମଗ୍ଗୋତି ଆହ। ପୁବ୍ବଭାଗୋ ଭନ୍ତେତି? ମିସ୍ସକୋ, ଆୱୁସୋତି। ଆଚରିୟେ ପନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭଣନ୍ତେ ଅପ୍ପଟିବାହିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ପଞ୍ହଂ ଅୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱାୱ ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ଅଥାଚରିୟତ୍ଥେରୋ ନହାନକୋଟ୍ଠକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ମୟା ମିସ୍ସକମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ, ଚୂଳନାଗୋ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗୋତି ଆଦାୟ ୱୋହରତି, କୋ ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥ ନିଚ୍ଛୟୋ''ତି ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ''ଯୋ ହି କୋଚି , ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଏୱଂ ଭାୱେୟ୍ୟ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନୀ''ତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ତିଟ୍ଠମାନୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ମୟା ୱୁତ୍ତୋ ମିସ୍ସକମଗ୍ଗୋ ନ ଲବ୍ଭତି। ଚୂଳନାଗେନ ଦିଟ୍ଠୋ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗୋୱ ଲବ୍ଭତୀତି ଞତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମିୟଂ ଧମ୍ମସୱନେ ସଙ୍ଘୁଟ୍ଠେ ଅଗମାସି।

ପୋରାଣକତ୍ଥେରା କିର ପିୟଧମ୍ମସୱନା ହୋନ୍ତି, ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାୱ ''ଅହଂ ପଠମଂ, ଅହଂ ପଠମ''ନ୍ତି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଓସରନ୍ତି। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଦିୱସେ ଚୂଳନାଗତ୍ଥେରସ୍ସ ୱାରୋ, ତେନ ଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ବୀଜନିଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁବ୍ବଗାଥାସୁ ୱୁତ୍ତାସୁ ଥେରସ୍ସ ଆସନପିଟ୍ଠିୟଂ ଠିତସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ରହୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନ ୱକ୍ଖାମୀ''ତି। ପୋରାଣକତ୍ଥେରା ହି ଅନୁସୂୟକା ହୋନ୍ତି। ନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିମେୱ ଉଚ୍ଛୁଭାରଂ ୱିଯ ଏୱଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତି, କାରଣମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଅକାରଣଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି। ତସ୍ମା ଥେରୋ ''ଆୱୁସୋ, ଚୂଳନାଗା''ତି ଆହ। ସୋ ଆଚରିୟସ୍ସ ୱିୟ ସଦ୍ଦୋତି ଧମ୍ମଂ ଠପେତ୍ୱା ''କିଂ ଭନ୍ତେ''ତି ଆହ। ଆୱୁସୋ, ଚୂଳନାଗ, ମୟା ୱୁତ୍ତୋ ମିସ୍ସକମଗ୍ଗୋ ନ ଲବ୍ଭତି, ତୟା ୱୁତ୍ତୋ ପୁବ୍ବଭାଗସତିପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋୱ ଲବ୍ଭତୀତି। ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟୋ ସବ୍ବପରିୟତ୍ତିକୋ ତେପିଟକୋ ସୁତବୁଦ୍ଧୋ, ଏୱରୂପସ୍ସାପି ନାମ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅୟଂ ପଞ୍ହୋ ଆଲୁଳେତି, ଅନାଗତେ ମମ ଭାତିକା ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଆଲୁଳେସ୍ସନ୍ତୀତି ସୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ନିଚ୍ଚଲଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗତୋ ''ଏକାୟନମଗ୍ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁବ୍ବଭାଗସତିପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋ''।

ମଗ୍ଗାନଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ସେଟ୍ଠୋ, ସଚ୍ଚାନଂ ଚତୁରୋ ପଦା;

ୱିରାଗୋ ସେଟ୍ଠୋ ଧମ୍ମାନଂ, ଦ୍ୱିପଦାନଞ୍ଚ ଚକ୍ଖୁମା।

ଏସେଵ ମଗ୍ଗୋ ନତ୍ଥଞ୍ଞୋ, ଦସ୍ସନସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା;

ଏତଞ୍ହି ତୁମ୍ହେ ପଟିପଜ୍ଜଥ, ମାରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନଂ;

ଏତଞ୍ହି ତୁମ୍ହେ ପଟିପନ୍ନା, ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସଥାତି। –

ସୁତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଠପେସି।

ମଗ୍ଗୋତି କେନଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ? ନିବ୍ବାନଗମନଟ୍ଠେନ ନିବ୍ବାନତ୍ଥିକେହି ମଗ୍ଗନୀୟଟ୍ଠେନ ଚ। ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟାତି ରାଗାଦୀହି ମଲେହି ଅଭିଜ୍ଝାୱିସମଲୋଭାଦୀହି ଚ ଉପକ୍କିଲେସେହି କିଲିଟ୍ଠଚିତ୍ତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ଥାୟ। ତଥା ହି ଇମିନାୱ ମଗ୍ଗେନ ଇତୋ ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟାନଂ ଉପରି ଏକସ୍ମିଂୟେୱ କପ୍ପେ ନିବ୍ବତ୍ତେ ତଣ୍ହଙ୍କରମେଧଙ୍କରସରଣଙ୍କରଦୀପଙ୍କରନାମକେ ବୁଦ୍ଧେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସକ୍ୟମୁନିପରିୟୋସାନା ଅନେକେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଅନେକସତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଗଣନପଥଂ ୱୀତିୱତ୍ତା ଅରିୟସାୱକା ଚାତି ଇମେ ସତ୍ତା ସବ୍ବେ ଚିତ୍ତମଲଂ ପୱାହେତ୍ୱା ପରମୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ତା। ରୂପମଲୱସେନ ପନ ସଂକିଲେସୱୋଦାନପଞ୍ଞତ୍ତିୟେୱ ନତ୍ଥି। ତଥା ହି –

''ରୂପେନ ସଂକିଲିଟ୍ଠେନ, ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି ମାଣୱା;

ରୂପେ ସୁଦ୍ଧେ ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଅନକ୍ଖାତଂ ମହେସିନା।

ଚିତ୍ତେନ ସଂକିଲିଟ୍ଠେନ, ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି ମାଣୱା;

ଚିତ୍ତେ ସୁଦ୍ଧେ ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଇତି ୱୁତ୍ତଂ ମହେସିନା''।

ୟଥାହ – ''ଚିତ୍ତସଂକିଲେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତା ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତି, ଚିତ୍ତୱୋଦାନା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତୀ''ତି। ତଞ୍ଚ ଚିତ୍ତୱୋଦାନଂ ଇମିନା ସତିପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗେନ ହୋତି। ତେନାହ ''ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟା''ତି।

ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାୟାତି ସୋକସ୍ସ ଚ ପରିଦେୱସ୍ସ ଚ ସମତିକ୍କମାୟ ପହାନାୟାତି ଅତ୍ଥୋ, ଅୟଞ୍ହି ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ସନ୍ତତିମହାମତ୍ତାଦୀନଂ ୱିୟ ସୋକସମତିକ୍କମାୟ, ପଟାଚାରାଦୀନଂ ୱିୟ ପରିଦେୱସମତିକ୍କମାୟ ସଂୱତ୍ତତି। ତେନାହ ''ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାୟା''ତି। କିଞ୍ଚାପି ହି ସନ୍ତତିମହାମତ୍ତୋ –

''ୟଂ ପୁବ୍ବେ ତଂ ୱିସୋଧେହି, ପଚ୍ଛା ତେ ମାହୁ କିଞ୍ଚନଂ;

ମଜ୍ଝେ ଚେ ନୋ ଗହେସ୍ସସି, ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସସୀ''ତି। (ସୁ। ନି। ୯୪୫);

ଇମଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱାୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ପଟାଚାରା –

''ନ ସନ୍ତି ପୁତ୍ତା ତାଣାୟ, ନ ପିତା ନାପି ବନ୍ଧୱା;

ଅନ୍ତକେନାଧିପନ୍ନସ୍ସ, ନତ୍ଥି ଞାତୀସୁ ତାଣତା''ତି। (ଧ। ପ। ୨୮୮);

ଇମଂ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତା। ୟସ୍ମା ପନ କାୟୱେଦନାଚିତ୍ତଧମ୍ମେସୁ କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅନାମସିତ୍ୱା ଭାୱନା ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତେପି ଇମିନାୱ ମଗ୍ଗେନ ସୋକପରିଦେୱେ ସମତିକ୍କନ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାୟାତି କାୟିକଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚେତସିକଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ଚାତି ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାୟ, ନିରୋଧାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଞ୍ହି ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରାଦୀନଂ ୱିୟ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ, ସକ୍କାଦୀନଂ ୱିୟ ଚ ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାୟ ସଂୱତ୍ତତି।

ତତ୍ରାୟଂ ଅନ୍ଵଦୀପନା – ସାୱତ୍ଥିୟଂ କିର ତିସ୍ସୋ ନାମ କୁଟୁମ୍ବିକପୁତ୍ତୋ ଚତ୍ତାଲୀସ ହିରଞ୍ଞକୋଟିୟୋ ପହାୟ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଅଗାମକେ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି। ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭାତୁ ଭରିୟା ''ଗଚ୍ଛଥ, ନଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେଥା''ତି ପଞ୍ଚସତେ ଚୋରେ ପେସେସି। ତେ ଗନ୍ତ୍ଵା ଥେରଂ ପରିୱାରେତ୍ଵା ନିସୀଦିଂସୁ। ଥେରୋ ଆହ – ''କସ୍ମା ଆଗତତ୍ଥ ଉପାସକା''ତି? ତଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସ୍ସାମାତି। ପାଟିଭୋଗଂ ମେ ଉପାସକା, ଗହେତ୍ଵା ଅଜ୍ଜେକରତ୍ତିଂ ଜୀୱିତଂ ଦେଥାତି। କୋ ତେ, ସମଣ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପାଟିଭୋଗୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି? ଥେରୋ ମହନ୍ତଂ ପାସାଣଂ ଗହେତ୍ଵା ଦ୍ୱେ ଊରୁଟ୍ଠୀନି ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ''ୱଟ୍ଟତି ଉପାସକା ପାଟିଭୋଗୋ''ତି ଆହ। ତେ ଅପକ୍କମିତ୍ଵା ଚଙ୍କମନସୀସେ ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ଵା ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ଥେରସ୍ସ ୱେଦନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ଵା ସୀଲଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ସୀଲଂ ନିସ୍ସାୟ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ତିୟାମରତ୍ତିଂ ସମଣଧମ୍ମଂ କତ୍ଵା ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ଉଭୋ ପାଦାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା, ସଞ୍ଞପେସ୍ସାମି ୱୋ ଅହଂ;

ଅଟ୍ଟିୟାମି ହରାୟାମି, ସରାଗମରଣଂ ଅହଂ।

ଏୱାହଂ ଚିନ୍ତୟିତ୍ଵାନ, ୟଥାଭୂତଂ ୱିପସ୍ସିସଂ;

ସମ୍ପତ୍ତେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମ୍ହି, ଅରହତ୍ତମପାପୁଣି''ନ୍ତି।

ଅପରେପି ତିଂସ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ଵା ଅରଞ୍ଞୱିହାରେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ଵା ''ଆୱୁସୋ, ତିୟାମରତ୍ତିଂ ସମଣଧମ୍ମୋୱ କାତବ୍ବୋ, ନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱତ୍ଵା ୱିହରିଂସୁ। ତେସଂ ସମଣଧମ୍ମଂ କତ୍ଵା ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ପଚଲାୟନ୍ତାନଂ ଏକୋ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଏକେକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଗହେତ୍ଵା ଗଚ୍ଛତି। ନ କୋଚି ''ମଂ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଗଣ୍ହୀ''ତି ୱାଚମ୍ପି ନିଚ୍ଛାରେସି। ଏୱଂ ପଞ୍ଚସୁ ଦସସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଖାଦିତେସୁ ଉପୋସଥଦିୱସେ ''ଇତରେ, ଆୱୁସୋ , କୁହିଂ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ଞତ୍ଵା ଚ ''ଇଦାନି ଗହିତେନ ଗହିତୋମ୍ହୀତି ୱତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱତ୍ଵା ୱିହରିଂସୁ । ଅଥ ଅଞ୍ଞତରଂ ଦହରଭିକ୍ଖୁଂ ପୁରିମନୟେନେୱ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଗଣ୍ହି। ସୋ ''ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଭନ୍ତେ''ତି ଆହ। ଭିକ୍ଖୂ କତ୍ତରଦଣ୍ଡେ ଚ ଉକ୍କାୟୋ ଚ ଗହେତ୍ଵା ମୋଚେସ୍ସାମାତି ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଗତିଂ ଛିନ୍ନତଟଟ୍ଠାନମାରୁୟ୍ହ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପାଦଙ୍ଗୁଟ୍ଠକତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଖାଦିତୁଂ ଆରଭି। ଇତରେପି ''ଇଦାନି ସପ୍ପୁରିସ, ଅମ୍ହେହି କତ୍ତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିସେସୋ ନାମ ଏୱରୂପେ ଠାନେ ପଞ୍ଞାୟତୀ''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ବ୍ୟଗ୍ଘମୁଖେ ନିପନ୍ନୋୱ ତଂ ୱେଦନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ଵା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ୟାୱ ଗୋପ୍ଫକା ଖାଦିତସମୟେ ସୋତାପନ୍ନୋ ହୁତ୍ଵା, ୟାୱ ଜଣ୍ଣୁକା ଖାଦିତସମୟେ ସକଦାଗାମୀ, ୟାୱ ନାଭିୟା ଖାଦିତସମୟେ ଅନାଗାମୀ ହୁତ୍ଵା, ହଦୟରୂପେ ଅଖାଦିତେୟେୱ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

''ସୀଲୱା ୱତସମ୍ପନ୍ନୋ, ପଞ୍ଞୱା ସୁସମାହିତୋ;

ମୁହୁତ୍ତଂ ପମାଦମନ୍ୱାୟ, ବ୍ୟଗ୍ଘେନୋରୁଦ୍ଧମାନସୋ।

ପଞ୍ଜରସ୍ମିଂ ଗହେତ୍ଵାନ, ସିଲାୟ ଉପରୀ କତୋ;

କାମଂ ଖାଦତୁ ମଂ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ, ଅଟ୍ଠିୟା ଚ ନ୍ହାରୁସ୍ସ ଚ;

କିଲେସେ ଖେପୟିସ୍ସାମି, ଫୁସିସ୍ସାମି ୱିମୁତ୍ତିୟ''ନ୍ତି।

ଅପରୋପି ପୀତମଲ୍ଲତ୍ଥେରୋ ନାମ ଗିହିକାଲେ ତୀସୁ ରଜ୍ଜେସୁ ପଟାକଂ ଗହେତ୍ଵା ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ ଆଗମ୍ମ ରାଜାନଂ ପସ୍ସିତ୍ଵା ରଞ୍ଞା କତାନୁଗ୍ଗହୋ ଏକଦିୱସଂ କିଲଞ୍ଜକାପଣସାଲଦ୍ୱାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ରୂପଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ତଂ ପଜହଥ, ତଂ ୱୋ ପହୀନଂ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ନ ତୁମ୍ହାକୱଗ୍ଗଂ ସୁତ୍ଵା ଚିନ୍ତେସି ''ନେୱ କିର ରୂପଂ ଅତ୍ତନୋ, ନ ୱେଦନା''ତି। ସୋ ତଂୟେୱ ଅଙ୍କୁସଂ କତ୍ଵା ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ମହାୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ୟାଚିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତୋ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ଦ୍ୱେମାତିକା ପଗୁଣା କତ୍ଵା ତିଂସ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ଵା ଗୱଲୱାଲିୟଅଙ୍ଗଣଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ସମଣଧମ୍ମଂ ଅକାସି। ପାଦେସୁ ଅୱହନ୍ତେସୁ ଜଣ୍ଣୁକେହି ଚଙ୍କମତି। ତମେନଂ ରତ୍ତିଂ ଏକୋ ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ମିଗୋତି ମଞ୍ଞମାନୋ ପହରି। ସତ୍ତି ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ଵା ଗତା, ସୋ ତଂ ସତ୍ତିଂ ହରାପେତ୍ଵା ପହରଣମୁଖାନି ତିଣୱଟ୍ଟିୟା ପୂରାପେତ୍ଵା ପାସାଣପିଟ୍ଠିୟଂ ଅତ୍ତାନଂ ନିସୀଦାପେତ୍ଵା ଓକାସଂ କାରେତ୍ଵା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ଵା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ଉକ୍କାସିତସଦ୍ଦେନ ଆଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ବ୍ୟାକରିତ୍ଵା ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି –

‘‘ଭାସିତଂ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ, ସବ୍ବଲୋକଗ୍ଗୱାଦିନୋ;

ନ ତୁମ୍ହାକମିଦଂ ରୂପଂ, ତଂ ଜହେମ୍ସାଥ ଭିକ୍ଖୱୋ।

ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା, ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମିନୋ;

ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋ’’ତି।

ଏୱଂ ତାୱ ଅଯଂ ମଗ୍ଗୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରାଦୀନଂ ୱିଯ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ ସଂୱତ୍ତତି।

ସକ୍କୋ ପନ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଚୱିଧପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମରଣଭଯସନ୍ତଜ୍ଜିତୋ ଦୋମନସ୍ସଜାତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ଉପେକ୍ଖାପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱସାନେ ଅସୀତିସହସ୍ସାହି ଦେୱତାହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ସା ଚସ୍ସ ଉପପତ୍ତି ପୁନ ପାକତିକାୱ ଅହୋସି।

ସୁବ୍ରହ୍ମାପି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଚ୍ଛରାସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚସତା ଅଚ୍ଛରାଯୋ ରୁକ୍ଖତୋ ପୁପ୍ଫାନି ଓଚିନନ୍ତିଯୋ ଚୱିତ୍ୱା ନିରଯେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ସୋ ‘‘କିଂ ଇମା ଚିରାଯନ୍ତୀ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ତାସଂ ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘କିତ୍ତକଂ ନୁ ଖୋ ମମ ଆଯୂ’’ତି ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁପରିକ୍ଖଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଚୱିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ଅତିୱିଯ ଦୋମନସ୍ସଜାତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ମେ ଦୋମନସ୍ସଂ ସତ୍ଥା ୱିନଯିସ୍ସତି, ନ ଅଞ୍ଞୋ’’ତି ଅୱସେସା ପଞ୍ଚସତା ଅଚ୍ଛରାଯୋ ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି –

‘‘ନିଚ୍ଚଂ ଉତ୍ରସ୍ତମିଦଂ ଚିତ୍ତଂ, ନିଚ୍ଚଂ ଉବ୍ବିଗ୍ଗିଦଂ ମନୋ;

ଅନୁପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଛେସୁ, ଅଥୋ ଉପ୍ପତିତେସୁ ଚ;

ସଚେ ଅତ୍ଥି ଅନୁତ୍ରସ୍ତଂ, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋତି। (ସଂ। ନି। ୧।୯୮);

ତତୋ ନଂ ଭଗୱା ଆହ –

‘‘ନାଞ୍ଞତ୍ର ବୋଜ୍ଝା ତପସା, ନାଞ୍ଞତ୍ରିନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରା;

ନାଞ୍ଞତ୍ର ସବ୍ବନିସ୍ସଗ୍ଗା, ସୋତ୍ଥିଂ ପସ୍ସାମି ପାଣିନ’’ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୯୮);

ସୋ ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ପଞ୍ଚହି ଅଚ୍ଛରାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଥାୱରଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଅଗମାସୀତି। ଏୱଂ ଅଯଂ ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ସକ୍କାଦୀନଂ ୱିଯ ଦୋମନସ୍ସସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯାତି ଞାଯୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ, ତସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ, ପତ୍ତିଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଯଞ୍ହି ପୁବ୍ବଭାଗେ ଲୋକିଯୋ ସତିପଟ୍ଠାନମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଧିଗମାଯ ସଂୱତ୍ତତି। ତେନାହ ‘‘ଞାଯସ୍ସ ଅଧିଗମାଯା’’ତି। ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯାତି ତଣ୍ହାୱାନୱିରହିତତ୍ତା ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମସ୍ସ ଅମତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ, ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖତାଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଯଞ୍ହି ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ନିବ୍ବାନସଚ୍ଛିକିରିଯଂ ସାଧେତି। ତେନାହ ‘‘ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ‘‘ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସୋକସମତିକ୍କମାଦୀନି ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧାନେୱ ହୋନ୍ତି, ଠପେତ୍ୱା ପନ ସାସନଯୁତ୍ତିକୋୱିଦେ ଅଞ୍ଞେସଂ ନ ପାକଟାନି, ନ ଚ ଭଗୱା ପଠମଂ ସାସନଯୁତ୍ତିକୋୱିଦଂ ଜନଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ତେନ ତେନେୱ ପନ ସୁତ୍ତେନ ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥଂ ଞାପେତି। ତସ୍ମା ଇଧ ଯଂ ଯଂ ଅତ୍ଥଂ ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ ସାଧେତି, ତଂ ତଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାଯା’’ତିଆଦିମାହ। ଯସ୍ମା ୱା ଯା ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧି ଏକାଯନମଗ୍ଗେନ ସଂୱତ୍ତତି, ସା ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମେନ ହୋତି। ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମୋ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେନ, ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସାନଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ ଞାଯସ୍ସାଧିଗମେନ, ଞାଯସ୍ସାଧିଗମୋ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ। ତସ୍ମା ଇମମ୍ପି କମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସୋକପରିଦେୱାନଂ ସମତିକ୍କମାଯା’’ତିଆଦିମାହ।

ଅପିଚ ୱଣ୍ଣଭଣନମେତଂ ଏକାଯନମଗ୍ଗସ୍ସ। ଯଥେୱ ହି ଭଗୱା – ''ଧମ୍ମଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି ଆଦିକଲ୍ଯାଣଂ ମଜ୍ଝେକଲ୍ଯାଣଂ ପରିଯୋସାନକଲ୍ଯାଣଂ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ଯଞ୍ଜନଂ କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେସ୍ସାମି ଯଦିଦଂ ଛଛକ୍କାନୀ''ତି (ମ। ନି। ୩।୪୨୦) ଛଛକ୍କଦେସନାଯ ଅଟ୍ଠହି ପଦେହି ୱଣ୍ଣଂ ଅଭାସି। ଯଥା ଚ ଅରିଯୱଂସଦେସନାଯ ''ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯୱଂସା ଅଗ୍ଗଞ୍ଞା ରତ୍ତଞ୍ଞା ୱଂସଞ୍ଞା ପୋରାଣା ଅସଂକିଣ୍ଣା ଅସଂକିଣ୍ଣପୁବ୍ବା ନ ସଙ୍କୀଯନ୍ତି ନ ସଙ୍କୀଯିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପଟିକୁଟ୍ଠା ସମଣେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି (ଅ। ନି। ୪।୨୮) ନୱହି ପଦେହି ୱଣ୍ଣଂ ଅଭାସି; ଏୱଂ ଇମସ୍ସାପି ଏକାଯନମଗ୍ଗସ୍ସ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯାତିଆଦୀହି ସତ୍ତହି ପଦେହି ୱଣ୍ଣଂ ଅଭାସି। କସ୍ମାତି ଚେ, ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉସ୍ସାହଜନନତ୍ଥଂ। ୱଣ୍ଣଭାସନଞ୍ହି ସୁତ୍ୱା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ''ଅଯଂ କିର ମଗ୍ଗୋ ହଦଯସନ୍ତାପଭୂତଂ ସୋକଂ, ୱାଚାୱିପ୍ପଲାପଭୂତଂ ପରିଦେୱଂ, କାଯିକଅସାତଭୂତଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଚେତସିକଅସାତଭୂତଂ ଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଉପଦ୍ଦୱେ ହନତି, ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ଞାଯଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ତଯୋ ୱିସେସେ ଆୱହତୀ''ତି ଉସ୍ସାହଜାତା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ପରିଯାପୁଣିତବ୍ବଂ ଧାରେତବ୍ବଂ, ୱାଚେତବ୍ବଂ, ଇମଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି। ଇତି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉସ୍ସାହଜନନତ୍ଥଂ ୱଣ୍ଣଂ ଅଭାସି। କମ୍ବଲୱାଣିଜାଦଯୋ କମ୍ବଲାଦୀନଂ ୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ।

ଯଥା ହି ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲୱାଣିଜେନ 'କମ୍ବଲଂ ଗଣ୍ହଥା'ତି ଉଗ୍ଘୋସିତେପି ଅସୁକକମ୍ବଲୋତି ନ ତାୱ ମନୁସ୍ସା ଜାନନ୍ତି। କେସକମ୍ବଲୱାଳକମ୍ବଲାଦଯୋପି ହି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧା ଖରସମ୍ଫସ୍ସା କମ୍ବଲାତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଯଦା ପନ ତେନ ଗନ୍ଧାରକୋ ରତ୍ତକମ୍ବଲୋ ସୁଖୁମୋ ଉଜ୍ଜଲୋ ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସୋତି ଉଗ୍ଘୋସିତଂ ହୋତି, ତଦା ଯେ ପହୋନ୍ତି, ତେ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଯେ ନପ୍ପହୋନ୍ତି, ତେପି ଦସ୍ସନକାମା ହୋନ୍ତି; ଏୱମେୱ 'ଏକାଯନୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଯଂ ମଗ୍ଗୋ'ତି ୱୁତ୍ତେପି ଅସୁକମଗ୍ଗୋତି ନ ତାୱ ପାକଟୋ ହୋତି। ନାନପ୍ପକାରକା ହି ଅନିଯ୍ୟାନିକମଗ୍ଗାପି ମଗ୍ଗାତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ''ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା''ତିଆଦିମ୍ହି ପନ ୱୁତ୍ତେ ''ଅଯଂ କିର ମଗ୍ଗୋ ଚତ୍ତାରୋ ଉପଦ୍ଦୱେ ହନତି, ତଯୋ ୱିସେସେ ଆୱହତୀ''ତି ଉସ୍ସାହଜାତା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ପରିଯାପୁଣିତବ୍ବଂ ଧାରେତବ୍ବଂ ୱାଚେତବ୍ବଂ, ଇମଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱଣ୍ଣଂ ଭାସନ୍ତୋ ''ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିଯା''ତିଆଦିମାହ। ଯଥା ଚ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲୱାଣିଜୂପମା; ଏୱଂ ରତ୍ତଜମ୍ବୁନଦସୁୱଣ୍ଣୋଦକପ୍ପସାଦକମଣିରତନସୁୱିସୁଦ୍ଧମୁତ୍ତରତନପୱାଳାଦିୱାଣିଜୂପମାଦଯୋପେତ୍ଥ ଆହରିତବ୍ବା।

ଯଦିଦନ୍ତି ନିପାତୋ, ଯେ ଇମେତି ଅଯମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ। ଚତ୍ତାରୋତି ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦୋ। ତେନ ନ ତତୋ ହେଟ୍ଠା, ନ ଉଦ୍ଧନ୍ତି ସତିପଟ୍ଠାନପରିଚ୍ଛେଦଂ ଦୀପେତି। ସତିପଟ୍ଠାନାତି ତଯୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ସତିଗୋଚରୋପି ତିଧା ପଟିପନ୍ନେସୁ ସାୱକେସୁ ସତ୍ଥୁନୋ ପଟିଘାନୁନଯୱୀତିୱତ୍ତତାପି, ସତିପି। ''ଚତୁନ୍ନଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ସମୁଦଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମଞ୍ଚ ଦେସେସ୍ସାମି, ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ… କୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ। ଆହାରସମୁଦଯା କାଯସ୍ସ ସମୁଦଯୋ''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୫।୪୦୮) ହି ସତିଗୋଚରୋ ସତିପଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଥା ''କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନୋ ସତି, ସତି ପନ ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚା''ତିଆଦୀସୁପି (ପଟି। ମ। ୩।୩୫)। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପତିଟ୍ଠାତି ଅସ୍ମିନ୍ତି ପଟ୍ଠାନଂ। କା ପତିଟ୍ଠାତି? ସତି। ସତିଯା ପଟ୍ଠାନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଂ, ପଧାନଂ ଠାନନ୍ତି ୱା ପଟ୍ଠାନଂ। ସତିଯା ପଟ୍ଠାନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ହତ୍ଥିଟ୍ଠାନଅସ୍ସଟ୍ଠାନାଦୀନି ୱିଯ।

''ତଯୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଯଦରିଯୋ ସେୱତି, ଯଦରିଯୋ ସେୱମାନୋ ସତ୍ଥା ଗଣମନୁସାସିତୁଂ ଅରହତୀ''ତି (ମ। ନି। ୩।୩୧୧) ଏତ୍ଥ ତିଧା ପଟିପନ୍ନେସୁ ସାୱକେସୁ ସତ୍ଥୁନୋ ପଟିଘାନୁନଯୱୀତିୱତ୍ତତା ''ସତିପଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପଟ୍ଠପେତବ୍ବତୋ ପଟ୍ଠାନଂ, ପୱତ୍ତଯିତବ୍ବତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କେନ ପଟ୍ଠପେତବ୍ବତୋତି? ସତିଯା। ସତିଯା ପଟ୍ଠାନଂ ସତିପଟ୍ଠାନଂ। ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ଭାୱିତା ବହୁଲୀକତା ସତ୍ତ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିପୂରେନ୍ତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୩।୧୪୭) ପନ ସତିଯେୱ ''ସତିପଟ୍ଠାନ''''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପଟ୍ଠାତୀତି ପଟ୍ଠାନଂ, ଉପଟ୍ଠାତି ଓକ୍କନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ଥରିତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସତିଯେୱ ସତିପଟ୍ଠାନଂ। ଅଥ ୱା ସରଣଟ୍ଠେନ ସତି, ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ପଟ୍ଠାନଂ। ଇତି ସତି ଚ ସା ପଟ୍ଠାନଂ ଚାତିପି ସତିପଟ୍ଠାନଂ। ଇଦମିଧାଧିପ୍ପେତଂ।

ଯଦି ଏୱଂ କସ୍ମା ''ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି ବହୁୱଚନଂ? ସତିବହୁତ୍ତା। ଆରମ୍ମଣଭେଦେନ ହି ବହୁକା ଏତା ସତିଯୋ। ଅଥ ମଗ୍ଗୋତି କସ୍ମା ଏକୱଚନଂ? ମଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକତ୍ତା। ଚତସ୍ସୋପି ହି ଏତା ସତିଯୋ ମଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ମଗ୍ଗୋତି କେନଟ୍ଠେନ ମଗ୍ଗୋ? ନିବ୍ବାନଗମନଟ୍ଠେନ। ନିବ୍ବାନତ୍ଥିକେହି ମଗ୍ଗନୀଯଟ୍ଠେନ ଚା''ତି। ଚତସ୍ସୋପି ଚେତା ଅପରଭାଗେ କାଯାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ କିଚ୍ଚଂ ସାଧଯମାନା ନିବ୍ବାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ନିବ୍ବାନତ୍ଥିକେହି ମଗ୍ଗିଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ଚତସ୍ସୋପି ଏକୋ ମଗ୍ଗୋତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ୱଚନାନୁସନ୍ଧିନା ସାନୁସନ୍ଧିକାୱ ଦେସନା ହୋତି, ''ମାରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନଂ, ୱୋ ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗ୍ଗଂ ଦେସେସ୍ସାମି, ତଂ ସୁଣାଥ…ପେ… କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନୋ ମଗ୍ଗୋ? ଯଦିଦଂ ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୫।୨୨୪) ୱିଯ। ଯଥା ମାରସେନପ୍ପମଦ୍ଦନୋତି ଚ, ସତ୍ତ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାତି ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ, ବ୍ଯଞ୍ଜନମେୱେତ୍ଥ ନାନଂ । ଏୱଂ ''ଏକାଯନମଗ୍ଗୋ''ତି ଚ ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା''ତି ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ, ବ୍ଯଞ୍ଜନମେୱେତ୍ଥ ନାନଂ, ତସ୍ମା ମଗ୍ଗଟ୍ଠେନ ଏକତ୍ତା

ଏକଓ୍ୱଚନଂ। ଆରମ୍ମଣଭେଦେନ ସତିବହୁତ୍ତା ବହୁଓ୍ୱଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କସ୍ମା ପନ ଭଗଓ୍ୱତା ଚତ୍ତାରୋଓ୍ୱ ସତିପଟ୍ଠାନା ୱୁତ୍ତା ଅନୂନା ଅନଧିକାତି? ୱେନେୟ୍ୟହିତତ୍ତା। ତଣ୍ହାଚରିତଦିଟ୍ଠିଚରିତସମଥଯାନିକୱିପସ୍ସନାଯାନିକେସୁ ହି ମନ୍ଦତିକ୍ଖୱସେନ ଦ୍ୱେଧା ଦ୍ୱେଧା ପୱତ୍ତେସୁ ୱେନେୟ୍ୟେସୁ ମନ୍ଦସ୍ସ ତଣ୍ହାଚରିତସ୍ସ ଓଳାରିକଂ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ, ତିକ୍ଖସ୍ସ ସୁଖୁମଂ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ। ଦିଟ୍ଠିଚରିତସ୍ସପି ମନ୍ଦସ୍ସ ନାତିପ୍ପଭେଦଗତଂ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ, ତିକ୍ଖସ୍ସ ଅତିପ୍ପଭେଦଗତଂ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ। ସମଥଯାନିକସ୍ସ ଚ ମନ୍ଦସ୍ସ ଅକିଚ୍ଛେନ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବନିମିତ୍ତଂ ପଠମଂ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ, ତିକ୍ଖସ୍ସ ଓଳାରିକାରମ୍ମଣେ ଅସଣ୍ଠହନତୋ ଦୁତିଯଂ। ୱିପସ୍ସନାଯାନିକସ୍ସପି ମନ୍ଦସ୍ସ ନାତିପ୍ପଭେଦଗତାରମ୍ମଣଂ ତତିଯଂ, ତିକ୍ଖସ୍ସ ଅତିପ୍ପଭେଦଗତାରମ୍ମଣଂ ଚତୁତ୍ଥଂ। ଇତି ଚତ୍ତାରୋଓ୍ୱ ୱୁତ୍ତା ଅନୂନା ଅନଧିକାତି।

ସୁଭସୁଖନିଚ୍ଚଅତ୍ତଭାଓ୍ୱୱିପଲ୍ଲାସପ୍ପହାନତ୍ଥଂ ୱା। କାଯୋ ହି ଅସୁଭୋ, ତତ୍ଥ ଚ ସୁଭୱିପଲ୍ଲାସୱିପଲ୍ଲତ୍ଥା ସତ୍ତା। ତେସଂ ତତ୍ଥ ଅସୁଭଭାଓ୍ୱଦସ୍ସନେନ ତସ୍ସ ୱିପଲ୍ଲାସସ୍ସ ପହାନତ୍ଥଂ ପଠମଂ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସୁଖଂ ନିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ତାତି ଗହିତେସୁପି ଚ ୱେଦନାଦୀସୁ ୱେଦନା ଦୁକ୍ଖା, ଚିତ୍ତଂ ଅନିଚ୍ଚଂ, ଧମ୍ମା ଅନତ୍ତା, ତେସୁ ଚ ସୁଖନିଚ୍ଚଅତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସୱିପଲ୍ଲତ୍ଥା ସତ୍ତା। ତେସଂ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖାଦିଭାଓ୍ୱଦସ୍ସନେନ ତେସଂ ୱିପଲ୍ଲାସାନଂ ପହାନତ୍ଥଂ ସେସାନି ତୀଣି ୱୁତ୍ତାନୀତି ଏଓ୍ୱଂ ସୁଭସୁଖନିଚ୍ଚଅତ୍ତଭାଓ୍ୱୱିପଲ୍ଲାସପ୍ପହାନତ୍ଥଂ ୱା ଚତ୍ତାରୋଓ୍ୱ ୱୁତ୍ତା ଅନୂନା ଅନଧିକାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ନ କେଓ୍ୱଲଞ୍ଚ ୱିପଲ୍ଲାସପ୍ପହାନତ୍ଥମେଓ୍ୱ, ଅଥ ଖୋ ଚତୁରୋଘଯୋଗାସୱଗନ୍ଥୌପାଦାନଅଗତିପହାନତ୍ଥମ୍ପି ଚତୁବ୍ବିଧାହାରପରିଞ୍ଞତ୍ଥଞ୍ଚ ଚତ୍ତାରୋଓ୍ୱ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଯଂ ତାୱ ପକରଣନଯୋ।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ସରଣୱସେନ ଚେଓ୍ୱ ଏକତ୍ତସମୋସରଣୱସେନ ଚ ଏକମେଓ୍ୱ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଚତ୍ତାରୋତି ଏତଦେଓ୍ୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ହି ଚତୁଦ୍ୱାରେ ନଗରେ ପାଚୀନତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ପାଚୀନଦିସାଯ ଉଟ୍ଠାନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନଗରମେଓ୍ୱ ପୱିସନ୍ତି, ଦକ୍ଖିଣତୋ। ପଚ୍ଛିମତୋ। ଉତ୍ତରତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଉତ୍ତରଦିସାଯ ଉଟ୍ଠାନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ନଗରମେଓ୍ୱ ପୱିସନ୍ତି; ଏଓ୍ୱଂ – ସମ୍ପଦମିଦଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନଗରଂ ୱିଯ ହି ନିବ୍ବାନମହାନଗରଂ, ଦ୍ୱାରଂ ୱିଯ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ, ପାଚୀନଦିସାଦଯୋ ୱିଯ କାଯାଦଯୋ।

ଯଥା ପାଚୀନତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ପାଚୀନଦିସାଯ ଉଟ୍ଠାନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନଗରମେଓ୍ୱ ପୱିସନ୍ତି, ଏଓ୍ୱଂ କାଯାନୁପସ୍ସନାମୁଖେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚୁଦ୍ଦସୱିଧେନ କାଯାନୁପସ୍ସନଂ ଭାୱେତ୍ୱା କାଯାନୁପସ୍ସନାଭାୱନାନୁଭାୱନିବ୍ବତ୍ତେନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଏକଂ ନିବ୍ବାନମେଓ୍ୱ ଓସରନ୍ତି। ଯଥା ଦକ୍ଖିଣତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ଉଟ୍ଠାନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନଗରମେଓ୍ୱ ପୱିସନ୍ତି, ଏଓ୍ୱଂ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାମୁଖେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ନଓ୍ୱୱିଧେନ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାଭାୱନାନୁଭାୱନିବ୍ବତ୍ତେନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଏକଂ ନିବ୍ବାନମେଓ୍ୱ ଓସରନ୍ତି। ଯଥା ପଚ୍ଛିମତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ପଚ୍ଛିମଦିସାଯ ଉଟ୍ଠାନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱାରେନ ନଗରମେଓ୍ୱ ପୱିସନ୍ତି, ଏଓ୍ୱଂ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାମୁଖେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ସୋଳସୱିଧେନ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଭାୱନାନୁଭାୱନିବ୍ବତ୍ତେନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଏକଂ ନିବ୍ବାନମେଓ୍ୱ ଓସରନ୍ତି। ଯଥା ଉତ୍ତରତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଉତ୍ତରଦିସାଯ ଉଟ୍ଠାନକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ନଗରମେଓ୍ୱ ପୱିସନ୍ତି, ଏଓ୍ୱଂ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାମୁଖେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ପଞ୍ଚୱିଧେନ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାଭାୱନାନୁଭାୱନିବ୍ବତ୍ତେନ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଏକଂ ନିବ୍ବାନମେଓ୍ୱ ଓସରନ୍ତି। ଏଓ୍ୱଂ ସରଣୱସେନ ଚେଓ୍ୱ ଏକତ୍ତସମୋସରଣୱସେନ ଚ ଏକମେଓ୍ୱ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଚତ୍ତାରୋଓ୍ୱ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

କତମେଚତ୍ତାରୋତି କଥେତୁକମ୍ୟତା ପୁଚ୍ଛା। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ଭିକ୍ଖୱେତି ଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକପୁଗ୍ଗଲାଲପନମେତଂ। ଭିକ୍ଖୂତି ପଟିପତ୍ତିସମ୍ପାଦକପୁଗ୍ଗଲନିଦସ୍ସନମେତଂ। ଅଞ୍ଞେପି ଚ ଦେୱମନୁସ୍ସା ପଟିପତ୍ତିଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତିଯେଓ୍ୱ, ସେଟ୍ଠତ୍ତା ପନ ପଟିପତ୍ତିଯା ଭିକ୍ଖୁଭାୱଦସ୍ସନତୋ ଚ ''ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଆହ। ଭଗଓ୍ୱତୋ ହି ଅନୁସାସନିଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଭିକ୍ଖୁ ସେଟ୍ଠୋ, ସବ୍ବପ୍ପକାରାଯ ଅନୁସାସନିଯା ଭାଜନଭାୱତୋ। ତସ୍ମା ସେଟ୍ଠତ୍ତା ''ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଆହ। ତସ୍ମିଂ ଗହିତେ ପନ ସେସା ଗହିତାଓ୍ୱ ହୋନ୍ତି, ରାଜଗମନାଦୀସୁ ରାଜଗ୍ଗହଣେନ ସେସପରିସା ୱିଯ। ଯୋ ଚ ଇମଂ ପଟିପତ୍ତିଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାମ ହୋତୀତି ପଟିପତ୍ତିଯା ଭିକ୍ଖୁଭାୱଦସ୍ସନତୋପି ''ଭିକ୍ଖୂ''ତି ଆହ। ପଟିପନ୍ନକୋ ହି ଦେୱୋ ୱା ହୋତୁ ମନୁସ୍ସୋ ୱା, ଭିକ୍ଖୂତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତିଯେଓ୍ୱ ଯଥାହ –

''ଅଲଙ୍କତୋ ଚେପି ସମଂ ଚରେୟ୍ୟ,

ସନ୍ତୋ ଦନ୍ତୋ ନିଯତୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ;

ସବ୍ବେସୁ ଭୂତେସୁ ନିଧାଯ ଦଣ୍ଡଂ,

ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୋ ସମଣୋ ସ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୪୨);

କାଯେତି ରୂପକାଯେ। ରୂପକାଯୋ ହି ଇଧ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ କେସାଦୀନଞ୍ଚ ଧମ୍ମାନଂ ସମୂହଟ୍ଠେନ ହତ୍ଥିକାଯରଥକାଯାଦଯୋ ୱିଯ କାଯୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଯଥା ଚ ସମୂହଟ୍ଠେନ, ଏୱଂ କୁଚ୍ଛିତାନଂ ଆଯଟ୍ଠେନ। କୁଚ୍ଛିତାନଞ୍ହି ପରମଜେଗୁଚ୍ଛାନଂ ସୋ ଆଯୋତିପି କାଯୋ। ଆଯୋତି ଉପ୍ପତ୍ତିଦେସୋ। ତତ୍ରାଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ। ଆଯନ୍ତି ତତୋତି ଆଯୋ। କେ ଆଯନ୍ତି? କୁଚ୍ଛିତା କେସାଦଯୋ। ଇତି କୁଚ୍ଛିତାନଂ ଆଯୋତି କାଯୋ।

କାଯାନୁପସ୍ସୀତି କାଯେ ଅନୁପସ୍ସନସୀଲୋ କାଯଂ ୱା ଅନୁପସ୍ସମାନୋ। କାଯେତି ଚ ୱତ୍ୱାପି ପୁନ କାଯାନୁପସ୍ସୀତି ଦୁତିଯକାଯଗ୍ଗହଣଂ ଅସମ୍ମିସ୍ସତୋ ୱୱତ୍ଥାନଘନୱିନିବ୍ଭୋଗାଦିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନ ନ କାଯେ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱା, ଚିତ୍ତଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱା, ଅଥ ଖୋ କାଯାନୁପସ୍ସୀଯେୱାତି କାଯସଙ୍ଖାତେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ କାଯାନୁପସ୍ସନାକାରସ୍ସେୱ ଦସ୍ସନେନ ଅସମ୍ମିସ୍ସତୋ ୱୱତ୍ଥାନଂ ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ତଥା ନ କାଯେ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗୱିନିମୁତ୍ତଏକଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ, ନାପି କେସଲୋମାଦିୱିନିମୁତ୍ତଇତ୍ଥିପୁରିସାନୁପସ୍ସୀ, ଯୋପି ଚେତ୍ଥ କେସଲୋମାଦିକୋ ଭୂତୁପାଦାଯସମୂହସଙ୍ଖାତୋ କାଯୋ, ତତ୍ଥପି ନ ଭୂତୁପାଦାଯୱିନିମୁତ୍ତଏକଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ, ଅଥ ଖୋ ରଥସମ୍ଭାରାନୁପସ୍ସକୋ ୱିଯ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସମୂହାନୁପସ୍ସୀ, ନଗରାୱଯୱାନୁପସ୍ସକୋ ୱିଯ କେସଲୋମାଦିସମୂହାନୁପସ୍ସୀ, କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧପତ୍ତୱଟ୍ଟିୱିନିବ୍ଭୁଜକୋ ୱିଯ ରିତ୍ତମୁଟ୍ଠିୱିନିୱେଠକୋ ୱିଯ ଚ ଭୂତୁପାଦାଯସମୂହାନୁପସ୍ସୀଯେୱାତି ନାନପ୍ପକାରତୋ ସମୂହୱସେନେୱ କାଯସଙ୍ଖାତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁନୋ ଦସ୍ସନେନ ଘନୱିନିବ୍ଭୋଗୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ନ ହେତ୍ଥ ଯଥାୱୁତ୍ତସମୂହୱିନିମୁତ୍ତୋ କାଯୋ ୱା ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା କୋଚି ଧମ୍ମୋ ଦିସ୍ସତି, ଯଥାୱୁତ୍ତଧମ୍ମସମୂହମତ୍ତେଯେୱ ପନ ତଥା ତଥା ସତ୍ତା ମିଚ୍ଛାଭିନିୱେସଂ କରୋନ୍ତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ଯଂ ପସ୍ସତି ନ ତଂ ଦିଟ୍ଠଂ, ଯଂ ଦିଟ୍ଠଂ ତଂ ନ ପସ୍ସତି;

ଅପସ୍ସଂ ବଜ୍ଝତେ ମୂଳ୍ହୋ, ବଜ୍ଝମାନୋ ନ ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ଘନୱିନିବ୍ଭୋଗାଦିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଚେତ୍ଥ ଅଯମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଞ୍ହି ଏତସ୍ମିଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀଯେୱ, ନ ଅଞ୍ଞଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଥା ଅନୁଦକଭୂତାଯପି ମରୀଚିଯା ଉଦକାନୁପସ୍ସିନୋ ହୋନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ଅନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖାନତ୍ତଅସୁଭଭୂତେଯେୱ ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ ନିଚ୍ଚସୁଖଅତ୍ତସୁଭଭାୱାନୁପସ୍ସୀ, ଅଥ ଖୋ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ଅନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖାନତ୍ତଅସୁଭାକାରସମୂହାନୁପସ୍ସୀଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ୱା ଯ୍ୱାଯଂ ପରତୋ ‘‘ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା…ପେ… ସୋ ସତୋୱ ଅସ୍ସସତୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାଦିଚୁଣ୍ଣିକଜାତଅଟ୍ଠିକପରିଯୋସାନୋ କାଯୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଯୋ ଚ ‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ ପଥୱୀକାଯଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ଆପୋକାଯଂ ତେଜୋକାଯଂ ୱାଯୋକାଯଂ କେସକାଯଂ ଲୋମକାଯଂ ଛୱିକାଯଂ ଚମ୍ମକାଯଂ ମଂସକାଯଂ ରୁଧିରକାଯଂ ନ୍ହାରୁକାଯଂ ଅଟ୍ଠିକାଯଂ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜକାଯ’’ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୩।୩୫) ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ କାଯୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ କାଯେ ଅନୁପସ୍ସନତୋ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀତି ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଥ ୱା କାଯେ ଅହନ୍ତି ୱା ମମନ୍ତି ୱା ଏୱଂ ଗହେତବ୍ବସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅନନୁପସ୍ସନତୋ, ତସ୍ସ ତସ୍ସେୱ ପନ କେସଲୋମାଦିକସ୍ସ ନାନାଧମ୍ମସମୂହସ୍ସ ଅନୁପସ୍ସନତୋ କାଯେ କେସାଦିଧମ୍ମସମୂହସଙ୍ଖାତକାଯାନୁପସ୍ସୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅପିଚ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ’’ତିଆଦିନା ଅନୁକ୍କମେନ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ ଆଗତନଯସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସେୱ ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣାଦିନୋ ଆକାରସମୂହସଙ୍ଖାତସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଅନୁପସ୍ସନତୋପି କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀତି ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତଥା ହି ଅଯଂ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନାପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ କାଯଂ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଅନୁପସ୍ସନାନଂ ୱସେନ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ନିଚ୍ଚତୋ। ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ସୁଖତୋ। ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସତି, ନୋ ଅତ୍ତତୋ। ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନୋ ନନ୍ଦତି, ୱିରଜ୍ଜତି, ନୋ ରଜ୍ଜତି, ନିରୋଧେତି। ନୋ ସମୁଦେତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ନୋ ଆଦିଯତି। ସୋ ତଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତି , ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ଅନତ୍ତତୋ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପଜହତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ନନ୍ଦିଂ ପଜହତି , ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ରାଗଂ ପଜହତି, ନିରୋଧେନ୍ତୋ ସମୁଦଯଂ ପଜହତି, ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଆଦାନଂ ପଜହତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱିହରତୀତି ଇରିଯତି। ଆତାପୀତି ତୀସୁ ଭୱେସୁ କିଲେସେ ଆତାପେତୀତି ଆତାପୋ, ୱୀରିଯସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଆତାପୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଆତାପୀ। ସମ୍ପଜାନୋତି ସମ୍ପଜଞ୍ଞସଙ୍ଖାତେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସତିମାତି କାଯପରିଗ୍ଗାହିକାଯ ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅଯଂ ପନ ଯସ୍ମା ସତିଯା

ଆରମ୍ମଣଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟ ଅନୁପସ୍ସତି, ନ ହି ସତିୱିରହିତସ୍ସ ଅନୁପସ୍ସନା ନାମ ଅତ୍ଥି, ତେନେୱାହ – ''ସତିଞ୍ଚ ଖ୍ୱାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବତ୍ଥିକଂ ୱଦାମୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୪)। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ''କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତୀ''ତି ଏତ୍ତାୱତା କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ୱା ଯସ୍ମା ଅନାତାପିନୋ ଅନ୍ତୋସଙ୍ଖେପୋ ଅନ୍ତରାଯକରୋ ହୋତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ଉପାଯପରିଗ୍ଗହେ ଅନୁପାଯପରିୱଜ୍ଜନେ ଚ ସମ୍ମୁଯ୍ହତି, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି ଉପାଯାପରିଚ୍ଚାଗେ ଅନୁପାଯାପରିଗ୍ଗହେ ଚ ଅସମତ୍ଥୋ ହୋତି, ତେନସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଆନୁଭାୱେନ ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତେସଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଆତାପୀ ସମ୍ପଜାନୋ ସତିମା''ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇତି କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ପଯୋଗଙ୍ଗଞ୍ଚସ୍ସ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପହାନଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱିନେଯ୍ୟାତି ତଦଙ୍ଗୱିନଯେନ ୱା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିନଯେନ ୱା ୱିନଯିତ୍ୱା। ଲୋକେତି ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ କାଯେ। କାଯୋ ହି ଇଧ ଲୁଜ୍ଜନପଲୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ଲୋକୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଯସ୍ମା ପନସ୍ସ ନ କାଯମତ୍ତେଯେୱ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ ପହୀଯତି, ୱେଦନାଦୀସୁପି ପହୀଯତିଯେୱ। ତସ୍ମା ପଞ୍ଚପି ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ଲୋକୋତି ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ। ଲୋକସଙ୍ଖାତତ୍ତା ୱା ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରନଯେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନାହ – ''ତତ୍ଥ କତମୋ ଲୋକୋ? ସ୍ୱେୱ କାଯୋ ଲୋକୋ''ତି, ଅଯମେୱେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ ୱିନେଯ୍ୟାତି ଏୱଂ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଅଭିଜ୍ଝାଗ୍ଗହଣେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ, ଦୋମନସ୍ସଗ୍ଗହଣେନ ବ୍ୟାପାଦୋ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ନୀୱରଣପରିଯାପନ୍ନବଲୱଧମ୍ମଦ୍ୱଯଦସ୍ସନେନ ନୀୱରଣପ୍ପହାନଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ୱିସେସେନ ଚେତ୍ଥ ଅଭିଜ୍ଝାୱିନଯେନ କାଯସମ୍ପତ୍ତିମୂଲକସ୍ସ ଅନୁରୋଧସ୍ସ, ଦୋମନସ୍ସୱିନଯେନ କାଯୱିପତ୍ତିମୂଲକସ୍ସ ୱିରୋଧସ୍ସ, ଅଭିଜ୍ଝାୱିନଯେନ ଚ କାଯେ ଅଭିରତିଯା, ଦୋମନସ୍ସୱିନଯେନ କାଯଭାୱନାଯ ଅନଭିରତିଯା, ଅଭିଜ୍ଝାୱିନଯେନ କାଯେ ଅଭୂତାନଂ ସୁଭସୁଖଭାୱାଦୀନଂ ପକ୍ଖେପସ୍ସ, ଦୋମନସ୍ସୱିନଯେନ କାଯେ ଭୂତାନଂ ଅସୁଭାସୁଖଭାୱାଦୀନଂ ଅପନଯନସ୍ସ ଚ ପହାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ଯୋଗାୱଚରସ୍ସ ଯୋଗାନୁଭାୱୋ ଯୋଗସମତ୍ଥତା ଚ ଦୀପିତା ହୋତି। ଯୋଗାନୁଭାୱୋ ହି ଏସ, ଯଦିଦଂ ଅନୁରୋଧୱିରୋଧୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଅରତିରତିସହୋ ଅଭୂତପକ୍ଖେପଭୂତାପନଯନୱିରହିତୋ ଚ ହୋତି। ଅନୁରୋଧୱିରୋଧୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ଚେସ ଅରତିରତିସହୋ ଅଭୂତଂ ଅପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଭୂତଞ୍ଚ ଅନପନଯନ୍ତୋ ଯୋଗସମତ୍ଥୋ ହୋତୀତି।

ଅପରୋ ନଯୋ ''କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ''ତି ଏତ୍ଥ ଅନୁପସ୍ସନାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ୱିହରତୀ''ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୱିହାରେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନିକସ୍ସ କାଯପରିହରଣଂ, ''ଆତାପୀ''ତିଆଦୀସୁ ପନ ଆତାପେନ ସମ୍ମପ୍ପଧାନଂ, ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସବ୍ବତ୍ଥକକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, କମ୍ମଟ୍ଠାନପରିହରଣୂପାଯୋ ୱା। ସତିଯା ୱା କାଯାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ପଟିଲଦ୍ଧସମଥୋ, ସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ୱିପସ୍ସନା ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସୱିନଯେନ ଭାୱନାବଲଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ୱିଭଙ୍ଗେ ପନ ଅନୁପସ୍ସୀତି ତତ୍ଥ ''କତମା ଅନୁପସ୍ସନା? ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ୱିଚଯୋ ପୱିଚଯୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ଉପଲକ୍ଖଣା ପଚ୍ଚୁପଲକ୍ଖଣା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କୋସଲ୍ଲଂ ନେପୁଞ୍ଞଂ ୱେଭବ୍ୟା ଚିନ୍ତା ଉପପରିକ୍ଖା ଭୂରୀମେଧା ପରିଣାଯିକା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପତୋଦୋ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାସାଦୋ ପଞ୍ଞାଆଲୋକୋ ପଞ୍ଞାଓଭାସୋ ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ ପଞ୍ଞାରତନଂ ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନୁପସ୍ସନା। ଇମାଯ ଅନୁପସ୍ସନାଯ ଉପେତୋ ହୋତି ସମୁପେତୋ ଉପଗତୋ ସମୁପଗତୋ ଉପପନ୍ନୋ ସମନ୍ନାଗତୋ, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନୁପସ୍ସୀତି। ୱିହରତୀତି ଇରିଯତି ପୱତ୍ତତି ପାଲେତି ଯପେତି ଯାପେତି ଚରତି ୱିହରତି, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିହରତୀତି। ଆତାପୀତି ତତ୍ଥ କତମଂ ଆତାପଂ? ଯୋ ଚେତସିକୋ ୱୀରିଯାରମ୍ଭୋ ନିକ୍କମୋ ପରକ୍କମୋ ଉଯ୍ୟାମୋ ୱାଯାମୋ ଉସ୍ସାହୋ ଉସ୍ସୋଳ୍ହୀ ଥାମୋ ଧିତି ଅସିଥିଲପରକ୍କମତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦତା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରତା ଧୁରସମ୍ପଗ୍ଗାହୀ ୱୀରିଯଂ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱୀରିଯବଲଂ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଆତାପଂ। ଇମିନା ଆତାପେନ ଉପେତୋ ହୋତି…ପେ… ସମନ୍ନାଗତୋ , ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ଆତାପୀତି। ସମ୍ପଜାନୋତି ତତ୍ଥ କତମଂ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ? ଯା ପଞ୍ଞା ପଜାନନା ୱିଚଯୋ ପୱିଚଯୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ଉପଲକ୍ଖଣା ପଚ୍ଚୁପଲକ୍ଖଣା ପଣ୍ଡିଚ୍ଚଂ କୋସଲ୍ଲଂ ନେପୁଞ୍ଞଂ ୱେଭବ୍ୟା ଚିନ୍ତା ଉପପରିକ୍ଖା ଭୂରୀମେଧା ପରିଣାଯିକା ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ପତୋଦୋ ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଞ୍ଞାବଲଂ ପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ପଞ୍ଞାପାସାଦୋ ପଞ୍ଞାଆଲୋକୋ ପଞ୍ଞାଓଭାସୋ ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୋ ପଞ୍ଞାରତନଂ ଅମୋହୋ ଧମ୍ମୱିଚଯୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ। ଇମିନା ସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ଉପେତୋ ହୋତି …ପେ… ସମନ୍ନାଗତୋ, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ସମ୍ପଜାନୋତି। ସତିମାତି ତତ୍ଥ କତମା ସତି? ଯା ସତି ଅନୁସ୍ସତି ପଟିସ୍ସତି ସତି ସରଣତା ଧାରଣତା ଅପିଲାପନତା ଅସମ୍ମୁସନତା ସତି ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସତିବଲଂ ସମ୍ମାସତି , ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସତି। ଇମାଯ ସତିଯା ଉପେତୋ ହୋତି…ପେ… ସମନ୍ନାଗତୋ, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ସତିମାତି।

ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ତତ୍ଥ କତମୋ ଲୋକୋ? ସ୍ୱେୱ କାଯୋ ଲୋକୋ। ପଞ୍ଚପି ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ଲୋକୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଲୋକୋ।

ତତ୍ଥ କତମା ଅଭିଜ୍ଝା? ଯୋ ରାଗୋ ସାରାଗୋ ଅନୁନଯୋ ଅନୁରୋଧୋ ନନ୍ଦୀ ନନ୍ଦିରାଗୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ସାରାଗୋ, ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅଭିଜ୍ଝା। ତତ୍ଥ କତମଂ ଦୋମନସ୍ସଂ? ଯଂ ଚେତସିକଂ ଅସାତଂ ଚେତସିକଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଚେତୋସମ୍ଫସ୍ସଜା ଅସାତା ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା, ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦୋମନସ୍ସଂ। ଇତି ଅଯଞ୍ଚ ଅଭିଜ୍ଝା, ଇଦଞ୍ଚ ଦୋମନସ୍ସଂ ଇମମ୍ହି ଲୋକେ ୱିନୀତା ହୋନ୍ତି ପଟିୱିନୀତା ସନ୍ତା ସମିତା ୱୂପସମିତା ଅତ୍ଥଙ୍ଗତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଙ୍ଗତା ଅପ୍ପିତା ବ୍ୟପ୍ପିତା ସୋସିତା ୱିସୋସିତା ବ୍ୟନ୍ତୀକତା, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସ''ନ୍ତି (ୱିଭ। ୩୫୭-୩୬୨)।

ଏୱମେତେସଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ତେନ ସହ ଅଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାନଯୋ ଯଥା ସଂସନ୍ଦତି, ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଯଂ ତାୱ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନୁଦ୍ଦେସସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା।

ଇଦାନି ୱେଦନାସୁ। ଚିତ୍ତେ। ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି…ପେ… ୱିନେଯ୍ୟ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀତି ଏୱମାଦୀସୁ ୱେଦନାଦୀନଂ ପୁନ ୱଚନେ ପଯୋଜନଂ କାଯାନୁପସ୍ସନାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ। ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ। ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ୱେଦନାତି ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା, ତା ଚ ଲୋକିଯା ଏୱ। ଚିତ୍ତମ୍ପି ଲୋକିଯଂ, ତଥା ଧମ୍ମା। ତେସଂ ୱିଭାଗୋ ନିଦ୍ଦେସୱାରେ ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତି। କେୱଲଂ ପନିଧ ଯଥା ୱେଦନା ଅନୁପସ୍ସିତବ୍ବା, ତଥା ତା ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ ''ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏସ ନଯୋ ଚିତ୍ତଧମ୍ମେସୁପି। କଥଞ୍ଚ ୱେଦନା ଅନୁପସ୍ସିତବ୍ବାତି? ସୁଖା ତାୱ ୱେଦନା ଦୁକ୍ଖତୋ, ଦୁକ୍ଖା ସଲ୍ଲତୋ, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ଅନିଚ୍ଚତୋ। ଯଥାହ –

''ଯୋ ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅଦ୍ଦ, ଦୁକ୍ଖମଦ୍ଦକ୍ଖି ସଲ୍ଲତୋ;

ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ସନ୍ତଂ, ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ;

ସ ୱେ ସମ୍ମଦ୍ଦସୋ ଭିକ୍ଖୁ, ଉପସନ୍ତୋ ଚରିସ୍ସତୀ''ତି। (ସଂ। ନି। ୪।୨୫୩);

ସବ୍ବା ଏୱ ଚେତା ''ଦୁକ୍ଖା''ତିପି ଅନୁପସ୍ସିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ଯଂ କିଞ୍ଚି ୱେଦଯିତଂ, ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ମିନ୍ତି ୱଦାମୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୪।୨୫୯)। ସୁଖଦୁକ୍ଖତୋପି ଚ ଅନୁପସ୍ସିତବ୍ବା। ଯଥାହ ''ସୁଖା ୱେଦନା ଠିତିସୁଖା ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖା''ତି (ମ। ନି। ୧।୪୬୫) ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଅପିଚ ଅନିଚ୍ଚାଦିସତ୍ତଅନୁପସ୍ସନାୱସେନପି ଅନୁପସ୍ସିତବ୍ବା। ସେସଂ ନିଦ୍ଦେସୱାରେଯେୱ ପାକଟଂ ଭୱିସ୍ସତି।

ଚିତ୍ତଧମ୍ମେସୁପି ଚିତ୍ତଂ ତାୱ ଆରମ୍ମଣାଧିପତିସହଜାତଭୂମିକମ୍ମୱିପାକକିରିଯାଦିନାନତ୍ତଭେଦାନଂ ଅନିଚ୍ଚାଦିଅନୁପସ୍ସନାନଂ ନିଦ୍ଦେସୱାରେ ଆଗତସରାଗାଦିଭେଦାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଅନୁପସ୍ସିତବ୍ବଂ। ଧମ୍ମା ସଲକ୍ଖଣସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣାନଂ ସୁଞ୍ଞତଧମ୍ମସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚାଦିସତ୍ତାନୁପସ୍ସନାନଂ ନିଦ୍ଦେସୱାରେ ଆଗତସନ୍ତାଦିଭେଦାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଅନୁପସ୍ସିତବ୍ବା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ଯସ୍ସ କାଯସଙ୍ଖାତେ ଲୋକେ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସଂ ପହୀନଂ, ତସ୍ସ ୱେଦନାଦୀସୁପି ତଂ ପହୀନମେୱ। ନାନାପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ପନ ନାନାଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନାୱସେନ ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ। ଯତୋ ୱା ଏକତ୍ଥ ପହୀନଂ ସେସେସୁପି ପହୀନଂ ହୋତି, ତେନେୱସ୍ସ ତତ୍ଥ ପହାନଦସ୍ସନତ୍ଥମ୍ପି ଏତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି।

ଉଦ୍ଦେସୱାରକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

କାଯାନୁପସ୍ସନା ଆନାପାନପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୭୪। ଇଦାନି ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଛେକୋ ୱିଲୀୱକାରକୋ ଥୂଲକିଲଞ୍ଜସଣ୍ହକିଲଞ୍ଜଚଙ୍କୋଟକପେଳାପୁଟାଦୀନି ଉପକରଣାନି କତ୍ତୁକାମୋ ଏକଂ ମହାୱେଣୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ଚତୁଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତତୋ ଏକେକଂ ୱେଣୁଖଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଫାଲେତ୍ୱା ତଂ ତଂ ଉପକରଣଂ କରେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଭଗୱା ସତିପଟ୍ଠାନଦେସନାଯ ସତ୍ତାନଂ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ୱିସେସାଧିଗମଂ କତ୍ତୁକାମୋ ଏକମେୱ ସମ୍ମାସତିଂ ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଚତୁଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତତୋ ଏକେକଂ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା କାଯଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ''କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ନିଦ୍ଦେସୱାରଂ ୱତ୍ତୁମାରଦ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥ କଥଞ୍ଚାତିଆଦି ୱିତ୍ଥାରେତୁକମ୍ୟତାପୁଚ୍ଛା। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଭିକ୍ଖୱେ, କେନ ଚ ପକାରେନ ଭିକ୍ଖୁ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତୀତି? ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବପୁଚ୍ଛାୱାରେସୁ। ଇଧ ଭିକ୍ଖୱେ ଭିକ୍ଖୂତି ଭିକ୍ଖୱେ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଭିକ୍ଖୁ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଇଧସଦ୍ଦୋ ସବ୍ବପ୍ପକାରକାଯାନୁପସ୍ସନାନିବ୍ବତ୍ତକସ୍ସ

ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ନିସ୍ସଯଭୂତସାସନପରିଦୀପନୋ ଅଞ୍ଞସାସନସ୍ସ ତଥାଭାୱପଟିସେଧନୋ ଚ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ‘‘ଇଧେୱ ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଣୋ…ପେ… ସୁଞ୍ଞା ପରପ୍ପୱାଦା ସମଣେଭି ଅଞ୍ଞେହୀ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୧୩୯)। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି।

ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଗତୋ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ୱାତି ଇଦମସ୍ସ ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନାନୁରୂପସେନାସନପରିଗ୍ଗହପରିଦୀପନଂ। ଇମସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ରୂପାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଅନୁୱିସଟଂ ଚିତ୍ତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନୱୀଥିଂ ଓତରିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, କୂଟଗୋଣଯୁତ୍ତରଥୋ ୱିଯ ଉପ୍ପଥମେୱ ଧାୱତି। ତସ୍ମା ସେଯ୍ୟଥାପି ନାମ ଗୋପୋ କୂଟଧେନୁଯା ସବ୍ବଂ ଖୀରଂ ପିୱିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିତଂ କୂଟୱଚ୍ଛଂ ଦମେତୁକାମୋ ଧେନୁତୋ ଅପନେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ମହନ୍ତଂ ଥମ୍ଭଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଯୋତ୍ତେନ ବନ୍ଧେଯ୍ୟ। ଅଥସ୍ସ ସୋ ୱଚ୍ଛୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାଯିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତମେୱ ଥମ୍ଭଂ ଉପନିସୀଦେଯ୍ୟ ୱା ଉପନିପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ୱା, ଏୱମେୱ ଇମିନାପି ଭିକ୍ଖୁନା ଦୀଘରତ୍ତଂ ରୂପାରମ୍ମଣାଦିରସପାନୱଡ୍ଢିତଂ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ ଦମେତୁକାମେନ ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣତୋ ଅପନେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ୱା ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସତିପଟ୍ଠାନାରମ୍ମଣତ୍ଥମ୍ଭେ ସତିଯୋତ୍ତେନ ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଏୱମସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତ୍ୱାପି ପୁବ୍ବେ ଆଚିଣ୍ଣାରମ୍ମଣଂ ଅଲଭମାନଂ ସତିଯୋତ୍ତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାଯିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ ତମେୱାରମ୍ମଣଂ ଉପଚାରପ୍ପନାୱସେନ ଉପନିସୀଦତି ଚେୱ ଉପନିପଜ୍ଜତି ଚ। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ଯଥା ଥମ୍ଭେ ନିବନ୍ଧେଯ୍ୟ, ୱଚ୍ଛଂ ଦମଂ ନରୋ ଇଧ;

ବନ୍ଧେଯ୍ୟେୱଂ ସକଂ ଚିତ୍ତଂ, ସତିଯାରମ୍ମଣେ ଦଳ୍ହ’’ନ୍ତି।

ଏୱମସ୍ସେତଂ ସେନାସନଂ ଭାୱନାନୁରୂପଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଇଦମସ୍ସ ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନାନୁରୂପସେନାସନପରିଗ୍ଗହପରିଦୀପନ’’ନ୍ତି।

ଅପିଚ ଯସ୍ମା ଇଦଂ କାଯାନୁପସ୍ସନାଯ ମୁଦ୍ଧଭୂତଂ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ୱିସେସାଧିଗମଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରପଦଟ୍ଠାନଂ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦିସଦ୍ଦସମାକୁଲଂ ଗାମନ୍ତଂ ଅପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ନ ସୁକରଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ, ସଦ୍ଦକଣ୍ଟକତ୍ତା ଝାନସ୍ସ। ଅଗାମକେ ପନ ଅରଞ୍ଞେ ସୁକରଂ ଯୋଗାୱଚରେନ ଇଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ତଦେୱ ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁଂ, ତସ୍ମାସ୍ସ ଅନୁରୂପସେନାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱା, ‘‘ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା’’ତିଆଦିମାହ।

ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଚରିଯୋ ୱିଯ ହି ଭଗୱା। ସୋ ଯଥା ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଚରିଯୋ ନଗରଭୂମିଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ଥ ନଗରଂ ମାପେଥା’’ତି ଉପଦିସତି, ସୋତ୍ଥିନା ଚ ନଗରେ ନିଟ୍ଠିତେ ରାଜକୁଲତୋ ମହାସକ୍କାରଂ ଲଭତି, ଏୱମେୱ ଯୋଗାୱଚରସ୍ସ ଅନୁରୂପସେନାସନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନମନୁଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଉପଦିସତି, ତତୋ ତତ୍ଥ କମ୍ମଟ୍ଠାନମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତେନ ଯୋଗିନା ଅନୁକ୍କମେନ ଅରହତ୍ତେ ପତ୍ତେ ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱତ ସୋ ଭଗୱା’’ତି ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ ଲଭତି।

ଅଯଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଦୀପିସଦିସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥା ହି ମହାଦୀପିରାଜା ଅରଞ୍ଞେ ତିଣଗହନଂ ୱା ୱନଗହନଂ ୱା ପବ୍ବତଗହନଂ ୱା ନିସ୍ସାଯ ନିଲୀଯିତ୍ୱା ୱନମହିଂସଗୋକଣ୍ଣସୂକରାଦଯୋ ମିଗେ ଗଣ୍ହାତି, ଏୱମେୱ ଅଯଂ ଅରଞ୍ଞାଦୀସୁ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯଥାକ୍କମେନ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗେ ଚେୱ ଚତ୍ତାରି ଅରିଯଫଲାନି ଚ ଗଣ୍ହାତି। ତେନାହୁ ପୋରାଣା –

‘‘ଯଥାପି ଦୀପିକୋ ନାମ, ନିଲୀଯିତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୀ ମିଗେ;

ତଥେୱାଯଂ ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତୋ, ଯୁତ୍ତଯୋଗୋ ୱିପସ୍ସକୋ;

ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱାନ, ଗଣ୍ହାତି ଫଲମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି।

ତେନସ୍ସ ପରକ୍କମଜୱଯୋଗ୍ଗଭୂମିଂ ଅରଞ୍ଞସେନାସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱା ‘‘ଅରଞ୍ଞଗତୋ ୱା’’ତିଆଦିମାହ। ଇତୋ ପରଂ ଇମସ୍ମିଂ ଆନାପାନପବ୍ବେ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା, ତଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖୋ ଭମକାରୋ ୱାତି ଇଦଞ୍ହି ଉପମାମତ୍ତମେୱ ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱା କାଯେତି ଇଦଂ ଅପ୍ପନାମତ୍ତମେୱ ଚ ତତ୍ଥ ଅନାଗତଂ, ସେସଂ ଆଗତମେୱ।

ଯଂ ପନ ଅନାଗତଂ, ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖୋତି ଛେକୋ। ଦୀଘଂ ୱା ଅଞ୍ଛନ୍ତୋତି ମହନ୍ତାନଂ ଭେରୀପୋକ୍ଖରାଦୀନଂ ଲିଖନକାଲେ ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚ ପସାରେତ୍ୱା

ଦୀଘଂ କରୋନ୍ତୋ। ରସ୍ସଂ ୱା ଅଞ୍ଛନ୍ତୋତି ଖୁଦ୍ଦକାନଂ ଦନ୍ତସୂଚିଓ୍ୱେଧକାଦୀନଂ ଲିଖନକାଲେ ମନ୍ଦମନ୍ଦଂ ରସ୍ସଂ କରୋନ୍ତୋ। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏୱଂ ଅଯମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁ ଅଦ୍ଧାନୱସେନ ଇତ୍ତରୱସେନ ଚ ପୱତ୍ତାନଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ୱସେନ ଦୀଘଂ ୱା ଅସ୍ସସନ୍ତୋ ଦୀଘଂ ଅସ୍ସସାମୀତି ପଜାନାତି…ପେ… ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତୀତି। ତସ୍ସେୱଂ ସିକ୍ଖତୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିମିତ୍ତେ ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସୋ ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ୱା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି ଝାନଙ୍ଗାନି ୱା।

ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକମ୍ମିକୋ ''ଇମେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା କିଂ ନିସ୍ସିତା? ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତା। ୱତ୍ଥୁ ନାମ କରଜକାଯୋ, କରଜକାଯୋ ନାମ ଚତ୍ତାରି ମହାଭୂତାନି ଉପାଦାରୂପଞ୍ଚେ''ତି ଏୱଂ ରୂପଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତୋ ତଦାରମ୍ମଣେ ଫସ୍ସପଞ୍ଚମକେ ନାମନ୍ତି। ଏୱଂ ନାମରୂପଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଅୱିଜ୍ଜାଦିପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ଦିସ୍ୱା ''ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମମତ୍ତମେୱେତଂ, ଅଞ୍ଞୋ ସତ୍ତୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ନତ୍ଥୀ''ତି ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖୋ ସପ୍ପଚ୍ଚଯନାମରୂପେ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ଇଦଂ ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯାୱ ଅରହତ୍ତା ନିଯ୍ୟାନମୁଖଂ।

ଝାନକମ୍ମିକୋପି ''ଇମାନି ଝାନଙ୍ଗାନି କିଂ ନିସ୍ସିତାନି, ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତାନି, ୱତ୍ଥୁ ନାମ କରଜକାଯୋ ଝାନଙ୍ଗାନି ନାମଂ, କରଜକାଯୋ ରୂପ''ନ୍ତି ନାମରୂପଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଅୱିଜ୍ଜାଦିପଚ୍ଚଯାକାରଂ ଦିସ୍ୱା ''ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମମତ୍ତମେୱେତଂ, ଅଞ୍ଞୋ ସତ୍ତୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ନତ୍ଥୀ''ତି ୱିତିଣ୍ଣକଙ୍ଖୋ ସପ୍ପଚ୍ଚଯନାମରୂପେ ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି। ଇଦମେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯାୱ ଅରହତ୍ତା ନିଯ୍ୟାନମୁଖଂ।

ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ବହିଦ୍ଧା ୱାତି ପରସ୍ସ ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯେ। ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି କାଲେନ ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ପରସ୍ସ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯେ। ଏତେନସ୍ସ ପଗୁଣକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ସଞ୍ଚରଣକାଲୋ କଥିତୋ। ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ପନିଦଂ ଉଭଯଂ ନ ଲବ୍ଭତି।

ସମୁଦଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀୱାତି ଯଥା ନାମ କମ୍ମାରସ୍ସ ଭସ୍ତଞ୍ଚ ଗଗ୍ଗରନାଳିଞ୍ଚ ତଜ୍ଜଞ୍ଚ ୱାଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱାତୋ ଅପରାପରଂ ସଞ୍ଚରତି, ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ କରଜକାଯଞ୍ଚ ନାସପୁଟଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯୋ ଅପରାପରଂ ସଞ୍ଚରତି। କାଯାଦଯୋ ଧମ୍ମା ସମୁଦଯଧମ୍ମା, ତେ ପସ୍ସନ୍ତୋ ''ସମୁଦଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱା କାଯସ୍ମିଂ ୱିହରତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱାତି ଯଥା ଭସ୍ତାଯ ଅପନୀତାଯ ଗଗ୍ଗରନାଳିଯା ଭିନ୍ନାଯ ତଜ୍ଜେ ଚ ୱାଯାମେ ଅସତି ସୋ ୱାତୋ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ଏୱମେୱ କାଯେ ଭିନ୍ନେ ନାସପୁଟେ ୱିଦ୍ଧସ୍ତେ ଚିତ୍ତେ ଚ ନିରୁଦ୍ଧେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯୋ ନାମ ନପ୍ପୱତ୍ତତୀତି କାଯାଦିନିରୋଧା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିରୋଧୋତି ଏୱଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ''ୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱା କାଯସ୍ମିଂ ୱିହରତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସମୁଦଯୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱାତି କାଲେନ ସମୁଦଯଂ କାଲେନ ୱଯଂ ଅନୁପସ୍ସନ୍ତୋ। ଅତ୍ଥି କାଯୋତି ୱା ପନସ୍ସାତି କାଯୋୱ ଅତ୍ଥି, ନ ସତ୍ତୋ, ନ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ନ ଇତ୍ଥୀ, ନ ପୁରିସୋ, ନ ଅତ୍ତା, ନ ଅତ୍ତନିଯଂ, ନାହଂ, ନ ମମ, ନ କୋଚି, ନ କସ୍ସଚୀତି ଏୱମସ୍ସ ସତି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି।

ଯାୱଦେୱାତି ପଯୋଜନପରିଚ୍ଛେଦୱୱତ୍ଥାପନମେତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯା ସା ସତି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ସା ନ ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥାଯ। ଅଥ ଖୋ ଯାୱଦେୱ ଞାଣମତ୍ତାଯ ଅପରାପରଂ ଉତ୍ତରୁତ୍ତରି ଞାଣପମାଣତ୍ଥାଯ ଚେୱ ସତିପମାଣତ୍ଥାଯ ଚ, ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାନଂ ୱୁଡ୍ଢତ୍ଥାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନିସ୍ସିତୋ ଚ ୱିହରତୀତି ତଣ୍ହାନିସ୍ସଯଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯାନଂ ୱସେନ ଅନିସ୍ସିତୋୱ ୱିହରତି। ନ ଚ କିଞ୍ଚି ଲୋକେ ଉପାଦିଯତୀତି ଲୋକସ୍ମିଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ୱା…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱା ''ଅଯଂ ମେ ଅତ୍ତା ୱା ଅତ୍ତନିଯଂ ୱା''ତି ନ ଗଣ୍ହାତି। ଏୱମ୍ପୀତି ଉପରି ଅତ୍ଥଂ ଉପାଦାଯ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ ପି-କାରୋ। ଇମିନା ପନ ପଦେନ ଭଗୱା ଆନାପାନପବ୍ବଦେସନଂ ନିଯ୍ୟାତେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି।

ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତସ୍ସା ସମୁଟ୍ଠାପିକା ପୁରିମତଣ୍ହା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖପରିଜାନନୋ ସମୁଦଯପଜହନୋ ନିରୋଧାରମ୍ମଣୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଏୱଂ ଚତୁସଚ୍ଚୱସେନ ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ୱା ନିବ୍ବୁତିଂ ପାପୁଣାତୀତି ଇଦମେକସ୍ସ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯାୱ ଅରହତ୍ତା ନିଯ୍ୟାନମୁଖନ୍ତି।

ଆନାପାନପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଇରିଯାପଥପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୭୫। ଏୱଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ କାଯାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଇରିଯାପଥୱସେନ ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କାମଂ

ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୟୋପି ଗଚ୍ଛନ୍ତା ''ଗଚ୍ଛାମା''ତି ଜାନନ୍ତି, ନ ପନେତଂ ଏୱରୂପଂ ଜାନନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱରୂପଞ୍ହି ଜାନନଂ ସତ୍ତୂପଲଦ୍ଧିଂ ନ ପଜହତି, ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ନ ଉଗ୍ଘାଟେତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱା ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା ୱା ନ ହୋତି। ଇମସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଜାନନଂ ସତ୍ତୂପଲଦ୍ଧିଂ ପଜହତି, ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଉଗ୍ଘାଟେତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା ଚ ହୋତି। ଇଦଞ୍ହି ''କୋ ଗଚ୍ଛତି, କସ୍ସ ଗମନଂ, କିଂ କାରଣା ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଏୱଂ ସମ୍ପଜାନନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଠାନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ତତ୍ଥ କୋ ଗଚ୍ଛତୀତି? ନ କୋଚି ସତ୍ତୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ଗଚ୍ଛତି। କସ୍ସ ଗମନନ୍ତି? ନ କସ୍ସଚି ସତ୍ତସ୍ସ ୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା ଗମନଂ। କିଂ କାରଣା ଗଚ୍ଛତୀତି ? ଚିତ୍ତକିରିୟୱାୟୋଧାତୁୱିପ୍ଫାରେନ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ଏସ ଏୱଂ ପଜାନାତି – ''ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି , ତଂ ୱାୟଂ ଜନେତି, ୱାୟୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଜନେତି, ଚିତ୍ତକିରିୟୱାୟୋଧାତୁୱିପ୍ଫାରେନ ସକଲକାୟସ୍ସ ପୁରତୋ ଅଭିନୀହାରୋ ଗମନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଠାନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ତତ୍ରାପି ହି ''ତିଟ୍ଠାମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ୱାୟଂ ଜନେତି, ୱାୟୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଜନେତି, ଚିତ୍ତକିରିୟୱାୟୋଧାତୁୱିପ୍ଫାରେନ ସକଲକାୟସ୍ସ କୋଟିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଉସ୍ସିତଭାୱୋ ଠାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ନିସୀଦାମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ୱାୟଂ ଜନେତି, ୱାୟୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଜନେତି, ଚିତ୍ତକିରିୟୱାୟୋଧାତୁୱିପ୍ଫାରେନ ହେଟ୍ଠିମକାୟସ୍ସ ସମିଞ୍ଜନଂ ଉପରିମକାୟସ୍ସ ଉସ୍ସିତଭାୱୋ ନିସଜ୍ଜାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ''ସୟାମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ୱାୟଂ ଜନେତି, ୱାୟୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଜନେତି, ଚିତ୍ତକିରିୟୱାୟୋଧାତୁୱିପ୍ଫାରେନ ସକଲସରୀରସ୍ସ ତିରିୟତୋ ପସାରଣଂ ସୟନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି।

ତସ୍ସ ଏୱଂ ପଜାନତୋ ଏୱଂ ହୋତି ''ସତ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ସତ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଅତ୍ଥତୋ ପନ କୋଚି ସତ୍ତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱା ଠିତୋ ୱା ନତ୍ଥି। ୟଥା ପନ ''ସକଟଂ ଗଚ୍ଛତି, ସକଟଂ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ନ ଚ କିଞ୍ଚି ସକଟଂ ନାମ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ୱା ଠିତଂ ୱା ଅତ୍ଥି, ଚତ୍ତାରୋ ପନ ଗୋଣେ ୟୋଜେତ୍ୱା ଛେକମ୍ହି ସାରଥିମ୍ହି ପାଜେନ୍ତେ ''ସକଟଂ ଗଚ୍ଛତି, ସକଟଂ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି ୱୋହାରମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ଏୱମେୱ ଅଜାନନଟ୍ଠେନ ସକଟଂ ୱିୟ କାୟୋ, ଗୋଣା ୱିୟ ଚିତ୍ତଜୱାତା, ସାରଥି ୱିୟ ଚିତ୍ତଂ। ''ଗଚ୍ଛାମି ତିଟ୍ଠାମୀ''ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ୱାୟୋଧାତୁ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଜନୟମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତକିରିୟୱାୟୋଧାତୁୱିପ୍ଫାରେନ ଗମନାଦୀନି ପୱତ୍ତନ୍ତି, ତତୋ ''ସତ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ସତ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଅହଂ ଗଚ୍ଛାମି, ଅହଂ ତିଟ୍ଠାମୀ''ତି ୱୋହାରମତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନାହ –

''ନାୱା ମାଲୁତୱେଗେନ, ଜିୟାୱେଗେନ ତେଜନଂ;

ୟଥା ୟାତି ତଥା କାୟୋ, ୟାତି ୱାତାହତୋ ଅୟଂ।

ୟନ୍ତଂ ସୁତ୍ତୱସେନେୱ, ଚିତ୍ତସୁତ୍ତୱସେନିଦଂ;

ପୟୁତ୍ତଂ କାୟୟନ୍ତମ୍ପି, ୟାତି ଠାତି ନିସୀଦତି।

କୋ ନାମ ଏତ୍ଥ ସୋ ସତ୍ତୋ, ୟୋ ୱିନା ହେତୁପଚ୍ଚୟେ;

ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ, ତିଟ୍ଠେ ୱା ୟଦି ୱା ୱଜେ''ତି।

ତସ୍ମା ଏୱଂ ହେତୁପଚ୍ଚୟୱସେନେୱ ପୱତ୍ତାନି ଗମନାଦୀନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଏସ ''ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱା ଗଚ୍ଛାମୀତି ପଜାନାତି, ଠିତୋ ୱା, ନିସିନ୍ନୋ ୱା, ସୟାନୋ ୱା ସୟାନୋମ୍ହୀତି ପଜାନାତୀ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୟଥା ୟଥା ୱା ପନସ୍ସ କାୟୋ ପଣିହିତୋ ହୋତି, ତଥା ତଥା ନଂ ପଜାନାତୀତି ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକୱଚନମେତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟେନ ୟେନ ୱା ଆକାରେନସ୍ସ କାୟୋ ଠିତୋ ହୋତି, ତେନ ତେନ ନଂ ପଜାନାତି। ଗମନାକାରେନ ଠିତଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ପଜାନାତି। ଠାନନିସଜ୍ଜସୟନାକାରେନ ଠିତଂ ସୟାନୋତି ପଜାନାତୀତି।

ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ୱା ଚତୁଇରିୟାପଥପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ବହିଦ୍ଧା ୱାତି ପରସ୍ସ ୱା ଚତୁଇରିୟାପଥପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ। ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ୱାତି କାଲେନ ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ପରସ୍ସ ଚତୁଇରିୟାପଥପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ସମୁଦୟଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱାତିଆଦୀସୁ ପନ ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦୟା ରୂପସମୁଦୟୋତିଆଦିନା ନୟେନ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦୟୋ ଚ

ୱଯୋ ଚ ନୀହରିତବ୍ବୋ। ତଞ୍ଚ୍ହି ସନ୍ଧାଯ ଇଧ ''ସମୁଦଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥି କାଯୋତି ୱା ପନସ୍ସାତିଆଦି ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ।

ଇଧାପି ଚତୁଇରିଯାପଥପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତସ୍ସା ସମୁଟ୍ଠାପିକା ପୁରିମତଣ୍ହା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖପରିଜାନନୋ ସମୁଦଯପଜହନୋ ନିରୋଧାରମ୍ମଣୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଏୱଂ ଚତୁସଚ୍ଚୱସେନ ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ୱା ନିବ୍ବୁତିଂ ପାପୁଣାତୀତି ଇଦମେକସ୍ସ ଚତୁଇରିଯାପଥପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯାୱ ଅରହତ୍ତା ନିଯ୍ୟାନମୁଖନ୍ତି।

ଇରିଯାପଥପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୭୬। ଏୱଂ ଇରିଯାପଥୱସେନ କାଯାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞୱସେନ ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ । ତତ୍ଥ ଅଭିକ୍କନ୍ତେତିଆଦୀନି ସାମଞ୍ଞଫଲେ ୱଣ୍ଣିତାନି। ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା କାଯେ, ପରସ୍ସ ୱା କାଯେ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ଇଧାପି ସମୁଦଯୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀତିଆଦୀସୁ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସେୱ ସମୁଦଯୋ ଚ ୱଯୋ ଚ ନୀହରିତବ୍ବୋ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱ।

ଇଧ ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତସ୍ସା ସମୁଟ୍ଠାପିକା ପୁରିମତଣ୍ହା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଏୱଂ ଚତୁସଚ୍ଚୱସେନ ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ୱା ନିବ୍ବୁତିଂ ପାପୁଣାତୀତି ଇଦମେକସ୍ସ ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱସେନ ଯାୱ ଅରହତ୍ତା ନିଯ୍ୟାନମୁଖନ୍ତି।

ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୭୭। ଏୱଂ ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞୱସେନ କାଯାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରୱସେନ ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇମମେୱ କାଯନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା, ତଂ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବାକାରେନ ୱିସ୍ତାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କାଯଗତାସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ୱୁତ୍ତଂ। ଉଭତୋମୁଖାତି ହେଟ୍ଠା ଚ ଉପରି ଚାତି ଦ୍ୱୀହି ମୁଖେହି ଯୁତ୍ତା। ନାନାୱିହିତସ୍ସାତି ନାନାୱିଧସ୍ସ।

ଇଦଂ ପନେତ୍ଥ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ଉଭତୋମୁଖା ପୁତୋଳି ୱିଯ ହି ଚାତୁମହାଭୂତିକୋ କାଯୋ, ତତ୍ଥ ମିସ୍ସେତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତନାନାୱିଧଧଞ୍ଞଂ ୱିଯ କେସାଦଯୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରା, ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ୱିଯ ଯୋଗାୱଚରୋ, ତସ୍ସ ତଂ ପୁତୋଳିଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ନାନାୱିଧଧଞ୍ଞସ୍ସ ପାକଟକାଲୋ ୱିଯ ଯୋଗିନୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରସ୍ସ ୱିଭୂତକାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ କେସାଦିପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା କାଯେ, ପରସ୍ସ ୱା କାଯେ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ଯୋଜନଂ କତ୍ୱା ନିଯ୍ୟାନମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱାତି।

ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଧାତୁମନସିକାରପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୭୮। ଏୱଂ ପଟିକ୍କୂଲମନସିକାରୱସେନ କାଯାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଧାତୁମନସିକାରୱସେନ ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା – ଯଥା କୋଚି ଗୋଘାତକୋ ୱା ତସ୍ସେୱ ୱା ଭତ୍ତୱେତନଭତୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଗାୱିଂ ୱଧିତ୍ୱା ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଗତାନଂ ମହାପଥାନଂ ୱେମଜ୍ଝଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତେ ଚତୁମହାପଥେ କୋଟ୍ଠାସଂ କୋଟ୍ଠାସଂ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଅସ୍ସ, ଏୱମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ଚତୁନ୍ନଂ ଇରିଯାପଥାନଂ ଯେନ କେନଚି ଆକାରେନ ଠିତତ୍ତା ଯଥାଠିତଂ, ଯଥାଠିତତ୍ତା ଚ ଯଥାପଣିହିତଂ କାଯଂ ''ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାଯେ ପଥୱୀଧାତୁ…ପେ… ୱାଯୋଧାତୂ''ତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି।

କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଗୋଘାତକସ୍ସ ଗାୱିଂ ପୋସେନ୍ତସ୍ସାପି ଆଘାତନଂ ଆହରନ୍ତସ୍ସାପି ଆହରିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପେନ୍ତସ୍ସପି ୱଧେନ୍ତସ୍ସାପି ୱଧିତଂ

ମତଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସାପି ତାୱଦେୱ ଗାୱୀତି ସଞ୍ଞା ନ ଅନ୍ତରଧାୟତି, ୟାୱ ନଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ବିଲସୋ ନ ୱିଭଜତି। ୱିଭଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଗାୱୀତି ସଞ୍ଞା ଅନ୍ତରଧାୟତି, ମଂସସଞ୍ଞା ପୱତ୍ତତି। ନାସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଅହଂ ଗାୱିଂ ୱିକ୍କିଣାମି, ଇମେ ଗାୱିଂ ହରନ୍ତୀ''ତି। ଅଥ ଖ୍ୱସ୍ସ ''ଅହଂ ମଂସଂ ୱିକ୍କିଣାମି, ଇମେ ମଂସଂ ହରନ୍ତି'' ଚ୍ଚେୱ ହୋତି; ଏୱମେୱ ଇମସ୍ସାପି ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବେ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲେ ଗିହିଭୂତସ୍ସାପି ପବ୍ବଜିତସ୍ସାପି ତାୱଦେୱ ସତ୍ତୋତି ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋତି ୱା ସଞ୍ଞା ନ ଅନ୍ତରଧାୟତି, ୟାୱ ଇମମେୱ କାୟଂ ୟଥାଠିତଂ ୟଥାପଣିହିତଂ ଘନୱିନିବ୍ଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଧାତୁସୋ ନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ଧାତୁସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ପନସ୍ସ ସତ୍ତସଞ୍ଞା ଅନ୍ତରଧାୟତି, ଧାତୁୱସେନେୱ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି। ତେନାହ ଭଗୱା – '''ଇମମେୱ କାୟଂ ୟଥାଠିତଂ ୟଥାପଣିହିତଂ ଧାତୁସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି 'ଅତ୍ଥି ଇମସ୍ମିଂ କାୟେ ପଥୱୀଧାତୁ ଆପୋଧାତୁ ତେଜୋଧାତୁ ୱାୟୋଧାତୂ'ତି। ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦକ୍ଖୋ ଗୋଘାତକୋ ୱା…ପେ… ୱାୟୋଧାତୂ''ତି। ଗୋଘାତକୋ ୱିୟ ହି ୟୋଗୀ, ଗାୱୀତି ସଞ୍ଞା ୱିୟ ସତ୍ତସଞ୍ଞା, ଚତୁମହାପଥୋ ୱିୟ ଚତୁଇରିୟାପଥୋ, ବିଲସୋ ୱିଭଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଭାୱୋ ୱିୟ ଧାତୁସୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣନ୍ତି ଅୟମେତ୍ଥ ପାଳିୱଣ୍ଣନା। କମ୍ମଟ୍ଠାନକଥା ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତା।

ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ଚତୁଧାତୁପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା କାୟେ, ପରସ୍ସ ୱା କାୟେ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ଚତୁଧାତୁପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ୟୋଜନଂ କତ୍ୱା ନିୟ୍ୟାନମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱାତି।

ଧାତୁମନସିକାରପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ନୱସିୱଥିକପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୭୯। ଏୱଂ ଧାତୁମନସିକାରୱସେନ କାୟାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ନୱହି ସିୱଥିକପବ୍ବେହି ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସେୟ୍ୟଥାପି ପସ୍ସେୟ୍ୟାତି ୟଥା ପସ୍ସେୟ୍ୟ। ସରୀରନ୍ତି ମତସରୀରଂ। ସିୱଥିକାୟ ଛଡ୍ଡିତନ୍ତି ସୁସାନେ ଅପୱିଦ୍ଧଂ। ଏକାହଂ ମତସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ଏକାହମତଂ। ଦ୍ୱୀହଂ ମତସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ଦ୍ୱୀହମତଂ। ତୀହଂ ମତସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ତୀହମତଂ। କମ୍ମାରଭସ୍ତା ୱିୟ ୱାୟୁନା ଉଦ୍ଧଂ ଜୀୱିତପରିୟାଦାନା ୟଥାନୁକ୍କମଂ ସମୁଗ୍ଗତେନ ସୂନଭାୱେନ ଉଦ୍ଧୁମାତତ୍ତା ଉଦ୍ଧୁମାତଂ, ଉଦ୍ଧୁମାତମେୱ ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ। ପଟିକୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ଉଦ୍ଧୁମାତନ୍ତି ଉଦ୍ଧୁମାତକଂ। ୱିନୀଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱିପରିଭିନ୍ନୱଣ୍ଣଂ, ୱିନୀଲମେୱ ୱିନୀଲକଂ। ପଟିକୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିନୀଲନ୍ତି ୱିନୀଲକଂ। ମଂସୁସ୍ସଦଟ୍ଠାନେସୁ ରତ୍ତୱଣ୍ଣସ୍ସ ପୁବ୍ବସନ୍ନିଚୟଟ୍ଠାନେସୁ ସେତୱଣ୍ଣସ୍ସ ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଚ ନୀଲୱଣ୍ଣସ୍ସ ନୀଲଟ୍ଠାନେସୁ ନୀଲସାଟକପାରୁତସ୍ସେୱ ଛୱସରୀରସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପରିଭିନ୍ନଟ୍ଠାନେହି ନୱହି ୱା ୱଣମୁଖେହି ୱିସ୍ସନ୍ଦମାନପୁବ୍ବଂ ୱିପୁବ୍ବଂ, ୱିପୁବ୍ବମେୱ ୱିପୁବ୍ବକଂ। ପଟିକୂଲତ୍ତା ୱା କୁଚ୍ଛିତଂ ୱିପୁବ୍ବନ୍ତି ୱିପୁବ୍ବକଂ। ୱିପୁବ୍ବକଂ ଜାତଂ ତଥାଭାୱଂ ଗତନ୍ତି ୱିପୁବ୍ବକଜାତଂ।

ସୋ ଇମମେୱ କାୟନ୍ତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ ଅତ୍ତନୋ କାୟଂ ତେନ କାୟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଞାଣେନ ଉପସଂହରତି ଉପନେତି। କଥଂ? ଅୟମ୍ପି ଖୋ କାୟୋ ଏୱଂଧମ୍ମୋ ଏୱଂଭାୱୀ ଏୱଂଅନତୀତୋତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଆୟୁ, ଉସ୍ମା, ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥିତାୟ ଅୟଂ କାୟୋ ଠାନଗମନାଦିଖମୋ ହୋତି, ଇମେସଂ ପନ ୱିଗମା ଅୟମ୍ପି ଖୋ କାୟୋ ଏୱଂଧମ୍ମୋ ଏୱଂ ପୂତିକସଭାୱୋୟେୱ, ଏୱଂଭାୱୀ ଏୱଂ ଉଦ୍ଧୁମାତାଦିଭେଦୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱଂଅନତୀତୋ ଏୱଂ ଉଦ୍ଧୁମାତାଦିଭାୱଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତୋତି। ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ଉଦ୍ଧୁମାତାଦିପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା କାୟେ, ପରସ୍ସ ୱା କାୟେ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି।

ଖଜ୍ଜମାନନ୍ତି ଉଦରାଦୀସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉଦରମଂସଓଟ୍ଠମଂସଅକ୍ଖିକୂଟାଦୀନି ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଖାଦିୟମାନଂ। ସମଂସଲୋହିତନ୍ତି ସାୱସେସମଂସଲୋହିତୟୁତ୍ତଂ। ନିମଂସଲୋହିତମକ୍ଖିତନ୍ତି ମଂସେ ଖୀଣେପି ଲୋହିତଂ ନ ସୁସ୍ସତି, ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ''ନିମଂସଲୋହିତମକ୍ଖିତ''ନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେନାତି ଅଞ୍ଞେନ ଦିସାଭାଗେନ। ହତ୍ଥଟ୍ଠିକନ୍ତି ଚତୁସଟ୍ଠିଭେଦମ୍ପି ହତ୍ଥଟ୍ଠିକଂ ପାଟିୟେକ୍କଂ ପାଟିୟେକ୍କଂ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଂ। ପାଦଟ୍ଠିକାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ତେରୋୱସ୍ସିକାନୀତି ଅତିକ୍କନ୍ତସଂୱଚ୍ଛରାନି। ପୂତୀନୀତି ଅବ୍ଭୋକାସେ ଠିତାନି ୱାତାତପୱୁଟ୍ଠିସମ୍ଫସ୍ସେନ ତେରୋୱସ୍ସିକାନେୱ ପୂତୀନି ହୋନ୍ତି, ଅନ୍ତୋଭୂମିଗତାନି ପନ ଚିରତରଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଚୁଣ୍ଣକଜାତାନୀତି ଚୁଣ୍ଣଂ ଚୁଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନି। ସବ୍ବତ୍ଥ ସୋ ଇମମେୱାତି ୱୁତ୍ତନୟେନ ଖଜ୍ଜମାନାଦୀନଂ ୱସେନ ୟୋଜନା କାତବ୍ବା। ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ଖଜ୍ଜମାନାଦିପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ୟାୱ ଚୁଣ୍ଣକଭାୱା ଅତ୍ତନୋ ୱା କାୟେ, ପରସ୍ସ ୱା କାୟେ କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ କାୟେ କାୟାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି।

ଇଧ ପନ ଠତ୍ୱା ନୱସିୱଥିକା ସମୋଧାନେତଵ୍ଵା। ଏକାହମତଂ ୱାତି ହି ଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତା ସଵ୍ଵାପି ଏକା, କାକେହି ୱା ଖଜ୍ଜମାନନ୍ତିଆଦିକା ଏକା, ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକଂ ସମଂସଲୋହିତଂ ନ୍ହାରୁସମ୍ବନ୍ଧନ୍ତି ଏକା, ନିମଂସଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ ନ୍ହାରୁସମ୍ବନ୍ଧନ୍ତି ଏକା, ଅପଗତମଂସଲୋହିତଂ ନ୍ହାରୁସମ୍ବନ୍ଧନ୍ତି ଏକା, ଅଟ୍ଠିକାନି ଅପଗତସମ୍ବନ୍ଧାନୀତିଆଦିକା ଏକା ଅଟ୍ଠିକାନି ସେତାନି ସଙ୍ଖୱଣ୍ଣପଟିଭାଗାନୀତି ଏକା, ପୁଞ୍ଜକିତାନି ତେରୋୱସ୍ସିକାନୀତି ଏକା, ପୂତୀନି ଚୁଣ୍ଣକଜାତାନୀତି ଏକାତି।

ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଇଦଂ ନୱସିୱଥିକା ଦସ୍ସେତ୍ୱା କାଯାନୁପସ୍ସନଂ ନିଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ଆହ। ତତ୍ଥ ନୱସିୱଥିକପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତସ୍ସା ସମୁଟ୍ଠାପିକା ପୁରିମତଣ୍ହା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ଦୁକ୍ଖପରିଜାନନୋ ସମୁଦଯପଜହନୋ ନିରୋଧାରମ୍ମଣୋ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଏୱଂ ଚତୁସଚ୍ଚୱସେନ ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ୱା ନିବ୍ବୁତିଂ ପାପୁଣାତୀତି ଇଦଂ ନୱସିୱଥିକପରିଗ୍ଗାହକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯାୱ ଅରହତ୍ତା ନିଯ୍ୟାନମୁଖନ୍ତି।

ନୱସିୱଥିକପଵ୍ଵଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ଆନାପାନପଵ୍ଵଂ, ଇରିଯାପଥପଵ୍ଵଂ, ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପଵ୍ଵଂ, ପଟିକୂଲମନସିକାରପଵ୍ଵଂ, ଧାତୁମନସିକାରପଵ୍ଵଂ, ନୱସିୱଥିକପଵ୍ଵାନୀତି ଚୁଦ୍ଦସପଵ୍ଵା କାଯାନୁପସ୍ସନା ନିଟ୍ଠିତା ହୋତି। ତତ୍ଥ ଆନାପାନପଵ୍ଵଂ, ପଟିକୂଲମନସିକାରପଵ୍ଵନ୍ତି ଇମାନେୱ ଦ୍ୱେ ଅପ୍ପନାକମ୍ମଟ୍ଠାନାନି, ସିୱଥିକାନଂ ପନ ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସେସାନି ଦ୍ୱାଦସାପି ଉପଚାରକମ୍ମଟ୍ଠାନାନେୱାତି।

କାଯାନୁପସ୍ସନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାୱଣ୍ଣନା

୩୮୦। ଏୱଂ ଭଗୱା ଚୁଦ୍ଦସୱିଧେନ କାଯାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ନୱୱିଧେନ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନଂ କଥେତୁଂ କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁଖଂ ୱେଦନନ୍ତି କାଯିକଂ ୱା ଚେତସିକଂ ୱା ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯମାନୋ ''ଅହଂ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯାମୀ''ତି ପଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ କାମଂ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକାପି ଦାରକା ଥଞ୍ଞପିୱନାଦିକାଲେ ସୁଖଂ ୱେଦଯମାନା ''ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯାମା''ତି ପଜାନନ୍ତି, ନ ପନେତଂ ଏୱରୂପଂ ଜାନନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱରୂପଞ୍ହି ଜାନନଂ ସତ୍ତୂପଲଦ୍ଧିଂ ନ ଜହତି, ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ନ ଉଗ୍ଘାଟେତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱା ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା ୱା ନ ହୋତି। ଇମସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଜାନନଂ ସତ୍ତୂପଲଦ୍ଧିଂ ଜହତି, ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଉଗ୍ଘାଟେତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନା ଚ ହୋତି। ଇଦଞ୍ହି ''କୋ ୱେଦଯତି, କସ୍ସ ୱେଦନା, କିଂ କାରଣା ୱେଦନା''ତି ଏୱଂ ସମ୍ପଜାନୱେଦିଯନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ କୋ ୱେଦଯତୀତି ନ କୋଚି ସତ୍ତୋ ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ୱେଦଯତି। କସ୍ସ ୱେଦନାତି ନ କସ୍ସଚି ସତ୍ତସ୍ସ ୱା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା ୱେଦନା। କିଂ କାରଣା ୱେଦନାତି ୱତ୍ଥୁଆରମ୍ମଣାୱ ପନସ୍ସ ୱେଦନା, ତସ୍ମା ଏସ ଏୱଂ ପଜାନାତି ''ତଂ ତଂ ସୁଖାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ୱେଦନାୱ ୱେଦଯତି ତଂ ପନ ୱେଦନାପୱତ୍ତିଂ ଉପାଦାଯ'ଅହଂ ୱେଦଯାମୀ'ତି ୱୋହାରମତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି। ଏୱଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ୱେଦନାୱ ୱେଦଯତୀତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଏସ ''ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯାମୀତି ପଜାନାତୀ''ତି ୱେଦିତଵ୍ଵୋ ଚିତ୍ତଲପଵ୍ଵତେ ଅଞ୍ଞତରତ୍ଥେରୋ ୱିଯ।

ଥେରୋ କିର ଅଫାସୁକକାଲେ ବଲୱୱେଦନାଯ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ଅପରାପରଂ ପରିୱତ୍ତତି, ତମେକୋ ଦହରୋ ଆହ – ''କତରଂ ୱୋ, ଭନ୍ତେ, ଠାନଂ ରୁଜ୍ଜତୀ''ତି। ଆୱୁସୋ, ପାଟିଯେକ୍କଂ ରୁଜ୍ଜନଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ୱତ୍ଥୁଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ୱେଦନାୱ ୱେଦଯତୀତି। ଏୱଂ ଜାନନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଧିୱାସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ନୋ, ଭନ୍ତେ,ତି। ଅଧିୱାସେମି, ଆୱୁସୋତି। ଅଧିୱାସନା, ଭନ୍ତେ, ସେଯ୍ୟୋତି। ଥେରୋ ଅଧିୱାସେସି। ୱାତୋ ଯାୱ ହଦଯା ଫାଲେସି, ମଞ୍ଚକେ ଅନ୍ତାନି ରାସିକତାନି ଅହେସୁଂ। ଥେରୋ ଦହରସ୍ସ ଦସ୍ସେସି ''ୱଟ୍ଟତାୱୁସୋ, ଏତ୍ତକା ଅଧିୱାସନା''ତି। ଦହରୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଥେରୋ ୱୀରିଯସମତଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ସମସୀସୀ ହୁତ୍ୱା ପରିନିଵ୍ଵାଯି।

ଯଥା ଚ ସୁଖଂ, ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖଂ…ପେ… ନିରାମିସଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯମାନୋ ''ନିରାମିସଂ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦଯାମୀ''ତି ପଜାନାତି। ଇତି ଭଗୱା ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତୋ ଯସ୍ମା ଫସ୍ସୱସେନ ଚିତ୍ତୱସେନ ୱା କଥିଯମାନଂ ପାକଟଂ ନ ହୋତି , ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଯ ଖାଯତି, ୱେଦନାନଂ ପନ ଉପ୍ପତ୍ତିପାକଟତାଯ ୱେଦନାୱସେନ ପାକଟଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ସକ୍କପଞ୍ହେ ୱିଯ ଇଧାପି ୱେଦନାୱସେନ ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ''ଦୁୱିଧଞ୍ହି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଞ୍ଚା''ତିଆଦି କଥାମଗ୍ଗୋ ସକ୍କପଞ୍ହେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତଵ୍ଵୋ।

ତତ୍ଥ ସୁଖଂ ୱେଦନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅୟଂ ଅପରୋପି ପଜାନନପରିୟାୟୋ, ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦୟାମୀତି ପଜାନାତୀତି ସୁଖୱେଦନାକ୍ଖଣେ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାୟ ଅଭାୱତୋ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦୟମାନୋ ''ସୁଖଂ ୱେଦନଂୟେୱ ୱେଦୟାମୀ''ତି ପଜାନାତି। ତେନ ୟା ପୁବ୍ବେ ଭୂତପୁବ୍ବା ଦୁକ୍ଖୱେଦନା, ତସ୍ସ ଇଦାନି ଅଭାୱତୋ ଇମିସ୍ସା ଚ ସୁଖାୟ ୱେଦନାୟ ଇତୋ ପଠମଂ ଅଭାୱତୋ ୱେଦନା ନାମ ଅନିଚ୍ଚା ଅଧୁୱା ୱିପରିଣାମଧମ୍ମା, ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଭଗୱତା –

''ୟସ୍ମିଂ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, ସମୟେ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି, ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି, ନ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି, ସୁଖଂୟେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ୟସ୍ମିଂ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, ସମୟେ ଦୁକ୍ଖଂ...ପେ... ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି, ନେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ସୁଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି, ନ ଦୁକ୍ଖଂ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂୟେୱ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ୱେଦନଂ ୱେଦେତି। ସୁଖାପି, ଖୋ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, ୱେଦନା ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନା ଖୟଧମ୍ମା ୱୟଧମ୍ମା ୱିରାଗଧମ୍ମା ନିରୋଧଧମ୍ମା। ଦୁକ୍ଖାପି, ଖୋ...ପେ... ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାପି ଖୋ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, ୱେଦନା ଅନିଚ୍ଚା...ପେ... ନିରୋଧଧମ୍ମା। ଏୱଂ ପସ୍ସଂ, ଅଗ୍ଗିୱେସ୍ସନ, ସୁତୱା ଅରିୟସାୱକୋ ସୁଖାୟପି ୱେଦନାୟ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ଦୁକ୍ଖାୟପି ୱେଦନାୟ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାୟପି ୱେଦନାୟ ନିବ୍ବିନ୍ଦତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦଂ ୱିରଜ୍ଜତି, ୱିରାଗା ୱିମୁଚ୍ଚତି, ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିଂ 'ୱିମୁତ୍ତମୀ'ତି ଞାଣଂ ହୋତି, 'ଖୀଣା ଜାତି, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ, କତଂ କରଣୀୟଂ, ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟା'ତି ପଜାନାତୀ''ତି (ମ। ନି। ୨।୨୦୫)।

ସାମିସଂ ୱା ସୁଖନ୍ତିଆଦୀସୁ ସାମିସା ସୁଖା ନାମ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାମିସସନ୍ନିସ୍ସିତା ଛ ଗେହସିତସୋମନସ୍ସୱେଦନା। ନିରାମିସା ସୁଖା ନାମ ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତସୋମନସ୍ସୱେଦନା। ସାମିସା ଦୁକ୍ଖା ନାମ ଛ ଗେହସିତଦୋମନସ୍ସୱେଦନା। ନିରାମିସା ଦୁକ୍ଖା ନାମ ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଦୋମନସ୍ସୱେଦନା। ସାମିସା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ନାମ ଛ ଗେହସିତୌପେକ୍ଖାୱେଦନା। ନିରାମିସା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ନାମ ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତୌପେକ୍ଖାୱେଦନା। ତାସଂ ୱିଭାଗୋ ସଳାୟତନୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତୋୟେୱ।

ଇତିଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ସୁଖୱେଦନାଦିପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା ୱେଦନାସୁ, ପରସ୍ସ ୱା ୱେଦନାସୁ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ସମୁଦୟୱୟଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦୟା ୱେଦନାସମୁଦୟୋତିଆଦୀହି ପଞ୍ଚହି ପଞ୍ଚହି ଆକାରେହି ୱେଦନାନଂ ସମୁଦୟଞ୍ଚ ୱୟଞ୍ଚ ପସ୍ସନ୍ତୋ ''ସମୁଦୟଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱା ୱେଦନାସୁ ୱିହରତି, ୱୟଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱା ୱେଦନାସୁ ୱିହରତି, କାଲେନ ସମୁଦୟଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱା ୱେଦନାସୁ, କାଲେନ ୱୟଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱା ୱେଦନାସୁ ୱିହରତୀ''ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇତୋ ପରଂ କାୟାନୁପସ୍ସନାୟଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ୱେଦନାପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ୟୋଜନଂ କତ୍ୱା ୱେଦନାପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିୟ୍ୟାନମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି।

ୱେଦନାନୁପସ୍ସନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୱଣ୍ଣନା

୩୮୧। ଏୱଂ ନୱୱିଧେନ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ସୋଳସୱିଧେନ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନଂ କଥେତୁଂ କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସରାଗନ୍ତି ଅଟ୍ଠୱିଧଲୋଭସହଗତଂ। ୱୀତରାଗନ୍ତି ଲୋକିୟକୁସଲାବ୍ୟାକତଂ। ଇଦଂ ପନ ୟସ୍ମା ସମ୍ମସନଂ ନ ଧମ୍ମସମୋଧାନଂ ତସ୍ମା ଇଧ ଏକପଦେପି ଲୋକୁତ୍ତରଂ ନ ଲବ୍ଭତି। ସେସାନି ଚତ୍ତାରି ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନି ନେୱ ପୁରିମପଦଂ ନ ପଚ୍ଛିମପଦଂ ଭଜନ୍ତି। ସଦୋସନ୍ତି ଦୁୱିଧଦୋମନସ୍ସସହଗତଂ। ୱୀତଦୋସନ୍ତି ଲୋକିୟକୁସଲାବ୍ୟାକତଂ। ସେସାନି ଦସ ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନି ନେୱ ପୁରିମପଦଂ, ନ ପଚ୍ଛିମପଦଂ ଭଜନ୍ତି। ସମୋହନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛାସହଗତଞ୍ଚେୱ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତଞ୍ଚାତି ଦୁୱିଧଂ। ୟସ୍ମା ପନ ମୋହୋ ସବ୍ବାକୁସଲେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ସେସାନିପି ଇଧ ୱଟ୍ଟନ୍ତିୟେୱ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ହି ଦୁକେ ଦ୍ୱାଦସାକୁସଲଚିତ୍ତାନି ପରିୟାଦିନ୍ନାନୀତି। ୱୀତମୋହନ୍ତି ଲୋକିୟକୁସଲାବ୍ୟାକତଂ। ସଙ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ଥିନମିଦ୍ଧାନୁପତିତଂ। ଏତଞ୍ହି ସଙ୍କୁଟିତଚିତ୍ତଂ ନାମ। ୱିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସହଗତଂ, ଏତଞ୍ହି ପସଟଚିତ୍ତଂ ନାମ।

ମହଗ୍ଗତନ୍ତି ରୂପାରୂପାୱଚରଂ। ଅମହଗ୍ଗତନ୍ତି କାମାୱଚରଂ। ସଉତ୍ତରନ୍ତି କାମାୱଚରଂ। ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ରୂପାୱଚରଂ ଅରୂପାୱଚରଞ୍ଚ। ତତ୍ରାପି ସଉତ୍ତରଂ ରୂପାୱଚରଂ, ଅନୁତ୍ତରଂ ଅରୂପାୱଚରମେୱ। ସମାହିତନ୍ତି ୟସ୍ସ ଅପ୍ପନାସମାଧି ଉପଚାରସମାଧି ୱା ଅତ୍ଥି। ଅସମାହିତନ୍ତି ଉଭୟସମାଧିୱିରହିତଂ । ୱିମୁତ୍ତନ୍ତି ତଦଙ୍ଗୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିମୁତ୍ତୀହି ୱିମୁତ୍ତଂ। ଅୱିମୁତ୍ତନ୍ତି ଉଭୟୱିମୁତ୍ତିୱିରହିତଂ। ସମୁଚ୍ଛେଦପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନିସ୍ସରଣୱିମୁତ୍ତୀନଂ ପନ ଇଧ ଓକାସୋୱ ନତ୍ଥି।

ଇତିଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ସରାଗାଦିପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ୟସ୍ମିଂ ୟସ୍ମିଂ ଖଣେ ୟଂ ୟଂ ଚିତ୍ତଂ ପୱତ୍ତତି, ତଂ ତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱା ଚିତ୍ତେ, ପରସ୍ସ ୱା

ଚିତ୍ତେ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ସମୁଦଯୱଯଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ୱିଞ୍ଞାଣସମୁଦଯୋତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚହି ପଞ୍ଚହି ଆକାରେହି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ଚ ୱଯୋ ଚ ନୀହରିତବ୍ବୋ। ଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ଚିତ୍ତପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ପଦଯୋଜନଂ କତ୍ୱା ଚିତ୍ତପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଯ୍ୟାନମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି।

ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନା ନୀୱରଣପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୮୨। ଏୱଂ ସୋଳସୱିଧେନ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାସତିପଟ୍ଠାନଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ପଞ୍ଚୱିଧେନ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନଂ କଥେତୁଂ କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ଅପିଚ ଭଗୱତା କାଯାନୁପସ୍ସନାଯ ସୁଦ୍ଧରୂପପରିଗ୍ଗହୋ କଥିତୋ, ୱେଦନାଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାହି ସୁଦ୍ଧଅରୂପପରିଗ୍ଗହୋ। ଇଦାନି ରୂପାରୂପମିସ୍ସକପରିଗ୍ଗହଂ କଥେତୁଂ ''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିମାହ। କାଯାନୁପସ୍ସନାଯ ୱା ରୂପକ୍ଖନ୍ଧପରିଗ୍ଗହୋୱ କଥିତୋ, ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାଯ ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧପରିଗ୍ଗହୋୱ, ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନାଯ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧପରିଗ୍ଗହୋୱ ଇଦାନି ସଞ୍ଞାସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧପରିଗ୍ଗହମ୍ପି କଥେତୁଂ ''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତନ୍ତି ଅଭିଣ୍ହସମୁଦାଚାରୱସେନ ସଂୱିଜ୍ଜମାନଂ। ଅସନ୍ତନ୍ତି ଅସମୁଦାଚାରୱସେନ ୱା ପହୀନତ୍ତା ୱା ଅସଂୱିଜ୍ଜମାନଂ। ଯଥା ଚାତି ଯେନ କାରଣେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ତଞ୍ଚ ପଜାନାତୀତି ତଞ୍ଚ କାରଣଂ ପଜାନାତି। ଇତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ସୁଭନିମିତ୍ତେ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ସୁଭନିମିତ୍ତଂ ନାମ ସୁଭମ୍ପି ସୁଭନିମିତ୍ତଂ, ସୁଭାରମ୍ମଣମ୍ପି ସୁଭନିମିତ୍ତଂ। ଅଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ନାମ ଅନୁପାଯମନସିକାରୋ ଉପ୍ପଥମନସିକାରୋ ଅନିଚ୍ଚେ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ୱା, ଦୁକ୍ଖେ ସୁଖନ୍ତି ୱା, ଅନତ୍ତନି ଅତ୍ତାତି ୱା, ଅସୁଭେ ସୁଭନ୍ତି ୱା ମନସିକାରୋ। ତଂ ତତ୍ଥ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତଯତୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୁଭନିମିତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯା''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

ଅସୁଭନିମିତ୍ତେ ପନ ଯୋନିସୋମନସିକାରେନସ୍ସ ପହାନଂ ହୋତି। ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ନାମ ଅସୁଭମ୍ପି ଅସୁଭାରମ୍ମଣମ୍ପି। ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ନାମ ଉପାଯମନସିକାରୋ ପଥମନସିକାରୋ ଅନିଚ୍ଚେ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ୱା, ଦୁକ୍ଖେ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ୱା, ଅନତ୍ତନି ଅନତ୍ତାତି ୱା, ଅସୁଭେ ଅସୁଭନ୍ତି ୱା ମନସିକାରୋ। ତଂ ତତ୍ଥ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତଯତୋ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀଯତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହାନାଯା''ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

ଅପିଚ ଛ ଧମ୍ମା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ଅସୁଭନିମିତ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହୋ, ଅସୁଭଭାୱନାନୁଯୋଗୋ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା, ସପ୍ପାଯକଥାତି। ଦସୱିଧଞ୍ହି ଅସୁଭନିମିତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀଯତି, ଭାୱେନ୍ତସ୍ସାପି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ପିହିତଦ୍ୱାରସ୍ସାପି ଚତୁନ୍ନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଆଲୋପାନଂ ଓକାସେ ସତି ଉଦକଂ ପିୱିତ୍ୱା ଯାପନସୀଲତାଯ ଭୋଜନମତ୍ତଞ୍ଞୁନୋପି। ତେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ଚ ଆଲୋପେ, ଅଭୁତ୍ୱା ଉଦକଂ ପିୱେ;

ଅଲଂ ଫାସୁୱିହାରାଯ, ପହିତତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ''ତି। (ଥେରଗା। ୯୮୩);

ଅସୁଭକମ୍ମିକତିସ୍ସତ୍ଥେରସଦିସେ ଅସୁଭଭାୱନାରତେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେୱନ୍ତସ୍ସପି କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀଯତି, ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଦସଅସୁଭନିସ୍ସିତସପ୍ପାଯକଥାଯ ପହୀଯତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଛ ଧମ୍ମା କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ''ତି। ଇମେହି ପନ ଛହି ଧମ୍ମେହି ପହୀନକାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ପଟିଘନିମିତ୍ତେ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ପନ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପଟିଘମ୍ପି ପଟିଘନିମିତ୍ତଂ , ପଟିଘାରମ୍ମଣମ୍ପି ପଟିଘନିମିତ୍ତଂ। ଅଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଏକଲକ୍ଖଣୋୱ। ତଂ ତସ୍ମିଂ ନିମିତ୍ତେ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତଯତୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଟିଘନିମିତ୍ତଂ , ତତ୍ଥ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ

ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯା’’ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

ମେତ୍ତାଯ ପନ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିଯା ଯୋନିସୋମନସିକାରେନସ୍ସ ପହାନଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ମେତ୍ତାତି ୱୁତ୍ତେ ଅପ୍ପନାପି ଉପଚାରୋପି ୱଟ୍ଟତି। ଚେତୋୱିମୁତ୍ତୀତି ଅପ୍ପନାୱ। ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣୋୱ। ତଂ ତତ୍ଥ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତଯତୋ ବ୍ୟାପାଦୋ ପହୀଯତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମେତ୍ତା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନାଯା’’ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

ଅପିଚ ଛ ଧମ୍ମା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ମେତ୍ତାନିମିତ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହୋ ମେତ୍ତାଭାୱନାନୁଯୋଗୋ କମ୍ମସ୍ସକତାପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ପଟିସଙ୍ଖାନବହୁଲତା କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ସପ୍ପାଯକଥାତି। ଓଦିସ୍ସକଅନୋଦିସ୍ସକଦିସାଫରଣାନଞ୍ହି ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ମେତ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ବ୍ୟାପାଦୋ ପହୀଯତି, ଓଧିସୋଅନୋଧିସୋଫରଣୱସେନ ମେତ୍ତଂ ଭାୱେନ୍ତସ୍ସାପି। ‘‘ତ୍ୱଂ ଏତସ୍ସ କୁଦ୍ଧୋ କିଂ କରିସ୍ସସି, କିମସ୍ସ ସୀଲାଦୀନି ୱିନାସେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ନନୁ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନେୱ ଗମିସ୍ସସି, ପରସ୍ସ କୁଜ୍ଝନଂ ନାମ ୱୀତଚ୍ଚିତଙ୍ଗାର ତତ୍ତଅଯ ସଲାକଗୂଥାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ପରଂ ପହରିତୁକାମତାସଦିସଂ ହୋତି। ଏସୋପି ତୱ କୁଦ୍ଧୋ କିଂ କରିସ୍ସତି, କିଂ ତେ ସୀଲାଦୀନି ୱିନାସେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଏସ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନେୱ ଗମିସ୍ସତି, ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛିତପହେଣକଂ ୱିଯ ପଟିୱାତଂ ଖିତ୍ତରଜୋମୁଟ୍ଠି ୱିଯ ଚ ଏତସ୍ସେୱେସ କୋଧୋ ମତ୍ଥକେ ପତିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ କମ୍ମସ୍ସକତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋପି, ଉଭଯକମ୍ମସ୍ସକତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଟିସଙ୍ଖାନେ ଠିତସ୍ସାପି, ଅସ୍ସଗୁତ୍ତତ୍ଥେରସଦିସେ ମେତ୍ତାଭାୱନାରତେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେୱନ୍ତସ୍ସାପି ବ୍ୟାପାଦୋ ପହୀଯତି। ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ମେତ୍ତାନିସ୍ସିତସପ୍ପାଯକଥାଯପି ପହୀଯତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଛ ଧମ୍ମା ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ପହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଇମେହି ପନ ଛହି ଧମ୍ମେହି ପହୀନସ୍ସ ବ୍ୟାପାଦସ୍ସ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ଅରତିଆଦୀସୁ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ତନ୍ଦୀ ନାମ କାଯାଲସିଯତା। ୱିଜମ୍ଭିତା ନାମ କାଯୱିନମନା। ଭତ୍ତସମ୍ମଦୋ ନାମ ଭତ୍ତମୁଚ୍ଛା ଭତ୍ତପରିଳାହୋ। ଚେତସୋ ଲୀନତ୍ତଂ ନାମ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲୀନାକାରୋ। ଇମେସୁ ଅରତିଆଦୀସୁ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରଂ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତଯତୋ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନାହ – ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରତି ତନ୍ଦୀ ୱିଜମ୍ଭିତା ଭତ୍ତସମ୍ମଦୋ ଚେତସୋ ଲୀନତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯା’’ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

ଆରମ୍ଭଧାତୁଆଦୀସୁ ପନ ଯୋନିସୋମନସିକାରେନସ୍ସ ପହାନଂ ହୋତି। ଆରମ୍ଭଧାତୁ ନାମ ପଠମାରମ୍ଭୱୀରିଯଂ। ନିକ୍କମଧାତୁ ନାମ କୋସଜ୍ଜତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତତାଯ ତତୋ ବଲୱତରଂ। ପରକ୍କମଧାତୁ ନାମ ପରଂ ପରଂ ଠାନଂ ଅକ୍କମନତୋ ତତୋପି ବଲୱତରଂ। ଇମସ୍ମିଂ ତିପ୍ପଭେଦେ ୱୀରିଯେ ଯୋନିସୋମନସିକାରଂ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତଯତୋ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହୀଯତି। ତେନାହ – ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ଭଧାତୁ ନିକ୍କମଧାତୁ ପରକ୍କମଧାତୁ, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହାନାଯା’’ତି (ସଂ। ନି। ୫। ୨୩୨)।

ଅପିଚ ଛ ଧମ୍ମା ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି – ଅତିଭୋଜନେ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହୋ, ଇରିଯାପଥସମ୍ପରିୱତ୍ତନତା, ଆଲୋକସଞ୍ଞାମନସିକାରୋ, ଅବ୍ଭୋକାସୱାସୋ, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା, ସପ୍ପାଯକଥାତି। ଆହରହତ୍ଥକ ତତ୍ରୱଟ୍ଟକ ଅଲଂସାଟକ କାକମାସକ ଭୁତ୍ତୱମିତକଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ହି ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋତୋ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ମହାହତ୍ଥୀ ୱିଯ ଓତ୍ଥରନ୍ତଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ଚତୁପଞ୍ଚଆଲୋପଓକାସଂ ପନ ଠପେତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ଯାପନସୀଲସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତଂ ନ ହୋତୀତି ଏୱଂ ଅତିଭୋଜନେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହୀଯତି। ଯସ୍ମିଂ ଇରିଯାପଥେ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଓକ୍କମତି, ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତସ୍ସାପି, ରତ୍ତିଂ ଚନ୍ଦାଲୋକଦୀପାଲୋକୌକ୍କାଲୋକେ ଦିୱା ସୂରିଯାଲୋକଂ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସାପି, ଅବ୍ଭୋକାସେ ୱସନ୍ତସ୍ସାପି, ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସଦିସେ ପହୀନଥିନମିଦ୍ଧେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେୱନ୍ତସ୍ସାପି ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପହୀଯତି। ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଧୁତଙ୍ଗନିସ୍ସିତସପ୍ପାଯକଥାଯପି ପହୀଯତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଛ ଧମ୍ମା ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ପହାନାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଇମେହି ପନ ଛହି ଧମ୍ମେହି ପହୀନସ୍ସ ଥିନମିଦ୍ଧସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ଚେତସୋ ଅୱୂପସମେ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ଅୱୂପସମୋ ନାମ ଅୱୂପସନ୍ତାକାରୋ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚମେୱେତଂ ଅତ୍ଥତୋ। ତତ୍ଥ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରଂ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତଯତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନାହ – ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚେତସୋ ଅୱୂପସମୋ, ତତ୍ଥ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା

ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ୱେପୁଲ୍ଲାୟା’’ତି।

ସମାଧିସଙ୍ଖାତେ ପନ ଚେତସୋ ୱୂପସମେ ୟୋନିସୋମନସିକାରେନସ୍ସ ପହାନଂ ହୋତି। ତେନାହ – ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚେତସୋ ୱୂପସମୋ, ତତ୍ଥ ୟୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅୟମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦାୟ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ପହାନାୟା’’ତି।

ଅପିଚ ଛ ଧମ୍ମା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ପହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତତା ପରିପୁଚ୍ଛକତା ୱିନୟେ ପକତଞ୍ଞୁତା ୱୁଦ୍ଧସେୱିତା କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ସପ୍ପାୟକଥାତି। ବାହୁସ୍ସଚ୍ଚେନପି ହି ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ତୟୋ ୱା ଚତ୍ତାରୋ ୱା ପଞ୍ଚ ୱା ନିକାୟେ ପାଳିୱସେନ ଅତ୍ଥୱସେନ ଚ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହୀୟତି। କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟପରିପୁଚ୍ଛାବହୁଲସ୍ସାପି, ୱିନୟପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ ଚିଣ୍ଣୱସିଭାୱତାୟ ପକତଞ୍ଞୁନୋପି, ୱୁଡ୍ଢେ ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରେ ଉପସଙ୍କମନ୍ତସ୍ସାପି, ଉପାଲିତ୍ଥେରସଦିସେ ୱିନୟଧରେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେୱନ୍ତସ୍ସାପି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପହୀୟତି, ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟନିସ୍ସିତସପ୍ପାୟକଥାୟପି ପହୀୟତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଛ ଧମ୍ମା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ପହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଇମେହି ପନ ଛହି ଧମ୍ମେହି ପହୀନେ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚକୁକ୍କୁଚ୍ଚେ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ , କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ୱିଚିକିଚ୍ଛାଠାନୀୟେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଅୟୋନିସୋମନସିକାରେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ୱିଚିକିଚ୍ଛାଠାନୀୟା ଧମ୍ମା ନାମ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ କାରଣତ୍ତା ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱ। ତତ୍ଥ ଅୟୋନିସୋମନସିକାରଂ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତୟତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନାହ – ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିଚିକିଚ୍ଛାଠାନୀୟା ଧମ୍ମା, ତତ୍ଥ ଅୟୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅୟମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାୟ ୱା ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ଉପ୍ପାଦାୟ, ଉପ୍ପନ୍ନାୟ ୱା ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ୱେପୁଲ୍ଲାୟା’’ତି (ସଂ। ନି। ୫।୨୩୨)।

କୁସଲାଦିଧମ୍ମେସୁ ୟୋନିସୋମନସିକାରେନ ପନସ୍ସା ପହାନଂ ହୋତି, ତେନାହ – ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁସଲାକୁସଲା ଧମ୍ମା ସାୱଜ୍ଜାନୱଜ୍ଜା ଧମ୍ମା ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବା ଧମ୍ମା ହୀନପଣୀତା ଧମ୍ମା କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗା ଧମ୍ମା। ତତ୍ଥ ୟୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅୟମାହାରୋ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନାୟ ୱା ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ଅନୁପ୍ପାଦାୟ; ଉପ୍ପନ୍ନାୟ ୱା ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ପହାନାୟା’’ତି।

ଅପିଚ ଛ ଧମ୍ମା ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ପହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତତା, ପରିପୁଚ୍ଛକତା, ୱିନୟେ ପକତଞ୍ଞୁତା, ଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲତା, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା, ସପ୍ପାୟକଥାତି। ବାହୁସ୍ସଚ୍ଚେନପି ହି ଏକଂ ୱା…ପେ… ପଞ୍ଚ ୱା ନିକାୟେ ପାଳିୱସେନ ଚ ଅତ୍ଥୱସେନ ଚ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀୟତି, ତୀଣି ରତନାନି ଆରବ୍ଭ ପରିପୁଚ୍ଛାବହୁଲସ୍ସାପି, ୱିନୟେ ଚିଣ୍ଣୱସୀଭାୱସ୍ସାପି, ତୀସୁ ରତନେସୁ ଓକପ୍ପନିୟସଦ୍ଧାସଙ୍ଖାତଅଧିମୋକ୍ଖବହୁଲସ୍ସାପି, ସଦ୍ଧାଧିମୁତ୍ତେ ୱକ୍କଲିତ୍ଥେରସଦିସେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେୱନ୍ତସ୍ସାପି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀୟତି, ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଗୁଣନିସ୍ସିତସପ୍ପାୟକଥାୟପି ପହୀୟତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଛ ଧମ୍ମା ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ପହାନାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି। ଇମେହି ପନ ଛହି ଧମ୍ମେହି ପହୀନାୟ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୟ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚନୀୱରଣପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା ଧମ୍ମେସୁ, ପରସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମେସୁ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ସମୁଦୟୱୟା ପନେତ୍ଥ ସୁଭନିମିତ୍ତଅସୁଭନିମିତ୍ତାଦୀସୁ ଅୟୋନିସୋମନସିକାରୟୋନିସୋମନସିକାରୱସେନ ପଞ୍ଚସୁ ନୀୱରଣେସୁ ୱୁତ୍ତାୟେୱ ନୀହରିତବ୍ବା। ଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ନୀୱରଣପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ୟୋଜନଂ କତ୍ୱା ନୀୱରଣପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିୟ୍ୟାନମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି।

ନୀୱରଣପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଖନ୍ଧପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୮୩। ଏୱଂ ପଞ୍ଚନୀୱରଣୱସେନ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚସୁ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେସୂତି ଉପାଦାନସ୍ସ ଖନ୍ଧା ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା, ଉପାଦାନସ୍ସ ପଚ୍ଚୟଭୂତା ଧମ୍ମପୁଞ୍ଜା ଧମ୍ମରାସୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଖନ୍ଧକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତା।

ଇତି ରୂପନ୍ତି ଇଦଂ ରୂପଂ, ଏତ୍ତକଂ ରୂପଂ, ନ ଇତୋ ପରଂ ରୂପଂ ଅତ୍ଥୀତି ସଭାୱତୋ ରୂପଂ ପଜାନାତି। ୱେଦନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରେନ ପନ ରୂପାଦୀନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଖନ୍ଧକଥାୟମେୱ ୱୁତ୍ତାନି। ଇତି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦୟୋତି ଏୱଂ ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦୟାଦିୱସେନ

ପଞ୍ଚହାକାରେହି ରୂପସ୍ସ ସମୁଦଯୋ। ଇତି ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋତି ଏୱଂ ଅୱିଜ୍ଜାନିରୋଧାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚହାକାରେହି ରୂପସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମୋ। ୱେଦନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଉଦଯବ୍ବଯଞାଣକଥାଯ ୱୁତ୍ତୋ।

ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା ଧମ୍ମେସୁ, ପରସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମେସୁ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ସମୁଦଯୱଯା ପନେତ୍ଥ ''ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ରୂପସମୁଦଯୋ''ତିଆଦୀନଂ ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ୱୁତ୍ତାନଂ ପଞ୍ଞାସାଯ ଲକ୍ଖଣାନଂ ୱସେନ ନୀହରିତବ୍ବା। ଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ଖନ୍ଧପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ଯୋଜନଂ କତ୍ୱା ଖନ୍ଧପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଯ୍ୟାନମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି।

ଖନ୍ଧପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଆଯତନପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୮୪। ଏୱଂ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଆଯତନୱସେନ ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଛସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୂ ଆଯତନେସୂତି ଚକ୍ଖୁ ସୋତଂ ଘାନଂ ଜିୱ୍ହା କାଯୋ ମନୋତି ଇମେସୁ ଛସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକେସୁ, ରୂପଂ ସଦ୍ଦୋ ଗନ୍ଧୋ ରସୋ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବୋ ଧମ୍ମୋତି ଇମେସୁ ଛସୁ ବାହିରେସୁ। ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ ପଜାନାତୀତି ଚକ୍ଖୁପସାଦଂ ଯାଥାୱସରସଲକ୍ଖଣୱସେନ ପଜାନାତି। ରୂପେ ଚ ପଜାନାତୀତି ବହିଦ୍ଧା ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପଞ୍ଚ ଯାଥାୱସରସଲକ୍ଖଣୱସେନ ପଜାନାତି। ଯଞ୍ଚ ତଦୁଭଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସଂଯୋଜନନ୍ତି ଯଞ୍ଚ ତଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଚେୱ ରୂପେ ଚାତି ଉଭଯଂ ପଟିଚ୍ଚ। କାମରାଗସଂଯୋଜନଂ ପଟିଘ, ମାନ, ଦିଟ୍ଠି, ୱିଚିକିଚ୍ଛା, ସୀଲବ୍ବତପରାମାସ, ଭୱରାଗ, ଇସ୍ସା, ମଚ୍ଛରିଯ, ଅୱିଜ୍ଜାସଂଯୋଜନନ୍ତି ଦସୱିଧଂ ସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଞ୍ଚ ଯାଥାୱସରସଲକ୍ଖଣୱସେନ ପଜାନାତି।

କଥଂ ପନେତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି? ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ତାୱ ଆପାଥଗତଂ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ କାମସ୍ସାଦୱସେନ ଅସ୍ସାଦଯତୋ ଅଭିନନ୍ଦତୋ କାମରାଗସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ କୁଜ୍ଝତୋ ପଟିଘସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ''ଠପେତ୍ୱା ମଂ କୋ ଅଞ୍ଞୋ ଏତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ମଞ୍ଞତୋ ମାନସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏତଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ନିଚ୍ଚଂ ଧୁୱନ୍ତି ଗଣ୍ହତୋ ଦିଟ୍ଠିସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ''ଏତଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ସତ୍ତୋ ନୁ ଖୋ, ସତ୍ତସ୍ସ ନୁ ଖୋ''ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ''ସମ୍ପତ୍ତିଭୱେ ୱତ ନୋ ଇଦଂ ସୁଲଭଂ ଜାତ''ନ୍ତି ଭୱଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ଭୱରାଗସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ''ଆଯତିମ୍ପି ଏୱରୂପଂ ସୀଲବ୍ବତଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁ''ନ୍ତି ସୀଲବ୍ବତଂ ସମାଦିଯନ୍ତସ୍ସ ସୀଲବ୍ବତପରାମାସସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ''ଅହୋ ୱତ ତଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଅଞ୍ଞେ ନ ଲଭେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି ଉସୂଯତୋ ଇସ୍ସାସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ମଚ୍ଛରାଯତୋ ମଚ୍ଛରିଯସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସବ୍ବେହେୱ ସହଜାତଅଞ୍ଞାଣୱସେନ ଅୱିଜ୍ଜାସଂଯୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଯଥା ଚ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସାତି ଯେନ କାରଣେନ ଅସମୁଦାଚାରୱସେନ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ତସ୍ସ ଦସୱିଧସ୍ସାପି ସଂଯୋଜନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି, ତଞ୍ଚ କାରଣଂ ପଜାନାତି। ଯଥା ଚ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସାତି ଅପ୍ପହୀନଟ୍ଠେନ ପନ ସମୁଦାଚାରୱସେନ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ତସ୍ସ ଦସୱିଧସ୍ସାପି ସଂଯୋଜନସ୍ସ ଯେନ କାରଣେନ ପହାନଂ ହୋତି, ତଞ୍ଚ କାରଣଂ ପଜାନାତି। ଯଥା ଚ ପହୀନସ୍ସାତି ତଦଙ୍ଗୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନୱସେନ ପହୀନସ୍ସାପି ତସ୍ସ ଦସୱିଧସ୍ସ ସଂଯୋଜନସ୍ସ ଯେନ କାରଣେନ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ପଜାନାତି। କେନ କାରଣେନ ପନସ୍ସ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତି? ଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାସୀଲବ୍ବତପରାମାସିସ୍ସାମଚ୍ଛରିଯଭେଦସ୍ସ ତାୱ ପଞ୍ଚୱିଧସ୍ସ ସଂଯୋଜନସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତି। କାମରାଗପଟିଘସଂଯୋଜନଦ୍ୱଯସ୍ସ ଓଳାରିକସ୍ସ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ, ଅଣୁସହଗତସ୍ସ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ, ମାନଭୱରାଗାୱିଜ୍ଜାସଂଯୋଜନତ୍ତଯସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଆଯତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ସୋତଞ୍ଚ ପଜାନାତି ସଦ୍ଦେ ଚାତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅପିଚେତ୍ଥ ଆଯତନକଥା ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଆଯତନନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାଯତନପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ଅତ୍ତନୋ ୱା ଧମ୍ମେସୁ ବାହିରାଯତନପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେନ ପରସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମେସୁ, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ସମୁଦଯୱଯା ପନେତ୍ଥ ''ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯା ଚକ୍ଖୁସମୁଦଯୋ''ତି ରୂପାଯତନସ୍ସ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧେ, ଅରୂପାଯତନେସୁ ମନାଯତନସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧେ, ଧମ୍ମାଯତନସ୍ସ ସେସକ୍ଖନ୍ଧେସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନ ନୀହରିତବ୍ବା। ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମା ନ ଗହେତବ୍ବା। ଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ଆଯତନପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ଯୋଜନଂ କତ୍ୱା ଆଯତନପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଯ୍ୟାନମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି।

ଆଯତନପଦଙ୍ଗ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପବ୍ବୱଣ୍ଣନା

୩୮୫। ଏୱଂ ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରାଯତନୱସେନ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୱସେନ ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୂତି ବୁଜ୍ଝନକସତ୍ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗେସୁ। ସନ୍ତନ୍ତି ପଟିଲାଭୱସେନ ସଂୱିଜ୍ଜମାନଂ। ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗନ୍ତି ସତିସଙ୍ଖାତଂ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ। ଏତ୍ଥ ହି ସମ୍ବୁଜ୍ଝତି ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯୋଗାୱଚରୋତି ସମ୍ବୋଧି। ଯାଯ ୱା ସୋ ସତିଆଦିକାଯ ସତ୍ତଧମ୍ମସାମଗ୍ଗିଯା ସମ୍ବୁଜ୍ଝତି କିଲେସନିଦ୍ଦାତୋ ଉଟ୍ଠାତି, ସଚ୍ଚାନି ୱା ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ସା ଧମ୍ମସାମଗ୍ଗୀ ସମ୍ବୋଧି। ତସ୍ସ ସମ୍ବୋଧିସ୍ସ, ତସ୍ସା ୱା ସମ୍ବୋଧିଯା ଅଙ୍ଗନ୍ତି ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସତିସଙ୍ଖାତଂ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗ''ନ୍ତି। ସେସସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୁପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ୱଚନତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅସନ୍ତନ୍ତି ଅପ୍ପଟିଲାଭୱସେନ ଅୱିଜ୍ଜମାନଂ। ଯଥା ଚ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସାତିଆଦୀସୁ ପନ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ତାୱ ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି (ସଂ॰ ନି॰ ୫।୨୩୨) ଏୱଂ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ସତିଯେୱ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା। ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣୋଯେୱ। ତଂ ତତ୍ଥ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତଯତୋ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଅପିଚ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି। ଅଭିକ୍କନ୍ତାଦୀସୁ ହି ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ, ଭତ୍ତନିକ୍ଖିତ୍ତକାକସଦିସେ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜନେନ, ତିସ୍ସଦତ୍ତତ୍ଥେରଅଭଯତ୍ଥେରସଦିସେ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତିପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱନେନ, ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ସତିସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରଚିତ୍ତତାଯ ଚ ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଚତୂହି କାରଣେହି ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଭାୱନାପାରିପୂରି ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ପନ ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁସଲାକୁସଲା ଧମ୍ମା...ପେ... କଣ୍ହସୁକ୍କସପ୍ପଟିଭାଗା ଧମ୍ମା, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି।

ଅପିଚ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ପରିପୁଚ୍ଛକତା ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯା ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନା ପଞ୍ଞୱନ୍ତପୁଗ୍ଗଲସେୱନା ଗମ୍ଭୀରଞାଣଚରିଯପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି। ତତ୍ଥ ପରିପୁଚ୍ଛକତାତି ଖନ୍ଧଧାତୁଆଯତନିନ୍ଦ୍ରିଯବଲବୋଜ୍ଝଙ୍ଗମଗ୍ଗଙ୍ଗଝାନଙ୍ଗସମଥୱିପସ୍ସନାନଂ ଅତ୍ଥସନ୍ନିସ୍ସିତପରିପୁଚ୍ଛାବହୁଲତା। ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯାତି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରାନଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ୱିସଦଭାୱକରଣଂ। ଯଦା ହିସ୍ସ କେସନଖଲୋମାନି ଦୀଘାନି ହୋନ୍ତି, ସରୀରଂ ୱା ଉସ୍ସନ୍ନଦୋସଞ୍ଚେୱ ସେଦମଲମକ୍ଖିତଞ୍ଚ, ତଦା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଂ ୱତ୍ଥୁ ଅୱିସଦଂ ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ। ଯଦା ପନ ଚୀୱରଂ ଜିଣ୍ଣଂ କିଲିଟ୍ଠଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ହୋତି, ସେନାସନଂ ୱା ଉକ୍ଲାପଂ, ତଦା ବାହିରୱତ୍ଥୁ ଅୱିସଦଂ ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ। ତସ୍ମା କେସାଦିଛେଦାପନେନ ଉଦ୍ଧଂୱିରେଚନଅଧୋୱିରେଚନାଦୀହି ସରୀରସଲ୍ଲହୁକଭାୱକରଣେନ ଉଚ୍ଛାଦନନହାପନେନ ଚ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକୱତ୍ଥୁ ୱିସଦଂ କାତବ୍ବଂ। ସୂଚିକମ୍ମଧୋୱନରଜନପରିଭଣ୍ଡକରଣାଦୀହି ବାହିରୱତ୍ଥୁ ୱିସଦଂ କାତବ୍ବଂ। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅୱିସଦେ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଚିତ୍ତଚେତସିକେସୁ ଞାଣମ୍ପି ଅୱିସଦଂ ହୋତି ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ ଅପରିସୁଦ୍ଧାନି ଦୀପକପଲ୍ଲୱଟ୍ଟିତେଲାନି ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଦୀପସିଖାଯ ଓଭାସୋ ୱିଯ। ୱିସଦେ ପନ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଚିତ୍ତଚେତସିକେସୁ ଞାଣମ୍ପି ୱିସଦଂ ହୋତି ପରିସୁଦ୍ଧାନି ଦୀପକପଲ୍ଲୱଟ୍ଟିତେଲାନି ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଦୀପସିଖାଯ ଓଭାସୋ ୱିଯ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯା ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି।

ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନା ନାମ ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମଭାୱକରଣଂ। ସଚେ ହିସ୍ସ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ବଲୱଂ ହୋତି, ଇତରାନି ମନ୍ଦାନି, ତତୋ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଗ୍ଗହକିଚ୍ଚଂ, ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ, ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅୱିକ୍ଖେପକିଚ୍ଚଂ, ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦସ୍ସନକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ତଂ ଧମ୍ମସଭାୱପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣେନ ୱା, ଯଥା ୱା ମନସିକରୋତୋ ବଲୱଂ ଜାତଂ, ତଥା ଅମନସିକାରେନ ହାପେତବ୍ବଂ। ୱକ୍କଲିତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ ଚେତ୍ଥ ନିଦସ୍ସନଂ। ସଚେ ପନ ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ବଲୱଂ ହୋତି, ଅଥ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଅଧିମୋକ୍ଖକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ନ ଇତରାନି ଇତରକିଚ୍ଚଭେଦଂ। ତସ୍ମା ତଂ ପସ୍ସଦ୍ଧାଦିଭାୱନାଯ ହାପେତବ୍ବଂ। ତତ୍ରାପି ସୋଣତ୍ଥେରସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ଦସ୍ସେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି ଏକସ୍ସ ବଲୱଭାୱେ ସତି ଇତରେସଂ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚେସୁ ଅସମତ୍ଥତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱିସେସତୋ ପନେତ୍ଥ ସଦ୍ଧାପଞ୍ଞାନଂ ସମାଧିୱୀରିୟାନଞ୍ଚ ସମତଂ ପସଂସନ୍ତି। ବଲୱସଦ୍ଧୋ ହି ମନ୍ଦପଞ୍ଞୋ ମୁଧପ୍ପସନ୍ନୋ ହୋତି, ଅୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପସୀଦତି। ବଲୱପଞ୍ଞୋ ମନ୍ଦସଦ୍ଧୋ କେରାଟିକପକ୍ଖଂ ଭଜତି, ଭେସଜ୍ଜସମୁଟ୍ଠିତୋ ୱିୟ ରୋଗୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ ହୋତି। ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତେନେୱ କୁସଲଂ ହୋତୀତି ଅତିଧାୱିତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ଅକରୋନ୍ତୋ ନିରୟେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଉଭିନ୍ନଂ ସମତାୟ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂୟେୱ ପସୀଦତି। ବଲୱସମାଧିଂ ପନ ମନ୍ଦୱୀରିୟଂ ସମାଧିସ୍ସ କୋସଜ୍ଜପକ୍ଖତ୍ତା କୋସଜ୍ଜଂ ଅଭିଭୱତି। ବଲୱୱୀରିୟଂ ମନ୍ଦସମାଧିଂ ୱୀରିୟସ୍ସ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପକ୍ଖତ୍ତା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ ଅଭିଭୱତି। ସମାଧି ପନ ୱୀରିୟେନ ସଂୟୋଜିତୋ କୋସଜ୍ଜେ ପତିତୁଂ ନ ଲଭତି, ୱୀରିୟଂ ସମାଧିନା ସଂୟୋଜିତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚେ ପତିତୁଂ ନ ଲଭତି। ତସ୍ମା ତଦୁଭୟଂ ସମଂ କାତବ୍ବଂ। ଉଭୟସମତାୟ ହି ଅପ୍ପନା ହୋତି।

ଅପିଚ ସମାଧିକମ୍ମିକସ୍ସ ବଲୱତୀପି ସଦ୍ଧା ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ଓକପ୍ପେନ୍ତୋ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି। ସମାଧିପଞ୍ଞାସୁ ପନ ସମାଧିକମ୍ମିକସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତା ବଲୱତୀ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଞ୍ହି ସୋ ଅପ୍ପନଂ ପାପୁଣାତି। ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମିକସ୍ସ ପଞ୍ଞା ବଲୱତୀ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଞ୍ହି ସୋ ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧଂ ପାପୁଣାତି। ଉଭିନ୍ନଂ ପନ ସମତାୟପି ଅପ୍ପନା ହୋତିୟେୱ। ସତି ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ବଲୱତୀ ୱଟ୍ଟତି। ସତି ହି ଚିତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପକ୍ଖିକାନଂ ସଦ୍ଧାୱୀରିୟପଞ୍ଞାନଂ ୱସେନ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପାତତୋ, କୋସଜ୍ଜପକ୍ଖିକେନ ଚ ସମାଧିନା କୋସଜ୍ଜପାତତୋ ରକ୍ଖତି। ତସ୍ମା ସା ଲୋଣଧୂପନଂ ୱିୟ ସବ୍ବବ୍ୟଞ୍ଜନେସୁ, ସବ୍ବକମ୍ମିକଅମଚ୍ଚୋ ୱିୟ ଚ, ସବ୍ବରାଜକିଚ୍ଚେସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ତେନାହ – ''ସତି ଚ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥିକା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, କିଂ କାରଣା? ଚିତ୍ତଞ୍ହି ସତିପଟିସରଣଂ, ଆରକ୍ଖପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନା ଚ ସତି, ନ ୱିନା ସତିୟା ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗହନିଗ୍ଗହୋ ହୋତୀ'' ତି। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନା ନାମ ଖନ୍ଧାଦିଭେଦେ ଅନୋଗାଳ୍ହପଞ୍ଞାନଂ ଦୁମ୍ମେଧପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜନଂ। ପଞ୍ଞୱନ୍ତପୁଗ୍ଗଲସେୱନା ନାମ ସମପଞ୍ଞାସଲକ୍ଖଣପରିଗ୍ଗାହିକାୟ ଉଦୟବ୍ବୟପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତପୁଗ୍ଗଲସେୱନା। ଗମ୍ଭୀରଞାଣଚରିୟପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ନାମ ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଖନ୍ଧାଦୀସୁ ପୱତ୍ତାୟ ଗମ୍ଭୀରପଞ୍ଞାୟ ପଭେଦପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା। ତଦଧିମୁତ୍ତତା ନାମ ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରଚିତ୍ତତା। ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଭାୱନାପାରିପୂରି ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରମ୍ଭଧାତୁ ନିକ୍କମଧାତୁ ପରକ୍କମଧାତୁ, ତତ୍ଥ ୟୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅୟମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାୟ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିୟ୍ୟୋଭାୱାୟ ୱେପୁଲ୍ଲାୟ ଭାୱନାୟ ପାରିପୂରିୟା ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି।

ଅପିଚ ଏକାଦସ ଧମ୍ମା ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାୟ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ଅପାୟଭୟପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱିତା ଗମନୱୀଥିପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା ପିଣ୍ଡପାତାପଚାୟନତା ଦାୟଜ୍ଜମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା ସତ୍ଥୁମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା ଜାତିମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା ସବ୍ରହ୍ମଚାରିମହତ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା କୁସୀତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି।

ତତ୍ଥ ନିରୟେସୁ ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନକମ୍ମକାରଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମହାଦୁକ୍ଖାନୁଭୱନକାଲେପି, ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ ଜାଲଖିପନକୁମୀନାଦୀହି ଗହିତକାଲେପି, ପାଜନକଣ୍ଟକାଦିପ୍ପହାରତୁନ୍ନସ୍ସ ସକଟୱହନାଦିକାଲେପି, ପେତ୍ତିୱିସୟେ ଅନେକାନିପି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରମ୍ପି ଖୁପ୍ପିପାସାହି ଆତୁରୀଭୂତକାଲେପି, କାଲକଞ୍ଚିକଅସୁରେସୁ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥଅସୀତିହତ୍ଥପ୍ପମାଣେନ ଅଟ୍ଠିଚମ୍ମମତ୍ତେନେୱ ଅତ୍ତଭାୱେନ ୱାତାତପାଦିଦୁକ୍ଖାନୁଭୱନକାଲେପି ନ ସକ୍କା ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ, ଅୟମେୱ ତେ ଭିକ୍ଖୁ କାଲୋ ୱୀରିୟକରଣାୟାତି ଏୱଂ ଅପାୟଭୟଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି ୱୀରିୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ନ ସକ୍କା କୁସୀତେନ ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ଲଦ୍ଧୁଂ, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟେନେୱ ସକ୍କା ଅୟମାନିସଂସୋ ୱୀରିୟସ୍ସାତି ଏୱଂ ଆନିସଂସଦସ୍ସାୱିନୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ସବ୍ବବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧମହାସାୱକେହି ତେ ଗତମଗ୍ଗୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋ, ସୋ ଚ ନ ସକ୍କା କୁସୀତେନ ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଏୱଂ ଗମନୱୀଥିଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ୟେ ତଂ ପିଣ୍ଡପାତାଦୀହି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଇମେ ତେ ମନୁସ୍ସା ନେୱ ଞାତକା, ନ ଦାସକମ୍ମକରା, ନାପି ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱିସ୍ସାମାତି ତେ ପଣୀତାନି ଚୀୱରାଦୀନି ଦେନ୍ତି। ଅଥ ଖୋ ଅତ୍ତନୋ କାରାନଂ ମହପ୍ଫଲତଂ ପଚ୍ଚାସୀସମାନା ଦେନ୍ତି। ସତ୍ଥାରାପି ''ଅୟଂ ଇମେ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା କାୟଦଳ୍ହୀବହୁଲୋ ସୁଖଂ ୱିହରିସ୍ସତୀ''ତି ନ ଏୱଂ ସମ୍ପସ୍ସତା ତୁୟ୍ହଂ ପଚ୍ଚୟା ଅନୁଞ୍ଞାତା। ଅଥ ଖୋ ''ଅୟଂ ଇମେ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କତ୍ୱା ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀ''ତି ତେ ପଚ୍ଚୟା ଅନୁଞ୍ଞାତା, ସୋ ଦାନି ତ୍ୱଂ କୁସୀତୋ ୱିହରନ୍ତୋ ନ ତଂ ପିଣ୍ଡଂ ଅପଚାୟିସ୍ସତି। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟସ୍ସେୱ ହି ପିଣ୍ଡପାତାପଚାୟନଂ ନାମ ହୋତୀତି ଏୱଂ ପିଣ୍ଡପାତାପଚାୟନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅୟ୍ୟମିତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିୟ।

ଥେରୋ କିର କସ୍ସକଲେଣେ ନାମ ପଟିୱସତି। ତସ୍ସ ଚ ଗୋଚରଗାମେ ଏକା ମହାଉପାସିକା ଥେରଂ ପୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗତି। ସା ଏକଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଧୀତରଂ ଆହ – ''ଅମ୍ମ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ ପୁରାଣତଣ୍ଡୁଲା, ଅସୁକସ୍ମିଂ ସପ୍ପି, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଖୀରଂ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଫାଣିତଂ, ତୱ ଭାତିକସ୍ସ

ଅମ୍ମମିଉସ୍ସ ଆଗତକାଲେ ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଖୀରସପ୍ପିଫାଣିତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦେହି, ତ୍ୱଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟାସି। ଅହଂ ପନ ହିୟ୍ୟୋ ପକ୍କପାରିୱାସିକଭତ୍ତଂ କଞ୍ଜିୟେନ ଭୁତ୍ତାମ୍ହୀ’’ତି। ଦିୱା କିଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି ଅମ୍ମା,ତି? ସାକପଣ୍ଣଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କଣତଣ୍ଡୁଲେହି ଅମ୍ବିଲୟାଗୁଂ ପଚିତ୍ୱା ଠପେହି ଅମ୍ମା,ତି।

ଥେରୋ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ନୀହରନ୍ତୋୱ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଓୱଦି ‘‘ମହାଉପାସିକା କିର କଞ୍ଜିୟେନ ପାରିୱାସିକଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜି, ଦିୱାପି କଣପଣ୍ଣମ୍ବିଲୟାଗୁଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତି , ତୁୟ୍ହଂ ଅତ୍ଥାୟ ପନ ପୁରାଣତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ଆଚିକ୍ଖତି, ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଖୋ ପନେସା ନେୱ ଖେତ୍ତଂ ନ ୱତ୍ଥୁଂ ନ ଭତ୍ତଂ ନ ୱତ୍ଥଂ ପଚ୍ଚାସୀସତି, ତିସ୍ସୋ ପନ ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ପତ୍ଥୟମାନା ଦେତି, ତ୍ୱଂ ଏତିସ୍ସା ତା ସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ଦାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ନ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀତି, ଅୟଂ ଖୋ ପନ ପିଣ୍ଡପାତୋ ତୟା ସରାଗେନ ସଦୋସେନ ସମୋହେନ ନ ସକ୍କା ଗଣ୍ହିତୁ’’ନ୍ତି ପତ୍ତଂ ଥୱିକାୟ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ଠିକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା କସ୍ସକଲେଣମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ଚୀୱରଂ ଚୀୱରୱଂସେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଅରହତ୍ତଂ ଅପାପୁଣିତ୍ୱା ନ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୀରିୟଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିୱୁଟ୍ଠଭିକ୍ଖୁ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପୁରେଭତ୍ତମେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ୱିକସମାନମିୱ ପଦୁମଂ ମହାଖୀଣାସୱୋ ସିତଂ କରୋନ୍ତୋୱ ନିସୀଦି। ଲେଣଦ୍ୱାରେ ରୁକ୍ଖମ୍ହି ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା –

‘‘ନମୋ ତେ ପୁରିସାଜଞ୍ଞ, ନମୋ ତେ ପୁରିସୁତ୍ତମ;

ୟସ୍ସ ତେ ଆସୱା ଖୀଣା, ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋସି ମାରିସା’’ତି। –

ଉଦାନଂ ଉଦାନେତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ଅରହନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ମହଲ୍ଲକିତ୍ଥିୟୋ ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା କାଲଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ପାତୋୟେୱା’’ତି ଞତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଗାମଂ ପାୱିସି।

ଦାରିକାପି ଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ମେ ଭାତା ଆଗମିସ୍ସତି, ଇଦାନି ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଦ୍ୱାରଂ ଓଲୋକୟମାନା ନିସୀଦି। ସା ଥେରେ ଘରଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସପ୍ପିଫାଣିତୟୋଜିତସ୍ସ ଖୀରପିଣ୍ଡପାତସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ଥେରୋ ‘‘ସୁଖଂ ହୋତୂ’’ତି ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସାପି ତଂ ଓଲୋକୟମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ଥେରସ୍ସ ହି ତଦା ଅତିୱିୟ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଛୱିୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି, ୱିପ୍ପସନ୍ନାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ମୁଖଂ ବନ୍ଧନା ପମୁତ୍ତତାଲପକ୍କଂ ୱିୟ ଅତିୱିୟ ୱିରୋଚିତ୍ଥ।

ମହାଉପାସିକା ଅରଞ୍ଞା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଅମ୍ମ, ଭାତିକୋ ତେ ଆଗତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ସବ୍ବଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ଉପାସିକା ‘‘ଅଜ୍ଜ ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତକିଚ୍ଚଂ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଅଭିରମତି ତେ, ଅମ୍ମ, ଭାତା ବୁଦ୍ଧସାସନେ, ନ ଉକ୍କଣ୍ଠତୀ’’ତି ଆହ।

ମହନ୍ତଂ ଖୋ ପନେତଂ ସତ୍ଥୁଦାୟଜ୍ଜଂ ୟଦିଦଂ ସତ୍ତ ଅରିୟଧନାନି ନାମ, ତଂ ନ ସକ୍କା କୁସୀତେନ ଗହେତୁଂ। ୟଥା ହି ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ମାତାପିତରୋ ‘‘ଅୟଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅପୁତ୍ତୋ’’ତି ପରିବାହିରଂ କରୋନ୍ତି, ସୋ ତେସଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ଦାୟଜ୍ଜଂ ନ ଲଭତି, ଏୱଂ କୁସୀତୋପି ଇଦଂ ଅରିୟଧନଦାୟଜ୍ଜଂ ନ ଲଭତି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋୱ ଲଭତୀତି ଦାୟଜ୍ଜମହତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ମହା ଖୋ ପନ ତେ ସତ୍ଥା, ସତ୍ଥୁନୋ ହି ତେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଗଣ୍ହନକାଲେପି ଅଭିନିକ୍ଖମନେପି ଅଭିସମ୍ବୋଧିୟମ୍ପି ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନୟମକପାଟିହାରିୟଦେୱୋରୋହନଆୟୁସଙ୍ଖାରୱୋସ୍ସଜ୍ଜନେସୁପି ପରିନିବ୍ବାନକାଲେପି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ ଅକମ୍ପିତ୍ଥ, ୟୁତ୍ତଂ ନୁ ତେ ଏୱରୂପସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କୁସୀତେନ ଭୱିତୁନ୍ତି ଏୱଂ ସତ୍ଥୁମହତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଜାତିୟାପି ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ନ ଲାମକଜାତିକୋ, ଅସମ୍ଭିନ୍ନାୟ ମହାସମ୍ମତପୱେଣିୟା ଆଗତଓକ୍କାକରାଜୱଂସେ ଜାତୋସି, ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ ଚ ମହାମାୟାଦେୱିୟା ଚ ନତ୍ତା, ରାହୁଲଭଦ୍ଦସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ, ତୟା ନାମ ଏୱରୂପେନ ଜିନପୁତ୍ତେନ ହୁତ୍ୱା ନ ୟୁତ୍ତଂ କୁସୀତେନ ୱିହରିତୁନ୍ତି ଏୱଂ ଜାତିମହତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ସାରିପୁତ୍ତମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା ଚେୱ ଅସୀତି ଚ ମହାସାୱକା ୱୀରିୟେନେୱ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିଂସୁ, ତ୍ୱଂ ଏତେସଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜସି, ନ ପଟିପଜ୍ଜସୀତି ଏୱଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିମହତ୍ତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

କୁଚ୍ଛିଂ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତଅଜଗରସଦିସେ ୱିସ୍ସଟ୍ଠକାୟିକଚେତସିକୱୀରିୟେ କୁସୀତପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟେ ପହିତତ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱନ୍ତସ୍ସାପି ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ୱୀରିୟୁପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରଚିତ୍ତସ୍ସାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଭାୱନାପାରିପୂରି

ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତୀ’’ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି । ତତ୍ଥ ପୀତିଯେୱ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ନାମ। ତସ୍ସା ଉପ୍ପାଦକମନସିକାରୋ ଯୋନିସୋମନସିକାରୋ ନାମ।

ଅପିଚ ଏକାଦସ ଧମ୍ମା ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତି, ଧମ୍ମ, ସଙ୍ଘ , ସୀଲ, ଚାଗ, ଦେୱତାନୁସ୍ସତି ଉପସମାନୁସ୍ସତି ଲୂଖପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା ସିନିଦ୍ଧପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା ପସାଦନୀଯସୁତ୍ତନ୍ତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି। ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସାପି ହି ଯାୱ ଉପଚାରା ସକଲସରୀରଂ ଫରମାନୋ ପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଧମ୍ମସଙ୍ଘଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସାପି, ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ରକ୍ଖିତଂ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି, ଗିହିନୋପି ଦସସୀଲଂ ପଞ୍ଚସୀଲଂ ପଞ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି, ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖଭଯାଦୀସୁ ପଣୀତଭୋଜନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ନାମ ଅଦମ୍ହା’’ତି ଚାଗଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି, ଗିହିନୋପି ଏୱରୂପେ କାଲେ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦିନ୍ନଦାନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି, ଯେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତା ଦେୱତା ଦେୱତ୍ତଂ ପତ୍ତା, ତଥାରୂପାନଂ ଗୁଣାନଂ ଅତ୍ତନି ଅତ୍ଥିତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି, ସମାପତ୍ତିଯା ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତା କିଲେସା ସଟ୍ଠିପି ସତ୍ତତିପି ୱସ୍ସାନି ନ ସମୁଦାଚରନ୍ତୀତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି, ଚେତିଯଦସ୍ସନବୋଧିଦସ୍ସନଥେରଦସ୍ସନେସୁ ଅସକ୍କଚ୍ଚକିରିଯାଯ ସଂସୂଚିତଲୂଖଭାୱେ ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ପସାଦସିନେହାଭାୱେନ ଗଦ୍ରଭପିଟ୍ଠେ ରଜସଦିସେ ଲୂଖପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି, ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ପସାଦବହୁଲେ ମୁଦୁଚିତ୍ତେ ସିନିଦ୍ଧପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱନ୍ତସ୍ସାପି, ରତନତ୍ତଯଗୁଣପରିଦୀପକେ ପସାଦନୀଯସୁତ୍ତନ୍ତେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାପି, ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ପୀତିଉପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରଚିତ୍ତସ୍ସାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଭାୱନାପାରିପୂରି ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯପସ୍ସଦ୍ଧି ଚିତ୍ତପସ୍ସଦ୍ଧି, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତୀ’’ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି।

ଅପିଚ ସତ୍ତ ଧମ୍ମା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ପଣୀତଭୋଜନସେୱନତା ଉତୁସୁଖସେୱନତା ଇରିଯାପଥସୁଖସେୱନତା ମଜ୍ଝତ୍ତପଯୋଗତା ସାରଦ୍ଧକାଯପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି। ପଣୀତଞ୍ହି ସିନିଦ୍ଧଂ ସପ୍ପାଯଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି, ସୀତୁଣ୍ହେସୁ ଚ ଉତୂସୁ ଠାନାଦୀସୁ ଚ ଇରିଯାପଥେସୁ ସପ୍ପାଯଉତୁଞ୍ଚ ଇରିଯାପଥଞ୍ଚ ସେୱନ୍ତସ୍ସାପି ପସ୍ସଦ୍ଧି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯୋ ପନ ମହାପୁରିସଜାତିକୋ ସବ୍ବୋତୁଇରିଯାପଥକ୍ଖମୋ ହୋତି, ନ ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ସ ସଭାଗୱିସଭାଗତା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସେୱ ୱିସଭାଗେ ଉତୁଇରିଯାପଥେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସଭାଗେ ସେୱନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ମଜ୍ଝତ୍ତପଯୋଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ କମ୍ମସ୍ସକତାପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା। ଇମିନା ମଜ୍ଝତ୍ତପଯୋଗେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯୋ ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦୀହି ପରଂ ୱିହେଠଯମାନୋ ୱିଚରତି, ଏୱରୂପଂ ସାରଦ୍ଧକାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପରିୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି, ସଂଯତପାଦପାଣିଂ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସେୱନ୍ତସ୍ସାପି, ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ପସ୍ସଦ୍ଧିଉପ୍ପାଦନତ୍ଥାଯ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରଚିତ୍ତସ୍ସାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଭାୱନାପାରିପୂରି ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ‘‘ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମଥନିମିତ୍ତଂ ଅବ୍ୟଗ୍ଗନିମିତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱା ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯ ୱେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂୱତ୍ତତୀ’’ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ସମଥୋୱ ସମଥନିମିତ୍ତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଟ୍ଠେନ ଚ ଅବ୍ୟଗ୍ଗନିମିତ୍ତନ୍ତି।

ଅପିଚ ଏକାଦସ ଧମ୍ମା ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନତା ନିମିତ୍ତକୁସଲତା ସମଯେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗଣ୍ହନତା ସମଯେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନତା ସମଯେ ସମ୍ପହଂସନତା ସମଯେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନତା ଅସମାହିତପୁଗ୍ଗଲପରିୱଜ୍ଜନତା ସମାହିତପୁଗ୍ଗଲସେୱନତା ଝାନୱିମୋକ୍ଖପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣତା ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯତା ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନତା ଚ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ନିମିତ୍ତକୁସଲତା ନାମ କସିଣନିମିତ୍ତସ୍ସ ଉଗ୍ଗହଣକୁସଲତା। ସମଯେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗଣ୍ହନତାତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅତିସିଥିଲୱୀରିଯତାଦୀହି ଲୀନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଧମ୍ମୱିଚଯୱୀରିଯପୀତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସମୁଟ୍ଠାପନେନ ତସ୍ସ ପଗ୍ଗଣ୍ହନଂ। ସମଯେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗଣ୍ହନତାତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯତାଦୀହି ଉଦ୍ଧତଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପସ୍ସଦ୍ଧିସମାଧିଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସମୁଟ୍ଠାପନେନ ତସ୍ସ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନଂ। ସମଯେ ସମ୍ପହଂସନତାତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାପଯୋଗମନ୍ଦତାଯ ୱା ଉପସମସୁଖାନଧିଗମେନ ୱା ନିରସ୍ସାଦଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ

ଅଟ୍ଠସଂଵେଗଵତ୍ଥୂପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣେନ ସଂଵେଜେତି । ଅଟ୍ଠ ସଂଵେଗଵତ୍ଥୂନି ନାମ ଜାତି ଜରା ବ୍ୟାଧି ମରଣାନି ଚତ୍ତାରି, ଅପାଯଦୁକ୍ଖଂ ପଞ୍ଚମଂ, ଅତୀତେ ଵଟ୍ଟମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ଅନାଗତେ ଵଟ୍ଟମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଆହାରପରିଯେଟ୍ଠିମୂଲକଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି। ରତନତ୍ତଯଗୁଣାନୁସ୍ସରଣେନ ଚ ପସାଦଂ ଜନେତି, ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି ''ସମଯେ ସମ୍ପହଂସନତା''ତି।

ସମଯେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନତା ନାମ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଂ ଆଗମ୍ମ ଅଲୀନଂ ଅନୁଦ୍ଧତଂ ଅନିରସ୍ସାଦଂ ଆରମ୍ମଣେ ସମପ୍ପଵତ୍ତଂ ସମଥଵୀଥିପଟିପନ୍ନଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତଦାସ୍ସ ପଗ୍ଗହନିଗ୍ଗହସମ୍ପହଂସନେସୁ ନ ବ୍ୟାପାରଂ ଆପଜ୍ଜତି, ସାରଥି ଵିଯ ସମପ୍ପଵତ୍ତେସୁ ଅସ୍ସେସୁ। ଅଯଂ ଵୁଚ୍ଚତି – ''ସମଯେ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନତା''ତି। ଅସମାହିତପୁଗ୍ଗଲପରିଵଜ୍ଜନତା ନାମ ଉପଚାରଂ ଵା ଅପ୍ପନଂ ଵା ଅପ୍ପତ୍ତାନଂ ଵିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଆରକା ପରିଵଜ୍ଜନଂ। ସମାହିତପୁଗ୍ଗଲସେଵନା ନାମ ଉପଚାରେନ ଵା ଅପ୍ପନାଯ ଵା ସମାହିତଚିତ୍ତାନଂ ସେଵନା ଭଜନା ପଯିରୁପାସନା। ତଦଧିମୁତ୍ତତା ନାମ ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ସମାଧିଉପ୍ପାଦନତ୍ଥଂଯେଵ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରଚିତ୍ତତା। ଏଵଞ୍ହି ପଟିପଜ୍ଜତୋ ଏସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏଵଂ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଭାଵନାପାରିପୂରି ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ''ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖଵେ, ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା, ତତ୍ଥ ଯୋନିସୋମନସିକାରବହୁଲୀକାରୋ, ଅଯମାହାରୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଵା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋଭାଵାଯ ଵେପୁଲ୍ଲାଯ ଭାଵନାଯ ପାରିପୂରିଯା ସଂଵତ୍ତତୀ''ତି ଏଵଂ ଉପ୍ପାଦୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖାଵ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଟ୍ଠାନୀଯା ଧମ୍ମା ନାମ।

ଅପିଚ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଯ ସଂଵତ୍ତନ୍ତି ସତ୍ତମଜ୍ଝତ୍ତତା ସଙ୍ଖାରମଜ୍ଝତ୍ତତା ସତ୍ତସଙ୍ଖାରକେଲାଯନପୁଗ୍ଗଲପରିଵଜ୍ଜନତା ସତ୍ତସଙ୍ଖାରମଜ୍ଝତ୍ତପୁଗ୍ଗଲସେଵନତା ତଦଧିମୁତ୍ତତାତି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ସତ୍ତମଜ୍ଝତ୍ତତଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି ''ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋଵ କମ୍ମେନ ଗମିସ୍ସସି, ଏସୋପି ଅତ୍ତନୋଵ କମ୍ମେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋଵ କମ୍ମେନ ଗମିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ କଂ କେଲାଯସୀ''ତି ଏଵଂ କମ୍ମସ୍ସକତାପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣେନ, ''ପରମତ୍ଥତୋ ସତ୍ତୋଯେଵ ନତ୍ଥି, ସୋ ତ୍ୱଂ କଂ କେଲାଯସୀ''ତି ଏଵଂ ନିସ୍ସତ୍ତପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣେନ ଚାତି। ଦ୍ୱୀହେଵାକାରେହି ସଙ୍ଖାରମଜ୍ଝତ୍ତତଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି – ''ଇଦଂ ଚୀଵରଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଵଣ୍ଣଵିକାରତଞ୍ଚେଵ ଜିଣ୍ଣଭାଵଞ୍ଚ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପାଦପୁଞ୍ଛନଚୋଳକଂ ହୁତ୍ୱା ଯଟ୍ଠିକୋଟିଯା ଛଡ୍ଡନୀଯଂ ଭଵିସ୍ସତି, ସଚେ ପନସ୍ସ ସାମିକୋ ଭଵେଯ୍ୟ, ନାସ୍ସ ଏଵଂ ଵିନସ୍ସିତୁଂ ଦଦେଯ୍ୟା''ତି ଏଵଂ ଅସ୍ସାମିକଭାଵପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣେନ ଚ, ''ଅନଦ୍ଧନିଯଂ ଇଦଂ ତାଵକାଲିକ''ନ୍ତି ଏଵଂ ତାଵକାଲିକଭାଵପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣେନ ଚାତି। ଯଥା ଚ ଚୀଵରେ, ଏଵଂ ପତ୍ତାଦୀସୁପି ଯୋଜନା କାତବ୍ବା।

ସତ୍ତସଙ୍ଖାରକେଲାଯନପୁଗ୍ଗଲପରିଵଜ୍ଜନତାତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଗିହି ଵା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଧୀତାଦିକେ, ପବ୍ବଜିତୋ ଵା ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତେଵାସିକସମାନୁପଜ୍ଝାଯକାଦିକେ ମମାଯତି, ସହତ୍ଥେନେଵ ନେସଂ କେସଚ୍ଛେଦନସୂଚିକମ୍ମଚୀଵରଧୋଵନରଜନପତ୍ତପଚନାଦୀନି କରୋତି, ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''ଅସୁକୋ ସାମଣେରୋ କୁହିଂ ଅସୁକୋ ଦହରୋ କୁହି''ନ୍ତି ଭନ୍ତମିଗୋ ଵିଯ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେତି, ଅଞ୍ଞେନ କେସଚ୍ଛେଦନାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ''ମୁହୁତ୍ତଂ ଅସୁକଂ ପେସେଥା''ତି ଯାଚିଯମାନୋପି ''ଅମ୍ହେପି ତଂ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ନ କାରେମ, ତୁମ୍ହେ ନଂ ଗହେତ୍ୱା କିଲମେସ୍ସଥା''ତି ନ ଦେତି, ଅଯଂ ସତ୍ତକେଲାଯନୋ ନାମ।

ଯୋ ପନ ଚୀଵରପତ୍ତଥାଲକକତ୍ତରଯଟ୍ଠିଆଦୀନି ମମାଯତି, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ହତ୍ଥେନ ପରାମସିତୁମ୍ପି ନ ଦେତି, ତାଵକାଲିକଂ ଯାଚିତୋ ''ମଯମ୍ପି ଇଦଂ ମମାଯନ୍ତା ନ ପରିଭୁଞ୍ଜାମ, ତୁମ୍ହାକଂ କିଂ ଦସ୍ସାମା''ତି ଵଦତି, ଅଯଂ ସଙ୍ଖାରକେଲାଯନୋ ନାମ। ଯୋ ପନ ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁପି ଵତ୍ଥୂସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ଉଦାସିନୋ, ଅଯଂ ସତ୍ତସଙ୍ଖାରମଜ୍ଝତ୍ତୋ ନାମ। ଇତି ଅଯଂ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ଏଵରୂପଂ ସତ୍ତସଙ୍ଖାରକେଲାଯନପୁଗ୍ଗଲଂ ଆରକା ପରିଵଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି, ସତ୍ତସଙ୍ଖାରମଜ୍ଝତ୍ତପୁଗ୍ଗଲଂ ସେଵନ୍ତସ୍ସାପି, ଠାନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ତଦୁପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରଚିତ୍ତସ୍ସାପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏଵଂ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଭାଵନାପାରିପୂରି ହୋତୀତି ପଜାନାତି।

ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଵାତି ଏଵଂ ଅତ୍ତନୋ ଵା ସତ୍ତ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା, ପରସ୍ସ ଵା, କାଲେନ ଵା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ଵା ପରସ୍ସ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ଵିହରତି। ସମୁଦଯଵଯା ପନେତ୍ଥ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତିନିରୋଧଵସେନ ଵେଦିତବ୍ବା। ଇତୋ ପରଂ ଵୁତ୍ତନଯମେଵ। କେଵଲଞ୍ହି ଇଧ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏଵଂ ଯୋଜନଂ କତ୍ୱା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଯ୍ୟାନମୁଖଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ତାଦିସମେଵାତି।

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

ଚତୁସଚ୍ଚପଦ୍ଦୱଣ୍ଣନା

୩୮୬। ଏୱଂ ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୱସେନ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ଚତୁସଚ୍ଚୱସେନ ୱିଭଜିତୁଂ ପୁନ ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତୀତି ଠପେତ୍ୱା ତଣ୍ହଂ ତେଭୂମକଧମ୍ମେ ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ଯଥାସଭାୱତୋ ପଜାନାତି, ତସ୍ସେୱ ଖୋ ପନ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଜନିକଂ ସମୁଟ୍ଠାପିକଂ ପୁରିମତଣ୍ହଂ ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋ’’ତି, ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିନିବ୍ବାନଂ ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧୋ’’ତି, ଦୁକ୍ଖପରିଜାନନଂ ସମୁଦଯପଜହନଂ ନିରୋଧସଚ୍ଛିକରଣଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ‘‘ଅଯଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିପଟିପଦା’’ତି ଯଥାସଭାୱତୋ ପଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱସେସା ଅରିଯସଚ୍ଚକଥା ଠପେତ୍ୱା ଜାତିଆଦୀନଂ ପଦଭାଜନକଥଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତାଯେୱ।

ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସୱଣ୍ଣନା

୩୮୮। ପଦଭାଜନେ ପନ କତମା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜାତୀତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଯା ଜାତିପି ଦୁକ୍ଖାତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା ଜାତି, ସା କତମାତି ଏୱଂ ସବ୍ବପୁଚ୍ଛାସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯା ତେସଂ ତେସଂ ସତ୍ତାନନ୍ତି ଇଦଂ ‘‘ଇମେସଂ ନାମା’’ତି ନିଯମାଭାୱତୋ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ପରିଯାଦାନୱଚନଂ। ତମ୍ହି ତମ୍ହି ସତ୍ତନିକାଯେତି ଇଦମ୍ପି ସବ୍ବସତ୍ତନିକାଯପରିଯାଦାନୱଚନଂ ଜନନଂ ଜାତି ସୱିକାରାନଂ ପଠମାଭିନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସଞ୍ଜାତୀତି ଇଦଂ ତସ୍ସା ଏୱ ଉପସଗ୍ଗମଣ୍ଡିତୱେୱଚନଂ। ସା ଏୱ ଅନୁପୱିଟ୍ଠାକାରେନ ଓକ୍କମନଟ୍ଠେନ ଓକ୍କନ୍ତି। ନିବ୍ବତ୍ତିସଙ୍ଖାତେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି। ଇତି ଅଯଂ ଚତୁବ୍ବିଧାପି ସମ୍ମୁତିକଥା ନାମ । ଖନ୍ଧାନଂ ପାତୁଭାୱୋତି ଅଯଂ ପନ ପରମତ୍ଥକଥା। ଏକୱୋକାରଭୱାଦୀସୁ ଏକଚତୁପଞ୍ଚଭେଦାନଂ ଖନ୍ଧାନଂଯେୱ ପାତୁଭାୱୋ, ନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ, ତସ୍ମିଂ ପନ ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପାତୁଭୂତୋତି ୱୋହାରମତ୍ତଂ ହୋତି। ଆଯତନାନଂ ପଟିଲାଭୋତି ଆଯତନାନି ପାତୁଭୱନ୍ତାନେୱ ପଟିଲଦ୍ଧାନି ନାମ ହୋନ୍ତି, ସୋ ତେସଂ ପାତୁଭାୱସଙ୍ଖାତୋ ପଟିଲାଭୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୮୯ ।ଜରାତି ସଭାୱନିଦ୍ଦେସୋ। ଜୀରଣତାତି ଆକାରଭାୱନିଦ୍ଦେସୋ। ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚନ୍ତିଆଦି ୱିକାରନିଦ୍ଦେସୋ। ଦହରକାଲସ୍ମିଞ୍ହି ଦନ୍ତା ସମସେତା ହୋନ୍ତି। ତେଯେୱ ପରିପଚ୍ଚନ୍ତେ ଅନୁକ୍କମେନ ୱଣ୍ଣୱିକାରଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପତନ୍ତି। ଅଥ ପତିତଞ୍ଚ ଠିତଞ୍ଚ ଉପାଦାଯ ଖଣ୍ଡିତଦନ୍ତା ଖଣ୍ଡିତା ନାମ। ଖଣ୍ଡିତାନଂ ଭାୱୋ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନୁକ୍କମେନ ପଣ୍ଡରଭୂତାନି କେସଲୋମାନି ପଲିତାନି ନାମ। ପଲିତାନି ସଞ୍ଜାତାନି ଅସ୍ସାତି ପଲିତୋ, ପଲିତସ୍ସ ଭାୱୋ ପାଲିଚ୍ଚଂ। ଜରାୱାତପ୍ପହାରେନ ସୋସିତମଂସଲୋହିତତାଯ ୱଲିଯୋ ତଚସ୍ମିଂ ଅସ୍ସାତି ୱଲିତ୍ତଚୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ୱଲିତ୍ତଚତା। ଏତ୍ତାୱତା ଦନ୍ତକେସଲୋମତଚେସୁ ୱିକାରଦସ୍ସନୱସେନ ପାକଟୀଭୂତା ପାକଟଜରା ଦସ୍ସିତା।

ଯଥେୱ ହି ଉଦକସ୍ସ ୱା ୱାତସ୍ସ ୱା ଅଗ୍ଗିନୋ ୱା ତିଣରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ସଂଭଗ୍ଗପଲିଭଗ୍ଗତାଯ ୱା ଝାମତାଯ ୱା ଗତମଗ୍ଗୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ନ ଚ ସୋ ଗତମଗ୍ଗୋ ତାନେୱ ଉଦକାଦୀନି, ଏୱମେୱ ଜରାଯ ଦନ୍ତାଦୀନଂ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ଗତମଗ୍ଗୋ ପାକଟୋ, ଚକ୍ଖୁଂ ଉମ୍ମିଲେତ୍ୱାପି ଗଯ୍ହତି, ନ ଚ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦୀନେୱ ଜରା। ନ ହି ଜରା ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ହୋତି। ଯସ୍ମା ପନ ଜରଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଆଯୁ ହାଯତି, ତସ୍ମା ଜରା ‘‘ଆଯୁନୋ ସଂହାନୀ’’ତି ଫଲୂପଚାରେନ ୱୁତ୍ତା। ଯସ୍ମା ଦହରକାଲେ ସୁପ୍ପସନ୍ନାନି ସୁଖୁମମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯଂ ସୁଖେନେୱ ଚ ଗଣ୍ହନସମତ୍ଥାନି ଚକ୍ଖାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଜରଂ ପତ୍ତସ୍ସ ପରିପକ୍କାନି ଆଲୁଲିତାନି ଅୱିସଦାନି ଓଳାରିକମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯଂ ଗହେତୁଂ ଅସମତ୍ଥାନି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ‘‘ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପରିପାକୋ’’ତିପି ଫଲୂପଚାରେନେୱ ୱୁତ୍ତା।

୩୯୦। ମରଣନିଦ୍ଦେସେ ଯନ୍ତି ମରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ, ଯଂ ମରଣଂ ଚୁତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଚୱନତାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ଚୁତୀତି ସଭାୱନିଦ୍ଦେସୋ। ଚୱନତାତି ଆକାରଭାୱନିଦ୍ଦେସୋ। ମରଣଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଖନ୍ଧା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି ଚେୱ ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତି ଚ ଅଦସ୍ସନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ଭେଦୋ ଅନ୍ତରଧାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମଚ୍ଚୁମରଣନ୍ତି ମଚ୍ଚୁମରଣଂ, ନ ଖଣିକମରଣଂ। କାଲକିରିଯାତି ମରଣକାଲକିରିଯା। ଅଯଂ ସବ୍ବାପି ସମ୍ମୁତିକଥାୱ। ଖନ୍ଧାନଂ ଭେଦୋତି ଅଯଂ ପନ ପରମତ୍ଥକଥା। ଏକୱୋକାରଭୱାଦୀସୁ ଏକଚତୁପଞ୍ଚଭେଦାନଂ ଖନ୍ଧାନଂଯେୱ ଭେଦୋ, ନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ, ତସ୍ମିଂ ପନ ସତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ମତୋତି ୱୋହାରମତ୍ତଂ ହୋତି।

କଳେୱରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପୋତି ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ନିକ୍ଖେପୋ। ମରଣଂ ପତ୍ତସ୍ସ ହି ନିରତ୍ଥଂୱ କଲିଙ୍ଗରଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ପତତି, ତସ୍ମା ତଂ କଳେୱରସ୍ସ ନିକ୍ଖେପୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦୋ ପନ ସବ୍ବାକାରତୋ ପରମତ୍ଥତୋ ମରଣଂ। ଏତଦେୱ ସମ୍ମୁତିମରଣନ୍ତି ପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦମେୱ ହି ଗହେତ୍ୱା ଲୋକିଯା ‘‘ତିସ୍ସୋ ମତୋ, ଫୁସ୍ସୋ ମତୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

୩୯୧ ।ବ୍ୟସନେନାତି ଞାତିବ୍ୟସନାଦୀସୁ ଯେନ କେନଚି ବ୍ୟସନେନ। ଦୁକ୍ଖଧମ୍ମେନାତି ୱଧବନ୍ଧାଦିନା ଦୁକ୍ଖକାରଣେନ। ଫୁଟ୍ଠସ୍ସାତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟସ୍ସ

ଅଭିଭୂତସ୍ସ। ସୋକୋତି ଯୋ ଞାତିବ୍ୟସନାଦୀସୁ ୱା ୱଧବନ୍ଧନାଦୀସୁ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସତି ତେନ ଅଭିଭୂତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୋଚନଲକ୍ଖଣୋ ସୋକୋ। ସୋଚିତତ୍ତନ୍ତି ସୋଚିତଭାୱୋ। ଯସ୍ମା ପନେସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସୋସେନ୍ତୋ ପରିସୋସେନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଅନ୍ତୋସୋକୋ ଅନ୍ତୋପରିସୋକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୩୯୨। ''ମଯ୍ହଂ ଧୀତା, ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ''ତି ଏୱଂ ଆଦିସ୍ସ ଆଦିସ୍ସ ଦେୱନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି ଏତେନାତି ଆଦେୱୋ। ତଂ ତଂ ୱଣ୍ଣଂ ପରିକିତ୍ତେତ୍ୱା ଦେୱନ୍ତି ଏତେନାତି ପରିଦେୱୋ। ତତୋ ପରା ଦ୍ୱେ ତସ୍ସେୱ ଭାୱନିଦ୍ଦେସା।

୩୯୩।କାଯିକନ୍ତି କାଯପସାଦୱତ୍ଥୁକଂ। ଦୁକ୍ଖମନଟ୍ଠେନ ଦୁକ୍ଖଂ। ଅସାତନ୍ତି ଅମଧୁରଂ। କାଯସମ୍ଫସ୍ସଜଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି କାଯସମ୍ଫସ୍ସତୋ ଜାତଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ଅସାତଂ ୱେଦଯିତନ୍ତି ଅମଧୁରଂ ୱେଦଯିତଂ।

୩୯୪।ଚେତସିକନ୍ତି ଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ଦୁକ୍ଖେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

୩୯୫।ଆଯାସୋତି ସଂସୀଦନୱିସୀଦନାକାରପ୍ପତ୍ତୋ ଚିତ୍ତକିଲମଥୋ। ବଲୱତରଂ ଆଯାସୋ ଉପାଯାସୋ। ତତୋ ପରା ଦ୍ୱେ ଅତ୍ତତନିଯାଭାୱଦୀପକା ଭାୱନିଦ୍ଦେସା।

୩୯୮।ଜାତିଧମ୍ମାନନ୍ତି ଜାତିସଭାୱାନଂ। ଇଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅହୋ ୱତାତି ପତ୍ଥନା। ନ ଖୋ ପନେତଂ ଇଚ୍ଛାଯାତି ଏୱଂ ଜାତିଯା ଅନାଗମନଂ ୱିନା ମଗ୍ଗଭାୱନଂ ନ ଇଚ୍ଛାଯ ପତ୍ତବ୍ବଂ। ଇଦମ୍ପୀତି ଏତମ୍ପି ଉପରି ସେସାନି ଉପାଦାଯ ପିକାରୋ। ଯମ୍ପିଚ୍ଛନ୍ତି ଯେନପି ଧମ୍ମେନ ଅଲବ୍ଭନେଯ୍ୟୱତ୍ଥୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ଲଭତି, ତଂ ଅଲବ୍ଭନେଯ୍ୟ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଇଚ୍ଛନଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୩୯୯। ଖନ୍ଧନିଦ୍ଦେସେ ରୂପଞ୍ଚ ତଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ ଚାତି ରୂପୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧୋ ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ସମୁଦଯସଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସୱଣ୍ଣନା

୪୦୦।ଯାଯଂ ତଣ୍ହାତି ଯା ଅଯଂ ତଣ୍ହା। ପୋନୋବ୍ଭୱିକାତି ପୁନବ୍ଭୱକରଣଂ ପୁନୋବ୍ଭୱୋ, ପୁନୋବ୍ଭୱୋ ସୀଲଂ ଅସ୍ସାତି ପୋନୋବ୍ଭୱିକା। ନନ୍ଦୀରାଗେନ ସହ ଗତାତି ନନ୍ଦୀରାଗସହଗତା। ନନ୍ଦୀରାଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ଥତୋ ଏକତ୍ତମେୱ ଗତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ରତତ୍ରାଭିନନ୍ଦିନୀତି ଯତ୍ର ଯତ୍ର ଅତ୍ତଭାୱୋ, ତତ୍ର ତତ୍ର ଅଭିନନ୍ଦିନୀ। ରୂପାଦୀସୁ ୱା ଆରମ୍ମଣେସୁ ତତ୍ର ତତ୍ର ଅଭିନନ୍ଦିନୀ, ରୂପାଭିନନ୍ଦିନୀ ସଦ୍ଦ, ଗନ୍ଧ, ରସ, ଫୋଟ୍ଠବ୍ବ, ଧମ୍ମାଭିନନ୍ଦିନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେଯ୍ୟଥିଦନ୍ତି ନିପାତୋ। ତସ୍ସ ସା କତମା ଚେତି ଅତ୍ଥୋ। କାମେ ତଣ୍ହା କାମତଣ୍ହା, ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଭୱେ ତଣ୍ହା ଭୱତଣ୍ହା, ଭୱପତ୍ଥନାୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିସହଗତସ୍ସ ରୂପାରୂପଭୱରାଗସ୍ସ ଚ ଝାନନିକନ୍ତିଯା ଚେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ୱିଭୱେ ତଣ୍ହା ୱିଭୱତଣ୍ହା, ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିସହଗତରାଗସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ଇଦାନି ତସ୍ସା ତଣ୍ହାଯ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ସା ଖୋ ପନେସାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଜାଯତି। ନିୱିସତୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୱତ୍ତିୱସେନ ପତିଟ୍ଠହତି। ଯଂ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପନ୍ତି ଯଂ ଲୋକସ୍ମିଂ ପିଯସଭାୱଞ୍ଚେୱ ମଧୁରସଭାୱଞ୍ଚ। ଚକ୍ଖୁ ଲୋକେତିଆଦୀସୁ ଲୋକସ୍ମିଞ୍ହି ଚକ୍ଖାଦୀସୁ ମମତ୍ତେନ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠା ସତ୍ତା ସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତା ଅତ୍ତନୋ ଚକ୍ଖୁଂ ଆଦାସତଲାଦୀସୁ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗହଣାନୁସାରେନ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ ପଞ୍ଚପସାଦଂ ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନେ ଉଗ୍ଘାଟିତମଣିସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ସୋତଂ ରଜତପନାଳିକଂ ୱିଯ, ପାମଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ ୱିଯ ଚ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ''ତୁଙ୍ଗନାସା''ତି ଲଦ୍ଧୱୋହାରଂ ଘାନଂ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଠପିତହରିତାଲୱଟ୍ଟିଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ଜିୱ୍ହଂ ରତ୍ତକମ୍ବଲପଟଲଂ ୱିଯ ମୁଦୁସିନିଦ୍ଧମଧୁରସଦଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି, କାଯଂ ସାଲଲଟ୍ଠିଂ ୱିଯ, ସୁୱଣ୍ଣତୋରଣଂ ୱିଯ ଚ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ମନଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ମନେନ ଅସଦିସଂ ଉଳାରଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ରୂପଂ ସୁୱଣ୍ଣକଣିକାରପୁପ୍ଫାଦିୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ, ସଦ୍ଦଂ ମତ୍ତକରୱୀକ କୋକିଲମନ୍ଦଧମିତମଣିୱଂସନିଗ୍ଘୋସଂ ୱିଯ, ଅତ୍ତନା ପଟିଲଦ୍ଧାନି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକଗନ୍ଧାରମ୍ମଣାଦୀନି ''କସ୍ସଞ୍ଞସ୍ସ ଏୱରୂପାନି ଅତ୍ଥୀ''ତି ମଞ୍ଞନ୍ତି। ତେସଂ ଏୱଂ ମଞ୍ଞମାନାନଂ ତାନି ଚକ୍ଖାଦୀନି ପିଯରୂପାନି ଚେୱ ସାତରୂପାନି ଚ ହୋନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ତତ୍ଥ ଅନୁପ୍ପନ୍ନା ଚେୱ ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି , ଉପ୍ପନ୍ନା ଚ ତଣ୍ହା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୱତ୍ତିୱସେନ ନିୱିସତି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ''ଚକ୍ଖୁ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାତି ଯଦା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ହୋତି, ତଦା ଏତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ନିରୋଧସଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସୱଣ୍ଣନା

୪୦୧।ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧୋତିଆଦୀନି ସବ୍ବାନି ନିବ୍ବାନୱେୱଚନାନେୱ। ନିବ୍ବାନଞ୍ହି ଆଗମ୍ମ ତଣ୍ହା ଅସେସା ୱିରଜ୍ଜତି ନିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ତଂ ‘‘ତସ୍ସାଯେୱ ତଣ୍ହାଯ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଆଗମ୍ମ ତଣ୍ହା ଚଜିଯତି ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିଯତି ୱିମୁଚ୍ଚତି ନ ଅଲ୍ଲୀଯତି, ତସ୍ମା ନିବ୍ବାନଂ ‘‘ଚାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ମୁତ୍ତି ଅନାଲଯୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏକମେୱ ହି ନିବ୍ବାନଂ, ନାମାନି ପନସ୍ସ ସବ୍ବସଙ୍ଖତାନଂ ନାମପଟିପକ୍ଖୱସେନ ଅନେକାନି ହୋନ୍ତି। ସେଯ୍ଯଥିଦଂ, ଅସେସୱିରାଗୋ ଅସେସନିରୋଧୋ ଚାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ମୁତ୍ତି ଅନାଲଯୋ ରାଗକ୍ଖଯୋ ଦୋସକ୍ଖଯୋ ମୋହକ୍ଖଯୋ ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ଅନୁପ୍ପାଦୋ ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ଅପ୍ପଣିହିତଂ ଅନାଯୂହନଂ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧି ଅନୁପପତ୍ତି ଅଗତି ଅଜାତଂ ଅଜରଂ ଅବ୍ଯାଧି ଅମତଂ ଅସୋକଂ ଅପରିଦେୱଂ ଅନୁପାଯାସଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠନ୍ତି।

ଇଦାନି ମଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ନାଯ ନିବ୍ବାନଂ ଆଗମ୍ମ ଅପ୍ପୱତ୍ତିପତ୍ତାଯପି ଚ ତଣ୍ହାଯ ଯେସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ତସ୍ସା ଉପ୍ପତ୍ତି ଦସ୍ସିତା, ତତ୍ଥେୱ ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସା ଖୋ ପନେସାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯଥା ପୁରିସେନ ଖେତ୍ତେ ଜାତଂ ତିତ୍ତଅଲାବୁୱଲ୍ଲିଂ ଦିସ୍ୱା ଅଗ୍ଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମୂଲଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ସା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମିଲାଯିତ୍ୱା ଅପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ। ତତୋ ତସ୍ମିଂ ଖେତ୍ତେ ତିତ୍ତଅଲାବୁ ନିରୁଦ୍ଧା ପହୀନାତି ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ଯ, ଏୱମେୱ ଖେତ୍ତେ ତିତ୍ତଅଲାବୁ ୱିଯ ଚକ୍ଖାଦୀସୁ ତଣ୍ହା। ସା ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ମୂଲଚ୍ଛିନ୍ନା ନିବ୍ବାନଂ ଆଗମ୍ମ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ଗତା ପନ ତେସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଖେତ୍ତେ ତିତ୍ତଅଲାବୁ ୱିଯ ନ ପଞ୍ଞାଯତି।

ଯଥା ଚ ଅଟୱିତୋ ଚୋରେ ଆନେତ୍ୱା ନଗରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେ ଘାତେଯ୍ଯୁଂ, ତତୋ ଅଟୱିଯଂ ଚୋରା ମତାତି ୱା ମାରିତାତି ୱା ୱୁଚ୍ଚେଯ୍ଯୁଂ, ଏୱଂ ଅଟୱିଯଂ ଚୋରା ୱିଯ ଚକ୍ଖାଦୀସୁ ତଣ୍ହା। ସା ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେ ଚୋରା ୱିଯ ନିବ୍ବାନଂ ଆଗମ୍ମ ନିରୁଦ୍ଧତ୍ତା ନିବ୍ବାନେ ନିରୁଦ୍ଧା। ଏୱଂ ନିରୁଦ୍ଧା ପନେତେସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଅଟୱିଯଂ ଚୋରା ୱିଯ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ତେନସ୍ସା ତତ୍ଥେୱ ନିରୋଧଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଚକ୍ଖୁ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ପହୀଯମାନା ପହୀଯତି, ଏତ୍ଥ ନିରୁଜ୍ଝମାନା ନିରୁଜ୍ଝତୀ’’ତିଆଦିମାହ।

ମଗ୍ଗସଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସୱଣ୍ଣନା

୪୦୨।ଅଯମେୱାତି ଅଞ୍ଞମଗ୍ଗପଟିକ୍ଖେପନତ୍ଥଂ ନିଯମନଂ। ଅରିଯୋତି ତଂ ତଂ ମଗ୍ଗୱଜ୍ଝେହି କିଲେସେହି ଆରକତ୍ତା ଅରିଯଭାୱକରତ୍ତା ଚ ଅରିଯୋ। ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣନ୍ତିଆଦିନା ଚତୁସଚ୍ଚକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସିତଂ। ତତ୍ଥ ପୁରିମାନି ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଚାନି ୱଟ୍ଟଂ, ପଚ୍ଛିମାନି ୱିୱଟ୍ଟଂ। ତେସୁ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱଟ୍ଟେ କମ୍ମଟ୍ଠାନାଭିନିୱେସୋ ହୋତି, ୱିୱଟ୍ଟେ ନତ୍ଥି ଅଭିନିୱେସୋ। ପୁରିମାନି ହି ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଚାନି ‘‘ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ଦୁକ୍ଖଂ, ତଣ୍ହା ସମୁଦଯୋ’’ତି ଏୱଂ ସଙ୍ଖେପେନ ଚ ‘‘କତମେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା, ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱିତ୍ଥାରେନ ଚ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱାଚାଯ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ଯୋଗାୱଚରୋ କମ୍ମଂ କରୋତି। ଇତରେସୁ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ଇଟ୍ଠଂ କନ୍ତଂ ମନାପଂ, ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଇଟ୍ଠଂ କନ୍ତଂ ମନାପନ୍ତି ଏୱଂ ସୱନେନ କମ୍ମଂ କରୋତି। ସୋ ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଏକପଟିୱେଧେନେୱ ପଟିୱିଜ୍ଝତି ଏକାଭିସମଯେନ ଅଭିସମେତି। ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ସମୁଦଯଂ ପହାନପଟିୱେଧେନ, ନିରୋଧଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧେନ, ମଗ୍ଗଂ ଭାୱନାପଟିୱେଧେନ ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଞ୍ଞାଭିସମଯେନ…ପେ… ମଗ୍ଗଂ ଭାୱନାଭିସମଯେନ ଅଭିସମେତି। ଏୱମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଦ୍ୱୀସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାସୱନଧାରଣସମ୍ମସନପଟିୱେଧୋ ହୋତି, ଦ୍ୱୀସୁ ପନ ସୱନପଟିୱେଧୋଯେୱ। ଅପରଭାଗେ ତୀସୁ କିଚ୍ଚତୋ ପଟିୱେଧୋ ହୋତି, ନିରୋଧେ ଆରମ୍ମଣପଟିୱେଧୋ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ପନ ପତ୍ତସଚ୍ଚସ୍ସ ହୋତି। ଅଯଞ୍ଚ ଆଦିକମ୍ମିକୋ, ତସ୍ମା ସା ଇଧ ନ ୱୁତ୍ତା।

ଇମସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବେ ପରିଗ୍ଗହତୋ ‘‘ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଜାନାମି, ସମୁଦଯଂ ପଜହାମି, ନିରୋଧଂ ସଚ୍ଛିକରୋମି, ମଗ୍ଗଂ ଭାୱେମୀ’’ତି ଆଭୋଗସମନ୍ନାହାରମନସିକାରପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ନତ୍ଥି, ପରିଗ୍ଗହତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହୋତି। ଅପରଭାଗେ ପନ ଦୁକ୍ଖଂ ପରିଞ୍ଞାତମେୱ…ପେ… ମଗ୍ଗୋ ଭାୱିତୋୱ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ସଚ୍ଚାନି ଦୁଦ୍ଦସତ୍ତା ଗମ୍ଭୀରାନି, ଦ୍ୱେ ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ଦୁଦ୍ଦସାନି। ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଞ୍ହି ଉପ୍ପତ୍ତିତୋ ପାକଟଂ, ଖାଣୁକଣ୍ଟକପହାରାଦୀସୁ ‘‘ଅହୋ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତମ୍ପି ଆପଜ୍ଜତି। ସମୁଦଯମ୍ପି ଖାଦିତୁକାମତାଭୁଞ୍ଜିତୁକାମତାଦିୱସେନ ଉପ୍ପତ୍ତିତୋ ପାକଟଂ। ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧତୋ ପନ ଉଭଯମ୍ପି ଗମ୍ଭୀରଂ। ଇତି ତାନି ଦୁଦ୍ଦସତ୍ତା ଗମ୍ଭୀରାନି। ଇତରେସଂ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ପଯୋଗୋ ଭୱଗ୍ଗଗହଣତ୍ଥଂ ହତ୍ଥପସାରଣଂ ୱିଯ ଅୱୀଚିଫୁସନତ୍ଥଂ ପାଦପସାରଣଂ ୱିଯ ସତଧା ଭିନ୍ନସ୍ସ ୱାଲସ୍ସ କୋଟିଯା କୋଟିପାଦନଂ ୱିଯ ଚ ହୋତି। ଇତି ତାନି ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ଦୁଦ୍ଦସାନି। ଏୱଂ ଦୁଦ୍ଦସତ୍ତା ଗମ୍ଭୀରେସୁ ଗମ୍ଭୀରତ୍ତା ଚ ଦୁଦ୍ଦସେସୁ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଉଗ୍ଗହାଦିୱସେନ ପୁବ୍ବଭାଗଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିୱେଧକ୍ଖଣେ ପନ ଏକମେୱ ତଂ ଞାଣଂ ହୋତି।

ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପାଦଯୋ କାମବ୍ଯାପାଦୱିହିଂସାୱିରମଣସଞ୍ଞାନଂ ନାନତ୍ତା ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନା, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ଇମେସୁ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅକୁସଲସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ ପଦପଚ୍ଛେଦତୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିସାଧନୱସେନ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ ପୂରଯମାନୋ ଏକୋୱ କୁସଲସଙ୍କପ୍ପୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ନାମ।

ମୁସାୱାଦାୱେରମଣିଆଦୟୋପି ମୁସାୱାଦାଦୀହି ୱିରମଣସଞ୍ଞାନଂ ନାନତ୍ତା ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନା, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଅକୁସଲଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଚେତନାଯ ପଦପଚ୍ଛେଦତୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିସାଧନୱସେନ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ ପୂରଯମାନା ଏକାୱ କୁସଲୱେରମଣୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ସମ୍ମାୱାଚା ନାମ ।

ପାଣାତିପାତାୱେରମଣିଆଦୟୋପି ପାଣାତିପାତାଦୀହି ୱିରମଣସଞ୍ଞାନଂ ନାନତ୍ତା ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନା, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ଇମେସୁ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଅକୁସଲଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଚେତନାଯ ଅକିରିଯତୋ ପଦପଚ୍ଛେଦତୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିସାଧନୱସେନ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ ପୂରଯମାନା ଏକାୱ କୁସଲୱେରମଣୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଯଂ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ନାମ।

ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱନ୍ତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତଂ କାଯୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ପହାଯାତି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା। ସମ୍ମାଆଜୀୱେନାତି ବୁଦ୍ଧପସତ୍ଥେନ ଆଜୀୱେନ। ଜୀୱିତଂ କପ୍ପେତୀତି ଜୀୱିତପ୍ପୱତ୍ତିଂ ପୱତ୍ତେତି। ସମ୍ମାଆଜୀୱୋପି କୁହନାଦୀହି ୱିରମଣସଞ୍ଞାନଂ ନାନତ୍ତା ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନା, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ଇମେସୁୟେୱ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ମିଚ୍ଛାଜୀୱଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟଚେତନାଯ ପଦପଚ୍ଛେଦତୋ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିସାଧନୱସେନ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ ପୂରଯମାନା ଏକାୱ କୁସଲୱେରମଣୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଯଂ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ନାମ।

ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ୱା ଭୱେ ତଥାରୂପେ ୱା ଆରମ୍ମଣେ ଅତ୍ତନୋ ନ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ। ପରସ୍ସ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେ ଦିସ୍ୱା ''ଅହୋ ୱତ ମେ ଏୱରୂପା ପାପକା ଅକୁସଲଧମ୍ମା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି ଏୱଂ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପାପକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦାଯ। ଛନ୍ଦଂ ଜନେତୀତି ତେସଂ ଅନୁପ୍ପାଦକପଟିପତ୍ତିସାଧକଂ ୱୀରିଯଚ୍ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି। ୱାଯମତୀତି ୱାଯାମଂ କରୋତି। ୱୀରିଯଂ ଆରଭତୀତି ୱୀରିଯଂ ପୱତ୍ତେତି। ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ୱୀରିଯେନ ଚିତ୍ତଂ ପଗ୍ଗହିତଂ କରୋତି। ପଦହତୀତି କାମଂ ତଚୋ ଚ ନ୍ହାରୁ ଚ ଅଟ୍ଠି ଚ ଅୱସିସ୍ସତୂତି ପଦହନଂ ପୱତ୍ତେତି।

ଉପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ସମୁଦାଚାରୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବାନଂ। ଇଦାନି ତାଦିସେ ନ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀତି ତେସଂ ପହାନାଯ ଛନ୍ଦଂ ଜନେତି। ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ କୁସଲାନନ୍ତି ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧାନଂ ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀନଂ। ଉପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ତେସଂୟେୱ ପଟିଲଦ୍ଧାନଂ। ଠିତିଯାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିପବନ୍ଧୱସେନ ଠିତତ୍ଥଂ। ଅସମ୍ମୋସାଯାତି ଅୱିନାସନତ୍ଥଂ। ଭିଯ୍ୟୋଭାୱାଯାତି ଉପରିଭାୱାଯ। ୱେପୁଲ୍ଲାଯାତି ୱିପୁଲଭାୱାଯ। ଭାୱନାଯ ପାରିପୂରିଯାତି ଭାୱନାଯ ପରିପୂରଣତ୍ଥଂ। ଅଯମ୍ପି ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଅନୁପ୍ପାଦନାଦିଚିତ୍ତାନଂ ନାନତ୍ତା ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନା, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ଇମେସୁୟେୱ ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ କିଚ୍ଚସାଧନୱସେନ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ ପୂରଯମାନଂ ଏକମେୱ କୁସଲୱୀରିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ନାମ।

ସମ୍ମାସତିପି କାଯାଦିପରିଗ୍ଗାହକଚିତ୍ତାନଂ ନାନତ୍ତା ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନା, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ କିଚ୍ଚସାଧନୱସେନ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ ପୂରଯମାନା ଏକାୱ ସତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ସମ୍ମାସତି ନାମ।

ଝାନାନି ପୁବ୍ବଭାଗେପି ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେପି ନାନା, ପୁବ୍ବଭାଗେ ସମାପତ୍ତିୱସେନ ନାନା, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ନାନାମଗ୍ଗୱସେନ। ଏକସ୍ସ ହି ପଠମମଗ୍ଗୋ ପଠମଜ୍ଝାନିକୋ ହୋତି, ଦୁତିଯମଗ୍ଗାଦୟୋପି ପଠମଜ୍ଝାନିକା ୱା ଦୁତିଯଜ୍ଝାନାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଝାନିକା ୱା। ଏକସ୍ସପି ପଠମମଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଝାନିକୋ ହୋତି, ଦୁତିଯାଦୟୋପି ଦୁତିଯାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଜ୍ଝାନିକା ୱା ପଠମଜ୍ଝାନିକା ୱା। ଏୱଂ ଚତ୍ତାରୋପି ମଗ୍ଗା ଝାନୱସେନ ସଦିସା ୱା ଅସଦିସା ୱା ଏକଚ୍ଚସଦିସା ୱା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ପନସ୍ସ ୱିସେସୋ ପାଦକଜ୍ଝାନନିଯମେନ ହୋତି।

ପାଦକଜ୍ଝାନନିଯମେନ ତାୱ ପଠମଜ୍ଝାନଲାଭିନୋ ପଠମଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ୱିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ମଗ୍ଗୋ ପଠମଜ୍ଝାନିକୋ ହୋତି। ମଗ୍ଗଙ୍ଗବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନି ପନେତ୍ଥ ପରିପୁଣ୍ଣାନେୱ ହୋନ୍ତି। ଦୁତିଯଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ୱିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନିକୋ ହୋତି। ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନି ପନେତ୍ଥ ସତ୍ତ ହୋନ୍ତି। ତତିଯଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ୱିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ତତିଯଜ୍ଝାନିକୋ। ମଗ୍ଗଙ୍ଗାନି ପନେତ୍ଥ ସତ୍ତ , ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନି ଛ ହୋନ୍ତି। ଏସ ନଯୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ।

ଆରୁପ୍ପେ ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଞ୍ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଂ, ନୋ ଲୋକିଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏତ୍ଥ କଥନ୍ତି? ଏତ୍ଥାପି ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀସୁ ଯତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଅରୂପସମାପତ୍ତିଂ ଭାୱେତ୍ୱା ସୋ ଆରୁପ୍ପେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତଂ ଝାନିକାୱସ୍ସ ତତ୍ଥ ତଯୋ ମଗ୍ଗା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ପାଦକଜ୍ଝାନମେୱ ନିଯମେତି।

କେଚି ପନ ଥେରା ''ୱିପସ୍ସନାଯ ଆରମ୍ମଣଭୂତା ଖନ୍ଧା ନିଯମେନ୍ତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। କେଚି ''ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯୋ ନିଯମେତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। କେଚି ''ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନା ନିଯମେତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ତେସଂ ୱାଦୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନାଧିକାରେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ

ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଯଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମାସମାଧୀତି ଅଯଂ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଲୋକିଯୋ ଅପରଭାଗେ ଲୋକୁତ୍ତରୋ ସମ୍ମାସମାଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ୱା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା, ପରସ୍ସ ୱା, କାଲେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ, କାଲେନ ୱା ପରସ୍ସ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ୱିହରତି। ସମୁଦଯୱଯା ପନେତ୍ଥ ଚତୁନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ଯଥାସମ୍ଭୱତୋ ଉପ୍ପତ୍ତିନିୱତ୍ତିୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ଇତୋ ପରଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। କେୱଲଞ୍ହି ଇଧ ଚତୁସଚ୍ଚପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନ୍ତି ଏୱଂ ଯୋଜନଂ କତ୍ୱା ସଚ୍ଚପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଯ୍ୟାନମୁଖଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି।

ଚତୁସଚ୍ଚପବ୍ବଂ ନିଟ୍ଠିତଂ।

୪୦୪। ଏତ୍ତାୱତା ଆନାପାନପବ୍ବଂ ଚତୁଇରିଯାପଥପବ୍ବଂ ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞପବ୍ବଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରଂ ଚତୁଧାତୁୱୱତ୍ଥାନଂ ନୱସିୱଥିକା ୱେଦନାନୁପସ୍ସନା ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସନା ନୀୱରଣପରିଗ୍ଗହୋ ଖନ୍ଧପରିଗ୍ଗହୋ ଆଯତନପରିଗ୍ଗହୋ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପରିଗ୍ଗହୋ ସଚ୍ଚପରିଗ୍ଗହୋତି ଏକୱୀସତି କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି। ତେସୁ ଆନାପାନଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରଂ ନୱସିୱଥିକାତି ଏକାଦସ ଅପ୍ପନାକମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ହୋନ୍ତି। ଦୀଘଭାଣକମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ ‘‘ନୱସିୱଥିକା ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତା’’ତି ଆହ। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ମତେନ ଦ୍ୱେଯେୱ ଅପ୍ପନାକମ୍ମଟ୍ଠାନାନି, ସେସାନି ଉପଚାରକମ୍ମଟ୍ଠାନାନି। କିଂ ପନେତେସୁ ସବ୍ବେସୁ ଅଭିନିୱେସୋ ଜାଯତୀତି? ନ ଜାଯତି। ଇରିଯାପଥସମ୍ପଜଞ୍ଞନୀୱରଣବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୁ ହି ଅଭିନିୱେସୋ ନ ଜାଯତି, ସେସେସୁ ଜାଯତୀତି। ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନାହ ‘‘ଏତେସୁପି ଅଭିନିୱେସୋ ଜାଯତି। ଅଯଞ୍ହି ‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ଚତ୍ତାରୋ ଇରିଯାପଥା ଉଦାହୁ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ଚତୁସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଉଦାହୁ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚନୀୱରଣା ଉଦାହୁ ନତ୍ଥି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଉଦାହୁ ନତ୍ଥୀ’ତି ଏୱଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ତସ୍ମା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅଭିନିୱେସୋ ଜାଯତୀ’’ତି।

ଯୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେତି ଯୋ ହି କୋଚି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ଉପାସକୋ ୱା ଉପାସିକା ୱା। ଏୱଂ ଭାୱେଯ୍ୟାତିଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱୁତ୍ତେନ ଭାୱନାନୁକ୍କମେନ ଭାୱେଯ୍ୟ। ପାଟିକଙ୍ଖନ୍ତି ପଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ ଅୱସ୍ସଂଭାୱୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞାତି ଅରହତ୍ତଂ। ସତି ୱା ଉପାଦିସେସେତି ଉପାଦାନସେସେ ୱା ସତି ଅପରିକ୍ଖୀଣେ। ଅନାଗାମିତାତି ଅନାଗାମିଭାୱୋ।

ଏୱଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ୱସେନ ସାସନସ୍ସ ନିଯ୍ୟାନିକଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ତତୋ ଅପ୍ପତରେପି କାଲେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ସବ୍ବମ୍ପି ଚେତଂ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ୱେନେଯ୍ୟପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତିକ୍ଖପଞ୍ଞଂ ପନ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପାତୋୱ ଅନୁସିଟ୍ଠୋ ସାଯଂ ୱିସେସଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତି, ସାଯଂ ଅନୁସିଟ୍ଠୋ ପାତୋ ୱିସେସଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇତି ଭଗୱା ‘‘ଏୱଂ ନିଯ୍ୟାନିକଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାସନ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏକୱୀସତିଯାପି ଠାନେସୁ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସିତଂ ଦେସନଂ ନିଯ୍ୟାତେନ୍ତୋ ‘‘ଏକାଯନୋ ଅଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଗ୍ଗୋ…ପେ… ଇତି ଯଂ ତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦମେତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଆହ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ପନ ତିଂସ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସାନି ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୂତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ

ମହାସତିପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପାଯାସିରାଜଞ୍ଞସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୦୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ପାଯାସିରାଜଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯମପୁବ୍ବପଦୱଣ୍ଣନା – ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନମେତଂ। କୁମାରକସ୍ସପୋତି ତସ୍ସ ନାମଂ। କୁମାରକାଲେ ପବ୍ବଜିତତ୍ତା ପନ ଭଗୱତା ''କସ୍ସପଂ ପକ୍କୋସଥ, ଇଦଂ ଫଲଂ ୱା ଖାଦନୀଯଂ ୱା କସ୍ସପସ୍ସ ଦେଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କତରକସ୍ସପସ୍ସା''ତି। ''କୁମାରକସ୍ସପସ୍ସା''ତି ଏୱଂ ଗହିତନାମତ୍ତା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱୁଡ୍ଢକାଲେପି ''କୁମାରକସ୍ସପୋ'' ତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅପିଚ ରଞ୍ଞୋ ପୋସାୱନିକପୁତ୍ତତ୍ତାପି ତଂ କୁମାରକସ୍ସପୋତି ସଞ୍ଜାନିଂସୁ।

ଅଯଂ ପନସ୍ସ ପୁବ୍ବଯୋଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆୱିଭାୱକଥା – ଥେରୋ କିର ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଚିତ୍ରକଥିଂ ଏକଂ ଅତ୍ତନୋ ସାୱକଂ ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସତ୍ତାହଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ''ଅହମ୍ପି ଭଗୱା ଅନାଗତେ ଏକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଯଂ ଥେରୋ ୱିଯ ଚିତ୍ରକଥୀ ସାୱକୋ ଭୱାମୀ''ତି ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତଦା କିର ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ଓସକ୍କନ୍ତେ ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନିସ୍ସେଣିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପବ୍ବତଂ ଆରୁଯ୍ହ ସମଣଧମ୍ମଂ ଅକଂସୁ। ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ତତିଯଦିୱସେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ, ଅନୁଥେରୋ ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ଅନାଗାମୀ ଅହୋସି, ଇତରେ ତଯୋ ୱିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା।

ତେସଂ ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ଦେୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତାନଂ ଏକୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପକ୍କୁସାତି ନାମ ରାଜା ହୁତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ରାଜଗହଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କୁମ୍ଭକାରସାଲାଯଂ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ତୋ। ଏକୋ ଏକସ୍ମିଂ ସମୁଦ୍ଦପଟ୍ଟନେ କୁଲଘରେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ନାୱଂ ଆରୁଯ୍ହ ଭିନ୍ନନାୱୋ ଦାରୁଚୀରାନି ନିୱାସେତ୍ୱା ଲାଭସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ ''ଅହଂ ଅରହା''ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ''ନ ତ୍ୱଂ ଅରହା, ଗଚ୍ଛ, ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛା''ତି ଅତ୍ଥକାମାଯ ଦେୱତାଯ ଚୋଦିତୋ ତଥା କତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଫଲଂ ପତ୍ତୋ।

ଏକୋ ରାଜଗହେ ଏକିସ୍ସା କୁଲଦାରିକାଯ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନୋ। ସା ଚ ପଠମଂ ମାତାପିତରୋ ଯାଚିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲଭମାନା କୁଲଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହି । ଗବ୍ଭସଣ୍ଠିତମ୍ପି ଅଜାନନ୍ତି ସାମିକଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ତେନ ଅନୁଞ୍ଞାତା ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ପବ୍ବଜିତା, ତସ୍ସା ଗବ୍ଭନିମିତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ''ଅସ୍ସମଣୀ''ତି ଆହ। ଦସବଲଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଉପାଲିତ୍ଥେରଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ଥେରୋ ସାୱତ୍ଥିନଗରୱାସୀନି କୁଲାନି ୱିସାଖଞ୍ଚ ଉପାସିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସୋଧେନ୍ତୋ ''ପୁରେ ଲଦ୍ଧୋ ଗବ୍ଭୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ଅରୋଗା''ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ''ସୁୱିନିଚ୍ଛିତଂ ଅଧିକରଣ''ନ୍ତି ଥେରସ୍ସ ସାଧୁକାରମଦାସି। ସା ଭିକ୍ଖୁନୀ ସୁୱଣ୍ଣବିମ୍ବସଦିସଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ ପୋସାପେସି। ''କସ୍ସପୋ''ତି ଚସ୍ସ ନାମଂ କତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେସି। ଇତି ନଂ ରଞ୍ଞୋ ପୋସାୱନିକପୁତ୍ତତ୍ତାପି ''କୁମାରକସ୍ସପୋ''ତି ସଞ୍ଜାନିଂସୂତି। ତଂ ଏକଦିୱସଂ ଅନ୍ଧୱନେ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତଂ ଅତ୍ଥକାମା ଦେୱତା ପଞ୍ହେ ଉଗ୍ଗହାପେତ୍ୱା ''ଇମେ ପଞ୍ହେ ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛା''ତି ଆହ। ଥେରୋ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଭଗୱାପି ତଂ ଚିତ୍ରକଥିକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେସି।

ସେତବ୍ୟାତି ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ନାମଂ। ଉତ୍ତରେନ ସେତବ୍ୟନ୍ତି ସେତବ୍ୟତୋ ଉତ୍ତରଦିସାଯ। ରାଜଞ୍ଞୋତି ଅନଭିସିତ୍ତକରାଜା। ଦିଟ୍ଠିଗତନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିଯେୱ। ଯଥା ଗୂଥଗତଂ ମୁତ୍ତଗତନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ନ ଗୂଥାଦିତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଅତ୍ଥି, ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠିଯେୱ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ। ଇତିପି ନତ୍ଥୀତି ତଂ ତଂ କାରଣଂ ଅପଦିସିତ୍ୱା ଏୱମ୍ପି ନତ୍ଥୀତି ୱଦତି। ପୁରା…ପେ… ସଞ୍ଞାପେତୀତି ଯାୱ ନ ସଞ୍ଞାପେତି।

ଚନ୍ଦିମସୂରିଯୌପମାୱଣ୍ଣନା

୪୧୧।ଇମେ ଭୋ, କସ୍ସପ, ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାତି ସୋ କିର ଥେରେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯଂ ସମଣୋ ପଠମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯେ ଉପମଂ ଆହରି, ଚନ୍ଦିମସୂରିଯସଦିସୋ ଭୱିସ୍ସତି ପଞ୍ଞାଯ, ଅନଭିଭୱନୀଯୋ ଅଞ୍ଞେନ, ସଚେ ପନାହଂ 'ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ'ତି ଭଣିସ୍ସାମି, 'କିଂ ନିସ୍ସିତା ଏତେ, କିତ୍ତକପମାଣା, କିତ୍ତକଂ ଉଚ୍ଚା'ତିଆଦୀହି ପଲିୱେଠେସ୍ସତି। ଅହଂ ଖୋ ପନେତଂ ନିବ୍ବେଠେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, 'ପରସ୍ମିଂ ଲୋକେ' ଇଚ୍ଚେୱସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

ଭଗୱା ପନ ତତୋ ପୁବ୍ବେ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ସୁଧାଭୋଜନୀଯଜାତକଂ କଥେସି। ତତ୍ଥ ''ଚନ୍ଦେ ଚନ୍ଦୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ସୂରିଯେ ସୂରିଯୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ''ତି ଆଗତଂ। ଭଗୱତା ଚ କଥିତଂ ଜାତକଂ ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପତ୍ଥଟଂ ହୋତି, ତେନ ସୋ ''ଏତ୍ଥ ନିୱାସିନୋ ଦେୱପୁତ୍ତା ନତ୍ଥୀ''ତି ନ

ସଙ୍କା ଓଉଜ୍ଜନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦେୱା ତେ ନ ମନୁସ୍ସାତି ଆହ।

୪୧୨।ଅତ୍ଥି ପନ, ରାଜଞ୍ଞ, ପରିଯାଯୋତି ଅତ୍ଥି ପନ କାରଣନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଆବାଧିକାତି ୱିସଭାଗୱେଦନାସଙ୍ଖାତେନ ଆବାଧେନ ସମନ୍ନାଗତା। ଦୁକ୍ଖିତାତି ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା। ବାଳ୍ହଗିଲାନାତି ଅଧିମତ୍ତଗିଲାନା। ସଦ୍ଧାଯିକାତି ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ସଦ୍ଦହାମି, ତୁମ୍ହେ ମଯ୍ହଂ ସଦ୍ଧାଯିକା ସଦ୍ଧାଯିତବ୍ବୱଚନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚଯିକାତି ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ପତ୍ତିଯାମି, ତୁମ୍ହେ ମଯ୍ହଂ ପଚ୍ଚଯିକା ପତ୍ତିଯାଯିତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚୋରାଦିଉପମାୱଣ୍ଣନା

୪୧୩।ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱାତି ତେସଂ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ପଟିସାମିତଭଣ୍ଡକଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିପ୍ପଲପନ୍ତସ୍ସାତି ''ପୁତ୍ତୋ ମେ, ଧୀତା ମେ, ଧନଂ ମେ''ତି ୱିୱିଧଂ ପଲପନ୍ତସ୍ସ। ନିରଯପାଲେସୂତି ନିରଯେ କମ୍ମକାରଣିକସତ୍ତେସୁ। ଯେ ପନ ''କମ୍ମମେୱ କମ୍ମକାରଣଂ କରୋତି, ନତ୍ଥି ନିରଯପାଲା''ତି ୱଦନ୍ତି। ତେ ''ତମେନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିରଯପାଲା''ତି ଦେୱଦୂତସୁତ୍ତଂ ପଟିବାହନ୍ତି। ମନୁସ୍ସଲୋକେ ରାଜକୁଲେସୁ କାରଣିକମନୁସ୍ସା ୱିଯ ହି ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ହୋନ୍ତି।

୪୧୫।ୱେଳୁପେସିକାହୀତି ୱେଳୁୱିଲୀୱେହି। ସୁନିମ୍ମଜ୍ଜଥାତି ଯଥା ସୁଟ୍ଠୁ ନିମ୍ମଜ୍ଜିତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ନିମ୍ମଜ୍ଜଥ, ଅପନେଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅସୁଚୀତି ଅମନାପୋ। ଅସୁଚିସଙ୍ଖାତୋତି ଅସୁଚିକୋଟ୍ଠାସଭୂତୋ ଅସୁଚୀତି ଞାତୋ ୱା। ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋତି କୁଣପଗନ୍ଧୋ। ଜେଗୁଚ୍ଛୋତି ଜିଗୁଚ୍ଛିତବ୍ବଯୁତ୍ତୋ। ପଟିକୂଲୋତି ଦସ୍ସନେନେୱ ପଟିଘାୱହୋ। ଉବ୍ବାଧତୀତି ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନହାତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱତ୍ଥାନି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିମଣ୍ଡିତାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିଆଦୀନମ୍ପି ମନୁସ୍ସାନଂ ଗନ୍ଧୋ ଯୋଜନସତେ ଠିତାନଂ ଦେୱତାନଂ କଣ୍ଠେ ଆସତ୍ତକୁଣପଂ ୱିଯ ବାଧତି।

୪୧୬। ପୁନ ପାଣାତିପାତାଦିପଞ୍ଚସୀଲାନି ସମାଦାଯୱତ୍ତେନ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱଦତି। ତାୱତିଂସାନନ୍ତି ଇଦଞ୍ଚ ଦୂରେ ନିବ୍ବତ୍ତା ତାୱ ମା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୁ, ଇମେ କସ୍ମା ନ ଏନ୍ତୀତି ୱଦତି।

୪୧୮।ଜଚ୍ଚନ୍ଧୂପମୋମଞ୍ଞେ ପଟିଭାସୀତି ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାସି। ଅରଞ୍ଞୱନପତ୍ଥାନୀତି ଅରଞ୍ଞକଙ୍ଗଯୁତ୍ତତାଯ ଅରଞ୍ଞାନି, ମହାୱନସଣ୍ଡତାଯ ୱନପତ୍ଥାନି। ପନ୍ତାନୀତି ଦୂରାନି।

୪୧୯।କଲ୍ଯାଣଧମ୍ମେତି ତେନେୱ ସୀଲେନ ସୁନ୍ଦରଧମ୍ମୋ। ଦୁକ୍ଖପଟିକୂଲେତି ଦୁକ୍ଖଂ ଅପତ୍ଥେନ୍ତେ। ସେଯ୍ୟୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ପରଲୋକେ ସୁଗତିସୁଖଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୪୨୦।ଉପୱିଜଞ୍ଞାତି ଉପଗତୱିଜାଯନକାଲା, ପରିପକ୍କଗବ୍ଭା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ୱିଜାଯିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓପଭୋଗ୍ଗା ଭୱିସ୍ସତୀତି ପାଦପରିଚାରିକା ଭୱିସ୍ସତି। ଅନଯବ୍ଯସନନ୍ତି ମହାଦୁକ୍ଖଂ। ଅଯୋତି ସୁଖଂ, ନ ଅଯୋ ଅନଯୋ, ଦୁକ୍ଖଂ। ତଦେତଂ ସଙ୍ଖସୋ ସୁଖଂ ବ୍ଯସତି ୱିକ୍ଖିପତୀତି ବ୍ଯସନଂ। ଇତି ଅନଯୋୱ ବ୍ଯସନଂ ଅନଯବ୍ଯସନଂ, ମହାଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯୋନିସୋତି ଅନୁପାଯେନ। ଅପକ୍କଂ ନ ପରିପାଚେନ୍ତୀତି ଅପରିଣତଂ ଅଖୀଣଂ ଆଯୁଂ ଅନ୍ତରାୱ ନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ପରିପାକଂ ଆଗମେନ୍ତୀତି ଆଯୁପରିପାକକାଲଂ ଆଗମେନ୍ତି। ଧମ୍ମସେନାପତିନାପେତଂ ୱୁତ୍ତଂ –

''ନାଭିନନ୍ଦାମି ମରଣଂ, ନାଭିନନ୍ଦାମି ଜୀୱିତଂ;

କାଲଞ୍ଚ ପଟିକଙ୍ଖାମି, ନିବ୍ବିସଂ ଭତକୋ ଯଥାତି। (ଥେରଗା। ୧୦୦୧)

୪୨୧।ଉବ୍ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ମତ୍ତିକାଲେପଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା।

୪୨୨।ରାମଣେଯ୍ଯକନ୍ତି ରମଣୀଯଭାୱଂ। ୱେଲାସିକାତି ଖିଡ୍ଡାପରାଧିକା। କୋମାରିକାତି ତରୁଣଦାରିକା। ତୁଯ୍ହଂ ଜୀୱନ୍ତି ସୁପିନଦସ୍ସନକାଲେ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ୱା ପୱିସନ୍ତଂ ୱା ଜୀୱଂ ଅପି ନୁ ପସ୍ସନ୍ତି। ଇଧ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ''ଜୀୱ''ନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ଆହ। ସୋ ହି ତତ୍ଥ ଜୀୱସଞ୍ଞୀତି।

୪୨୩।ଜିଯାଯାତି ଧନୁଜିଯାଯ, ଗୀୱଂ ୱେଠେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପତ୍ଥିନ୍ନତରୋତି ଥଦ୍ଧତରୋ। ଇମିନା କିଂ ଦସ୍ସେତି? ତୁମ୍ହେ ଜୀୱକାଲେ ସତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧାତି ୱଦନ୍ତି, ଚୱନକାଲେ ପନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧମତ୍ତମେୱ ଅୱସିସ୍ସତି, ତଯୋ ଖନ୍ଧା ଅପ୍ପୱତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ଗଚ୍ଛତି। ଅୱସିଟ୍ଠେନ

ରୂପକ୍ଖନ୍ଧେନ ଲହୁତରେନ ଭଣ୍ଡିତଙ୍କଂ, ଗରୁକତରୋ ଚ ହୋତି। ତସ୍ମା ନହି କୋଚି କୁହିଂ ଗନ୍ତାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୨୪।ନିକୁତନ୍ତି ୱୂପସନ୍ତତେଜଂ।

୪୨୫।ଅନୁପହଚ୍ଚାତି ଅୱିନାସେତ୍ୱା। ଆମତୋ ହୋତୀତି ଅଦ୍ଧମତୋ ମରିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ ହୋତି। ଓଧୁନାଥାତି ଓରତୋ କରୋଥ। ସନ୍ଧୁନାଥାତି ପରତୋ କରୋଥ। ନିଦ୍ଧୁନାଥାତି ଅପରାପରଂ କରୋଥ। ତଞ୍ଚାଯତନଂ ନ ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ତେନ ଚକ୍ଖୁନା ତଂ ରୂପାଯତନଂ ନ ୱିଭାୱେତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୪୨୬।ସଙ୍ଖଧମୋତି ସଙ୍ଖଧମକୋ। ଉପଲାପେତ୍ୱାତି ଧମିତ୍ୱା।

୪୨୮।ଅଗ୍ଗିକୋତି ଅଗ୍ଗିପରିଚାରକୋ। ଆପାଦେଯ୍ଯନ୍ତି ନିପ୍ଫାଦେଯ୍ଯଂ, ଆଯୁଂ ୱା ପାପୁଣାପେଯ୍ଯଂ। ପୋସେଯ୍ଯନ୍ତି ଭୋଜନାଦୀହି ଭରେଯ୍ଯଂ। ୱଡ୍ଢେଯ୍ଯନ୍ତି ୱଡ୍ଢିଂ ଗମେଯ୍ଯଂ। ଅରଣୀସହିତନ୍ତି ଅରଣୀଯୁଗଳଂ।

୪୨୯।ତିରୋରାଜାନୋପୀତି ତିରୋରଟ୍ଠେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ରାଜାନୋ ଜାନନ୍ତି। ଅବ୍ଭୋତି ଅୱିସଦୋ ଅଛେକୋ। କୋପେନପୀତି ଯେ ମଂ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି, ତେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକେନ କୋପେନପି ଏତଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ହରିସ୍ସାମି ପରିହରିସ୍ସାମୀତି ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରିସ୍ସାମି। ମକ୍ଖେନାତି ତଯା ୱୁତ୍ତଯୁତ୍ତକାରଣମକ୍ଖଲକ୍ଖଣେନ ମକ୍ଖେନାପି। ପଲାସେନାତି ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣେନ ପଲାସେନାପି।

୪୩୦।ହରିତକପଣ୍ଣନ୍ତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ହରିତକଂ, ଅନ୍ତମସୋ ଅଲ୍ଲତିଣପଣ୍ଣମ୍ପି ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ନଦ୍ଧକଲାପନ୍ତି ସନ୍ନଦ୍ଧଧନୁକଲାପଂ। ଆସିତ୍ତୋଦକାନି ୱଟୁମାନୀତି ପରିପୁଣ୍ଣସଲିଲା ମଗ୍ଗା ଚ କନ୍ଦରା ଚ। ଯୋଗ୍ଗାନୀତି ବଲିବଦ୍ଦେ।

ବହୁନିକ୍ଖନ୍ତରୋତି ବହୁନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଚିରନିକ୍ଖନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାଭତେନ ଭଣ୍ଡେନାତି ଯଂ ୱୋ ତିଣକଟ୍ଠୋଦକଭଣ୍ଡକଂ ଆରୋପିତଂ, ତେନ ଯଥାଭତେନ ଯଥାରୋପିତେନ, ଯଥାଗହିତେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅପ୍ପସାରାନୀତି ଅପ୍ପଗ୍ଘାନି। ପଣିଯାନୀତି ଭଣ୍ଡାନି।

ଗୂଥଭାରିକାଦିଉପମାୱଣ୍ଣନା

୪୩୨।ମମଚ ସୂକରଭତ୍ତନ୍ତି ମମ ଚ ସୂକରାନଂ ଇଦଂ ଭତ୍ତଂ। ଉଗ୍ଘରନ୍ତନ୍ତି ଉପରି ଘରନ୍ତଂ। ପଗ୍ଘରନ୍ତନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ପରିସ୍ସୱନ୍ତଂ। ତୁମ୍ହେ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ଭଣେତି ତୁମ୍ହେ ଖୋ ଏତ୍ଥ ଭଣେ। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ତଥା ହି ପନ ମେ ସୂକରଭତ୍ତନ୍ତି ତଥା ହି ପନ ମେ ଅଯଂ ଗୂଥୋ ସୂକରାନଂ ଭତ୍ତଂ।

୪୩୪।ଆଗତାଗତଂ କଲିଂ ଗିଲତୀତି ଆଗତାଗତଂ ପରାଜଯଗୁଳଂ ଗିଲତି। ପଜୋହିସ୍ସାମୀତି ପଜୋହନଂ କରିସ୍ସାମି, ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକ୍ଖେହି ଦିବ୍ବିସ୍ସାମାତି ଗୁଳେହି କୀଳିସ୍ସାମ। ଲିତ୍ତଂ ପରମେନ ତେଜସାତି ପରମତେଜେନ ୱିସେନ ଲିତ୍ତଂ।

୪୩୬।ଗାମପଟ୍ଟନ୍ତି ୱୁଟ୍ଠିତଗାମପଦେସୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ଗାମପଦ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। ସାଣଭାରନ୍ତି ସାଣୱାକଭାରଂ। ସୁସନ୍ନଦ୍ଧୋତି ସୁବଦ୍ଧୋ। ତ୍ୱଂ ପଜାନାହୀତି ତ୍ୱଂ ଜାନ। ସଚେ ଗଣ୍ହିତୁକାମୋସି, ଗଣ୍ହାହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଖୋମନ୍ତି ଖୋମୱାକଂ। ଅଯନ୍ତି କାଳଲୋହଂ। ଲୋହନ୍ତି ତମ୍ବଲୋହଂ। ସଜ୍ଝନ୍ତି ରଜତଂ। ସୁୱଣ୍ଣନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣମାସକଂ। ଅଭିନନ୍ଦିଂସୂତି ତୁସ୍ସିଂସୁ।

୪୩୭।ଅତ୍ତମନୋତି ସକମନୋ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ। ଅଭିରଦ୍ଧୋତି ଅଭିପ୍ପସନ୍ନୋ। ପଞ୍ହପଟିଭାନାନୀତି ପଞ୍ହପଟ୍ଠାନାନି। ପଚ୍ଚନୀକଂ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ପଚ୍ଚନୀକଂ ପଟିୱିରୁଦ୍ଧଂ ୱିଯ କତ୍ତବ୍ବଂ ଅମଞ୍ଞିସ୍ସଂ, ପଟିଲୋମଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୩୮।ସଙ୍ଘାତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସଙ୍ଘାତଂ ୱିନାସଂ ମରଣଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ନ ମହପ୍ଫଲୋତି ୱିପାକଫଲେନ ନ ମହପ୍ଫଲୋ ହୋତି। ନ ମହାନିସଂସୋତି ଗୁଣାନିସଂସେନ ମହାନିସଂସୋ ନ ହୋତି। ନ ମହାଜୁତିକୋତି ଆନୁଭାୱଜୁତିଯା ମହାଜୁତିକୋ ନ ହୋତି। ନ ମହାୱିପ୍ଫାରୋତି ୱିପାକୱିପ୍ଫାରତାଯ ମହାୱିପ୍ଫାରୋ ନ ହୋତି। ବୀଜନଙ୍ଗଲନ୍ତି ବୀଜଞ୍ଚ ନଙ୍ଗଲଞ୍ଚ। ଦୁକ୍ଖେତ୍ତେତି ଦୁଟ୍ଠଖେତ୍ତେ ନିସ୍ସାରଖେତ୍ତେ। ଦୁବ୍ଭୂମେତି ୱିସମଭୂମିଭାଗେ। ପତିଟ୍ଠାପେଯ୍ଯାତି

ଠପେୟ୍ୟ। ଖଣ୍ଡାନୀତି ଛିନ୍ନଭିନ୍ନାନି। ପୂତୀନୀତି ନିସ୍ସାରାନି। ୱାତାତପହତାନୀତି ୱାତେନ ଚ ଆତପେନ ଚ ହତାନି ପରିୟାଦିନ୍ନତେଜାନି। ଅସାରାଦାନୀତି ତଣ୍ଡୁଲସାରାଦାନରହିତାନି ପଲାଲାନି। ଅସୁଖସୟିତାନୀତି ୟାନି ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା କୋଟ୍ଠେ ଆକିରିତ୍ୱା ଠପିତାନି, ତାନି ସୁଖସୟିତାନି ନାମ। ଏତାନି ପନ ନ ତାଦିସାନି। ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ଅନୁପୱେସେୟ୍ୟ, ନ ସମ୍ମା ୱସ୍ସେୟ୍ୟ, ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଅନୁଦସାହଂ ଅନୁପଞ୍ଚାହଂ ନ ୱସ୍ସେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପି ନୁ ତାନୀତି ଅପି ନୁ ଏୱଂ ଖେତ୍ତବୀଜୱୁଟ୍ଠିଦୋସେ ସତି ତାନି ବୀଜାନି ଅଙ୍କୁରମୂଲପତ୍ତାଦୀହି ଉଦ୍ଧଂ ୱୁଦ୍ଧିଂ ହେଟ୍ଠା ୱିରୂଲ୍ହିଂ ସମନ୍ତତୋ ଚ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁନ୍ତି । ଏୱରୂପୋ ଖୋ ରାଜଞ୍ଞ ୟଞ୍ଞୋତି ଏୱରୂପଂ ରାଜଞ୍ଞ ଦାନଂ ପରୂପଘାତେନ ଉପ୍ପାଦିତପଚ୍ଚୟତୋପି ଦାୟକତୋପି ପରିଗ୍ଗାହକତୋପି ଅୱିସୁଦ୍ଧତ୍ତା ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି।

ଏୱରୂପୋ ଖୋ ରାଜଞ୍ଞ ୟଞ୍ଞୋତି ଏୱରୂପଂ ରାଜଞ୍ଞଦାନଂ ଅପରୂପଘାତେନ ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚୟତୋପି ଅପରୂପଘାତିତାୟ ସୀଲୱନ୍ତଦାୟକତୋପି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନପଟିଗ୍ଗାହକତୋପି ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି। ସଚେ ପନ ଗୁଣାତିରେକଂ ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠିତଂ ପଟିଗ୍ଗାହକଂ ଲଭତି, ଚେତନା ଚ ୱିପୁଲା ହୋତି, ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିପାକଂ ଦେତୀତି।

୪୩୯। ଇମଂ ପନ ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପାୟାସିରାଜଞ୍ଞୋ ଥେରଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ଥେରସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମହାଜନସ୍ସ ଦାନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଅଥ ଖୋ ପାୟାସି ରାଜଞ୍ଞୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କଣାଜକନ୍ତି ସକୁଣ୍ଡକଂ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଭତ୍ତଂ। ବିଲଙ୍ଗଦୁତିୟନ୍ତି କଞ୍ଜିକଦୁତିୟଂ। ଧୋରକାନି ଚ ୱତ୍ଥାନୀତି ଥୂଲାନି ଚ ୱତ୍ଥାନି। ଗୁଲୱାଲକାନୀତି ଗୁଲଦସାନି, ପୁଞ୍ଜପୁଞ୍ଜୱସେନ ଠିତମହନ୍ତଦସାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଅନୁଦ୍ଦିସତୀତି ଏୱଂ ଉପଦିସତି। ପାଦାପୀତି ପାଦେନପି।

୪୪୦।ଅସକ୍କଚ୍ଚନ୍ତି ସଦ୍ଧାୱିରହିତଂ ଅସ୍ସଦ୍ଧଦାନଂ। ଅସହତ୍ଥାତି ନ ସହତ୍ଥେନ। ଅଚିତ୍ତୀକତନ୍ତି ଚିତ୍ତୀକାରୱିରହିତଂ, ନ ଚିତ୍ତୀକାରମ୍ପି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନ ପଣୀତଚିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ଅପୱିଦ୍ଧନ୍ତି ଛଡ୍ଡିତଂ ୱିପ୍ପତିତଂ। ସୁଞ୍ଞଂ ସେରୀସକନ୍ତି ସେରୀସକଂ ନାମ ଏକଂ ତୁଚ୍ଛଂ ରଜତୱିମାନଂ ଉପଗତୋ। ତସ୍ସ କିର ଦ୍ୱାରେ ମହାସିରୀସରୁକ୍ଖୋ, ତେନ ତଂ ''ସେରୀସକ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୪୪୧।ଆୟସ୍ମାଗୱଂପତୀତି ଥେରୋ କିର ପୁବ୍ବେ ମନୁସ୍ସକାଲେ ଗୋପାଲଦାରକାନଂ ଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ୱା ମହତୋ ସିରୀସସ୍ସ ମୂଲଂ ସୋଧେତ୍ୱା ୱାଲିକଂ ଓକିରିତ୍ୱା ଏକଂ ପିଣ୍ଡପାତିକତ୍ଥେରଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଂ ଆହାରଂ ଦତ୍ୱା ତତୋ ଚୁତୋ ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ତସ୍ମିଂ ରଜତୱିମାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସିରୀସରୁକ୍ଖୋ ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ପଞ୍ଞାସାୟ ୱସ୍ସେହି ଫଲତି, ତତୋ ପଞ୍ଞାସ ୱସ୍ସାନି ଗତାନୀତି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସଂୱେଗଂ ଆପଜ୍ଜତି। ସୋ ଅପରେନ ସମୟେନ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ମନୁସ୍ସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ପୁବ୍ବାଚିଣ୍ଣୱସେନ ପନ ଦିୱାୱିହାରତ୍ଥାୟ ତଦେୱ ୱିମାନଂ ଅଭିଣ୍ହଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଂ କିରସ୍ସ ଉତୁସୁଖଂ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଆୟସ୍ମା ଗୱଂପତୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ସୋସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱାତି ସୋ ପରସ୍ସ ସନ୍ତକମ୍ପି ଦାନଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦତ୍ୱା। ଏୱମାରୋଚେସୀତି ''ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦେଥା''ତିଆଦିନା ନୟେନ ଆରୋଚେସି। ତଞ୍ଚ ପନ ଥେରସ୍ସ ଆରୋଚନଂ ସୁତ୍ୱା ମହାଜନୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ପାୟାସିସ୍ସ ପନ ରାଜଞ୍ଞସ୍ସ ପରିଚାରକା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱାପି ନିକନ୍ତିୱସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ତଂ କିର ଦିସାଚାରିକୱିମାନଂ ୱଟ୍ଟନିଅଟୱିୟଂ ଅହୋସି। ପାୟାସିଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚ ଏକଦିୱସଂ ୱାଣିଜକାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କତକମ୍ମଂ କଥେସୀତି।

ଇତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିୟା ଦୀଘନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ

ପାୟାସିରାଜଞ୍ଞସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତା ଚ ମହାୱଗ୍ଗସ୍ସତ୍ଥୱଣ୍ଣନା।

ମହାୱଗ୍ଗଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।